

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SIMON
MONTEFIORE

ROMAN

Saşenka

DK
DOĞAN
KİTAP

Saşenka

SAŞENKA

Orijinal adı: Sashenka

© Simon Montefiore, 2008

Yazan: Simon Montefiore

İngilizce aslından çeviren: Pınar Aslan

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu kitabın yayın hakları AnatoliaTic Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti. aracılığıyla satın alınmıştır.

1. baskı / Aralık 2010 / ISBN 978-605-111-936-6

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Baskı: Şefik Matbaası / Turgut Özal Caddesi

No: 137 İkitelli - İSTANBUL

Tel: (212) 549 62 62

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Saşenka

Simon Montefiore

Çeviren: Pınar Aslan

Sevgili Okuyucu,

Bu şahsımla oldukça alakalı bir roman ve sana bu romanı yazmaya nasıl başladığımı anlatmak istiyorum.

Yazı kariyerime 1990'lı yıllarda Rusya'da başladım, serbest zamanlı muhabir olarak çalıştığım bu ülkede Sovyetler Birliği'nin çöküşüne şahit oldum. Gittiğim her yerde bu durumun insanlar üzerindeki etkilerini gördüm; en çok da kişisel ıstırapları ve olağanüstü cesaretleriyle dolu hikâyeleri kimse tarafından fark edilmeyen kadınlardaki etkilerini.

Tarih kitaplarını yazmaya başlayınca, Rus devlet arşivlerini karıştırmaya devam ettim ve hikâyeler karşımdaydı işte: İsimler, kişisel bilgiler, sevdikleri ile aileleri ellerinden alınan ve Stalin'in ölüm kamplarında kayıplara karışan kadınların resimleri. Devrimi, savaşı ve bu sallantılı değişimi yaşayan bir kadın hakkında bir roman yazmaya karar verdim; bir kadını herhangi bir tarih kitabının yapabileceğinden çok daha güçlü bir şekilde diriltecek bir roman...

İşte *Saşenka* böyle doğdu. Onu devrimin arifesinde 1916 yılında Sen Petersburg'da hayatı ve sevgiyi anlamaya çalışan bir genç kız olarak görebildim. 1939 yılında başarılı bir eş ve anne olarak Stalin'i yemekte eğlendiren bir kadın olarak da görmek istedim; en acı seçimi yapması istendiğinde ne yapacağını merak ettim.

Ben onu tanımaya başladıkça *Saşenka* ve hikâyesi gerçek oldu benim için, unutmamın mümkün olmadığı bir gerçek...

Umarım sizin için de gerçek olur.

Simon Montefiore

Santa'ya.

Dalgaların püskürdüğü o yerde
Yalnızlık kayahklarının ayakları...
Sevgi dolu bir cadı
Bana tılsımını verdi.
Şefkatle konuştu benimle:
Kaybetmemelisin onu.
Gücü mutlaktır,
Bunu sana aşk verdi.

Aleksandr Puşkin, "Talisman"

İşte şimdi bu yerlerde, öyle kayda değer insanlarla karşılaşsın ki
tanışmanızın üzerinden ne kadar zaman geçmiş olursa olsun, onları
kalbin titremeden hatırlaman imkânsızdır.

Nikolay Leskov, *Ledi Makbet Mtsenskovo uezda*

İşte burada terk edilmiş haldeyim, öksüzüm, kimse bana bakmaz,
Kısa süre sonra öleceğim ve mezarımda dua eden
kimse olmayacak,
Sadece bülbül ötecek bazen en yakın ağaçta...

Petrograd sokak çocuklarının şarkısı, 1917

MOSKOVA ÜNİVERSİTESİ
BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ GAZETESİ
12 MART 1994

KİŞİSEL İLANLAR
ARANIYOR!

RUS DEVLET ARŞİVLERİNDE ARAŞTIRMA
KONUSUNDA TECRÜBELİ VE GENÇ BİR
TARİHÇİ ARIYORUZ.
PROJE – AİLE TARİHİ, KAYIPLARIN İZİNİN
SÜRÜLMESİ VB
SÜRE – 6 AY
SIR TUTABİLME YETİSİ GEREKMEKTEDİR.

MAAŞ: AMERİKAN DOLARI ARTI GİDERLER.
SEYAHAT ETMEK İÇİN GEREKLİ OLAN GEÇERLİ
PASAPORT/ NÜFUS KÂĞITLARI.
SADECE YÜKSEK NOTLU ÜNİVERSİTE
MEZUNLARI BAŞVURABİLİR.
ADAY HEMEN İŞE BAŞLAYACAKTIR.
İLETİŞİM: AKADEMİSYEN BORİS BELYAKOV,
DİREKTÖR, MODERN İNCELEMELER VE GEÇ
MODERN İNCELEMELER BÖLÜMÜ,
BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ.

1. bölüm

Petrograd, 1916

Çarın jandarmalarından üçü, soylu kızların eğitim gördüğü Smolni Enstitüsü'nün kapısında belirlediğinde henüz çay saatiydi, ancak güneş çoktan batmıştı. En zeki kızların okuduğu bu yatılı okulda dönem sonuydu. Polisler, Petrograd'daki bu okula pek uğramazlardı, ama şimdi oradaydılar işte. Beyaz aksesuarları, lacivert şık takımları, parlak kılıçları, taşlarla süslü kuzu derisi başlıklarıyla hemen fark ediliyorlardı. Biri sabırsızca parmaklarını çıtlatırken diğeri Mauser tabancasının deri kılıfını açıp kapatıyordu. Üçüncü jandarma ise bacaklarını açmış, başparmaklarını kemerine sokmuş halde öylece duruyordu. Arkalarında, altın ve kırmızı taşlarla süslü aile armalarının olduğu atlı kızaklar ile ısıltılı birkaç limuzinin yarattığı bir trafik vardı. Kar o kadar yavaş ve hafif yağıyordu ki, sadece sokak lambalarının yanında ve arabaların farlarında görülebiliyordu.

Birinci Dünya Savaşı'nın üçüncü kışydı; bu, savaşla geçen en karanlık, en uzun kış gibiydi. Mermer kapılardan geçip taşlarla döşeli yoldan indikten sonra görülebilen enstitünün sütunlu beyaz binası ve ihtişamlı yapısı, sisler içinde kaybolmuş bir transatlantik gibi görünüyordu alacakaranlıkta. İmparatoriçenin bizzat hamisi olduğu ve aristokratlar ile savaş vurguncularının kızlarının okuduğu bu yatılı okul bile artık öğrencilerini doyuramıyor, yatakhanelerini ısıtıyordu. Dönem erkenden bitiyordu. Yokluk, zenginleri bile vurmuştu. Artık çok az insan arabasına petrol alabiliyordu; beygir gücü yenden popüler olmuştu. Savaş zamanı kış karanlığında Petrograd'ın kendine özgü soğuk ve yapışkan bir kasveti vardı.

Yakıcı soğuk, atların ve motorların sesini boğuyor, ama kokuları daha da keskinleştiriyordu: Petrol, at pisliği, posta arabalarının sürücülerinden gelen alkol, sarı-kırmızı renklerle süslü üni-

formalar giymiş şoförlerden gelen keskin kolonya ve sigara kokuları, bekleyen kadınlardan yayılan çiçeksi kokular...

Yuvarlak radyatörlü, pirinç tamponlu, lastik kornalı, asetilen farlı Delaunay-Belleville marka arabanın bordo deriyle kaplı arka koltuğunda elmas yüzü, ciddi duruşlu bir kadın oturuyordu; kucağında İngilizce bir roman vardı. Audrey Lewis –çalışanları için Bayan Lewis, sevgilisi için Lala– üşüyordu. Kalın kuzu derisini dizlerinden yukarıya doğru çekti; elleri eldivenliydi, palto ve tilki kürkünden bir şapka giymişti. Ancak yine de titriyordu. Sigarasını karlara fırlatıp arabaya binen şoförü Pantemelyon'u görmezden geldi. Kahverengi gözlerini okulun kapısından bir an olsun ayırmıyordu.

"Acele et Saşenka!" Lala kendi kendine İngilizce mırıldandı. Şoförü öbür tarafta tutan cam bölmeye yerleştirilmiş pirinç saate baktı. "Biraz sonra gelir!"

Annelik içgüdüleriyle hararetlenen bir beklenti onu heyecanlandırdı: İnce uzun boylu Saşenka'nın karların içinden koşarak kendisine doğru geldiğini hayal etti. Smolni Enstitüsü'ndeki kızını okuldan almaya gelen birkaç anne vardı, babaysa pek yoktu. Saşenka'yı ise okuldan hep dadısı Lala alırdı.

Sadece birkaç dakika, çocuğum, diye düşündü; güzel, zeki, vakur çocuğum.

Loş arabanın camlarındaki buz tabakasına doğru parlayan sokak lambaları, kadını çocukluğunun geçtiği köye, Hertfordshire'daki Pegsdon'a götürdü. Altı yıldır İngiltere'ye gitmemişi ve ailesini bir daha görüp göremeyeceğini merak ediyordu. Ama orada kalmış olsaydı, sevgili Saşenka'yı asla tanıyamayacaktı. Altı yıl önce, Baron ve Barones Zeitlin'in evindeki işi, yani Rus başkenti Petrograd'da yeni bir hayatı kabul etmişti. Altı yıl önce, denizci elbisesi giymiş bir kız çocuğu onu soğukkanlılıkla selamlamış, dikkatle inceledikten sonra elini çiçek verir gibi uzatmıştı karşısındaki İngiliz kadına. Yeni dadı hiç Rusça bilmiyordu, ama dizleri üzerine çöküp bu küçücük sıcak eli avuçları arasına almıştı. Küçük kız ilk başta tereddüt etmiş, sonra dayanamayarak kadına yaklaşmış başını Lala'nın omzuna koymuştu.

"*Mne zavout Bayan Lewis*"¹ demişti İngiliz kadın kötü Rusçasıyla.

"Değerli misafirimiz Lala'ya selamlar olsun! Benim adım Saşenka" demişti çocuk kötü İngilizcesiyle. İşte böyle olmuştu Bayan Lewis'in "Lala" diye adlandırılması. Birbirlerini ilk görüşte sevmişlerdi.

1. Fransızca, "Adım Bayan Lewis." (ç.n.)

“Saat beşe iki var” dedi şoför konuşma borusuna.

Dadı doğrulup kendi konuşma borusunu eline aldı ve İngilizce tonlamalı olsa da mükemmel Rusçasıyla pirinç boruya doğru konuştu. “Teşekkürler Pantemelyon.”

“Fıravunlar ne yapıyor orada?” diye sordu şoför. Hükümete bağlı polisler, yani askerler için herkes bu sözcüğü kullanıyordu. Kahkaha attı. “Okullu kızlar paltolarında Almanlara gizli bilgiler taşıyorlardır belki.”

Lala bu konuları bir şoförle tartışacak değildi. “Pantemelyon, gidip Saşenka’nın eşyasını almanı istiyorum” dedi ciddi bir ifadeyle. Ama jandarmaların neden orada olduklarını o da merak ediyordu.

Kızlar hep zamanında çıkarlardı. Öğrencilerin Grand-maman² dediği okul müdürü Madam Buxhoeven, enstitüyü Prusya kışla-ları gibi yönetiyordu, ama bunu Fransızca yapıyordu. Lala, Grand-maman’ın Dul İmparatoriçe Maria Fyodorovna ile şimdiki İmparatoriçe Aleksandra’nın gözdesi olduğunu biliyordu.

Bir süvari, bir grup okul çocuğu ve altın düğmeli üniformalar giymiş şapkalı öğrenciler, sevgilileriyle buluşmak üzere kapıya doğru yürüyorlardı. Rusya’da okul çocukları bile üniforma giyiyordu. Üç jandarmayı görünce durdular, sonra arkalarına bakarak yürümeye başladılar: Soylu kızların okuduğu yatılı bir okulda hükümete hizmet eden polislerin ne işi vardı?

Bileklerine kadar uzanan kürklü ve kalın giysiler, kırmızı kuşaklar ve melon şapkalar giymiş arabacılar, efendilerinin kızlarını eve götürmek üzere beklerken ayaklarıyla ritim tutuyorlar ve atlara eşlik ediyorlardı. Onlar da jandarmalara bakıyorlardı.

Saat beş. Smolni’nin çift kanatlı kapıları açıldı ve kanarya sarısı ışık şeritleri kapıdan merdivenlere yansıdı.

“Ah, işte geliyorlar!” Lala kitabını kenara bıraktı.

Madam Buxhoeven merdivenlerin başında göründü; ışığın yarattığı çadırda siyah pelerini ve beyaz yakalı yünlü elbisesiyle oldukça haşın görünüyordu. İsveç saatlerinin bir parçası gibi hareket ediyor, diye düşündü Lala. Grand-maman’ın sarp kayalıklara benzeyen benekli göğsü bu uzaklıktan bile belli oluyordu, o soprano sesi metrelerce öteden bızları çatlatabilirdi. Hem de hava bu kadar soğuk olduğu halde. Lala camını açtı ve giderek artan bir heyecanla dışarı baktı. Saşenka’nın en sevdiği çayın küçük salonda onu beklediğini düşündü, sonra bugün Rıhtım’daki İngiliz Dükkânı’ndan özellikle onun için aldığı bisküvileri hatırladı. Huntley&Palmers yazılı teneke kutu, bordo deri kaplı

koltuğun üzerinde duruyordu.

Arabacılar gıcırtilar çıkararak yerlerine tırmandılar ve kırbaçlarını alıp beklemeye koyuldular. Üzerinde kırmızı ve altın renkli süslemeler bulunan kurdeleli bir ceket ile şapka giymiş olan Pantemelyon, yağlı bıyıklarını düzeltirken Lala'ya göz kırptı. Neden erkekler sırf arabayı çalıştırdıkları için onlara âşık olmanızı beklerler, diye düşündü Lala, motor çatırtı ve cızırıtlarla hayata dönerken.

Pantemelyon sırtınca bir ağız dolusu çürük dişi ortaya çıktı. Konuşma borusuna konuşurken nefesi de duyuluyordu. "Küçük tilkimiz nerede bakalım! Birazdan arabada iki güzel olacak."

Lala başını iki yana salladı. "Çabuk ol Pantemelyon. Aspreys of London markalı bir valiz ile sandık. *Bistro!* ³ Çabuk!"

2

Son ders, çar ve memleket için dikiş dikiyorlardı. Saşenka haki pantolonu diker gibi yapıyordu; bir türlü kafasını toplayamıyor, iğneyi devamlı başparmağına batırıyordu. Onu ve diğer kızları soğuk yatakhaneli, büyük yemekhaneli ve mermer balo salonlu bu on sekizinci yüzyıl hapishanesinden kurtaracak zil çalmak üzereydi.

Saşenka öğretmene reverans yapma ve dolayısıyla sınıftan çıkma konusunda ilk olmaya karar verdi. Hep diğerlerinden farklı olmak isterdi: Ya ilk ya son, asla ortada olmak istemezdi. Bu yüzden en önde, kapının hemen yanında oturuyordu.

Smolni'ye sığamadığını hissetti. Saşenka'nın, Asil Embesiller Enstitüsü dediği bu okulda okuyan diğer kızların budala ve hoppa hallerinden daha önemli dertleri vardı. O kızların bahsettikleri şeyler sadece Süvari Mişa veya Nikolaşa'dan gelen son mektuplar, balo elbiselerinde son moda ya da dans adımlarıydı: *pas d'espagne, pas de patineur, trignonne, chiconne...* En büyük dertleri ise dekoltelelerini nasıl sunabilecekleriydi. Işıklar söndükten sonra bu konuyu Saşenka'yla uzun uzun tartışarlardı, çünkü o sınıfın en iri göğüslü kızıydı. Onu ne kadar kıskandıklarını söylerlerdi devamlı! Bu yüzeysellik Saşenka'yı dehşete düşürür ve mahcup ederdi, çünkü diğerlerinin aksine o dekoltesini sergilemek istemiyordu.

Saşenka on altı yaşındaydı, artık küçük bir kız olmadığını düşündü. Okul üniformasından nefret ediyordu: Pamuklu kumaş

ile muslinden yapılmış kolsuz düz beyaz elbise, onu genç ve masum gösteriyordu. Oysa o bir kadındı, artık bir misyonu vardı. Tüm bu sırlarına rağmen, dışarıda babasının arabasının arka koltuğunda yanında İngiliz bisküvileriyle bekleyen sevgili Lalasını düşünmeden edemedi.

Maman Sokolov'un (bütün öğretmenlere Maman deniyordu) kısa ve güçlü el çırpması Saşenka'nın gündüz düşlerini böldü. Kısa boylu, kıvrıkcık saçlı kadın, gür sesiyle gümbürdedi: "Bayanlar, dikiş setlerinizi toplama zamanı geldi! Yaşamlarını memleketimiz ve majesteleri imparator için feda eden cesur askerlerimiz için güzelce çalışmışsınızdır umarım!"

O gün çar ve memleket için dikiş dikmek, II. Nikolay'ın emriyle binlercesi kılıçtan geçirilen çilekeş Rus köylüleri askere çağırılınca giyebilsinler diye pantolonlara fermuar dikmek demekti. Bu görev, öğrencilerin daha da çok gülüşmesine neden oluyordu.

"Çok dikkat edin" diye uyarmıştı Maman Sokolov. "Bu hassas bir iştir. Kötü dikilmiş bir fermuar zaten tehlike altındaki Rus savaşçılar için daha da çok tehlike doğurabilir."

"Askerler tüfeklerini burada mı saklıyor?" diye fısıldamıştı Saşenka yanındaki kıza. Diğer kızlar bunu duymuş ve gülmüştü. Kimse itinayla dikiş dikmiyordu.

O gün bitmek bilmemişti: Ana salonda edilen kahvaltı ve sonrasında imparatorun delici bakışlı huysuz annesi Dul İmparatoriçe Maria Fyodorovna'nın resmine yapılan zorunlu reveranstan beri uzun saatler geçmişti.

Fermuarları kötü dikilmiş pantolonlar toplanınca Maman Sokolov bir kez daha ellerini çırpı. "Zile bir dakika var. Gitmeden önce, *mes enfants*,⁴ dönemin en güzel reveransını istiyorum. İyi bir reverans..."

"Eğilerek mütevazı bir şekilde yapılan reveranstır!" diye bağırdı kızlar gülerek.

"Ah evet, benim asil kızlarım. Reverans söz konusu olduğunda, *mes enfants*, eğilmek asalettir. İlk İmparatorumuz Büyük Petro tarafından bahşedilen Rütbeler Tablosu'na göre bir hanımefendi ne kadar yüksek bir rütbeye sahipse, majesteleri imparatora takdim edildiğinde o kadar çok eğilir. Yere yatın!" Maman Sokolov "eğilmek" derken sesi daha da derinleşiyordu. "Tezgâhtar kızlar böyle reverans yapar, *comme ça...*"⁵ Kadın dizlerini

4. Fransızca, "Çocuklarım." (ç.n.)

5. Fransızca, "İşte böyle." (ç.n.)

hafifçe kırarken Saşenka diğer kızlarla göz göze geldi ve tebesümünü gizlemeye çalıştı. "Ancak hanımefendilere eğilirrrrrrrrrrr! Dizleriniz yere değsin, kızlar, *comme ça...*" Maman Sokolov şaşırtıcı derecede enerjik bir reverans yaptı, öyle çok eğildi ki çapraz tuttuğu dizleri neredeyse ahşap zemine değecekti. "İlk kim geliyor?"

"Ben!" Saşenka ayağa kalkmıştı bile; dana derisinden çantası ve bezden kitap torbası elindeydi. Oradan çıkmayı o kadar çok istiyordu ki, elinden geldiğince eğilerek o zamana kadarki en aristokratik reveransını yaptı, Azize Katerina Günü'nde dul imparatoriçeye yaptığından bile çok eğilmişti. "*Merci, Maman!*" dedi. Arkasındaki kızlar şaşkınlıkla fısıldaşıyorlardı, çünkü Saşenka genelde sınıfın asi kızı olurdu. Ancak artık bunlar umurunda değildi. Yazdan beri böyleydi. Yaz, her şeyi değiştirmişti.

Zil çalıyordu, Saşenka çoktan koridora çıkmıştı. Yüksek tavanlara, ışıltılı parkeye, avizelerdeki ışıklara baktı. Yalnızdı.

Adının yani Barones Aleksandra Zeitlin sözcüklerinin altın harflerle yazılı olduğu çantası omzundaydı, ama sahip olduğu en değerli şey ellerindeydi: Göğsüne bastırıldığı bezden kitap torbası. Torbanın içinde Zola'nın gerçekçi romanları, Nekrasov'un kasvetli şiirleri, Mayakovski'nin tutku dolu meydan okumaları vardı.

Saşenka koridoru geçerek Smolni'nin soylu kızlarını almak üzere bekleyen mürebbiye ve arabacı topluluğu ile limuzinlerin ışıkları arasında gölgelenen Grand-maman'a doğru koşmaya başladı. Ama geç kalmıştı. Koridor boyunca uzanan kapılar birden açıldı ve her yer beyaz elbiseli, beyaz önlüklü, beyaz çoraplı, beyaz ayakkabılı kızlarla doldu. Kızlar, tıpkı bir çığ gibi, aşağı yuvarlanıp kahkahalar atarak vestiyerlere gittiler. Öbür yanda uzun sakalları buz tutmuş arabacılar, kuzey gecelerinin dondurucu soğuğuna karşı pelerinlerine daha da sıkı sarınarak ağır adımlarla kızların sandıklarını almaya geliyorlardı. Kırmızı ve altın renkli üniforması ve şapkasıyla diğerlerinin arasından hemen seçilebilen Pantemelyon, hipnoz olmuş gibi Saşenka'ya bakıyordu.

"Pantemelyon!"

"Ah Matmazel Zeitlin!" Kendine gelen adam kızardı.

Hizmetçilerin gözdesi bu kadın avcısını ne utandırdı acaba, diye düşünen Saşenka adama gülümsedi. "Evet, benim. Sandığım ve valizim 12 numaralı odada, camın yanında. Dur bir dakika, bu üniforma yeni mi?"

"Evet Matmazel."

“Kim tasarladı?”

“Anneniz Barones Zeitlin” dedi şoför odaya gitmek üzere merdivenlere yönelirken.

“Neye bakıyordu?” diye sordu Saşenka kendi kendine. Dehşet göğüslerine mi yoksa koca ağzına mı? Sıkıntıyla vestiyere doğru ilerledi. Görünüş neydi ki? Okullu kızların sıg dünyası! Tarih, sanat, kalkınma ve kaderle karşılaştırıldığında görünüş hiçbir şeydi. Pantemelyon’un cıfcaflı üniformasının Zeitlinlerin yeni zenginlerden olduğunu gösterdiğini düşünerek gülümsedi.

Vestiyere ilk giren Saşenka oldu. Kahverengi, altın sarısı, beyaz kürklerle; şapkalar, kutup tilkisi ve vizon yüzlü atkılarla dolu oda Sibiryâ ormanlarına benziyordu. Saşenka, kürkklü paltosunu giydi, tilkili atkısını boynuna doladı ve beyaz Orenburg şalını başına bağlayıp kapıya yönelmişti ki diğer kızlar da eve dönüyor olmanın verdiği heyecan ve coşkuyla içeri doluştular. Ayakkabılarını çıkarıp çizmelerini giydiler, deri çantalarını takıp kürkklü paltolarına sarındılar. Bütün bunları yaparken durmadan konuşuyorlardı.

“Yüzbaşı Pahlen cepheden döndü. Annemle babamı ziyarete geliyor, ama aslında beni görmeye geldiğini biliyorum” diyordu küçük Kontes Elena, gözleri fal taşı gibi açılmış arkadaşlarına. “Bana mektup yazdı.”

Saşenka odadan çıkarken birkaç kızın kendisini çağırdığını duydu. Nereye gidiyordu, neden acele ediyordu, onları bekleyemez miydi, sonra ne yapacaktı? “Şiir okuyacaksan, biz de seninle okuyabilir miyiz? Lütfen Saşenka!”

Dönem sonu kalabalığı itişip kakışmaya neden oluyor, kapıyı zorluyordu. Kızlardan biri, sandığı ayağına düşüren yaşlı bir arabacıya bağırdı. Dışarıdaki dondurucu soğuğa karşın içerisi oldukça sıcaktı. Saşenka bu kalabalığın içinde bile yalnız hissediyordu kendini; bezden yapılmış, kaba ve çirkin kitap torbasını kürküne bastırırken kimsenin aşamayacağı görünmez bir bariyerle çevrili olduğunu düşündü. Torbanın içindeki kitapları içinde hissediyordu: Aleksander Blok ve Balmont antolojileri, Anatole France ve Victor Hugo.

“Matmazel Zeitlin! İyi tatiller!” Giriş çıkışı engelleyen Grandmaman’ın sesinde mutluluk vardı. Saşenka teşekkür edip Maman Sokolov’u etkileyemeyecek bir reverans yaptı. Sonunda dışarı çıkabilmişti.

Dondurucu soğuk onu kendine getirdi; soğuk, ciğerlerini tatlı tatlı yakarken kar da yanaklarını sızlattı. Arabaların ışıkları nere-

deyse on metre yüksekliğinde bir sahne yaratmıştı. İlerideki vah-şi ve sınırsız gökyüzünde beyaz noktalarla süslü siyah bir Petrograd uzanıyordu.

“Araba şu tarafta!” Omzunda Asprey marka bir sandık ve elinde timsah derisi bir valizle gelen Pantemelyon arabayı işaret etti. O tarafa yönelen Saşenka kalabalığı yararak ilerlemeye çalışıyordu. Savaş, devrim veya kıyamet... Ne olursa olsun Lalasının onu orada Huntley&Palmer bisküvilerle, hatta belki de zencefilli kekle bekleyeceğini biliyordu. Çok yakında babasını da görebilecekti.

Uşaklardan biri elindeki valizleri düşürünce Saşenka valizlerin üzerinden atladı. Kapısında bir grandükün amblemi bulunan büyük bir Rolls yolunu kapatınca Saşenka arabanın kapısını açtı; içeri girip diğer kapıdan çıktı.

Motorlar kıkırdayıp homurdanıyor, kornalar ötüyor, atlar kişneyip toynaklarını yere vuruyordu; uşaklar sandık ve valiz piramitleri altında yalpalarken arabacılar ve şoförler trafik, yayalar ve buz nedeniyle söylene söylene ilerlemeye çalışıyorlardı. Bir ordunun kampı dağılıyordu sanki, ama bu beyaz önlüklü, çinçilya kürklü ve vizon paltolu generallerin ordusuydu.

“Saşenka! Buradayım!” Arabanın basamağında duran Lala çılgınca el sallıyordu.

“Lala! Eve geliyorum! Özgürüm!” Saşenka bir an için görev sahibi bir kadın olduğunu, duygu gösterisi veya hassasiyet göstermemesi gerektiğini unuttu. Lalasının kollarına atıldı, sonra arabaya binip lüks derinin kokusunu ve İngiliz kadının çiçeksi parfümünü içine çekti. “Bisküviler nerede?”

“Koltuğun üzerinde, canım! Bu dönemi de bitirdin!” dedi Lala ona sınırsız sarılırken. “Öyle büyümüşsün ki! Seni eve götürmek için sabırsızlanıyorum. Küçük salonda her şey hazır: Çörekler, zencefilli kek ve çay. Huntley&Palmer’ı şimdi yiyebilirsin.”

Ancak Saşenka’yı bırakmak üzere kollarını açtığımda yüzü gölgelendi.

“Aleksandra Samuilovna Zeitlin?” Kapının iki tarafında da birer jandarma duruyordu.

“Evet” dedi Saşenka. Birden başı döner gibi oldu.

“Bizimle gelin” dedi jandarmalardan biri. Adam o kadar yakınında duruyordu ki, Saşenka adamın çiçekbozuğu yüzündeki gözenekleri ve kahverengi bıyığındaki kılları görebiliyordu. “Hemen şimdi!”

3

“Beni tutukluyor musunuz?” diye fısıldar gibi konuştu Saşenka etrafına bakarken.

“Soruları biz sorarız bayan” dedi nefesi ekşi süt gibi kokan sakallı jandarma.

“Bekleyin!” diye yalvardı Lala. “O hâlâ okula gidiyor. Ondan ne isteyebilirsiniz ki? Kesinlikle bir yanlışlık var bu işte.” Ama adamlar Saşenka’yı yanda park edilmiş kızağa doğru sürüklemeye başlamışlardı bile.

“Bilmek istiyorsanız ona sorun” diye bağırdı jandarma omzunun üzerinden; Saşenka’yı sımsıkı tutuyordu. “Hadi bakalım, sen söyle ona, seni küçük orospu. Sen nedenini biliyorsun.”

“Bilmiyorum Lala! Çok üzgünüm! Hemen babama haber ver!” diye bağırdı Saşenka kızağın arka tarafına bindirilmeden hemen önce.

Üniformalı arabacı kırbacını şaklattı. Jandarmalar da Saşenka’nın arkasından kızağa bindiler.

Saşenka, mürebbiyesinin onu görmeyeceğinden emin olduğunda sakallı memura dönerek “Neden bu kadar geç kaldınız?” diye sordu. “Bir süredir sizi bekliyorum.” Bu konuşmayı kaçınılmaz tevkiyi için hazırlamıştı, ancak adamlar onu duymamış gibiydi.

Kızak, Tauride Sarayı’nın yanından geçip şehrin merkezine doğru sessizce ilerlerken Saşenka’nın kalbi hızla atıyordu. Kışın caddeler sessiz ve karla örtülü oluyordu. İki jandarmanın vatkalı omuzları arasında sıkışan Saşenka geriye yaslandı, diktatörün uşakları tarafından sarılıyken üşümüyordu. İlerideki Nevski Bulvarı kızaklar, atlar, birkaç araba ve caddenin ortasında uzanan tramvaylarla oldukça kalabalıktı. Kış aylarında gece gündüz yanan sokak lambaları yağın altında pembe haleler oluşturuyordu. Saşenka, jandarmaların arkasından dışarı baktı: Tanıdık birileri tarafından görülmek istiyordu! Annesinin birkaç arkadaşı, Gostini Dvor Çarşısı’ndaki mağazalardan veya Rus kültürünün bir parçası olan ikon, doldurulmuş ayı ve semaverlerin satıldığı alışveriş merkezinden çıkarken onu görecekti kesinlikle.

Çar Petro’nun şehrindeki bakanlık binalarının, kırmızımsı sarı renkli sarayların ve ışıltılı dükkânların geniş cephelerindeki titrek ışıkların arasından ilerliyorlardı. Bir pasajın yanından geçtiler; Saşenka’nın annesinin en sevdiği mağazalar buradaydı: Pears marka sabunların ve tüvit ceketlerin satıldığı İngiliz Dükkânı, İngiliz mobilyalarının satıldığı Druce’s ve Fransız parfümlerinin

satıldığı Brocard's. Tüylere benzeyen kar taneleri dönerek yağarken Saşenka kollarıyla kendini sardı. Gergin olduğuna karar verdi, korkmuyordu. Dünyaya bu macerayı yaşamak üzere gönderilmişti; onun işi buydu.

Beni nereye götürüyorlar, diye düşündü. Fontanka'daki Polis Merkezi'ne mi? Ama kızak hızla Bahçe Yolu'na saptı ve asillerin deli Çar Pavel'i öldürdüğü Mihail Şatosu'nun yanından geçti. İşte şimdi nereye gittiklerini biliyordu Saşenka: Petropavloskaya Kalesi'nin kuleleri kasvetle yükseliyordu ileride. Canlı canlı Trubetskoy Burcu'na mı gömülecekti? Ancak sonra sağa ve sola dönüp Liteni Köprüsü'nden geçtiler.

Köprü'nün kenarlarına yerleştirilmiş ışıklar ve mavi buz halkalarını aydınlatan rıhtım ışıkları dışında nehir kapkaranlıktı. Köprüden geçerlerken solundaki jandarmaya doğru eğilen Saşenka, çok sevdiği Petrograd'm Büyük Petro tarafından inşa edilen haline baktı: Kışlık Saray, Denizcilik Binası, Prens Menşikov Sarayı ve sisler içindeki Bronz Atlı.

"Seni seviyorum Piter" dedi içinden. (Yerliler bu şehre Piter derdi.) "Seni bir daha asla göremeyebilirim! *Adieu*,⁶ memleketim, *adieu* baba, *adieu* Lala!"

Ibsen kahramanlarından birinin sözlerini hatırladı: *Ya hep ya hiç!* Onun ilkesi de buydu ve hep öyle olacaktı.

İşte gelmişlerdi: Kresti Hapishanesi'nin, gölgeleri Saşenka'yı yutana dek uzanan koyu kırmızı tuğlaları! Bir an için büyük duvarlar küçük kazağın üstüne gelir gibi oldu, sonra kapılar açıldı ve arkalarından gürültüyle kapandı.

Burası binadan çok mezara benziyordu.

4

Pantemelyon yönetimindeki Delaunay-Belleville marka araba, Suvorovski ve Nevski caddelerinden hızla geçti; Bolşaya Morskaya Caddesi'nde kırmızımsı sarı renkli gotik cephesi Fin granitiyle süslü bir müstakil evin önünde durdu. Lala ağlayarak kapıyı açıp zeminini damalı koridora girdi, dizlerine ve ellerine bez parçaları geçirmiş halde yerleri cilalayan kızların üzerine düşüyordu neredeyse.

"Hey, çizmeleriniz!" diye uludu hizmetçi Luda.

Lala'nın çizmeleri parlayan zeminde izler bırakıyordu, ancak kadının umurunda değildi. "Baron evde mi?" diye sordu. Kızlardan

6. Fransızca, hoşça kal. (ç.n.)

biri başını evet anlamında salladı isteksizce. "Peki ya barones?"

Kız yukarı bakıp gözlerini devirdi ve Lala nemli zeminde kaymamaya çalışarak çalışma odasına koştu. Kapı açıldı.

İçeriden lokomotif tıkırtısı gibi mekanik bir ses geliyordu.

Aksi ve yaşlı Fransız aşçı Delphine hazırladığı mönüye onay alıyordu. Normalde böyle konularla evin hanımı ilgilenirdi, ama Lala'nın da bildiği gibi bu evde öyle değildi. Üzeri lekeli kahverengi üniformasında sopa gibi uzanan Delphine'in uzun burnunun ucunda hep bir akıntı olur, bu da yemekleri tehlikeye sokardı. Lala, Saşenka'nın bu konudaki şaşkınlığını anımsadı. "Ya çorbanın içine düşerse?" diye sormuştu parıldayan gri gözleriyle.

"Size yardım etmezler, *mon baron*"⁷ diyordu aşçı. "İsterseniz ben onlarla konuşup halledeyim."

"Teşekkürler Delphine" dedi Baron Zeitlin. "İçeri girin Bayan Lewis!" Aşçı ayağa kalkıp huş ağacı misali dimdik durdu ve dadıya hiç bakmadan geçip gitti.

Lala ağlıyor olmasına rağmen baronun çalışma odasındaki deri ve puro kokusunu alabiliyordu. Ceviz ağacından mobilyayla döşenmiş odada koyu renk hâkimdi, tıkış tıkış dolu odayı yeşil gölgelere saklanmış elektrik lambaları aydınlatıyordu. Her duvarda palmiye ağaçları filizlenmiş gibiydi. Tavandan zincirlerle sarkan portreler aşağıdaki büstlere, frak ve şapka giymiş heykelciklere, imparatorun ve bazı grandüklerin imzalı fotoğraflarına bakıyordu. Fildişi yelpazeler, develer ve filler çuha kaplı oyun masalarında oval akiklerle karışmıştı.

Baron Samuil Zeitlin, parlak çelikten kolları çekildikçe tırıs giden bir at gibi ritmik sesler çıkaran garip bir sandalyenin üstünde oturuyordu. Baronun elleri sandalyenin tahta kolçaklarındaydı, yanakları hafifçe kızarmıştı ve ağzında bir puro vardı. Tırıs sandalyesi, yemeklerden sonra baronun bağırsaklarını harekete geçirmek üzere tasarlanmıştı.

"Konu nedir Bayan Lewis? Ne oldu?"

Kadın ağlamamaya çalışarak olanları anlatınca baron tırıs sandalyesinden iniverdi. Ağzından hiç çıkarmadığı purosunu yeniden yakmaya çalışırken adamın ellerinin titrediğini fark etti Lala. Adam kadını sorgulamaya başladı. Konuşmanın ne zaman ciddi, ne zaman samimi olacağına hep Zeitlin karar verirdi. Lala bir kez daha çocuklarını orta sınıf mensupları gibi sevemeyen üst sınıfın çocuklarına acıdı.

Sonra derin bir nefes alarak işverenine baktı. Bıyıkları VII.

Edward'inkine benzeyen, bu ince ve yakışıklı adamı incelerken Saşenka'yı eve getirme konusunda güvenilecek tek kişinin baron olduğuna karar verdi.

"Lütfen ağlamayın Bayan Lewis" dedi Bakü ve Petrograd İngiliz-Rus Petrol Bankası'nın sahibi Baron Zeitlin ve frak ceketinden çıkardığı ipek mendili kadına uzattı. Kriz anlarında sakın durabilmek sadece yaşamın gereği veya medeniyet göstergesi değil; bir sanat, bir dindi âdeti. "Ağlamak, serbest kalmasını sağlamayacak. Şimdi oturun ve kendinize gelin."

Zeitlin, Lala'nın derin bir nefes alıp saçını ve elbisesini düzeltmesini izledi. Kadın ellerini kavuşturarak oturdu, sakın olmaya çalıştığı belliydi.

"Bu olaydan evdeki herhangi birine bahsettiniz mi?"

"Hayır" diye cevap verdi Lala. Elmas şekilli yüzü kristal göz yaşlarıyla süslendiğinde kadın dayanılmaz derecede çekici gelmişti Zeitlin'e. Bu sahneye uymayan tek şey sesiydi. "Ama Pantemelyon biliyor."

Zeitlin masasına yürüdü ve kadife çan ipini çekti. Küt burnu Ukraynalı olduğunu gösteren çevik bir hizmetçi kapıda göründü.

"Luda, Pantemelyon'a Pierce-Arrow'un karbonunu almasını söyle" dedi Zeitlin.

"Peki efendim" diyen hizmetçi belini hafifçe bükerek selam verdi: Taşradan gelen köylüler hâlâ efendilerine eğilerek selam veriyorlardı, şehirden gelenlerse sadece alay ediyorlardı bugünlerde.

Luda çalışma odasının kapısına doğru giderken, Zeitlin yüksek arkalıklı sandalyesine oturup adının ve soyadının baş harflerinin altın harflerle yazıldığı yeşil deriden yapılmış puro kutusunu çıkardı ve düşünceli bir ifadeyle bir puro aldı. Sıkıca sarılmış yaprakları okşayıp paketi açtı ve kokladı, puroyu burnu ile bıyığının arasından geçirip dudaklarına değdirdi. Sonra koca kol düğmeleri hızla hareket etti, gümüş puro makasını eline alan Zeitlin puronun ucunu hafifçe kesti. Yavaşça hareket ederek puroyu başparmağı ile işaret-parmağı arasına alıp bando takımının lideriymiş gibi çevirdi. Sonra ağzına koydu ve tüfek şeklindeki süslü gümüş çakmağını aldı. (Bu çakmak kendisine savaş bakanı tarafından Rus piyadelere silah kabzası yaptığı için hediye edilmişti.) Gazyağı kokusu yükseldi.

"*Calme-toi*,⁸ Bayan Lewis" dedi Lala'ya. "Hiçbir şey imkânsız değildir. Birkaç yere telefon ederim ve Saşenka eve gelir."

Ancak ne kadar kendine güvenli gözükse de Zeitlin'in kalbi

8. Fransızca, "Sakin olun." (ç.n.)

heyecanla gümbürdüyordu: Tek çocuğu Saşenkası bir yerlerde bir hücredeydi. Polisin, daha da kötüsü bir suçlunun hatta bir katilin Saşenka'ya dokunabileceği düşüncesi göğsünü sıkıştırıyor; utanç, şaşkınlık ve suçluluk duygusuna karışıyordu. Ancak Zeitlin kısa süre sonra tüm bunlardan kurtuldu. Bu tutuklama ya yanlışlıkla yapılmıştı ya da kıskanç bir savaş tüccarının entrikasının meyvesiydi, ama sükûnet, bağlantılar ve cömertlik her şeyi düzeltecekti. Zeitlin, masum bir gencin salıverilmesinden çok daha zor meselelerin üstesinden gelmişti. Taşradan gelip Petrograd'da şimdiki seviyesine, Rütbeler Tablosu'ndaki yerine yükselmesi, ümit veren geleceği, hatta Saşenka'nın Smolni Enstitüsü'ne gitmesi... Hepsi olasılıkları zekice hesaplayabilmesi, titizlikle hazırlanması, şansı ve kazançları çekinmeden kucaklaması sayesinde olmuştu.

"Bayan Lewis, tutuklama konusunda bir şey biliyor musunuz?" diye sordu hafif sıkılgan bir ifadeyle. Birçok konuda çok güçlü durabiliyordu, ama konu ailesi olduğunda savunmasız kalıyordu. "Eğer bir şey biliyorsanız, Saşenka'ya yardımı dokunacak herhangi bir şey..."

Gri dumanın ötesinden Lala'yla göz göze geldi. "Belki de dayısına sormalısınız..."

"Mendel'e mi? O sürgünde değil mi?"

"Muhtemelen..."

Normalde bir çocuğa, onun çocuğuna ninni söylüyormuş gibi çıkan bu sesteki keskinliği fark etti Zeitlin ve kızını pek de tanımadığını söyleyen o bakışı yakaladı.

"Ancak son tutuklanmasından önce" diye devam etti Lala, "bana bu evin onun için artık güvenli olmadığını söylemişti."

"Artık güvenli olmadığını söylemiş" diye mırıldandı Zeitlin. Lala, gizli polisin evi izlediğini kastetmişti. "Yani Mendel Sibirya'dan kaçtı mı? Ve Saşenka da onunla görüşüyor, öyle mi? Adi Mendel! Neden kimse bana bir şey söylemiyor ki?"

Karısının kardeşi, Saşenka'nın dayısı Mendel kısa süre önce tutuklanmış, devrim planları yaptığı gerekçesiyle beş yıllık idari sürgüne gönderilmişti. Ancak kaçmış ve bir şekilde Saşenka'yla iletişime geçmeyi başarmıştı.

Lala başını iki yana sallayarak ayağa kalktı.

"Baron, ben biliyorum ki..." Çiçekli elbisesini düzeltirken kıvrımlarını daha da ortaya çıkarmış oldu. Zeitlin yeşil tespihlere bakan kadını izledi. Her şeyiyle Rus olan bu çalışma odasında Rus kültürüne ait olmayan tek şey bu tespihlerdi.

Arkalarında ani bir hareketlenme oldu.

"*Şalom aleyhem!*"⁹ diye gürlledi geniş omuzlu, sakallı bir adam. Üzerinde kürklü bir palto, astragan şapka ve asker botları vardı. "Dün geceyi sormayın sakın! Cebimdeki her kopek gitti, ama kim tutuyor ki hesabını?"

Baronun sığınacağının kapısı itilerek açılmış ve içeri Gideon Zeitlin'in kolonya, votka, hayvan teri karışımı kokusu dolmuştu. Kardeşinin, eve sadece para ikmalî için gelme eğiliminde olduğunu bilen baron irkildi.

"Dün geceki kız bana amma pahalıya patladı" dedi Gideon. "Önce kâğıt oynadık. Sonra Donan'da yemek. Avrupa'da konyak. Bear'da Çingenelerle eğlence. Değdi ama. Dünyadaki cennet bu işte, değil mi? Beni mazur görün Bayan Lewis!" Dramatik bir havayla eğilerek selam verdi, koca siyah gözleri gür siyah kaşlarının altında parlıyordu. "Ancak dünyada tazeciklerin dudakları ve tenleri dışında ne var ki? Kahrolsun yarın! Kendimi mükemmel hissediyorum!"

Gideon Zeitlin, Bayan Lewis'in boynuna dokundu ve düzgünce toplanmış saçlarını koklayıp kadını sıçrattı. "Hoş" diye mırıldandı abisini iki kere yanaklarından bir kere de dudaklarından öpmeye doğru giderken.

Islak paltosunu köşeye fırlattı, palto orada öylece dururken canlı bir hayvana benziyordu. Kendisi de divana yerleşti.

"Gideon, Saşenka'nın başı dertte..." diye yorgunca konuşmaya başladı Zeitlin.

"Duydum Samoilo. Ah şu aptallaar!" diye bağırdı Gideon; insanlığın tüm hataları için kendi dışında herkesi kapsayan aptallar grubunu suçlardı. "Gazetede ydim ve bir yerden bir telefon geldi. Dün geceden beri uyumadım. Annem hayatta olmadığı ve bunları görmediği için memnunum. İyi misin Samoilo? Kalbin nasıl? Sindirim normal mi? Akciğerlerin? Dilini göster bakayım bana..."

"Dayanmaya çalışıyorum" diye cevap verdi Zeitlin. "Ben seninkine bakayım."

Bu iki kardeş, görünüş ve karakter olarak çok farklı olsa da fakir bir gazeteci olan genç kardeş ile zor beğenen zengin abisi aynı İbrani inancını paylaşıyorlardı: Angina pectoris yani şiddetli göğüs ağrısı, tüberküloz belirtisi olarak ciğerlerde zayıflama, sindirim sorunları ve sinir ağrılarıyla daha da şiddetlenen ülser, kabızlık ve hemoroit gibi sorunlar yüzünden ölmek üzere olduklarını düşünüyorlardı. Petrograd'ın en iyi doktorları, Berlin ile Londra'nın uzmanları ile Biarritz, Bad Ems veya Carlsbad'daki

merkezler, vücutları tıp dünyası için altın madeni niteliğinde olan bu hastaları tedavi etmek için yarışıyorlardı.

“Her an ölebilirim, muhtemelen generalin kızıyla sevişirken öleceğim ama her neyse! Gehenna-Cehennem, Hayat Kitabı ve tüm o Yahudi saçmalıkları kahrolsun! Yaşama dair her şey şu an ve burada. Sonrasında hiçbir şey yok! Başkomutan ve Genelkurmay –Gideon’un çilekeş karısı Vera ve iki kızı– beni lanetliyorlar! Beni? Olacak şey mi? Yani, karşı koyamıyorum. Uzun bir süre istemeyeceğim bir daha! Kumar borçlarım...” Abisinin kulağına fısıldadı. “Şimdi bana bar mitzvah hediyemi ver Samoilo. Parayı ver de gideyim!”

“Nereye?” Zeitlin saatinin altın zincirine takılı bir anahtar kullanarak masasındaki ahşap kutuyu açtı. İki yüz ruble çıkarıp kardeşine uzattı.

Zeitlin âdeta bir saray nazırı gibi Rusçayı Musevi aksanı olmadan konuşurdu; kardeşi Gideon’un konuşurken bu kadar çok İbranice sözcük kullanmasının sebebinin abisinin yükselişini alaya almak, nereden geldiklerini hatırlatmak olduğunu düşünüyordu. Zeitlin’e göre küçük kardeşi, bir zamanlar diğer Musevilerle birlikte yaşamak zorunda oldukları Yahudi Yerleşimi’ndeki bahçeleri gibi kokuyordu hâlâ.

Gideon’un parayı alıp yelpaze gibi sallamasını izledi. “Bu benim için. Şimdi bazı salakların ellerini yağlamak için biraz daha lazım.”

Kardeşinin yeteneksizliği konusunda suçluluk hissettiği için Gideon’un isteklerine nadiren hayır diyen Zeitlin, küçük kutusunu bir kez daha açtı.

“İngiliz Dükkânı’ndan biraz meyveli kek alacağım, Saşenka’nın nerede olduğunu öğreneceğim, paranın birazını polisler ile memurlara vereceğim ve elimden gelirse onu çıkaracağım. Beni ararsan gazeteye telefon et! Bayan Lewis!” Yine dramatik bir ifadeyle selam verdikten sonra kapıyı arkasından çarparak gitti Gideon.

Birkaç saniye sonra kapı yeniden açıldı. “Mendel’in sağda solda gizlendiğini biliyor musunuz? Prangadan çıkmış! O *schmendrik*’i¹⁰ etrafta görecektir olursam, öyle fena vuracağım ki ayakkabıları Lenin’in kucığına düşecek! Bu Bolşevikler gerçekten aptaal!” Kapı ikinci kez çarpıldı.

Zeitlin birkaç saniye yüzünü elleriyle kapadı, Lala’nın hâlâ orada olduğunu unutmuştu. Sonra derin bir nefes alarak yeni kurulmuş telefona uzandı. Bu telefon yan tarafına dinleme aleti yerleş-

10. İbranice, aptal veya önemsiz kimse. (ç.n.)

tirilmiş deri bir kutuydu. Baron, üç kere üstüne vurduktan sonra vericiye konuştu: “Merhaba santral. Beni İçişleri Bakanı Protopopov’a bağlayın! Petrograd 234. Evet, şimdi lütfen!”

Santralin kendisini içişleri bakanına bağlamasını bekleyen Zeitlin purosunu yeniden yaktı.

“Barones evde mi?” diye sordu. Lala başını evet anlamında salladı. “Peki ya yaşlılar, gezici sirk?” Bu, onun garajın üstünde yaşayan kayınvalidesi ve kayınpederine taktığı isimdi. Lala başını evet anlamında bir kez daha salladı. “Baronesi bana bırakın. Teşekkürler Bayan Lewis.”

Lala kapıyı kaparken Zeitlin kendi kendine sordu: “Saşenka ne yapmış böyle?” Sonra sesi birden değişti:

“Ah, merhaba Bakanım, ben Zeitlin. Pokerdeki kayıplarınızı atlattınız umarım. Ailemle ilgili çok hassas bir konu hakkında arıyorum sizi. Kızımı hatırladınız mı? Evet, o. Şey...”

5

Saşenka, Kresti Hapishanesi’nin kırmızı duvarları içinde, jandarmasının geçici gözetim merkezinde bekliyordu. Üzerinde kürklü paltosu ve tilkili atkısı vardı hâlâ. Smolni giysisi ve önlüğü yağlı eller ve toz yüzünden kirlenmişti. Beton zeminli, ahşap duvarlı bekleme alanına getirilmişti.

Kapıdan banklara, oradan da kayıtları alınırken tutuklular dirseklerini koyabilsinler diye boşlukları olan uzun bir bankoya giden bir yol vardı. Her şey buradan geçen binlerce kişi tarafından damgalanmıştı. Saşenka’yla birlikte fahişeler, hırsızlar, katiller ve devrimciler bekliyordu. Kadınlar genç kızı dehşete düşürmüştü. En yakınındaki kadın suaygın gibi iriydi, teni pembe olan bu kadının üzerindeki asker paltosunun içinde balerinlerin tütüsüne benzeyen bir şey vardı.

“Ne istiyorsun seni adi?” diye homurdandı. “Neye bakıyorsun öyle?” Utanan Saşenka bu canavarın ona birden vuracağından korktu. Ancak kadın vurmak yerine ona doğru eğildi. “Eğitilmiş bir kadınum ben, görüldüğüm gibi sokak kadını değilim. Bunu bana şu adi herif yaptı, beni dövdü ve...” Adı söylendi, ancak bir jandarma uzun bankonun kapısını açıp onu sürükleyene kadar konuşmaya devam etti: “Sizi adiler, eğitilmiş bir kadınum ben, bana bunu şu pis herif yaptı...”

Saşenka kadın gidince rahatladı, sonra utandı. O yaşlı orospu-

nun işçi sınıfından değil, muhtemelen eski bir burjuva olduğunu düşündü.

Geçici gözaltı merkezinin koridorları kalabalıktı: Hücrelerine götürülen, sorgulamaya alınan veya Sibirya'ya sürgüne gönderilen adamlar veya kadınlar vardı. Bazıları uyanıktı, bazıları uyuyordu; hayat her şeyiyle oradaydı. Masanın arkasındaki jandarma Saşenka'ya domuz ahırındaki bir tavus kuşuymuş gibi bakıyordu.

Saşenka çantasından şiir kitaplarını çıkardı. Okurmuş gibi yaparken sayfalar arasında geziniyordu aslında. Üzerinde yazılar bulunan bir sigara kâğıdına denk geldiğinde etrafına baktı ve o sırada onu izleyen polisler gülümseyip kâğıdı ağzına attı. Böyle yapmasını Mendel Dayısı söylemişti. Kâğıdın tadı çok kötü değildi, yutmak da çok zor olmamıştı. Masaya gitme sırası ona geldiğinde, suçlayıcı kanıtın hepsini yemişti. Bir bardak su istedi.

“Şaka yapıyor olmalısın” dedi ismini, yaşını ve nereli olduğunu soran polis. Saşenka'ya yöneltilen suçlamalar hakkında ise hiçbir şey söylememişti. “Burası Hotel Europa değil kızım.”

Gri gözlerini adama diken Saşenka “Lütfen” dedi.

Adam suyla dolu fincanı masaya koyarken bir kahkaha patlattı.

Saşenka suyu içerken bir jandarma onun ismini seslendi. Diğer bir jandarma da elindeki anahtar yığınıyla çelik kapıyı açtı ve Saşenka, Kresti'nin bir sonraki katmanına girdi. Küçük bir odaya alınan Saşenka'ya soyunması söylendi, sonra kirlili beyaz bir önlük giymiş, file benzeyen bir kadın görevli tarafından üstü arandı. Sevgili Lalası dışında kimse onu çıplak görmemişti (dadısı ona her akşam banyo yaptırmış hâlâ), ancak kendine bunun önemli olmadığını söyledi. Görevi dışında hiçbir şey önemli değildi, bu onun kutsal kâsesiydi ve işte burada, namuslu her insanın olması gereken yerdeydi.

Kadın paltosunu, atkısını ve çantasını aldı. Saşenka bunlar için imza attı ve karşılığında bir pusula aldı.

Sonra fotoğrafını çektiler. Devamlı kaşınan kadınlarla sırada bekledi. Ter, idrar ve âdet kanı karışımı kötü bir koku vardı etrafta. Kahverengi bir takım giymiş, dar bir kravat takmış olan yaşlı ve dişsiz fotoğrafçı, üzerine gözler oyulmuş bir balkabağına benziyordu. Saşenka'yı, akordeona benzeyen kocaman bir fotoğraf makinesini taşıyan bir tripodun karşısına yerleştirip bir bezin altında kayboldu. Boğuk sesiyle bağıyordu:

“Tamam, tam yüz. Ayağa kalk. Sola bak, sağa bak. Smolni'den bir kız, baban zengindir, öyle değil mi? Burada çok uzun süre kalmazsın. Piter'deki ilk fotoğrafçılarıdım ben. Aile fotoğrafları

da çekiyorum, belki babana söylersin... İşte bitti!"

Saşenka tutuklanmasının kayıtlara geçtiğini fark etti ve gülümsemi, bu da fotoğrafçıyı cesaretlendirdi.

"Tebessüm! Ne ilginç! Buraya gelen hayvanların çoğu nasıl güzüküklerini umursamıyor bile, ama sen mükemmel güzükükceksin. Söz veriyorum."

Sonra Saşenka'dan pek de büyük olmayan bir muhafız onu nezarethaneye götürdü. Saşenka hücreye girmek üzereyken gri üniformalı bir memur ortaya çıkıverdi. "Tamamdır, evlat. Bundan sonrasını ben hallederim."

Omuzlarında çizgiler bulunan bu züppe onun üstü gibiydi. Saşenka hayal kırıklığına uğramıştı: Gerçek bir şeyler yaşamak, köylü ya da işçi muamelesi görmek istiyordu. Memur kolunu kıbarca tutunca içindeki Smolni kızı rahatladı yine de. Etrafındaki soğuk duvarlardan bağırtilar, homurtular, anahtar şingirtıları, kapı çarpmaları ve kilit sesleri yansiyordu.

Biri "Tanrı sizin ve çarın cezasını versin, hepiniz Alman casusunuz!" diye bağırıldı.

Ancak takım elbiseli ve çizmeli memur söylenenleri duymazdan geldi. Eli Saşenka'nın kolundaydı ve çok hızlı konuşuyordu. "Birkaç öğrenci geldi buraya, ama siz Smolni'den gelen ilk öğrencisiniz. Ashnda 'politikleri' severim. Suçluları sevmem, onlar iğrençtir. Ancak politikler, eğitimle ilgilenen bu insanlar, işimi bir zevke dönüştürürler. Sizi şaşırtabilir ama buradaki tipik memurlardan değilim ben. Okumayı severim, hatta sizin Marx ve Plehanov'u da okudum biraz. Gerçekten. Ayrıca İsviçre çikolatası ve Brocard parfümüne zaafım var. Koku duyum oldukça gelişmiştir, burnumu görüyor musunuz?" Adam küçük burun deliklerini açarken Saşenka itaatkâr bir ifadeyle ona baktı. "Estetik zevki olan birinin duyarına sahibim, ne var ki bu deliğe tıklmış durumdayım. Baron Zeitlin'le bir ilginiz var mı? İşte geldik! İsmi öğrenmesini sağlayın lütfen, adım Volkov, Hapishane Müdürü S. P. Volkov."

"Tabii ki Hapishane Müdürü Volkov" diye cevap verdi Saşenka, lavanta kolonyasının boğucu kokusunu içine çekmemeye çalışıyordu.

"Size göre tipik memurlardan değilim, öyle değil mi? Sizi şaşırttım mı?"

"Ah evet, çok şaşırttınız."

"Herkes böyle söylüyor. Şimdi Matmazel Zeitlin, işte ranzanız. Unutmayın, Hapishane Müdürü Volkov sizin arkadaşınızdır. Sizin

için tipik bir memur değildir!”

“Hiç tipik değil.”

“Bir dakika sonra lavanta kokumu özlüyor olacaksınız” diye uyardı adam.

Gardiyanlardan biri hücrenin kapısını açtı ve Saşenka’yı içeri soktu. Saşenka elini hapishane müdürüne uzatmak üzere döndü, ama adam gitmişti. Küçük bir yere kapatılmış kadınların kokusu burun deliklerini yaktı. “İşte gerçek Rusya bu” dedi kendi kendine; çürümüşlüğün giysilerine sindiğini hissedebiliyordu.

Hücrenin kapısı üzerine kapandı. Kilitler döndü. Saşenka öylece durdu; omuzları çökmüş, kamburu çıkmıştı. Arkasındaki karanlık dünyada gölgelerin kaynaştığının farkındaydı. Osuruk, homurdanma, hapsirik, şarkı ve öksürük seslerine fısıltılar ve dağıtılan kâğıtların sesleri karışıyordu.

Saşenka arkasına dönünce yirmi veya otuz kadının nefesini suratında hissetti. Bu kasvetli ortamı tek bir gazyağı lambası aydınlatıyordu. Tutuklular duvara dizilmişler veya soğuk ve kirli zemindeki şiltelerin üzerine yatmışlardı. Uyuyor, kâğıt oynuyorlardı; hatta bazıları birbirine sarılmıştı. Yarı çıplak iki ihtiyar kadın birbirinin pubik kıllarından bit ayıklıyordu maymunlar gibi. Küçük bir bölmeyle ayrılmış tuvaletten homurtular ve sıvı patlamaları geliyordu.

“Çabuk ol!” diye bağırды sıradaki.

Badem gözlü, tıknaz bir kadın uzanmış Tolstoy’un *İtirafı*’nı okuyordu. İş elbisesinin üzerine asker paltosu giymiş, ölüye benzeyen başka bir kadınsa elindeki pornografik kitapçığı yüksek sesle okuyordu. Kitap imparatoriçe, Rasputin ve ortak arkadaşları Madam Vyrubova hakkındaydı. “Üç, birden iyidir” dedi papaz. ‘Anna Vyrubova, memelerin Sibirya balığı gibi ağzımı sulandırıyor, ancak seninki gibi asil bir kukuyu hiçbir şey alt edemez, İmparatoriçem!’” Kahkahalar yükseldi. Okuyan kadın durdu.

“Bu kim? Kontes Vyrubova yoksulları ziyaret mi ediyor yoksa?” Asker paltosu içindeki yaratık ayağa kalktı. Uyuyan birinin üzerine basıp onu bağırttı. Hızla Saşenka’ya doğru gelip kızın saçına dokundu. “Seni zengin fahişecik, bakma bana öyle!”

Saşenka tutuklanmasından beri ilk kez korktu, gerçekten korkmuştu; korku boğazını düğümlemiş, yakmıştı. Düşünmeye fırsat bile bulamadan ağzına bir yumruk yedi ve yere düştü, yaratık Saşenka’nın üzerine atıldı. Nefes almaya çalışan genç kız ölmekten korkarak Lala’yı, ilginç bir şekilde okuldaki Grand-maman’ı, kırlardaki atını düşündü... Ancak birden saldırgan üzerin-

den çekildi ve kenara fırlatıldı.

“Dikkat et kaltak. Ona dokunma. O bizim.” Tolstoy’un kitabını elinde tutan tıknaz kadın yanı başında duruyordu. “Saşenka? Hücre sakinleri sana hoş geldin diyor. Komiteyle sabah tanışacaksın. Şimdi uyuyalım. Benim şiltemde yatabilirsin. Ben Yoldaş Nataşa. Sen beni tanıımıyorsun, ama ben senin kim olduğunu çok iyi biliyorum.”

6

Jandarma teşkilatından Yüzbaşı Sagan; Bolşaya Morskaya Caddesi’nde bulunan, imparatorluğa ait Yat Kulübü’nde en sevdiği koltuğa bıraktı kendini. Tam da bir fırt kokain çekerken yardımcıyı içeri girdi.

“Ekselansları, bir şey söyleyebilir miyim?”

Sagan, cildi lekeli yardımcısının deri koltuklu büyük odaya ve İngilizce, Fransızca, Rusça gazetelere hızlıca baktığını gördü. Bilardo masasının arkasında madalya almış kulüp başkanlarının portreleri asılıydı ve odanın öteki ucundaki elma kokulu odunların ateşinin üzerinden İmparator II. Nikolay’ın mavi gözleri bakıyordu. “Devam et İvanov.”

“Ekselansları, devrimci teröristleri tutukladık. Dinamit, şarjör, Mauser tüfekleri, broşürler bulduk. Aralarında bir de okullu kız var. General, kodaman babası kızı dışarı çıkarmadan önce işe koyulmanızı istiyor. Dışarıda bir fayton bekliyor.”

Yüzbaşı Sagan ayağa kalktı ve derin bir nefes aldı. “Bir içki veya şundan biraz ister misin İvanov?” Gümüş kutuyu adama uzattı. “Doktor Gemp’in yorgunluk ve baş ağrılarına karşı yeni ilacı.”

“General acele etmenizi istedi.”

“Yorgunum” dedi Sagan, oysa kalbi hızla atıyordu. Savaş üç kıştır sürüyordu ve çalışmaktan bitkin düşmüştü. Sadece jandarma değildi, ayrıca çarın gizli servis teşkilatı Ohrana’da da üst düzey bir subaydı. “Alman casuslar, Bolşevikler, Sosyal Devrimciler, her tür vatan haini. Onları yeterince hızlı asamıyoruz. Ayrıca Rasputin de var. Birazcık otur bari.”

“Peki. Konyak” dedi İvanov, Sagan’a göre biraz isteksizdi.

“Konyak mı? Zevklerin gittikçe pahalılaşıyor İvanov.” Sagan gümüş bir zili çaldı. Flüt gibi ince ve uzun bir garson kayaklar üzerinde yürür gibi sendeleyerek odaya girdi. “İki votka, çabuk gelsin”

diye emir verdi Sagan. İmparatorluğa ait kulüplerde askerlerin ve beyefendilerin puro, parfüm ve ayakkabı boyası gibi güzel kokularının tadını çıkarıyordu. İçkiler gelince iki adam ayağa kalktı, çar için kadeh tokuşturup içtiler ve aceleyle lobiye gittiler.

Üniformalarının bir parçası olan parkaları ile şapkalarını giyip dondurucu soğuğa çıktılar. Etraflarında şekilsiz kar taneleri dans ediyordu. Çoktan geceyarısı olmuştu; dolunay, yeni yağmış karı kırmızımsı renklerle parlatıyordu. Sagan, kokainin gizli polisler için ideal ilaç olduğuna karar verdi çünkü dikkati artırıyor, görüşü keskinleştiriyordu. İşte fayton şuradaydı; nefes fişkirtan bir atın bağlı olduğu araba ile horlayan bir giysi yığını gibi görünen şoförü. İvanov adamı dürtünce kuzu derisinin içinden kel bir kafa çıktı; pembe derili ve parlak bu kafanın uykulu gözleri vardı, kör ve sarhoş doğmuş acayip bir bebeğe benziyordu.

Kalbi hâlâ gümbürdeyen Sagan caddeyi inceledi. Solunda, Aziz İsaak Katedrali yanındaki evlere onları ezmek istiyor gibi yaslanmıştı. Sağ taraftaysa Zeitlin'in evinin kapısı gözüküyordu. Gözetim takımını kontrol etti. Evet, yeşil palto ve melon şapka giymiş, bıyıklı bir adam köşeye gizlenmişti: Bu, eski bir astsubay olan Batko'ydu, soyu Rus Kazaklarına dayanan bu adam karşıdaki apartmanlardan birinin girişinde sigara içiyordu. (Konu gözetim olunca en iyi araştırmayı Rus Kazakları ve eski astsubaylar yapıyordu.) Caddenin biraz ötesinde uyuyan bir arabacı daha vardı. Sagan adamın aslında uyumuyor olmasını umdu.

Tekerleklerinde zincirler, kapılarında Romanov armaları bulunan bir Rolls-Royce geçti yanından. Sagan, bu arabanın Grandük Sergey'e ait olduğunu biliyordu. Adam, kuzeni Grandük Andrey'le paylaştığı balerin metresiyle eve gidiyordu muhtemelen.

Moika'nın üzerindeki Mavi Köprü'den bağırta, yumruk, ayakka-bı ve kara düşen vücut sesleri geldi. Kronstadtlı denizciler askerlerle kavga ediyordu; lacivert hakiye karşı...

Sagan faytona adım atmak üzereydi ki Benz marka bir limuzin yanaştı. Üniformalı şoför dışarı çıkıp deri kaplı kapıyı açtı. Kürke sarınmış kadavraya benzeyen biri çıktı dışarı. Manuilov-Maneseviç: Casus, gazeteci, savaş fırsatçısı, Rasputin'in arkadaşı, Musevi ve Genelkurmay başkanı. Sagan'ın yanından geçen adam Yat Kulübü'ne girdi. Arabanın içine bakan Sagan, kırışmış kırmızı saten ve vizon kürk dolanmış solgun bir boyun gördü. Ter ve sigara kokusu dolu bir esinti onu iğrendirdi. Sagan faytona bindi.

"İşte imparatorluğun geldiği nokta" dedi İvanov'a. "Yahudi casuslar ve vurguncular. Her gün başka bir skandal!"

“Evet yaaa!” diye bağırdı şoför, şaklattığı kırbacı Sagan’ın burnunun çok yakınından geçti. Fayton ileri doğru atıldı.

Arkasına yaslanan Sagan, Büyük Petro’nun şehrinin ışıklarını seyretti. Votka, sıvı altınla dolu bir kurşun gibi dönüyordu mide-sinde. Hayatı buradaydı işte, gelmiş geçmiş en kötü savaşın ortasında en salak insanlar tarafından yönetilen büyük bir imparatorluğun başkentinde... Sagan’a göre, imparator şanslıydı çünkü o ve meslektaşları imparatora ve yönetme hakkı olduğuna hâlâ inanıyorlardı; konu aptal çarı ve histerik karısını kurtarmak olunca bu açık göz insanları hiçbir şey durduramazdı.

“Ne düşündüğümü bilmek ister misiniz beyim?” dedi yolcularına yanlamasına oturan şoför; arabanın lambası domuzlarınkine benzeyen burnunu aydınlatıyordu. “Yulafın fiyatı yine yükseliyor! Bir zam daha gelirse atlarımızı doyuramayacağız. Bir zamanlar, çok iyi hatırlıyorum, yulaf sadece...”

Yulaf, yulaf, yulaf, Sagan’ın tüm arabacılarından tek duyduğu buydu. Kokain karışmış kanı şakaklarında coşkun bir ırmak gibi akarken derin derin nefes aldı.

7

“Bu gece nereye gidiyorsun?” diye sordu Zeitlin karısına.

“Bilmiyorum” derken romantik bir havayla iç geçirdi Ariadna Zeitlin. Özel odasındaki divana uzanmıştı. Üzerinde külotlu çorap ve külot vardı sadece. Hizmetçisi saçlarını kıvrırken gözleri kapalı bekliyordu. Sesi kısıktı, kafası güzelmiş gibi çıkıyordu sözcükler ağzından. “Sen de gelmek ister misin?”

“Bu önemli, canım.” Zeitlin sandalyeyi divana yaklaştırdı.

“Peki, belki kokteyl için Barones Rozen’e, sonra da Donan’da yemek, Aquarium’a biraz dans, duvarlardaki güzel balıkları gördün mü, sonra da... emin değilim... Nyana, bu gece sırmalı bir şeyler giymek istiyorum.”

Giysi odasından iki hizmetçi çıktı; Nyana bir mücevher kutusu, diğer hizmetçiye birkaç elbise taşıyordu.

“Hadi ama Ariadna. Bu gece nereye gideceğini bilmem gerek” dedi Zeitlin sert bir ifadeyle.

Ariadna kalkıp oturdu. “Nen var? Kızmış görünüyorsun. Borsa da bir şey mi oldu?..” Sonra adama bakıp şefkatle güldü, beyaz dişleri ortaya çıktı. “Yoksa kıskanç olmayı mı öğreniyorsun? Asla çok geç değildir, biliyorsun ya. Kadınlar değer verilmeyi sever.”

Zeitlin derin bir nefes aldı. Evlilikleri bu konuşmalara kadar düşünce Petrograd gecelerine ayrı ayrı akmaya başlamışlardı, ama balolara ve resmi davetlere hâlâ birlikte katılıyorlardı. Adam dağınık yatağa baktı, karısı gün boyunca uyumuştı. Patiska, şifon, ipek elbiselere, ilaç ve parfüm şişelerine, yarısı içilmiş sigaralara, şifalı kristaller ile diğer popüler ve lüks parçalara baktı. Kar beyaz tenli, geniş omuzlu ve menekşe gözlü Ariadna'ya ise uzun uzun baktı. Gözleri kanlanmış, şakaklarındaki damarlar çıkmış olsa da hâlâ çok güzel bir kadındı.

Ariadna kollarını açıp adama uzandı, ancak Zeitlin her zaman-ki oyunlar için fazla gergindi.

“Saşenka askerler tarafından götürüldü” dedi. “Okul kapısında. Bu gece Kresti’de. Oradaki hücreleri tahmin edebiliyor musun?”

Ariadna gözlerini kırıştırdı. Solgun yüzündeki kaşları hafifçe çatıldı. “Bir yanlışlık olmalı. Saşenka okumaya düşkündür, aptalca bir şey yapacağını zannetmiyorum.” Zeitlin’e baktı. “Onu bu gece çıkarabilirsin, değil mi Samuil? İçişleri bakanı arkadaşın, onu ara. Sana borcu yok muydu onun?”

“Protopopov’u aradım ve bana bu işin ciddi olduğunu söyledi.”

“Nyana?” Ariadna hizmetçisine seslendi. “Sanırım bu gece altın yapraklı ve volanlı leylak rengi elbisemi giyip inci gerdanlığımı ve safir broşumu takacağım...”

Zeitlin’in sabrı taşıyordu. “Yeter, Ariadna.” Hizmetçiler anlamasın diye Alman İbranicesi konuşmaya başladı. “Revü kızları gibi oynamayı kes lütfen! Saşenka’dan bahsediyoruz.” Sonra dağınık odaya dik bakışlar fırlatıp yine Rusçaya döndü. “Kızlar! Bizi yalnız bırakın!” Zeitlin’in nadiren sinirlendiği ancak sinirlendiği zaman çileden çıktığı biliniyordu; üç hizmetçi elbiseleri, mücevherleri ve saç maşalarını bırakıp dışarı çıktılar.

“Bu gerçekten gerekli miydi?” diye sordu Ariadna; sesi titriyor, sürmeli gözlerine yaşlar doluyordu.

Ancak Zeitlin’in dikkati başka bir konuya yoğunlaşmıştı. “Bu gece Rasputin’le görüşecek misin?”

“Evet, bu gece onu ziyaret edeceğim. Geceyarısından sonra. Onunla alay eder gibi konuşma Samuil. Doktor Badayev’in Moğol laması beni hipnotize ettiğinde, bana özel bir öğretmene ihtiyacım olduğunu söyledi. Haklıydı. Rasputin bana yardımcı oluyor, beni ruhen besliyor. Bu metal dünyada nazik bir kuzu olduğumu söylüyor, sen de beni eziyormuşsun. Bu evde mutlu olduğumu mu sanıyorsun?”

“Saşenka’yı konuşmak için buradayız” dedi Zeitlin, ancak Ariadna’nın sesi yükseliyordu.

“Hatırlasana Samuil, bale gösterisine gittiğimde tüm dürbünler bana çevrilmişti, sahneye değil! ‘Barones Zeitlin ne giyiyor? Gözlerine, mücevherlerine, şu güzel omuzlarına bak...’ Askerler bana baktığında, safkan bir yarış atı görüyorlardı; bunun için suçluluk duyuyor olabilirsin! O zaman benimle gurur duymuyor muydun Samuil? Peki ya şimdi, şimdi şu halime bir bak!”

Zeitlin sinirle ayağa kalktı. “Konu sen değilsin Ariadna. Çocuğumuz hakkında konuştuğumuzu unutmamaya çalış!”

“Üzgünüm. Dinliyorum...”

“Mendel sürgünden dönmüş.” Kadının gülümsediğini gördü. “Yani biliyor muydun? Çok güzel; kızımızın hapsedilmesinde muhtemelen rol oynamıştır.”

Divanın yanına diz çöken Zeitlin, kadının ellerini avuçlarına aldı. “Bak, Protopopov her şeyi kontrol edemez. Sturmer bile etki edemiyor, görevden alınmak üzere zaten. Her şey imparatoriçe ile Rasputin’in ellerinde. Yani bu kez Rasputin’e gitmeni ben istiyorum; oraya gitmelisin! Oraya girebildiğin için çok mutluyum, o kutsal köylü tarafından ne kadar muciklanacağın umurunda bile değil. Bu gece şanslı olduğunu söyle ona. Bunu sadece *sen* yapabilirsin Ariadna. Oraya git ve herkesle konuş: Rasputin, imparatoriçenin arkadaşları, Saşenka’yı çıkarabilmek için her kimle konuşman gerekiyorsa onunla konuş!”

“Beni görevlendiriyor musun?” Ariadna yağmurdan kaçan bir kedi gibi sallanıyordu.

“Evet.”

“Politik bir konuda görevlendiriliyorum. Kulağa hoş geliyor.” Durdu; kadın bir karar vermeye çalışırken Zeitlin çarkların döndüğünü duyar gibi oldu. “Sana ne kadar iyi bir anne olduğumu göstereceğim.” Divandan kalkıp yan taraftaki örgü ipi çekti. “Kızlar, buraya gelin! Görevliyiz.” Hizmetçiler geri döndüklerinde temkinliyidiler. “Sen ne yapacaksın Samuil?”

“Burnumu tıkayıp Prens Andronnikov’a gideceğim. Herkes oradadır.”

Ariadna, Zeitlin’in yüzünü ellerinin arasına aldı. Baharat kokulu nefesi ve sümbül kokusu adamın gözlerini sulandırdı.

“Sen ve ben görevliyiz Samuil!”

İçki ve afyonun bir belirtisi olarak teninin yaşlanması dışında hâlâ mükemmel, diye düşündü Zeitlin. Fazlasıyla ısırılıp yendiği için berelenmiş dudaklar hâlâ ihtirashydı ve omuzları ile bacak-

ları göbeğine rağmen çok güzeldi. Kusurları ne olursa olsun Ariadna hâlâ insanda kolaylıkla istek uyandırabilecek bir kadındı, bu durum tıpkı olgun bir şeftalideki morluklara benziyordu. Sürmeli gözleriyle uyuşturucu almış Kleopatra'ya benziyordu. "Samuil, Russo-Balt'ı alabilir miyim?"

"Tamamdır" dedi Zeitlin, karısının limuzini kullanmak istemesinden mutluluk duymuştu. Kalkıp Ariadna'yı öptü.

Ariadna mutlulukla hafifçe ürperdi, taşlarla süslü altın duvar saatini açıp gizli bölmesinden bir Mısır sigarası çıkardı ve adama boş odalara benzeyen gözlerle baktı.

Kadının bu kayıp çocuk haline nasıl geldiğini düşünen Zeitlin kendini suçladı, kadının sigarasını yaktıktan sonra elinde tutmakta olduğu purosunu da yaktı.

"Ben gidiyorum o zaman" dedi kadının içine çektiği mavi dumanı dudakları arasından vermesini izlerken.

"İyi şanslar Samuil" diye bağırdı Ariadna.

Prens Andronnikov'a geç kalmak istemiyordu, Saşenka'nın durumu ona bağlıydı çünkü. Kapıyı kapamadan önce durup son bir kez arkaya baktı.

"Bu nasıl gözüküyor? Peki ya bu? Baksana, ben yürüdükçe hareket ediyor. Görüyor musun Luda?" Hizmetçiler etrafında koşuştururken gülüyordu Ariadna. "Sen de aynı fikirde değil misin Nyuna, Mösyö Worth'ün elbiseleri diğerlerini utandırıyor! Beni bu elbiseyle Aquarium'da görecekləri an için sabırsızlanıyorum..."

Zeitlin, karısının evden ayrıldığı an onu ve Saşenka'yı tamamen unutacağını anladı.

8

Saşenka gece boyunca Nataşa'nın balinamsı cüssesine yapışık durdu.

Yaşlı kadın horluyordu, öbür yanına dönünce Saşenka'yı itip şilteden attı, ama genç kız hareket etmeye korkuyordu. Yerde öylece yattı, kalçaları dondurucu derecede soğuk zemine değiyordu, ancak Nataşa'nın yanında güvende olduğu için memnundu. Ağzının darbe alan kısmı balon gibi şişiyordu sanki, elleri de saldırı nedeniyle hâlâ titriyordu. Canavarın yeniden vurmasından korkuyordu Saşenka, gece yaşayacağı bir nöbet sırasında gelip onu bıçaklayabilirdi. Hepsinin bıçağı vardı muhtemelen. Loş oda-

da kadın vücutlarının oluşturduğu düğüme baktı genç kız; çıplak göğüsleri pörsümüş bir kadının tıpa gibi uzun meme uçları vardı, sıcaklığı ve kötü kokuyu hissetmişlerdi sanki. Saşenka, birinin gelip kendisini kurtarması için dua etti.

Gardiyan kapıları ikişer kez kilitlerken dışarıda lamba ışıkları titreyiyordu. Temizlikçi de koridorları paspaslıyordu. Gazyağı ve dezenfektan kokusu, idrar ve dışkı kokusunu kısa bir süreliğine bastırabilirdi. Saşenka her homurdanma, gıcırta ve kapı sesinde kurtuluşunun söz konusu olduğunu düşündü, ancak kimse gelmedi. Bitmek bilmeyen gece daha da uzuyor; soğuk, korkutucu ve saldırgan olmaya devam ediyordu.

“Senin geleceğini bildiren bir mesaj gelmişti” diye fısıldamıştı Nataşa, Saşenka’ya. “Biz bir aile gibiyiz, sen ve ben. Ben Dayın Mendel’in eşiyim. Sürgünde tanıştık. Bir Yakut Türkü’yle evlendiğini bilmiyordun, değil mi? Evet, gerçek bir Sibiryalı. Ah anlıyorum, evlendiğini bile bilmiyordun. Evet, Mendel böyle biri, doğuştan komplocu. Ben de yeğeni olduğunu bilmiyordum bugüne kadar. Her neyse, sana güveniyor. Şunu aklından çıkarma: Her zaman fırsatlar vardır...”

Nataşa uykusunda homurdanıyor, hızla nefes alıyor, anadilinde bir şeyler söylüyordu. Saşenka, Yakutların Şamanizme ve ruhlara inandığını hatırladı. Kadınlardan biri “Senin boğazını keserim!” diye bağırdı. Bir diğeri “Kayıp... kayıp... kayıp...” diye sızlandı. Erkeklerin hücresinde bir kavga oldu, birileri yaralandı; gardiyanlar söylene söylene götürdüler adamı ve temizlikçiler gelip hücreyi paspasladı. Kapılar açılıp kapanıyordu. Saşenka öksürükleri, boşalan bağırsakları, gardiyanların ayak seslerini, Nataşa’nın midesinden gelen gurultuları dinledi. Bunları yaşadığına inanamıyordu. Burada olmaktan gurur duymasına rağmen, korku, pislik ve bitmek bilmeyen gece, umutsuzluğa kapılmasına neden oluyordu. Ancak Mendel Dayı ona hapislananın bir tür geçiş olduğunu söylememiş miydi? Ayrıca Yakut Nataşa, uykuya dalmadan hemen önce ne fısıldamıştı? “Mendel sana güveniyor!”

Mendel yüzünden buradaydı Saşenka, geçen yaz yaptıkları görüşme yüzünden... Yazları ailecek Varşova Yolu yakınlarındaki Zemblişino’ya giderlerdi. Musevilerin başkentte yaşaması veya gayrimenkul sahibi olması yasaktı, ama Saşenka’nın babası şehirde bir konak almakla kalmayıp, ormanın içinde beyaz sütunlu ve etrafında parklar bulunan bir malikâne sahibi olmayı da başarmıştı. Museviler, zengin tüccarlarsa şehirde yaşayabilirlerdi; Saşenka babasının şehirdeki tek Musevi tüccar olmadığını bili-

yordu. Musevi demiryolu kralı Baron Polyakoff, Prens Menşikov'un eski kırmızı tuğlalı sarayının yanı sıra Büyük Petro'nun şehrindeki ilk evi almayı da başarmıştı. Kışlık Saray'ın hemen karşısındaki bu ev, Rihtim tarafındaydı.

Saşenka ve Lalası her yaz kırlarda yalnız kalırlardı, Zeitlin onları tenis oynama veya bisiklet sürme konusunda ikna etmeye çalışırdı. Genelde sinir krizi geçiren, mistik heveslere kapılan veya kalbi kırık olan annesi ise odasından nadiren çıkar, kısa süre sonra da şehre dönerdi. Lala günlerini, mantar ve yabanmerisini toplayarak veya atı Almaz'a binerek geçirirdi. Saşenka yalnız başına kitap okurdu, yalnızken mutluordu.

O yaz, Mendel Dayı da onlarla kalıyordu. Bu küçük, kambur ve doğuştan yumru ayaklı adam, kemerli burnu üzerindeki kelebek gözlükleriyle bütün gece kütüphanede çalışır; Rus tütününden sardığı sigaraları ve pişirilince ortaya çıkan güçlü aroması sayesinde kokusu tüm eve yayılan Türk kahvesi içerdi. Bütün gün ahırda uyur, öğleden sonra kalkardı. Yaza uyum sağlayamaz, hep aynı kirli takım ile yakası kirli, buruşuk gömleği giyerdi. Ayakkabılarında her zaman delikler olurdu. Şık babası ve sosyetik annesinden sonra, dayısı Saşenka'ya bir tür yaratık gibi görünürdü. Genç kızla göz göze gelince, kaşlarını çatıp uzaklara bakardı Mendel. Saşenka, adamın solgun ve lekeli cildi ve çektiği nefes darlığı yüzünden hep hasta olduğunu düşünürdü. Bunlar Sibirya'daki sürgün ve cezaevi yıllarının sonuçlarıydı.

Tüm aile Mendel'i küçümserdi. Saşenka'nın annesi yani Mendel'in öz kardeşi bile onu sevmezdi, ama evde kalmasına izin verirdi. "Kimsesi yok, zavallı mahlukat" derdi küçümseyerek.

Sonra bir gece Saşenka uyuyamadı. Saat üçtü. Hava oldukça sıcaktı ve tüm sıcaklık çatının altındaki odasında toplanıyordu. Canı limonata isteyen Saşenka aşağı indi, evin eski sahibi Çeşmenski Kontu Orlov'un portresini, raftaki on beş kristal tavus kuşunu ve İngiliz yapımı sarkaçlı saati geçip zemini siyah-beyaz desenli koridora çıktı. Kütüphanede ışıkların hâlâ açık olduğunu gördü, yaz gecesine karışan kahve ve sigara kokusunu aldı.

Mendel kütüphanenin kapısını açınca vestiyere girdi. Kanlı gözleri parlıdayan adam topallayarak yürürken pençemsi ellerinde o çok değerli kâğıtları vardı.

Evde herkesin sigara içmesi sonucu oluşan zehirli hava gelgite benzeyen dalgalar halinde hareket ediyordu. Saşenka, adamın gitmesini bekledikten sonra dayısını mutlu mesut hapishaneye girmesine neden olacak kadar heyecanlandıran kitapları görmek

üzere kütüphaneye girdi. Masa boştu.

“Merak mı ediyorsun Saşenka?” Kapıdaki Mendel’di. Sesi ilginç bir şekilde derindi.

Saşenka sıçradı. “İlgimi çekiyor” dedi.

“Kitaplarım mı?”

“Evet.”

“İşim bitince saklıyorum onları. İnsanların yaptıklarını ve hat- ta düşündüklerimi bilmesini istemiyorum.” Tereddüt etti. “Ancak sen ciddi bir insansın. Bu ailedeki tek aydınsın.”

“Benimle konuşmaya bile tenezzül etmezken bunu nereden bileceksin ki?” Saşenka şaşırmıştı, ama bu hoşuna da gitmişti.

“Diğerleri kapitalist ahlaksızlardan başka bir şey değil ve aile- miz Ortaçağ’dan kalma. Seni okuduklarınla değerlendiriyorum. Mayakovski. Nekrasov. Blok. Jack London.”

“Beni mi izliyorsun?”

Mendel’in gözlükleri o kadar kirliydi ki camların ardındaki gözleri zar zor görülebiliyordu. Topallayarak, altından Zeitlin armasıyla damgalanmış İngilizce kitaplara doğru gitti. Charles Dickens’in tüm kitaplarının bulunduğu bu koleksiyondan bir kitap alıp defalarca okunmaktan eskimiş kitabı Saşenka’ya uzat- tı: Çernişevski imzalı *Ne Yapılmalı*?

“Şimdi bunu oku. Bitirdiğinde bir sonraki kitabı burada *David Copperfield*’ın arkasında bulacaksın. Anlaşıldı mı? Bura- dan alacağız.”

“Neyi alacağız? Nereden alacağız?”

Ama Mendel gitmişti, Saşenka kütüphanede yalnızdı.

Her şey böyle başlamıştı. Ertesi gece herkesin uyumasını zar zor bekledi, sonra kütüphaneye gitti ve kapiya yaklaşırken kahve ile tütün kokusunu aldı.

“Bir sonraki kitap için hazır mısın? Kitap hakkındaki değeren- dirmen nedir?” Mendel ona bakmadan konuşuyordu.

“Rahmetov gördüğüm en ilgi çekici kahraman” demişti Saşen- ka kitabı geri verirken. “Özverili, kendini görevine adanmış. Yap- mak istediği şeyin önünde hiçbir şey duramıyor. Özel bir adam. Onun gibi olmak isterdim.”

“Hepimiz isteriz bunu” diye yanıtladı onu Mendel. “Bir sürü Rahmetov tanıyorum. Bu benim de ilk okuduğum kitaptı. Sadece benim değil, Lenin’in de...”

“Bana Lenin’den bahset. Bolşevik ne demek? Sen Bolşevik misin, Menşevik misin, Sosyal Devrimci mi, yoksa anarşist misin?”

Mendel onu bir hayvan türüymüş gibi inceledi, gözlerini kısıp

kötü sarılmış tütününden bir nefes aldı. Tıkanınca öksürdü.

“Sana ne? Rusya’nın bugünkü durumu, işçiler, köylüler ve savaş hakkında ne düşünüyorsun?”

“Bilemiyorum. Sanki...” Saşenka durdu, adamın sert bakışlarından korkmuştu.

“Devam et. Konuş.”

“Her şey yanlış. Adil değil. İşçiler köle gibi. Savaşı kaybediyoruz. Her şey çürümüş. Ben devrimci mi oluyorum? Bolşevik mi?”

Mendel yeni bir sigara sardı; hızlı hareket etmiyordu, şaşırtıcı derecede nazikti.

Kâğıdı yalayıp yaktı. Turuncu bir kıvılcım çıktı ve kayboldu.

“Bir şey olabilecek kadar çok şey bilmiyorsun henüz” dedi Mendel. “Sabırlı olmalıyız. Sen benim yaz kursumdaki öğrencisin şu an. Bir sonraki kitabımız burada.” Adam genç kıza Victor Hugo’nun Fransız Devrimi’ni anlatan kitabı *1793*’ü verdi.

Sonraki gece Saşenka daha da heyecanlıydı.

“Bir sonraki kitaba hazır mısın? Değerlendirmeni alayım?”

“*Cimourdain’in ağladığı görülmemiştir*” diyerek Victor Hugo’nun kahramanının tasvirinden alıntı yaptı Saşenka. “*Ulaşılamaz, soğuk bir karakteri vardı. Adil ama korkunç bir adam. Rezil ve mükemmel olması gereken devrimci bir rahip için orta yol yoktur. Cimourdain mükemmel, sert, soğuk, itici, sıkıcı ancak namusluydu.*”

“Güzel. Cimourdain bugün hayatta olsaydı, Bolşevik olurdu. Hislerin var, ama bilime de ihtiyacın var. Marksizm bilimdir. Şimdi bunu oku.” *Fortescue’lu Lady Cynthia ve Acımasız Albayın Aşkı* isimli bir roman uzattı. Kitabın kapağında kırmızı ruj sürmüş, yanaklarını fazlaca pudralamış bir kadın vardı; kadının hemen arkasında duran bıyıkları parafinli, botları boyalı subayın bakışları şeytaniydi.

“Bu ne?” diye sordu Saşenka.

“Sana verdiğimi oku.” Mendel masasına dönmüş, kalemıyla oynuyordu.

Odasına dönen Saşenka kitabı açtığında içinde Marx’ın *Komünist Manifesto*’sunun gizlendiğini gördü. Bunu Plehanov, Engels, Lassalle, daha fazla Marx ve Lenin izledi.

Kimse Saşenka’yla Mendel gibi konuşmamıştı. Annesi, kızının aptal biri olmasını istiyor; onu saçma sapan olaylar, mutsuz evlilikler ve yasak ilişkiler konusunda hazırlıyordu. Babasını çok seviyordu, ancak adam kızının farkında bile değildi, ona pelüş

hayvan muamelesi yapıyordu. Sevgili Lala ise hayattaki yerine çoktan razı olmuştu, *Fortescue'lu Lady Cynthia ve Acımasız Albayın Aşkı* gibi romanlar okuyordu sadece. Gideon Amcası ise şehvet düşkününü bir soysuzdu, Saşenka'yla oynamaya çalışıyordu, bir keresinde onu okşamaya bile kalkmıştı.

Marksizm üzerine aldığı kursta mest olan Saşenka, yemeklerde ve partilerde az konuşur olmuştu; tek isteği, Mendel'e daha çok soru sorabilmektir. Akıllı, anne ve babasından uzakta, dayısıyla dumanlı kütüphanedeydi. Genç kızı elinde basit bir romanla yanan ışığın yanında bulan Lala, onun geç saatlere kadar kitap okumasından endişeleniyordu. Saşenka'ya kapitalist toplumun anlamsız adaletsizliğini, işçiler ve köylülerin çektiği eziyeti, öz babası Zeitlin'in işçileri sömüren biri olduğu gerçeğini gösteren Mendel'di.

Ancak Saşenka bir çözüm olduğunu da öğrenmişti: İşçileri eşitlik ve namusun olduğu bir cennete götürecek süreci mümkün kılacak bir mücadele. Marksist teori, evrensel ve ütöpiktir; onun tarih ve adalet konusundaki mükemmel simetrisi tüm insanlığı kapsıyordu. Saşenka, Petrograd ve Moskova'daki endüstri işçilerinin, Rusya ve Ukrayna'daki köylülerin, babasının evindeki hizmetçilerin neden ayaklanmadığını ve hep birlikte efendilerine isyan etmediğini merak ediyordu.

Mendel, Saşenka'ya yetişkin gibi davranıyordu; kadın değil erkekmiş ve dünyanın en önemli, en değerli sırrını paylaşan bir yoldaşymış gibi... Kısa süre sonra sevgililer gibi her dakika her yerde buluşur olmuşlardı; gece gündüz, şafak vakti, alacakaranlıkta ahırlarda, ormanda, yabanmırsını çalılıklarında, mantar toplama seferlerinde, hatta karanfil ve leylak kokulu yemek odasında fısıldaşıyorlardı.

Evet, diye düşündü Saşenka, bu kara Petrograd kışında bu iğrenç hapishaneye düşmemin hikâyesi, bülbüllerin öttüğü ve akşamüstü gökyüzünün pembeye çaldığı o yaz, babamın masalsı evinde başladı. Ama anlamadığı bir şey vardı: İmparatoriçe için, Smolni'nin kapısında tutuklanmasını ve bu cehenneme atılmasını gerektirecek kadar büyük bir tehlike mi oluşturunuyordu?

Saşenka'nın arkasındaki kadınlardan biri kalkıp tökezleyerek yemek kovalarına gitti. Bir şekilde Saşenka'nın üstüne düştü ve bacağına acıttı. Kadın özür diledi ve Saşenka gerçekten umursamadığını fark etti. Rusya'nın perişanlığını asıl şimdi tecrübe ediyordu. Artık onlara yalnızca büyük evleri ve limuzinleri bilmediğini söyleyebilirdi. Artık bir kadındı, sorumluluk sahibi bir yetişkindi ve

ailesinden bağımsızdı. Uyumaya çalıştı, ama başaramadı.

İmparatorluğun lağımlarında, yaşıyor olduğunu hissetti ilk kez.

9

Petrograd geceleri için hazırlanan Zeitlin, yeni kolalanmış gömleği ile yakasına ikinci sınıf Aziz Vladimir Nişanı taktığı frak paltosunu giydi. Bu nişana layık görülmuş az sayıdaki Musevi işadamlarından biri olmanın gururunu taşıyordu.

Merdivenlerin başında duraksayıp elini koridordaki Alman ocağının nazik çinilerinde gezdirdi ve kayınpederi ile kayınvalidesine Saşenka'dan bahsetmesinin daha iyi olacağına karar verdi. Karısının bunu yapmakla uğraşmayacağını biliyordu. Boş misafir odası ile kakmalı ipek ve kanarya sarısı kumaş kaplı yemek odasının yanından geçti; sonra evin karnına açılan Kara Yol'a giden çuha kapıyı açtı. Buradaki koku oldukça farklıydı; havada tereyağı, yağ, haşlanmış lahana ve ter kokusu vardı. Bu, Zeitlin'e eski Rusya'yı, Rusya'nın diğer yüzünü hatırlattı.

Aşağıda aşçı ve şoför yaşıyordu, ancak Zeitlin oraya gitmeyecekti. Kara Yol'u tırmanmaya başlayan adam yarı yolda durup kapıya yaslandı, yorulmuş ve başı dönmüştü. Kalbinde mi bir şey vardı, yoksa hazımsızlık çekiyor veya sinir zafiyeti mi geçiriyordu? "Ölmek üzere miyim?" diye sordu kendine. Gideon haklıydı, Doktor Gemp'i yeniden arasa iyi olacaktı.

Bir el omzuna dokununca sıçradı. Bu dadı Şifra'ydı, Lala gelmeden önce Saşenka'ya bakan kadının üzerinde turuncu bir sabahlık, ayağında da tüylü terlikler vardı.

"Bugünkü menüyü onaylar mısınız?" dedi karga gibi sesiyle. Evdekiler her şeyden yaşlı Şifra sorumluymuş gibi davranırsa da mutfağın asıl sorumlusu artık Delphine'di. Şifra kendisine haber verilmeden emekli edilmişti. "Ben onlara sordum, sevgili evladım" dedi sakince. "Hayat Kitabı'na baktım. İyi olacak o. Sıcak çikolata ister misin Samuilo?"

Zeitlin, Delphine'in kendisine zaten göstermiş olduğu menüye bakıp başını tamam anlamında salladı ve sıcak çikolata istemediğini söyledi. Yaşlı kadın rüzgârda sürüklenen bir örümcek ağı gibi süzülüp geldiği kadar sessizce gitti.

Yeniden yalnız kalan Zeitlin, gözlerinde yaşlar olduğunu fark etti: Çocukluğunda hissettiği o tanıdık duygular geri gelmişti. Bir den evine yabancılaştı; burası çok büyüktü ve yabancılarla doluy-

du. Sevgili Saşenkası neredeydi? Bu panik anında tek derdi bir an önce çocuğuna kavuşmaktı.

Ancak hemen sonrasında dünyaya ve paraya ait binlerce mesele onu yeniden esir aldı. Zeitlin'in bir şeyi başaramaması nasıl mümkün olabilirdi? Kimse kızına kabalık yapmaya cesaret edemezdi: Zeitlin'in imparatorla olan bağlantılarını herkes biliyordu. Avukatı Flek yoldaydı, içişleri bakanı polis müdürünü arıyordu, o da jandarma komutanını arayacaktı. Komutan da Ohrana Güvenlik Birimi'nin şefinden yardım isteyecekti. Hücre şöyle dursun, Saşenka'nın geceyi polis merkezinde geçirmesine bile izin veremezdi. Hem bu kız ne yapmıştı ki? Çok ağırbaşlı, çok dürüsttü; hatta yaşına göre fazla ciddiye.

Kara Yol'un ilerisinde hizmetçiler ile uşaklar yaşıyordu, Zeitlin ikinci katta durdu ve garajın üstündeki daireye giden metal çerçeveli kapıyı açtı. Burada kokular daha yabancılaşıyordu, ancak Samuil bu kokuları tanıyordu aslında: Tavuk yağı, balık kızartması, patates ve *vişniyak*.¹¹ Kapıya yeni asılmış *mezuzayı*¹² fark eden Zeitlin kapıyı açıp "gezici sirk" dediği yere girdi.

Kitap yığınları, şamdanlar, valizler ve tam açılmamış kutuların bulunduğu büyük bir odada, beyaz sakallı ve kıvrık saçlı yaşlı bir adam vardı. Üzerinde siyah kaftan, başında kipa bulunan uzun boylu adam batıya, Kudüs'e çevrilmiş bir yükseltinin üzerinde On Sekiz Emir'i okuyordu. Uzattığı parmağıyla tuttuğu gümüş ayraç açık Talmud'daki yerini gösteriyordu. Kitap ipekle kaplıydı, çünkü kutsal sözler örtüsüz kalmamalıydı. Abram ve Miriam öz anne babası olmasa da Zeitlin'in çocukluğunun dünyasına ait son bağlantılardı. Bu, onun geldiği, özlediği yerdi. Bir zamanlar Turbin'in rabbisi yani hahamı olan Rabbi Abram Barmakid, önceden çalışma ve dua odalarını süsleyen gümüş eşyadan arta kalanlarla çevriliydi. Parşömenlerin kadifeler ve gümüş zincirler içinde bulunduğu Ahit Sandığı da oradaydı: Kırmızı gözlü altın aslanlar ve mavi taşlı ruhlar onları koruyordu. Rabbilerin mucizeler gerçekleştirebileceği söylenmişti. Dudakları hızla hareket eden rabbi, bu karmaşa ve düşüş zamanında kutsal sözcükleri söylemenin güzelliğini ve mutluluğunu yaşıyordu. Bu tanrıtanımaz evde Yom Kippur ve diğer bayramları kutlamıştı, yani bu evdeki en mutlu insan her şeyini kaybetmiş olandı.

1915 yılında Başkomutan ve Grandük Nikolay Nikolayeviç,

11. Vişneden yapılan alkollü içecek. (ç.n.)

12. Musevilerin evlerinin giriş kapısının sağ pervazına yerleştirdiği kutucuk. Bu kutunun içinde Tevrat'tan bölümler bulunur. (ç.n.)

tüm Musevilerin potansiyel Alman ajanı olduklarını iddia ederek hepsini köylerinden çıkmaya zorlamıştı. Yüzyıllık hayatlarını arabalara doldurmaları için birkaç saat verilmişti sadece. Zeitlin bu çifti Petrograd'a gizlice getirerek kurtarmıştı, aslında burada yaşama izinleri yoktu. Tanrıtanımaz kızları Ariadna'yı evlatlıktan reddetmelerine rağmen Zeitlin gibi Bakü'de petrol kuyuları, Odessa'da gemileri ve Ukrayna'da ormanları olan biriyle evlendiği için onunla gurur duyuyorlardı.

"Sen misin Samuil?" dedi erkeksi bir ses. Dolap büyüklüğündeki mutfakta rabbinin karısı Miriam'ı buldu Zeitlin. Kadının kafasında peruk, üzerinde ipek bir sabahlık vardı. Eski model gazlı fırında yemek pişiyor, etin süttten ayrılmasının izleri gelişigüzel temizlenmiş mutfakta görülebiliyordu.

"Saşenka tutuklandı" dedi Samuil.

"Vay başıma gelenler!" diye haykırdı Miriam. "Işığı görmeden önce beter bir karanlık! Cezamız, dünyadaki cehennemimiz bu bizim; çocuklar Tanrı'dan yüz çevirdi, dinden uzaklaştı çünkü. Bizler çok uzun zaman önce öldük ve Tanrı'ya şükür, insan yalnızca bir kez ölüyor. Oğlum Mendel tanrıtanımaz bir anarşist; kızım Ariadna'ysa her gece yarı çıplak dışarı çıkan biri, Tanrı onu korusun, kendini kaybetmiş o! En küçük oğlum Avigdor bana göre ölü, bizi tamamen terk etti uzun zaman önce, nerededir ki şimdi, hâlâ Londra'da mı? Şimdi sevgili Silberkindimizin başı da dertte." Saşenka çocukken sarışındı ve büyükannesi ile büyükbabası ona hâlâ gümüş çocuk anlamında Silberkind diyordu. "Şey, zaman kaybetmemeliyiz." Yaşlı kadın boş bir tabağa bal doldurmaya başladı.

"Ne pişiriyorsun?"

"Saşenka için ballı kek ve tavuk çorbası. Hapishanede yesin diye."

Evdeki dedikodu kanalı sayesinde zaten biliyorlardı her şeyi. Zeitlin, yaşlı rabbinin karısının torunu için ballı kek pişirdiğini görünce neredeyse ağlayacaktı. Bunların Ariadna'nın anne ve babası olduğuna inanamıyordu. Musevi bahçelerinde bu sera çiçeğini üretmeyi nasıl başarmışlardı?

Bir zamanlar Yahudi Yerleşimi'ndeki mutfaklarında annesini izlediği gibi Miriam'ı izledi.

"Neden tutuklandığını bile bilmiyorum" diye fısıldadı Zeitlin.

Zeitlin inancını değiştirip Ortodoks olmadığı için kendisiyle gurur duyuyordu. Bunu yapmasına gerek yoktu. Birinci Esnaf Birliği'nin bir üyesi olduğundan, Musevi de olsa Petrograd'da kalma hakkı vardı. Ayrıca savaştan hemen önce İmparator'un Gizli

Kurul Üyesi makamına yükselmişti, bu da Rütbeler Tablosu'nda tuğgenerale eşitti. Ama tüm bunlara rağmen yine de Musevi'ydi, sessiz bir Musevi ama her şeye rağmen Musevi. Kol Nidre'nin melodisini, Hamursuz Bayramı'nda Dört Soru'yu sormanın heyecanını hâlâ anımsıyordu.

“Sen kâğıt kadar beyazsın Samuil” dedi Miriam. “Otur. Şunu iç.” Adama bir bardak *vişniyak* uzattı ve Zeitlin bir dikişte hepsini içti. Kafasını hafifçe sallayıp boş bardağı kayınvalidesine verdi ve aşağı koştu. Kapıda bekleyen Pantemelyon'dan kunduz kürkü paltosunu ve şapkasını aldı. Başlamaya hazırdı.

10

Yüzbaşı Sagan'ın arabası Polis Merkezi'nin bulunduğu Fontanka numara 16'ya vardığında donmuş kanalın yüzeyi ay ışığında kum gibi parlıyordu.

Asansörle en üst kata çıkan Sagan, imparatorun terörist ve hainlerle savaşının kalbine yani çarın güvenlik birimi olan Ohra-na'ya girmek için iki kontrol noktasından geçti; ikisinde de ikişer nöbetçi asker vardı. Gizli servisin en üst yöneticileri gecenin bu saatinde bile çalışıyordu. Kelebek gözlüklü ve mavi üniformalı genç memurlar kartları ayırıyor –Bolşevikler mavi, Sosyal Devrimciler kırmızı– ve devrimci grupların devasa tablolarına yeni isimler ekliyorlardı.

Sagan, organizasyonun parlayan yıldızlarındandı. Merkezinde Lenin'in bulunduğu Bolşevik tablosunu son eklenen isimlerle birlikte uykusunda bile çizebilirdi. Bu başarısının keyfini çıkarmak için tablonun önünde bir süre durdu. İşte buradaydı: 1911'de Prag'da seçilen Merkez Komite'nin Lenin ve Zinovyev dışındaki tüm üyeleri ile altı Duma üyesi Sibiry'a'da sürgündeydi, yeni bir devrim yapamayacak kadar güçsüzlerdi. Menşevikler de aynı durumdaydı: Grupça hadım edilmişlerdi. Sosyal Devrimciler: Halledilmişlerdi. Geriye sadece birkaç Bolşevik hücresi kalmıştı.

Koridorun ilerisindeki odalarda, yağlı saçlı ve pütürlü tenli kriptanalistler hiyeroglifleri inceliyor; çizmeli ve sakallı eski kafalı taşra memurları Viborg haritasına bakıp baskınlar planlıyorlardı. Eskiden devrimci olan, daha sonra taraf değiştiren bir meslektaşını görünce “Güvenlik biriminin her tip adama ihtiyacı var” dedi içinden Sagan. Defterinde, Ohrana'nın eve girme uzma-

m olan eski bir hırsızın, eşcinsel bir İtalyan aristokratının, hassas sorgulamalar konusunda uzman olan Mariupollu Musevi bir süt-çünün oğlunun bilgileri vardı. Bence, diye düşündü Sagan, benim de kendi özelliklerim var: Devrimcileri çift taraflı ajan haline getirmek. Papayı Tanrı'ya karşı hale getirebilirim.

Bir memura, o gecenin baskınları ile Yahudi Mendel Barmakid ve yeğeninin yani Zeitlin'in kızının yaptıklarını içeren dosyaları getirmesini söyledi.

11

Prens Andronnikov'un salonundaki gülsuyu ve parfümlü mum kokusu o kadar yoğundu ki Zeitlin'in başı döndü, göğsü sıkıştı. Bir kadeh şampanya alıp tek dikişte bitirdi; cesur olması gerekiyordu. Kalabalığa bakınmaya başladı, bir yandan da kendine çaresiz gözükmemesi gerektiğini söylüyordu. "Burada bulunma sebebimi herkes biliyor mu? Saşenka'nın haberi yayılmış mıdır?" diye sordu kendine. Cevabın hayır olmasını umdu.

Yakaları kolalı, frak paltolu, madalyalı adamların ve puro içen işadamlarının bulunduğu odada, çıplak omuzlu kadınlar, kırmızı veya pembe kadife giymiş, yanakları ve dudakları pembe gençler çoğunlukta idi.

Zeitlin, eski bakan Hvostov tarafından kenara çekildi. Obezlik derecesinde şişman olan adam "İmparatorun bakanlık temsilcisi ataması an meselesi, böyle süremez, öyle değil mi Samuil?" dedi.

"Neden olmasın? Üç yıl yıldır sürüyor. Sistem kusursuz olmayabilir, ancak düşündüğümüzden daha güçlü." Hayatında kartlar ne kadar karıştırılırsa karıştırılsın Zeitlin'in eli asla tamamen kötü gelmezdi. Bu onun geleceği, Hayat Kitabı'nda onaylanmış şansıydı. İşler kendisi ve Saşenka için iyi gidecekti, böyle söyledi kendine.

"Sen bir şey duydun mu?" diye devam etti Hvostov, Zeitlin'in kolunu tutarak. "Kimi atayacak? Böyle devam edemez, değil mi Samuil? Benimle aynı fikirde olduğunu biliyorum."

Zeitlin kolunu adamdan kurtardı. "Andronnikov nerede?"

"Arkada... Oraya asla gidemezsin! Çok kalabalık. Ayrıca..." Zeitlin kalabalığa girdi. Sıcaklık ve koku dayanılmazdı. Adamların terden ıslanmış elleri, kadınların yumuşak ve solgun sırtlarına kayıyordu. Puro dumanı o kadar yoğundu ki yakıcı duman öldürücü hale gelmişti. Davette general, eski Prens Obolenski, asiller, hatta

birkaç Golitsın da vardı. Boka batmış durumdalar, diye düşündü Zeitlin. İçişleri bakanı vekili, yeni savaş bakanı ve Grandük Sergey tarafından metres tutulan güzel bir kız herkesin içinde Rasputin'in sekreterini dudaklarından öpüyordu. Zeitlin bundan hiç hoşlanmadı. Evdeki Miriam ile rabbiyi düşünüyordu sadece. Rus İmparatorluğu'nun böyle bir yer haline geldiğine asla inanmazlardı.

Birbirine karışmış el, kol ve boyun kalabalığının içinde, birbirine yapışmış gibi duran inanılmaz derecede gür kirpiklere sahip bir göz gördü Zeitlin. Bu gözün ve vücudun geri kalanının Maunilov-Maneseviç'e ait olduğundan emindi. Bu tehlikeli üçkâğıtçı, Musevi doğmuştu, ama bazen Lüteriyan, bazen Ortodoks olurdu. Çoğu zaman polis için gammazlık yapardı, şimdi de yetmezmiş gibi Sturmer tarafından kurmay başkanlığına getirilmişti.

Zeitlin dirseklerini kullanarak ilerlemeye çalıştı, ancak Manuilov-Maneseviç de ilerliyordu, Zeitlin bir türlü ona yetişemedi, onun yerine kendini Prens Andronnikov'un Türk haremi gibi ipeklerle dekore edilmiş mabedinin kapısında buldu. Yıldızlı bir erkek heykelin penisini oluşturan altın musluktan su akıyordu, daha da ilginç olansa altın Buda heykeliydi. Yüzlerce mumun damlayarak yandığı kristal avizeyse sıcaklığı daha da artırıyordu.

Bunların bir kısmını muhtemelen ben ödedim, diye düşündü Zeitlin, ellerinde dilekçeyle bekleyen insanlarla dolu küçük odaya girerken. Orada, nargile içerken bir yandan da garson üniformalı bir çocuğu boynundan open kişi Andronnikov'du. Hemen yanında da içişleri bakanı vardı. Zeitlin daha önce hiç küçük düşmemişti, bu zengin olmanın avantajlarından biriydi. Ama gurur yapacak zaman değildi.

"Hey, içkini döktün! Adabımuaşerete ne oldu?" diye bağırıldı dilekçelilerden biri.

"Aceleniz mi var Baron Zeitlin?" dedi bir diğeri. Ancak sadece kızını düşünen Zeitlin ilerlemeye devam etti.

Kendini Andronnikov ve bakanının yanında çömelirken buldu.

"Ah, Zeitlin, canım!" dedi Prens Andronnikov, yüzü fazlasıyla makyajlıydı, bu haliyle haremağalarına benziyordu. "Öpüşelim, canım!"

Zeitlin gözlerini kapadı ve Andronnikov'u rujlu dudaklarından öptü. Saşenka için her şeyi yaparım, diye düşündü. "Güzel bir parti, Prensım."

"Çok sıcak, çok sıcak" dedi prens. "Bir şey giyemeyecek kadar sıcak, öyle değil mi?" dedi yanında kıkırdayan gençlere bakarak. Kırmızı ipekle kaplı duvarlar bakanların, generallerin ve gran-

düklerin imzalı fotoğraflarıyla doluydu: Andronnikov'a bir şey borçlu olmayan biri var mıydı? Nüfuzlu işadama, düzeysiz gazeteci, etkili ve zehirli dedikodunun dostu, borsa spekülâtörü Andronnikov savaş bakanını görevinden yeni almıştı.

"Prensım, sizinle kızım hakkında konuşacaktım" diye başladı Zeitlin, ama ipek türbanındaki tavus kuşu broşundan tüyler fışkıran, agresif, kızıl saçlı, yaşlı ve zayıf bir kadın elinde dilekçeyle araya girdi. Oğlunun Adalet Bakanlığı'nda bir işe ihtiyacı vardı ve çocuk Galiçya sınırına doğru giden trendeydi. İçişleri Bakanı Protopopov bu iyiliği yapmanın ona getireceklerini görerek kalıp kadının elini avuçlarının içine aldı. Bu şansı değerlendiren Zeitlin, Andronnikov'un yanındaki boş yere oturdu. Prens başını eğip elini o ünlü çantasının üzerine koydu, bu "Anlat, anlaşılm" anlamına geliyordu.

"Sevgili Prensım, kızım Saşenka..."

Andronnikov solgun, ama mücevherlerle dolu elini havada salladı. "Biliyorum... kızın Smolni'de... bugün öğleden sonra tutuklanmış ve suçlu. Bilemiyorum. Sen ne diyorsun?"

"Şu an Kresti'de gözaltında, bu gece çıkarabilir miyiz?"

"Yavaş ol şekerim! Bu gece için artık geç, canım. Ancak kutuplarda Yeniseisk'te üç yıl geçirmesini istemeyiz, değil mi?"

Zeitlin'in kalbi bu düşünce karşısında hızla atmaya başladı: Sevgili Saşenkası oradan sağ çıkamazdı! Andronnikov yanındaki gençle öpüşmeye başladı. Nefes almak üzere ara verdiğinde dudakları hâlâ ıslaktı; Zeitlin hemen tavanı işaret etti.

"Prensım, sizin avizenizi almak istiyorum" dedi. "Hep çok beğenmişimdir..."

"Benim için çok değerlidir Baronum. İmparatoriçeden hediye dir."

"Gerçekten mi? Size bir teklifte bulunayım. Bence en az..."

12

Barones Rozen'in salonundan yemeğe uzanan gece gezmesinde Ariadna'nın arkadaşı Kontes Missy Lores'ti. Amerika doğumlu bu şen sarışın, bir Rus'la evlenmişti. Missy, Ariadna'ya, Rusya'nın asıl yöneticisi olduğu söylenen Rasputin'le kendisini tanıştırmayı için yalvarmıştı.

Ariadna, Missy'nin elini tutarak Russo-Balt limuzinden indi ve Gorohovaya Caddesi 64 numaranın kemerli yolunu geçip asfalt

avlusunu yürüdü, üç katlı kırmızı binanın merdivenlerini çıktı. Kapı sihirle açıldı sanki. Kesinlikle eski bir asker olan Ohrana ajanı kapıcı eğilerek selam verdi. "İkinci kat."

İki kadın kırmızı ipeklerle kaplanmış antreden geçip yukarı çıktı. Mavi yünlü kumaştan bir pantolon giyip askı takmış kırmızı suratlı bir adam nezaketsizce içeriyi işaret etti, bu adamın da polis olduğu belliydi. "Bu taraftan bayanlar!"

Çiçekli elbise giymiş bir köylü kadın paltolarını aldı ve onları büyük gümüş bir semaverin fokurdadığı bir odaya buyur etti. Semaverin arkasında ipek, çinçilya ve samur kürkü parçaları, pırlantalar ve balıkçıl tüyleriyle oynayan Büyük Grigori yani Rasputin vardı. Kırmızı fularını leylak rengi gömleğinin içine koymuş, çizgili pantolon ve deri çizmeler giymişti. Yorgun yüzünde benler ve kırışıklıklar, burnunda çiçek hastalığından kalma izler vardı. Ortadan ayrılmış yağlı saçları alına inerken kavisleniyordu, sakalı kızıla çalan kahverengiydi. Sarı gözlerini kırpmadan Ariadna'ya bakıyordu, yanan gözbebekleri bir o yana bir bu yana hareket ediyordu.

"Benim Küçük Arım" dedi. "İşte burada!" Elini kadınlara verdi. Ariadna diz çöküp eli öpünce sıra Missy'ye geçti. "Ne için geldiğinizi biliyorum. Kabul odasına geçin. Bütün kumrularım orada Sevgili Arım. Sen de yenisin." Missy'nin belini muncıkladı, kadın huylanıp ciyaktı. "Ona etrafı göster Küçük Arı."

"Küçük Arı" diye fısıldadı Ariadna Missy'ye, "benim özel adım. Hepimizin takma adları var."

"Saşenka'dan bahsetmeyi unutma."

"Saşenka, Saşenka. Hatırlıyorum."

Kadınlara girdiği odada, çoğu kadın olan on kadar misafir getirdikleriyle dolu bir masanın etrafında oturuyordu. Masada Beluga havyarı, mersinbalığı, naneli ve zencefilli kurabiyeler, haşlanmış yumurtalar, kahveli pasta ve bir şişe Cahors şarabı vardı.

Rasputin hemen arkalarından geldi. Kolunu Ariadna'nın beline doladı ve onu çevirip masada bir sandalyeye oturttu. Herkesi tek tek selamladı. "Vahşi Kumru, Küçük Arı'yla tanış, bu Güzel Züppe, bu da Sakin..."

Kadınlara arasında ay suratlı tombul bir sarışın vardı; düzgün ütülenememiş kötü bir bej elbise giymiş, Ariadna'nın gördüğü en büyük incilerin kötü dizilmesiyle ortaya çıkmış bir kolye takmıştı. Bu parlak yanaklı kadın Anna Vyubova'ydı. Hemen yanındaki esmer kadının ismiyse Julia "Lili" von Dehn'di; son moda bir

denizci elbisesi giymiş kadın, siyah-beyaz bir bone takmıştı. Bu iki kadının imparatoriçenin en iyi arkadaşları olduğunu biliyordu Ariadna. Odadaki manevi hava içeridekilerin asilliğiyle daha da yoğunlaşıyordu. Ariadna, imparator uzakta olduğundan imparatoriçenin ülkeyi bu odadaki insanlarla beraber yönettiğinin farkındaydı. Missy'nin kendini Rasputin'e adamaya niyetli olmadığını biliyordu, eğlence için buradaydı o. Şeker ancak banal Kont Loris'ten sıkılmıştı; popüler ve garip olan her şeyi seviyordu, ikisi de burada vardı. Ancak Ariadna için durum farklıydı. Sarhoştı ve kafası güzeldi, bu odada temizlendiğini hissediyordu. Dışarıya kiminle çıkıyor olursa olsun, evde kendini ne kadar mutsuz ve endişeli hissederse hissetsin aşk ilişkileri ve evrende anlam bulma arayışı ne kadar umutsuz olursa olsun, burada hiçbir yerde bulamadığı sakın bir sadelik vardı.

Rasputin, tüm misafirler elini öpebilsin diye masayı dolaştı. Boş bir sandalye bulunca oturdu ve eline bir parça mersinbalığı alıp yemeye başladı, yemek sakalına bulaştı. O elleriyle pasta, balık, havyar yiyip şapırtılar çıkarırken kadınlar onu sessizce izlediler. Bitirdiği zaman herkese tek tek baktı ve ellerini Ariadna'nın ellerinin üzerine koydu.

"Sen! Balı arkadaşım, bu gece bana en çok senin ihtiyacın var ve ben buradayım."

Ariadna'nın göğsünde başlayan yüz kızartıcı sıcaklık boynuna, oradan da tüm vücuduna yayıldı; bu, gençliğin verdiği utangaçlık, dine saygı ve tensel heyecan karışımı bir şeydi. Vyrubova'nın kurnaz, biraz da saf bakışları Ariadna'ya yönelmişti, bu bakışlarda kıskançlık vardı. "Dostumuz bu aşağılık Yahudi'de, Yahudi tefecinin kaltak karısında ne buluyor ki?" Ariadna kadının böyle düşündüğünü biliyordu, ama Vyrubova, hatta imparatoriçe bile Zeitlin'in cömertliğinden nasibini almıştı.

Ariadna boynunun ve çıplak omuzlarının kızarmasına aldırmadı. Burada, Turbin'in ünlü rabbisinin evine Finkel Barmakid adıyla doğmuş Musevi köylüsü veya iştahını kontrol edemeyen problemlili sinir hastası değildi. Burada sevgiye ve şefkate değer bir kadındı, çarın arkadaşları bile böyle düşünüyordu. Rasputin, imparatoriçelerle ve orospularla ayırım yapmaksızın konuşurdu. Onun dehası buradaydı işte: Çıldırılmış kumruları mağrur aslanlara, sinir hastalarını güzel galiplere dönüştürürdü. Bu kutsal Rus, Rusya'yı, çarları ve dünyayı kurtaracaktı. Ariadna'nın nefesi dişleri arasından tıslayarak çıktı ve dili kurumuş dudaklarını yaladı. Odaya, Rasputin'in mırıltıları ve yan odadaki semaverin fokurtusu dışında sessizlik hâkimdi.

“Küçük Arı” dedi taşra aksanıyla, kadını kaldırıp masadan dolandırarak karşıdaki duvara dayalı kanepeye götürüp oturttu. Sandalyesini oraya çekip kadının bacaklarını kendi bacakları arasına sıkıştırdı. Ariadna sarsıldı. “İçinde bir boşluk var. Bu boşluğu hep umutsuzlukla dengeledin. Musevi misin sen? Problemleri birisin, çok da yanlış olmuş. Seni beladan uzak tutacağım. Benim kutsal sevgi yolumu izle. Papazları veya rabbileri dinleme.” Kadının parlayan gözlerine kilitlendi. “Onlar sırrı bilmiyor. Günah, biz tövbe edebilelim diye vardır; tövbe, ruhu sevindirir ve vücudu güçlendirir, anlıyor musun?”

“Anlıyoruz, anlıyoruz” dedi Vyubova kaba bir tavırla bağırarak.

“Hayvani alışkanlıkları olan gaddar bir insan günah çukurundan çıkıp Tanrı’yı memnun eden bir hayatı nasıl yaşar ki? Sen benim sevgilimsin, balarımsın.” Adamın yüzü o kadar yakınındaydı ki Ariadna, adamın nefesindeki mersinbalığı ve Madeira şarabı kokusunu, sakalındaki parfümü, terindeki alkolü duyabiliyordu. “Günah anlaşılmalıdır. Günahsız hayat olmaz çünkü tövbe yoktur, tövbesiz de mutluluk olmaz. Bana nasıl bakıyorsun öyle Küçük Arı?”

“Kutsayarak. Günah işledim” diye başladı. “Sevgisiz ölürüm. Her an sevimli olmaya ihtiyacım var.”

“Sen susamışsın Balarısı.” Kadını dudaklarından yavaşça öptü. “Şimdi Balarısı, benimle gel. Gel de ibadet edelim.” Diğer kadınları geride bırakarak, Ariadna’nın elinden tuttu ve inziva odasına açılan perdeyi kaldırdı.

13

Saşenka için şafak, kör edici ışık ve hücredeki her kadın sırayla sidiktorbasını boşalttığından uzun gece sonunda ortaya çıkan damıtılmış idrarın baş döndüren kokusu demekti. Smolni önlüğü ıslaktı ve üzerinde kan lekeleri vardı; bütün kemikleri ağrıyordu. Topuk sesleri, dönen anahtarlar ve ciyaklayan kilitler. Hücrenin kapısı açıldı.

Kapıda bir adam duruyordu. “İyy! Burası iğrenç kokuyor!” diye mırıldandıktan sonra Saşenka’yı işaret etti. “Bu o. Getirin onu.”

İki gardiyan sere serpe uzanmış vücutların üzerinden atlayarak yaklaşırken Nataşa Saşenka’nın elini sıktı, adamlar gelip genç kızı hücreden çıkardılar. Gri koridorlardan geçtikten sonra Saşenka, boş bir masa ve metal bir sandalyenin bulunduğu, duvarları nemden soyulmuş sorgu odasına getirildi. Genç kız, yan

odada bir adamın ağladığını duydu.

Kısa saçlı, yüzü köşeli, uzun sakalı kare kesilmiş bir subay kapıyı açtı, Saşenka'ya doğru geldi ve yumruğunu masaya vurdu.

"Bize bütün isimleri vereceksin" dedi. "Bir daha asla böyle bir şey yapmayacaksın." Adam masanın diğer ucuna gelip yüzünü Saşenka'ninkine yaklaştırdığında genç kız ürkerek geri çekildi. "Her şeyin var şu hayatta" diye bağırdı. "Evet, gerçek bir Rus değilsin. Yahudi'sin, asillerden değilsin. Yahudi baban da muhtemelen her gece Alman imparatorunu selamlıyor..."

"Babam vatansever bir Rus'tur! Çar ona madalya verdi!"

"Bana böyle cevap verme. Onun unvanı Rus unvanı değil, Yahudiler unvan sahibi olamaz. Herkes bilir bunu. Baban onu Alman prensliklerinden çaldığı rublelerle almıştır..."

"Saksonya kralı babamı baron yaptı." Saşenka'nın, babasının ait olduğu sınıf ve kapitalist savaş konusunda farklı düşünceleri olabilirdi, ancak o yine de babasıydı. "Bu ülke için çok çalışıyor o."

"Tokat yemek istemiyorsan kes sesini. Yahudi her zaman Yahudi'dir. Vurguncudur, devrimcidir, işçidir. Siz Yahudiler hep aynısınız, öyle değil mi? Ama sen bayağı güzelsin! Taze çilek gibisin!"

"Buna nasıl cüret edersin!" dedi sakince; görünüşü konusunda hep tedirgindi. "Benimle böyle konuşma!"

Saşenka dün gecedan beri bir şey yememiş, içmemişti. Kendini cesurca savunduğu o anlardan sonra, cesareti ve enerjisi tükenmeye başlamıştı. Motorun benzine ihtiyaç duyduğu gibi genç kızın da yemek yemeye ihtiyacı vardı, sıcak bir banyo yapmak istiyordu. Karşısında bağırarak öküzü dinliyordu, adam gücünü yitirmeye başlamıştı. Saşenka, adamın küçük pembe gözlerinden ve ait olduğu yozlaşmış sistemin bir parçası olan mavi üniformasından korkmuyordu. Konuşurken saçtığı tükürükler garipti, ama kolayca silinebilirdi.

Bir an için gözlerini kapayan Saşenka, Derjimorda'ya¹³ benzeyen bu kaba polisin yanından uzaklaştı. Tutuklanmasının evde yaratacağı etkiyi düşündü bir kez daha. Sevgili ve mesafeli babam, şu an neredesin? diye düşündü. Çözülmesi gereken sorunlardan bir diğeri miyim senin için? Peki ya Fanny Loris ve okuldaki diğer kızlar ne yapıyordur? Saçma sapan sohbetlerini duyabilmeyi ne kadar çok isterdim. Ve sevgili Lalam, ninni söyler gibi konuşan nazik ve düşünceli Bayan Lewis. Sevdiği kızın artık var olmadığını bilmiyor...

Bağırtılar yaklaştı. Sorgu memuru pek okunamayan yazısıyla

13. Gogol'ün eserlerinden birindeki kaba ve baskıcı bir polis memuru. (ç.n.)

formları doldururken Saşenka açlıktan ve yorgunluktan bayılmak üzereydi. İsim? Yaş? Uyruk? Okul? Ebeveynler? Boy? Ayırıcı özellikler? Parmak izi istenince, genç kız sağ elini uzattı. Adam her parmağı önce mürekkebe, sonra da forma bastırdı.

“Yasadışı Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin üyesi olduğun için Madde 1, Kısım 126 ile ve silahlı bir örgütün üyesi olduğun için Madde 1, Kısım 112 ile yargılanacaksın. Evet, küçük kız, arkadaşların terörist, katil ve fanatik!”

Saşenka tüm bunların Mendel Dayısı için dağıttığı broşürlerle ilgili olduğunu biliyordu. “Onları kim yazdı? Matbaa nerede?” diye defalarca sordu adam.

“Erişteler’ ile ‘buldogları’ sen mi dağıttın?”

“Erişte mi? Ne dediğinizi anlamıyorum.”

“Bana saf numarası yapma. Eriştelerin makineli tüfek için cephaneye, buldogların da Mauser tüfekleri olduğunu çok iyi biliyorsun.”

Bir tükürük banyosu daha.

“Bayılacağım. Yemek yemem gerek...” diye fısıldadı Saşenka.

Adam ayağa kalktı. “Tabii, Prenses, eğleniyoruz, değil mi? *One-gin*’deki o kontes gibi bayılacak mısın?” Sandalyesini geri itti ve kızın dirseğini sıkıca tuttu. “Şimdi seninle Yüzbaşı Sagan konuşacak.”

14

“Selamlar Matmazel Barones” dedi ofisin ilerisindeki toz ve puro kokulu küçük odadaki subay. “Ben Yüzbaşı Sagan. Peter Mihailoviç de Sagan. Bazı memurların kötü tavırları ve kötü kokan nefesleri için özür dilerim. Buyurun oturun.”

Ayağa kalkıp karşısındaki yeni mahpusa baktı: Kırışık ve lekeleli Smolni üniforması giymiş, kahverengi gür saçlı, zayıf bir kız. Genç kızın dudaklarının solgun yüzünden farklı olarak kırmızı ve hafif şiş olduğunu fark etti. Saşenka birden ayağa kalktı, kollarını göğsünde kavuşturmuş bir halde yere bakıyordu.

Beyaz detaylarla süslü mavi üniforması içindeki Sagan topuklarını birleştirip eğilerek selam verdi, sonra sanki bir partidelermiş gibi elini uzattı. Tutukluların ellerini sıkmayı severdi. Bu, “ateşlerini ölçmenin” ve generalin “Sagan’ın sert yüzünün altındaki cazibesi” diye tarif ettiği şeyi göstermenin bir yoluydu. Sagan, kızın hücre gibi pis koktuğunu ve ellerinin titrediğini fark etti. Smolni önlüğünün üzerindeki kan mıydı? Deli cadalozun teki saldırmıştı muhtemelen. Evet, burası Yat Kulübü değildi. Göste-

rişli okul kızları imparatora komplo kurmaya kalkışmadan önce böyle şeyleri düşünmelilerdi.

Bir sandalye çekip kızın oturmasına yardım etti. Bu tutukluyla ilgili ilk izlenimi kızın oldukça genç olduğuydu. Ancak Sagan “profesyonel bir gizli polis olduğunu, bakıcı olmadığını” söylemeyi severdi. Bu oldukça genç ve şımarık olup da boyundan büyük işlere kalkışanlar arasında yeni fırsatlar vardı onun için. Karşısındaki genç kız her ne kadar önemsiz gibi görünse de bir şeyler biliyor olmalıydı. En nihayetinde Mendel’in yeğeniydi.

Kız sandalyeye yığıldı. Sagan kızın bitkin olduğunu fark edip mutlu oldu ve kıza duyduğu acıyı ayarlamaya çalıştı. Aklı karışmış bir çocuktan başka bir şey değildi ki o. Yine de ilginç olasılıklar doğabilirdi.

“Aç görünüyorsunuz Matmazel. Kahvaltılık bir şeyler yemek ister misiniz? İvanov?” Kapıda bir jandarma göründü.

Saşenka adamla göz göze gelmemeye çalışarak başını evet anlamında salladı.

“Size ne getireyim, Magma-zel?” İvanov elinde kâğıt ve kalem tutan bir garson gibi davranıyordu.

“Bakalım!” Yüzbaşı Sagan, raporlardaki bilgileri hatırlayarak kızın yerine cevap verdi: “Sıcak çikolata, hafif kızarmış beyaz ekmek, tuzsuz tereyağı ve havyar isteyeceksiniz, değil mi?” Saşenka başıyla onayladı sessizce. “Peki, havyar bulamayız, ama kakao ve ekmeğimiz var, ayrıca Nevski Bulvarı’ndaki Yeliseyev’den Cooper’s marka marmelat almıştım. İster misiniz?”

“Evet, lütfen.”

“Üzerinizde kan var.”

“Evet.”

“Biri mi saldırdı size?”

“Dün gece oldu, önemli değildi.”

“Neden burada olduğunuzu biliyor musunuz?”

“Suçlamalar bana okundu. Ama ben masumum.”

Subay, Saşenka’ya gülümsedi, ama kız ona hâlâ bakmıyordu. Kolları bağlıydı ve titriyordu.

“Tabii ki suçlusunuz, sorun ne kadar suçlu olduğunuz.”

Kız başını iki yana salladı. Sagan bunun çok sıkıcı bir sorgulama olacağına karar verdi. Mavi üniformasının üzerine önlük bağlamış İvanov, kahvaltılıkları getirdi. Tekerlekli servis arabasında ekmek, marmelat ve sıcak çikolata vardı.

“Her şey istediğiniz gibi Magma-zel” dedi.

“Çok güzel İvanov. Fransızcan çok iyi.” Sagan tutukluya döndü.

"İvanov, size, babanızın en sevdiği restoran olan Donan'daki veya Carlsbad'daki Grand Hotel Pupp'taki garsonları anımsatıyor mu?"

"Ben orada hiç kalmadım" diye fısıldadı Saşenka, parmak uçlarını gergin dudaklarında gezdirerek; Sagan kızın bu hareketi düşünceliyken yaptığını fark etti. "Annem orada kalır: Beni ve mürebbiyemi pis bir pansiyona gönderir. Bunu zaten biliyorsunuzdur." Yine sessizliğe gömüldü.

Hep aynılar. Evde mutsuz olunca kötü arkadaşlara takılıyorlar, diye düşündü Sagan. Açlıktan ölüyor olmalıydı, ancak Sagan, kız yemeye başlayıp başlayamayacağını sorana kadar beklemeye karar verdi.

Saşenka birden gözlerini kaldırıp direkt subaya baktı, yemeği görmek bile ona iyi gelmişti sanki. Taş gibi soğuk gri gözler adamı inceledi. Hafif kapalı gözkapaklarının altındaki gözbebeklerindeki ışıklar ve bakışlardaki alaycı merak adamı çok şaşırttı.

"Orada oturup yemek yememi mi seyredeceksiniz?" diye sordu Saşenka bir parça ekmek alırken.

İlk puanını aldı, diye düşündü Sagan. Baltık baronları ve Rus generallerinin torunu olarak içindeki centilmen genç kızı alkışlamak istedi, ama gülümsemekle yetindi.

Kız bir bıçak aldı, ekmeğe tereyağı ve marmelat sürdü. Sonra her şeyi hızla, ama kibarca yedi. Adam, kızın burnunun iki tarafında hafif çizgiler olduğunu fark etti; kolları artık bağlı olmadığı için iri göğüsleri de belli oluyordu. Göğüslerini saklamaya çalıştıkça, daha çok dikkat çekiyorlar. Biz sorgucular böyle şeyleri hemen anlamalıyız, diye düşündü Sagan.

İvanov tabakları topladı. Sagan üzerinde timsah bulunan bir sigara paketi çıkardı.

"Mısır işi altın işlemeli timsahlardan mı?" dedi Saşenka.

"Sizin tek lüksünüz değil mi bu?" diye sordu Sagan. "Smolni kızları hapisnede sigara içmez, biliyorum ama kim görüyor ki?" Kız bir sigara aldı ve Sagan sigarasını yaktı. Sonra bir tane de kendisine aldı, havaya fırlatıp ağzıyla tuttu.

"Hem işkenceci hem gösteri maymunu" dedi Saşenka arı vızıltısı gibi kısık bir sesle. Sonra sigaranın dumanını halkalar halinde dışarı verdi. "Kahvaltı için teşekkürler. Şimdi eve mi gidiyorum?"

Ah, işte kendine geldi, diye düşündü Sagan. Işıktaki parlayan saçlarında kahverenginin bir sürü tonu vardı.

Sagan elle yazılmış bir kâğıt tomarma uzandı.

"Birinin günlüğünü mü okuyorsunuz?" diye sordu Saşenka yaramaz bir ifadeyle.

Sagan bozuldu, kafasını kaldırıp kıza baktı. “Matmazel, bildiğiniz hayatınız sona erdi. Komisyon tarafından Kuzey Kutbu’nun oldukça yakınındaki Yeniseisk’te beş yıllık sürgüne mahkûm edileceksiniz muhtemelen. Evet, beş yıl. Geri gelemeyebilirsiniz. Bu ağır ceza savaş zamanında devlete ihanet etmenizden kaynaklanıyor ve Yahudi olduğunuz için bir dahaki seferde daha da ağır olacaktır.”

“Beş yıl!” Saşenka’nın nefesleri sıklaştı. “İmparatorlar ve kraların emirleriyle yapılan bir katliam söz konusu olduğundan bu sizin savaşınız Yüzbaşı Sagan, bizim değil.”

“Peki, bir oyun oynayalım. Bunlar benim ajanlarıma ait gözetim raporları. Madame X diyeceğim belli bir kişi hakkında raporların ne dediğini okumama izin verin. Bu kişinin gerçek ismini tahmin etmeniz gerekiyor.” Sagan derin bir nefes aldı, gülümsedi ve sesine lirik bir hava kattı. “*Arzabişev’in romanı Sanin’de geçen erotik dini kabul edip cinsel yönden ahlaksız eylemlerde bulunduktan sonra, sözde şifacı Madam Aspasia del Balzo’nun ‘Doğu’ öğretilerini benimseyen Bayan X, manevi gerileme denen süreç sonucunda önceki hayatlarından birinde Maria Magdalene’nin hizmetçilerinden biri, bir diğerinde Jean d’Arc’in giysi tasarımcısı olduğuna inandı.*”

“Çok kolay! Bayan X benim annem” dedi Saşenka. Hafifçe gülümsedi; Sagan kızın dudaklarının hiç bu kadar yakın görünmediğini fark etti. Dosyasına döndü.

“*Bir ruh çağırma seansında Madam Aspasia, Barones Zeitlin’i Julius Caesar’la tanıştırdı; Julius Caesar, baronese kızı Saşenka’nın bu seanslarla dalga geçmesine izin vermemesini söyledi.*”

“Bunu uyduruyorsunuz” dedi Saşenka.

“Petrograd akıl hastanesine dönmüşken hiçbir şey uydurmanıza gerek yok. Bu dosyada adınız sık sık geçiyor Matmazel, yoksa Yol-
daş Zeitlin mi demeliyim? İşte bir başkası. Barones Zeitlin ona mutluluk getirecek her yolu takip etmeye hazır. Araştırmalarımız Madam del Balzo’nun gerçek adının Beryl Crump olduğunu, bu kadının İrlandalı bir mezarıcı olan Fineas O’Hara Crump’ın gayrimeşru çocuğu olduğunu ortaya çıkarmıştır. Fransız din adamı ve Doktor Mösyö Philippe’ten sonra Tibetli şifacı Doktor Badmayev’in öğretilerini benimseyen Barones Zeitlin, şu anda ‘Büyük’ lakaplı bir köylünün izinden gitmektedir. Bu kişiden, kendisini küçümseyen ve manevi yanını yok eden kızı Saşenka’nın içindeki kötü ruhları çıkarmasını istemiştir.”

“Sorguda güldürdünüz beni” dedi Saşenka; ciddi görünüyordu.

“Ancak beni bu kadar kolay kandırabileceğinizi sanmayın.”

Sagan dosyayı masaya fırlattı, arkasına yaslanıp ellerini kaldırdı. “Özür dilerim. Sizi bir an bile hafife almadım. Yasadışı *Raboçi Put* yani İşçi’nin Yolu gazetesindeki makalenizi çok beğendim.” Üstünde kırmızı bir yıldız bulunan eski bir gazete kupürü çıkardı. “Başlık: Diyalektik Materyalizm Bilimi, Yamyam ve Emperyalist İç Savaş ve İşçi Sınıfının Menşevik İhaneti.”

“Ben böyle bir şey yazmadım” diye karşı çıktı Saşenka.

“Tabii ki yazmadınız. Ama gerçekten esaslı bir çalışma ve Zürich’teki ajanlarımızdan biri, sizin Lenin’in bu makaleyi oldukça beğendiğini söyledi. Smolni Enstitüsü’ndeki diğer kızların Plehanov, Engels, Bebel, Jack London ve Lenin’den alıntılar yaparak böyle bir şey yazabileceğini hiç sanmıyorum. Bu saydığım isimler de sadece birinci sayfadakiler. Küçük gördüğümü söylemek istemiyorum.”

“Bunu yazmadığımı söyledim.”

“*Tovariş Pesets* diye imzalanmış. Yani *Yoldaş Kutup Tilkisi*. Çevrenizdekiler sizin devamlı kutup tilkisi kürkü giydiğinizi söylüyor, cömert babanızın bir hediyesi olabilir mi acaba?”

“Anlamsız bir *nom de révolution*.¹⁴ Benim ismim değil.”

“Hadi ama Saşenka, size böyle diyebilir miyim bilmiyorum. Bu ismi seçen bir erkek olamaz: Biz Kamenev gibi Yoldaş Taş, Stalin gibi Yoldaş Çelik oluruz; bunların ikisini de Sibirya’ya gönderdim. Bir de Yoldaş Molotov yani Çekiç var. Bu insanların gerçek isimlerini biliyor muydunuz?”

“Hayır, ben...”

“Bizim gizli servisimiz, partiniz hakkında her şeyi biliyor. Muhbirler bütün bilmeceleri çözmemizi sağladı. Peki, Yoldaş Kutup Tilkisi’ne dönelim. Partideki kadınların çoğu taşıyamaz bu ismi. Aleksandra Kollontay belki, ama onun devrimci ismini biliyorum. Her neyse o sürgünde, siz de buradasınız. Bu arada *İşçi Arıların Aşk*’ı’nı okudunuz mu?”

“Tabii ki okudum” diye yanıtladı Saşenka doğrulup daha dik otururken. “Kim okumamıştır ki...”

“Ama bu özgür aşk konusunun annenizin tarzı olduğunu düşünmüştüm ben.”

“Annemin yaptıkları kendisini ilgilendirir, benim özel hayatıma gelince, benim yok. İstemiyorum. Bunlar beni iğrendiriyor. Böyle şeyleri küçümserim ben.”

Gri gözler adama delici bakışlar fırlattı. Yeniyetme bir idealist

kadar riyakâr bir şey yoktur –özellikle de zengin bir bankacının biricik kızıysa– diye düşündü Sagan. Saşenka'nın oynadığı oyunlardan etkilenmişti ve ne yapması gerektiğini hâlâ bilmiyordu: Kızı serbest mi bırakmalıydı, yoksa devam mı etmeliydi? Büyük balıklar yakalamak için onu yem olarak kullanabilirdi.

“Anneniz, babanız ve amcanız Gideon Barmakid, sizin bu gece serbest bırakılmanız için uğraştılar.”

“Annem mi? Zahmet ettiğine şaşırdım...”

“Çavuş İvanov! Rasputin'in evinde dün gece olanlara dair rapor elinizde mi?” İvanov gürültülü bir şekilde yürüyerek dosyayı getirdi. Sagan, el yazması sayfaları hızlıca çevirdi. “İşte burada. *Ajan Petrovski'nin raporu: Karanlık –bu bizim Rasputin için kullandığımız isim– bir işadamanın karısı olan Yahudi Ariadna Zeitlin'le konuştu ve kadın onunla konuşması gereken özel bir konu olduğunu söyledi. Ancak Karanlık'la günah konusunu konuştuğu özel bir görüşme ve Madam Lupkina'nın beklenmedik şekilde gelmesi sonrasında, Zeitlin yanında Amerikan Kontes Loris'le saat 03.33'te Karanlık'ın evinden ayrıldı. Aynı Russo-Balt marka arabayla Mariinski Meydanı'ndaki Hotel Astoria'ya gitti. İki kadın da alkollü görünüyordu. Aquarium adlı gece kulübüne, sonra da düzenbaz ve spekülâtör Emniyet Müdürü Dvinski'nin dairesine gittiler... şampanya siparişi... vesaire vesaire.... 05.30'da ayrıldılar. Yahudi kadın Zeitlin'in çorapları kaçmıştı ve giysileri perişandı. Arabayla Zeitlin Malikânesi'ne götürüldü ve daha sonra Amerikalı kontes, kocasının Milliona'ya yani Milyonerlerin Yeri'ndeki daire-sine bırakıldı...*”

“Ama... benden bahsetmiyor ki...”

Sagan başını iki yana salladı. “Hayır, Amerikalı arkadaşı bahsediyor ama. Babanız daha etkiliydi. Ancak...” Genç kızın yüzü umutla parıldarken parmağını havaya kaldırdı. “Burada kalıyorsunuz. Sizi düşündüğümünden, tabii ki. Sizi hemen serbest bırakırsam yoldaş devrimciler arasında güvenilirliğiniz kalmaz.”

“Saçmalamayın.”

“Sizi şimdi serbest bırakırsam, benim muhbirlerimden biri olduğunuzu düşünecekler ve sizi dışlayacaklar. Henüz okulda okuduğunuz için size torpil geçeceklerini sanmayın sakın. Buz gibi soğukturlar. Belki de zengin anne babanızın Rasputin veya Andronnikov'a gidip sizi parayla çıkardıklarını varsayacaklar. Geçici hevesler peşinde olduğunuzu düşünecekler, bana göre haklılar da. Bu yüzden Kuzey Kutbu'nda beş yıl geçirmenizi sağ-

layarak iyilik yapıyor olacağım size.”

Saşenka'nın boynundan yükselen kızartının yanaklarına uzanıp şakaklarını yakmasını izledi Sagan. Kızın korktuğunu düşündü, kendisiyle gurur duyuyordu.

“*Gurur duyuyum. Cesurum, ne bıçaktan ne de ateşten korkarım*” dedi Saşenka, Puşkin'in “Çingeneler” şiirindeki Zemfira'dan alıntı yaparak. “*Ayrıca kaçarım, herkes kaçıyor.*”

“Oradan kaçamazsın... Zemfira. Daha büyük olasılıkla orada öleceksin. Yabancılar tarafından taygalar arasına gömüleceksin. Asla devrim yapamayacak, asla evlenemeyecek, asla çocuk sahibi olamayacaksın: Dünyadaki varlığın zaman, para ve ailenin sana verdiği ilgi kaybı olacak.”

Sagan, kızın omuzlarının titrediğini gördü. Sessizliğin büyümesine izin verdi.

“Benden ne istiyorsunuz?” diye sordu genç kız tiz sesiyle.

“Konuşmanızı. Hepsi bu” dedi. “Görüşleriniz ilgimi çekiyor Yoldaş Kutup Tilkisi. Sizin gibi birinin bu rejim hakkındaki düşünceleri ilgimi çekiyor. Okuduklarınız... Geleceği nasıl gördüğünüz. Dünya değişiyor. Siz ve ben, bizler geleceğimiz inançlarımız ne olursa olsun.”

“Siz ve ben çok farklıyız” dedi Saşenka. “Siz çara, toprak sahiplerine, vurgunculara inanıyorsunuz. İğrenç imparatorluğun gizli yumruğu sizsiniz, oysa ben bu imparatorluğun kıyamet olduğuna ve yakında çökeceğine inanıyorum. Sonra insanlar kendi kendilerini yönetecekler!”

“Aslında birçok konuda aynı fikirde olabiliriz Saşenka. Bazı şeylerin değişmesi gerektiğini ben de biliyorum.”

“Tarihin dünyayı değiştireceği gün gibi ortada” dedi genç kız. “Sınıf farklılıkları ortadan kalkacak. Adalet gelecek. Çarlar, prensler, annem babam ve onların kokuşmuş dünyaları, sizin gibi asiller...” Çok fazla şey söylemiş gibi durdu birden.

“Hayat ne garip, değil mi? Bunu söylememen gerekir belki, ama muhtemelen aynı şeyleri istiyoruz Saşenka. Muhtemelen aynı kitapları okuduk. Gorki ve Leonid Andreyev'i çok severim. Ve de Mayakovski'yi.”

“Ama Mayakovski'yi ben de severim!”

“Mayakovski şiirlerini okuduğu gece Sokak Köpeği barındaydım ve ağladım, biliyor musun? Üniformam üstümde değildi tabii ki. Evet, şiirlerindeki cesaret ve güzellik karşısında ağladım. Sokak Köpeği'ne gitmişsiniz kesin.”

“Hayır, gitmedim.”

“Ah!” Sagan hayal kırıklığıyla karışık bir şaşkınlık duymuş gibi yaptı. “Mendel’in de şiirden hoşlandığını pek sanmıyorum.”

“Duman altı meyhanelere gidecek zamanım yok benim.”

“Keşke seni götürebilseydim” dedi. “Mayakovski’yi sevdiğini söylemiştin ya, benim en sevdiğim şiir:

‘Genelev genelev üstüne

Altı kat uzunluğunda keçi-insanların cüretkâr dansları...’”

Saşenka coşkuyla devam etti:

“Sahne Müdürü! Cenaze arabası hazır

Kalabalıklara daha çok dul koy!

Burada yeterince yok!

Kimse istememişti

Zaferi”

Sagan okumayı sürdürdü:

“Memleketimize maliyeti

Kanlı bir ziyafetten kalan kolsuz topallar olunca.

İyilik bunun neresinde ki?”

Saşenka ayağa kalkmıştı; sözcüklerdeki tutku, öngörü ve Sagan’a göre asilik ile küstahlık nedeniyle yüzü kızarmıştı.

“Peki, aptal bir okul çocuğundan ibaret olduğunuzu düşünmüştüm” dedi sakince.

Kapı vuruldu. İvanov içeri girdi ve Sagan’a bir kâğıt uzattı. Adam doğrulup dosyayı masaya fırlattı, havalanan tozlar bir süre asılı kaldıktan sonra küçük kasırgalara dönüştü. “Peki” dedi Sagan, “bitti. Hoşça kalın.”

Saşenka hiddetlendi. “Beni geri mi gönderiyorsunuz? Daha bir şey sormadınız ki.”

“Dayınız Mendel Barmakid sizi Rus Sosyalist Demokrat İşçi Partisi’ne ne zaman aldı? Mayıs 1916. Sürgünden nasıl kaçtı? Geyikli kızak, vapur, tren; bilet ikinci sınıf. Endişelenmeyin. Yol-
daş Kutup Tilkisi, her şeyi biliyoruz. Sizi sorgulamaya çalışarak daha fazla zaman harcamayacağım.” Sagan aslında halinden memnun olmasına rağmen kızmış gibi davrandı. Bu görüşmeden istediğini tam olarak almıştı. “Ancak sohbetimiz beni çok eğlendirdi. Şiir hakkında yine konuşmalıyız bence.”

Başgardıyan kürklü paltosunu tutarken Saşenka kutup tilkisi kürküne ve Orenburg şalına sarındı. Bu ipeksi sıcaklığa girmek

ılık sütte banyo yapmak gibiydi. Duyduğu zevkle ürperen Saşenka, Hapishane Müdürü Volkov'un "politika", "suçlular", İsviçre çikolatası ve özellikle o an için sürdüğü Brocard parfümü gibi konularda coşkuyla konuştuğunun pek farkında değil gibiydi.

Saşenka Kresti'ye gelesi bir gün değil de yıllar olmuştu sanki. Hapishane müdürü "Görüyorsunuz ya, sizin bildiğiniz memurlardan değilim ben" deyince genç kız ona sarılmak istedi. Adam ona bezden kitap torbasını uzattı.

Saşenka hapishaneden çıkarken havada süzülüyor gibiydi. Gardiyanlar eğilerek selam verdiler. Kapılar ardi ardına açılırken ışık giderek yaklaşıyordu. Jandarmalar anahtarlıklarında asılı dev anahtarları çevirince kilitler açılıyordu. Girişteki masada görevli jandarma ise şapkasına dokundu. Herkes ona başarılar diliyor gibiydi, okulundan mezun olan bir öğrenciydi sanki.

Onu kim karşılayacaktı? Babası mı? Aile avukatı Flek mi? Lalası mı? Ancak Saşenka bir tahminde bulunamadan önce, göğsünde bağladığı kollarını kocaman açıp dans ederek ona doğru gelen Gideon Amcasını gördü. Bıyığı Saşenka'nın boynunu gıdıklayan adam kürkünü genç kıza dolarken onu hafifçe kaldırdı.

"Ah canım!" diye bağırды jandarmalara aldırmadan. "İşte buradasın! Hadi ama! Herkes seni bekliyor!" O an adamın konyak ve puro kokusuna bayılan Saşenka bu kokuyu derin derin içine çekti.

Kuzey kışının dondurucu ışığında dışarı çıkmıştı işte. Babasının tekerlekleri zincirlenmiş Russo-Balt limuzini onlara doğru geldi. Kırmızı ve altın şeritlerle âdeta parlayan Pantemelyon koşup kapıyı açtı; Saşenka, gümüş vazosunda karanfiller bulunan güzel kokulu arabanın deri koltuklarına çöktü. Lala'nın kolları onu sardı; Gideon Amca ön koltuğa oturup cep konyasından bir yudum içti ve konuşma borusunu eline aldı.

"Eve, Pantemelyon, seni zampara! Kahrolsun Mendel! Kahrolsun devrim ve tüm o aptallaar!" Lala gözlerini devirdi ve iki kadın gülüştüler.

Köprüden geçerlerken Lala, Huntley&Palmers kutusu ile büyük kanesi Miriam'ın yaptığı ballı keki verdi. Saşenka bunları yalayıp yuttu ve Denizcilik Binası'nın kulesini, Kışlık Saray'ın gösterişli tarzını, Aziz İsaak Katedrali'nin altın kubbesini hiç bu kadar sevmediğini düşündü. Eve gidiyordu. Özgürdü!

Gideon Amca, Bolşaya Morskaya yani Büyük Donanma Caddesi'ndeki eve geldiklerinde arabanın kapılarını açınca Saşenka merdivenleri koşarak çıktı ve ihtiyar uşak Leonid'in yanından

hızla geçti; adam onu görünce genç metresinin önünde belden kırılarak eğilen köylüler gibi eğildi. Gideon, tüylü kürkünü uşağa verdi, ihtiyar adam ağırlığın altında az kalsın eziliyordu. Diğer uşaklardan birine de çizmelerini çıkarmasını söyledi.

Meşgul babasının yanına nadiren giden küçük bir kız gibi hissederek Saşenka, babasının çalışma odasına koştu. Kapı açıktı. Babasının içeride olmasını dileyen kız, adam orada değilse ne yapacağını düşündü. Ama babası içerideydi. Dik yakalı bir gömlek giymişti ve ayağında çamurluklar vardı. Flek'i dinliyordu.

"Hapishane yöneticisi dört yüz istiyor, Samuil" dedi kurbağaya benzeyen adam.

"Andronnikov'un istediğiyle kıyaslanamaz bile..." O sırada Saşenka'yı gördü.

"Şükürler olsun, geldin, sevgili *Lisička-sestrička* -Küçük Tilki Kardeş!" dedi kızına çocukluğunda kullanılan isimlerinden biriyle hitap ederek. Kollarını açtı; Saşenka ona sokulup düzgün bıyığının yanağına değdiğini hissederken o tanıdık parfüm kokusunu içine çekti ve dudaklarını hafif sert cildine dokundurdu. "Konuşmaya başlamadan önce paltonu çıkar" dedi ve kızı serbest bırakıp koridora götürdü. Görev bilinciyle onların peşinden gelen Leonid, kızın paltosunu, şalını ve kürkünü aldı; o sırada Saşenka babasının dikkatle baktığını gördü, adamın rahatsızlığı seğiren burun deliklerinden belli oluyordu. Genç kız, berbat haldeki Smolni önlüğünün hâlâ üzerinde olduğunu tamamen unutmuştu. Birden üzerine sinmiş hapishane kokusu geldi burnuna.

"Ah Saşenka, kan mı o?" dedi babası hayretle.

"Ah canım, seni banyo yaptırmalı, üzerini değiştirmeliyiz" diye bağırdı Lala tiz bir sesle. "Luda, banyoyu hazırlayın hemen."

"Saşenka" diye mırıldandı Zeitlin, "seni çıkarabildiğimiz için şükürler olsun."

Saşenka da yıkanmak için can atıyordu, ama durup babasının ve hizmetçilerin yüzündeki şok ifadesinin keyfini çıkardı. "Evet!" dedi boğuk bir sesle. "Hapse girdim ve çarın hapishaneleri denen o mezarları gördüm. Zannettiğiniz gibi Smolni kızı değilim artık!"

Sessizlik bir süre devam edince Lala Saşenka'nın elinden tuttu ve kızı gizli ülkelerinin bulunduğu üçüncü kata çıkardı. Buradaki her şey; halının eskimiş her parçası, duvarlardaki her çatlak, midilli ve tavşan resimlerinin bulunduğu pembe duvar kâğıdındaki nem lekesi, İngiliz tarzı lavabonun sararmış emayesi Saşenka'ya odayı tek çocuk için sevgi dolu bir mabet yaratmak amacıy-

la dekore eden Lala'yla geçirdiği çocukluğunu anımsatıyordu.

Oda, Pears'ın çam aromalı banyo köpüğü ile Epsom tuzu kokuyordu. Lala onu direkt banyoya götürdü; İngiliz banyo ürünleriyle çevrelenmiş banyoda mavi, sarı, yeşil renkli losyon, yağ ve esans şişeleri vardı. Pears kalıbı katılaşmış ve çatlamış bir halde ahşap sabunlukta duruyordu.

"Bugün ne yapıyoruz?" diye sordu Saşenka.

"Her zamankini" diye cevap verdi Lala. Saşenka artık kendini bir yetişkin gibi görse de Lala'nın onu soymasına ve kirli giysilerini Luda'ya vermesine karşı çıkmadı.

"Mümkünse yak bunları" dedi Lala.

Saşenka ayaklarının altındaki yumuşak halının ve odadaki esans kokusunun verdiği hissi seviyordu. Buğulu aynada çıplak vücuduna baktı, Lala küvete girmesine yardım ederken görmeyi tercih ettiği vücuduna bakmaya devam ederek irkildi. Su çok sıcaktı ve küvet -İngiliz, Bond Caddesi'nden ithal- çok derindi; Saşenka hemen gözlerini kapatıp arkasına yaslandı.

"Sevgilim Saşenka, yorgun olduğumu biliyorum" dedi Lala. "Ama söyle bana: Ne oldu? İyi misin? O kadar çok endişelendim ki..." O anda gözyaşlarına boğuldu, geniş yanaklarından koca koca gözyaşları süzülüyordu.

Saşenka doğruldu ve kadını öpüp gözyaşlarını sildi. "Endişelenme, Lala. İyiydim..." Ancak küvete yerleşince, aklı yazın son günlerinde Mendel'le yaptığı konuşmaya gitti.

Soomerki, yani yazın yaşanan günbatımlarından biriydi. Çam ormanlarında bir sarıasma kuşu ötüyordu. O da olmasa leylak rengi ışıktaki her yer sessiz olacaktı.

Saşenka, Zemblişino'daki evlerinin arkasında bulunan hamakta uzanmış sallanarak Mayakovski'nin şiirlerini okuyordu. Hamak birden durmuştu, Mendel durdurmuştu.

"Hazırsın" demişti sigarasını içine çekerken. "Şehre döndüğümüzde, birkaç işçi grubunu sen alacaksın; böylece bildiklerini öğretebilirsin onlara. Sonra da Parti'ye katılacaksın."

"Sırf yeğenin olduğum için değil, değil mi?"

"Aile ve duygular benim için hiçbir şey ifade etmiyor" dedi adam. "Tarihle kıyaslandığında bunlar nedir ki!"

"Peki ya annemle babam?"

"Ne olmuş onlara? Baban baş sömürgeçlerden biri ve işçi sınıfının kanunu emiyor; annense, evet, benim kız kardeşim olan annense yozlaşmış bir burjuva. Onlar tarih biliminin düşmanları. Konumuzla bir ilgileri yok. Onlardan tamamen bağımsız olduğumu bil."

Saşenka'ya haftalar önce verdiği ilk kitabın başlığını taşıyan bir kitapçık uzattı: *"Ne Yapılmalı? Partimize Dair Önemli Sorular."* Yazarı Lenin'di. "Bunu oku. Bolşevik olmanın gizli bir askeri-dini örgütte şövalye, Kutsal Kâse Şövalyesi olmaya benzediğini göreceksin."

Ve tabii ki ilerleyen haftalarda Lenin'in gizli takımında haşın ve acımasız bir profesyonel olmanın keyfini sürmüştü.

Şehre döndüğünde işçi gruplarına konferans vermeye başladı. İşçilerle, Petrograd'daki devasa silah fabrikalarında çalışan kadınlarla, erkeklerle, hatta çocuklarla tanıştı; bu insanlarda hiç görmediği bir ahlak gördü Saşenka. Tehlikeli fabrikalarda esir alınmış bu işçiler, ışısız ve havasız boğucu yatakhanelerde kalıyor, yeraltı cehennemindeki sıçanlar gibi yaşıyorlardı. Saşenka, babasını zengin eden tüfek ve topları imal eden işçilerle de tanıştı. Devrim uğruna hayatlarını tehlikeye atmuş, coşkulu ve sadık Parti üyeleriyle birlikte çalıştı. Komiteler, şifreler, komplo ve yoldaşların gizli dünyası onu zehirlemişti, nasıl zehirlemezdi? Tarihin olayı buydu!

Dans dersleri alıyor ve arkadaşı Fanny'yle görüşmek için Kontes Loris'in evini ziyaret ediyor olması gerekirken Mendel'in kuryeliğini yaptı ve ilk broşürler ile basım makineleri için gerekli parçaları taşımaya başladı; sonra "elma" yani el bombası, "şehriye" yani kurşun, "buldog" yani silah taşıdı. Fanny Loris ve okul arkadaşları genç yüzbaşılardan kokulu mektuplar almayı hayal ederken Saşenka'nın aşk mektupları Mendel'in kod adlarından biri olan "Yoldaş Ocak"tan gelen şifreli emirlerdi. Dansları ise tramvaylarda veya babasının kızığında yaptığı yolculuklardı, bu sırada iç çamaşırlarında veya kürklü pelerininin altında bir şeyler taşıyor olurdu.

"Sen mükemmel bir kuryesin" derdi Mendel, "çünkü kimse bir sürüngenin süslü kızığında kürküyle giden bir Smolni kızını aramaz!"

"Saşenka!" diyerek sarsıyordu onu Lalası. "Öğle yemeği vakti geldi. Öğleden sonra uyursun. Seni bekliyorlar."

Lala onun sırtını okşarken Saşenka Sagan'ın soruşturmasını, Mendel'in karısı Nataşa'nın fısıltılarını ve kendi idealleri ile planlarını düşünüyordu. Dün olduğundan daha güçlü ve tecrübeli olduğunu fark etti.

16

Beş dakika sonra, Saşenka salonun kapısında duruyordu.

"İçeri gel" dedi sırtını ateşe karşı ısıtan ve bir yandan da puro

içen babası. Üstünde Usta Ressamlardan birinin Roma'nın kuruluşu konulu, altın çerçeveli bir resmi asılıydı, etrafına da frak giymiş kırmızı yüzlü adamlar serpiştirilmişti.

Odanın kalabalık olduğunu gören Saşenka şaşırdı. Rus geleneklerine göre asiller her gün öğle yemeğinde evlerini açarlardı, Zeitlin de bu asil adam rolünü oynamayı seviyordu. Ancak genç kız hapishaneden çıktığı gün anne babasının bu komediyi iptal edeceklerini düşünmüştü. Odada etrafına bakınırken ağlamak istiyordu. Küçük bir kız olduğu zamanları, anne babasının savaş bakanı, grandük ve asiller için verdiği bir partiyi anımsadı. O akşam anne babasından ilgi görmek için yanıp tutuşmuştu, ama aşağı inip babasının çalışma odasına girdiğinde adam "Rahatsız etmeyin demiştim, onu dışarı çıkarır mısınız lütfen" demişti ve parlak yaprakların bulunduğu boncuklu kadife bir elbise giymiş annesi kimin nerede oturacağına karar verirken "Çabuk! Onu hemen yukarı çıkarın!" diye tepki göstermişti. Saşenka odadan çıkarken gizlice aldığı kadehi, imparatorun kuzeninin geldiğini duyunca üçüncü katın tırabzanlarından aşağı bırakmış ve kadehin parkede paramparça olmasını izlemişti. Hemen akabinde yaşanan kaos nedeniyle, babası bu tür cezaları yasaklamış olmasına rağmen annesi onu tokatlamıştı; Saşenka teselliye bir kez daha Lalasinun kollarında bulmuştu.

Saşenka odaya girince kaçınılmaz olarak Bayan Loris'i gördü. Kenarları kürklü, fildişi rengi sırmalı bir elbise giymiş kadın, sıkıcı ama iyi kalpli kocasıyla konuşuyordu. Gideon bir konyak daha almak üzere bardağını havaya kaldırarak koca göbeğini yuvarlak masaya dayamış Avukat Flek'i işaret etti.

İngiliz bir bankacı vardı; Ariadna ve Mendel'in uzun yıllardır görüşmediği, 1903 yılında zengin olmak amacıyla Londra'ya giden kardeşleri Avigdor'un bir arkadaşı. Duma'nın iki üyesi, Zeitlin'in poker arkadaşlarından birkaçı, omuzları süslü bir general, Fransız bir albay ve silah üreticisi Bay Putilov... Saşenka, sömürgeci fabrikasını yok etmeleri için işçilerine saatlerce konfrens verdiği bu adama bakıp gevrek gevrek gülümsedi.

"Bir kadeh şampanya alır mısın Saşenka?" diye sordu babası.

"Limon likörü" dedi Saşenka.

Leonid likörü getirdi.

"Yemekte ne var?" diye sordu genç kız uşağa.

"Baronun favorisi, Matmazel Saşenka: Melba tostı ve sebzeli yahni, bilini ve havyar, ekşi kremalı poyarski köfte, Yorkshire puding ve kızılıklı *kissel* tatlısı. Her zamanki gibi."

Aslında her şey değişti, diye düşündü Saşenka. Kimse bunu göremiyor muydu?

“Önce odamda kısa bir konuşma yapacağız” dedi babası.

Sorguya alınıyorum, diye düşündü Saşenka. Sonra bu alışveriş manyaklarıyla konuşmak zorunda kalacagım.

Çalışma odasına gittiler. Saşenka, annesi evde yokken babasının masanın altındaki küçük göze girmesine izin verdiğini anımsadı. Babasına yakın olmayı hep çok sevmiştir.

“Kulak misafiri olabilir miyim?” İçeri giren Gideon kendini koltuğa atıp arkasına yaslandı ve konyasını yudumlamaya başladı. Saşenka, amcasının orada bulunmasından dolayı çok memnundu; böylece tam karşısında, babasının sandalyesinde oturan annesini etkisiz hale getirebilirdi.

“Leonid, kapıyı kapa. Teşekkürler” dedi Zeitlin tırs sandalyesine yaslanırken. “Otur.” Saşenka annesinin karşısına oturdu. “Eve geldiğin için çok mutluyuz canım kızım, ama bize tam bir şok yaşattın. Seni dışarı çıkarmak kolay olmadı. Flek’e teşekkür etmelisin.”

Saşenka teşekkürlerini bildireceğini söyledi.

“Gerçekten Sibirya’ya gidiyor olabilirdin şu an. Kötü haber Smolni’ye dönemeyeceğin...”

Karalar bağlayacak değilim, diye düşündü Saşenka, o enstitü aptallar için! “...ama özel ders ayarlayacağız. Bize özgür olduğunu gösterdin. Marx’ını ve Plehanov’unu okudun. Ucuz kurtuldun. Ben de bir zamanlar gençtim...”

“Öyle miydin?” diye sordu Ariadna iğneleyici bir tavırla.

“Hatırladığım kadarıyla hayır” dedi Gideon.

“Peki, haklı olabilirsiniz ama gençken Odessa’da halkçılar ile sosyalistlerin mitinglerine gitmiştim. Ancak bu çok daha ciddi Saşenka. Bu tehlikeli nihilistlerle oyun oynanmaz.” Gelip Saşenka’yı alından öptü. “Eve döndüğün için öyle mutluyum ki...”

“Ben de burada olduğum için çok mutluyum baba.”

Saşenka babasına elini uzattı ve babası da elini sımsıkı tuttu. Ama genç kız bu sevgi dolu sahnenin annesini kıskırtacağından emindi. Ariadna öksürüp boğazını temizleme gereği duydu.

“Her neyse, oldukça iyi görünüyorsun. ‘İşçiler’ ve ‘sömürgeçler’ konusundaki görüşlerinle bizi yeterince sıktın ve tüm bu olaylara sebep oldun. Bu konudan Büyük Grigori’ye bile bahsetmek zorunda kaldım.”

Saşenka bir öfke patlaması yaşadığını hissetti. Rusya, Rasputin gibi bir yaratık tarafından yönetildiği ve annesi üçkâğıtçılarla, şarlatanlarla, Çılgın Rahip gibi adamlarla ilişkiler yaşadığı için

utandığını haykırmak istedi. Ama bunun yerine yeniyetme okullu bir kız gibi cevap verdi. Elbisesine dokundu.

“Anne, denizci elbiselerinden nefret ediyorum ve son kez böyle bir şey giyiyorum.”

“Bravo!” dedi Gideon. “Senininki gibi bir vücut bu tip elbiseler içindeyken...”

“Yeter, Gideon. Lütfen bizi yalnız bırak” dedi Ariadna.

Gideon gitmek üzere kalkarken Saşenka’ya göz kırptı.

“Ne dersem onu giyeceksin” dedi annesi uçuşan krepdöşin elbisesiyle. “Sorumsuz bir çocuk gibi davrandığın sürece denizci elbiseleri giyeceksin.”

“Yeter artık, ikiniz de susun” dedi Zeitlin sakince. “Ne giyeceğine de annen karar verecek.”

“Teşekkürler Samuil.”

“Ama sana bir teklifim var, canım kızım. Nihilizm, anarşizm ve Marksizm’e bir daha burnunu sokmayacağına, Mendel’le politikadan bahsetmeyeceğine söz verirsen annen seni Çernişev’e alışverişe götürecektir, benden. Saçını Mösyö Troye’de kendisinininki gibi yaptıracak. Kartlarını ve kırtasiye malzemelerini Treumann’dan alırsın, annenle birlikte Pantemelyon’u alır ev gezmelerine gidersiniz. Ve bir daha asla denizci elbiseleri giymek zorunda kalmazsın.”

Zeitlin’in sanki Gordion düğümünü çözmüş veya Delphoili kâhinin muammalarını çözmüş gibi bir ifadeyle ellerini iki yana açtığını düşündü Saşenka. Çernişev’den giysiler istemiyordu, gittiği yerler için bu tür şeylere ihtiyaç duymuyordu. Sevgili aptal babası, kızının kuşbeyinli kontlar ile askerlere kartlar gönderip aşk şiirleri yazmasını ne çok istiyordu. Ancak Saşenka ihtiyacı olan şeylere zaten sahipti: Dik yakalı bir bluz, aklı başında insanların giyeceği bir etek, yün çoraplar ve yürüyüş ayakkabıları.

“Anlaştık mı Ariadna?”

Ariadna başını evet anlamında salladı ve bir Mısır sigarası yaktı. Sonra ikisi de Saşenka’ya döndüler.

“Saşenka gözlerime bak ve bu konuda yemin et.”

Saşenka babasının mavi gözlerine baktı ve annesine döndü.

“Teşekkürler babacığım. Bir daha asla Mendel’le konuşmaya çağıma ve nihilizm konusuna burnumu sokmayacağıma söz veriyorum.”

Zeitlin sırmalı bir ipi çekti.

“Evet, Baron” dedi kapıyı açan Leonid. “Öğle yemeği servis ediliyor.”

17

Nevski Caddesi'nde duran kelebek gözlüklü bodur bir adam, kendisine doğru gümbürtüyle yaklaşan tramvayı izliyordu. Karanlık çökmüştü ve şiddetli kar fırtınası, koyun postundan bir paltoya sarınmış, kafasına da kulaklıkları bir şapka takmış adamın kırımızı yüzünü kamçıliyordu sanki.

Mendel Barmakid arkasına baktı. *Şpik* yani gizli polis hâlâ oradaydı; ısınmak için giydiği yeşil paltosuyla askere benzeyen bıyıklı bir adam. Polisler ikili ekipler halinde çalışırdı, ama Mendel diğer adamı göremiyordu. Kız kardeşinin diğerlerine göre daha ucuza gelen modacılarından biri olan Çernişev'in ışıklı vitrininin önünde duran Mendel, bu sezonun modası kadife ve bürümcük giymiş mankenlerin arasında kendini gördü: Çenesinin ucunda düzgün bir sakalı olan köfte dudaklı, yumru ayaklı bir cüce. Çekici değildi, ancak böyle duygusal anlar yaşamaya vakti yoktu. Nevski tamamen boştu. Sıcaklık düşüyordu (bu gece -20 derecedeydi) ve Petrograd Komitesi Viborg'daki gizli dairede buluştuğunda polisler Mendel'i yeniden bulmuştu. Sürgünden kaçalı sadece on gün olmuştu; polisler şu an onu direkt tutuklama veya başka yoldaşlara gitmesine yani götürmesine izin verme konusunda karar vermeye çalışıyorlardı muhtemelen.

Zil çaldı ve tramvay, yukarıdaki elektrik kablolarından kaynaklanan bir kıvılcım yağmuruyla durdu. Bir kadın indi. Gizli polis eldivenli ellerini birleştirdi ve Rus Kazağı küpesi sokak lambasının ışığında parladı.

Tramvay gıcırdayarak hareket etmeye başladı. Mendel arkasından koştu, topalladığı için çok garip koşuyordu. Vücudu parabol biçimini alıyordu, ama topallamasına rağmen oldukça hızlı koşabiliyordu. Tramvay artık ilerliyordu. Karda koşmak oldukça zordu; Mendel arkaya bakmamasına rağmen polisin onu gördüğünü ve yakalamak üzere koşmaya başladığını biliyordu. Mendel tramvayın direğine tutundu. Kondüktör "İyi koşun ihtiyar!" diyerek elini uzattı ve Mendel'i yukarı çekti.

Koyun postunun içinde terleyen Mendel arkasına baktı: Polis, tramvayın arkasından koşuyordu, ama yetişemeyecekti. Mendel şapkasına dokunarak kibarca selamladı adamı.

İki durak gittikten sonra pembe Stroganov Sarayı'nda indi ve arkasından gelip gelmediklerine baktı. Kimse yoktu, ama onu yeniden bulacakları kesindi. Sürgünden kaçan arkadaşlarıyla buluştuğu Kazan Katedrali'nin sütunlarını geçti. Kar, sokak lam-

balalarının ışığında lapa lapa yağdığından Mendel, kelebek gözlüklerini devamlı silmek zorunda kalıyordu. Turuncu bir ışıkla aydınlanan caddedeki lüks dükkânlar, koyu sarı renkli cepheler ve yağmur borularıyla çatılardan sarkan buz parçaları şehrin kartpostal gibi görünmesini sağlıyordu, ama Mendel hoş görüntüye dair hiçbir şey görmüyordu. Onun tek gördüğü, sömürge sınıflara ait dükkânlardı: Pahalı terzileri ve kuyumcularıyla Pas-sazh; jambon, mersinbalığı, pastalar, istiridye, midye, güzel çaylar ve bisküvilerin bulunduğu Yeliseyev Market; kaftan giymiş satıcıların antika ikonalar ve semaverler sattığı labirentimsi Gos-tini Dvor; Asprey marka çantaları ile Fortnum&Mason marka meyveli keklerin satıldığı İngiliz Dükkânı ve eniştesi Zeitlin'in yeni baronluk armasını yüzlerce sayfa kâğıda basan Treumann Kırtasiye.

Mendel toynak sesleri duydu; iki jandarma devriye geziyordu, ama öyle hararetle konuşuyorlardı ki onu görmediler. Mendel onlar gidene kadar Yeliseyev'in vitrininin orada bekledi. Sonra bir Rolls-Royce hızla geçti yanından. Diğer yönden de bir Dela-unay geliyordu; belki de Zeitlin'di bu.

Hotel Europa'ya ulaştı; kapıdaki adamlar kırmızı paltolar ve şapkalar giymişti. Bu otelin salonu ve restoranı, metrekaşe başına düşen polis sayısının çokluğuyla tüm Avrupa'nın birincisiydi. Mendel de işte bu yüzden güvende olduğunu hissediyordu. Sür-günden kaçan birinin buraya geleceğini kimse tahmin edemezdi. Ancak onun paltosu ve şapkası yırtık pırtık, yamalıyken diğer insanların üstünde kürkler, fraklar ve üniformalar vardı. Gizli polis olan kapı görevlisi, Mendel'e bakmaya başlamıştı bile.

Mendel kızak sesi duydu. Topallayarak kapıya gidip gelen kızak-ta *Şpiki* ve *fileri*, yani gizli servislere dair belirtiler aradı. Ancak kızakçı temiz birine benziyordu, yaşlı ve kamburdu.

Mendel ona işaret etti ve kızığa bindi.

"Nereye efendim?"

"Tauride Sarayı."

"Yarım ruble."

"20 kopek."

"Yulafın fiyatı yine yükseldi. Atları zar zor doyuruyorum zaten..."

Yulaf ve daha fazla yulaf, diye düşündü Mendel. Fiyatlar yük-seliyordu, savaş büyük bir felaketti. Ancak ne kadar kötüyse, o kadar iyiydi; bu, onun parolasıydı. Bu adam, gelecekte hiçbir rolü olmayan küçük bir burjuva gerçekten, diye düşündü Mendel. Aslında Marksist modele göre Rusya'da çok az gerçek emekçi

vardı. Her on Rus'tan dokuzu inatçı, gerici, açgözlü, acımasız ve köylüydü. Mendel'in savaştan önce Kraków'da sosis paylaşıp bira içtiği Lenin, tarihin bu sürecini kabul etmeyen köylülerden desteğin çekilmesi gerektiğini söylemişti.

Yetersiz beslenen ve yorgun düşen Mendel'in rengi griye dönmüştü. Kaçarken uyumak ve yemek yemek çok zor oluyordu, ama bu şekilde var olmak ona çok yakışıyordu sanki. Ailesi yoktu; çocuklar onu sıkıyordu. Evlilik, evet evliydi ancak ara sıra görüştüğü Yakut Nataşa'yla; kadın da kendisi gibi sadık bir yoldaşı. Her zaman hareket halinde olduğu için parktaki bir bankta, yerde veya bir divanda rahatlıkla uyuyabiliyordu. Lenin İsviçre'deydi, tüm Merkez Komite –Sverdlov, Stalin, Kamenev– Sibirya'daydı ve 1905'ten kalanların arasında bir tek onun rahatı yerindeydi. Ama Lenin emretmişti: "Petrograd'da sana ihtiyaç var, kaç!" Mendel'e "çizme" yani sahte kimlik alması için yüz ruble göndermişti.

Onun için önemli olan tek şey, Parti ve davaydı: Kutsal kâseyi bir elimde balta, bir elimde kitapla koruyan bir şövalyeyim ben; ideolojinin silahlı bir kölesiyim, diye düşündü Mendel kızak Tauride Sarayı'nın lüks cephesine yaklaşırken. Bir zamanlar Prens Potemkin burada Yekaterina için çok abartılı bir balo organize etmişti, şimdi de konuşkan parlamento emperyal Duma'nın en absürt tartışmaları burada yapılıyordu. Ancak kızak oraya varmadan önce Mendel öne doğru eğilip şoförün sırtına dokundu.

"Burada!" Mendel kızakçının eldivenine birkaç kopek koydu ve kızaktan indi. Kapısında motoru çalışan arabaların bulunduğu saraya yaklaşmayan Mendel, Süvari Alayı'nın merkezine bitişik kulübeye girdi. Bir grandükün armasını taşıyan ve içinde dalkavuşa benzeyen bir muhafız subayının bulunduğu Adler marka eski bir limuzin durup korna çaldı.

Pantolonunun düğmelerini ilikleyip şapkasını takmaya çalışan kapıcı, bir yandan da eğilip selam vererek koştu ve gelip kapıları açtı. Etrafına bakınan Mendel kulübenin tozlu kapısını çaldı.

Kapı açıldı. Rus köylü gömleği ve uzun bir don giymiş, al yanaklı bir adam onu soba ile semaverin bulunduğu kasvetli ve küçük bir odaya götürdü. İçeride çok fazla insanın uyuduğu odada ter ve haşlanmış sebze kokusu da vardı.

"Sen?" dedi İgor Verezin. "Ben senin Kamçatka'da olduğunu sanıyordum."

"Yeniseisk Bölgesi. Yürüyerek geldim." Mendel, adamın içinde kırmızı kurşunlara benzeyen şeylerin bulunduğu bir yemek yediğini gördü. "Açlıktan ölüyorum Verezin."

“Şçi¹⁵ çorbasi, siyah Borodinski ekmeği ve sosis. Semaver de kaynıyor Yoldaş.”

“Bana mesaj var mı?”

“Evet, biri bugün erken saatlerde kapının altından gazete attı.”

“Bu gece biri geliyor.”

Verezin omuz silkti.

“Gazete nerede? Bakayım. Güzel.” Mendel paltosunu çıkarıp attı, arka ve ön pencereleri kontrol etti. “Uyuyabilir miyim?”

“Rahatına bak Yoldaş. Ben de bir dakikaya kadar uyuyacak olsam da kanepede senindir.” Küçük loş odada yatak yoktu ve kapıcılar kanepede sırayla uyuyorlardı. “Peki, nasıl kaçtın?”

Ancak şapkasını, çizmelerini ve gözlüklerini henüz çıkarmamış olan Mendel kanepede uyuyakalmıştı bile.

Kapı tıklatıldı; Mendel kuşkusuz gerçek kürk olan beyaz bir palto giymiş genç bir kızın tereddüt ederek odaya girdiğini gördü. Geniş bir ağzı ve açık gri gözleri olan kız oldukça zayıftı.

“Bugün şanslı günüm!” diye espri yaptı Verezin. “Pantolonumu mazur görün!”

Kız şaşkınlıkla ona baktı. “*Baramian?*” diye sordu.

“İçeri girin Leydim” diye espri yaptı Verezin ve uşaklar gibi eğilerek selam verdi. “Bu paltoyla ana kapıdan girip mareşaller ile prenslerin arasına karışmalısınız.”

Mendel yavaşça ayağa kalktı. “Ah, sensin demek” dedi; derin ve gür sesinin en etkileyici özelliği olduğunun farkındaydı. Verezin’e döndü. “Sen biraz yürüyüşe çıkabilir misin? Evin çevresinde dolaş.”

“Ne? Bu havada mı? Şaka yapıyor olmalısın...” Ancak Mendel insanları korkutmak dışında asla şaka yapmazdı. Heybetli olmayan adam, sobanın arkasında beze sarılmış bir halde bekleyen “buldog”una yani Mauser tabancasına bakınca Verezin aniden fikrini değiştiriverdi. “Gidip biraz tuzlu balık alayım.” Parkasını giyip dışarı çıktı.

Kapıcı gidince Saşenka sobanın yanındaki hasır masaya oturdu.

“Ona güvenmiyor musun?” Mendel’e parfümlü ve altın uçlu Crocodile sigaralarından uzattı.

“O bir kapıcı.” Mendel sigarasını yaktı. “Çoğu kapıcı Ohrana muhbiridir, ama bizi desteklerlerse en güvenli örgüt evlerini bizim için korurlar. Yani o ihbar etmediği sürece kimse Süvari

Alayı merkezinde bir Bolşevik aramaz. O bizi destekliyor ve Parti'ye katılabilir." Bir ciğer dolusu dumanı dışarı üfledi. "Babanın evi gözetim altında. Beni bekliyorlar. Sen nasıl çıkabildin?"

"Herkes uyuyana kadar bekledim. Annem her gece dışarıda zaten. Avluya çıkmak için Kara Yol'u kullandım, oradan da garaja geçtim. Tramvaylar, arka kapılar, çift girişli dükkânlar, avlulu evler. Kürklü ve pahalı çizmeli bir kızın onları atlatabileceğini asla tahmin edemiyorlar. Beni iyi eğittin. Şifreleri öğrendim. Bu işlerde giderek ustalaşıyorum. Hayalet gibiyim ve bir dağkeçisi gibi de hızlıyım."

Garip bir hisse kapılan Mendel, kızı gördüğü için mutlu olduğunu fark etti. Saşenka yaşama sevgisiyle parlıyordu, ama Mendel ona istediği gibi sarılamadı. Bu çocuk yeterince şumarıktı zaten.

"Kendine fazla güvenme" dedi kabaca. "Yoldaş Kutup Tilkisi, mesajı örgüt evine ulaştırdınız mı?"

"Evet."

"Broşürleri matbaadan aldınız mı?"

"Evet."

"Şu an neredeler?"

"Petrograd, Şirokaya Caddesi'ndeki bir apartman dairesinde."

"Bu broşürlerin yarın Putilov'un tesislerindeki yoldaşlara ulaşması gerekiyor."

"Hallederim. Her zamanki düzenlemeler mi?"

Mendel başım evet anlamında salladı. "İyi iş çıkarıyorsunuz Yoldaş."

Kız gülümsediği zaman çok küçük görünüyordu, küçük odanın loş ışığında burnunun iki yanındaki çilleri de fark etti Mendel. Onun verdiği kısa cevaplardan bir şeyler söylemek istediğini anlamıştı. Genç kızı biraz daha bekletmeye karar verdi.

Kızın enerjisinin yanında kendini yaşlı bir adam gibi hisseden Mendel, çatlamış damarlarla dolu lapa gibi cildini, yağlı beyaz saçlarını ve romatizma ağrılarını anımsadı. Sürgün ve hapishane insanı böyle yapıyordu.

"Sevgili Yoldaş" dedi Saşenka, "bana öğrettikleriniz için size ne kadar teşekkür etsem az. Şimdi her şey yerine oturuyor. 'Yoldaş' ve 'komite' sözcüklerinin beni bu kadar heyecanlandırabileceğini asla tahmin etmemiştim, ama heyecanlandırıyorlar işte! Gerçekten öyle!"

"Çok konuşma" dedi Mendel sertçe. "Ve yoldaşlara dikkat et. Senin geçmişini biliyorlar, burjuva cahilliğine dair belirtiler arıyorlar sende. Kürkü değiştir, karakul palto edin."

"Tamam. Gizli bir dünyanın, tarihteki evrensel bir hareketin

dişlisi gibi hissediyorum kendimi.”

“Hepimiz öyleyiz, ama şu an Piter’de düşündüğünden çok daha önemlisin. Çok az yoldaş kaldı” dedi Mendel, kızarmış gözlerini yarı kapayıp sigarasını içine çekerken. “Okumaya devam et kızım. Asla yeterince okumuş sayılmazsın. Kendi kendini geliştirmedir Bolşeviklerin yolu.”

“Yiyecek kıtlığı daha da kötüye gidiyor. Kuyrukları gördün mü? Babamla öğle yemeği yemeye gelen kapitalistlerden fabrikalardaki yoldaşlara kadar herkes şikâyet ediyor. Bir şeyler olacak galiba?”

Mendel başını iki yana salladı. “Bir gün, evet, ama şimdi değil. Rusya’da gerçek bir proletarya hâlâ yok, proletaryasız bir devrim imkânsızdır. Biz hayattayken olacağından da şüpheliyim. Markсист gelişimin evrelerini atlamak nasıl mümkün olabilir ki? Olamaz, Saşenka. İmkânsız.”

“Tabii ki. Ancak eminim ki...”

“Lenin bile emin değil.”

“Ondan mektup alıyor musun?”

Mendel başını evet anlamında salladı. “Ona Kutup Tilkisi isimli Smolni öğrencisinden söz ettik. Ailen nasıl?”

Saşenka derin bir nefes aldı. İşte geliyor, diye düşündü Mendel.

“Yoldaş Mendel” dedi, “dün tutuklandım ve geceyi Kresti’de geçirdim.”

Mendel topallayarak sobaya gitti, yağlı bir kaşık alıp şçi çorbasının üzerine eğildi ve höpürdeterek içmeye başladı.

“İlk tutuklanmam Mendel Dayı!”

Mendel yirmi yıl önce ilk kez tutuklanmasını, büyük Turbin rabbisi olan babasının dehşete düşerek verdiği tepkiyi ve böyle şerefli bir nişan kazandığı için duyduğu gururu anımsadı.

“Tebrikler” dedi Saşenka’ya. “Gerçek bir devrimci oluyorsun. Hücre komitesindeki yoldaşlar seninle ilgilendiler mi?”

“Yoldaş Nataşa ilgilendi. Evli olduğunu bilmiyordum.”

Tencerede bulduğu sosisi mideye indirirken, Saşenka’nın bazen gerçek bir Smolni kızı olduğunu fark etti Mendel. “Ben Parti’yle evliyim. Her gün bir sürü yoldaş tutuklanır, ama çok azı sonraki sabah serbest bırakılır.”

“Başka bir şey daha var.”

“Buyur” dedi sobaya dayanarak; kutup soğğunun neden olduğu ağırları azaltmanın yollarından biriydi bu.

“Jandarma Subayı Peter Sagan tarafından saatlerce sorguya çekildim.”

“Sagan demek?” Mendel, Sagan’ın Ohrana için çalıştığını ve

Parti'yi bitirmekle görevli olduğunu biliyordu. Ağır botlarını sürterek küçük masaya gitti. Otururken masa gıcırdadı. Konsantre olmaya çalışırken Saşenka'nın yüzüne dikkatle bakıyordu. "Bu ismi duydum sanırım. Ne olmuş ona?"

"Beni kandırmaya çalışıyordun, ama Mendel Dayı" dedi adamın kolunu tutarak -yine Smolni kızı olmuştu-, "insanlığıyla gurur duyuyor. Burjuva liberal gibi bir şey. Henüz acemi olduğumu biliyorum, ama seni ve Petrograd Komitesi'ni uyarmak istedim; bu adam benimle arkadaş olmak istiyor gibiydi. Tabii ki onu cesaretlendirecek hiçbir şey yapmadım. Ama sonunda tekrar buluşup sohbetimize devam etmemizi istedi..."

"Ne sohbeti?"

"Şiir. Neden gülümsüyorsun Mendel Dayı?"

"Aferin sana Yoldaş" dedi Mendel, bu gelişmeyi iyice düşünerek.

Sagan, kadın devrimcileri vazgeçirmek konusunda uzmanlaşmış becerikli, genç bir polisti. Ancak solculara da sempati duyuyordu, çünkü rejimin ne kadar kötü olduğunu en iyi bilenler yönetim için çalışan gizli polislerdi. Bu bir işaret, tuzak, ayartma, hıyanet ya da entelektüel olduğunu gösterme çabası olabilirdi. Bunu açıklamamanın yüzlerce yolu olabilir, ama Saşenka hiçbirini anlamıyor, diye düşündü.

"Bana yaklaşırsa ne olacak?" diye sordu genç kız.

"Sence?" diye cevap verdi Mendel.

"Yolda yanıma yaklaşırsa, benimle bir daha asla konuşmamasını söyleyeceğim ve küfür edeceğim. Böyle yapmamı mı istiyorsun?"

Gaz lambasındaki titreşimler dışında odaya sessizlik hâkimdi. Mendel kıza şeytan çıkarma ayinindeki bir rahip gibi dikkatle bakıyordu. Doğumundan beri bildiği bu çocuk hâlâ noksandı, ama oldukça dikkat çekiciydi, Sagan'ın bu kıızı kendisine ulaşmak için çift taraflı bir ajan olarak kullanacağını düşünüyordu Mendel. Ancak bu oyunun iki sonu vardı ve Mendel, bedeli ne olursa olsun Sagan'ı yok etme şansını kullanacaktı.

"Yanlış düşünüyorsun" dedi sakince.

"Komite isterse" dedi Saşenka, "onu babamın masasında tuttuğu Browning tabancasıyla ya da Şirokaya'daki örgüt evinin kitaplığında saklı Mauser'le öldürürüm. İzin verin, yapayım bunu!"

"Sonunda hepsini duvara yapıştıracağız" dedi Mendel. "Şimdi, beni dinle. Sagan'ı bir daha asla görmezsin belki. Ama görürsen, onunla konuş, onu kendine çek. Parti ve benim için yararlı olabilir."

"Ya beni ajan olarak kullanmaya kalkışırsa?"

"Bunu yapacaktır. Bunun mümkün olabileceğini düşünmesini sağla."

"Ya yoldaşlardan biri beni onunla görürse?" diye sordu kız endişeyle.

"Komite'nin Çekirdek Grubu bu operasyondan haberdar edilecek. Troyka, yani üç kişi: Ben ve iki kişi daha. Korkuyor musun?"

Saşenka başını iki yana salladı. Gözleri karanlıkta parlıyordu. Adam onun bu görev karşısında korktuğunu ve heyecanlandığını görebiliyordu. "Ancak hain olarak görülüp yoldaşlarım tarafından öldürülebilirim, öyle değil mi?"

"Her dakika tehlikedeyiz" diye cevap verdi Mendel. "Bolşevik olduğun an normal hayatın biter. Sonsuza kadar kor ateşlerde yürürsün. Asla inemeyeceğin bir hızda dörtlü ile ilerleyen bir kızağa atlamak gibidir bu. Güllü seven dikenine katlanır. Gizli bir savaştayız biz, üstünlük oyunu oynuyoruz. Parti, Ohrana'ya karşı. Sana ne diyorsam onu yapacaksın, her şeyi bana rapor edeceksin. Şifreleri biliyorsun, değil mi? Tedbirli ol. Tedbir, Bolşeviklerin özelliklerinden biridir. Tahmin ettiğimden çok kısa sürede Parti için yararlı olmaya başladın. Anlıyor musun?"

Mendel sesini normal seviyede tutmaya uğraşırken ikna edici olmayı umuyordu. Saşenka'ya elini uzattı ve el sıkıştılar. Kızın ipeksi eli, kemikleri kolayca kırılabilecek bir kuşa benziyordu. "İyi geceler Yoldaş."

Saşenka ayağa kalktı; paltosu ile çizmelerini giyip şapkasını taktı ve kafasını atkıyla sardı. Kapıda durup solgun ve ciddi yüzünü çevirdi.

"Sırf aynı aileden olduğumuz için beni korursan, bundan nefret ederdim."

"Bunu asla yapmam Yoldaş."

18

"Şu genç kızı görüyor musun?" dedi koyun postundan bir palto giymiş kırmızı yanaklı bir ihtiyar.

"Yine aynı kız. Kırık bir kalbi iyileştirmeye mi geliyor acaba?"

"Çalışıyor mu, yoksa banka soygunu mu planlıyor?"

"Belki de otelde oda kiralamıştır?"

"Atların kçını temizlemeyi bilen bir sevgili mi arıyor kendine? Benim gibi mesela?"

"Hey, güzel kız, bizimle votka içsene!"

Büyük Donanma Caddesi'nden çok da uzakta olmayan Aziz İsaak

Meydanı'nın ortasında, Mariinski Sarayı ile katedralin ortasında derme çatma ahşap bir kulübe vardı. Siyaha boyalı bu kulübenin çatısı tenteyle kaplıydı, bu yüzden kulübe büyük bir at arabasına benziyordu. Fazlaca kaynatılmış lahana ve kış terinin bu puslu diyarında, günün erken saatlerinde bir şeyler yemeye veya içmeye gelen at arabası sürücüleri yani *izvoşçik*'ler vardı.

Kaba bir karakul paltosu giyip başına da deri bir şapka takmış olan Saşenka, yalnız başına oturuyordu. Laternaya birkaç kopek attı ve "Yankee Doodle" çalmaya başladı, birkaç Strauss valsinden sonra yine "Yankee Doodle" çaldı. Bir sigara yakıp, Hotel Astoria'nın dışında bekleyen Rolls-Royce'un penceresinden dışarı baktı. Kar yağıyor ve buzda ilerleyen atların toynak sesleri duyuluyordu; nefesler ve kişnemeler, soğuk nedeniyle gözle görülür hale gelmişti.

Mendel'le görüşmelerinin üzerinden iki gün geçmişti. O gece saat on birde, Lala Saşenka'nın odasına gelmişti.

"Işıkları söndür artık canım" demişti Lala. "Yorgun görünüyorsunuz." Lala yatağına oturmuş ve her zamanki gibi alnından öpmüştü genç kızı. "Bu kadar okursan gözlerine zarar vereceksin. Ne okuyorsun?"

"Ah Lala... bir gün anlatacağım sana" dedi Saşenka, uyuyacakmış gibi yana doğru kıvrılırken. Dışarı çıkmak üzere hazır olduğunu ve geceliğinin altında giysilerinin bulunduğunu dadısı görecekti diye endişeliydi.

Lala'nın uyuduğundan emin olunca dışarı çıktı ve tramvaya bindi. Sonra bir *izvoşçik* durdurup Petrograd tarafındaki fabrikalara gitti. Putilov'daki işçilerle bir saat geçirdi; sonra liseli başka bir entelektüel ve tornacı bir çiftle Viborg'daki yeni bir örgüt evine basım makineleri için yedek parçalar götürdü.

Sonrasında bir saat boşluğu vardı, Saşenka da Rıhtım'da ve Moyka Nehri boyunca yürüyüp en sevdiği köprüden, Öpücük Köprüsü'nden ve bazılarının kanunsuzca edindiği zenginliği çoğu binadan daha iyi temsil eden koyu sarı renkli Yusupov Sarayı'nın yanından geçti. Sürücülerin kulübesine gelmişti, çünkü burası eve yakındı ve evden tamamen farklıydı.

Baharatlı *uha* yani balık çorbası, keçi peyniri, Borodinski ekmeği ve çay istedi; sonra oturup adamların konuşmalarını dinlemeye başladı. Adamlar Saşenka'dan kadın gibi bahsedince, onların ne demek istediklerini pek anlayamadı. Küçük camda yansımaları görünce her zamanki gibi memnuniyetsizlik hissetti. Kendini dışarıda, dik yakalı bir palto, atkı ve şapkaıyla görmeyi tercih ederdi.

“Gösteriş yapma” dedi Saşenka kendi kendine. Nasıl göründüğüyle ilgilenmemeliydi. O da Mendel Dayısı gibi devrim için yaşıyordu. Caddede nereye bakarsa baksın, diyalektiğin uygun adım yürüyüşünden yarar sağlayacak insanlar görüyordu.

Ekmek ve peynirini hardala batırdı, burnundan sinüslerine kadar yanunca yerinden sıçradı. Sonra şekilsiz bir kesmeşekeri ısırırken hayatında hiç bu kadar mutlu olmadığını düşündü.

Çocukken anne babası onu dedesi Abram Barmakid'i ziyaret etmek üzere Turbin'e götürürlerdi. Dedesinin birçok görevlisi, müridi, öğrencisi ve hayranı vardı. O zamanlar Saşenka çok küçüktü, babası da bu kadar zengin olmadığından Hasidik Musevileriyle dolu Varşova'da yaşıyorlardı. Ama Saşenka, Abram Barmakid'in Ortaçağ'a ait diyarına tamamen hazırlıksız gitmişti. O saf bağınazlık, ciddi keyif, gırtlaktan birçok sesin çıkarıldığı İbrance, lüleli adamlar, püsküllü şallar, cüppeler, kürklü kadınlar... Tüm bunlar onu çok korkutmuştu. Onların Ortaçağ'dan kalma büyülerinden ve batıl inançlarından da korkmuştu.

Büyükannesi ile büyükbabasının golem ve kem gözlerle dolu dünyasının, babasının paraya tapılan pazarımsı dünyasından daha kötü olmadığını ancak şimdi anlayabiliyordu. Çocukluğundan beri, Zemblişino'da ve babasının Dinyeper'deki devasa arazisindeki malikâne-de gördüğü haksızlıklar nedeniyle defalarca şok olmuştu. Anne babasının berbat evliliğindeki lüks ve ahlaksızlık, Rusya ve kapitalist dünyanın çürümüşlüğüne temsil ediyordu sanki.

Mendel onu tüm bu kötülüklerden kurtarmış, hayatını değiştirmişti. *Seveceksen tam sev, korkutacaksan iyi korkut* demişti şair Aleksey Tolstoy. İşte buydu o: “*Ya hep ya hiç!*” Bir sırrın, büyük bir örgütün parçası olmaktan büyük keyif alıyordu. Devrimin yeni kuralları için orta sınıfın o eski kurallarını feda etmenin çekici bir yanı vardı. İşte bu kahvede oturmak gibiydi: Burayı romantik yapan, romantizmden tamamen uzak olmasıydı.

Saatine baktı. 04.45. Gitme vakti. Paltosunu ve şapkasını giyip masaya biraz para bıraktı. Sürücüler ona bakıp başlarını sallıyorlardı. Caddede, yük arabacıları sütleri dağıtıyor; pastanenin arabası fırından yeni çıkmış ekmeklerle dolduruluyordu. Kamyoncular sağa sola kömür çuvalları taşıyordu. Kapıcılar merdivenleri siliyordu. Piter uyanıyordu.

Küçük kulübenin boğucu havasından sonra dışarıdaki dondurucu soğuğu içine çekince ciğerleri yandı. Kışın tamamen karanlık, yazınsa her daim cennet gibi aydınlık olan Petrograd'ın bu kendine özgü iklimini öyle çok seviyordu ki... Cam kırığı ve koyu sarı renkli muh-

teşem binaların cepheleri oldukça ihtişamlı görünüyordu. Ancak bunların arkasında fabrikalar, tramvaylar, sarı duman ve kalabalık işçi yatakhaneleri vardı. Yani etrafındaki bu güzellik yalandı. Gerçek çirkindi, ama onun da kendi güzelliği vardı. Gelecek oradaydı!

Aziz İsaak Meydanı'nı geçti. Kış karanlığında bile şafak vaktinin geldiği anlaşılabiliyordu çünkü ufukta hafif bir kızartı olmadan çok önce altın kubbe belli belirsiz parlamaya başlamıştı. Astoria'da ziyafet hâlâ devam ediyordu; Saşenka müzik sesini duyabiliyor, kadınların mücevherlerindeki hüznü ve adamların turuncu ağızlıklarını hayal edebiliyordu. Yat Kulübü de hâlâ açıktı, troykalar ve limuzinler dışarıda, asiller ile işadamlarını bekliyordu.

Saşenka, Büyük Donanma Caddesi'ne yöneldi. Bir araba sesi duyunca Mendel'e anlattığı hayalet gibi kapı aralığına saklandı.

Delaunay, evinin hemen önünde durdu. Uzun ve parlak çizmeler giymiş Pantemelyon arabanın kapısını açtı. Saşenka'nın annesi arabadan indi. Önce çok güzel bir çizmeye saklanmış göz alıcı bir bacak görüldü. Sonra ipek çoraplar, sonra saten elbise ve payetler çıktı ortaya.

Yüzüklerle dolu beyaz bir el, arabanın kapısına tutundu. Saşenka bu görüntüden tiksinimişti. İşte oradaydı; kendisi işçi sınıfına hizmet etmiş bir halde evine dönüyordu; annesi ise kusursuz bir simetri oluşturarak tam karşısında duruyordu, namussuz adamların arzularına hizmet etmiş bir halde eve dönüyordu.

Saşenka, sevgililerinin annesine tam olarak ne yaptığını bilemiyordu, ama ona babasının evindeki köpekler gibi davrandıklarını biliyordu ve bundan iğreniyordu. Annesinin arabadan çıkıp sallanarak ayakta durmaya çalıştığını gördü. Pantemelyon koşup kadının elinden tuttu.

Saşenka annesinin yüzünü tırmalamak ve onu yerin dibine batırmak istedi, ama gölgelerden çıktı ve karla kaplı kaldırımında duran siyah bir çuvalı kaldırmaya çalışırken iki büklüm olan Pantemelyon'a yardıma gitti. Bu siyah çuval yeniden ayağa kalkmaya çalışan annesiydi.

Saşenka onlara koştu. Ariadna dizleri üzerindeydi, çorapları yırtılmıştı ve çıplak dizleri kanıyordu. Yine düştü, bir eli yerdeki karları avuçlarken diğer eli Pantemelyon'un uzattığı eli tutmaya çalışıyordu.

"Teşekkürler Pantemelyon" dedi Saşenka. "Kapının açık olup olmadığına bak ve nöbetçileri yataklarına gönder."

"Ama hanımefendi, barones..."

"Lütfen Pantemelyon. Ben onunla ilgilenirim."

Pantemelyon'un yüzünde işverenlerinin düşüşüne şahit olan hizmetlilerin çektiği duble keder vardı: Aşağılanmış bir hanımın hayatının altüst olmasından nefret ediyor, çöküş yaşayan bir efendinin güvensizliğinden korkuyorlardı. Eğilerek selam veren şoför hızlıca eve gitti; kısa bir süre sonra geri gelip gümbürdeyen Delaunay'ye bindi ve arabayı vitesine taktı.

Anne-kız evin ışıkları altında yalnız kalmışlardı.

Saşenka ağlayan annesinin yanına diz çöktü. Siyah gözlerinden akan siyah nehirler beyaz teni boyunca ilerledikçe, kar üzerindeki çamurlu ayak izlerine benziyorlardı.

Saşenka ayağa kalktı, annesinin kolunu omzuna aldı ve kadını iki basamak çıkarıp evin girişine getirdi. Koridor karanlıktı, tek ışık birinci katta yanan lambaydı. Büyük beyaz kareler parlarken siyah kareler dünyanın merkezine giden delikler gibi gözüküyordu. Saşenka annesini bir şekilde odasına çıkarmayı başardı. Elektrik lambası çok fazla ışık verecekti, bu yüzden gaz lambalarını yaktı.

Ariadna hıçkırarak ağlıyordu. Saşenka annesinin ellerini dudaklarına götürdü ve öptü. Birkaç dakika önceki öfkesini tamamen unutmıştu.

"Anne, anne, evdesin. Benim, Saşenka! Kıyafetlerini çıkartıp yatıracağım seni." Ariadna biraz sakinleşti, ama Saşenka onu soyarken saçma sapan şeyler söylemeyi sürdürdü.

"Yeniden söyle... yalnızlık... dudakların yıldızlara benziyor... şarap tek çare, kötü bir yıl... bana yeniden sarıl... kötü hissediyor... öde, ben öderim, gücüm yeter... Aşk Tanrı'dır... eve geldik mi... sesin kızıma benziyor... şeytan kızıma... bir kadeh daha lütfen... beni güzelce öp."

Saşenka annesinin çizmelerini, kürkünü, tüylü şapkasını, payetli saten elbisesini, korsesini, yırtık çoraplarını, broşlarını, üç incili yüzüğünü ve elmas küpelerini çıkardı. İç çamaşırlarını ve ters giyilmiş külotunu çıkarırken hayvansı kokular ve alkol almış bir kadının ter kokusuyla çevrildi; her şeyden iğrendi. Asla böyle bir duruma düşmeyeceğine dair kendine söz veren kız, suyu ısıtıp annesinin yüzünü yıkadı.

Kendine şaşan Saşenka, annenin çocuk, çocuğun da anne haline geldiğini fark etti. Annesinin giysilerini katlayıp astı, mücevherlerini kadife kutuya koydu, iç çamaşırlarını kirli sepetine attı. Sonra yatağına götürdüğü kadını yanağından öptü. Alnını ovarken yanında oturdu.

"Sen ve ben..." dedi Ariadna uykuya, mutsuz rüyalarına dalarken.

"Uyu, anne. İşte, bitti."

“Sevgili Saşenka, sen ve ben...”

Ariadna nihayet uyuduğunda Saşenka ağladı. “Çocuk istemiyorum” dedi kendine. “Asla istemiyorum!”

19

Ariadna’nın odasındaki sandalyede uyumakta olan Saşenka, annesinin ona seslendiğini duydu: “Saşenka! Babanın söylediği gibi alışverişe götüreceğim bugün seni. Günlük elbiselerini almak için Çernişev’e! Şansın yaver giderse Madam Brissac’tan büyük düşeslerinki gibi bir gece elbisesi de alabilirsin!”

“Ama çalışmam gerek” dedi Saşenka gerinip annesinin yatak odasına giderken.

“Aptal olma, canım” dedi annesi. “Nasıl giyindiğine bir bak. Öğretmenler gibisin!”

Ariadna yatakta kahvaltı ediyordu; oda kahve, kızarmış ekmek, havyar ve haşlanmış yumurta kokuyordu. “İyi arkadaş olduk, öyle değil mi *sladkaya*-tatlım?”

Leonid servisi bitirip odadan çıkınca, annesinin dün geceki olayları bu kadar çabuk atlatabilmesine şaşırarak Saşenka’ya bakıp göz kırptı Ariadna. Gerçekten dağıtanların çelik gibi sinirlere ihtiyacı olduğunu düşündü genç kız.

“Gelebileceğimden emin değilim.”

“On birde çıkıyoruz. Lala banyonu hazırlıyor.” Saşenka boyun eğmeye karar verdi. Gündüzleri çok sıkılıyordu nasılsa. Geceleri bekleyerek yaşıyordu.

Bir saat sonra, ailenin üçüncü arabası olan kahverengi Benz, sarı-kırmızı üniformasını giymiş Pantemelyon kaptanlığında Saşenka ile annesini şapkalı ve balo elbiseli mankenlerin bulunduğu vitrinin önüne bıraktı: Büyük Donanma ve Nevski caddelelerinin kesiştiği yerdeki Çernişev Moda Atölyesi.

Bu moda imparatorluğunun kapıları yeşil fraklar giymiş adamlar tarafından açıldı. Beyaz eldivenler, meyve kâselerine benzeyen şapkalar ve korseli elbiseler giymiş kadınlar, içeride yeni elbiseler deniyorlardı. Parfüm ve sıcak vücut kokusu havayı ağırlaştırıyordu.

Ariadna mağazanın sağ tarafına el koydu; odaya yayılan gülümsemenin farkına varan Saşenka utandı. Başta, çalışanların annesinin arsızlığı karşısında sineceğini düşünen Saşenka, sonra zevksiz ve limitsiz zengin bir müşterinin gelmesiyle tüm lüks

mağazalarda yaşanan o zafer sevincinin bu mağazaya da yayıldığını hissetti.

İyi Fransızca konuşamayan, kırmızı elbiseli bir sopa çekirgesi bu curcunaya emirler savurarak dahil oldu. Yardımcılar biraz fazla ilgiliydi sanki: Yapmacık değiller miydi? Saşenka'ya göre çok fazla makyaj yapmış mankenler, genç kızın hiç ilgisini çekmeyen elbiseler içinde bir oraya bir buraya yürüyorlardı. Annesi sırmalı veya dantelli, işlemeli veya payetli bir sürü elbiseyi işaret etti; hatta Saşenka'nın birkaç elbiseyi denemesini sağladı. Anne-kıza eşlik eden Lala, Saşenka'nın elbiseleri giymesine yardım etti.

Saşenka bu geziden zevk almaya, bu yüzden de annesiyle tartışmamaya karar vermişti. Ancak bu giyme çıkartmalar, çekiştirmeler, Fransız olmayan sıksa kadının bakışları, dürtmeleri ve inanılmaz bir hızla elbiseleri iğnelemesi onu sinirlendirmeye başlamıştı. Elbiselerin üzerinde duruşunu hiç beğenmemişti, sinirlendiğini ve üzüldüğünü fark etti.

"Bu elbisenin içinde çok çirkinim Lala. Bunu giymeyi reddediyorum! Yakarım daha iyi!" Kadife bir etek ile yakası kürklü bir bolero ceket giymiş annesi kuğu gibi gözükiyordu, ama kendisi ördekten beterdi. Aynaya bakmaya bile dayanamıyordu.

"Ancak Matmazel Zeitlin'in son modaya uygun mükemmel bir vücudu var" dedi modacı. "*Ne harika göğüsler!*"

"Bunların içinde kendimden nefret ediyorum! Eve gitmek istiyorum!"

"Zavallı Saşenka yoruldu, değil mi canım?" Annesi tekrar göz kırptı. "Her şeyi denemek zorunda değilsin, ama bazılarını sevmiştin, öyle değil mi tatlım?"

Garip bir şekilde uysallaşan Saşenka, başını evet anlamında salladı.

Çalışanlarda bir rahatlama oldu. Başını arkaya atıp kahkahalarla gülen ve yeşil banknotlarla ödeme yapan Barones Zeitlin'e Tokai şarabıyla dolu kadehler getirildi. Sonra yardımcıları, anne-kızın kürklerini giymesine yardım ettiler. Pantemelyon alınanları Çernişev'in dükkânından arabaya taşıdı.

"İşte" dedi Ariadna arabaya yerleşirken, "sonunda birkaç yetişkin elbisen oldu."

"Ama anne" dedi Saşenka, elbiselerin pahalılığı nedeniyle fena olmuştu ve bu tür dükkânların savaş zamanında hâlâ açık olmasına şaşırılmıştı, "ben böyle bir hayat yaşamıyorum. Basit bir şeyler istemiştım. Balo, çay saati ve günlük elbiselere ihtiyacım yok benim."

“Ah, evet var” dedi Lala.

“Bazen günde altı kez elbise değiştiriyorum” dedi Ariadna. “Sabahları günlük elbise giyiyorum. Sonra çay saatinde başka bir elbise. Bugün Lorislere giderken yeni aldığım sırmalı şifon elbiseyi giyeceğim, gece de...”

Saşenka annesini gece düşünmeye dayanamıyordu.

“Biz kadınlar koca bulmak için çaba göstermek zorundayız” diye açıklama yaptı Ariadna.

“Nereye Barones?” diye sordu Pantemelyon konuşma borusundan.

“Saşenka’nın en sevdiği mağazaya, İngiliz Dükkânı’na” diye cevap verdi Ariadna.

Penhaligon banyo yağları ve kokular, Pears sabunlar, Fortnum Gentleman’s Relish ve reçellerin sergilendiği vitrinin ötesindeki mağazada kadınlar zencefilli kekler ile bisküviler alırken bir yandan da hâlâ elbise ihtiyacı hakkında konuşuyorlardı.

“Merhaba, Saşenka! Sen misin? Evet, sensin!” Üniforma palto ve şapka giymiş birkaç öğrenci Çernişev’in dışında itişip kakışarak eğleniyordu. “Yaramaz Saşenka! Jandarmalarla takıldığını duyduk!” diye bağırıştılar.

Saşenka “sanata düşkün” öğrencilerin bere, “hanım evladı züppelerin” kasket giydiğini fark etti. Kodaman işadamlarından birinin vârisi olan bir sanat düşkünü, Saşenka’ya aşk şiirleri yazmıştı. Saşenka hafifçe gülümsedi ve annesi ile Lala’nın arkasından yürüdü.

“Matmazel, sizi tekrar görmek ne büyük mutluluk!”

Saşenka bir an donakaldı, sonra Yüzbaşı Sagan’ın çil yavrusu gibi kaçışan öğrencileri yararak hızlıca kendisine doğru yürüdüğünü görünce duyuları yeniden harekete geçebildi. Adam tüvit bir palto giymiş, dokuma bir kravat ve melon şapka takmıştı. Tüm bunlar muhtemelen İngiliz Dükkânı’ndan alınmıştı. Hafifçe gülümseyerek eğilen adam şapkasını kaldırıp Saşenka’nın elini öptü.

“Ben de kol düğmesi alıyordum” dedi. “Neden herkes İngiliz tarzına bu kadar meraklı? Neden İskoç, Galler ya da Kızılderili değil de İngiliz? Onlar da bizim müttefikimiz.”

Saşenka başını iki yana salladı ve Mendel’in söylediklerini hatırlamaya çalıştı. Kalbi, hızlanan bir tren gibi atıyordu. “İşte bu kadar Yoldaş Mendel!” dedi kendi kendine.

“Beni bir daha asla görmek istemeyeceğinizden eminim ama Mayakovski’yi tartışmalıyız, Ahmatova’ya henüz giremedik bile... Acelem var. Umarım sizi... sıknamışımdır.”

“Küstahlık derecesinde cesursunuz!” dedi Saşenka.

Sagan şapkasını kaldırıncı, Saşenka adamın saçını uzattığını fark etti, bu haliyle polisten çok bir aktöre benziyordu.

Sagan, bekleyen bir kızağa işaret verdi; zil sesleri eşliğinde gelen kızak onu alıp Nevski boyunca uzaklaştırdı.

Ariadna ve Lala, Saşenka'nın yanına geldiler.

“Saşenka!” dedi annesi. “O kimdi? Biraz daha samimi davranabilirdin.”

Saşenka kendini yenilmez hissediyordu, ne kadar çok elbise denetirse denetsinler değişmeyecekti. Bolşevik militanların geceye ait o gizli yaşamlarını seviyordu. İşte şimdi Parti'nin işine gerekten yarayacağım, diye düşündü. Evleri izleniyordu. Sagan muhtemelen onların İngiliz Dükkânı'na geleceklerini tahmin etmiş ve Çernişev'in mağazasında değil de bu dükkânda karşılaşmalarının daha az şüphe uyandıracığını düşünmüştü. Saşenka'yla annesinden ve dadısından uzakta konuşmuştu, çünkü genç kızla ilgilendiğini yalnızca onun bilmesini istemişti. Saşenka olanları Mendel'e anlatmak için sabırsızlanıyordu.

Eve dönerlerken Ariadna kızının yanağını sıktı.

“Saşenka ve ben çok iyi iki arkadaş olacağız, çok iyi iki arkadaş, öyle değil mi canım?” deyip duruyordu sürekli.

Ariadna ve Lala'nın arasında oturan Saşenka, geçmişte sarılmak için annesine koştığında Ariadna'nın geri çekilerek “Bayan Lewis, Bayan Lewis, bu elbiseyi Madam Brissac'tan yeni aldım ve çocuğun ağzı pis” dediğini hatırladı.

Dün gece nihayet annesine sarılmıştı, ancak artık istemiyordu.

Eve geldiklerinde Ariadna Saşenka'nın elini tuttu ve onu yukarı, odasına çıkardı.

“Bu gece hatlarını belli eden yeni elbiselerinden birini giy ve benimle gel!” diye fısıldadı bileğindeki sümbül kokusunu koklarken. “Dün gece eve geç geldiğini gördüm, gizli sevgilinden de haberim var! Babana söylemem, beraber çıkabiliriz. Senin hiç gülümsemeyen ukalanın teki olduğunu düşünüyordum sevgili Saşenka; sana kimsenin talip olmayacağından emindim, ama yanılmışım, değil mi? Eve sabahın erken saatlerinde kedi gibi sin-sice girmeler! Erkek kedi kimdi bakalım? Demin gördüğümüz o melon şapkalı, tüvit ceketli mi? Yeni aldığımız o mükemmel gece elbiselerini giyeceğiz ve herkes kardeş olduğumuzu sanacak. Sen ve ben, aynıyız...”

Ama Saşenka Parti'ye lastik mühür ile makbuz defterini götür-

mek zorundaydı. Örgüt evinde yoldaşlarla buluşup broşürleri jelatinli teksir makinesinde çoğaltabilmek için jelatin eritecekti.

Tüm bunlardan önce Mendel'le iletişime geçmeli ve Sagan'la karşılaşmalarını anlatmalıydı.

Gecenin heyecanını sevgili kucağı misali beklemeye başladı.

20

Saşenka saat 01.00'de evden çıktı. Caddedeki iki polisi fark edince, Nevski Bulvarı'na sapıp Hotel Europa'ya girdi. Lobide servis asansörüne binip bodruma indi; önlük giymiş kaba sakallı görevlilerin yumurta, lahana, pembe domuzlar ve kuzular taşıdığı mutfakların arasından geçerek yine caddeye çıktı; atlı bir kızağı durdurup Aleksandrovski Bulvarı'nda bulunan bir Gürcü eczanesine Mendel için şifreli bir not bıraktı.

Finlandiya İstasyonu'nun dışındaki arabacı kahvesinde bir yandan kesmeşeker çiğneyip bir yandan da "Yankee Doodle"ı üçüncü kez dinlerken, karşısındaki sandalyeye genç bir adam oturdu. Saşenka'dan büyüktü, ama ikisinde de gecenin yorgunluğu ve devrime inanmanın parlaklığı vardı.

"Bu-bu-buldogu Sü-sü-süvari Alayı'nın oradaki yoldaştan al" dedi öğrenci kekeleyerek. Küçük gözlü ve dikkat çekici derecede kare kafalı bu adamın kalın çerçeveli gözlükleri ile deri bir işçi kasketi vardı. Saşenka, karşısındakinin yirmi altı yaşındaki Yoldaş Molotov olduğunu biliyordu. Yoldaş Molotov, Yoldaş Mendel ve Yoldaş Şlyapnikov, tüm imparatorlukta özgür olan son Bolşevik liderlerdi. Adam deri paltosunu çıkarınca, kısa ceket ve yakası kolalanmış gömleğiyle memurlara benzedi. Şapkası olmayınca, alındaki tümsek ortaya çıkıyordu. "Yo-yo-yoldaş Palitsin'i sor. Rapor edilecek bir şey var mı?"

Saşenka başını iki yana salladı.

"İ-i-iyi şanslar Yoldaş." Yoldaş Molotov gitti. Saşenka ürperdiğini hissetti.

Süvari Alayı'nda görevli Verezin içeri aldı onu.

"Kürklü paltoya ne oldu? Kutup tilkisine ne oldu?" diye sordu adam.

"Çok dikkat çekiyordu" dedi Saşenka. "Beni bekleyen var mı?"

Yoldaş İvan Palitsin sobanın yanındaki yuvarlak masanın üzerindeki şişelerin arkasında bekliyordu. Saşenka içeri girince ayağa kalktı.

“Ben Yoldaş Vanya” dedi. “Seni tanıyorum. Putilov Tesisleri’nde işçilerle konuştuğunu gördüm.” Kırmızı elini uzattı.

“Seni hatırladım. Bir tek sen soru sormuştun. Çok gergindim.”

“Normal” dedi Vanya. “Aramızdaki tek kız ve entelektüeldin. Tutkuyla konuşuyordun; senin gibi bir kızın bize yardıma gelmiş olmasını takdir ettik.”

Saşenka “senin gibi bir kız” deyiminin ne anlama geldiğini iyi biliyordu ve bu sinirine dokunuyordu. Adam da farkına varmış olmalıydı ki “Çok farklı dünyalardan geliyoruz, ama sen bana bildiklerini anlattırın, ben de bildiklerimi seninle paylaşırım” diye ekleme gereği duydu.

Saşenka memnun oldu. Elmacıkkemikleri ve çekik gözlerini Tatar atalarından almış Vanya Palitsin, altı ayak uzunluğundaydı ve saçları karmakarışık. Rus köylüsünün kas gücünün ve Petrograd işçisinin dobralığı ile coşkusunun vücuda gelmiş haliydi. Mendel veya Molotov’un aksine Vanya’nın gerçek bir işçi olduğunu biliyordu Saşenka. Sekiz yaşından beri Putilov Tesisleri’nde çalışan bu adam, proletaryanın dilinden konuşabiliyordu. Bu kahraman uğru-na Marx görüşlerini anlatmış, Saşenka da bu harekete katılmıştı.

“Yoldaş Kutup Tilkisi, size bir şey getirdim, aslında birkaç şey. Bunlarla ne yapmanız gerektiğini biliyor musunuz?”

“Biliyorum.”

“Oturun. Konyak mı yoksa votka mı alırsınız? Verezin’le birlikte küçük bir ziyafet veriyoruz, öyle değil mi İgor?”

“Parti’ye katıldım” dedi Verezin.

“Tebrikler Yoldaş Verezin” dedi Saşenka. Saygıdeğer lakap “yoldaş”ı sadece parti üyeleri hak ediyordu. Ancak Mendel ona sosyalleşmemesini, sohbet etmemesini söylemişti. Entelektüeller gerçek işçilerden çok daha paranoyak, diye düşündü.

Püsküllü bir köylü gömleği, çizmeler ve pantolon giymiş Vanya Palitsin, beze sarılmış buldog ile küçük bir paket uzattı.

“Bunu Gogol Caddesi’ndeki mahzen barda bulunan matbaacıya götür. Gürcü’dür, yakışıklı bir şeytandır. Kendinizi kaybetmeyin!” Vanya genç kızın gözünün içine bakarak gülümsedi. “Buldog sizin için.”

Saat 03.00’ü geçerken Tauride Sarayı’nın yanından geçen Saşenka, tramvaya binip Liteni Caddesi’ni kat etti. Paltosundaki ağırlığı hissedebiliyordu. Buldog –Mauser tabanca– doldurulmuş halde cebinde duruyordu, küçük bir kutuda yedek cephaneydi. Parmaklarını bezin içine soktu ve buz gibi çeliği hissetti. Hayatında ilk kez silahlıydı. Ciddi anlamda hiç ateş etmemişti.

Belki de Mendel'in küçük testlerinde biriydi bu da. Bir tür uyarı mıydı, yoksa Parti'nin kışkırtıcı bir ajandan kurtulması mı gerekiyordu? Bu, Saşenka'ya Sagan'ı düşündürdü. Adamın onu yine bulacağından emindi genç kız.

Tek atlı bir kızağa binip Gogol Caddesi'ndeki Kervansaray Bar'a gitti. Türk işi kemerlerin bulunduğu bu yeraltı mağarasına fakir öğrenciler ve işçiler geliyordu. Giriş sıradandı, ama Saşenka içeri girdiğinde caddenin altından giden gizli bir geçit olduğunu gördü. Sigara, sosis, bayat şarap kokusu alıyordu; yanlarından geçtiği pejmürde kılıklı bir grup öğrencinin o geçerken sessizleştiğini fark etti.

Karanlıktaki bir kemerin altında kürklü beyaz bir Gürcü başlığı takmış ve asker parkası giymiş bir adam oturuyordu. Şarap kadehini havaya kaldıran adam "Ben de sizi bekliyordum, Yoldaş Kutup Tilkisi. Ben Herkül Satinov" dedi. Gürcü Yoldaş, aslında Satinadze olan soyadını Ruslaştırmıştı. "Beni takip edin Yoldaş."

Kızı daha derinlerdeki bir bara götürdü ve bira mahzenine giden kapıyı açtı. Burada hava nemliydi ve pis kokuyordu. Çömelten adam lağım kapağını kaldırdı. Sarmal metal basamaklar matbaaya gidiyordu. Saşenka mekanik bir yabancıları gibi sesler çıkaran makinenin ritmini duyabiliyordu. İş önlükleri giymiş adamlar getirdikleri gazeteleri kırmızı iplerle bağlıyorlardı. İçeride yağ ve yanık kâğıt kokusu vardı.

Satinov beyaz başlığını çıkardı. "Piter'e yeni geldim. Bakü'den." Adamın gür ve kalın telli, mavi-siyah saçları alnında seyrekleşiyordu. Uzun boylu, sırm gibi ve kaslıydı; erkeksi bir enerjisi vardı. "Gazete kâğıdı sizde mi?"

Saşenka paketi uzattı.

"Tanıştığımıza memnun oldum Yoldaş Kutup Tilkisi" dedi ciddiyetle, sonra kızın elini alıp öptü.

"Tam bir Gürcü şövalyesi!" dedi Saşenka savunmaya geçerek gibi. "*Lezginka* dansı yapabiliyor musunuz? Peki, *Suliko* söyleyebiliyor musunuz?"

"Kimse benden daha iyi dans edemez. Belki bu gece şarkı söyleyip şarap içebiliriz birlikte, ne dersiniz?"

"Hayır Yoldaş" dedi Saşenka. "Böyle uçarılıklar için vaktim yok. Sizin de olmamalı."

Satinov kızmış görünmüyordu. Aksine, gülerek ellerini teslim olur gibi kaldırdı. "Beni affedin Yoldaş, ancak biz Gürcüler Ruslar kadar taş kalpli değiliz! İyi şanslar!" Saşenka'yı Gogol Caddesi'nin arkasındaki ıssız bir avluya açılan farklı bir çıkışa götürdü.

Dar yolun sonuna gelen Saşenka, Mendel'in öğrettiği gibi arkasına bakıp polis olup olmadığını kontrol etti. Kimse yoktu. Bekledi. Caddede hiç kimse yoktu. Birden baş döndürücü derecede yoğun bir sevinç hissetti: Süvari Alayı'ndaki Palitsin, matbaacı Satinov, farklı dünyalardan gelen, ama aynı kararlılıkla birleşen genç insanların, komplocuların soğuk cazibesi karşısında neşeyle gülüp dans etmek istedi. Bu karakterlerin gelecek, kendi geleceği olduğunu biliyordu. Bu inancı, varoluşun karanlık yanlarının ısıltıyla parıldamasını sağladı. Mendel gibi insanların davaya bağımlılığını anlayabiliyordu. Normallik? Sorumluluk? Aile ve para? 200 000 tüfek üretmek üzere yaptığı son sözleşme nedeniyle çok mutlu olan babası ile kandırılmış, mutsuz annesini düşündü Saşenka. "Yaşarken ölmek böyle bir şey, sıkıntılı ve monoton" dedi kendi kendine.

Bir kemer altından geçip başka bir avluya çıktı. Mendel'in kurallarından biri de buydu: "Binalara ön kapıdan girmemeye çalış ve iki çıkış olduğunu her zaman kontrol et." Rusya'da kapıcılar ile görevliler her zaman caddede gezinirler, avluları asla gözetlemezlerdi.

İçeri giren Saşenka arka kapıya gitti, içeri girip soğuk ve karanlık merdivenleri çıktı. Sokak lambalarından gelen ışığın rehberliğinde üst kata ulaştı. Buraya daha önce gelmişti, ama yoldaş randevuya gelmemişti. Yoldaş şimdi oradaydı belki.

Kilitli kapıyı açtı, içeri girip hemen kapadı. Daire karanlıktı, ama burası gündüz de karanlıktı. Asya kilimleri, eski gaz lambaları, yorganlar ve şiltelerle dolu bir mağaraydı burası. Naftalin, tuzlu balık ve sararan kitapların kokusunu içine çeken Saşenka, burada bir entelektüelin yaşadığı sonucuna vardı. Mutfığa gitti, Mendel'in öğrettiği gibi semavere dokundu. Semaver soğuktu. Yatak odasındaki duvarlar kitaplıkla kaplıydı. Yerde yığınlar halinde *Apollo* ve diğer entelektüel dergiler vardı.

Yine de bir şey vardı. Nefesi boğazında sıkıştı. Bolşevik ihtiyacıyla dikkat kesilen Saşenka sessizce hareket ediyordu, sinirleri omurgasını zikzaklı bir şimşek gibi uyarıyordu. Oturma odasına döndü. Bir gıcırta duyuldu ve gaz lambası yandı.

"Selamlar! Gelmeyeceğinizi düşünmeye başlamıştım." Tanıdık bir ses, o halde Saşenka neden bu kadar paniklemişti?

"Benimle oyun oynamayın" dedi Saşenka yutkunarak. Mauser yanındaydı. "Işığı kaldırın."

Adam ışığı kaldırıp yüzünü aydınlattı. "Güzel elbiseler aldınız mı Zemfira?"

Yüzbaşı Sagan sandalyeye oturdu, üzerine oturmamış siyah bir

takım elbise giymiş, dar bir kravat takmıştı. Yerde kürkklü bir palto vardı.

“Burada ne yapıyorsunuz?” Saşenka sesinin yüksek ve biraz tiz çıktığının farkındaydı.

“Yoldaşınız gelmiyor. Onu bugün içeri aldık. Yarın Özel Komisyon toplanacak ve onu iki seneliğine Sibirya’ya sürgüne gönderecek. Önemli bir şey değil. Geceniz mahvolmasın diye onun yerine ben geldim.”

Sakin olmaya çalışan genç kız omuz silkti. “Yani? Burası artık güvenli bir yer değil. Beni tutuklamayacaksanız, eve gidip biraz uyuyacağım. İyi geceler.” Arkasını dönünce Mendel’in emirlerini anımsadı. Sagan’ı daha yakından tanıması gerekiyordu. Ayrıca adamın neden buraya geldiğini merak ediyordu. “Yoksa uyumak için çok mu geç oldu?”

“Sanırım öyle oldu” dedi Sagan. Saçını yüzünden çekince birden daha genç gözükmeye başlamıştı. “Gece kuşu musunuz?”

“Sabahları kendimi yorgun hissedirim ve geceleri canlanırım. Bu düzen bana daha uygun. Peki ya siz? Ben gece kuşuyysam siz de yarasanız.”

“Ben bıçak sırtında yaşıyorum. Siz ve Mendel Dayınız gibi. Eve gittiğimde o kadar az uyuyorum ki rahat edemiyorum. Kalkıp şiir okuyorum. Böyle oluyor. Bu düzeni o kadar çok seviyoruz ki bizi değiştiriyor, elimizden başka bir şey gelmiyor. Biz komplocular zombiler gibiyiz Saşenka. Vampirler gibiyiz. İşçilerin kanıyla besleniyoruz, siz de işçilerin kanını emen kan emicilerin kanıyla besleniyorsunuz. Tıpkı Darwin’in teorisindeki gibi.”

Saşenka bir kahkaha attı ve tıslayan lamba ışığında şiltesi sarımtırak gözükken metal yatağın kenarına oturdu.

“Biz komplocular mı? Bizim aramızda bir benzerlik yok, seni pis firavun. Bizim bilimsel bir programımız var, sizin tek yaptığınız ise bize tepki göstermek. Sonunda biz kazanacağız, siz biteceksiniz. Siz, bizler için sömürgeciğin mezarını kazıyorsunuz.”

Yüzbaşı Sagan gülümsedi. “Ancak henüz bu yönde bir işaret göremedim. Şu anda sizin o övündüğünüz Partiniz birkaç ucubeden ibaret: Entelektüel Mendel Barmakid, Şlyapnikov isimli bir işçi, Skryabin isimli bir orta sınıf çocuğu –Parti ismi Molotov–, birkaç işçi grubu ve sorun çıkaran tipler. Lenin yurtdışında, diğerleri de Sibirya’da. Geriye bir tek siz kalıyorsunuz Saşenka. Koca Rusya’da binden fazla tecrübeli Bolşevik yoktur. Ancak böyle devrimcilik oynarken çok eğleniyorsunuz, değil mi?”

“Siz kendinizi kandırıyorsunuz Sagan” dedi Saşenka sinirle.

“Kuyruklar giderek uzuyor ve insanlar daha aç, bu yüzden daha da öfkeli. Onlar huzur isterken siz onlardan Kanlı Nikolay, Alman yanlısı Aleksandra ve sapık Rasputin için ölmelerini istiyorsunuz...”

“Siz tüm bu kişileri anneniz aracılığıyla tanıyorsunuz. İzin verin, biraz sizden bahsedelim. Anne babanız Rusya’daki sistemin yozlaşmışlığının tanımlamasıdır.”

“Doğru.”

“İşçiler ile köylülerin istekleri ve hakları mevcut sistem tarafından göz ardı ediliyor.”

“Evet.”

“Köylülerin yiyecek kadar hak sahibi olmaya, temsil edilmeye ve kapitalistlerden korunmaya ihtiyaç duyduğunu da biliyoruz. Toprak sahibi olabilmeliler, umutsuzca barış istiyorlar. Babanızın yenilikçi bir grubun yönetimi ele geçireceği rüyası, çok yetersiz ve çok geç bir değişim olur. Gerçek ve köklü bir değişime ihtiyacımız var.”

“Her konuda anlaşılabiliyorsak, neden hâlâ Bolşevik değilsiniz?”

“Çünkü devrimin daha erken olacağına inanıyorum ben.”

“Ben de.”

“Hayır, inanmıyorsunuz. Bir Marksist olarak siz sosyal devrim henüz mümkün olmadığını biliyorsunuz. Rus proletaryası henüz yeterince gelişmedi. İşte burada ayrılıyoruz. Size göre Bolşevik devrim gerçekleşmeyecek.”

Saşenka iç geçirdi. “İnançlarımız birbirine çok yakın. Bu konuda anlaşamıyor olmamız çok yazık.”

Bir an sessiz kaldılar, sonra Sagan konuyu değiştirdi. “Mayakovski’nin yeni şiirini duydunuz mu?”

“Okuyabilir misiniz?”

“Deneyeyim:

‘Âlemden âleme yaşayan sana

Sadece şarabı ve yemeği seven sana...”

Saşenka devam etti:

“Senin rahatın için neden ben hayatımı vermeliyim?

Bardaki orospuya

Ananas bombası hazırlarım daha iyi.”

“Çok güzel okudunuz Matmazel Zeitlin. Sizi tebrik ediyorum.”

“Bizim ülkemizde şiir havan topundan daha güçlüdür.”

“Haklısınız. Daha çok şiir, daha az darağacı kullanmalıyız.”

Saşenka adamı dikkatle izlerken, Mendel’in üstünlük oyunu dediği şeyde ikisinin de hayatını tehlikeye attığının farkındaydı.

Genç kızın eli Mauser'in soğuk kabzasında dolaşıyordu. Birkaç hafta önce, Mendel onu şehir dışındaki huş ağacı ormanına götürmüş ve ona ateş etmeyi öğretmişti: Kısa süre sonra Saşenka hedefi ıskalamaktan çok vurmaya başlamıştı. Parti ona Sagan'ı öldürmesini emrettiğinde bunu yapacaktı.

“Nedir o cebinizdeki?”

Parmak uçlarının dokunduğu silah, kalbinin hızla atmasına neden oldu. Saşenka kendi sesini duydu, ama bu artık kendi sesi gibi gelmiyordu ona. Bu ses daha garip, daha derindi ve şaşırtıcı derecede sakindi. “İsterseniz tutuklayın beni. Beni arayan polisin taşa dönüşmesini sağlamış olursunuz.”

“Aramızda büyük bir fark var Saşenka. Ben insan hayatının kutsal olduğuna inanıyorum. Sizse terörizme inanıyorsunuz. Neden yoldaşlarınız birilerini öldürmek zorunda? Merak ediyorum, inançlarında onları bunu yapmaya iten bir şey mi var acaba? Yoldaşlarınız suçlu mu, yoksa çılgın mı? Bazen merak ediyorum.”

Saşenka yeniden ayağa kalktı. “Gidecek bir eviniz var mı? Evli misiniz?”

“Evet.”

“Çocuk?”

“Henüz yok.”

“Mutlu musunuz?” Saşenka gözlerini ovuşturdu, kendini yorgun hissetmeye başlamıştı.

“Mutlu olan evlilik var mıdır?”

“Size acıyorum” dedi. “Ben asla evlenmeyeceğim. İyi geceler.”

“Bir şey söyleyeceğim Zemfira: Şu an buradan başka bir yerde olmak isteyeceğimi mi sanıyorsun?” Saşenka kaşlarını çatı. “İltifat değil bu. Çoğu insan eve gitmek istemiyor bence. Özellikle de sizin ve benim gibi vampirler.”

Dışarı çıkan Saşenka yüzünü ve kirpiklerini okşayan sulusepken kar eşliğinde sokaklarda yürüdü. Sagan kesinlikle sıradan bir jandarma değil, diye düşündü. Saşenka onunla oynuyor, onu konuşturmaya çalışıyordu. Sagan yaşça ondan büyüktü, çok büyüktü ve birçok insanı çift taraflı ajanlık yapmaya ikna etmişti, ama kendini beğenmişliği üstünlük oyunundaki yumuşak karnıydı. Saşenka onu bir şekilde yenecek ve Vaftizci Yahya'nın başı gibi Parti'ye teslim edecekti.

Uzaklarda bir trenin sesleri duyuldu. Fabrikalardan çıkan siyah duman ayı çevreliyordu. Neredeyse şafak vakti gelmişti; gökyüzü pembe, kar mordu. Boğuk sesi giderek yakınlaşan bir kızağı durdurdu Saşenka.

Cebindeki buldog o kadar soğuktu ki parmaklarını yakıyordu.

Arapşaçına dönmüş sakalını çekiştiren sürücü "Yulafın fiyatı yine yükseldi" dedi, Zeitlinlerin Büyük Donanma Caddesi'ndeki evine giderlerken.

21

Zeitlin, Ariadna'nın odasının kapısını çaldı ve yanıt gelmesini beklemeden içeri girdi. Öğlen olmuştu, ama kadın hâlâ yataktaydı, beyaz omuzlarındaki morluğu daha da ortaya çıkaran mavi kurdeleli ipek bir gecelik vardı üzerinde. Oda yumurta ve kahve kokuyordu. Leonid kahvaltıyı getireli epey olmuştu; kirli tabak ve boş bardaklarla dolu ahşap boyama tepsi yatağın yanındaki komodinin üzerinde duruyordu. Hizmetçi Luda, o günün elbiselelerini çıkarıyordu: Öğlen yemeği için, arkadaşlarla buluşma için, içki için, akşam yemeği için. Zeitlin dört elbise saydı. Bu kadar çok elbise gerçekten gerekli miydi?

"Bu çay saati için mi Barones?" Luda elinde krepdöşin bir elbiseyle odaya geldi. "Ah, Baron! Günaydın." Hizmetçi eğilerek selam verdi. "Bizi yalnız bırak Luda."

"Peki Baron."

"Otursana Samuil" dedi Ariadna gerinirken. Kadın, adamın onu böyle yarı çıplak görmesinden hoşlanıyordu, Zeitlin bunun farkındaydı. "Ne oldu? Borsa mı çöktü? Tek derdin o, değil mi?"

"Ayakta durayım." Sigarasını dişlerinin arasında sıkıyordu.

Ariadna durdu. "Ne oldu? Sen hep otururdun. Kahve isteyeyim mi sana?" Zile uzandı.

"Hayır, teşekkürler."

"Kendini mutlu etmeye bak. Dün öyle çok eğlendim ki... Büyük Grigori'yi gördüm yine. Bana öyle güzel şeyler söyledi ki... Samuil. Herkes yeni başkanı konuşuyor. Samuil?"

"Ben boşanmak istiyorum Ariadna." İşte sonunda söylemişti.

Uzun bir sessizlik oldu, ama Zeitlin sözcüklerinin yerine ulaştığını görebiliyordu. Ariadna başını iki yana salladı ve konuşmaya çalışıyormuş gibi elini kaldırdı.

"Sen mi? Ama neden? Yıllardır böyle yaşıyoruz. Sen kıskanç bir adam değilsin ki... Sen... sen bunun için fazla güveniyorsun kendine. Şaka yapıyorsun Samuil. On sekiz yıldır evliyiz. Neden şimdi?"

Zeitlin sakın ve mantıklı görünmeye çalışarak purosundan derin bir nefes aldı.

“Yorulдум.”

“Yorulduñ mu? Benden yorulduğun için mi boşanıyorsun?”

“İyi nafaka alacaksın. Hiçbir şey değışmeyecek. Başka bir evde yaşayacaksın, hepsi bu. Şok olacak bir şey yok.”

“Bunu yapamazsın!” Zeitlin odadan çıkmak üzere arkasına döndü, ancak Ariadna yataktan fırlayıp kendini adamın ayaklarına attı ve adamın elindeki sigaranın yere düşmesine neden oldu. Zeitlin sigarayı yakalamak üzere eğilince Ariadna ona öyle bir yapıştı ki dengesini kaybeden adam da düştü. Kadın ağlamaya başlamıştı, gözlerinin beyazı dört dönüyordu. Zeitlin, kendini kurtarmaya çalışırken Ariadna’nın geceliğini yırttı ve kadının göğüsleri meydana çıktı. Ancak kadın onu sımsıkı tutmaya devam ediyordu, bu yüzden gömleğinin ön tarafındaki elmas düğmeler yere fırladı.

İkisi de nefes nefese kalınca bir süre yan yana uzandılar. Zeitlin, karısına baktı ve uzun saç örgülerinin arasından gözükten koyu kahverengi meme uçlarını fark etti. Bu haliyle Çingene bir dansöze benziyordu. Sevgilileri onu böyle görüyordur, diye düşündü, sınırsız ahlaksızlığına hayret ediyorlardır. Biz insanlar ne garibiz, dedi içinden. Aydınlık gizliyor, gece gösteriyor.

Geçmiş yıllarda gündüzleri birbirlerine yabancı olsalar da geceleri aynı tutkuyu paylaşırlardı. Gündüzleri Ariadna onu endişelendirir veya iğrendirirdi. Ancak günün erken saatlerinde ona gelir; yıllanmış şarap, konyak, düñden kalma parfümü ve diğer adamların purosundan oluşun kokusuyla kocasına şaşırtıcı azgınlık maceralarını anlatırdı. Polonya köylüsü ve İbranice argosu karışımı bir dille fısıldayarak konuşurdu. Bu, Lublin yakınlarındaki o Musevi köyünde Ariadna’nın Turbin rabbisi babasının evinde tanıştıklarında konuştukları dildi.

Ona neler neler söylerdi, ne enfes şeyler anlatırdı Ariadna! Saygıdeğer bir hanımefendi için inanılmaz arzular ve maceralar! Bir gece, bir sevgilisi onu Yaz Bahçeleri’ne yani köpekler ile hayat kadınlarının yerine götürmüştü... Ariadna hiçbir detayı atlamadan anlatırdı. Tutkuyu tehlikeli bir şey olarak gören, ölçülü olmaya çalışan Zeitlin tahrik olur, erotik açıdan bir sporcu gibi performans gösterirdi. Ancak sabah olunca, köhne bir odada bir hayat kadınıyla birlikte olmuş gibi pişmanlıkla uyanır ve kendini kirlenmiş hissedirdi. Hem de buna neden olan kendi karısıydı!

“Hâlâ çok güzel değİL miyim?” diye sordu sümbül ve badem kokulu kadın. “Bunu nasıl bırakırsın? Benimle sevişebilirsin. Hadi, durma. İstedini sen de biliyorsun. Ama çok soğuksun. Bu kadar mutsuz olduğuna şaşmamalı. Boşanma konusunda şaka yapıyor-

dun, değil mi? Samuil?” Gülmeye başladı, sanki kendine gülüyordu. Kafasını arkaya atıp kahkahalara boğuldu. Samuil, yanan bir kömürden çıkan ısı gibi kadının derisinden yayılan sıcaklığı hissedebiliyor, heyecanının kokusunu alabiliyordu sanki. Ariadna kocasının elini alıp kendi kasıkları arasına sıkıştırdı ve aynaya işaret etti. “Bize bak! Bize bak, Samoilo! Ne güzel bir çift! Tanıştığımız zamanki gibi. Hatırlıyor musun? Benim gibi bir kızla hiç tanışmadığını söylemiştin. Ne demiştin? ‘Vahşi atlar gibisin.’”

Samuil başka bir şey söylemek istemişti oysa: Kadının evlilik konusunda güven verip vermediğini düşündüğünü anlatmaya çalışmıştı.

Zorlanarak ayağa kalkan adam üstündekileri düzeltti. “Ariadna, gülünç bir çift haline geldik.”

Hizmetliler konuşuyordu: Pantemelyon Leonid’e Saşenka’nın sarhoş annesini kurtardığını anlatmış, Leonid de bunu efendisine nasıl söyleyeceğini bilememişti. Uşak, bu tatsız haberleri anlatma işini Zeitlin’in dadısı Şifra’ya bırakmıştı. Zeitlin ise hiçbir tepki göstermemiş, kibarca teşekkür ettikten sonra Şifra’yı damarlı elini öpüp göndermişti. Tarihçiler olayları tek bir nedenle açıklamaya çalışıyor, ama olaylar bir değil birçok sebepten kaynaklanıyor aslında, diye düşündü Zeitlin. Montecristo purosunu yakan adam, Saşenka’nın tutuklanmasını, kızını hiç tanımadığı konusunda Bayan Lewis’in söylediklerini ve hayatına dalıveren Rasputin’i (bu Ariadna’nın sevgililerinden daha kötüydü) düşündü. Zaptedilemez kardeşi Gideon “Her an ölebilir ve direkt cehenne gidebilirim” mantığıyla keyfine göre yaşarken, Zeitlin disiplinin uzun bir hayatı garantilediğine inanırdı.

Ancak dün gece ani ölüm, tren kazaları, silah sesleri, çarpışmış arabalar, yanan ev, devrilmiş kızaklar, devrim, karda kan, bağırsak ve göğüs anjini nedeniyle ölüm döşegine yatarken Saşenka’nın yanı başında ağlaması, cennet kapısına yaklaşınca üzerinde hiçbir şey olmaması gibi kâbuslar görmüştü. Çıplaktı ve hayatını boşa harcamıştı.

Şafak vaktinde, kilerdeki Şifra’nın yanına gitti, ancak sandalyeye çökmüş otururken yarısaydam bir örümceğe benzeyen yaşlı kadın, Zeitlin’in kâbuslarından zaten haberdardı. “Hayatında sevgiye de ihtiyacın var” demişti. “Her zaman gelecek için yaşama. Gelecek olmayabilir. Hayat Kitabı’nda sana ne yazıldığını kim bilebilir?”

Zeitlin değişimden nefret ederdi ve dünyasının temelden sarılmasından korkardı. Ama Varlık Zinciri’nde bir değişim oluyor-

du ve bunu durduramıyordu. Daha iyi düşünmesi gerektiğine inanıyorsa da Kader'in oyunu olarak gördüğü bir dalgınlık anında, Ariadna'nın odasına gitmişti.

Kafasını eğip yerde iki büklüm yatan karısına baktı.

"Başka biri mi var?" diye sordu kadın. "Baledeki yosmalardan birine mi tutuldun? Rus bir Çingene mi yoksa? Öyle olsa bile umurunda değil. Görüyorsun ya, seni bencil aptal, umurunda değil! Rahibe gibi iyi olacağım. Büyük, bana kurtuluşa giden güllük gülistanlık yolu gösteriyor. Gelecek hafta 16 Aralık'ta bir görüşmemiz daha var. Sadece Rasputin ve ben. 'Sana öğreteceğim, Balarısı' diyor. 'Öyle çok günah işledin ki şeytanın karanlığına saplanmışsın. Şimdi sana sevgiyi ve kurtuluşu öğreteceğim.' Balarısına böyle söylüyor işte. Bana iyi davranıyor. Odası arzuhalcilerle, generallerle ve konteslerle doluyken bile saatlerce dinliyor beni."

Zeitlin kol düğmelerini gömleğine taktı ve kravatını yeniden bağladı.

"Tek istediğim normal bir hayat sürmek" dedi Zeitlin yavaşça. "Eskisi gibi genç değilim ve her an ölebilirim. Bu çok mu garip? Flek her şeyi halledecek." Keder ve gelecek için korku hissederek, kapıyı arkasından kapadı.

22

Nevski'deki Piccadily Sineması'nın geniş ekranında o gün matinede *Kalbi Adamın Ellerinde Oyuncaktı* adlı film vardı. Saşenka geç kalmış ve filmin başını kaçırmıştı, ancak sigarasını yakıp ekrana bakmaya başlayınca söz konusu adamın sahilde frak giymiş ve beyaz bir kravat takmış, yakışıklı bir züppe olduğunu -aslında doldurulmuş bir kuklaya benzediğini-, kırmızı gibi gözüken bir renkte gece elbisesi giymiş kadının da dalgali denize baktığını gördü.

Sahnede, konservatuvar öğrencilerinden oluşan bir kuartet denizin dalgalarını temsilen seçilmiş bir parçayı çalıyordu. Kalbi yeterince oyuncak edilen kadın denize doğru yürümeye başladı. Fraklı şişman bir adam koşarak sahneye çıktı ve piring bir alet üzerindeki pedali çevirmeye başladı. Kuartet durdu ve alet kıyıya çarpan dalgaların sesine benzer bir ses çıkardı.

Yarı dolu Piccadily karanlıktı; hava, görüntüleri yansıtan ışıktaki daireler çizerek ilerleyen sigara dumanı ve elektrik nedeniyle kuruydu. Sevgilisiyle oturan köylü bir asker yüksek sesle konuş-

tu: “Suya girdi! Denizde yürüyor.” Arkadaki bir çift tutkuyla öptüyüyordu, muhtemelen ikisi de evliydi ve otele gidecek paraları yoktu. Sarhoş bir adam horluyordu. Ancak çoğu insan şaşkınlıkla filmi seyrediyordu. Saşenka, Mendel’den Gürcü Yoldaş Satinov’a bir mesaj iletmişti ve Viborg’da Yoldaş Vanya’yla buluşmadan önce bir saati vardı. Sonra akşam yemeğini yemek üzere eve gidecekti her zamanki gibi. Siyah bir zeminde süslü harflerle *Son* yazdı, sonra ekranda yeni filmin ismi yazdı: *Gerdanı Kaymak Gibiydi*.

Saşenka derin bir iç geçirdi.

“Saçma olduğunu mu düşünüyorsunuz?” dedi arkasından bir ses. “Romantizm anlayışınıza ne oldu?”

Saşenka “Romantizm mi? Asıl alay eden sizsiniz” dedi Sagan’a. “Bu araçla Rusya’yı fethedeceğimizin farkında mısınız? Bu gri ekran dünyayı kırmızıya boyayacak. Gündüzleri uyuduğunuzu sanıyordum...”

Saşenka’nın tutuklanmasından bu yana iki üç günde bir, çoğu zaman geceyarısı buluşuyorlardı. Saşenka her şeyi Mendel’e rapor ediyordu. “Sabırlı ol” demişti dayısı. “Oynamaya devam et. Bir gün bir şey teklif edecek sana.”

“Entelektüel arkadaşım olarak bana yağ çekeceğini sanıyor.”

“Bunu yapmasına izin ver. Ohrana’dakiler de insan ve insanlar gibi hata yaparlar. Seni sevmesini sağla.”

Saşenka bu gizli polisle ne zaman karşılaşacağını bilemiyordu. Şiir, roman ve ideoloji hakkındaki konuşmalarının arasında Parti ile ilgili sorular soruyordu Sagan: Mendel hâlâ şehirde miydi? Yeni Kafkas Yoldaş kimdi? Molotov nerede yaşıyordu? Saşenka da bu sorulara soruyla cevap veriyordu; Mendel’in isteği üzerine, ne gibi baskınların ve tutuklamaların planlandığını, komitede çift taraflı ajan olup olmadığını soruyordu.

Yeni film başlamıştı. Kuartet coşkulu melodiler çalıyordu.

“Ben film için gelmedim buraya” dedi Yüzbaşı Sagan; birden ciddileşmişti. “Dışarıda bir troyka bekliyor. Benimle gelmeniz gerek.”

“Neden geleyim? Beni yine mi tutukluyorsunuz?”

“Hayır, annenizin başı dertte. Size ve ailenize iyilik yapıyorum. Yolda anlatırım.”

Troykaya bindiler, kızak buzun üstünde sessizce ilerlerken ayı postundan battaniyeyi dizlerine çekip kürklere sarılı halde oturdular. Caddeler karanlıktı ve elektrikli lambalar yanmaya başlamıştı. Kurdelelerle ve zillerle süslenmiş alçak Fin kızakları, çığlık

atan öğrenciler ile onların kardaki gölgeleriyle doluydu her yer. Yiyecek kıtlığı çoğalıyor, fiyatlar yükseliyordu; Saşenka fırının orada itişip kakışan işçi kadınların oluşturduğu devasa kuyruğu gördü. Durum ne kadar kötüleşirse o kadar iyi, diye düşündü. Viborg fabrikalarının sirenleri duyuluyordu. Nadiren beyaz yağın kar, kumlu bir turunculuk yansıtıyordu.

“Beni eve mi götürüyorsunuz?”

Sagan başım iki yana salladı. “Rasputin’in evine. Kayboldu. Sanırım öldü.”

“Yani? Yazık oldu: Bize *Komünist Manifesto*’dan daha çok yoldaş kazandırmıştı.”

“O konuda farklı düşünüyoruz Zemfira. Bizim için kutsal bir durum bu. Ceset buzun altında bir yerlerde, bulacağız. İmparatoriçe perişan oldu. Rasputin, Yusupov Sarayı’ndaki bir partiden dönmemiş. Genç Feliks yani kadın giysileri giymekten hoşlanan Prens Yusupov birinci şüpheli, ancak büyük düşesle evli.”

“Annem?”

“Anneniz Rasputin’i dairesinde bekliyordu. Geçen geceden sonra, ona yardım edebilecek kişinin siz olduğunuzu düşündüm.”

Gorohovaya Caddesi 64 numaranın kapısında deri yakalı gri uniformalar giymiş polis memurları vardı. Ellerinde defterler ve hantal fotoğraf makineleri bulunan kılıksız gençler polislerin oluşturduğu bariyerin ötesine geçmeye çalışırken Saşenka ve Yüzbaşı Sagan hemen içeri alındı.

Bahçede, gümüş düğmeli lacivert uniformalarıyla oldukça yakışıklı görünen jandarmalar soğuktan korunmaya çalışıyorlardı. Saşenka, üzerinde üniforması bulunmasa da jandarmaların Sagan’ı selamladığını gördü.

Merdivenlerin orada, kibar Ohrana memurları kolalı gömleklere, iyi kesimli takım elbiseleri ve şık ayakkabılarıyla cinayet soruşturmasını yürüten gri sakallı, kırmızı burunlu ve eski ayakkabılı polislerden tamamen ayrılabilirdi. Şifreli bir dilde anlaşılan Ohrana memurları Saşenka’ya Bolşevikleri anımsattı. Tüm gizli organizasyonlar aynıdır belki de, diye düşündü genç kız.

Sagan meslektaşlarına “Annesini almaya giderken bizimle gelin” dedi ve Saşenka’nın bileğinden tuttu. Kız elini çekmemeye karar verdi.

“Devam edin, ama çabuk olun” dedi Ohrana memuru. “Müdür buraya geliyor. Bakan, Çarskoye Selo’da imparatoriçeye bilgi veriyor, ama kısa süre içinde burada olacaktır.”

Daireye yaklaşırlarken, Saşenka uluma sesleri duydu. Birileri köylüler gibi, çekinmeden ağıt yakıyordu. Saşenka hava saldırısı sırasında duyulan sirenleri ve bacaları araba tarafından ezilmiş bir köpeği anımsadı. Antreye girdi, sola döndü, semaverin bulunduğu dumanlı mutfak ve üstünde ipekler ile kürklerin bulunduğu masayı geçti, sağa dönüp salona girdi. Odanın ortasındaki masanın üzerinde duran Büyük'e ait kadehteki Madeira şarabının yarısı içilmişti. Saşenka'ya göre burası Ukrayna'daki Zeitlin arazilerinde kulübelerde yaşayan köylüler gibi kokuyordu, ancak lahana çorbası kokusunun içine bir parça Paris kokusu damlatılmıştı. Buradaki hiçbir şeyin yerine oturmadığını düşündü genç kız: Hükümet ofisi ve burjuva evi karışımı bir köylü eviydi burası. Çingene bir hırsızlık çetesinin saklanma yeriymiş sanki.

Arkalarında bir hareketlenme oldu ve jandarma generali ekip-le çevrelenmiş bir halde içeri girdi.

Sagan aceleyle gidip selam verdi, açıklama yaptıktan sonra geri geldi. "Cesedi bulmuşlar. Neva'da. Oymuş." Haç çıkardı ve sesini yükseltti. "Peki. Şimdi gidip annenizi almalıyız. Dün geceden beri burada."

Uluma daha da şiddetlendi. Sagan çift kanatlı kapıyı açtı, kırmızı kilim ile yastıkların ve büyük bir kanepenin bulunduğu karanlık, küçük bir odaya girdiler.

Feryadı hayvansı, odadaki şekilleri tanımlaması zor bulan Saşenka bir adım geriledi, ama Sagan onu bileğinden yakaladı ve bir kez daha elini tuttu. Saşenka buna memnun oldu, ancak hâlâ şaşkındı. Gözleri karanlığa alışıp etrafı görmeye başlarken etrafta kırmızı noktalar dans ediyordu.

"Anneniz burada. Aşağıda sizi bekleyen bir araba var, basın içeri girmeden önce gitmiş olmalısınız. Hadi. Korkmayın" dedi Sagan nazikçe. "Sesten dolayı korkmayın."

Saşenka içeri girdi.

Birbirine girmiş vücut ve uzuvları ayırmak zordu. Kol kola girmiş kadınlar yerde kıvrılmış bir halde sallanıyor, hıçkırarak ağlarken bir yandan da Asyalılar gibi ağıt yakıyorlardı. Saşenka bu kadınlar arasında annesini gördü. Sarsılarak başını sallayan kadın boş bakıyordu, çılgın atan ağzı açık bir yara gibiydi.

"Neredeyim ben?" diye bağırdı annesi; sesi, tiz ve feryat ettiği için boğuktu. "Sen kimsin?"

Odanın havası ucuz ter ile pahalı kokuların karışımı gibiydi. Saşenka dizleri üzerine çöküp Ariadna'ya ulaşmaya çalıştı, ancak annesi uzaklaştı.

“Hayır! Hayır! Grigori nerede? Geliyor, biliyorum.”

Dizleri üzerindeki Saşenka annesini yakalamaya çalıştı, ama Ariadna çılgınca bir kahkahayla kızının ellerinden kurtuldu. Dört ayak üstünde duran bir kadın böğürmeye başladı. Saşenka kalkıp gitme isteği duydu, ama oradaki annesiydi; o an daha önce hiç fark etmediği bir şey gördü: Annesi sadece kötü değildi, cinnet anları da yaşıyordu. Bıyıklı, kaşları bitişik, esmer ve uzun bir kadın küfürler savurarak Saşenka'yı yakaladı. Saşenka kadından kurtulmaya çalıştı, ama ağzından beyaz köpükler çıkan saldırgan, dişlerini genç kızın koluna geçirdi. Saşenka acıyla bağırıp köylü kadını yana doğru fırlattı (Sagan bu kadının Rasputin'in kızı olduğunu söyleyecekti daha sonra) ve hemen annesine uzandı. Kolunu ve bacağına yakaladığı kadını karmaşanın dışına sürükledi. Diğer kadınlar onu durdurmaya çalıştı, ama Sagan ve bir polis memuru onlara engel oldu.

Bir zamanlar annesi olan yaratık, ayaklarının dibinde hıçkırarak titreyip duruyordu. Sagan ve polis memurları Rasputin'in otopsisini ve katilin kim olduğunu tartışırken soğuk bakışlarla Ariadna'yı inceliyorlardı. “Tanrı bu vatanseverleri korusun!” dedi memurlardan biri. Yusupov ve büyük düşes gibi önemli isimleri duyan ancak pek ilgilenmeyen Saşenka ne yapacağını bilemiyordu. Önkolunda acı hissediyordu: Saldırganın diş izlerini görebiliyordu. Ariadna'nın üzerindeki çiçekli elbisenin daha önce gördüklerine hiç benzemediğini fark etti; kadının Büyük Grigori'nin karşısına fakir ve âciz bir halde çıkmak istediğini anladı.

Saşenka dizleri üzerine çöktü, ellerini birbirine kenetledi. O da ağlamak istiyordu.

“Kendinizi toparlayın Matmazel Zeitlin. Onu buradan hemen çıkarmanız gerekiyor” dedi Sagan melon şapkasını giyerken. “Size yardım edeceğim.”

Saşenka ile Sagan, Ariadna'yı kollarından tuttular ve sürükleyerek kapıya götürdüler. Kadın hâlâ ağlıyor ve saçma sapan konuşuyordu. Jandarma generali ve diğer polislerin yanından geçerlerken, Saşenka bu adamların annesine acımalarından korktu, ama onlar kadının farkında bile değillerdi sanki.

“Onlar çok daha kötü şeyler görmüştür Zemfira” diye fısıldadı Sagan.

Merdivenlerin başına geldiklerinde, Ariadna yeniden çığlık atmaya başladı. “Grigori, Grigori, neredesin? Ruhlarımızı sakinleştirmene, günahlarımızı affetmene ihtiyacımız var! Grigori! Onu beklemem gerek! Benim için geri gelecektir...” Yumruklar ve tek-

meler savurarak Sagan ile Saşenka'nın ellerinden kurtulup daireye çıkmaya çalıştı, ancak hızla hareket eden Sagan onu yakaladı.

Sagan "Baylar, yardım etseniz iyi olur!" diye bağırdı kapıdaki iki polis memuruna. Gelen memurlardan biri Saşenka'nın yerini alarak Ariadna'nın sol koluna girdi, kadının sağ kolunda Sagan vardı. Diğer memur şapkasını indirdi ve Ariadna'yı ayaklarından tuttu. Üç adam Ariadna'yı aşağı indirirken kadının lime lime olmuş çorapları ve çıplak bacakları gözüküyordu.

Saşenka başka tarafa baktı ve onların arkasından yürüdü, dehşete düşmüştü ve çaresizdi, ama yardımları için adamlara minnettardı. Bahçeyi geçerlerken polislerin bakışlarını üzerlerinde hissederek Saşenka, bu taşınanın annesi olduğunu kimselerin fark etmemesini umdu. Acıma ve utanç girdabına çekiliyordu genç kız.

Direksiyonda jandarma çavuşunun bulunduğu bir araba bahçedeki kemerin altında duruyordu.

"Onu içeri alın" dedi Sagan; nefessiz kalmıştı. Bir jandarma kapıyı açtı ve Ariadna'nın içeriye konulmasına yardım etti. "Onu eve götürün Saşenka." Sagan kapıyı çarparak kapadı. "İyi şanslar." Sonra şoföre doğru eğildi. "Teşekkürler Subayım. Hızla Büyük Donanma Caddesi'ne!" Sagan arabanın tavanına vurdu.

Saşenka arabada annesiyle baş başaydı; bu durum onu 1905 Devrimi'nden birkaç yıl sonrasına, özel bir kompartımanda Avrupa'yı dolaştıkları zamanlara götürdü. Genç kız, Rus Kazaklarının atlarının buzlu caddelerde çıkardığı toynak seslerini ve Zeitlin'in onları Rusya'nın dışına, batıya gönderdiğini hâlâ hatırlıyordu. O zaman da daima sarhoş gezen Ariadna, Carlsbad'da Hotel Grand Pupp'ta, Nice'te Carlton'da, Londra'da Claridges'te birileriyle flört eder, yanında hep yeni bir "amca" olurdu. Pembe yanaklı İngiliz, altın zırhlı ve kürk başlıklı muhafız, fraklı hazırcı cevap bir İspanyol diplomat ve Baron Mandro. Saşenka'nın "Kertenkele" dediği bu adam, tek gözü banthı, yanaklarına allık süren, bir kere sinde genç kızın poposunu ellemiş kıllı elleri hamamböceğine benzeyen Galiçyalı yaşlı bir Musevi'ydi. Adamı ısırınca (dilindeki bakırımsı kan tadını hâlâ anımsıyordu) Ariadna'dan tokat yemişti. Annesi "Git buradan kötü çocuk" demiş ve bağırıp sağa sola tekmeler savuran Saşenka'yı odadan çıkarmıştı. İşte, on yıl sonra, Saşenka bağırıp sağa sola tekmeler savuran Ariadna'yı dışarı çıkarıyordu.

Genç kız camdan baktı. Yoldaşlarıyla caddelerde, fabrikalarda, örgüt evlerinde olmayı, evdeki karmaşadan uzak kalmayı özlemişti. Restoranlar ve gece kulüpleri insanlarla doluydu. Aziz İsa-

ak'tan Astoria'ya yürüyen hayat kadınları öyle çok kırmızı, altın rengi ve parlak deri giymişti ki Saşenka bu kar ve karanlığın ortasında onları süvari birliklerine benzetti. Petrograd yanıyordu. Poker oyunlarındaki bahisler hiç bu kadar yükselmemiş, zevk ve eğlence düşkünlüğü hiç bu kadar fazla olmamış, Astoria'da hiç bu kadar çok limuzin görülmemiştir... Bu son dans mıydı?

Ariadna'nın başı Saşenka'nın omzuna düşerken, genç kız kendine Marksist ve Bolşevik olduğunu, artık ailesiyle hiçbir işi olmadığını hatırlattı.

23

“Konuşunuz geldi, *mon baron*.”

Zeitlin bir kadına Donan 24 Moyka'da buluşmayı teklif etmişti. Restoran geceleri bakanlarla, Hindistan'da zengin olmuş Avrupalılarla, sosyete fahişeleriyle, vurguncularla ve muhtemelen casuslarla dolu oluyordu, ama gündüzleri bu kimseler Hotel Europa'nın salonunda veya kafesinde sohbet ederlerdi. Öğleden sonraları, Donan ıssız olurdu; bu yüzden Zeitlin gizli görüşmelerini yapmak üzere buradaki özel odalara gelirdi: Baron'un yeri olarak da bilinen her zamanki özel yemek odasındaydı yine, orduya silah kabzası satmak için gerekli anlaşmayı yapmak üzere savaş bakanıyla 1914 yılının Ağustos ayında yine burada görüşmüştü.

O sabah, otel müdürü Jean-Antoine'ı aramıştı. Marseilles doğumlu Jean-Antoine, sır tutması, tanıştığı herkesi hatırlaması ve en rezil olayları bile nazikçe çözebilmesiyle ünlüydü.

“*Mais d'accord, mon baron*”¹⁶ demişti Jean-Antoine. “Odanız hazır. Buzda şampanya? Çok sevdiğiniz kerevit? Yoksa sadece İngiliz çayı, İngiliz kekleri ve Scotch viski mi?”

“Sadece çay.”

“Hemen İngiliz Dükkânı'na yolluyorum birini.”

Zeitlin genelde arabayı alırdı, ama o gün kulaklıklılık şapkasını, yakası kürklü siyah paltosunu ve Londra'daki Lobbs'tan aldığı gri deri ayakkabılarının üzerine *valenki* galoşlarını giymiş, gümüş kurt kafalı asasını almış ve zili çalmadan evden çıkmıştı.

Zeitlin yanında şoför veya uşak olmadan karanlık caddelerde dolaşmaktan hoşlanmıştı. Kar yağıyordu ve her yeri kaplayan buz tabakası oldukça kalınlaşıp sertleşmişti. Zeitlin, gri cam gibi

16. Fransızca, “Tabii ki Baronum.” (ç.n.)

parlayan Neva Nehri'ndeki herhangi bir çatlağın veya yarığın hemen hızla kapandığını duyabildiğini hissetti. Caddelerde gaz lambaları yakılıyordu ve tramvaylar raylar üzerinde hareket ediyordu. Zeitlin arkasından çan ve kahkaha sesleri geldiğini duydu. Birbirine sokulmuş, yaşama dürtüsüyle sıkı sıkı tutunmuş öğrencilerle dolu bir kızak geçti. Bugünlerde gençler ne istiyorlarsa onu yapıyorlar, diye düşündü. Ne değerleri ne de terbiyeleri vardı.

Zengin olunca daha mı mutlu olmuştu? Karısı delirmişti! Bir de sevgili Saşenka vardı; genç kız, öz babasına bile muamma gibi geliyordu. Zeitlin onu seviyor, korumak istiyordu. Ancak kız ailesiyle pek ilgilenmiyor gibi görünüyordu. Yabancı gibiydi; Zeitlin bazen kızının onu küçümsediğini düşünüyordu.

Çocuklar gibi özgürce ağlayabilmeyi istedi. Okul şarkıları söyleyen yaşlı bir adam gibi, Kol Nidre¹⁷ melodisini mırıldanırken buldu kendini. Çocukluğundan hatırladığı Kol Nidre, yok olan bir dünyayı anlatıyordu. Bir zamanlar bu tür şeyleri küçümsüyordu ancak şimdi düşünüyordu: Ya doğru olan onlarsa?

Maun ağacından gotik duvarları ve lekeli pencereleri olan Yegorov Hamamı'na girdi. Beyaz gömlek ile siyah pantolon giymiş bir uşak, Zeitlin'i bir bölmeye götürdü. Soyunan adam buzlu suya girdi, yeşil yapraklarla sarılmış demir bir köprünün altından geçti. Sonra granit bir taşın üzerinde bir süre terledi. Kel kafaları ve parlak pembe kalçalarıyla birbirlerine oldukça benzeyen bir sürü adam huş ağacından sopalarla dövülüyordu. Zeitlin diğerlerini görmezden gelerek uzanıp düşündü.

"Tanrı olduğundan emin olsam dua ederdim" dedi kendi kendine. "Eğer varsa, onun için tozdaki kurtçuklarınız biz. Benim dinim başarıdır. Kendi tarihimi kendim yazarım ben."

Ancak Zeitlin insandan daha büyük, daha güçlü bir şey olduğuna inanıyordu aslında. Purosuna, kol düğmelerine, fraklarına, çizgili İngiliz ayakkabılarına rağmen hâlâ Musevi'ydi; kendine rağmen Tanrı'ya inanıyordu. Cheder'de¹⁸ okumuş; Şulhan Aruh'u yani yaşamın kurallarını, Pentateuch'u yani Kitabı Mukaddes'in Tevrat'ı oluşturan ilk beş kitabını, Musevi yasalarını, Talmud'un titiz, akıllıca, eski nâzımını ve Mişna'yı öğrenmişti.

Bir saat kadar sonra giyinip kokusunu sürdürdü ve Nevski'ye yürüdü. Faberge dükkânının o devasa ihtişamı karanlığın içinden parlıyordu.

17. Sinagoglarda ayin sırasında çalınan bir melodi. (ç.n.)

18. Musevi öğretileri ve İbranice'nin öğretildiği geleneksel Musevi ilkokulu. (ç.n.)

“Apakuryan¹⁹ kutlu olsun *barin*! Atla, seni bırakayım” diye bağırdı Fin kızağının sürücüsü, kırbacını şaklatıp zilleri durmadan çalan midillilerini yavaşlatırken.

Zeitlin kızakçıya elleriyle hayır dedi ve neşeyle yürüdü. Yıllardır güvendeydim, ama esir gibiydim, diye düşündü. Uzun bir uyku döneminden sonra hayata geri dönüyorum. Kızımı kazana-çağım; ona sevgimi ve derslerinde yardımcı olma isteğimi göstereceğim. Asla geç değildir, geç değildir, öyle değil mi?

Donan’da Jean-Antoine karşıladı onu. Zeitlin paltosunu, şapkasını ve galoşlarını çıkardı. Konuğunu selamlamak için sabırsızlanıyordu.

Özel odasının kırmızı rahminde, Lala onu bekliyordu. Şantung kumaştan, çiçekleri leylak rengi bir elbise giymiş kadın Zeitlin içeri girince ayağa kalktı, elmas şekilli yüzünde merak vardı.

“Baron, bu kadar acil olan nedir?”

“Bir şey söyleme” dedi adam, kadının ellerini elleri arasına alarak. “Oturalım.”

“Neden buradayız?”

“Açıklayacağım.”

Kapı vuruldu ve garsonlar çay getirdi: Meyveli kek, çilek reçelli kek, taze krema ve kehribar renkli bir sıvıyla dolu iki kadeh. Lala servis yapmak üzere ayağa kalktı, ama Zeitlin onu durdurarak garsonların çayı doldurup çıkmalarını bekledi.

“Konyak” dedi. “İkimize de.”

“Ne oldu?” diye sordu Lala. “Beni endişelendiriyorsunuz. Kendinizde değil gibisiniz. Hem neden konyak içiyoruz?”

“En iyi konyaktır bu. Courvoisier. Denesene.”

Gergin bir halde birbirlerine bakıyorlardı. Zeitlin yaşlı gözük-tüğünü, yüzünde çizgiler ve şakaklarında beyazlar olduğunu biliyordu. Dur durak bilmeden görüşmeler yaptığı ve güler yüzlülüğü kalabalıklar tarafından kurutulduğu için çok yorulmuştu. Herkes ondan ne çok şey bekliyordu, zorunlulukları bitmek bilmiyordu. Şirketlerinin kârı bile onu esir ediyordu.

Lala da yaşlı görünüyor, diye düşündü. Kadının yanakları dolmuş, irileşmişti ve soğuktan çatlayan derisinde kırmızı damarlar görünüyordu. Gözlerinin etrafında da kazayakları vardı. Gelecek korkusu, yalnızlık ve sır olarak kalan hayal kırıklıkları onu yaşlandırmıştı.

Bu düşünceleri nedeniyle utanan Zeitlin, küçük ateş birden

büyüyüp yüzlerini turuncuya boyarken tereddüt içindeydi. Lala, konyasını yudumluyordu. Ateş onları yavaşça ısıttı.

Kadın ayağa kalktı. "Konyak sevmiyorum. Boğazımı yakıyor. Gitsem iyi olacak. Bu yerin bana verdiği hissi sevmem. Saygın değil..."

"Donan burası!"

"Evet" dedi Lala. "Gazetelerde okudum..."

İşe yaramıyordu, Zeitlin artık kendini durduramıyordu. Kadının ayaklarına atıldı ve yüzünü onun kucağına gömdü, gözyaşları Lala'nın şantung elbisesini ıslatıyordu.

"Ne oldu? Tanrı aşkına, neyiniz var?"

Zeitlin, Lala'nın ellerini tuttu. Kadının ellerini çekmeye çalıştı ancak her nasılsa sağduyulu yanını alt edebilen bir şeyler hissetti. Adamın saçlarını nazikçe okşamaya başladı, Zeitlin onun ellerinin genç kızlarındaki gibi yumuşak ve sıcak olduğunu hissedebiliyordu.

Ayağa kalkan Zeitlin, Lala'yı kollarına aldı.

Ne yapıyorum, diye düşündü adam. Delirdim mi? Tanrım, dudakların kendi kuralları var. Nasıl ki magnezyum oksijenle temas edince yanıyorsa, ten tene değince de kimyasal bir tepkime oluyor. Zeitlin, kadını öptü.

Kadın iç geçirdi. Zeitlin, onun şefkat göstermeye düşkün olduğunu biliyordu, ama Lala kendine şefkat gösterilmesini hiç mi istemiyordu?

O sırada mucizevi bir şey oldu. Zeitlin onu tekrar öperken Lala da gözlerini kapatarak öpücüğe karşılık verdi. Adamın elleri onun vücudunda dolaşıyordu. Lala'nın elbisesinin sadeliği, çoraplarının ucuzluğu, gül kokusunun sıradanlığı Zeitlin'i mest ediyordu.

Elleri yukarılara çıkan Zeitlin, kadının kasıklarının ne kadar yumuşak olduğunu idrak etmekte güçlük çekiyordu. Tenedeki sabun kokusu, şömineden gelen sıcaklık, Hint çayının dumanı ikisini de sarmalamıştı.

"Karakterime uymayan aptalca bir hareket yaparak her şeyi tehlikeye atıyorum ben" dedi Zeitlin kendi kendine. "Her hareketini kontrol edebilen ben. Hemen dur, seni aptal. Akılsız kardeşin gibi olma! Alay konusu olacağım! Kusursuz dünyamı yerle bir edeceğim."

Ancak dünyası zaten yerle bir olmuştu ve Zeitlin'in umurunda bile değildi.

24

Audrey Lewis, on dört yaşında Hertfordshire, Pegsdon'daki köy okulundan ayrıldı ve Londra, Eaton Square'de yaşayan Lord Stisted'in ailesinin yanında yardımcı dadı olarak çalışmaya başladı.

Yaşadıkları, okumaktan hoşlandığı o ucuz romanlardaki olaylar gibi önceden tahmin edilebilir şeylerdi. Evin aslında hizmetçilerde uzmanlaşmış serseri oğlu tarafından ayartılıp hamile bırakılma ve "atları ürkütmemek" adına elli yaşındaki şoför Bay Lewis'le apar topar evlendirilme... Kürtaj nedeniyle küçük düşmüş ve çok acı çekmişti, neredeyse aşırı kan kaybından ölüyordu. Sahte evliliği yürümedi ve iyi bir referans alarak işten ayrıldı. Pegsdon'da The Live & Let Live (Yaşa ve Yaşamasına İzin Ver; - hayata bakışlarını yansıtan bir isim istemişlerdi) adlı bir bar sahibi olan anne babası onu çok seviyordu, gidip onlarla yaşamasını istediler. Ancak Audrey, *Lady*'deki ilanı gördü. Tek bir kelime yetmişti: Rusya!

Zeitlinlerin arabası Alman vapurundan inen genç İngiliz'i almaya geldiğinde Sen Petersburg'da yazın en sıcak günleri yaşanıyor. Samuil beyaz bir takım elbise ve çamurluklar giymiş; hasır bir şapka, opal bir yüzük, yılan şeklinde gümüş bir kravat iğnesi takmıştı. Audrey'yi de ailesinin mutluluğuna hemen dahil eden cömert bir iyimserlik vardı onda. Zayıftı, kumraldı ve bıyıklıydı. Zeitlinler o zaman Büyük Donanma Caddesi'nde yaşamıyorlardı, Gorohovaya'da ferah bir apartman dairesindeydiler. Zengin olmalarına rağmen taşralılardı: Menekşe rengi gözleri, mavi-siyah saçları ve kraliçeye benzeyen halleriyle Ariadna; kocasının iş yaptığı şehirlerde yani Odessa, Tiflis ve Bakü'deki tiyatroların localarında bulunan herkesin gözlerini kamaştırıyordu. Ariadna ayrıca Rus valiler ve hükümet görevlileriyle, Ermeni ve Müslüman petrol krallarının eşleriyle vakit geçirmekle meşguldü.

Lala, Zeitlinlerin Musevi olduğunu anlamıştı. Daha önce hiç tanışmamıştı Musevilerle. Hertfordshire'daki köyünde hiç Musevi yoktu ve Lord Stisted'in de hiç Musevi tanıdığı yoktu. Ancak Lady Stisted, Güney Afrika'daki Musevi elmas milyonerlerinden ve Rusya'nın doğusunu suç yuvasına döndürmüş gaddar ve pis Musevilerden küçümseyerek bahsederdi. Audrey, Musevilerin işbirliği yapılmaması gereken kişiler olduğu konusunda uyarılmıştı, ancak işinin ince eleyip sık dokuma gerektirmediğinin de farkındaydı. Zeitlinler de Londra'da asil bir ailenin yanında çalışmış bir kız buldukları için çok memnunlardı. İyi bir takım olmuş-

lardı, ayrıca Zeitlinler oldukça medeni Musevilere benziyorlardı.

Lala eve geldiği an bavulları odasına çıkarılmadan bile önce, kırmızı sırmalı elbisesi içinde muhteşem gözüken Ariadna tarafından çocuk odasına götürüldü.

“İşte burada! *Voilà ma fille*”²⁰ dedi Ariadna ağır bir aksanla. “Doğarken az kalsın öldürüyordu beni. Bir daha mı, asla! Samuil’e söyledim, bundan böyle biraz eğlenmeyi hak ediyorum. Hırçın, nankör ve asi bir çocuk bu. Onu biraz olsun uysallaştırabilerseniz Bayan Linton...”

“Lewis, Audrey Lewis, Madam.”

“Evet, evet... Bundan böyle sizindir o.”

İşte bu ilk görüşmede Bayan Lewis Lala’ya dönüşmüş ve Saşenka’ya âşık olmuştu. Kendisi de hâlâ ergenlik çağlarındaydı ve karşısındaki çocuk çok küçük değildi. Londra’daki doktoru kürtajdan sonra bir daha asla çocuk sahibi olamayacağını söylemişti; Audrey o an birden bu çocuğu tutkuyla sevmek istedi.

Çocuk ile dadısının birbirlerine ihtiyacı vardı; bu yüzden Lala Saşenka’nın annesi, *gerçek* annesi oldu. Öyle çok eğleniyorlardı ki... kışın kayak ve kızak turları, yazın Zemblişino’da mantar ve böğürtlen toplama, arabayla gezme... Hep beraberdiler, hep gülüyorlardı.

Zeitlinler devamlı seyahat ediyorlardı; Odessa’dan Petrograd’a, Bakü’ye veya Tiflis’e hep trenle, ama özel bir kompartımanda gidiyorlardı. Bu uzun seyahatlerde Lala Rusça çalışırdı.

Bakü’de Zeitlin’in babasının Fransa’daki bir şatoyu kopya ederek yaptırdığı bir sarayda kalırlardı. *Koçi* yani fes giymiş silahlı korumalar tarafından çevrelenmiş bir halde sahilde yürürlerdi. Odessa’da ünlü Richelieu Merdivenleri’nin hemen üstündeki Sahil Caddesi’nde bulunan Londonskaya Hotel’de kalırlardı: Lala boş zamanlarını kafelerde oturarak ve Deribaskaya’da balık kebabı yiyerek geçirirdi. Ancak İngiliz kalbi hep Tiflis’teydi.

İlkbahar, Gürcistan’ın mucizevi şehri, Kafkaslar’ın başkenti Tiflis’te, Zeitlin’in Hazar Denizi’ndeki petrol kuyuları ile Karadeniz Batum’daki petrol tankerleri arasında bulunan Tiflis’te mükemmel oluyordu.

Zeitlinler orada beş parasız Gürcü bir prensin Kutsal Dağ’ın dik yamaçlarının birindeki bir geçitte konuşlanmış malikânesini kiralarlardı. Rus albaylar ve Ermeni milyonerler devamlı eve gelirlerdi. Ariadna onları balkondaki asmaların arasından kahka-

20. Fransızca, “İşte benim kızım.” (ç.n.)

halarla karşılardı; beyaz dişleri ve menekşe gözleri parıldardı. Çocuk odasına hiç gelmezdi.

“Lewis ve çocuk valizlerle geliyor” onun en çok kullandığı cümleydi. Ancak Zeitlin gerçekten çok meşgul olmasına rağmen çocuk odasına gelirdi. O çocuk odasını, Ariadna’nın “ev” anlayışına yani fularlı, rütbeli, şapkalı ve fraklı asker ve bürokratlarla dolu odaya tercih ederdi. Bu camialarda çocuklar çok az sevilir, sonra hemen göz önünden çekilirdi, ama Zeitlin Saşenkasını çok sever, defalarca alnından öperdi.

“İşe dönmek zorundayım” derdi. “Ancak sen çok tatlısın sevgili Saşenka. Tenin saten gibi! Tam yemeliyorsun!”

Bir gün, izinli olduğu nadir günlerden birinde Lala en güzel elbisesini giydi ve şemsiyesini alıp caddede gezintiye çıktı. Valilik Sarayı’nın önünden geçti, Ariadna’nın burada omuzları açık bir giysiyle çılgınca dans ederek subayların eşlerini şok ettiğini duymuştu. Tiflis caddeleri vadinin leylak ve zambakları gibi kokuyordu. Yerevan Meydanı’na doğru giden Lala tiyatrolar, operalar ve malikânelerin yanından geçti.

Meydanda dikkatli olması söylenmişti ve kısa süre sonra bunun nedenini anladı Lala. Gürültülü ve kirli sokaklar Türkler, İranlılar, Gürcüler ve aşiret üyeleriyle doluydu. Göz alıcı ve çılgın giysiler giymiş adamların elinde hançerler ve karabinalar vardı. Küçük oğlan çocukları kalabalığın arasında koşuşturuyorlardı. Su satıcıları ve hamallar el arabaları çekiyorlardı. Subaylar eşleriyle birlikte yürüyordu, ancak tek başında yürüyen tek bir kadın bile yoktu. Lala meydana adımını atar atmaz çocuklar ve satıcılarla çevrelendi; kendi dillerinde bir şeyler söyleyen bu adamlar ona kilim, karpuz, kabak çekirdeği ve barbunya uzatıyordu. İranlı bir su satıcısı ile bir çocuk arasında tartışma çıktı. Bir Çeçen bıçak çekti. Akşam olmak üzereydi, ama hava hâlâ çok sıcaktı. İtilip kakılmaktan yorgun düşen ve yüzünden terler akan Lala, çok korkuyordu. Panik olmaya başlamıştı ki kalabalık ikiye ayrıldı ve Lala kendini bir arabaya çekilirken buldu.

“Bayan Lewis” dedi Samuil Zeitlin; üzerinde blazer ceket ve beyaz pantolon vardı. “Buraya tek başınıza geldiğiniz için cesursunuz ancak aptallık etmişsiniz. Ermeni Çarşısı’nı görmek ister misiniz? Bir kadının oraya girmesi pek güvenli değil, ancak çok egzotik bir yer. Bana katılır mısınız?” Lala, adamın kurt kafalı bir baston taşıdığını gördü.

“Teşekkür ederim, ama Saşenka’ya dönmeliyim.”

“Çocuğuma bu kadar değer vermeniz benim için büyük mutluluk Bayan Lewis, ancak bir saat daha Şifra’yla kalmasında bir sakınca yok” dedi patronu. “İyi misiniz? O halde gidelim. Yanımda güvendesiniz.”

Zeitlin kadının arabadan inmesine yardım etti ve çılgın kalabalığa karıştılar. Gürcü çocuklar, *kintolar* onlara Gürcü atıştırmalıkları uzatıyor, fesli İranlılar tulumlarından su dolduruyor, binici çizmeleri ve altın düğmeli ceketler giymiş Rus subaylar yanlarından geçip gidiyor, paltolarında kurşunlar için keseler bulunan kılıçlı Çerkesler midillilerinden iniyorlardı. “Soğuk su, burada!” diye bağırان seyyar satıcılar, taze ekmek ve pişmiş sebze kokularını insanı sarhoş ediyordu.

Zeitlin Lala’yı dar sokaklardan geçirip fırıncıların Gürcü lavaşı pişirdiği, Ermenilerin kilimler gösterdiği, Tatarların arka odada çalışırken bazen Allah’a ibadet etmek için durup İran halıları üzerinde diz çöken peçeli kadınların hazırladığı şerbetleri sattığı ve Musevi bir köylünün laterna çaldığı çarşıya götürdü. Birlikte yürürlerken Lala elini Zeitlin’in koluna koydu, bu çok normal gelmişti. Baharat satılan bir dükkânın arkasındaki bir kafede, Zeitlin ona buzlu şerbet ve soğuk, meyvemsi ve hafif köpüklü Gürcü şarabı aldı.

Karanlık çökmek üzereydi. Sıcak Gürcü keki *khachapuri* ve Ermeni kebabı kokusuyla dolan, balkonlardan gelen kadın kahkahaları ve toynak sesleriyle yankılanan sokaklar hâlâ kalabalık ve gizemliydi. Şarap, Lala’nın başının hafifçe dönmesine sebep olmuştu.

Kadın alnunu mendille sildi. “Belki de eve gitmeliyiz artık.”

“Ancak size Eski Tiflis’i göstermedim henüz” dedi Zeitlin ve onu balkonları asmalarla kaplı, döküntü evlerin bulunduğu rüzgârlı caddelerden aşağı indirdi. Bu caddelerde kimsecikler yoktu; Lala ile Zeitlin gerçek hayatlarından çıkmışlardı sanki.

Zeitlin, kısa ve kalın bir anahtarla eski bir kapıyı açtı. Beyaz sakallı bir görevli gelip ona bir fener verdi. Yoğun asmalar ve baş döndürücü kokular saçan hanumelleri arasında kaybolmuş gibiydiler.

“Bu evi alacağım” dedi Zeitlin. “Size de gotik romanları hatırlatmıyor mu burası?”

“Evet, evet” dedi Lala gülerek. “Burası bana beyaz giysiler içindeki hayalet kadınları anımsattı. Wilkie Collins’in o kitabının adı neydi?”

“Gelin de kütüphaneyi görün. Kitapları sever misiniz Audrey?”

“Ah evet, Mösyö Zeitlin.”

“Bana Samuil deyin lütfen.”

Taş döşeli bir bahçeye girdiler, sarmaşıklar o kadar büyümüşti ki balkonlara ulaşıyordu. Zeitlin sürgülü ahşap kapıları açtı ve bronz oymalarla süslü soğuk bir koridora girdiler. İçeriye girince kendilerini yüksek tavanlı, koyu renk dantel perdeli ve lambri duvarlı bir odada buldular. Zeitlin elindeki fenerle odayı gezerek her yeri yeşil bir gölgeyle aydınlatınca Lala buranın kütüphane olduğunu gördü. Karelya çamundan raflar kitaplarla doluydu, odanın ortasına yığılmış kitaplar bir masa ve sandalyeler oluşturmuştu. Duvarlarda garip şeyler asılıydı: Kurt ve ayı kafaları, eski dünya haritaları, kral ve generallerin portreleri, Çeçen kılıçları, Ortaçağ silahları, pornografik kartpostallar, sosyalist broşürleri, Ortodoks ikonalar yani ucuz ile paha biçilemez karışımı... Kayıp bir dünyaydı burası. Ancak Audrey'yi en çok sevindiren Rusça, İngilizce, Fransızca gibi çeşitli dillerdeki kitaplardı.

"İstedığınız kitabı alın" dedi Zeitlin. "Biz buradayken istediğiniz her kitabı okuyabilmelisiniz." Audrey onun peşinden içeri girdi.

Sarmaşıkların ve Gürcistan'a özgü *tkemali* yani kiraz eriği tomurcuklarının kokusuyla havası ağırlaşan bahçenin karanlığında göz göze geliyorlar, hemen başka yerlere baktıktan sonra tekrar göz göze geliyorlardı. Lala, Zeitlin'in limon kokulu parfümünü, purosunu ve nefesindeki tatlı şarap kokusunu duyumsuyordu.

Tiflis'teki o eski evin bahçesinde her şeyi yapabiliirdi o an, Zeitlin'in ona söyleyeceği her şeyi yapardı. Ancak tam da onun kendisini öpeceğini düşündüğü an, Zeitlin aniden gerçi çekildi ve bahçeden çıktı. Golovinski Caddesi'nde faytona bindiler.

Sonraki sabah Audrey, Ariadna hâlâ uyuyor olduğu için tek başına kahvaltı eden Zeitlin'e Saşenka'yı getirdiğinde önceki gece aralarında bir şey olmadığı için memnundu. Ona hafifçe gülümseyip "Günaydın Bayan Lewis" diyen Zeitlin kızını öptü ve *Karadeniz* gazetesinde denizcilik maliyetlerini okumaya devam etti. İkisi de bu geceden bir daha bahsetmedi.

O günden sonra Lala'nın günleri Saşenka'yla doldu; kadının erkek arkadaşlar edinme konusunda ne zamanı ne de isteği vardı. Ancak son zamanlarda Saşenka çok hızlı büyümüşü. Ay yüz-lüsü esmerleşmiş ve zayıflamıştı, daha sessiz ve düşünceli biri haline gelmişti. "Sen ve ben asla evlenmeyeceğiz, değil mi Lala?" demişti bir keresinde.

"Tabii ki evlenmeyeceğiz."

"Söz mü?"

"Söz."

Lala politikadan anlamıyordu, ama son zamanlarda Saşenka'nın kalbini çalanın Karl Marx olduğunu görebiliyordu. Bunun kötü, tehlikeli bir şey olduğunun farkındaydı ve üzülüyordu. Bu konuda trompet sesli topal Mendel'i suçluyordu.

Büyük Donanma Caddesi'ndeki evin en üst katındaki küçük odasında lambayı söndürdüğünde uykusu Gürcü bahçesinde patronuyla yaşadığı, o ana dair güzel rüyalarla sık sık bölünüyordu. Yatakta dönüp dururken vücudu yanıyordu; Zeitlin'in dudaklarının göğüslerine, aletin kasıklarına değdiğini ve onun göğsünde nefes aldığını hayal ediyordu. Bazen şiddetle titreyerek uyanıyordu.

Sonra birden hiç ummadığı bir anda Zeitlin onu Donan'a davet etmişti.

"Kızımı gerçekten geri istiyorum ve siz onu herkesten daha iyi tanıyorsunuz" demişti. "Evin dışında buluşalım ve onun geleceğini planlayalım. Onu Gagarin Caddesi'ndeki okula yazdırmak için çok geç artık. Ben Gorohovaya'daki Profesör Raev Akademisi'ni düşünüyordum..."

Olaylar ne kadar farklı gelişmişti. Restoranda Saşenka'dan hiç bahsetmemişti Zeitlin. Her şey Lala'nın rahatsız edici rüyalarının dakine benziyordu, ancak kadın bunun yanlış olduğunun farkındaydı ve panik olmuştu. İstikrarlı bir hayat istiyordu. Ya patronu düşüncesizce davranırsa eve, ona ve Saşenka'ya ne olurdu?

Lala değişimden korkuyordu. Savaşın başlaması heyecan verici olmuştu: Lala, Saray Meydanı'nda on binlerce köylü, işçi, hizmetçi ve kontesin arasında durmuştu. Çarı, çariçeyi, büyük düşesleri ve küçük vârislerini Kışlık Saray'ın balkonunda kalabalığı selamlarlarken görmüştü. Artık neredeyse Ruslaşan Lala, Rus ulusal marşını söylemiş ve "Bülbül, bülbül, seni küçük kuş!" şarkısını söyleyerek Nevski'ye yönelen kalabalıkla birlikte sevinmişti.

Şimdi ikinci vatanının başına çok kötü bir şey gelmek üzere olduğunun farkındaydı, ama eve dönmek için çok geçti artık. Akılcı Rusçası ve Biarritz'le Bakü'ye yaptığı ziyaretlerini terk edemeyecek kadar bağılydı buradaki dünya nimetlerine... Buraya başka bir evde yeniden başlayamayacak kadar yerleşmiş, Saşenka'ya da başka bir çocuğun annesi olamayacak kadar bağlanmıştı. Para biriktirebilmişti, ama emekli olmaya yetecek kadar çok parası yoktu henüz.

Caddelerdeki ekmek kuyruklarını, Petrograd'ın kumarhane ve gece kulüplerinin dışında bekleyen hafifmeşrep kadınlarını görüyordu. Orduların çekildiğini ve Almanların Polonya ile Zeitlin'in ormanlarından çoğunu işgal ettiğini okuyordu. Ariadna'nın Zeit-

linlerin evinde yaşayan, Alman İbranicesi konuşan ve İbranice şarkılar söyleyen anne babasına nazık davranmak zorundaydı. Çar sınırda savaşıyordu. Lala'nın kahramanı, Mehdi ayaklanması- nı bastırıp Boerleri yenilgiye uğratan Lord Kitchener Rusya'ya gelmek üzere yola çıkmış, ancak gemisi mayına çarpınca boğularak ölmüştü. Ancak Lala bir sorun olsa bile, baronu Samuil'in bu sorunun üstesinden geleceğine inanıyordu hâlâ.

Tüm bu yıllar boyunca Lala kendini kendine saklamıştı. Sorumluluklarını bilerek ve mütevazı bir hayat sürerek yaşamış; yaşlanınca yalnız başına kalacak bir kız kurusu, büyük ailenin çatı katındaki hayaleti haline geleceğini kabullenmişti. Şifra gibi olacaktı. Ancak sorumluluk sahibi ve mülayim görüntüsünün altında kanı, kalın bir buz tabakası altında dağdan aşağı hızla akan bir ırmak misali kaynıyordu. O gece yatmaya hazırlanırken çay saatinde baronla yaşadıklarını düşündü. Donan'daki odada hiç utanmadan çıplak uzanmışlardı yan yana.

"Ariadna'dan boşanıyorum" demişti Zeitlin. "Benimle evlenir misin?"

Vücuduna o kadar uzun süredir dokunulmamıştı ki her dokunuş teninde hafif arı sokmaları gibi izler bırakmıştı.

Lala düzenli yatak odasının aynasında kendine bakarken Zeitlin'in nerelere dokunduğunu hissedebiliyordu. Teni ışıldıyordu. Hassas yerlerindeki hiç kullanılmamış, keşfedilmemiş kaslar esir düşmüş kelebekler gibi çırpınıyordu. Bacakları sıcaktı. Saşenka'nın dönmesini beklerken İngiltere'den yeni gelen bir kitabı okumaya çalışan Lala, sonunda kitabı bir kenara bıraktı.

İçi ve dışı vahşi bir mutlulukla titriyordu.

Odasındaki zil aniden çaldı. Bu normal değildi. Lala dışarı çıkarken bir kadının çığlıklar atarak aşağı koştuğunu gördü. Solgun ve bitkin Saşenka lobide duruyor; pejmürde bir haldeki Ariadna kafasını ellerinin arasına almış, bir şeyler mırıldanarak sandalyede oturuyordu.

"Ah Lala, Tanrı'ya şükür buradasın. Yatak odasına çıkmamıza yardım et. Sonra, bir bakayım, hizmetçilerle Doktor Gemp'i ara lütfen." Saşenka durdu ve Lala'ya baktı. "Babam nerede?"

Sagan, Gogol Caddesi'ndeki örgüt evinin penceresinin önünde sigarasını yakarken yorgun olduğunu hissediyordu. Yeni yıl gel-

mişti, ama Rus ordularının durumu daha da kötüye gidiyordu. Enfiye kutusundan biraz kokain aldı ve dişetlerine sürdü. Kan damarlarında dolaşmaya başlayınca yorgunluğu birden şakaklarına hücum eden bir iyimserliğe dönüştü.

Bu Ocak gecesinin ilk saatlerinde, Petropavloskaya Kalesi'nden Neva'ya ışıklar yansıyor. Sagan sağında bulunan Kışlık Saray'da da ışıkların yandığını gördü; çar, 1905 yılından beri orada yaşamıyordu. İmparatoriçe şehir dışındaki Çarskoye Selo'da yaşıyor, imparator ise smurın yakınındaki karargâhlarda kalıyordu. Ancak kale mutlakiyetin gücünü simgeliyordu: Kilisesinde Büyük Petro, Yekaterina ve şimdiki imparatorun babasına kadar tüm mirasçılar yatıyordu. Ancak burası aynı zaman bir hapishaneydi: Trubetskoy Burcu'nun dondurucu hücrelerine anarşistler, nihilistler ve sosyalistler kapatılmıştı.

Sagan kapının açıldığını duydu. Arkasından ayak sesleri geliyordu. Belki de oydu? Yoksa bir suikastçı mıydı? Bir gün kafası bir kurşunla uçurulmadan önce duyularının algılayacağı son şey bu sesler olabilirdi. Belki de şu an arkasında birinin eli tetiğin üzerindeydi. Ancak bu üstünlük oyunuydu ve hayatını riske atıp mücadele ederek vatanına hizmet ediyordu. Tanrı'ya güveniyor, cennete gideceğine inanıyordu: Hayattan Tanrı ve İsa'yı çıkarınca geriye kaos ile günahattan başka bir şey kalmıyordu. Şimdi ölse karısını bir daha asla göremeyecekti. Ama hayatı yaşamaya değer kılan bunun gibi derin gecelerde yaptığı görüşmelerdi.

Arkasına dönmedi. Kırmızı Menşikov Sarayı'nı, kaleyi, donmuş nehri, Petro'nun şehrini hayranlıkla izleyerek bekledi. Arkasından gelip koltuğa oturanın o olduğunu biliyordu. Sanki genç kızın tadını alabiliyordu.

Gri eteği ve beyaz bluzuyla köy öğretmenlerine benzeyen Saşenka bir kitaba bakıyordu. Sagan, kızın tutuklanmasından bu yana ne kadar değiştiğini fark edip şaşırdı. Saçları sıkıca toplanıp topuz yapılmış kızın yüzünde hiç makyaj yoktu, ama bu gri gözlerinin daha etkileyici, çillerinin de daha güzel gözükmesini sağlıyordu. Daha ciddi davranıp hatlarını daha çok gizledikçe, Sagan ona daha çok bakar olmuştu. Saşenka ona daha ilgi çekici, hatta... daha güzel geliyordu.

"Evet, Yoldaş Petro, (genç kız ona artık böyle diyordu) bizim için bir şeyleriniz var mı, yok mu? Şu semaver kaynıyor mu? Biraz çay alabilir miyim?"

Sagan çay doldurdu. Sık sık buluşuyorlar, sohbet ediyorlardı. Sagan, Saşenka'nın buluşmalara neden geldiğini bilemiyordu:

Genç kız ondan hoşlanmaya mı başlamıştı, yoksa Parti ona buluşmalara gitmesini mi söylemişti? Biz erkekler ne garibiz, diye düşündü sebebin hoşlanma olmasını isterken. Saşenka tam bir kadın olmasa da ondan etkilenmenin kötü bir yanı yoktu. Ancak Sagan aşk şöyle dursun, herhangi bir şekilde bağlanmanın sadece kariyerini değil hayattaki kutsal amacını da tehlikeye atmak anlamına geldiğini biliyordu. Kuralları biliyordu. İpler Mendel'in elindeyse, o topal Bolşevik, Sagan'ın Saşenka'yı arzulamasını isteyecekti. Bu asla olmamalıydı. Olmayacaktı da... Sagan kontrolünü asla kaybetmeyecekti.

"Mutlu yıllar Zemfira" dedi ve onu yanaklarında üç kez öptü. "1917'ye sizin evde nasıl girildi?"

"Eğlenceli. Bu yıl bizim ev akıl hastanesine daha da çok benziyor."

"Anneniz nasıl?"

"Gerçekten bilmek istiyorsanız casuslarınıza sorun." Komplo mantığına alışan Saşenka, kendine her zamankinden daha çok güveniyordu sanki. Ancak Sagan, Rasputin'in ölümünden sonra, Bolşevikliği nedeniyle her daim tetikte olan genç kızın güvenini kazanmaya başladığını düşünüyordu. Rasputin'in ölümünden sonraki gece buluştuklarında Saşenka ona teşekkür etmişti. Bir an Sagan genç kızın kendisine yoldaşlarına yaptığı gibi sarılacağını düşünmüş, ama böyle bir şey olmamıştı. Yine de görüşmeler devam etmişti.

"Baronesin afyon tedavisi işe yarıyor mu? Hipnozu denedi mi? İyi geldiğini sanıyorum."

"Umurumda değil" diye cevap verdi Saşenka. "Sanırım daha iyi. Bir elbise daha diktiriyor ve Gideon Amcamın skandalları hakkında söylenip duruyor."

"Peki ya boşanma?"

"Babam onu boşamalı bence, ama şu sıralar cesaret edebileceğini sanmıyorum. Annem kendini kaybetmiş durumda. Zevkten başka bir şeye inanmıyor. Ben de pek evde değilim bu aralar." Sessizlik oldu. "Parti büyüyor. Fark ettiniz mi? Ekmek kuyruklarını gördünüz mü? Son ekmekler için her gün kavgalar çıkıyor."

Sagan iç geçirdi, birden canı kokain istemişti çünkü kıza kendinden ve bildiklerinden bahsetmemek için zor tutuyordu kendini. Caddelerden esip onu da içine alan bir umutsuzluk rüzgârına kapıldığını hissetti. Çar, imparatorluk ve Ortodoksluk bitmiş miydi?

"Gerçeği raporlarınızdan biliyorsunuzdur" dedi arkasına yaslanarak. "Ve partimizin sempatzanı olduğunuzu biliyorum. Hadi

ama Petro. Bana biraz kendinizden bahsedin, yoksa sıkılırim ve bir daha sizinle buluşmam. Bilmediğim bir şey söyleyin bana. Raporlarınız ne söylüyor?”

Sagan, zekâ fışkıran gri gözlerin kendisini acımasızca süzdüğünü hissetti.

Subay hiçbir şey söylemedi.

Saşenka kaşlarını kaldırdı ve ellerini hareket ettirdi. Sonra ayağa fırlayıp karakul paltosu ile şapkasını kapıya yöneldi. Kapıyı açtı.

“Bekleyin” dedi Sagan; kafası kazan gibiydi. Saşenka’nın gitmesini istemiyordu. “Başım ağrıyor. Durun da ilacımdan bir fırt çekeyim.”

“Buyrun.” Saşenka, mücevherlerle süslü gümüş kutusunu açıp parmağını yalayan ve aldığı beyaz tozu dişetlerine süren adamı izledi. Toz, Sagan’ın damarlarına yayıldı, kan bir kez daha şakaklarına hücum etti ve adam dudaklarındaki şişkinliğin genç kız tarafından fark edilip edilmediğini merak etti.

“Raporlarımız” diye konuşmaya başladı Sagan, “çarı devrim konusunda uyarıyor: Yeni raporumda şöyle yazdım: *Yiyecek stokları çoğaltılmazsa, Petrograd caddelerinde yasayı uygulamak ve düzeni sağlamak zorlaşacak. Askerler sadakatini koruyor ancak...* Neden önemsiyoruz? Yeni hükümet şaka gibi. Sturmer, Trepov, şimdi de antika Prens Golitsın... Hepsi sahtekâr ve düzenbaz tipler. Rasputin’in öldürülmesi hiçbir şeyi çözmedi. Yeni bir başlangıca ihtiyacımız var. İnandığınız her şeyi onaylamıyorum, ama bazı şeyler mantıklı geliyor...”

“İlginç.” Saşenka hemen önünde durduğu için kokusunu alabileceğini düşündü Sagan. Pears lavantalı sabun muydu bu? Genç kızın parmakları dudaklarına gitti. Sagan, Saşenka’nın düşündüğünden çok daha hızlı büyüdüğünü fark etti. “Bir ileri bir geri gidiyoruz, öyle değil mi Yoldaş Petro? Ancak bizler artık sabırsızlanıyoruz! Sizinle buluşmaktan hoşlandığımı düşünüyorsanız, haklı olabilirsiniz. Hatta arkadaş bile olabiliriz... ama öyle miyiz? Yoldaşlarımdan bazıları sizinle artık buluşmamam gerektiğini düşünüyor. ‘Zaman kaybı’ olduğunu söylüyorlar. ‘Sagan bize günahını bile vermez’ diyorlar. Her halükârda yaptıklarınızın boşa gideceğini biliyorsunuz. Dünyanız yerle bir olmak üzere. Sizinle bağlarımızı koparmamamız gerektiğine ikna olmamızı sağlayacak bir şey vermelisiniz bize.”

“Fazla iyimsersiniz Saşenka, hayallere kapılmışsınız. Gazetelerinizin standartlarını bilemiyorum, ama aramızda kalsın, fabrika-

lar ve sınırdaki olaylar konusunda doğruyu söylüyorlar. Bu nedenle acı çekiyorum. İşinize yarayacak bir şey biliyor olabilirim.”

“Öyle mi?” Saşenka’nın gülümsemesi her şeye değecekti. Pal-tosunu kenara atan genç kız yeniden oturdu, şapkası hâlâ elindeydi.

Sagan kimin kiminle oynadığına dair ihtimalleri bir kez daha gözden geçiriyordu. Saşenka’nın yeni itirafı, görüşmelerden Mendel’e bahsettiğini gösteriyordu. Sagan, Saşenka’nın görüşmelere gelme sebebinin ondan hoşlanması olmadığını duyunca hayal kırıklığına uğramıştı. Belki de bu konudaki yeteneğini kaybediyordu, ancak kız ondan biraz olsun etkileniyordu, öyle değıl mi? “Arkadaş bile olabiliriz” demişti. Yüzbaşı Sagan kendisine rağmen üzüldüğünü hissetti. Yine de aileleri, şiir ve sağılık hakkında konuşmaya devam ettiler.

Saşenka Mendel’e ne anlatmıştı? Genç kızın yakınlıklarından bahsetmemiş olmasını umdu çünkü olay şöyle işliyordu: Küçük şeyleri gizlemek küçük yalanlara neden oluyor, büyük şeyleri gizlemek büyük yalanlara neden oluyordu ve Sagan da çift taraflı ajanlarını böyle elde ediyordu. Mendel’i yok etmek istiyordu, aracı da Saşenka olacaktı. Onun uzmanlık alanı dürüstlük değıl, ikiyüzlülüktü. Ancak ilk kez dürüst olması gerekirse, Saşenka onun için sadece bir araç değıldi. Sevinç kaynağıydı.

“Dikkatle dinleyin beni” dedi. “Yarın gece yolun aşağısındaki matbaanıza baskın yapmayı planlıyorlar. Matbaayı taşımalsınız, nereye bilemiyorum.”

Saşenka heyecanını gizlemeye çalıştı, ama askerlere özgü bir sertlik ifadesi takınmak isterken kaşlarını çatması Sagan’da kahkaha atma isteğı uyandırdı.

“Bu baskını siz mi yönetiyorsunuz?” diye sordu genç kız.

“Hayır, bu bir jandarma operasyonu. Bu bilgiyi almak için karşılığında bilgi götüreceğıme söz verdim.”

“Bu fazla iddialı olmuş Yoldaş Petro.”

Sagan sabırsızca bileğıne vurdu. “İstihbarat işi pazaryeri gibidir Saşenka. Bu olay yüzünden gecelerce uyuyamadım. Doktor Gemp’in verdiği tozla yaşıyorum. Partinize, insanlara, Rusya’ya yardım etmek istiyorum, ancak tüm varlığım size bir şey vermem için isyan ediyor. Size bunları anlatmakla her şeyi tehlikeye attığımı biliyorsunuz, değıl mi?”

Saşenka gitmek üzere arkasını döndü. “Eğer yalansa, her şey biter; kellenizi isterler. Buradan çıktığımda polis arkamdan gelirse bir daha asla görüşmeyiz. Anlaştık mı?”

“Peki ya doğruysa?” diye bağırdı Sagan kızın arkasından.
 “O zaman çok kısa süre içinde yeniden buluşacağız.”

26

Bulutların arasından gelen ışık kara yansıyor, perdelerin arasından içeri giriyordu: Afyon, Ariadna'nın damarlarında dolaşıyordu. Doktor Gemp ona iğne yapmaya gelmişti. Baş yastığa düşen Ariadna rüyalarda dolaşmaya başladı: Rasputin'le beraber cennettedirler; adam onu alından öpüyor, gri bir hastabakıcı giysisi içindeki imparatoriçe onları izliyordu. Rasputin elini tutunca, Ariadna hayatında ilk defa kendini mutlu ve güvende hissetti.

Ariadna odasında Alman İbranicesi bir şeyler konuşulduğunu duydu. Anne babası yanında oturuyordu. “Zavallı çocuğum” diye mırıldandı annesi. “İçine dibbuk mu girdi yoksa?”

“Her şey Tanrı'nın elindedir, bu da öyle” diye cevap verdi babası. “Burada özgür bir irade söz konusu. Tek yapabileceğimiz merhametini dilemek...” Rabbi muskasını koluna bağlayıp İbranice konuşmaya başlarken çıkan deri gıcirtısını duydu Ariadna. Adam On Sekiz Emir'i ezberden okurken bu tanıdık sözler ona güven verdi ve geçmişe döndü...

Lublin'e pek de uzak olmayan Polonyalı Musevi kasabası Turbin'de bulunan ayakkabı tamircisi Lazar'm dükkânının yanındaki Talmud Kursu'nun çamurlu yolunda genç ve yakışıklı Samuil Zeitlin duruyordu. Ariadna'ya evlilik teklif ediyordu. Kız ilk başta omuz silktili: Karşısındaki adam Prens Doldoruki ya da Baron Rothschild değildi, ona layık değildi ancak kim ona layıktı ki? Babası bağırdı: “Zeitlin kâfirin teki! Bizler gibi yemiyor, bizler gibi giyinmiyor: Musevilerin beslenme kurallarına uyuyor mu? On Sekiz Emir'i biliyor mu? O ve tatillerini Bad Ems'te geçiren papyonlu babası: İkisi de bizden değil!”

Sonrasında Ariadna evlilik kulübesi huppa'nın etrafında yedi kez dönerken buldu kendini: Samuil de ayağını sertçe vurarak bardak kırdı. Şarkılar söyleyen Museviler tarafından yukarı kaldırılırken kocasının yüzündeki ifade şöyle söylüyordu: “Bu ilkel bağnazları bir daha asla görmemek için dua ediyorum, ama o benim! O benim! Bu gece buraların en güzel kıızıyla sevişeceğim. Yarın Varşova! Öbür gün de Odessa!” Sonra Ariadna Turbin'den sonsuza dek ayrılacaktı nihayet.

Sonra yıllar sonrasına gitti; tüm ahlaksızlığıyla basit bir vücut

uzmanına bile hayran olduğu Paris, Bristol'de Kaptan Dvinski'yi okşuyordu. Üzerinde yırtık bir gecelik vardı, dört ayak üzerindeydi ve kasıklarım adamın yüzüne yapıştırmıştı. Adamın yüzünü lekelerken striptizci gibi hareket ediyordu ve bu hafifmeşreplikten keyif alıyordu, bir yandan da Alman İbranicesinde küfür ediyordu. Şehvet dalgaları, çıplak adamların dokunuşları, kadınların öpücükleri onu şu an bile etkiliyordu.

Yatakta doğrulup oturdu, terlemişti ve üşüyordu. Büyük'ün gözlerini gördü: Evet, yatağın ucunda parlayan gözler ve bu sakal ona aitti. "Sen misin Grigori?" diye bağırdı. Ancak sonra bu gördüklerinin perde fırını ile askıdaki bir elbisenin birleşimini olduğunu anladı. Yalnızdı ve kendine gelmişti.

Bana mutluluğa giden yolu vaat eden Rasputin öldü, diye düşündü. Sevgisi ve parası, sallanan sarayımın sütunlarını oluşturan Samuil beni boşuyor. Saşenka benden nefret ediyor, bu yüzden onu kim suçlayabilir ki! Musevi anne babam benden utanıyor; ben de utancımdan utanıyorum. Tüm hayatım, her adımım tam bir fiyaskoydu. Mutluluğum cambaz ipinde dolanıyor, aşağı düşmek üzere. Zevklerim bile cambazın dengesini kaybedip titremeye başladığı anlara benziyor...

Babamın kutsal ve batıl dünyasıyla alay ettim. Belki de annem haklıydı: Doğduğumdan beri lanetli miyim ben? Kaderimle alay ettim, çünkü her şeye sahip olabildim. Şeytan beni ele mi geçirdi?

Ariadna arkasına yaslandı, okyanuslarda kaybolmuş mürettebatsız bir gemi gibi yalnız hissediyordu kendini.

27

Saşenka, Aleksandrovski Caddesi'ndeki Lorkipadze Eczanesi'ne Mendel'e acilen ulaştırılmak üzere mesaj bıraktıktan sonra Nevski'den aşağı inerek eve yürüdü. Alçaklarda toplaşan bulutlar şehrin üzerinde asılı kalmış krem rengi karnabaharlara benziyordu. Atık su boruları ve çatılardan sarkan buzlar iyice sertleşmişti. Termometre eksi yirmiyi gösteriyordu. Grevler fabrikadan fabrikaya yayılmaya başlamıştı.

Nevski'nin tam merkezinde memurlar, işçiler ve hatta burjuva ev hanımları fırınların hemen dışında kuyruk olmuş, ekmek bekliyorlardı. İki kadın son ekmekler için çamurun içinde kavga ediyordu: İşçi kadın diğerinin yüzüne defalarca vurdu ve Saşenka duyduğu sesteki kadının burnunun kırıldığını anladı.

Zeitlinlerin yiyeceklerini aldığı Yeliseyev Market'e baskın yapıp kekler ile meyveleri kapan işçilerin tezgâhları da dövdüklerini gördü Saşenka.

Genç kız o gece uyuyor gibi bile yapamadı. Kafasında bir uğultu vardı. Sokaklardaki öfkeyi düşünüp duruyordu. Dışarıda, Neva'nın öte yanından gelen Viborg siren sesleri balinaların seslerini anımsatıyordu.

Saşenka kalktı ve günün erken saatlerinde Finlandiya İstasyonu'nun hemen dışındaki arabacı kahvesinde Yoldaş Molotov'la buluştu.

"Yoldaş Mendel şu an meşgul. Beni gönderdi." Molotov espri yeteneğinden yoksundu ve fazlaca ciddiye, ancak aynı zamanda dikkatliydi. Saşenka'nın verdiği gizli bilgiyi dikkatle dinledi.

"Ka-ka-kaynağın gü-güvenilir mi?" diye kekeleydi Molotov; konuşmaya çalışırken alnı şişiyordu.

"Öyle olduğunu düşünüyorum."

"Teşekkürler Yo-yoldaş. İşime döneyim."

Şafak vakti geldiğinde Yoldaş Vanya ve Yoldaş Satinov basım makinesini parçalarına ayırmaya başlamışlardı bile. Saşenka ve diğer yoldaşlar parçaları fiçılar, süt güğümleri ve kömür çuvalları içerisinde taşıdılar. Ana parça ise bir tabuta yerleştirildi, çalıntı bir cenaze arabasıyla alındı ve siyahlar içindeki yaslılar –Bolşevikler– eşliğinde Viborg'daki yeni yere taşındı.

Sonraki gün akşam karanlığı çökmeden hemen önce, Mendel ve Saşenka matbaanın bulunduğu caddenin aşağısındaki bir ofis binasının merdivenlerini çıktılar. Desteklenmiş çizmesinin içindeki ayağını sürükleyen Mendel için atılan her adım bir gayretti.

Çatıya çıktılar; Saşenka Mendel'e altın uçlu Crocodile sigaralarından bir tane verdi. Sigaranın altın ucu, adamın kasketi ve kaba deri paltosuna pek uymuyordu. Gri üniformalı polislerle dolu üç araba ile jandarmalarla dolu iki arabanın mahzene yanaşmasını ve kapının kırılmasını izlediler.

"İyi iş çıkardın Yoldaş Kutup Tilkisi" dedi Mendel. "Haklıymışsın."

Saşenka gururundan kızardı. Parti'nin işine yaramıştı, yozlaşmış sınıfların şımarık çocuğu değildi artık.

"Sagan'la buluşmaya devam edeyim mi?"

Mendel'in şişe dibi gözlükleri nedeniyle büyümüş gözleri Saşenka'ya çevrildi. "Sanırım sana âşık."

Saşenka gülerек başını iki yana salladı. "Bana mı? Şaka yapı-

yorsun. Kimse *bana* o gözle bakmaz. Sagan çoğu zaman şüirden bahsediyor. Bu konuda gerçekten çok şey biliyor. Anneme yardım etti ve çok nazik. Ve ben Bolşevik'im Yoldaş, flört etmem."

"Kahrolası şiir! Saf olma, kızım. Adam seni arzuluyor!"

"Hayır! Kesinlikle hayır!" Kafası karışan genç kız kızardı. "Ama partimizin sempatizanı. Bu yüzden bize bilgi verdi."

"Hep öyle söylerler. Bazen doğrudur da... Ancak hiçbir *ştik'e* güven olmaz." Mendel çocukluğundan kalma Alman İbranicesini sık sık kullanırdı. Ariadna çocukluğunda öğrendiği aksanı tamamen unutmuştu, ama Saşenka dayısının hâlâ ağır bir Polonyalı Musevi aksanıyla konuştuğunu fark etti.

"Ahlaksızlığı konusunda haklıysan, onunla bir daha buluşmam gerektiğini düşünüyorum Yoldaş. Bana bu sabah bir not göndermiş, şehir dışında kızakla gezmeye davet ediyor. Tabii ki hayır dedim, artık kesinlikle gitmem."

"*Schlamazel* olma Saşenka" diye cevap verdi adam. "Bazı şeyleri gözden geçiriyorsun. Burjuva ahlakına bir bak. Neyin ahlaksız, neyin ahlaklı olduğuna biz karar vereceğiz. Parti boka batmanı isterse, batacaksın! Adam seni arzuluyorsa, bu çok iyi bir haber."

Saşenka çok şaşırıldı. "Yani..."

"Kızakla gezmeye git" diye bağırdı öfkelenen adam. "O pislikle mümkün olduğunca sık görüş."

"Ama karşılık olarak bilgi istiyor."

"Ona bir iki lokma verebiliriz, ama karşılığında külçe altın istiyoruz. İlk olarak, matbaayı ele veren hainin kim olduğunu öğren. İsmi alamazsan bu operasyon başarısızlıkla sonuçlanmış demektir. Parti de hayal kırıklığına uğrar. Dikkatli ol. Bu kadar." Mendel'in yüzü soğuktan morarmış gibiydi. "Donmadan önce aşağı inelim. Annen boşanmayla nasıl başa çıkıyor?"

"Onu hiç görmüyorum. Doktor Gemp histerik ve melankolik olduğunu söylüyor. Kloral, bromin ve afyon alıyor; babam bir de hipnozu denemek istiyor."

"Bayan Lewis'le evlenecekler mi?"

"Ne?" Saşenka midesine yumruk yemiş gibi hissetti kendini. Babası ve Lala mı? Neden bahsediyordu bu adam? Ancak Mendel aşağıya inmişti bile.

Şehrin öte tarafındaki fabrikaların ışıkları yeniden başladı, ama siyah çatılar nedeniyle şehirde fokurdayan öfkeye dair hiçbir şey görülemiyordu. Dünya gerçekten deliriyor, diye düşündü Saşenka.

Sonraki gün hava sıcaklığı biraz yükseldi. Güneş ve ay, krem rengi bir gökyüzünde şüpheyle birbirlerini gözetliyorlardı. Gökyüzünde karlı bir alanda duran kuzu, koç ve boynuzlu hayvanlara benzeyen bulutlar vardı. Tüm fabrikalar grevdeydi.

Finlandiya İstasyonu'na giden tramvaya binen Saşenka, fabrikalardan çıkmış kalabalığın köprüyü geçtiğini ve ekmek için üçüncü kez gösteri yaptıklarını gördü. Bu gösteri Perşembe günü yani Dünya Kadınlar Günü'nde başlamış, sonrasında kalabalıklaşarak devam etmişti.

"Sefiller, uyukladığınız yerden çıkın!" diye bağıırıyordu ellerindeki kırmızı bayrakları sallayan insanlar. "Mutlakiyete son! Ekmek ve barış verin bize!"

Rus Kazakları kalabalığı Aleksander Köprüsü'nde geri çevirmeye çalıştı, ancak on binlerce insan yürümeye devam etti. Saşenka, şala sarınmış köylü kadınların Yeliseyev'in camlarını kırıp yiyecekleri aldığını gördü. "Kocalarımız sınırda ölüyor! Ekmek verin bize! Çocuklarımız açlıktan ölmek üzere!" Caddelerde oğlan çocukları vardı, göbekleri şişmiş bu çocuk vücutlarının yüzleri yaşlı maymunlarınkine benziyordu. Caddenin köşesinde oturmuş bir çocuk konser veriyordu:

*Terk edilmiş öksüzüm ben, bana bakacak kimsem yok
Yakında ölürüm ve mezarımda dua eden de olmayacak
Yakınlarda bir ağaçta bir bülbül bazen şarkılar söyleyecek
sadece.*

Saşenka çocuğa biraz para ile kırmızı bir broşür verdi. "Devrimden sonra, ekmeğin olacak ve efendi sen olacaksın. Marx oku, anlarsın. *Das Kapital*'le başla, sonra da..." Ancak çocuk aceleyle kaçtı.

Saşenka Parti'den özel bir emir almamıştı. Önce, Şirokaya'daki örgüt evine gidip Şlyapnikov'u kontrol etmişti. "Bu gösteriler sadece zaman kaybı" demişti adam. "Broşürleri boşuna harcama. Bu da tüm diğer isyanlar gibi işe yaramayacak." Cuma günü, bir polis memuru işçiler tarafından köprüde öldürülmüştü ve bir çete, aşçı Delphine'in Baron Zeitlin için milföy tatlısı aldığı Filip-pov Pastanesi'ne saldırmıştı.

Yetkililer de olanlara tepki göstermeye başlamıştı. Her yer Rus Kazakları ve askerlerle doluydu, Saşenka şehri kışlaya benzetme-

ye başlamıştı. Her cadde, her köprü makineli tüfek yuvaları ve zırhlı araçlar tarafından gözleniyordu; süvari birlikleri meydanlarda yoğunlaşıyordu ve karın üstü at pıslığıyla doluydu.

Tiyatrolar hâlâ açıktı; Zeitlin'le Lermontov'un *Masquerade* adlı avangart eserini görmek için Aleksandrinski'ye giden Ariadna büyük gelişme kaydettiğini düşünüyordu. Donan ve Constant hâlâ çok kalabalıktı, orkestralar Europa ve Astoria otellerinde valsler çalıyordu.

Saşenka Sagan'la buluşacaktı. Öncesinde Nevski Caddesi 153 numarada bulunan örgüt evine aceleyle gitti, ancak Şlyapnikov ve Molotov'la orada bulunan Mendel sakinleşmesini söylediler genç kıza. "Bu işçilerin kafasına bir iki tane sık, biraz da ekmek ver; isyan hemen biter." Diğerleri de onunla aynı fikirdeydi. Belki de haklılar, diye düşündü Saşenka.

Finlandiya İstasyonu'na gelen genç kız, arkasına bakıp polis tarafından takip edilmediğinden emin oldu. Kafasındaki polis tanımına uyan bir adam vardı, ancak Saşenka trene binmeden hemen önce izini kolaylıkla kaybetti. Üçüncü sınıfta seyahat ediyordu; trendeki her delikten hırıltılar eşliğinde çıkan duman büyücünün efsunu gibi fırl fırl dönüyordu.

Saşenka, Finlandiya sınırına en yakın kasaba olan Beloostrov'da Sagan'la buluşacaktı. Oraya vardıklarında trende bir tek Saşenka kalmıştı; Sagan onu üç atlı bir troykada kürklere sarınmış halde puro içerek bekliyordu. Genç kız troykaya binince Sagan kürklü bir battaniyeyi kızın kucağına yaydı. Araba sürücüsü yere balgam attı, kırbacını şaklattı; araba hareket etti. Saşenka Lala'yla çıktığı gezilerdeki kızağın fildişi aksesuarlarını, kapılarındaki aile armasını, saten kilimi hatırladı. Başlığı bir sağa bir sola kayan bir koyun postuna bürünmüş sarhoş bir şoförün kırbaçladığı sıksa atların çektiği bu döküntü kızaksa gıcırdayıp takırdayarak kırlarda ilerliyordu. Şoför durmadan atlarla veya yolcularla konuşuyordu, ama kızağın hışırtısı ve toynak sesleri nedeniyle kimse onu duyamıyordu.

"Deh... Yulaf... Fiyatlar yükseliyor... Yulaf..."

"Piter'de kötü firavunlarla savaşıyor olman gerekmiyor mu?" diye sordu Sagan.

"İşçiler aç, asi filan değiller. Sen de endişelenmiyor musun?"

Sagan başını iki yana salladı. "Birkaç isyan olur, başka bir şey olmaz."

"Parti de seninle aynı fikirde." Başını kaldıran Saşenka, Sagan'ın yüzüne baktı. Subay bitkin ve gergin gözüküyordu; çift hayatının

ve mutsuz evliliğinin getirdiği zorluklar, baş ağrıları, uykusuzluk, şehirde giderek artan karışıklık... Her şey üstüne üstüne geliyordu sanki. Mendel'in suçlamalarını düşünen Saşenka başını iki yana salladı. Sagan'la hiç tanışmamışken ve onları bir arada görmemişken nasıl böyle düşünebilirdi? Hayır, Sagan bir çeşit arkadaş haline gelmişti. Ariadna gibi bir anneye sahip olmanın getirdiği acıları anlıyordu. Saşenka onun sevgisini hissediyordu, ama bu *öyle* bir sevgi değildi! Kesinlikle değildi! Sagan polisliğe bile uygun değildi. Uzattığı sarı saçları ona yakışıyor, bu haliyle korkutucu bir polisten çok anlaşılabilir bir şaire benziyordu. Birçok yönden düşmandılar, ancak Saşenka karşılıklı saygı, ortak düşünceler ve zevkler konusunda çok iyi anlaştıklarını biliyordu. Saşenka'nın çok önemli bir görevi vardı, bu görevi yerine getirdiğinde belki de bir daha hiç görüşmeyeceklerdi. Ama Mendel'in, Sagan'ı tekrar görmesini söylediğine çok memnundu. Evden haberleri vardı ve Sagan'dan başka kiminle konuşabilirdi ki?

"Evde bir şey oldu" dedi. Aileyle ilgili dedikoduları anlatmaktan zarar gelmezdi. "Bayan Lewis! Lalam! Mendel'in Donan'da bir casusu var. Ben de böyle öğrendim. Babamla konuşunca kızardı, inkâr etti, uzaklara baktı ve sonunda onunla evlenmeyi benim için, beni mutlu etmek için düşündüğünü itiraf etti. Sanki bu hayatımda en ufak bir değişiklik yapacakmış gibi! Ancak şimdi annemi boşamayacağını söylüyor. Annem çok hassas şu an. Lala'ya sordum, bana sarılıp teklifi hemen reddettiğini söyledi. Çocuk gibiler Yoldaş Petro. Dünyaları yerle bir olmak üzere, kaçınılmaz diyalektik onlara da çarpacak ve onlar Titanic'te müzik çalan orkestra misali oyalanıyorlar."

"Üzüldün mü?" diye sordu genç kıza yaklaşan Sagan. Saşenka, adamın bıyığının babasınıninkine benzediğini fark etti.

"Tabii ki hayır" dedi boğuk bir sesle. "Ancak Lala'yı hiç öyle düşünmemiştim."

"Dadılar böyle şeylere meraklıdır. Ben ilk ilişkiyi kız kardeşimin dadısıyla yaşamıştım" dedi Sagan.

"Öyle mi?" dedi Saşenka. Birden hayal kırıklığına uğramıştı. "Eşin nasıl?"

Adam başını iki yana salladı. "Evden ruhen uzaklaştım. Hayal gibi gidip geliyorum. Bir zamanlar inandığım her şeye şu an inanmakta güçlük çekiyorum."

"Lala benim sırdaşımdı. Sen kiminle konuşursun?"

"Kimseyle. Karımla bile konuşmam. Bazen düşünüyorum da, belki de yanımdayken kendim olabildiğim tek insan sensin çünkü

yarı yabancı, yarı arkadaşız, öyle değil mi?"

Saşenka gülümsedi. "Ne çiftiz ama!" Gözlerini kapadı ve rüzgârda uçuşan kar taneciklerinin yüzüne serpilmesini duyumsadı.

"İşte!" diye bağırdı Sagan ilerideki bir hanı işaret ederek.

"Peki, efendim" diyen sürücü atları kırbaçladı.

"Neredeyse geldik" diyen Sagan, genç kızın koluna dokundu.

Her iki yanında koruma misali birkaç huş ağacı bulunan ve çatısından renkli oymalar sarkan ahşap bir kulübe, karla kaplı arazinin ortasında yapayalnız duruyordu. Saşenka, bunun Karlar Kraliçesi hikâyesinden bir sahne olduğunu düşündü.

Kızak hışırtılar eşliğinde durdu, atların burun deliklerinden duman çıkıyordu. Ahşap kapı açıldı ve ayı derisinden bir kaftan ile çizmeler giymiş siyah sakallı, şişman bir adam kızaktan inmelerine yardımcı olmak üzere koşarak geldi.

Hanın içi köylü evi gibiydi. Geleneksel bir Rus ocağının bulunduğu restoran, beyaz sakallı bir adamın horlayarak uyuduğu bir odaydı aslında. Saşenka, yarı açık ocağın içinde şişte cızırdayan bir av hayvanı gördü. Siyah sakallı adam onları ahşaptan yapılmış kaba bir masaya buyur etti ve ellerine birer bardak Ermeni brendisi *chacha* verdi.

"Garip çifte" dedi Sagan ve içeceklerini yudumlamaya başladılar. Saşenka daha önce hiçbir erkekle yemeğe çıkmamıştı. *Chacha* genç kızın midesini kurşun misali yakarken, ateş, uyuyan yaşlı adam ve ocaktan gelen aromatik koku görüşünü bulandırıyordu; Saşenka, donmuş kuzeyde yaşayan yegâne insanlar olduklarını hayal etti. Sonra kendine gelmek isteğiyle başını iki yana salladı. Durumun farkında gibi gözükken Sagan'la şakalaşırken köylü adam kızarmış ördeği dumanı üstünde bir güveçte servis etti. Ördek o kadar iyi pişmişti ki pancar, sarmısak ve et suyu karışımı ağız sulandırıcı bir koku yayan etler kemiklerden sıyrılmak üzereydi. Yemeği çok beğendiler, bu sırada Devrim'i unutmuş gibiydiler, sadece öylesine sohbet ettiler. Tatlı yoktu ve yaşlı adam hiç uyanmadı. Bir *chacha* daha içtikten sonra çok memnun bir halde oradan ayrıldılar.

Kızak karlı arazi üzerinde hızla ilerlerken "Verdiğin bilgi doğru çıktı Petro" dedi Saşenka.

"Bu bilgiyi sana vermek çok zordu."

"Ancak yetmez. Bize ihanet edenin adını istiyoruz."

"Senin için bu ismi öğrenebilirim. Ama buluşmaya devam edeksek üstlerime gösterebileceğim bir şeylere ihtiyacım var..."

Saşenka oynadıkları bu tehlikeli oyun nedeniyle heyecanlan-

mıştı, kendini konuşmaya hazırlarken sessizlik oldu. “Peki” dedi. “Bir şey var. Gurstein sürgünden kaçtı.”

“Biliyoruz.”

“Petrograd’da şu an.”

“Tahmin etmiştik.”

“Peki, onu bulmak istiyor musunuz?”

Sagan başını evet anlamında salladı.

“Kiev’deki pansiyona bakın. 12 numara.” Saşenka bu cevabı Mendel’le hazırlamıştı, çünkü dayısı genç kızı Sagan’ın verdiği bilgilere karşı bilgi isteyeceği konusunda uyarılmıştı. Gurstein gözden çıkarılabilir biriydi anlaşılan.

Sagan etkilenmişe benzemiyordu. “O Menşevik, Saşenka. Ben Bolşevik istiyorum.”

“Guerstein, Bakü’den Senka Şaşıyan’la kaçtı.”

“Stalin için bankalar soyan o çılgın haydut mu?”

“O da 13 numarada. *Bana borçlusun* Yoldaş Petro. Bu öğrenilirse Parti beni sabaha kalmaz öldürür. Şimdi matbaa konusunda bize ihanet eden hainin ismini ver.”

Bir süre sadece kızağın çıtırtıları duyuldu Saşenka, Sagan’ın insan hayatı ile bir ajanın değeri arasında seçim yapmaya çalıştığını hissedebiliyordu.

“Verezin” dedi sonunda.

“Süvari Alayı kışlasındaki kapıcı mı?”

“Şaşırdın mı?”

“Hiçbir şey beni şaşırtamaz” dedi Saşenka sevinçle.

Gökyüzünde kızıl izler vardı, kanlı bir sabanla sürülmüştü sanki. Atların önünden zıplayan tavşanlar, hızla hoplayarak karşıya geçiyorlardı. Burası insana nasıl da mutluluk veriyordu! Sagan sürücüyü bir şeyler söyledi, adam atları kırbaçladı.

Saşenka arkasına yaslanıp gözlerini kapadı. Hainin ismini öğrenmişti. Görevini başarıyla yerine getirmişti. Parti memnun olacaktı. Mendel’in istediğini elde etmişti; bir Smolni kızı için hiç de fena değil, diye düşündü. Sagan ve o bir şekilde sözlerini tutmuşlardı. Tüm casusların başarıyla sonuçlanan bir görev sonrasında hissettiği adrenalini ikisi de hissediyordu. Saşenka onu tuzığa düşürmüştü; Sagan da nedendir bilinmez, ona külçe altın vermişti.

Görüş alanlarına bir kulübe girdi, bir arazinin ucuydu muhtemelen. Sıcaklık düşüyordu ve her yer tekrardan buzlanıyordu. Uzak-taki bir çam ağacı kümesi gümüşten yapılmış gibi duruyordu.

“Bak, işte!” dedi Sagan Saşenka’nın eldivenli elini tutarak.

“Güzel değil mi? Şehirdeki boğuşmadan uzak. Sana çok sevdiğim özel bir yeri göstermek istiyorum.”

“İşte, *barin*” dedi sürücü, kaşlarını kaldırıp tükürdü. “Emrettiğiniz gibi.”

“Burada sonsuza dek yaşayabilirim” dedi Sagan tutkuyla; şapkasını çıkarınca lüleleri omuzlarına döküldü. “Buraya yaşamaya gelebilirim. Burada mutlu olabilirim, sence de öyle değil mi?”

Uzaktaki bir bacadan dalgalar halinde duman çıkıyordu. Sagan genç kızın elini tuttu ve eldivenini çıkardı. Kuru ve sıcak elleri kenetlendi; birbirlerinin tenlerini hissettiler. Sonra Sagan Saşenka'nın sol elini tuttu, oğlak derisiyle tavşan kürkü eldiveninin içine soktu. Saçma ve korkutucu derecede samimi bir şey gibi görünüyordu, ama Saşenka bu durumdan keyif de aldı. Genç kız nefessiz kalmıştı. Avcunun için dayanılmaz şekilde hassaslaşmıştı, adamın sert tenine değince karıncalanıyordu. Saşenka boyundan yükselen bir sıcaklık hissetti, elini adamın eldiveninin içinden hızla çekti.

Adamın kendisine baktığını hisseden Saşenka yine de uzaklara baktı. Bu kadarı fazla oldu, diye düşündü.

“Daha hızlı! *Bistro!*” diye bağırdı Sagan sürücüye. Üç at hızla ileri atıldı ve sürücü kontrolü kaybediverdi. Kızak ileri geri sarsıldı, sürücü bağırırmaya başladı ancak engibeli kar onları bir o tarafa bir bu tarafa savurdu. Sonunda iyice hızlanıp bir kar bulutu yarattı ve Saşenka kendini havada uçarken buldu.

Yumuşak kara yüzüstü düşüp bir an hareketsiz kaldı. Sagan çok yakınındaydı, ama hareket etmiyordu. Yaşiyor muydu? Öldüyse ne olacaktı? Saşenka doğrulup oturdu. Atlar hâlâ dörtnele koşuyordu, kızaktaki sürücü de bata çıka arkalarından gidiyordu. Yüzü kara gömülmüş olan Sagan hâlâ hareketsiz duruyordu.

“Petro!” diye bağırdı genç kız ona doğru sürünerek. Sonra gamzesine dokundu.

Sagan gülerek kalkıp oturdu, uzun ince yüzündeki karları temizlemeye başladı.

“Beni korkuttun” dedi Saşenka.

“İkimiz de öldük sanmıştım” diye yanıtladı adam ve güldü. Genç kız da gülmeye başladı.

“Halimize bir bak!” dedi. “Sırlsıklam olduk...”

“... Ve üşüyoruz” dedi kızağa bakınan Sagan. “Ve korkarım yapayalnızız!”

Saşenka, adamın koyu renkli gözbebeklerinin çarpışmanın verdiği heyecanla büyüdüklerini fark etti. Adamın şapkasını kafa-

sına taktı ve bir süre durmadan çocuklar gibi güldüler. Kulübeden ve kızaktan çok uzakta bir yerlerde, karla kaplı arazinin ortasında öylece otururlarken Sagan başını Saşenka'nın omzuna koymak istedi; genç kız da aynı şeyi yapmak isteyince kafaları tokuştu, dönüp birbirlerine baktılar.

Sagan bir an bile beklemeden Saşenka'yı dudaklarından öptü. Genç kızı daha önce kimse öpmemişti. Parti'yi düşünen, başarısına sevinen ve Mendel'in Sagan'ın ilgisi konusunda haklı olabileceğine karar veren Saşenka, adamın kendisini bir dakikadan fazla öpmesine izin verdi. Sagan'ın dili genç kızın ağzını açtı ve dudaklarını, dişlerini, dilini yaladı. Dudakları karıncalanan Saşenka sersemleşti ve bulanık görmeye başladı. Sonra bir an, sadece bir an için gözlerini kapatıp başının ağırlığını adamınkine verdi ve hep yapmak istediği şeyi yaptı: Ona pamuk helvayı hatırlatan saçları okşadı. Birbirlerine şiir, Sagan'ın evliliği, problemleri ve aile gibi pek çok konuda sırlar vermişlerdi, ama hiçbir şey üstünlük oyunu kadar heyecan verici olmamıştı. Bu ölümcül bilgi alış-verişi ince bir buz tabakasında yavaş ve seksi hareketlerle polka yapmaya benziyordu. Başı dönmeye başlayan Saşenka titriyordu, ama heyecan kıvılcımları ve tensel bir çekim de duyuyordu.

"İşte geldik *barin!*" diye bağırdı kızağın sürücüsü, donmuş sakalı mantara benziyordu. Kızağı kontrol altına almış ve Sagan ile Saşenka'yı almak için büyük bir daire çizerek geri gelmişti. "O kaza için özür dilerim, ancak görüyorum ki kimseye bir şey olmamış. Pek sağlıklı gözüküyorsunuz!" dedi ve kaba bir tavırla kesik kesik güldü. Sagan'ın sıcak teni Saşenka'nın yanakları ve çenesinin karıncalanmasına neden olmuştu. Saşenka yanıyordu ve sonunda Sagan'dan kurtulmayı başardı. "Deh!" diye bağırdı sürücü. Kızak hızla onların yanına gelirken Sagan ve Saşenka'nın yüzüne donmuş yıldızlar yağdı.

Sagan, kalkmasına yardım ettiği genç kızı üzerindeki karları temizledikten sonra arabaya bindirdi. Saşenka'nın elleri ve dizleri titriyordu. Dudaklarını koluna silen kız, kendinden emin değildi ve huzursuzdu.

Kısa süre sonra kulübeye vardılar. Buzdan kılıçlar saçaklardan sarkıyor, karmaşık buz tomurcukları pencerelerde güzel görüntüler oluşturunuyordu. Çivili ahşap kapı açıldı ve koyun derisinden bir kaftan giymiş pembe yanaklı bir köylü kızı gülerek dışarı çıktı. Elindeki tepside iki kadeh *gogol-mogol* vardı. Karın üstünde yumuşak bir battaniye gibi duran öfkeli gökyüzü, her yeri mavimsi mora dönüştürüyordu.

Sonra Sagan ve Saşenka durakta ayrıldılar.

Saşenka'nın yanağında bir kızarıklık vardı. Parmak uçlarıyla yanağına dokunan kız Sagan'm dudaklarını hatırlayınca ürperdi.

29

Yüzbaşı Sagan, Saşenka'nın bindiği küçük trenin, bacasından yükselen dumanlar eşliğinde harekete geçip hızlanarak uzaklaşmasını izledi.

Sagan, aptal istasyon müdürüne kimliğini gösterip ofisine el koyunca adam heyecandan neredeyse kendinden geçti. Alman ocağında ısınıp kendine bir kadeh konyak dolduran subay, patronu General Globaçev için raporunu yazmaya koyuldu.

Sagan'ın şakakları gerilmeye başladı, baş ağrısı nüksedecekti. İlaç olarak değerlendirdiği tozdan biraz alıp dişetlerine sürdü ve iki fırt çekti. İşler iyi gitmiyordu. O ve general, Petrograd için endişeleniyorlardı; bu endişe Sagan'm Saşenka'ya olan ilgisinden de öndeydi. İki adam da acil önlem alınması ve Duma'nın ihraç edilmesi gerektiğini düşünüyorlardı: Rus Kazaklarının *nagaika* kırbaçlarını kullanmalarının zamanı gelmişti. Kokain ve tonik, gerginliğini her yeri fethetmiş olmanın verdiği coşkulu bir tatmin duygusuna dönüştürdü ve şakaklarında âdeta davullar çalmaya başladı.

Corps de Pages'deki²¹ günlerinden beri Sagan hep en iyiler arasında olmuştu, Dedektiflik Okulu'ndaki iki yıllık eğitim boyunca en büyük ödülleri o almıştı. Şüphelilerin özelliklerini tanımlamak için geliştirilen Bertillon sisteminin antropometrik çalışmaları konusunda uzmanlaşmış, Subay Glasfedt'in ateşli silahlar dersinde hedefi vurma yarışmasını kazanmış, "Ajanların Devlet Lehine Yönetilebilmesi Üzerine Çalışmalar" konusunda uzmanlaşmıştı. Burada öğrendiklerini Saşenka'ya uyguluyordu. Ohrana'nın dâhisi Albay Zubatov'un pek kibar emirlerini ezberlemişti: *Casusunuza zina yaptığınız bir metres gibi bakmalısınız*. Aslında kadın devrimcileri flört etmeden çift taraflı ajanlara dönüştürmek neredeyse imkânsızdı; bu Sagan'm "antiflört" dediği bir şey oluyordu çünkü aptal yeniyetmeleri flört etmeyi asla düşünmeyen ancak cinsel yakınlaşmaya hayır demeyen ciddi entelektüeller olduklarına inandırmak gerekiyordu. Sagan, Zubatov'un tavsiyelerini dinleyerek bir sosyalist devrimciyi bir de Bolşevik'i çift taraflı ajanlara dönüştürmüştü. İkisi de yatakta

21. Rus İmparatorluğu'nda önemli ve prestijli bir askeri okul. (ç.n.)

pek iyi değildi, ama casusluk dramı bu sıkıcılığı fazlasıyla telafi etmişti.

Sagan, Saşenka'yla buluşmalarına dikkatle hazırlanıyordu; son tangoları dinliyor, Mayakovski'nin saçmalıklarını ezberliyordu, Saşenka'nın dikkatini çekmesi de bunlar sayesinde olmuştu. Genç kızın Bolşevizm'e olan bağlılığı her şeyi kolaylaştırmıştı: "Espri yeteneğinden yoksun olanlar kandırılması en kolay olanlardır" dedi kendine kendine. Devrimcilerin çoğu gibi Saşenka da Yahudi'ydi, tanrısız Marksizm'i veya Alman kaiseri destekleyen döneklere biriydi. Sagan, kendi liberal duruşunu düşünüp gülümsedi; çara, Ortodoksluğa ve vatana yani eski düzene tutkuyla bağlıydı.

İstasyon müdürünün kalemıyla mürekkebinin kullanarak, generale raporunu yazmaya başladı:

Efendim, nihayet işimize yarayan Ajan 23X'in (Kutup Tilkisi) dosyası konusunda oldukça memnunum. Sizin de bildiğiniz gibi, ilk soruşturmayı da sayarsak Rus Sosyalist Demokrat İşçi Partisi'nin Bolşevik ayağına bağlı bu ajanla on bir kez gizlice görüştüm. Çalışmalarımız sonuç vermeye başladı ve kayda değer kazanımlarımız devam edecek. Gizli ajanlardan oluşan araştırma timimizin Kutup Tilkisi'ni takip etmesi sonucunda orta kademedeki üç nihilisti tutukladık ve yeni matbaanın yerini bulduk.

Bu ajanın dize getirilmesi iki şekilde mümkün oldu: 1-Felsefik: Şahsına ve davasına sempati duyduğuma ikna olması (annesini Karanlık'ın evinden kurtarmam güvenini kazanmama özellikle yardımcı oldu). 2- Taktik: Kapıcı yani Süvari Alayı kod adlı yeni Parti üyesinin ismini vermemiz, bu da bize hiçbir şey kaybettirmedi çünkü P. Stolipin'in "Ajanların Devlet Lehine Yönetilebilmesi Üzerine Çalışmalar"da belirttiği üzere yaptığımız para teklifine (aylık 100 ruble) rağmen kendisini bize hizmet etmeye ikna edememiştik.

Bugünkü görüşmemizde ajan, iki devrimcinin ismini verdi: Bir Menşevik ile Bakü, Moskova, Petrograd güvenlik birimleri tarafından uzun zamandır aranan bir de Bolşevik terörist. General Truseviç'in "Harici Gözetim Üzerine Çalışmalar" eseri doğrultusunda bir gözetim organize edecek ve söz konusu kişiyi tutuklayacağım. Ajan Kutup Tilkisi'ni idare etmeme izin vermenizi rica ediyorum, çünkü bizim için yararlılığının benim performansıma bağlı olduğunu düşünüyorum. Bolşevik üstlerinin bana bu isimlerini vermesini söylemiş olmaları mümkün, ancak inanıyorum ki kendi yoldaşlarına yakalanma tehdidi onun lehimize ikna olmasını kolaylaştıracaktır.

Öncelikli görevimiz, dayısı Mendel Barmakid'i (Kod adı Yumru Ayak, Yoldaş Baramyan, Yoldaş Ocak) ve Bolşeviklerin Petrograd Komitesi'ni tutuklamaktır. Bu örgütün derinden sarsıldığına ve ne kısa ne de orta vadede tehdit oluşturamayacağına inanıyorum...

Zavallı Saşenka, diye düşündü kendini beğenmiş bir tavırla, ama genç kızın gökyüzündeki en parlak yıldız olduğunu düşünüyordu aslında.

Karısını veya General Globaçev'i görmek için asla sabırsızlanmıyordu. Ancak elinde olsa Saşenka'yla örgüt evinde her gece buluşurdu.

Onun mahcubiyeti, o yeniyetme endişeleri, garip halleri, yün çoraplar, düğmeli gömlekler ve griler içindeki aşırı ciddi tavırları, bakire Bolşevikler misali yaptığı topuzu, hiç makyaj yapmaması, koku sürmemesi... Tüm bunlar başlarda Sagan'ı yoruyordu. Ancak son haftalarda Saşenka onu etkilemeye başlamıştı; Sagan artık onun genç teninin ve muhteşem saçlarının kokusunu duymak, insanın gözlerinin ta içine bakan gri gözlerini ve annesinden bahsederken parmaklarını üstdudağına değdirmesini görmek, çelimsiz vücudunun genç kızın daima saklamaya çalıştığı kadımsı kıvrımlarla donanmasını izlemek için sabırsızlanıyordu. En şirin yönü de espri anlayışını ve yaşama sevincini bastırıp, somurtkan devrimci rolünü oynamak için kaşlarını çatmasıydı. Tanrı'nın oyunlarına gülmeden edemedi Sagan, çünkü Saşenka ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın Tanrı ona asla kapanmayan dudaklar, yakıcı gri gözler ve iri göğüsler vermiş; genç kızın dileklerinin tam tersini gerçekleştirmişti, bu da onu daha tatlı bir hale getiriyordu.

Sagan, genç kızın dudaklarını tattığında elleri gerçekten titremeye başlamıştı. Saşenka'nın bu öpücüğe karşılık verme konusunda gösterdiği isteksizlik aslında ne kadar zevk aldığını gizleyememişti. "Yoksa bana mı öyle geldi?" diye sordu kendi kendine Sagan. Kırk yaşlarındaki her adam o ten, o dudaklar ve yabanarısı vızıltısına benzeyen o ses karşısında muhakeme yeteneğini kaybederdi. Ellerini kaldıran Sagan, genç kızın tenini, boynunu koklayabilmeyi diledi...

Ancak yine de o bir ajandı. Dava, çar, vatan hep ilk sırada olacaktı. Bu iyi ile kötü arasında bir ölüm kalım mücadelesiydi ve Saşenka yanlış taraftaydı. Eğer mecbur kalırsa... Bu noktaya asla gelmemeyi umuyordu. Ohrana özeldi. İmparatorluğu koruma savaşı merhametsizlik gerektiren bir mücadeleydi, meslektaş General Batiuşin'in de dediği gibi, "Kendini küçük düşürüp dava-

yı sessizce kazanarak sonlandıran birini yüceltmek gerekiyordu." Sagan ıslattığı parmağıyla Doktor Gemp'in tozundan biraz alıp kokaini burnuna ve dişetlerine sürdü. Kendi kendine güldü.

Kapı açıldı. Üniforma giymiş bir göbek tarafından takip edilen solgun bir burun ile kızıl bir sakal içeri girdi, sonra istasyon müdürünün devamı geldi.

"Bir şey mi söylediniz efendim?" dedi adam. "Yapabileceğim bir şey var mı? Üstlerime bir not yazmam yeterli olacaktır. Size minnettar olurum."

"Neden olmasın?"

"Düşmanlarımızı, Alman ajanlar ile Yahudi nihilistleri yok ettiğinizi umuyoruz!" İstasyon müdürü ellerini ovuşturuyordu.

"Tabii ki! Finlandiya İstasyonu'na sonraki tren kaçta? Teslim etmem gereken bir rapor var da."

"Beş dakika sonra efendim, Tanrı çarı korusun!"

30

Pantemelyon'un Delaunay'yı kaymayı önlemek için takılmış zincirleriyle avluya girdiğinde grandükün armalı Benz'i Fontanka'daki Radziwill Sarayı'nın dışında bekleyen arabaların arasına çoktan park edilmişti. Fransız Konsolosluğu'na ait Renault, Büyükelçi Paleologue ve eşini indirirken sırasını bekledi Samuil ve Ariadna Zeitlin.

Yeşil ceketli İzmailovski korumaları, jandarmalar ve deri pantolonlu, kürklü, kırbaçlı Rus Kazakları meydanda dolaşüyor, köşeleri gözetliyorlardı. Hava at teri ve gübre kokuyordu; kaldırımlarda binlerce toynağın takırtısı, at arabalarının gümbürtüsü, tüfeklerin metalik tıkırtısı, gem ve kılıç sesleri çalkalanıyordu.

Sarayın mermer merdivenlerinden aşağı vals melodileri ve kahkahalar akıyordu. Zeitlinler, merdivenlerin başında Fransız büyükelçisi ile eşini selamladı; bu dörtlü, şehrin ne kadar sessiz olduğunu konuşuyordu ki uzaklardan bir silah sesi duyuldu. Köpekler uludu, sirenler çaldı ve şehir Viborg'un ötesinden uludu sanki.

"Nasılısınız sevgili Baron? Biraz daha iyi misiniz Barones?" Fransız büyükelçi eğilirken akıcı Rusçasıyla konuşuyordu.

"Çok daha iyiyim, teşekkürler. Bunu siz de duydunuz mu?" diye sordu Ariadna, gözleri anaforlar gibi yanardöner olmuştu. "Havai fişek!"

“Bu silah sesiydi Barones, korkarım ki öyleydi” diye yanıtladı büyükelçi; siyah paltosu, silindir şapkası ve beyaz kravatıyla kusursuz görünüyordu. “İşte yine oldu. Metal fabrikası işçileri Petrograd’dan, Viborg ve Narva’dan yüz binler halinde yürüyorlar.”

“Donuyorum” dedi Ariadna.

Onu elinden tutan Fransız kadın “Haydi içeri girelim” dedi.

Yerlere kadar kürkler giymiş iki kadın içeri girdiler ve kürklerini hizmetçiye uzattılar. Pınardan çıkan bir meleğe benzeyen Ariadna pırlantalarla süslü, göğsü ve sırtı dekoltesi leylak rengi elbisesi içinde çok güzeldi, ama solgun görünüyordu. Polonya’nın en zengin çifti Prens ve Prenses Radziwill’le kucaklaştı.

“Bu gece geldiğiniz çok iyi olmuş, siz Ariadna ve siz Madam Paleologue. İptal etmeyi düşündük, ama sevgili Grandük Basil bunu kesinlikle yasakladı. Bunun bizim görevimiz olduğunu söyledi, evet, görevimizmiş. General Kabalov’la konuştuk ve o da güven verdi...”

Yine silah sesleri. Zeitlin ve büyükelçi dışarıda durup etrafa baktı. Limuzinler ve kızaklar misafirleri getiriyordu. Pırlantalar ve zümrütler, kürkleri içinde hayvanlar gibi hareket eden kadınların kulağından çiğ damlası gibi sarkıyordu. Parfüm, havaya ağırlığını koyma konusunda dondurucu soğukla yarış halindeydi. Zeitlin bir puro yaktı, bir tane de büyükelçiye uzattı.

İkisi de sessizdi. Fiyatların hızla yükseldiğini ve gizli polisin yakında baş gösterecek huzursuzluklar konusundaki uyarılarını bilen büyükelçi, bakanlar ile grandükleri böyle bir gecede eğlenirken görünce şaşırdı.

Zeitlin kendi düşüncelerinde kaybolmuştu. İsyanlar, gösteriler, katliamlar, iki savaş ve 1905 Devrimi’ni yaşamış, hepsinden daha da güçlenip zenginleşerek çıkmıştı. Evde işler yoluna girmişti, alışılmadık çılgınlık ve endişe krizleri geride kalmıştı.

Doktor Gemp’in afyon iğneleri Ariadna’yı kendine getirmişti ve boşanma ertelenmişti; Saşenka, Profesör Raev’in derslerine kaydolmuştu; Lala sakın, uysal görünüyordu. Tek endişesi Gideon’du. O haylaz, o *momzer* neyin peşindeydi?

31

Gideon Zeitlin, cebinde iki yüz rubleyle uşak Leonid’in sürdüğü Russo-Balt’ta evine dönüyordu. Rus Kazakları ve bekçiler Genelkurmay, Savaş Bakanlığı ve Kışlık Saray’ın bulunduğu resmi Liteni

kordonunda kontrol noktaları oluşturmıştı. Ancak Gideon, Nevski Caddesi'nden geçerken birkaç işçi arabayı taşıladı.

"Pis spekülâtör!" diye bağırıyorlardı insanlar. "İnsanları soy-mak neymiş göstereceğiz sana!"

Arabanın tavanında taşlar oynuyordu, ama ayıkken bile hep hafif çakırkeyif olan Gideon korkmuyordu. "Ben mi? Bu kadar insanın içinde ben mi? İstedığınız benim kardeşim, sizi aptal-laar!" diye bağırды uyluklarına vurarak. "Devam et, Leonid! Mah-vettikleri benim arabam değil! Ha ha!" En sorunsuz zamanlarda bile gergin olan uşaksa pek eğlenmiyor gibiydi.

Çok katlı apartmanların bulunduğu dar bir cadde olan Onuncu Rojdestvenskaya'da durdular. Kürk yakalı paltosunu omuzlarına alan Gideon arabadan indi.

"Ben gideyim o halde" dedi Leonid.

"Hmmm" dedi Gideon; karısına, çocuklarına ve kardeşi Samu-il'e ailesiyle vakit geçireceğine dair söz vermişti. Ancak her şey-den tam olarak da vazgeçemiyordu. "Beklemini rica ediyorum."

"Üzgünüm Gospodin Zeitlin, arabayı çok uzun süre bırakmak istemiyorum" diye cevap verdi hizmetli. "Baron 'Onu eve bırak ve geri gel' dedi ve ben baron için çalışıyorum. Ayrıca araba işçiler-ce taşlanabilir; bu çok güzel bir araba Gospodin Zeitlin, Delaunay ve diğerlerinden çok daha güzel..."

"İyi geceler, Leonid, iyi yolculuklar!"

Kapıdaki görevliye mutlulukla bakıp başıyla selam veren –ve "Seni gammaz Ohrana pislği" diye düşünen– Gideon, mermer lobiye girdi; cilalı pirinç ve siyah metal oymalardan art-deco tarzında yapılmış asansöre binip beşinci kata çıktı. Samuil'le içtiği konyak ve şampanya vücudunda âlem yapıyor, kalbini yakıyor, bağırsaklarını altüst ediyor ve başını döndürüyordu. İki kızının annesi Vera yine hamileydi ve Gideon tüm parasını Constant'ta yemeklere ve şans oyunlarına harcamıştı. Zengin doğup fakir büyümenin trajedisi böyle bir şey işte, diye düşünüp güldü kendi kendine.

Kardeşi Samuil bir kez daha kurtarmıştı onu; tikağacından kasasını açıp iki yeşil banknot çıkarmıştı. Ancak bu kez *mazuma* verişinde kasanın bir daha uzun bir süre açılmayacağını söyle-mişti baron.

"Ah, işte geldi!" dedi ocağın başındaki Vera, eski püskü bir gecelik giymiş kadının ayağında terlikler vardı.

"Geri dönen bir serseriye ne güzel karşılıyorsun öyle" dedi Gideon kadının solgun yanığını öperken. "Beni? Hiç olmayacak

birini!” Gideon kötü davranışlarına rağmen insanların ona böyle iyi davranmasına hep şaşırırdı. Devasa kılı elini kadının göbeğine koydu. “Kendini nasıl hissediyorsun Başkomutan?”

Göbeği nasıl da sert, sıkı, derli toplu ve hayat dolu, diye düşündü. Benim o, tohumumun meyvesi. Ama ben kimim ki bu yalan dünyaya bir çocuk daha getiriyorum? Dünya çığırından çıkıyor...

Vera'nın yorgun sesi yumuşadı. “Seni görmek güzel, canım.”

“Seni de, seni de.”

Kadının ifadesi yeniden sertleşti. “Bizimle yemek yiyecek misin? Bizi şerefliendiren bu ziyaretin ne kadar sürecek Gideon?”

“Senin için ve çocuklar için buradayım” diye cevap verdi Gideon; öyle neşeli konuştu ki onu tanımayan biri bu sahneyi görse onun Piter'deki en iyi koca olduğunu düşünürdü. Burada paltonu alıp çizmeni çıkaran kimse yoktu. Ev dağınıktı, köylü evleri gibi yağ ve lahana kokuyordu. Hiçbir zaman ortalığı toplamayan dağınık çoğu adam gibi Gideon da dağınıklıktan nefret ederdi; yıkanmamış bulaşıklara, toplanmamış yataklara, sararmış çarşaflara, ayakkabı ve çizme yığınlarına, hahırlardaki ayak izlerine, mutfak masasındaki ekmek kırıntılarına öfkeyle baktı. Burası güzel bir daireydi; beyaza boyanmıştı ve Finlandiya tarzı huş ağacı mobilyalarla döşenmişti, ama resimler hâlâ asılmamıştı. “Burası lağım gibi, Vera. Lağım!”

“Gideon! Tek kuruşumuz yok. Kasaba yirmi ruble ödememiz gerek, yoksa bize et vermeyecek. Kapıcıya sekiz...”

“Tamam tamam canım. Yemekte ne var?”

“Buğday ve peynir. Başka bir şey alamadık. Şehirde yiyecek bir şey yok ki. Victoria! Sophia! Babanız burada!”

Bağcıklı masif botlar giymiş isteksiz ayakların sesi duyuldu. Kapıda duran genç kız, babası sanki Marslıymış gibi kasvetli ve sönük gözlerle bakıyordu.

“Merhaba baba” dedi asıl adı Victoria olan Vika.

“Sevgili Vika! Nasılsın? Okul nasıl? Şu hayranın ne yapıyor? Hâlâ mektuplar yazıyor mu sana?”

Gideon kollarını açtı, ama on beş yaşındaki kızı ne yaklaştı ne da ifadesini değiştirdi.

“Annem çok yorgun. Ağlıyor. Uzun zamandır gelmedin. Para lazım.”

Uzun boylu, esmer tenli, siyah saçlı Vika kemik çerçeveli gözlükler takmıştı ve elbise giymişti. Bu haliyle Gideon'a her şeyde hata arayan kütüphanecileri hatırlatıyordu. Adam ona yaklaşmadı.

“Nereledesin?” diye devam etti genç kız. “İçki mi içiyorsun?”

Hafifmeşrep kadınları mı kovalıyorsun?”

“Sen beni neyle suçluyorsun böyle? Beni? Hiç olmayacak birini!” Gideon’un gözleri yere düştü. Büyük ağzı, dans eden siyah gözleri, kontrolden çıkmış saçları ve bıyığı abartılı hareketler yapmaya, göbeği de sarsılmaya alışık olsa da utanç ve üzüntü hissetti Gideon. “Hafifmeşrep kadın” deyimini nereden öğrenmişti bu kız? Annesinden tabii ki.

“Ödevim var” diyen Vika hımbıl hımbıl yürüyerek gitti.

Gideon omuz silkti: Vera çocukları ona karşı zehirliyordu. Sonra coşkulu ayak sesleri duyuldu. Siyah kıvrıkcık saçlı ve siyah gözlü Sophia, babasının kollarına atıldı. Gideon ayağa kalkıp eski püskü bir gecelik içindeki kızını sımsıkı kucakladı.

“Sinek!” diye bağırdı. “Canım Sinek!” Sophia’nın lakabı buydu çünkü küçükken yaramaz bir sineğe benziyordu. Artık büyümüş-tü; siyah lüleleri, siyah gözleri ve keskin çenesiyle tıpkı babası gibi enerji saçıyordu.

“Nerelerdesin? Devrim olacak mı? Fırında kavga gördüm. Ben de orada olmak istiyorum baba. Beni de götür! Devrimci arkadaş-ların nasıllar? Bir şey gördün mü sen? Ben işçileri destekliyorum! Sen nasılsın baba? Bir şey yazıyor musun? Seni özledim. İyisin, değil mi? Umarım iyisindir! Biz burada çok iyiyiz!” Kollarıyla adama maymun gibi tutundu. “Ne yazıyorsun, seni *momzer* babam?”

Gideon, kızının ona Alman İbranicesinde haylaz demesini ve sakalını gıdıklamasını seviyordu. “Bir şeyler yazalım mı Sinek? Makale yazmam gerek.”

“Ah tabii!” Sinek babasının elinden tuttu ve onu çalışma odasına götürdü. Kâğıt ve dergi yığınlarına basmadan içeri girmek mümkün değildi. Her şeyi toplayan Sinek, babasının yeşil deri sandalyesini getirip kâğıdı daktiloya ustalıkla yerleştirdi.

“*Pravilno!* Doğru!”

“Şimdi, bugün kime yazıyoruz? Kadetlere mi? Menşeviklere mi?”

“Menşevikler!”

“O halde bu hafta soysal demokrat mı oluyorsun?” diye dalga geçti kız.

“Bu hafta!” Adam da güldü.

“Kaç kelime?”

“Beş yüz, fazla değil. İçecek bir şey var mı?”

Sinek hızla gidip biraz votka getirdi.

Gideon votkayı bir dikişte içtikten sonra sandalyeye oturdu.

Sinek de babasının kucağına oturdu, ellerini onun bacaklarına

koydu ve bağırdı: “Yaz, baba, başla! Şu nasıl? ‘Rejimin saçma tepkileri neredeyse tükendi’ ya da ‘Caddelerde, işçi kocası ölmüş sıksa bir dulun bebeğini zengin bir savaş fırsatçısına doğru salladığını gördüm’ ya da...”

“Bana çok benziyorsun” dedi Gideon kızını alnından öperken.

Gideon, bir makale veya keskin bir röportajı hiç zorlanmadan birkaç dakika içinde, can alıcı sözlerle yazabilecek nadir yazarlardandı. Anayasa taraftarı bir liberal yani Kadet mi yoksa ılımlı bir sosyal demokrat yani Menşevik mi olduğuna bir türlü karar veremediğinden iki tarafın gazetesinde ve bir sürü başka dergide farklı isimler kullanarak yazıyordu. Çok seyahat etmişti; yazılarında, okuyucuyu etkileyen yabancı şehirlerden veya unutulmuş savaşlardan bahsediyordu. Öylesine seçtiği sözcükler herkesi can evinden vuruyordu. Editörler hep daha fazlasını istiyordu. Gideon, Samuil’in aile işini tamamen üstüne almasına izin verdiği için asla pişman olmamıştı, oysa hissesini satmamış olsa şu an zengin bir adam olabilirdi. Gideon hiçbir şeyden pişman olmazdı. Ayrıca para parmaklarına hiç yapışmazdı, kolayca harcardı parasını.

O akşam Menşevik editörüne caddelerdeki atmosferle ilgili heyecan verici bir makale yazacağına dair söz vermişti. Şimdi Sinek’le çalışırken oldukça heyecanlıydı; yazarken kaslı ellerindeki tendonları hissediyor, hızlı çalışıyordu. Parmakları tuşlara hızla vuruyor ve satırın sonuna geldiğinde “Satırbaşı!” diye bağıırıyordu. Sinek yeni bir satıra başlamak üzere daktiloyu ayarlıyordu, keyifle bir şeyler mırıldanırken heyecanla dizlerini sallıyordu.

“İşte” dedi, “bitti. Baban bunu yaparak birkaç ruble kazanmış oldu.”

“Hiç göremediğimiz rubleler” dedi kapıda duran Vera.

“Bu sefer seni şaşırtabilirim!” Gideon kendini erdemli hissediyordu. Borçları ödemeye, Vera’yı mutlu etmeye, kızlara yeni giysiler, yeni kitaplar ve yiyecek almaya yetecek kadar parası vardı. *Mazuma*’yı vermek için sabırsızlanıyordu: Vera gülümseyecek, Sinek dans edecek, hatta Vika onu tekrar sevecekti.

Vera üzerine keçi peyniri serpilmiş buğday yemeğini getirdiğinde, yeniden para istedi, çok yakında gerçekleşecek devrimden hiç bahsetmedi. Dışarıda sirenler çalmaya başladı, silah sesi, sonra bir silah sesi daha duyuldu ve en sonunda yaylım ateşi başladı; caddelerde çalıntı arabalar seyrediyordu, ilk sürücülük denemelerini gerçekleştiren köylüler vitesleri zorluyor; arabalar kayarak ilerliyordu.

“Saşenka gerçekten Bolşevik mi baba? Ariadna Teyze nasıl?

Doktorun ona afyon yazdığı doğru mu?" Sinek sorular soruyor ve babası cevap vermeye çalışırken kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Bu sırada Vika babasına bakarken, Vera dudaklarını sıkıca kapatıp derin nefesler veriyordu.

Kimse Gideon'un yemek keyfini kaçıramazdı. Evinde buğday veya Constant'ta balık yerken hep iştahlı bir adamdı o; aileyle ilgili haberler verir, ağzını şapırdatır, aperatifleri mutlu bir köpek gibi koklar, sakalını hiç utanmadan kirletirdi.

"Annemin bize öğrettiği gibi yemiyorsun" dedi Vika. "Sofra adabın yok, değil mi anne?"

"Yaptığımı yapmayın" dedi Gideon. "Söylediğimi yapın."

"Nasıl söyleyebilirsin bunu çocuklara!" dedi Vera.

"İkiyüzlülük bu" dedi Vika.

"Siz ikiniz somurtkan kadınlar topluluğunun iki daimi üyesisiniz. Neşelenin biraz" dedi Gideon ve ayaklarını önceki ziyaretlerinde ayak izlerini bıraktığı pis bir sandalyeye koydu.

"Daha fazla şaka yapma" dedi Vera. Sonra Vika ile Muçe'yi ödevlerini yapmaya gönderdi.

Gideon Vera'yla baş başa kaldığı an her şey değişti. Kadının eziyet çektiğini gösteren solgun yüzü Gideon'un sınırlarını bozdu. Burnunu durmadan yeşil lekeleri bulunan bir beze silen Vera'nın iffetli halleri Gideon'u çığına çeviriyordu. İki kızını, yani Sinek'i çok seviyordu, ama Vera'ya ne olmuştu? Taşra burjuvazisinin çocuğu, Mariupollü bir öğretmenin kızı olarak iyi eğitilmiş; *Apollo*'nun edebiyat ekinde çalışan mavi gözlü, altın saçlı ve büyük göğüslü bir entelektüel haline gelmişti. Şimdi o göğüsler ineklerinki gibi beline kadar inmişti, gözleri solmuş ve cansızlaşmıştı, saçları ağarıyordu. Onu yeniden hamile bırakmakla ne kadar aptalca davranmıştı, bunu yaptığına inanamıyordu! Sinek'in doğum gününde Vera'nın bir zamanlar ne kadar güzel görüldüğüyle ilgili bir nostalji yaşamış, kadının şimdiki halini âdeta unutmuştu. Kadına bunu yapanın bizzat kendisi olması nedeniyle suçluluk duyuyor, kadına daha da çok kıızıyordu.

Burada onu mutlu eden tek şey Sinek'ti, sonra kız biraz büyüyünce onu beraber yaşamak üzere yanına davet etmeye karar verdi. Artık burada bir dakika bile duramayacağını hissetti. Cadelerde önemli şeyler oluyordu, otellerde partiler verilirdi; yazar olarak Gideon'un tarihin yaratıldığını görmesi gerekiyordu, ama o bu dar görüşlü kocakarının yanında kalakalmıştı.

Vera şikâyetlerine devam ediyordu: Sabah bulantıları geçmişti ancak sırtı ağrıyordu ve uyuyamıyordu. Kapıcı, Gideon'un flörtle-

ri hakkında bir şeyler söylemişti. Vika, arkadaşlarına babasının devrimci ve içkici olduğunu söylemişti; Sinek, itaatsiz ve **kabay-**dı, öğretmenleri ondan hep şikâyetçiydi ve çizimleri ile elbiseleri küçük geliyordu. Ancak para yoktu; et almak zor, ekmek bulmak imkânsızdı. Diğer blokta oturan komşular Gideon'u sabah saatlerinde sarhoş bir halde Europa Hotel'den çıkarken görmüşlerdi, bunun kadına neler hissettirdiğini biliyor muydu?

Dolu bir mide Gideon'un uykusunu getirmezdi, direkt kasıklarını harekete geçirirdi. Libidosunu yükseltirdi. Nedendir bilinmez, geçen hafta kardeşinin evindeki yemeği hatırladı. Lorisler mutlu evlilikleriyle ünlüydü, ancak sıkıcı kont o yemeğe gelmemişti, bu nedenle Gideon Missy'ye Gideon Manifestosu'nu vermişti: Hayat kısa ve yarın öleceğiz, o yüzden bırak da zevk alalım. (Bu manifesto her ne kadar muğlak olsa da her zaman başarıya ulaşıyordu!) Gideon, Missy'ye hoşça kal derken kadının parıldayan gözlerle baktığını (gülünce gözleri kırışıyordu) ve elini sıkıca kavrayıp "Meyerhold ve yeni tiyatro hakkında daha fazla konuşmak ne güzel olurdu. Barones Rozen'in Astoria'daki davetinde olmaya-caksınız sanırım, gelecek..." demiş ve tarihi söylemişti. O davet bu geceydi. Gideon hatırlama gereği duymamıştı, ancak şimdi kendine gelmiş ve iyice beslenmiş aleti cinsel istekle hareketlenmeye başlamıştı. O partiye hemen şimdi gitmek zorundaydı.

Missy onunla hiç ilgilenmemişti. Fazlasıyla dünyevi bir kadındı, Ariadna'yla arkadaş olması açık fikirli olduğunu gösteriyordu. Ancak aslında kimseyle flört etmemişti, hele Gideon'a hiç yanaşmamıştı. Gideon savaşın, saygı kaybının, devamlı değişen bakanların ve caddelerdeki rahatsızlığın asla düşmeyecek olgun meyveleri sallayarak düşürdüğüne karar verdi. Missy Loris'in vücudunu düşündü, o kıvrık saçlı sarışın çok zayıftı ve göğüsleri çok küçüktü, ama birden yeni bir ten, yeni dudaklar tatmanın ve kadının pürüzsüz kasıklarına dokunmanın keyfini sürmek istedi. Kendi kendine gülümsedi: Bu ayımsı adam Herkül'ün sahip olacağı erotik özelliklere sahipti, buna beraber olduğu kadınlar dışında kimse inanamazdı muhtemelen. Korodaki kızların ve konteslerin tüm zincirlerini kıran en zevkli, en abartılı biçimde sevişirdi. Ancak bu erotik başarısı nedeniyle asla kibirlenmemişti. Bu sevgili *bubele-*ler, bu bebekler nasıl olur da beni seçerler, diye düşünmüştü. Beni? Hiç olmayacak birini! Çirkin bir hayvanım ben, Musevi hançılara benziyorum. Aman neyse, şikâyet edecek değilim!

Kendine hâkim olamıyordu: Missy'yi hemen şimdi bulmalıydı. Ancak iki yüz rublesini Vera'ya verirse hanımlara içki ve aperatif

alacak parası kalmayacaktı. Ne yapmalıydı? İnledi. Her zaman yaptığını yapacaktı.

Birkaç dakika sonra, Vera somurtarak bulaşıkları yıkarken evden kaçan Gideon koridordaki masanın üzerine elli ruble bıraktı ve gerisini kendine sakladı. Sinek, çizmelerini giymesine yardım etti ve "Menşevik makalemizi" ona uzattı. Vika ise başını iki yana sallayıp dudaklarını büzdü.

"Hemen gidiyor musun baba? Biliyordum. Biliyordum. Biliyordum."

"Kilitleri değiştireceğiz, seni beleşçi!" diye bağırdı Vera, ancak Gideon çoktan gitmişti.

Caddeye çıkan Gideon, kızak bulamıyordu. Vera'ya gelince o dırdırcı halledecektir, diye düşündü. Vera ve Vika: Ne suratsız bir ikili! Ben ödleğim, iflah olmaz, utanmaz bir hedonistim ama öyle mutluyum ki! Mutluluktan başım dönüyor! Mutlu olmanın nesi kötü? Hayatlarımızı kendimiz çizeriz! İnsan nedir ki? Biz hayvanız. Genç öleceğim. Kemiklerim yaşlanmayacak yani atalarımın yaptığını yapacağım. Ayrıca gitmem gerekiyordu! Gazeteye teslim etmem gereken bir makalem var.

Hava buz kokuyordu. Uzaklarda garip sesler yankılanıyordu. Silah sesleri, fabrika sirenleri duyuluyordu. Motorlar hızla çalışırken tiz sesler çıkarıyordu, uzaklardan kükremeye benzer sesler geliyordu; oysa burası dikkat çekici derecede sessizdi. Ancak Missy'nin çıplak omuzlarını, yumuşak karnını, terini, kokusunu, şampuanını düşünerek Astoria Hotel'e yürürken geniş caddelere çıktı. Mırıldanma şeklinde başlayan sesler hırıltıya dönüştü ve bağırtılar duyuldu. Geniş caddeler insanlarla doluydu, kapanmış başları ve ağır paltoları nedeniyle aynı yönde yürüyen robotlara benziyorlardı.

Gideon kalabalığa girip çıkıyordu; bazen dalganın onu alıp götürmesine izin veriyor, bazen de dışarıda durup onları izliyordu. Çok heyecanlıydı. Yazar olarak önemli şeylere tanık oluyordu. Ancak ordu, Rus Kazakları neredeydi?

Otele girdi; parlayan parke zemin, altın renkli ve siyah asansörler, koyu meşeden bar kendini evinde hissetmesini sağladı.

"Her zamankinden mi, Mösyö Zeitlin?" diye sordu barmen Rustam. Astoria'nın içinde cilalanmış ciddiyet yerini vahşi ve umursamaz bir tatile bırakmıştı. Paltosunu ve şapkasını vestiyerdeki kıza atan ve çizmelerini çıkarmayı unutan Gideon, Barones Rozen'in parti verdiği özel odaya gitti. Sırtı açık turuncu bir elbi-

se, kürk ve sarı ayakkabılar giymiş bir kız (Vera'nın hafifmeşrep, Gideon'un tüm şefkatiyle *bubeleh* şeklinde değerlendireceği kız) Gideon'u eski bir dostuymuş gibi selamladı, adam da ona bakıp gülümsedi. Kız elinde tuttuğu içkiyi bir yudum alması için Gideon'a uzattı. Resepsiyonistler de ona güldüler: Onlar da mı sarhoştular? Bir subay ile çift sıra inci takmış saygıdeğer bir bayandan oluşan çift, girişteki kanepede oturmuş; ortada değil de kabinde-lermiş gibi öpüşüyorlardı. Kapıcı, partiye açılan çift kanatlı kapıyı açtı ve Gideon kırmızı yanaklı hizmetlinin eğilmediğini, Gideon'un aklındakini okuyabiliyormuş gibi sırtıttığını fark etti.

Gideon odaya âdeta düştü; caddedeki durumu tartışan üniformaların, apoletlerin, frakların, elbiselerin arasından zorlukla geçti ve sarı saçlar, solgun omuzlar, altın uçlu bir sigara tutan uzun bir kol ve üzerinde bir yılan gibi kıvrılarak yükselen dumanı görünce durdu.

"Nihayet geldiniz" dedi Missy Loris Amerikan aksanıyla.

"Geç mi kaldım?"

Gülümsemesi yanaklarındaki gamzeleri ortaya çıkardı. "Gideon, dışarıda neler oluyor?"

Adam dudaklarını kadının kulaklarına yaklaştırdı. "Bu gece hepimiz ölebiliriz *bubeleh*! Şu son dakikalarımızda ne yapalım?" Bunlar Gideon Manifestosu'nun en sevdiği bölümlerinden biriydi ve her an amacına ulaşabiliyordu.

32

Saşenka Petrograd'a döndüğünde Finlandiya İstasyonu'nda hiç araba yoktu. Trende de muhtemelen emekli öğretmen olan iki yaşlı kadın dışında kimse yoktu. Kadınlar Lidya Zinovyeva-Anni-bal tarafından savaş öncesinde yazılmış lezbiyen bir roman olan *Otuz İğrenç Şey* adlı kitabı tartışıyorlardı.

Bu tartışma kibarca başlamıştı, ancak tren Finlandiya İstasyonu'na girdiğinde iki kadın birbirlerine bağırıyor, hatta küfrediyordu. "Seni zevksiz Olesya Mihailovna, bu kitap basbayağı pornografi!"

"Seni geri kafalı sürüngen Marfa Konstantinovna, hiç yaşamadın, hiç sevmedin, hiçbir şey hissetmedin."

"En azından Tanrı'dan korktum!"

"Beni öyle üzdün ki başım dönüyor. İlaçlarımı almalıyım."

"Mantıksız olduğunu itiraf edene kadar vermeyeceğim ilaçlarımı..."

Saşenka gülümsedi.

Istasyonda hiç çocuk ve tramvay olmaması garipti. Akşam karanlığı çökmüştü, ama caddeler koşuşturan insanlarla doluydu ve bunlardan bazıları silahlıydı. Kar yeniden başlamıştı, arpa tohumlarına benzeyen büyük kar taneleri düşüyordu ve yarımay donuk bir ışık yayıyordu. Saşenka insanların dikkat çekici derecede şişkin gözüktüğünü fark etti, ama sonra çoğu insanın Rus Kazaklarının kırbaçlarına karşı önlem olarak çift palto giydiğini anladı. Büyük metal fabrikalarından birinde çalışan bir işçi, Aleksander Köprüsü'nde bir çatışma olduğunu söyledi; Saşenka bir şeyler sorma fırsatı bulamadan silah sesleri duyuldu ve herkes koşmaya başladı, kimse nereye koştuğundan emin değildi. Putilov Tesisleri'nden bir kız Aleksander Köprüsü'nde ve Znameskaya Meydanı'nda çatışmalar yaşandığını, bazı Rus Kazakların yani Volinski korumalarının taraf değiştirip polise saldırdığını söyledi. Yaşlı bir sarhoş, sosyalist olduğunu iddia ederek elini Saşenka'nın paltosuna sokmaya çalıştı. Genç kızın göğsünü sıktı, Saşenka adama tokat atıp koşmaya başladı. Aleksander Köprüsü'ne gelince polisleri gördüğünü düşündü. Tramvay yoktu.

Eve gitmek için yavaşça yürüdüğü ünlü caddeler artık koyu figürlerle doluydu. Bazı yerlerde büyük ateşler yakılmıştı. Çocuklar ateşlerin etrafında cinler gibi dans ediyordu. Bir silah fırtınası yaşanmıştı: İşçiler artık silah taşıyordu. Saşenka hızlı adımlarla yürürken bitkindi ancak korku ve heyecanla titriyordu. Mendel Dayısı devrimle ilgili ne söylemiş olursa olsun, insanlar dirençle karşılaşınca hemen dağılmamıştı işte. Silah sesleri yine duyuldu. İki genç işçi, Saşenka'yı yanaklarından öptü ve koşmaya devam ettiler.

Genç kız Nevski'de bir grup askere rastladı. "Kardeşler, kızlar, anneler, arkadaşlara ateş etmemeyi öneriyorum" diye bağırdı birkaç astsubay "Oley! Mutlakıyete son!" çığlıklarına karşı. Saşenka yoldaşlarını bulmaya çalıştı, ancak ne arabacı kahvesinde ne de Nevski'deki örgüt evlerinde bulabildi onları.

Aceleyle ilerlemeye devam eden Saşenka vahşi bir sevinç duyuyordu. Bu muydu yani? Lidersiz bir devrim? Makineli tüfek yuvaları, Rus Kazakları ve firavunlar neredeydi? Genç kız motor sesi duydu. Caddelerdeki insanlar donakalıp seyrettiler, aya benzeyen yüzlerini kaldırıp bakıyorlardı: Bu ne olabilirdi? Dinozora benzeyen, havan topu monte edilmiş gri zırhlı bir araç gelişigüzel bir şekilde Nevski'de ilerliyor, yer yer sarsılarak yavaşlayıp hızlanarak vitesleri bağırttırıyordu. Kaldırma çıkarak insanların çil yavrusu gibi dağılmasına neden olan araç doğruca Yeliseyev'in manavının

önünde yakılmış ateşe gitti ve bir grup askerin önünde durdu.

“Bunu sürebilecek biri var mı aranızda?” diye bağırdı araç sürücüsü.

“Ben varım!” Kabarık siyah saçlı, parlak kahverengi gözlü genç bir adam öne çıktı. “Orduda öğrenmiştim.” Bu Saşenka’nın yoldaşı Vanya Palitsin’di, Bolşevik metal işçisi. Genç kız emirleri sormak için hızla ona doğru gitti, ancak Vanya zırlı aracın içine girmişti. Hızlanan araç bulvardan aşağı inmeye başladı.

“Sen Devrim’den yana mısın?” diye sordu bir yabancı. Mavi burunlu, asker ceketli bu çocuk Ukrayna aksanıyla konuşuyordu. Bu sözcüğü biri ilk defa kullanıyordu.

“Ben Bolşevik’im!” dedi Saşenka gururla. Sarılıp öpüştüler. Biraz sonra kendine de aynı soruyu sordu genç kız. Etrafında birbirlerini tanımayan insanlar kucaklaşıyordu: Kır saçlı bir başçavuş, Polonyalı bir öğrenci, paltosunun altına önlük giymiş şişman bir kadın, aletleri belinde asılı bir metal işçisi, hatta kürk giymiş şık bir kadın. Eve yaklaşan Saşenka, Nevski ve Büyük Donanma’da ellerinde bayraklar ve silahlar tutan askerlerle dolu arabalar gördü.

Bu karmaşık gecenin hızı nedeniyle başı dönen genç kız, Sagan’ı düşünmeye devam ediyordu. Mendel’e bir an önce rapor vermek istiyordu. Hainin ismini öğrenmiş, Sagan’ı Ohrana içindeki Bolşevik ajanı haline getirmeyi başarmıştı; komplo sanatı konusunda iyice ustalaşmıştı. Çift taraflı ajanın ismini başka bir yoldaşa da verebilirdi. Sagan’a ve üzerindeki etkisine rağmen görevini tamamlamış, rahatlamıştı. Parti memnun olacaktı.

Parti’nin örgüt evleri konusunda hafızasını zorladı. Nevski 106 numarayı denedi. Kimse yoktu. Sonra 134’e baktı. Kapı açıktı. Saşenka hemen merdivenleri tırmandı, duyuları hassaslaşmıştı. Kapı açıldı ve genç kız Mendel’in heyecanlı sesini duydu. “Biz ne yapıyoruz?” diye bağıırıyordu adam.

“Hiç bilmiyorum” diye yanıtladı asker parkası içindeki Şlyapnikov. “Emin değilim...”

“Hadi G-g-gorki’nin evine gidelim” dedi Molotov şişkin alnını ovuşturarak. “O bir şeyler biliyordur...”

Şlyapnikov başını tamam anlamında sallayıp kapıya yöneldi.

“İşte bu” dedi. Sesi ciyaklama gibiydi, ona ait olamazdı. “Bu Devrim.”

“Komiteye nutuk çekmeye kalkışma Yoldaş” dedi Şlyapnikov, Molotov’la birlikte merdivenlerden inerlerken. “Sen daha yavru köpeksin.”

Mendel bir an olduğu yerde kaldı.

“Lider kim?” diye sordu Saşenka. “Yoldaş Lenin nerede? Lider kim?”

“Biziz!” diyen Mendel aniden gülümsedi. “Lenin, Cenevre’de. Parti liderleri biziz.”

“Sagan’la buluştum” diye fısıldadı genç kız. “Hain Kapıcı Verezin’miş. Ancak artık önemi yok sanırım...”

“Yo-yo-yoldaş!” diye bağırды Molotov, kekelemesi yansıma gibi geliyordu.

“Gitmem gerek” dedi Mendel. “Diğer evlerdeki yoldaşlara bak. Tauride Sarayı’nda bir toplantı var. Daha sonra oraya rapor vermelerini söyle onlara.”

Mendel topallayarak merdivenlerden aşağı indi ve Saşenka yalnız kaldı.

Nevski’ye çıkan kız eve gidiyordu. Birbirlerini dinlemeden kargaşa, âlem, katliam hikâyelerini anlatıp fiyatlardan ve hainlikten bahseden işçi ve arabacılarla dolu arabacı kahvesinde *solianka* çorbası ile bir parça siyah Borodinski ekmeği yedi. Kömür ve yulaf fiyatları dört katına çıkmıştı. Kahvedeki bir kâse çorbanın fiyatı bile yedi katına çıkmıştı. Her yerde Alman ve Yahudi hainler ile sahtekârlar vardı.

Saşenka laternaya para atıp hiç olmayacak “Tanrı Çarı Korusun” şarkısını çalmaya başlayınca, arabacılar kahkahalar yükseldi. Caddeler giderek karanlığa gömülüyordu. Uzaklardan aslan öksürmesine benzeyen sesler geliyordu, sonra kükremler sağır edici bir uğultuya dönüştü ve kahve sallandı. Saşenka başta hiçbir şey anlamadı, sonra yemeğini yerken kahvenin koyu renk paltolu insanlarca çevrelendiğini fark etti. Caddeler insanlar tarafından kapatılıyordu. Uzaklardan silah sesleri ve karanlıkta yükselen pembe bir duman geliyordu: Kresti Hapishanesi yanıyordu.

Büyük Donanma Caddesi’ne yürüyen Saşenka duvara yaslanmış bir kıızı öpen bir asker gördü. Yüzlerini göremiyordu ancak adamın elini kızın eteğinin altına soktuğunu ve kızın da adamın fermuarını açtığını görebiliyordu. Adamdan Neva’nın açılan köprülerine benzeyen bir şey yükseldi. Kız korkmuş bir kedi gibi miyavladı. Saşenka, Sagan’ı ve karların arasındaki kızak gezisini anımsayıp yoluna devam etti.

Astoria’nın dışında, birkaç asker, Rolls-Royce’u çalmak isteğiyle üniformalı bir şoförü yumrukluyordu. Kapıdaki görevli, bir memur ve jandarma bağırarak dışarı koştu. Askerler memur ile jandarmayı sakince vurdu ve araba kornalar eşliğinde hareket etti.

O sırada “Bülbül Bülbül”ü söyleyen sakallı bir adam ile kürk giymiş sarışın bir kadın sendeleyerek Saşenka’nın yanından geçti. Genç kız, Gideon ile Kontes Loris’i hemen tanıdı. Tanıdık bulunduğu için rahatlamıştı, tam onları selamlamak üzereydi ki Gideon Missy’yi kalçasından yakaladı, kalabalığın içinden çıkardı ve bir kapı eşiğine çekti; ikisi orada çılgınca öpüşmeye başladı.

Silah sesleri Saşenka’nın dikkatini dağıttı. Mariinski Sarayı’na birileri tırmanıyordu, Romanovların çift başlı kartalı parçalandı.

Jandarma caddede öylece uzanıyordu, beyaz göbeği pantolonundan dışarı taşmıştı. Bu haliyle ölü bir balığa benziyordu. Kendini inanılmaz derecede yorgun hisseden Saşenka, cesedin üzerinden atlayıp yoluna hızla devam etti.

33

“Neden hepiniz orada dikiliyorsunuz?” Ariadna merdivenlerin başından seslendi; saçını toplamıştı ve şantung kumaştan volanlı elbisesiyle çok şık duruyordu. Merdivenlerden inmeye başladığında, uşak Leonid, iki şoför ve hizmetçilerin yüzü ona döndü.

“Duymadınız mı Barones?” Konuşan, bıyığı hep düzgün ve saçları hep yağlı olan arsız Pantemelyon’dur. Adamın çenesi garip bir şekilde kasılıyordu.

“Neyi duymadım mı? Konuş!”

“Tauride Sarayı’nda İşçi Sovyeti kurdular” dedi adam heyecanla “ve duyduk ki...”

“Bu dünün haberi” diyerek parmaklarını şıklattı Ariadna. “Şimdi işinize dönün.”

“İnsanlar diyor ki... Çar tahttan indirilmiş!” dedi Pantemelyon.

“Saçmalık! Dedikodu yapmayı kes Pantemelyon. Git ve arabanın karbonunu al” diye yanıtladı Ariadna. “Böyle bir şey olsa Baron bilirdi. Kendisi Tauride’de!”

O sırada ön kapı açıldı ve Zeitlin içeri girdi. Yakası kürklü uzun paltosu ve şapkası içinde otoriter biri izlenimi veriyordu. Ariadna ve hizmetliler ağızları açık bir halde ona bakıyorlardı, Zeitlin çağın sorusuna tek başına çare olabilirdi sanki.

Zeitlin şapkasını neşeye askıya fırlattı. Yayıdığı enerjiyle birkaç yaş genç gösteriyordu. İşte! diye düşündü Ariadna. Çar kontrolü yeniden ele geçirmiş. Hizmetliler ne saçma konuşuyor! Aptallar! Köylüler!

Zeitlin bastonuna tutundu ve İtalyan aryası söylemeye hazırla-

nan bir tenor gibi Ariadna'ya baktı.

"Haberlerim var" dedi heyecandan titreyen sesiyle.

İşte! Rus Kazakları caddeleri gözlüyor, Almanlar çekiliyor, her şey her zamanki haline dönecek, diye düşündü Ariadna.

O sırada Lala merdivenlerden aşağı indi; Şifra Kara Yol'dan, aşçı Delphine burnunun ucunda sallanan o bildik damlayla mutaktan geldi.

"İmparator tahttan çekildi" dedi Zeitlin. "Tahtı önce çareviçe, sonra da Grandük Mihail'e bıraktı. Prens Lvov hükümeti kurdu. Artık tüm partiler yasal. İşte bu! Yeni bir döneme giriyoruz!"

"Çar gitti!" Leonid haç çıkardı ve ağlamaya başladı. "Küçük babamız... tahttan çekildi!"

Pantemelyon arsızca gülümsedi, bıyığını burup dişlerinin arasından ılık çalmaya başladı. İki hizmetçinin benzi attı.

"Vay başıma gelenler var!" diye fısıldadı Şifra. "Yeni Ahit'te söylendiği gibi sallanıyor tahtlar!"

"Sırada ne var? V. George mu?" dedi Lala. "Ben ne olacağım?"

Delphine ağlamaya başladı ve daimi damlası burun deliklerindeki rıhtımdan ayrılıp parke zemine düştü. Evdekiler bu tarihi anı yirmi senedir bekliyordu, işte olmuştu ancak kimse fark etmemişti.

"Hadi ama Leonid" dedi Zeitlin. İpek mendili uşağa uzattı ve Ariadna kocasının bu hareketi bir hafta önce kesinlikle yapmayacağını düşündü. "Kendinize gelin. Benim evimde hiçbir şey değişmiyor. Paltomu al. Öğle yemeği kaçta aşçı? Çok açım."

Hizmetlilerin Zeitlin'in çizmelerini çıkarmasını izleyen Ariadna mermer tirabzanlara tutundu. İmparator yoktu artık. O II. Nikolay'la büyümüşü ve birden kendini yersiz yurtsuz hissetti.

Zeitlin merdivenlere atıldı, genç bir adam gibi ikişer ikişer çıktı basamakları. Kadının arkasından yatak odasına giren adam onu dudaklarından öyle bir tutkuyla öptü ki Ariadna'nın başı döndü. Sonra Zeitlin bu yeniçağ hakkında konuşmaya başladı. İnsanlar hâlâ kontrol altına alınamamıştı. Polis merkezleri yanıyordu, polisler ve ajanlar öldürülüyordu, askerler ile haydutlar caddelerde otomobiller ve zırhlı araçlarla gezip havaya ateş açıyorlardı. Önceki İmparator Çarskoye Selo'ya dönmek istiyordu, ama gözaltındaydı, yakında karısı ve çocuklarıyla bir araya gelebilecekti; zarar görmeyeceklerdi. Grandük Mihail tahtı reddedecekti.

Zeitlin karısına mutlu olduğunu söyledi, çünkü Kadet ve Octobrist arkadaşlarının birçoğu Prens Lvov'un hükümetinde görev almıştı. Savaş devam edecekti, yeni tüfek ve havan topu temini

konusunda yeni savaş bakanı tarafından görevlendirilmişti bile. Ayrıca Saşenka'nın hâlâ Bolşevik olduğu ortaya çıkmıştı. Zeitlin, onu Tauride Sarayı'nda yoldaşlarıyla yani bir grup bağınaz soyta-riyla birlikte görmüştü, gençlik işte böyle bir şeydi.

"İşte, Ariadna, anlıyor musun? Cumhuriyet olduk. Rusya demokratik gibi!"

"Çara ne olacak?" diye sordu Ariadna şaşkınlıkla. "Bize ne olacak?"

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Zeitlin tatlı bir sesle. "Tabii ki birtakım değişiklikler olacak. Polonyalılar ve Finler bağımsızlık istiyor, ama her şey iyi olacak. Bu durumda bazı fırsatlar var. Aslında Tauride'deyken konuştuğum..."

Ariadna, Zeitlin'in yeni bakanlar ve kârlı sözleşmelerden bahsederken köstekli saatine baktığını, sonra da telefon görüşmeleri yapmak üzere ofisine gittiğini fark etmedi. Neredeyse kendinden geçen kadın adamın arkasından odadan çıktı ve Zeitlin'in merdivenlerden inmesini seyretti. Tırs sandalyesinin harekete geçtiğini duyabiliyordu.

Leonid aceleyle ön kapıya gitti. Saşenka bitkin ve solgun bir halde hole girdi. Üzerinde düz bir bluz ile gri etek vardı, saçını topuz yapmıştı ve hiç ruj sürmemişti. Kızı Ariadna'yı hayal kırıklığına uğrattıyordu: Neden köy öğretmenleri gibi giyiniyordu ki? Oysa ne kadar güzeldi! Ayrıca pis kokuyordu; duman, çorba ve başboş insan kokusu vardı üzerinde. Bolşeviklerin bile pudra ve ruj kullanmaya ihtiyacı varken, bu kız Çernişev'den aldıkları elbiseyi neden giymiyordu? Güzel bir elbise onu kesinlikle değiştirecekti.

Saşenka garip bir şekilde gururluydu, mutluluktan parlıyordu. "Merhaba anne!" diye bağırdı, sonra paltosu ile çizmelerini çıkarıp Lala ile hizmetlilerin sorularına cevap verdi. Onlara heyecanla İşçi ve Asker Sovyeti'ni, Mendel Dayısının yönetim kurulunda olduğunu anlattı. Gideon Amcası da oradaydı, bu konuyla ilgili bir şeyler yazıyordu; arkadaşları Menşevikler Sovyet'te baskın durumdaydı.

Ariadna politikayı umursamıyordu, ancak Saşenka'nın uyumaya ihtiyacı olduğunu görebiliyordu. Genç kızın gözleri kırmızıydı, elleri kahve ve yorgunluk nedeniyle titriyordu. Kızının aydınlanmış yüzünü izleyen Ariadna, Saşenka'nın yenilendiğini görebiliyordu. Sanki güçlenmiş ve güzelleşmişti, annesinin etini içten yiyen bir kurtçuk gibiydi. Şimdi Ariadna cansız ve boşken o yaşama sevinciyle parlıyordu.

Ağlama isteğiyle kaskatı kesilen Ariadna odasına çekildi.

Yeterince sakinleşmediğini hisseden Ariadna, Doktor Gemp'in

afyon ilacından ölçü kadarını aldı ve yuttu. Ancak bu kez işe yaramıyordu. Hareketleri yavaşlamıştı, pekmez içinde hareket etmeye çalışıyordu sanki. Dünya da yavaşlamıştı, neredeyse duracaktı. Zaman ona acı veriyordu.

Ariadna divana uzandı. Kocasını daha mutlu, kızını daha güzel hissettiren haberlere sevinemiyordu. Aksine yaşlanmıştı. Zemin ayaklarının altından kayıyordu. Çar yoktu, Rasputin ölmüştü, Zeitlin boşanmaktan söz etmişti, ama onu en çok üzen Saşenka'nın sevinçle parlaması olmuştu ilginç bir şekilde. Genç kız yetişkinler gibi politikayla ilgileniyor, anne babasına gülüyordu. Hayatta bir amacı vardı, Ariadna'nın nesi vardı? Saşenka neden mutluydu? Neden bu kadar kendini beğenmişti? Saatin tiktakları giderek daha da yavaşlıyordu. Ariadna bekliyordu, ancak tiktakların gelmesi yüzyıllar sürüyordu, gelince de uzaklardan gelen bir çan sesi duyuluyor gibiydi.

Ariadna Turbin'de büyürken çarların Musevilerin dostu olmadığını biliyordu, ancak Museviler çarlar olmazsa her şeyin daha kötü olacağına inanmışlardı. Çar çok uzaklardaydı; niyeti çok kötü olmasa da Musevilere ve Ruslara çok zarar vermişti. Ancak çar, Musevileri Rus Kazakları, toprak sahipleri, Musevi düşmanları ve suikastçılara karşı korumuştur. Artık o olmadığına göre kim koruyacaktı onları? Ona kim bakacaktı? Ariadna birden annesinin, görmezden geldiği annesinin kucakını istedi. Miriam onunla aynı evdeydi, babası da buradaydı, ama onlar muhtemelen başka bir evrendeydiler. Onlara ulaşmak için sonsuza dek uğraşmak gerekebilirdi.

Evdekilerin sesi azalmıştı. Ariadna'nın yapacak hiçbir şeyi yoktu ve hiçlik geçmek bilmiyordu. Dünya, Rasputin'in söylediği gibi kana bulanmıştı, Petrograd caddelerine anarşi hâkim olmuştu. Dışarıdan ayak sesleri, kornalar, sevinç çığlıkları ve silah sesleri geliyordu. Bu sesler hiçbir şey ifade etmiyordu, her şey tadını yitirmişti, en güzel kokular bile toz gibi kokuyordu. Her şey, hatta kırmızı elbiseleri ve safir mücevherleri bile gri gözüküyordu.

Ariadna derin bir iç çekip kalktı ve Saşenka'nın odasına gitti. Bu odaya yıllardır girmedikini fark etti.

Baron Zeitlin çalışma odasında idi, dişlerinin arasında tuttuğu purosuyla tırıs sandalyesinde çalışırken oldukça enerjik görünüyordu. Yeni dünyaya uyum sağlayabileceğinden emindi, aslında

sosyalistlere sempati bile duyuyordu. Yeni planlarını düşünerek sallanıyordu. Sonra lobiden Saşenka'nın sesi geldi ve adam kızını anlama konusunda başarısız olduğunu düşündü. Artık daha çok çaba göstermeliydi, aksi halde kızını kaybedecekti.

“Sevgili Saşenka!”

Genç kız nefesi kesilmiş bir halde içeri daldı ancak oturmadı.

“Son günlerde yaşananlara inanamıyorum. Ancak hayat devam etmeli. Okula ne zaman başlıyorsun?”

“Okul mu? Okula gidemeyecek kadar meşgulüz şu aralar. Görüşlerim konusunda sana yalan söyledim baba, çünkü bunu yapmak zorundaydım. Biz Bolşevikler özel kurallara göre yaşıyoruz. Ben de bana göre doğru olan şeyi yapıyordum.” Yüzünde sert, hatta agresif bir ifade vardı.

“Tamam Saşenka, anlıyorum” dedi Zeitlin ancak anlayamıyordu aslında. Kızı tanrıtanımaz bir intikamcı olduğu için kendini suçluyordu. Saşenka ona yalan söylemiş, ailesini reddetmişti. Zeitlin ona inançlara saygısızlık yapmayı öğretmişti, sonucu da böyle olmuştu işte. Sıra ikinci konuşmaya geldi. “Annen bir erkek arkadaşın olduğunu düşünüyor.”

“Ne ilginç! O beni tanımıyor bile. *Pravda* gazetesinde Petrograd Komitesi ve Sovyet temsilcisi olarak işe başladım.”

“Ama okula dönmelisin. Devrim neredeyse bitti, Saşenka. Hükümet...”

“Baba, devrim yeni başladı. Sömürenler ve sömürülenler vardır sadece, ortası yoktur. Bu hükümet sosyalizme giden yolda geçici bir burjuva dönemi, o kadar. Köylüler toprak, işçiler hak sahibi olmalı. Askerler artık İşçi ve Asker Sovyeti temsilcilerinden emir alacak.” Genç kız bağırıyor gibiydi, heyecandan kızarmıştı ve elleri babasının kollarındaydı. “Bu kapitalist yolsuzluğun son bir basamağı daha olacak, sonra tüm bu kokuşmuşluk, bütün kan emiciler ve hatta sen bile baba, hepiniz yok olacaksınız. Her yer kana bulanacak. Seni seviyorum baba, ama biz Bolşeviklerin ailesi yoktur ve tarihsel açıdan bakıldığında benim sevgim hiçbir işe yaramaz.”

Zeitlin o garip alet üzerinde çalışmayı kesti. Kızına baktı ve onun ısıltılı cildi, gri gözleri karşısında sersemledi.

Sessizlik. Evin başka bir köşesinden bir ses geldi.

“Bunu sen de duydun mu?” diyen Zeitlin purosunu ağzından çıkardı. “Neydi o?”

“Üst kattan geldi sanırım.”

Baba-kız hole çıktılar, sonra nedendir bilinmez, koşmaya baş-

ladılar. Leonid merdivenlerin başında duruyordu, Lala da yanındaydı. Herkes Ariadna'nın odasına bakıyordu. Yüreğine soğuk bir el değen Zeitlin daha da huzlandı.

"Ariadna!" diye bağırdı kapıyı çalarken. Hizmetliler ona büyümüş gözlerle bakıyordu.

Ariadna divanda çıplak yatıyordu. Karnının üzerinde dumanı tüten bir Mauser vardı. Kıpırmızı kan damlaları kar beyaz göğsünden aşağı inip yere akıyordu.

35

Saşenka Gogol Caddesi'nde bulunan ve Savaş Bakanlığı'ndan pek de uzak olmayan örgüt evinin penceresinden bakıp, donmuş Neva'yı ve Petropavloskaya Kalesi'ni izlerken sigara içiyordu. Karanlık çökmüştü ancak gökyüzünde garip bir turunculuk vardı, arkasından ışık vuran bir tiyatro sahnesine bakıyordu sanki. Kalenin kilisesinde bulunan çan kulesinin tepesindeki fener rüzgâr nedeniyle hafifçe sallanıyordu.

Kale işçilerin kontrolü altındaydı. Mendel ve Troçki bir zamanlar Trubetskoy Burcu'nda hapis yatmıştı, ancak dün tüm tutuklular serbest bırakılmıştı. Akşamüstüydü ve sokaklar hâlâ kalabalıktı; coşkulu gruplar, kalan Romanov kartallarını da kırmak üzere hareket halindeydi. Ohrana merkezlerinde yangınlar çıkmıştı.

Saşenka'nın rüyaları gerçekleşiyordu, ama o uyuşmuş gibiydi. Dikkate değer sahneleri görmeden ve duymadan caddelerde dolaşıyordu. Annesi inkânsız başarılmıştı: Rus Devrimi'ni bastırmıştı. İnsanlar Saşenka'ya çarpıyordu. Biri onu kucakladı. Vanya Palitsin, Kızıl Muhafızlarla dolu bir arabadan ona seslendi, son sürat giden arabanın kapılarında Romanov arması vardı.

Evin içi çok sıcaktı, Saşenka terliyordu çünkü ne paltosunu ne de şapkasını çıkarmıştı. Neden direkt buraya gelmişti ki? Burası bir daha asla gelmeyeceğine yemin ettiği bir yerdi. Sagan'ı düşünmemeye çalışıyordu, onun devri geçmişti; adam şu an muhtemelen Stockholm'de veya güneydeydi. Oysa Saşenka buradaydı işte, annesiyle ilgili sırlarını vermeye alışık olduğu adamı bekliyordu.

Bir ses duyan genç kız yavaşça döndü. Jandarma üniforması içindeki Yüzbaşı Sagan, Walther tabancasını Saşenka'ya doğrultmuş, orada duruyordu. Bitkin ve uyuklu görünen adam birden yaşını, hatta yaşından fazlasını göstermeye başlamıştı.

Bir süre konuşmadılar. Sonra Sagan tabancasını kılıfına koydu ve tek kelime etmeden Saşenka'nın yanına geldi. Sarıldılar. Sagan'ı gördüğüne memnundu Saşenka.

"Brendi var" dedi Sagan, "semaver de yeni kaynadı."

"Ne kadardır buradasın?"

"Dün gece geldim. Nereye gideceğimi bilemedim. Birkaç işçi evime gitmiş ve karım yok. Trenler çalışmıyor. Nereye gideceğimi bilemedim, ben de buraya geldim. Saşenka, seni çok şaşırtacak bir şey söylemek istiyorum sana. Dünyam, keyif aldığım her şey bir gecede yok oldu."

"Sen bana böyle olmayacağını söylemiştin."

"Artık senin ellerindeyim. Beni ele verebilirsin. Ben imparatorluğa inanıyordum, ama sana kendimle ilgili tüm gerçeği anlattım."

Ucuz *chacha* şişesini aldı; iki kadeh doldurup birini Saşenka'ya uzattı, kendininkini bir dikişte içti. Genç kız paltosu ile şapkasını çıkardı.

"Sen neden buradasın?" diye sordu adam. "Kutlama yapıyor olacağını düşünmüştüm."

"Yapıyordum. Sonra korkunç bir şey oldu. Tauride Sarayı'na gidiyordum ancak kışlanın oradaki örgüt evinin oradan geçerken kapıyı çaldım. Açıktı. Kapıcı, Kapıcı Verezin'i hatırlıyor musun, yerdeydi. Başından vurulmuş. Sonra Sovyet'e gidip yoldaşlarımla konuştum."

"Hainin o olduğunu söylemiş miydin onlara?"

Genç kız başını evet anlamında salladı.

"Ve öldüğüne şaşırdın, öyle mi?"

"Hayır, şaşırmadım. Sanırım biraz afalladım. Ama sana göre devrim böyle bir şey tabii. Hamama giren terler."

"Ama sen korkunç bir şey oldu demiştin?"

"Annem intihar etti."

Sagan çok endişelenmiş gibiydi. "Çok üzüldüm Saşenka. Öldü mü?"

"Hayır, ölümden döndü. Kendini göğsünden vurmuş. Güzel kadınlar yüzlerini korumak istiyor anlaşılan. Benim yanı Parti'nin Mauserini bulmuş yatağımın altında. Orada olduğunu nereden biliyordu? Nasıl bulmuş olabilir? Doktorlar yanında şimdi." Saşenka durdu, nefes alış verişini düzenlemeye çalışıyordu. "Gazeteye gitmem gerekiyordu, ama kendimi burada buldum. Çünkü burada... seninle... ondan bahsederdik. Ondan nefret ediyordum. Ona asla söylemedim ama..."

Saşenka ağlamaya başladı ve Sagan ona sarıldı. Saçı duman

kokuyordu, boynunda konyak tadı vardı ancak genç kız olanları Sagan'a anlatmanın bile kendisini sakinleştirdiğini fark etti. Adamın sarılması, kızın yaralarını sarmış ve dahası onu itebilecek gücü bulmasını sağlamıştı.

“Saşenka” diye konuşmaya başlayan Sagan genç kızın omuzlarını tutuyordu, “Sana söyleyeceklerim var. İşimi yapıyordum ama sana... senden ne kadar hoşlandığımı asla söylemedim. Başka kimsem yok. Ben...”

Saşenka donakaldı.

“Benden çok gençsin, ama sanırım seni seviyorum.”

Saşenka geri adım attı. Ona ihtiyacı olduğunu biliyordu; karla-rın arasında öpüştüğü erkek olarak değil de sırdaşı olarak ihtiyaç duyuyordu ona. Ancak adamın da ona ihtiyaç duyması, çaresiz halleri genç kızı iğrendirmişti; devrilmiş rejimin hortlağından korkmuştu Saşenka. Ondan hemen uzaklaşmak istiyordu.

“Sana söylediklerimden sonra” diye bağırdı adam, “beni böyle bırakamazsın!”

“Ben böyle bir şeyi asla istemedim.”

“Bırakamazsın...”

“Gitmem gerek” diyen genç kız arkasında bir hareketlenme hissedince kapıya koştu. Sagan hemen arkasındaydı.

Adam onu belinden yakaladı ve divana doğru çekti, bu divanda geceler boyu oturup şiirden ve annesinden bahsetmişlerdi.

Saşenka Sagan'ın çenesine yumruk attı. “Bırak gideyim” diye bağırdı. “Ne yapıyorsun?”

Ancak Sagan ellerini tuttuğu kızı yere yatırdı. Şıpır şıpır terleyen yüzü Saşenka'nın yüzüne o kadar yakındı ki kız korktu, ayrıca mücadele nedeniyle ağzından da tükürük damlıyordu. Sagan diğer elini Saşenka'nın eteğinin altına sokup çoraplarını yırttı ve kasıklarına dokundu. Sonra yukarı dönüp bluzunun düğmelerini yırtarak açtı, iç çamaşırlarını parçalayıp göğüslerini avuçladı.

Genç kız birden yana dönüp ellerini kurtardı ve adamın burnuna yumruk attı. Tüm yüzü kan içinde kalan Sagan, Saşenka'yı altında tutmaya devam edebildi. Sonra kız adamın cebindeki Walther'ı kılıfından çıkardı ve tabancayla yüzünün her iki tarafına vurdu; çeliğin dişe, kemiğe ve ete çarptığını hissetti, parmakları kanlandı.

Sagan yuvarlanıp yere düştü, Saşenka hemen ayağa kalkıp kapıya koşmaya başladı. Kapıyı açıp arkaya baktığında adamın kanepeye uzanıp çocuklar gibi ağladığını gördü.

Saşenka aşağı inip binadan çıkana kadar durmadı. Sarhoş asker-

lerle dolu bir mahzen barına girdi, onu gören askerler şok oldular ve süngülü tüfeklerini kaldırıp ona el süren adamı öldürmeyi teklif ettiler. Banyoya giden genç kız, yüzündeki kanı temizledi ve bluzunu ilikledi. Sagan'ın kanının metalik tadı ağzında, burnunda, her yerindeydi ve her ne kadar suyla temizlemeye çalışsa da kokusu midesini bulandırınca kustı Saşenka. Dışarı çıkınca askerlerden birinden votka alıp hızla içti. Kafası biraz dağılınca sakinleşti.

Caddeler hâlâ kaynıyordu. Nevski'den silah sesleri geldi. İnsanlar kapkaççıları linç ediyor, kaçaklar ve haydut çeteleri sarhoş bir halde eğleniyorlardı. Sagan'ın örgüt evinden çıkmak iste-yeceğini düşünen Saşenka, girişe saklanıp kapıyı gözlemeye başladı. Baş zonkluyor, geçmek bilmeyen kan tadı yeniden kusma isteği uyandırıyor. Vücudu titriyordu. Her şeyi Parti için yapmıştı ve artık hepsi geçmişti. Bir nevi zafer sevinci duyması gerektiğini söyledi kendine; üstünlük oyununu kazanmıştı; Sagan ve efendilerinin sonu gelmişti, adamın saldırısı ne kadar küçük düştüğünün bir göstergesiydi. Yine de tek hissedebildiği, canını yakan bir utanç ve dondurucu bir hınçtı. Partiden aldığı silahla döndüğünü ve onu bir ajan gibi öldürdüğünü hayal etti, ama tek yapabildiği titreyen elleriyle bir Crocodile yakmak oldu.

Yarım saat sonra Sagan dışarı çıktı; Saşenka morumsu karanlıkta adamın şişmiş ve kanayan yüzünü, çarpık yürüyüşünü, nasıl da küçüldüğünü gördü. Astragan şapkası altında saklanmış uzun boylu adam çökmüş, kamburu çıkmıştı, üniforması da haki bir parkayla kapatılmıştı. Dar caddelerden geçerek Gogol'e yöneldi ve Nevski'yi geçti. Saşenka onu takip etti ve Kazan Katedrali'nin sütunlarını aydınlatan sokak lambasının altında silahlı işçiler tarafından kısırıldığını gördü. Belki onu iyice döverler, beni kıldığı için cezalandırırlar, diye düşündü genç kız. Ancak işçiler Sagan'ın geçmesine izin verdiler, hemen sonra kaldırımında tökezleyen adamın üniformasını gördüler.

"Jandarma! Hadi tutuklayalım onu! Pislik! Onun bunun çocuğu! Nereye gidiyorsun? Hadi yüzünü yumruklayalım! Al bakalım! Sovyet'e götürelim bunu! Hapishaneye kapatalım! Al bakalım!" Sagan'ı çevrelediler, ama adam tabancasını çıkardı. Silah sesi geldi, o patlama yeniden duyuldu. Sonra adamlar yerdeki bir yığını tekmelemeye başladılar; yuhalayarak, çığlıklar atarak ve silahlarını yukarı kaldırarak vuruyorlardı. Zar zor nefes alan Saşenka onlara bakarken olayların anlayamayacağı kadar hızlı geliştiğini düşünüyordu.

Çığlık ve bağırtiların karmaşasının içinden acı çeken bir hay-

vanunkine benzer tiz bir ses geldi. Silah kabzalarının vurduğu yığındaki ıslaklık her şeyi açıklıyordu. Saşenka, işçilerin çizmele-ri ve paltoları arasından koyu renk üniformanın kanla ıslandığını görebiliyordu.

Adamın çamura dönüşümünü tam olarak göremedi, ancak her şey bittiğinde, bu çılgınlık sonrasında bir sessizlik oldu. Kalabalık öksürüp boğazını temizledi, giysilerini düzeltti ve uzaklaştı. Saşenka daha fazla bekleyemedi. Eyleme geçmiş insanların gücünü görmüştü, tarihin hükümdü bu.

Ne var ki artık kendini zafer kazanmış gibi hissetmiyordu. Üzüntü ve suçluluk dalgasına kapılmıştı, bu korkunç sahneye onun bedduası neden olmuş gibi hissediyordu. Önce Verezin'in ölüsü, şimdi de bu. Yine de *bu* onun uzun zamandır beklediği bir dönemdi ve memnun olmak zorundaydı: Devrim asil bir efendiydi. Bu mücadelede çok kişi ölecek, diye düşündü, ama yine de bir adamın yok edilmesi korkunç bir şeydi.

Gözlerinden yaşlar akarken Kazan'daki bir heykele yaslanmak zorunda kaldı. Bu bir şeylerin sonuydu, ama böyle bir son istemişti. Sagan'la hiç tanışmamış olmayı diledi, adamın caddeden yürüyüp öylece uzaklaşabilmiş olmasını diledi.

36

Hasta odasındaki ölüm sessizliğini boğuk bir ses bozdu.

"Gazetede neler var?" diye sordu Ariadna.

Bu tanıdık ses Saşenka'yı şok etti. Annesi günlerdir konuşmamıştı. Zar zor nefes alarak uyurken göğsündeki yara nedeniyle bir daha uyanamayacakmış gibi duruyordu. Ariadna kendine geldiğinde Saşenka Parti gazetesi *Pravda*'yı okuyordu. O kadar düğün ve anlaşılır konuştu ki Saşenka gazeteyi elinden düşürdü, sayfalar yere saçıldı.

"Anne, beni korkuttun!"

"Daha ölmedim canım... yoksa öldüm mü? Burası çok kötü kokuyor. Nefes alamıyorum. Gazetede neler var?"

Saşenka sayfaları topladı. "Mendel Dayı Parti Merkez Komitesinde. Lenin her an dönebilir." Saşenka kafasını kaldırıp annesine baktığında kadının kendisine kadifemsi gözleriyle şaşırtıcı derecede sevgi dolu baktığını gördü. Genç kız şaşırdı ve utandı.

"Nihayet odana girdiğimde..." diye başladı Ariadna; Saşenka kadını anlamakta güçlük çekti.

“Anne, daha iyi gözükiyorsun.” Yalandı ama ölmek üzere olan birine kim gerçeği söylerdi ki! Saşenka annesini rahatlatmak istiyordu. “İyileşiyorsun, anne, kendini nasıl hissediyorsun?” diye sordu.

“...hissediyorum.” Ariadna kızının elini sıktı. Saşenka da annesinin elini sıktı.

“Sana şunu sormak istiyorum anne: Neden? Anne?”

O sırada pembe parlak kellesi ve sosyete doktorlarına özgü o lirik havasıyla tıknaz Doktor Gemp içeri girdi.

“Anneniz uyandı mı? Ne dedi?” diye sordu. “Ariadna, ağrın var mı?”

Saşenka adamın Ariadna üzerine eğilip alınına ve boynuna soğuk kompres uygulamasını izledi. Kadının göğsündeki sargıyı kaldıran doktor, yumruk büyüklüğünde bir kan pıhtısına benzeyen yarayı inceledi, temizledi ve kuruladı.

Zeitlin Saşenka’nın arkasındaydı, merakla yatağa bakıyordu. Korkunç görünüyordu; üstü başı kirliydi, sakalları uzayınca yanakları iğneye benzeyen beyaz kıllarla dolmuştu. Yahudi Yerleşimi’nde yaşayan yaşlı bir Musevi’ye benziyor, diye düşündü Saşenka.

“Kendine geldi mi? Ariadna? Konuş benimle! Seni seviyorum Ariadna!” dedi Zeitlin. Ariadna gözlerini açtı. “Ariadna, neden kendine zarar verdin? Neden?”

Zeitlin’in arkasında Ariadna’nın anne babası duruyordu: Küçük yüzü tarlafaresine benzeyen Miriam ve gabardin paltolu Turbin rabbisi. Başında kipa bulunan adamın yüzünü yoğun sakalları ve ilginç lüleleri çevreliyordu.

“Sevgili *Silberkind*” dedi Miriam baskın Lehçe-Alman İbrani’cesi karışımı aksanıyla. Saşenka’nın ellerini tuttu ve onu omzundan nazikçe öptü. Ancak Saşenka bu yaşlı çiftin Ariadna’nın odasında çok garip hissettiklerini sezdi. Buraya daha önce de gelmelerine rağmen incilere, elbiselere, tarot kartlarına, ilaçlara hâlâ şaşkınlıkla bakıyorlardı. Onlara göre bu oda Zenginliğin Tapınağı, anne baba olarak kurdukları rüyaların harabesiydi.

Grandüklerin ve kontların kürtaj, intihar, bağımlılık gibi gizli trajedileri konusunda uzman olan Doktor Gemp, Ariadna’nın yarasını sararken yaşlı Musevilere cüzamlıların gibi bakıyordu.

Ariadna anne babasına baktı. “Turbin’den mi geliyorsunuz?” diye sordu. “Ben Turbin’de doğdum. Samuil, tıraş olmalısın...”

Saatler, geceler, günler geçti. Yatağın yanında oturan Saşenka zaman kavramını kaybetti. Ariadna böğürür gibi nefes alıyordu.

Yüzü grileşmiş, solmuş ve çökmüştü. Yaşlanmış, küçülmüş, bitmişti. Çenesi açık duruyor, nefes aldıkça akciğerlerindeki pıhtıların yarattığı çıtırtılar eşliğinde göğsü tıkırdayarak inip kalkıyordu. Güzelliğinden ve yaşama sevincinden eser kalmamıştı, durmadan titreyen bu hayvan bir zamanlar enerjik bir kadın, bir anneydi. Saşenka'nın annesiydi.

Ariadna bazen nefes alamıyor, paniğe kapılıyordu. Vücudundan boşalan ter çarşafları ıslatıyor, kadın pençelerini yatağa geçiriyordu. Sonra Saşenka ayağa kalkıp elini tutuyordu. Bir anda annesine söylemek istediği çok şey olduğunu düşünüyordu: Onu sevmek, onun tarafından sevilme istiyordu. Her şey için çok mu geç kalınmıştı?

"Anne, burada yanıdayım, benim, Saşenka! Seni seviyorum anne!" Onu seviyor muydu? Emin değildi, ancak kendini böyle şeyler söylerken duyuyordu.

Doktor Gemp yine geldi. Zeitlin ile Saşenka'yı bir kenara çekti.

"Fazla umutlanmayın Samuil" dedi doktor.

"Ama bazen uyanıyor. Konuşuyor..." dedi Zeitlin.

"Yara mikrop kapmış ve enfeksiyon yayılıyor."

"İyileşebilir, iyileşebilir..." dedi Saşenka.

"Belki Matmazel" diye cevap verdi hizmetçiden siyah pelerini ile şapkasını alan Doktor Gemp. "Belki mucizeler ülkesinde iyileşebilir."

37

Sonraki sabah Ariadna, kızının "Sana bir şeyler okumamı ister misin?" diye sordüğünü duydu.

"Gerek yok" diye cevap verdi, "çünkü gelip kendim okuyabilirim." Yataktaki Ariadna'nın içinden başka bir Ariadna çıktı ve uçarak Saşenka'nın yanı başına geldi. Ardına bakınca göğsündeki sargılar bulunan ve hasta bir köpek gibi hızla nefes alan balmumu yarattığı zar zor tanıdı. Saçları cansız ve yağlıydı, Luda'dan saç maşalarını getirmesini istememişti; o halde ölüyordu. Ariadna, şeytan tarafından ele geçirilmiş olabileceğini veya içine dibbuk girmiş olabileceğini düşündü. Yoksa bütün bu sorunlara kendi mi neden olmuştu?

Gerçeklikten mükemmel rüyalara daldı. Odada zarafetle uçtu. Neler görüyordu böyle! O ve Samuil sırlıdayan pınarların ve ağız sulandıran şeftalilerin bulunduğu bir bahçede birlikteydi. Burası

cennet miydi? Hayır, bunlar huş ağacıydı: Burası Zeitlin'in ormanıydı ve bu ağaçlar çok yakında ölü Rus askerlerinin ellerindeki silahların kabzalarına dönüşecekti. Huş ağaçları birden bir grup insan haline geliverdi, herkes dans ediyordu. Ağaçlar tütü giymiş balerinler oldu, sonra balerinler çıplak kaldılar.

Ariadna gözlerini açtı. Odasındaydı. Saşenka divanda uyuyordu. Geceydi. Oda bir lambayla çok az aydınlatılmıştı. Samuil ve biri kadın biri erkek iki yaşlı Musevi sessizce konuşuyorlardı.

"Kendimi kaybettim Rabbi" dedi Samuil, Alman İbranicesi konuşuyordu. "Kim olduğumu bilmiyorum artık. Musevi değilim, Rus değilim. Uzun zamandır iyi bir koca ve iyi bir baba değilim. Ne yapmalıyım? Muska takıp dindar bir Musevi gibi dua mı edeyim, yoksa sosyalist mi olayım? Hayatımı düzene koyduğumu düşünmüştüm ve şimdi de..."

"Sen de insansın Samuil" diye cevap verdi sakallı bilge.

Ariadna bu sesin sahibini biliyordu: Babasıydı. Ne güzel bir ses, derin ve güzel. Samuil'i lanetleyip ona kâfir mi diyecek, diye düşündü Ariadna.

"İyi şeyler de kötü şeyler de yaptın. Hepimiz gibi" dedi babası.

"Şimdi ne yapmalıyım?"

"İyi şeyler yap. Kötü olan hiçbir şey yapma."

"Kolay görünüyor."

"Çok zor bir şeydir ama güzeldir. Kendine veya başkalarına zarar verme. Aileni sev. Tanrı'dan merhamet dile."

"Ama ona inandığımdan bile emin değilim."

"İnanıyorsun. Aksi halde bu soruları sormazdın. Hepimiz günah işleriz. Vücut bu dünyada günah işlemek içindir. Seçme şansı olmazsa iyilik anlamsız olur. Ruh, bu ve öbür dünya arasındaki köprüdür. Ancak her şey Tanrı'nındır. Tanrı'nın merhameti senin için ve zavalı Faigel için de geçerli. Tüm anlayan gereken budur."

"Faigel de kim?" diye sordu Ariadna kendi kendine. Tabii ya, onun gerçek ismiydi. Babası ve peruklu annesi bir an için çizgi film karakterleri gibi gözüksü gözüne; hemen sonrasında Süleyman'ın Tapınağı'ndaki papazlar gibi kutsal geldiler.

"Peki ya Ariadna?" diye sordu Samuil.

"İntihar." Babası başını iki yana salladı. Annesi ağlamaya başladı.

"Kendimi suçluyorum" dedi Samuil.

"Sen onun için bizden, herkesten çok şey yaptın" dedi babası.

"Biz onu mutsuz ettik, o bizi mutsuz etti. Ama onu seviyoruz. Tanrı onu seviyor."

Ariadna duyulandı, anne babasına yakınlık duydu, sevgi değil

yakınlık. Artık kimseyi sevmiyordu. Hayatından karakterler, tanıdık yüzler ve sesler vardı, ama o hiçbirini sevmiyordu.

Kaztüyü gibi hafifti, pencereden gelen bir hava akımı onu bir o yana bir bu yana savuruyordu. Vücudu yataкта hırıldayarak can çekişiyordu. Bu olanların içindeydi, ama bizzat aktif değildi. Doktor Gemp odaya girdi ve pelerinini İspanyol bir matador gibi çıkarıp attı. Ariadna alınının kurulandığını, sargısının değiştirildiğini, morfin iğnesinin yapıldığını, dudaklarının şekerli çayla ıslatıldığını hissetti. Karnı ağrıyor, bağırsakları gurulduyordu. Göğsündeki sıkışıklık oraya kendisinin koyduğu tek bir merminin neden olduğu zonklamayla daha da kötüleşiyordu. Yataktaki o şey, kendi vücudu olarak gördüğü o şey artık kaçmış bir külotlu çorap gibi önemsizdi artık. Paris malı ipek çorap çok güzel ve değerliydi, ama kaçmıştı, artık rahatlıkla çöpe atılabilirdi.

Babası yüksek sesle dua ediyordu, Mezmurlar'dan parçalar okurken şarkı söyler gibiydi; bu da Ariadna'yı mutlu etti. Bahçede şarkı söyleyen bir bülbülün sesiydi bu. Ancak babasının yüzüne bakan kız onun genç olduğunu gördü; sakalı kızıl olan adamın bakışları parlak ve güçlüydü. Annesi de oradaydı, o da enerjik ve gençti. Peruk takmamıştı, uzun sarı saçlarını örgü yapmış ve genç kız elbisesi giymişti. Büyükannesi ile büyükbabası da oradaydı, herkes ondan daha gençti. Kocası genç bir delikanlı, Saşenka küçük bir kızdı. Kardeş gibi gözüküyorlardı.

Rabbinin şarkısı onu otuz yıl öncesinin Turbini'ne götürdü. Soğuk geçen bir yılın Paskalya bayramında, kardeşleri Mendel ve küçük Avigdor, Musevi okulunun bahçesinde başka çocuklarla kartopu oynuyorlardı. Enerjik ve yaramaz Avigdor, dini konularda saygısız ve boyun eğmez olabiliyordu. Sinagog şapkalı ve lüleli Mendel ise çocuk felcinden dolayı topallıyordu; görev bilincine sahip dindar bu çocuk, geleceğin rabbisi olacaktı.

Babası yardımcısıyla birlikte okuldan çıktı; annesi hamur tatlısı ile safranlı, tarçınlı ve sarmısaklı erişte pişiriyordu. Ariadna'nın başı o zaman da dertteydi: Mogilevski rabbisinin oğluyla evlenmeyi reddetmişti, lüleleri bile olmayan Litvanyalı bir çocukla konuşurken görülmüştü ve kışla yakınlarındaki ormanda Rus bir subayla tanışmıştı. O üniformaya, altın düğmelere, çizmelere, apoletlere baylıyordu. Litvanyalı çocuğu veya genç Rus subayı öptüğünü kimse bilmiyordu; konyak onu alevlendirmiş, çocukların elleri vücudunun her yerinde gezinirken teni âdeta çırpınmıştı. O subay kim bilir nasıl da gururlanıp gülerek anlatmıştı bu olanları: "Bugün ormanda ne bulduğumu asla tahmin edemezsi-

niz. Çiy tanesi gibi ışıltılı bir Yahudi güzeli...”

“Türbin’de rabbinin evi için fazla güzeldim” dedi kendi kendine. “Ahırdaki bir tavus kuşu gibiydim.” Şimdiyse memnuniyetle Türbin’e geri dönüyordu. En azından başka bir yere giderken oradan geçiyordu. Hayat Kitabı’nda onun için ne yazılıydı? Birden çok önemli geldi bu soru, tüm sorulardan daha önemliydi.

Ancak Ariadna ailesiyle dolu odaya dönüp vücuduna geri girdiğinde, buranın artık onun odası olmadığını fark etti. Saşenka artık onun kızı değildi, Miriam da annesi değildi. Kendisi de Ariadna Finkel Barmakid, Barones Zeitlin değildi. Başka bir şey olmuştu ve çok mutluydu.

Bunu ilk fark eden Saşenka oldu. “Baba” dedi, “bak! Annem gülümsüyor.”

38

“Gitti” dedi Miriam kızının elini tutarak.

“Kendi çocuğundan uzun yaşamak ne büyük acı” dedi rabbi sessizce, sonra kızı için dua etmeye başladı. Saşenka annesiyle barıştığını hissediyordu; divanda uyumakta olan babası hemen kalkıp kendini cesedin üzerine attı ve ağlamaya başladı.

Hem Bolşeviklerle hem de Menşeviklerle flört ederken o sıralar Gorki’nin *Yeni Hayat* gazetesi için bir şeyler yazmakta olan Gideon Amca da oradaydı, kadınların parfüm ve sigara kokularını içine çekip koridorda bekleyen adam koşarak odaya girdi ve Zeitlin’i ölünün üzerinden kaldırdı. Çok güçlüydü, adamı kaldırıp sandalyeye oturtabildi.

Doktor herkesi dışarı çıkardı. Ariadna’nın ağzını ve gözlerini kapadı, sonra herkesi içeri çağırdı. “Şimdi gelip görün onu” diye talimat verdi.

“Yeniden... çok güzelleşmiş” diye fısıldadı Saşenka. “Ama artık yaşamıyor.” Ariadna bir zamanların kıpır kıpır kızı değildi artık, ama genç kızlığındaki gibi güzeldi. Huzurlu görünüyordu, teni bembeyazdı, küçük burnu hokka gibiydi, o mükemmel dudaklar genç bir subay tarafından öpülmeyi bekliyormuş gibi hafif aralıktı.

Onu böyle hatırlayacağım, diye düşündü Saşenka. Ne kadar güzel. Ancak bir yandan da memnuniyetsizlik ve endişe içini kemiriyordu: Annesini hiç tanımamıştı. Annesi ona yabancıydı.

O bu oyunda neredeydi? Saşenka artık oraya ait değildi. Anne-

si ölmek üzereyken, onun kızı oluvermişti yeniden. Devrim, savaşlar, grevler, tahttan çekilmeler, kızının tutuklanması, kardeşinin yaramazlıkları, karısının ilişkileri karşısında soğukkanlılığını koruyabilen; Petrograd işçilerine, Bakü'deki suikastçılara ve Musevi düşmanı aristokratlara meydan okuyabilen babası bu intiharın ağırlığı altında iki büküm olmuştu. İşini bırakmış, sözleşmelerini imzalamamış, müşterileriyle ilgilenmemişti; birkaç hafta içinde paraya olan ilgisini tamamen yitirmişti. Bakü, Odesa ve Tiflis'teki işler iyi gitmiyordu çünkü Azeri Türkleri, Ukraynalılar ve Gürcüler Rus İmparatorluğu'ndan ayrılıyorlardı. Ancak detayları aklımdan çıkarmayan, tıraş olmamış ve kederli bu adam her şeyden şüphe duyar olmuştu. Saşenka onun kendi kendine bir şeyler söyleyip ağladığını duyabiliyordu.

Saşenka annesiyle birlikte babasını da bir gün içinde kaybettiğini düşündü.

Artık ağlamıyordu, birkaç gecedir yeterince ağlamıştı. Ancak Ariadna'nın neden kızının tabancasını kullandığını bilmek istiyordu. Bu da bir cezalandırma şekli miydi? Yoksa eline gelen ilk tabanca o mu olmuştu?

İnsanlar başsağlığı dilemek için gelip giderken Saşenka uzun bir süre yatağın başında bekledi. Gideon sendeleyerek odaya daldı ve Ariadna'yı alnından öptü. Doktora, babasını sakinleştirmesini emretti. Yaşlı Museviler dua ediyorlardı. Petrograd'ın dışı şeytanını Turbin'in yeniden kabul etmesini izledi genç kız.

Ariadna hâlâ gülümsüyordu ancak yüzü solmaya başlamıştı. Yanakları çökmüştü, subaylarla ve İngiliz asillerle flört eden o mükemmel hokka burnu Musevi burnuna benzemiş, kemiklenmişti. Saşenka'nın büyükbabası ölüyü beyaz bir bezle örttü, yatağın başında duran gümüş şamdanlardaki iki mumu yaktı. Miriam da aynaları bezlerle kapattı ve camları açtı. Zeitlin kendini kaybettiğinden, rabbi kontrolü ele aldı. Devrimle özgürleşen ve başkenti ziyaret etme hakkını kazanan Ortodoks Museviler, sanki mucize gibi en laik evlerde ortaya çıkıvermişlerdi birden. Yas tutan kadınlar otursun diye alçak tabureler getirilmişti.

Rabbiler cesedin ne yapılacağı konusunda uzun uzun konuştular. Tanrı'nın söylediklerine karşı intihar etmek cenaze töreni yapılamayacağı anlamına geliyordu, bu da Ariadna'nın babasını daha çok üzdü. Ancak sonradan gelen iki rabbi, Ariadna'nın asıl ölüm sebebini soruşturdular. Cevap kurşun değil, enfeksiyondur. Bu pratik ve inşafli yorum sonrasında Turbin rabbisinin Ariadna olarak bilinen kızı Finkel'i Musevi mezarlığına gömmesine izin çıktı.

Gabardin paltolu, siyah şapkaklı ve lüleli Musevilerin varlığı karşısında şaşırın ve serseme dönen hizmetliler nihayet yatağın yanına gelebildiler.

Saşenka, Bolşevik gazetesindeki işine dönmek zorunda olduğunun farkındaydı. Tam da böyle düşünürken kapı açıldı ve Ariadna'nın kendini vurmasından birkaç gün sonra bir kereliğine gelen ve sadece on dakika kalan Mendel içeri girdi. Yanında iki genç yoldaş vardı: Güçlü Vanya Palitsin deri bir palto ve çizme giymişti, silahı kılıfında duruyordu; zayıf ve enerjik Gürcü Satinov ise denizci ceketi ve çizme giymişti. Yoldaşlar bu çürüme odasına yeni dönemin nefesini getirdiler.

Mendel kuzu derisinden uzun bir palto giymiş, kasket takmıştı. Yatağa yaklaşan adam kız kardeşinin yüzüne soğuk bir ifadeyle baktı, sonra başını iki yana sallayıp ağlayan anne babasına döndü.

"Anne, baba" dedi etkileyici sesiyle, "üzgünüm."

"Bize tek söyleyeceğin bu mu?" diye sordu gözü yaşlı annesi. "Mendel?"

Mendel, Saşenka'ya "Burada yeterince zaman kaybettiniz Yoldaş Zeitlin" dedi. "Yoldaş Lenin dün gece Finlandiya İstasyonu'na indi. Yapmanız gereken işler var. Eşyanızı alın. Gidelim."

"Bekleyin Yoldaş Mendel" dedi Vanya Palitsin sessizce. "Annesini kaybetti. Ona biraz zaman verelim."

Mendel durdu. "İşimiz var ve Bolşeviklerin ailesi olamaz, olmalıdır. Ancak siz öyle söylüyorsanız..." Tereddüt etti, anne babasına ve ölüm döşegine baktı. "Ben de kız kardeşimi kaybettim."

"Yoldaş Kutup Tilkisi'ni ben getiririm" dedi Vanya Palitsin. "Siz ikiniz önden gidin."

Satinov Saşenka'yı üç kez öpüp kucakladı. Adam Gürcü'ydü en nihayetinde. "İstediğin kadar yas tut" diyen Satinov odadan topallayarak çıkan Mendel'in arkasından gitti.

Deri giysileri ve silahıyla oldukça güçlü gözükten Vanya Palitsin, bu yatak odasında oldukça garip duruyordu, ama Saşenka adamın desteğini takdir etti. Adamın kahverengi gözleriyle odayı incelediğini görünce bu köylü-işçinin düşüşte olan kapitalizmin tuzakları konusunda düşündüklerini hayal etmeye çalıştı: Tüm bu elbiseler, mücevherler, ağlamaktan perişan olmuş işadamı Zeitlin, pelerinli sosyete doktoru, hafif sarhoş hedonist Gideon, gözü yaşlı hizmetliler ve yaşlı Museviler. Vanya gözlerini ağıt yakan Polonyalı Musevilerden alamıyordu!

Saşenka bir şeylere gülümseyebildiğine memnundu.

"Çehov'un hikâyelerinde ölüm döşegi hakkında bir şeyler oku-

muştum” dedi adama sessizce, “ama bu kadar tiyatral olduklarını hiç fark etmemiştim. Herkesin bir rolü var sanki.”

Vanya başıyla onaylayıp Saşenka’nın omzuna hafifçe vurdu. “Acele etme Yoldaş” diye fısıldadı. “Bekleyeceğiz. İstedğin kadar ağla. Sonra git toparlan Küçük Tilki” dedi Vanya; şefkati genç kıza duyulandırmıştı. “Cenazeye gelirsin. Ancak şu an dışarıda bir otomobil bekliyor. Seni köşke götüreceğim. Aşağıda bekliyorum.”

Saşenka ailesine son bir kez baktı. Yatağa gidip annesini alnından öptü. Yine ağlamaya başlamıştı, Vanya’nın gözlerinde de yaşlar gördü.

Odadan çıkıp “Vanya, bekle. Hemen geliyorum” diye bağırarak Saşenka’nın sesi çatlıyordu.

39

Sonraki gün öğle vaktinde, Saşenka art-deco tarzında inşa edilmiş ipek duvarlı mükemmel Kşessinskaya Köşkü’nde idi. Balerin Mathilde’in bir zamanlar Romanov Hanedanı’ndan sevgililerini ağırladığı bu köşkün birinci katındaki genç kız Underwood marka bir daktilonun başında oturuyordu. Üzerinde boynuna kadar düğmelediği beyaz bir gömlek, kahverengi uzun bir etek, bağcıklı botlar vardı. Saşenka yalnız değildi, ikisi yuvarlak gözlükler takmış üç kız daha masada oturmuş, devamlı kapıya bakıyorlardı.

Köşke, aslen farklı üniformalardan parçalar giymiş işçiler olan silahlı Kızıl Muhafızlar tarafından Vanya liderliğinde el konulmuştu. Vanya onu önceki gece yemeğe götürmüş, sonrasında da eve bırakmıştı. Sabah olunca Saşenka, Lermontonskaya’daki Mağribi tarzı sinagogu (bu sinagogu babası finanse etmişti) ilk ve son kez ziyaret etti; sonra da annesinin Musevi mezarlığına gömülmesini izledi. Bu sırada o, babası ve Gideon Amcası; tallitleri dışında tepeden tırnağa siyahlar giymiş, büyük şapkalar takmış yaşlı Musevilerin oluşturduğu denizde kaybolmuş gibiydi.

Vanya bir gün daha izin alması için Saşenka’ya âdeta yalvarmıştı, ancak genç kız, annesinin yeterince zaman çaldığını söyleyerek yeni patronuyla tanışmak üzere yeni ofisine koşmuştu. Genç bir insan, devrimin ocağı, tarihin merkezi bu balerin köşkünden başka nerede olmak isterdi ki!

Masasında oturan Saşenka aşağıdan heyecanlı vızıltılar geldiğini duydu. Merkez Komite’nin balo salonunda yaptığı toplantı bitmek üzereydi. O sırada kapılar açıldı; kahkahalar, konuşmalar,

çizme sesleri yakınlaşmaya başladı.

Saşenka ve diğer üç kız sandalyelere oturup, bluzlarını düzelttiler. Hokkaları ile defterlerini bir kez daha kontrol ettiler.

Buzlu camlar açıldı.

“İşte, İliç, yeni ofisiniz burası. Asistanların çalışmaya hazır, seni bekliyorlar.” Mendel yanında Yoldaş Zinovyev ve Gürcü Stalin’le odaya girdi. Siyah kıvrıcık saçlı bir Musevi olan Zinovyev, tüvit ceketi içinde oldukça pejmürde görünüyordu. Kalın bıyıkları olan zayıf Stalin’in üstündeyse lacivert bir ceket ve paçalarını çizmelerine soktuğu bol bir pantolon vardı.

Saşenka’nın masasında durdular: Zinovyev’in heyecanlı bakışları genç kızın göğüslerine çevrilmişti; hafifçe gülümseyen Yoldaş Stalin ise bal rengi gözleriyle kızın yüzüne bakıyordu. Gürcülerin kadınlara bakışı çok çekici oluyor, diye düşündü Saşenka.

Bu adamlar enerji ve coşku dalgası yaratmışlardı. Zinovyev konyak, Stalin tütün kokuyordu. Sol elinde yanmayan bir pipo taşıyordu, dudağının kenarında yanan bir sigara vardı. Kel kafalı, alnı çıkık tıknaz bir adam içeri dalınca hepsi ona döndü. Sakalı kıvılcımsı olan bu adam üç parçalı burjuva takımlarından giymiş, kravat takmıştı. Bir elinde melon şapka, diğer elinde bir sürü gazete olan adam, eğitilmiş olduğunu belli eden sesiyle durmadan konuşuyordu.

“İyi iş çıkarmışsınız Yoldaş Mendel” dedi Lenin. Saşenka’ya ve diğerlerine parlayan gözlerle şöyle bir baktı. “Her şey yolunda görünüyor. Ofisim nerede? Ah evet, buradan.” Masa hazırды; kâğıt, mürekkep ve telefon. “Mendel, bunlardan hangisi senin Smolni’de okuyan yeğenin?”

“Benim Yoldaş!” diyen Saşenka ayağa kalktı ve reveransı andıran bir hareket yaptı. “Yoldaş Zeitlin.”

“Smolni’den Bolşevik, ha? İmparatora her sabah eğilerek selam vermek zorunda mıydınız gerçekten? Peki, peki, biz dünya-daki işçileri temsil ediyoruz ve iyi bir eğitime de önyargılı yaklaşmıyoruz, öyle değil mi yoldaşlar?”

Lenin neşeyle güldü ve ofisine giden çift kanatlı cam kapıya yöneldi, sonra arkasına döndü, artık gülümsemiyordu. “Evet, bayanlar, artık benim için çalışıyorsunuz. Gücün kucağımıza düşmesini bekleyemeyiz. Gücü kendimiz ele geçireceğiz ve düşmanlarımızı toz duman edeceğiz. Her an çalışabilir olmalısınız. Sık sık ofiste uyumanız gerekecek. Ayarlamalarınızı ona göre yapın. Ofiste sigara içmek yok!”

Saşenka’yı işaret etti. “Evet, içeri gelin Yoldaş Zeitlin, sizinle başlayalım. Bir makale dikte ettireceğim. Başlayalım!”

2. bölüm

Moskova, 1939

1

Saşenka parlak botlar ile kısl bayraklı mavi bir ceket giymiş kocasının arabadan indiğini gördü.

Verandadaki Saşenka'ya "Ben geldim" diye bağırın Vanya Palitsin, şoföre bagajı açmasını işaret etti. "Saşenka, çocukları getir. Babalarının geldiğini söyle! Onlara bir şeyler aldım! Sana da aldım, canım!"

Saşenka kır evinin ahşap verandasındaki divana uzanmış, dergisinin son okumasını yapmaya çalışıyordu. Moskova yakınlarındaki tek katlı sütunlu villa, bu yüzyılın başlarında Bakülü bir petrol kralı tarafından yaptırılmıştı. Sıcak esen rüzgâr, başının üstündeki tüylü tomurcukları hareket ettirdi. Meyve bahçesindeki elma ve şeftali ağaçları çiçeklerle donanmıştı; veranda yase-min, sümbül ve hanımeli kokuyordu. Çitin öte tarafındaki kır evinden tenor Kozlovski'nin sesi geliyordu; adam plak cızırtısı eşliğinde *Yevgeni Onegin*'den Lenksi'nin aryasını söylüyor, bir erkek sesi de coşkuyla ona eşlik ediyordu.

Saşenka bir süredir oradaydı ve kendini arıyı mırıldanırken bulmuştu. Üç buçuk yaşındaki oğlu Karlo kucagındaydı; bir şey okumak imkânsızdı çünkü çocuk devamlı oyun oynamak istiyordu. Gerçek ismi Karlmarx'tı, ama İspanyol İç Savaşı sırasında her gün İspanyol beresi takan Saşenka, çocuğunun ismini de Latinleştirmişti. "Karlo, şunu okumam gerek. Gidip Karbeyaz'ı bul ve ondan seninle oynamasını iste ya da Carolina'ya sana bir şeyler pişirmesini söyle!"

"Hayır" diye cevap verdi Karlo. İnatçı çocuk devamlı annesinin yanaklarını öpüyordu. Kahverengi saçlı ve gamzeli Karlo'nun ileride çok yakışıklı olacağı belliydi, ayı yavrusuna benzeyen çocuk tavşan olduğu konusunda ısrar ediyordu. "Annemle olmak istio-

rum. Bak annişko, seni okşuyorum.” Saşenka oğlunun güzel gözlerine baktı ve öpücüklerine karşılık verdi.

“Çok kalp kıracaksın, küçük ayım Karlo!” dedi.

“Ben Karlo değilim anne, ben tavşancığım!”

“Peki, Yoldaş Tavşan” dedi Saşenka. “Sen benim favori Yoldaş Tavşancığımsın, tüm...”

“Tüm dünyada en çok beni seviyorsun!” diye devam etti çocuk. “Sen de benim en iyi arkadaşımsın!”

O sırada Saşenka arabanın sesini duymuştu.

“Babanız geldi” dedi doğrularak.

“Kapıları açın!” diye bağırdı şoför.

“Tamam, geliyorum” diye bir adam sesi duyuldu. Saşenka sesin sahibini tanıdı. Hizmetlilerden biriydi bu, atlardan sorumlu seyisti.

Kapılar açıldı. O yöne bakan Saşenka kapıların öte tarafındaki muhafız binasını gördü, caddenin sonundaki binanın etrafında mavi üniformalı muhafızlar vardı. Bunlar Saşenka’nın evini korumuyordu. Evet, Vanya oldukça önemli biriydi, ancak ikisi de Politbüro üyesi olan Molotov ve Zıdanov ile Mareşal Budenni ve Mendel Dayı ile aynı caddede yaşıyorlardı.

Kutu biçimli ve uzun kaputlu American Lincoln bir arabaya benzeyen ZiS marka yeşil otomobil, kapıdan içeri girdi; gıcırırdı ve zorla nefes alıyor gibiydi. Tavuklar, ördekler ve havlayan köpekler arasında ilerlerken arkasında toz bulutları bırakıyordu. Çocukların kapıya bağlanmış midillisi hayretler içinde otomobili izliyordu.

“Bak, Yoldaş Tavşancık, baban geldi!”

“Benim tek istediğim anneciğimi öpmek” diye ısrar etti Karlo, ama yine de annesinin kucağından inip babasına koştu.

Saşenka oğlunun ardından ahşap merdivenlerden indi. “Vanya, bu ne güzel sürpriz! O botların içinde pişiyorsundur!” Ancak bu sıcak yaz –o Mayıs Moskova gerçekten çok sıcaktı– gününde bile bot giymek, rahatlık ve kullanışlılıktan çok Bolşeviklerin tutuculuğuyla ilgiliydi. Yoldaş Stalin her zaman bot giyiyordu.

Karlo, Vanya’nın kollarına atıldı. Babişkosu onu kaldırıp döndürdü. Karlo neşeye çığlıklar atıyordu.

“Gösteri nasıldı?” diye sordu Saşenka, birbirlerine çok benzeyen baba-oğlu seyrederken.

“VIP standında gözlerimiz seni aradı” diye cevap verdi kocası. Yeni uçaklar çok güzel. Mendel’i ve Gürcü arkadaşlarıyla birlikteyken patronumu gördüm. Satinov daha sonra geleceğini söyledi...”

“Gelecek yıl daha güzel bir organizasyon yapacağım” diye söz verdi. Carolina’ya gösteriyi izlemesi için izin vermişti, ancak dadı daha yeni geri dönmüştü. Saşenka, Kızıl Meydan’da Sovyet gücünü gösteren töreni kaçırdığı için üzülmüştü; işçileri, sporcuları ve mükemmel üniformalarıyla askerleri izleyememiş, uçak ve tankları görememişti. 1917’den bu yana kazanılanlar ve ordunun gücü onu gururlandırıyor; VIP koltuklarda otururken liderlerle selamlaşmayı da seviyordu. Ancak bu sene kır evinde çocuklarıyla olmayı istemişti.

“Herkül Amca partiye geliyor mu?” diye sordu Karlo. “Onunla oynamak istiyorum!”

“Babişkon geleceğini söylüyor, ama sen o saatte muhtemelen uyuyor olacaksın Tavşancık.”

Vanya, Saşenka’nın ince belini kavradı, kadının yüzünü ellerinin arasına alıp öptü.

“Çok güzelsin sevgilim” dedi. “Nasılsın?”

Saşenka adamın ellerinden kurtuldu. “Çok yorgunum Vanya, kadın toplantısı ve okul ile yetimhane planları nedeniyle çok yoruldum. Yazıcıda sorun çıktı, saçma sapan tipografik hatalar...”

“Önemli bir şey yok ya?” Saşenka kocasının gözlerinin küçüldüğünü gördü ve onu hemen sakinleştirmeye çalıştı. Dehşet duygusu geçmişti, ancak küçük bir yazım hatası bile tehlikeli olabilirdi. Vanya ve Saşenka, Stalin (Çelik Adam) yerine Solin (Tuz Adam) yazan dizgicinin kaderini henüz unutmamışlardı.

“Hayır, hayır, öyle bir şey değil, sonra Carolina *piroşki*’yi yaktı ve Karlo da ağladı... Bunlar ne?” diye sorup arabadaki kutuları işaret etti.

“Bana hediye mi aldın?” diye sordu Karlo.

“Bekle de gör” dedi Vanya gülerek. Geniş göğsünde uzanan deri kayışı açtı ve kılıflı tabancasını çıkarıp şoförü Razum’a uzattı. Şık mavi ceketini çıkarıp başının üzerinde çevirdi, beyaz gömleği ve paçalarını botlarına soktuğu mavi pantolonuna takılı pantolon askısı ortaya çıktı. Arabaya dönüp kendisi gibi mavi bir üniforma giymiş Razum’a mavi kâğıda sarılmış üç kutuyu çıkarması için yardım etti.

Razum eski bir boksördü ve burnu kırıktı. Sağ yanağında yara izi olan bu gazi, bu yaranın Sivil Savaş sırasında bizzat General Skuro tarafından açıldığını söylüyordu (Vanya, bir partide sarhoşken pencereye girdiğini söyleyerek dalga geçiyordu).

Daha küçük olan iki kutuyu arabanın yanına bırakan Vanya ve

Razum, üçüncü kutuyu yavaşça eve taşıdı.

“Babişko!” Beş yaşındaki Karbeyaz, elinde pembe yastığıyla koşarak evden çıktı. Üzerinde şorttan başka bir şey olmayan küçük kız babasına sarıldı. Vanya onu kollarına aldı ve alnından öptü.

“Bana bak! Beni izle baba!” dedi en sevdiği “yastık” arkadaşını havada sallayan kız.

“Biz seni hep izliyoruz zaten” dedi Saşenka. “Babana yastık dansını gösterebilirsin.”

Karbeyaz yaşına göre oldukça uzundu, lakabım solgun teninden alan zayıf kızın mavi gözleri ve pespembe dudakları vardı. Saşenka, kendisi ile Vanya’dan bu kadar güzel bir kız çıktığına inanamıyordu. Aslında küçük kız, Saşenka’nın babasını, eski baron ve eski sömürgeci Samuil Zeitlin’in “eski halini” biraz andırıyordu. Saşenka ani bir üzüntü acısı hissetti ve adamın şimdi nerede olduğunu merak etti. Samuil’in hayatta olup olmadığını kimse bilmiyordu, zaten bir Bolşevik asla böyle şeyler sormazdı.

Karbeyaz havaya tekmeler savururken yastığı elinde sallıyor ve tay gibi atlayıp zıplıyordu. “Bak, babişko, yastık dansını beğendin mi?” Bu çılgın dansını hep “Deh, hadi, deh, deh, hadi!” diye bağırarak bitiriyordu. Saşenka alkışladı. Vanya güldü.

“Bakın!” Karbeyaz, kırmızı bir kelebeği işaret etti ve onun arkasından uçar gibi yaptı, ellerini kanat gibi sallıyordu.

“Bolşoy’a gireceksin!” dedi Vanya. “Halkın sanatçısı!”

Karbeyaz babasına koştu, tükenmez bir enerjiyle zıplayıp duruyordu, babası onu yeniden kollarına aldı. Vanya o kadar uzundu ki kızın ayakları yerden oldukça yukarıdaydı. “Bugün ne yaptın, Karbeyaz?”

“Ben Karbeyaz değilim! Hediyeleri gösterebilirsin babişko!”

“O halde Volya.”

Gerçek ismi Volya’ydı. Özgürlük ve aynı zamanda irade anlamına geliyordu. İnsan İradesi adlı eski bir devrimci gruba göndermeydi. Güzel bir devrimci ismi, diye düşündü Saşenka onları gülümseyerek izlerken.

Şefkatin liderler arasında pek de moda olmadığı şu mücadele zamanlarında Vanya gibi şefkatli bir baba bulduğu için şanslı olduğunu biliyordu Saşenka. Ayrıca Satinov, Yoldaş Stalin’in bile kızı Svetlana’yla her gece ödev yaptığını söylese de liderlerin daha sert olması bekleniyordu. Saşenka ve Vanya, gerçek bir Sovyet ekibiydi; ikisi de çok fazla çalıştığından yükü mümkün olduğunca paylaşıyorlardı ve ikisi de fazlasıyla hoşgörülüydü. Ancak sonra Stalin’in güvenilir dostu Yoldaş Kaganoviç, Komutan Eşleri

Komitesi toplantısında Saşenka'ya, "Sovyet çocuklarını büyüt-mek casusları yakalamak veya faşistlerle mücadele etmek kadar önemli bir şeydir ve Sovyet kadını eşi ile çocuklarını önemseme-lidir!" demişti.

Topuksuz ayakkabılar giymiş ve saçını topuz yapmış tombul bir kadın küçük kızın arkasından koşturdu.

"Ayakkabılarını giymelisin Karbeyaz!" dedi dadı Carolina; Vol-ga Almanı kadın aynı zamanda yemekleri de pişiriyordu. "Yoksa Karlo'ya olduğu gibi senin de ayağına diken batacak!"

Vanya, Karbeyaz'ı yere koydu. "Peki, hediyeleri açma zamanı geldi" dedi. "Ama önce, bu büyük hediye sevgili anneniz için." O ve Razum büyük paketi verandaya getirdiler. "İşte! Açsana!"

"Ben açabilir miyim?" dedi hoplayıp zıplayan Karbeyaz.

"Ben açabilir miyim?" diye bağırdı annesinin kollarından kur-tulmaya çalışan Karlo.

"Annenize sorun!" dedi Vanya, Saşenka'ya gülümseyerek bakı-yordu. "Bu onun 1 Mayıs hediyesi!"

"Tabii ki açabilirsiniz" dedi Saşenka.

"Hadi bakalım, Yoldaş Yastık ve Yoldaş Tavşancık!" dedi baba-ları. Kâğıtları yırtıp üzerinde krom harflerle General Electric yazan, çelik kenarlı krem rengi buzdolabını gün ışığına çıkardılar. "Mutlu oldun mu sevgilim?"

Saşenka çok mutlu olmuştu. Amerikan buzdolabı bu kır evin-deki yaşamlarını, özellikle de bu yaz gününde çok değiştirecekti. Sarıldığı Vanya onu dudaklarından öpmek istedi, ancak Saşenka başını yavaşça çevirdi ve adam onu yanağından öptü. "Teşekkür-ler Vanya, ama nereden aldın bunu?"

"Halk komiserleri yani Narkom'da yaptığımız çalışmalar için; listenin bizzat Yoldaş Stalin tarafından onaylandığını söylediler." Arkalarında duran hizmetliler, şoför Razum, bıyıklı ve çarpık bacaklı seyis Golavati, dadı Carolina ve ihtiyar bahçıvan Artyom Amerikan malı buzdolabına hayran hayran bakıyorlardı.

Karbeyaz ve Karlo kendi paketlerini açmaya başlamışlardı bile, tekerlekli metal bir gövde ve direksiyon ortaya çıktı...

"Bisiklet!" diye bağırdı Karbeyaz.

"Ah, Karbeyaz, 1 Mayıs'ta almayı umduğun hediye!" diyen Saşenka Vanya'yla göz göze geldi. "Sen gerçekten iyi bir babasın, tüm bunlar için teşekkürler!" Sonra Karbeyaz'ın elinden tuttu. "Karbeyaz, mükemmel babacığna teşekkür et!"

"Karbeyaz değil. Benim adım YASTIK! Teşekkürler babacı-ğım!" Karbeyaz babasına koştu ve adamın kollarına atıldı.

"Parti'ye ve Yoldaş Stalin'e de teşekkür etmen gerekiyor!" dedi Saşenka. Ancak çocuklar çoktan bisikletin üzerinde dengede durma çalışmalarına başlamışlardı.

"Teşekkürler Yoldaş St..." Karbeyaz'ın ilgisi başka yere kaydı, küçük kız bir kelebeğin peşinden koşarken Karlo bisiklet sürmeye çalıştı ve düştü. Bunu ağlamalar, kucaklar ve eve gidip yenen dondurmalar takip etti.

Öğle saatinde hava dışarı çıkılamayacak kadar sıcaktı, bir yerlerde bir sarıasma kuşu ötüyordu. Etraflarındaki çam ağacı korusundan ağustosböceği vızıltıları duyuluyordu, yakınlardan mırıltılar, cam sesleri ve at kişnemeleri geliyordu.

Hamakta sallanan Saşenka, botlarını ve pantolonunu çıkarmış kaslı ve geniş omuzlu Vanya'nın eski bir bebek arabasından çıkardığı tekerlekleri Karlo'nun bisikletine destek tekerleği olarak takmasını izliyordu. Saşenka, kocasının maharetine hayran kalmıştı. Vanya, çocukluğundan beri çalışan gerçek bir emekçi idi; Saşenka Leningrad'daki Putilov Tesisleri'nde tanıştıkları günü anımsadı. O zamanlar Saşenka on yedi yaşındaydı, Vanya da ondan biraz daha büyüktü. Romantik bir kur yapma dönemi veya aptal bir evlilik tekli olmamıştı, "Burjuva zevksizliği veya kokuşmuş liberalizmin izleri yoktu" diye düşünüp gururlandı Saşenka, devrim yapmakla meşguldüler. Evlenmeye karar vermişler, hükümet Moskova'ya taşınana kadar nikâh dairesine bile gitmemişlerdi. Sonrasında İç Savaş yaşanmıştı. Parti için çalışan Saşenka, akşamları Sanayi Üniversitesi'ne gitmişti. O ve Vanya inatçı köylüleri yola getirmek ve küçük çiftlikleri örgütlemek için kırsal bölgelere gitmişlerdi. Diğer çiftlerle birlikte Sovyet Evlerindeki yurtlarda kalmış, kendilerine hiçbir şey almamışlardı. İnanamıyorum, diye düşündü Saşenka, kırklı yaşlarınıza geldiğimize inanamıyorum. Smolni Asil Embesiller Enstitüsü sanki Ortaçağ'a aitmiş gibi uzak geliyor.

Çitin öte tarafındaki komşu, gramofondaki plağı değiştirdi ve Dunayevski'nin caz filmi *Neşeli Ahbaplar*'ın akılda kalan şarkılarından birine eşlik etmeye başladı.

"Dunayevski, *zakuski* yemeye gelebilir Vanya" dedi. "Utesov ve yeni birkaç yazarla. Gideon Amcam getiriyor onları. Benya Golden'i bile ikna edebilir belki."

"Kim?" dedi Vanya; tekerleklerden birini bisiklete bağlamaya çalışan adamın alnı cıvataları sıkarken kırışıyordu.

"İspanyol İç Savaş hakkındaki hikâyelerini okuduğum yazar" diye cevap verdi kadın.

Vanya çıplak omuzlarını silkti. Saşenka adamın şarkıcılar, yazarlar ve film yıldızlarıyla daha çok ilgilenmesini diledi. Çünkü kendisi ilgileniyordu, neden ilgilenmesin ki? Vanya bir keresinde bu kişiler için “Güvenilmez ve çoğu zaman da ahlaksız kişilerden oluşan şamatacı bir kalabalık, Gideon Amcan da çibanın başı” demişti. Saşenka, Vanya’nın Parti’yi ve askerleri tercih ettiğini biliyordu, ama bu insanlar çok sert ve yavandı, Terör’den sonra daha da beter olmuşlardı. Ayrıca Saşenka editördü; dergisi, liderlerin deyimiyle “sorumluluk sahibi işçilerin” eşleri tarafından okunuyordu. Ünlüleri tanımak onun göreviydi.

“Peki, politika konuşmak istersen Satinov ve Mendel Dayım geliyor” diye cevap verdi kadın.

“Kaç kişi davet ettin?” diye sordu adam, bisikleti dengede tutmaya çalışırken.

“Bilmem” dedi Saşenka. “Ev çok büyük...”

Bu kır evi yeni alınmıştı. Saşenka bazen Zemblişino’ya yani Mendel’in onu Marksist yaptığı Zeitlin mülküne benzetiyordu bu evi.

Saşenka ve Vanya bu kır evine bir yıl önce, 1938 yazında gönderilmişlerdi; Granovski’deki daire ve şoför de o zaman verilmişti. Parti’nin temizlenmesi, acımasız ve kanlı bir süreç olmuştu. Çoğu insan testleri geçememiş, resmi terminolojide adı En Ağır Ceza olan ölüme mahkûm edilmişti. Saşenka’nın en eski arkadaşlarından ve tanıdıklarından bazılarının hain, casus veya Troçkist olduğu ortaya çıkmıştı. Saşenka bu kadar çok insanın gerçek yüzünü gizlediğini; iyi bir komünist gibi gözükürken aslında faşist, sabotajcı veya hain olduğunu hiç anlamamıştı. Birçok yoldaşının kıyma makinesi olarak bilinen süreçte kaybolması üzerine Saşenka bu hainlerin fotoğraflarını albümlerinden çıkarmış veya yüzlerini karalamıştı. Kendilerini tamamen Devrim’e adanmış olmalarına rağmen o ve Vanya bile endişelenmeye başlamışlardı. Evlilikleri de tam bir komünist evliliği idi. Saşenka ve Vanya aynı inancı paylaşıyordu, onlar için inanç her şeydi. Yaşlandıkça daha da belirginleşen farklı zevklerine rağmen pek çok ortak noktaları olduğunu düşündü kadın.

Ancak Terör dönemi geçmişti, rahat bir nefes alabilirlerdi. Ülke yaklaşan faşist Nazi savaşına karşı birleşmişti.

Vanya ayağa kalktı ve Karbeyaz’ı çağırdı, küçük kız peşinden koşan Karlo’yla birlikte köşeden çıkıp hızla geldi.

“Bisikletler hazır.” Vanya kızı kucasına alıp bisiklete bindirdi. “Şimdi yavaş ol Yoldaş Yastık, çok hızlı davranma, ayaklar pedal-

lara, şimdi pedalları çevirmeye başla..."

"Ben de" dedi Karlo.

"Bekle, Karlo, ah Karlo... Dur bakalım, yavru ayıcık, sana da sıra gelecek!"

"Ben ayı değilim babaşko, tavşanım!" diye bağırdı küçük çocuk. Anne babası gülmüşler. "Gülmesene, aptal anne!"

Saşenka gülümsedi, kalbi küçük oğlunun sevgisiyle doluydu. Karlo kolayca kızabilen babasına kaba davranmadığı sürece annesine kaba davranması sorun değildi.

"Dikkat et Tavşancık" diye bağırdı ama geç kalmıştı. Umutsuzca ablasına yetişmeye çalışan Karlo çok hızlı gitti, önüne çıkan bir tavuktan kurtulmaya çalışırken de bisikletten düştü.

"Annemi istiyorum!" diye ağlamaya başladı.

Saşenka onu hemen kucağına aldı ve çocuk susup yeniden bisiklete binmek istedi.

"Bana bakın, anne, baba!" Tekrar düştü.

"Biz sana hep bakıyoruz!" dedi Saşenka gülerek. Arkasına dönüp Karbeyaz'a baktı, küçük kız bisikleti güzel kullanıyordu. Zafer duygusuyla bisikletten atlayan Karbeyaz Vanya'nın kollarına atıldı, sonra da yastık dansını yapmaya başladı.

"Peki, hava çok sıcak ve ben çok açım" dedi Vanya. "Bu güneş her yeri yakıyor. Herkes eve!"

2

Bir saat kadar sonra, Saşenka yerde bağdaş kurmuş çocuklarla oynuyordu. O ve çocuklar, Lenin ve Stalin'in fotoğrafları ile cilalı meşe ağacından bir kasaya oturtulmuş pikabın bulunduğu Kızıl Köşe'nin hemen yanındaki çocuk odasındaydılar. Saşenka, Dinamo Moskova ve Spartak arasındaki futbol maçını tartıştan Razum ile Vanya'nın sesini duyabiliyordu. Dinamo Moskova şaşırtıcı derecede iyi oynamıştı. Spartak, Moskova'nın forvetine faul yapmış, forvet sakatlanıp oyundan çıkmak zorunda kalmıştı, ancak hakem Spartak oyuncularından birine sarı kart göstermekle yetinmişti.

"Belki de sabotajcıdır!" diye espri yaptı Razum.

"Belki de yeni gözlüklere ihtiyacı vardır!"

Altı ay önce kimse sabotajcılarla ilgili bir şeye gülmezdi, diye düşündü kadın, konu futbol bile olsa. İnsanlar daha önemsiz nedenlerle tutuklanmış ve vurulmuştu. Saşenka, Sovyet zürafası-

nı zehirlemekle suçlanan Moskova Hayvanat Bahçesi müdürünü ve fırlattığı ok yanlışlıkla Stalin'in posterine isabet eden öğrenci çocuğu anımsadı. Yoldaşlarından biri tutuklandığında Vanya çocuklar duymasın diye mutfak kapısını kapar ve o ismi fısıldardı. Eğer bu isim Buharin gibi ünlü biriye adam omuz silker ve "Düşmanlar her yerde" derdi. Eğer bu isim mesela Soçi'de beraber tatil yaptıkları yakın bir arkadaşsa Saşenka endişelenirdi. "Parti'nin bir bildiği vardır ama..."

"Hep bir nedenleri vardır" derdi Vanya. "Yani bunu yapmaları gerekiyor."

"İnsanların taktığı maskeler! Düşmanlarımızın kötülüğü yüzünden inancımız zarar görüyor. Karbeyaz onların çocuklarıyla oynayacaktı..."

"İptal et" diyen Vanya sertçe devam ederdi: "Elena'yı arama! Dikkat et!" Sonra karısını alından öperdi ve konuşma son bulurdu.

Yoldaş Stalin "İpek eldivenlerle devrim yapılamaz" demişti, Saşenka bu sözü kendine her gün tekrarlıyordu. Ancak Yoldaş Stalin 18. Kongre'de İnsanlığın Düşmanlarının tamamen yok edildiğini söylemişti. Gizli servis şefi çılgın Yejov aşırılıkları nedeniyle görevden alınmış ve tutuklanmıştı. İçişleri Halk Komiserliği'nin yeni Narkomu Lavrenti Beria ise adalet ve dengeyi geri getirmişti.

Giderek artan bira tüketimi ve sıcak nedeniyle sesleri yükselen adamlar, Vanya'nın amatör futbol takımında attığı bir golden bahsedip gülüşüyorlardı. Saşenka insanların futboldan bahsetmek istemesini bir türlü anlayamıyordu. Derin bir nefes aldı. O ve Vanya tamamen zıttı; Vanya köy kökenli bir işçiydi, o ise burjuvazi mantığıyla büyütülmüştü. Ancak herkes zıt kutupların evliliklerinin iyi olduğu bilirdi; Saşenka'nın iyi yürekli ve başarılı bir kocası, iki güzel çocuğu, şoförü, muhteşem bir kır evi, hatta Amerikan malı bir buzdolabı vardı.

Carolina, 1 Mayıs yemeği için verandadaki büyük masayı hazırlamaya başladı. Her 1 Mayıs'ta parti veren Saşenka, yaklaşan akşamı ve misafirlerini düşündü. Gideon Amca çılgın arkadaşlarını ve muhtemelen uygunsuz birkaç kişiyi de getirecek, diye düşündü. Bir çığlık duyuldu. Karlo, Karbeyaz'ın sevgili yastığını kapmıştı, küçük kız da onun peşinden odadan odaya koşuyordu; iki küçük çocuk kahkahalarla Kızıl Köşe'nin etrafında dolanıyordu.

Saşenka, Liubov Orlova'nın şarkılarından birini mırıldanarak verandaya gitti.

Birden olduğu yerde kaldı, ani bir mutluluk atağıyla şoka uğramıştı. O tarihin doğru tarafındaydı: Sovyet gücü binlerce tankı,

uçacağı ve devasa çelik tesisleriyle çok güçlüydü; Yoldaş Stalin seviyor, saygı görüyordu. Parti ne kadar çok şey başarmıştı! Saşenka ne güzel anlar yaşamıştı! Muhtemelen hâlâ New York'ta yaşayan Turbin rabbisi dedesi bu baş döndürücü mutluluğu hakkında neler söylemişti? “Kadere meydan okuma.” Onun uyarıları böyle olurdu işte, ama Saşenka bunun Ortaçağ'dan kalma batıl bir inanç olduğunu herkesten iyi biliyordu. Kutlanacak çok şey vardı.

“Votkamız var mı?” diye bağırdı Vanya'ya.

“Evet, arabanın arkasında da bir kasa Gürcü şarabı var.”

“Peki, bana bir kadeh doldur o zaman. Gramofona da Utesov'un caz-tangosunu koy.”

Çocuklar ve kocası verandaya geldiler. Vanya, Karbeyaz'ı kaldırdı, küçük kızla yetişkinmiş gibi dans etmeye başladı. Saşenka Karlo'ya sarılıp şarkıya eşlik ederek dans etti. O ve Vanya aynı anda çocukları ters çevirdi ve sonra yine aynı anda düzelttiler. Çocuklar neşeyle çığlıklar atıyordu. Kaç yoldaş bizim yaptığımız gibi dans eder çocuğuyla, diye düşündü Saşenka. Çoğu çok sıkıcı.

3

Batan güneş, bahçeyi, Moskovalılara kır evlerinde geçirdikleri yazları düşündüren nostaljik bir leylak rengine bürüdü. Saat yedi-de başlayan partiye ilk gelen Saşenka'nın da tahmin ettiği üzere Gideon Amca oldu. Yanında arkadaşlarını da getirmişti; ünlü caz şarkıcıları Utesov ve Çeferman ile Mali Tiyatrosu'nda çalışan sarık dudaklı aktris Maşa. Kadın Gideon Amca'nın son fethiydi.

Artık genç olmasa da hâlâ güçlü ve enerjik olan Gideon, yirmi yıl önceki kadar arsızdı. Köylü gömleği giymiş, mavi bir bere takmıştı. Bu bere, Paris'teki bir arkadaşından hediye idi; kim bu arkadaş, Picasso mu yoksa Hemingway mi? Gideon herkesi tanıdığını iddia ederdi: Balerinler, pilotlar, aktörler ve yazarlar. Saşenka, tüm bu göz kamaştırıcı sanatçıların 1 Mayıs partisine gelmesi konusunda amcasına güveniyordu.

Kalın kumaştan takım elbisesi ve kravatu içinde pişen Mendel Dayı, Saşenka'nın Devrim öncesi günlerden tanıdığı Yakut Türkü şişman karısı Nataşa'yla tam zamanında geldi. Yanlarında güzel kızları Lena vardı, öğrenci olan genç kız annesinin çekik gözlerini ve sarı tenini almıştı.

Mendel, Vanya'yla dış politika konuşmaya başladı. “Japonlar savaş için kudurdular” dedi.

“Lütfen politika konuşmayın” dedi Lena ayağını yere vurarak.

“Başka ne konuşacağımı bilemiyorum, şekerim” diye çıkıştı babası kalın sesiyle.

“Kesinlikle öyle!” diye bağırdı kızı.

Kısa süre sonra, araba yolu ZiS, Buick, Lincoln’ler içinde park etmeye çalışan şoförlerle doldu ve Saşenka Razum’a düzeni sağlaması için âdeta yalvardı. Körkütük sarhoş olan Razum bağırp çağırdı, sağa sola işaret etti ve arabaların tavanlarına vurdu, ancak sonunda diğer şoförlere bira dağıtıp kapıda kendi partisini vermeye başladı. Trafik daha da kötüleşti, Saşenka çok eğleniyordu. Sarhoş Razum, partilerinin klasığı haline gelmişti.

İçeri giren Saşenka, misafirleri yemek yemek üzere büfeye davet etti. Herkes tabağını masadaki *zakuski* atıştırmalıklarıyla doldurdu: Etlî börek *piroşki*, Rus krepî blinis, füme ringa balığı ve mersinbalığı, dana pîrzola. Votka, konyak ve Kırım şampanyası içtiler. Tüm bunları hazırlamak zordu, ama Saşenka bundan keyif alıyordu, en çok da Gideon’un yeni sanatçı arkadaşlarıyla tanışmak hoşuna gitmişti.

“Yani bu senin yeğenin mi Gideon?” dedi Odessalı caz şarkıcısı Len Utesov; Saşenka’nın elini bir türlü bırakmıyordu. “Bu ne güzellik! Büyüledim. Kocandan kaçıp benimle Yakın Doğu’ya gelir misin? Hayır mı? Hayır diyor, Gideon. Ne yapmam gerek?”

“Şarkılarınızı çok seviyoruz” dedi Saşenka, ilgiden dolayı sıcaklamıştı ve bu kadar güzel bir elbise giydiği için memnundu. “Vanya, gramofonda Len’in plağını çalalım haydi.”

“Kendisini çalmak varken neden plaklarını çalıyoruz?” diye sordu Gideon.

“Kendine gel amca, yoksa bulaşıkları sen yıkarsın” diye alay etti Saşenka, kulak hizasındaki gür saçlarını keyifle salladı.

“Carolina’yla mı?” diye kükredi amcası. “Neden olmasın? Her şekil ve boyu severim ben!”

Vanya sessizlik istedi ve 1 Mayıs şerefine kadeh kaldırdı. “Ve sevgili Yoldaş Stalin’e.”

Karanlık çökünce, Utesov piyano çalmaya başladı, sonra Çeferman ona eşlik etti. Kısa süre sonra Odessa hapishane şarkıları söylemeye başladılar. Gideon Amca da onlara bir tür akordeon olan bayan’la eşlik ediyordu. Sanat Tiyatrosu’ndan bir piyanist de kuyruksuz piyanoyu çalıyordu. Yazar Isaak Babel piyanoya yaslanmış, yuvarlak gözlüklerinin çevrelediği gülün gözleri, hınzırca kıvrılmış büyük ağzı ve keskin ifadesiyle olanları izliyordu. Gideon, Babel’in bulunduğu ortamlarda hep parti olduğunu söylüyordu.

Saşenka, Babel'in *Kızıl Süvari* hikâyelerini sevmiş, onun dünyayı görüş şekline hayran kalmıştı. Olanları izlemeye gelen Vanya'ya "Babel bizim Maupassantımız" dedi, ama adam omuz silkelerek çalışma odasına geri döndü. Henüz uyumamış Karlo'yu kucagında tutan Saşenka müzisyenlerin yanında durup onlara şarkılarında eşlik etmeye çalıştı. Pembe elbiseli Karbeyaz dans ederken elinde kaçınılmaz arkadaşı vardı.

Hırsızların Karadeniz şarkısı kır evinde yankılanırken Saşenka'nın misafirleri yani krem renkli bol kesim takım elbiseler veya beyaz ceketli, siperli şapkalar ve bol pantolonlar giymiş bıyıklı Parti üyeleri; üniformalı bir pilot (Stalin'in Kartallarından biri); Coty parfümler sürüp Schiaparelli imzalı dekolte ipek elbiseler giymiş aktrisler konuşup şarkı söylediler, sigara içip flört ettiler. Mayıs, Kızıl Meydan'da geçit töreniyle başlar, Sovyet âlemleriyle dibe vururdu. Bir anda Yoldaş Stalin ve yoldaşları bile kadeh kaldırır olmuştuk. Vanya Saşenka'ya Kızıl Meydan'ın arkasındaki Mausoleum'da içki ve *zakuski* ikramı için küçük bir oda olduğunu söylemişti; bu kutlamadan sonra Mareşal Voroşilov'un evine, oradan da kır evindeki bir âleme gidileceğini eklemişti.

Şampanyayla çakırkeyif olan, ancak mutlulukla birlikte tedirginlik de hisseden Saşenka, bahçeye çıktı ve iki elma ağacının arasına kurulmuş hamağa uzandı. Şarkılara eşlik eden sesini duyarken çocuklarına bakıyor, dünya hafifçe dönerken hamakta sallanıyordu.

"Saşenka." Gelen dadı Carolina'ydı. Kadın kuru, ciddi ve mesafeliydi ancak bu görünüşünün altında büyük bir şefkat gizliydi; çocuklara hep sevgiyle yaklaşıyordu. Saşenka bu kadını büyük bir dikkatle seçmişti. "Çocukları yataklarına gönderme zamanı gelmedi mi? Karlo bitkin düştü. O kadar küçük ki..."

Saşenka Karlo'yu görebiliyordu; Sovyet uçaklarının işlendiği mavi pijamalarıyla sandalyede oturmuş, uykulu gözlerle müzisyenleri seyrediyordu. Gideon Amca bayan'ını Karbeyaz için çalarken bir yandan da "Bravo Küçük Yastık! Haydi!" diye bağırıyordu.

"Yastığım, yastık, yastığım Gideon Amca'yla dans ediyor" diye şarkı söylüyordu küçük kız, kendi dünyasına dalmıştı. "Deh, deh, deh!"

"Teşekkürler Carolina" dedi Saşenka. "Karlo'yu birazdan götürelim yatağına. Öyle çok eğleniyorlar ki." Uyku saatleri geçeli çok olmuştu, ama büyüyünce "Utesov ile Çeferman'ın beraber hırsız şarkıları çaldıklarını gördük! Evet, mücadele yıllarını takiben gelen Büyük Değişim, kamulaştırma sonrasında 1939 yılında, İkinci Beş Yıllık Plan zamanında" diyerek hava atabileceklerdi.

Saşenka düzenlediği partinin başarısı karşısında kendini kutladı. Neden bütün bu insanlar onun evine gelmişti? Sebep, Saşenka'nın editör olması mıydı? Saşenka *partiinos* yani Parti odaklı düşünmesiyle tanınan kültürlü bir Sovyet kadınıydı. Yoksa erkekler onu çekici buldukları için mi gelmişlerdi? Ben hayatımda böyle aşırı övgü almamıştım, diye düşündü. Bronz tenini ortaya çıkaran beyaz elbisesini giydiğine memnundu. Bir de kocasının gücünün yarattığı çekicilik vardı tabii ki. Bütün yazarlar buna hayrandı!

Birden hamak öyle bir sarsıldı ki Saşenka az kalsın düşüyordu.

"*Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisinin yoldaş editörü buradaymış demek" dedi arkadan gelen alaylı bir ses.

Kendisini pusuya düşürenin kim olduğunu görmek isteyen Saşenka arkasına dönerken "Beni bu şekilde korkutarak yüreğimi ağzıma getirdiniz" dedi gülerek. "Yoldaş editöre Sovyet hürmeti göstermelisiniz! Hem siz kimsiniz?" diye sordu kalkıp otururken, şampanya yüzünden başı dönüyordu.

"Beni davet etmedin" dedi adam, "ama ben yine de geldim. Partilerinin ününü duydum. Herkes geliyor partilerine. Hemen hemen herkes."

"Sizi davet etmeyi unuttuğumu mu söylemeye çalışıyorsunuz?"

"Kesinlikle. Ama bana ulaşmak zordur."

"Bana pek çekingen veya ulaşılması zor biri gibi gelmediniz." Saşenka, Coty parfümünden sıkıldığına memnundu. "O halde neden?"

"Kim olduğumu tahmin etmen için üç hak vereceğim sana."

"Yuzovkalı bir maden mühendisi misiniz?"

"Hayır."

"Kahraman pilotlardan birisiniz, Stalin'in Kartalı?"

"Hayır. Son şansın."

"Sovyet bürokrasisi üyesisiniz, Tomsk'tan geliyorsunuz?"

"Bana işkence ediyorsun."

"Tamam, o halde" dedi Saşenka. "Yazar Benya Golden'siniz. Yaramaz amcam Gideon sizi çağırdığını söylemişti. İspanyol hikâyelerinizi seviyorum."

"Nihayet, teşekkürler" dedi adam Amerikan aksanlı İngilizceyle. "*Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* için bir şeyler yazmak istedim hep. Hayatımda kendime amaç edindiğim şeylerden biri de budur."

"Şimdi de siz benimle dalga geçiyorsunuz." Bu garip adamla konuşmaktan nasıl da zevk aldığını fark eden Saşenka derin bir nefes aldı. "Ama sonbahar sayısı için 'çocuklar için çikolatalı

kekler ve Sovyet şekerleri hazırlama-Sovyet ailesi için lezzetli ve besleyici yiyecekler' konulu bir şeylere ihtiyacımız var. Bu hoşunuza gitmediyse, Yoldaş Polina Molotov'un Kozmetik Ortaklığı tarafından üretilen Kızıl Meydan parfümü üzerine bin kelimelik bir yazı yazmaya ne dersiniz? Gülmeyin, ben ciddiyim."

"Gülemem zaten. Bugünlerde kimse düşünmeden gülmeye cesaret edemiyor, özellikle de konu Yoldaş Polina'nın parfümüyse. Bu kokunun parfüm mücadelesinde bir devrim niteliğinde olduğunu her Sovyet kadını biliyor."

"Ama siz genelde savaşları ele alıyorsunuz" dedi Saşenka. "Benya Golden bir değişiklik yapıp gerçekten ciddi bir konudan bahsedebilir mi, ne dersiniz?"

"Sizinkiler gerçekten zor konular Yoldaş Editör" diye cevap verdi Benya Golden, "ve benim gibi ikinci sınıf bir yazarla alay etmeyeceğinizi biliyorum."

"Gerçekten ikinci sınıf bir yazar. Yazdıklarınız çok iyi satıyor." Sessizlik oldu.

"Siz aziz seyircilerin karşısında böyle ayakta mı durmalıyım?" diye sorup konuyu değiştirdi Benya. "Ya da yanınıza oturabilir miyim?"

"Tabii ki." Saşenka hamakta yer açtı. Beyaz takım elbise giymiş Benya'nın pantolonu oldukça boldu; kaşlarının hemen altına gömülmüş mavi gözleriyle derin derin Saşenka'ya bakıyordu. Benya kelleşiyordu. Saşenka lok ışıktaki adamın çilli yüzüne bakıyor, kızlarınkine benzeyen uzun kirpiklerini görebiliyordu. Benya'nın şu an Polonya'nın bir bölümü olan Galiçyalı bir Musevi olduğunu biliyordu Saşenka, annesi Ariadna'nın, Galiçyalı Musevilerin Litvanyalı Musevilerden daha küstah olduğunu söylediğini anımsadı. Ariadna iki grubun mensuplarıyla da kişisel deneyimler edinmişti muhtemelen. Saşenka, adamdan hoşlanıp hoşlanmadığından emin değildi; adamda küstahça bir şeyler vardı.

Hamakta oturuşunu değiştiren Saşenka kendini hareketlerine dikkat etmeye çalışırken buldu ve adamın habersizce gelmesine sinirlendi. Benya onun özel alanını işgal ediyordu, adamın kendisine yakınlığı Saşenka'nın içinin ürpermesine neden oluyordu.

"Makale için bir fikrim var" dedi Benya. "Kızıl Meydan kadınlarının kokusunun ve Moskova Dikim Fabrikası çoraplarının önüne gelenle yatan işçiler ile Donbass kömür madenleri emekçileri üzerindeki yararlı ancak rahatsız edici etkisi' nasıl?"

Benya gülmeye başladı; Saşenka adamın böyle saçma ve tehlikeli bir şey söyleyebildiğine göre sarhoş olduğunu düşündü.

“Bu düşünce pek hoşuma gitmedi” dedi ciddiyetle. Hamağı sararak ayağa kalktı.

“İşte şimdi tam da vakur bir Bolşevik kadını gibi davranıyorsunuz.” Benya bir sigara yaktı.

“Kendi evimde nasıl istiyorsam öyle davranırım. Yaptığınız Sovyet karşıtı ciddiyetsiz bir şakaydı. Bence gitseniz iyi olur.”

Hızla kır evine doğru giden Saşenka sinirden titriyordu. Benya’nın üzü ve bizzat evine gelmiş olması onu bir an rahatlatmıştı, ama Parti odaklı düşünceleri dumanlı aklını başına getirmişti. Bu alaycı ve kaba adam buraya tesadüfen mi gelmişti, yoksa Saşenka’yı, onu ve ailesini mahvedebilecek ciddiyetsiz bir şakaya teşvik etmek üzere özellikle mi gönderilmişti? Benya’nın sarhoşluktan kaynaklanan bu küstahlığı ve görgüsüzce cilve yapması onu neden bu kadar kızdırmıştı? Saşenka’nın kocasının mevkisi bu adamı korkutmuyor muydu? Demin duyduğu o çıtkırıldım mutluluğu düşündükçe daha da geriliyordu.

Sonra, bulanık karanlıktan evin aydınlığına adım atınca, piyanonun yanındaki büyük sandalyede uyuyan Karlo’yu gördü. Çocuk inanılmaz sevimli görünüyordu, kalkık burnu ve kapalı gözleriyle nasıl da masumdu... Gideon Amca’nın dizinde oturan Karbeyaz, pembe yastığının kenarlarını Ayzenştayn’ın yeni filmi *Aleksander Nevski* hakkında Utesov’la konuşan adamın ağzına değdirmeye çalışıyordu. Gideon’un çocuk denebilecek yaştaki aktris kız arkadaşı divanda oturmuş, koca gözlerle erkeğini dinliyordu.

“Gideon Amca?” dedi Saşenka.

“Başım belada mı?” diye cevap verdi adam korkmuş gibi yaparak.

“Arkadaşın Golden’den pek hoşlanmadım. Gitmesini istiyorum.” Saşenka Karlo’yu kucığına aldı, uyandırmamaya dikkat ederek alından öptü.

“Hadi, Karbeyaz. Uyku vakti.” Carolina aniden kapıda beliriverdi ve küçük kıza başıyla işaret etti.

“Uyumak istemiyorum! Uyumayacağım” diye bağırdı Karbeyaz. “Gideon Amca’yla oyun oynuyorum.”

Gideon dizine vurdu. “Küçükken ben bile erken uyumak zorundaydım.”

Saşenka birden bu partiden ve misafirlerinden sıkıldığını hissetti.

“Şımarıklık yapma Karbeyaz” dedi. “Bugün çok güzel bir hediye aldın. Uyku saatini yeterince geçirdin ve yorgunsun.”

“Yorgun değilim, seni aptal, Herkül Amca’ya sarılmak istiyorum.”

rum.” Karbeyaz ayağını yere vurarak kızgın görünmeye çalıştı, Saşenka gülmek istedi.

Oturma odasından Vanya’nın çalışma odası görülebiliyordu. Kapıya yönelen Saşenka kocasının beyazlayan kıvrıcık saçlarını ve geniş göğsünü gördü. Mavi pantolonu hâlâ üzerindeydi, ancak üstüne en sevdiği işli gömleğini gitmişti.

Vanya, üzerinde üç adet plastik telefonun bulunduğu masasında oturuyordu. Turuncu renkli *vertuşka* Kremlin’e direkt bir hattı. 1934’teki kongrede Merkez Komite’ye seçilmiş, hatta 18. Kongre’de tekrar seçilmiş nadir eski Bolşeviklerden biri olan Mendel Dayı’yla bir şeyler konuşuyordu. Diğer eskiler kıyma makinesine girmişlerdi, Saşenka çoğunun vurulduğunu biliyordu. Ancak Mendel dayanmıştı. İki adam cazdan bahsediyordu: Sovyet Amerikan’a karşı. Mendel, Utesov’u ve Çeferman’ın Sovyet versiyonunu seviyordu, Vanya ise Glenn Miller’ı tercih ediyordu.

“Vanya” diye gümbürdedi Mendel’in o küçük vücudundan çıkan davudi sesi, “Sovyet cazı, Rus işçisinin mücadelesini yansıtır.”

“Amerikan cazı da beyaz kapitalistlere başkaldıran zencilerin müziğidir...” diye yanıt verdi Vanya.

“Uyumayacağım” diye bağırarak Karbeyaz kendini yere attı.

Vanya yerinden kalktı, Karbeyaz’ı hiç zorlanmadan kaldırıp kollarına aldı ve öptü. “Hemen yatağa!”

“Ama Herkül Amca’yı görmedim, hem o da Yastık’ı görmek isteyecektir.”

“O bu zevkten mahrum kalacak sanırım” dedi Mendel Dayı saatine bakarak. “Çocuklar için çok geç olmuş.”

“Ben kulaklarını çekmeden önce hemen yatağa!” Vanya Karbeyaz’ı yere bıraktı ve onu hafifçe itti. “Hemen!”

“Tamam Yoldaş Baba” dedi uslanan Karbeyaz. “İyi geceler babacığım, iyi geceler Mendel Dayı.” Küçük kız odadan koşarak çıktı.

“Teşekkürler Vanya” diyen Saşenka, kucağında Karlo’yla Karbeyaz’ın peşinden gitti.

Dışarıda bir arabanın kapısı açılıp kapandı, verandada ayak sesleri duyuldu ve ailenin en sevdiği misafir Herkül Satinov köşede gözüktü. Beyaz yazlık takım elbisesi, krem rengi çizimleri ve beyaz şapkasıyla oldukça şık görünüyordu.

“Nerede benim Karbeyazım?” diye bağırdı. “Geldiğimi Yastık’a söylemeyin sakın!”

“Herkül Amca!” diye bağırdı odaya dönen Karbeyaz. Sımsıkı sarıldığı adamı öptü.

Saşenka arkadaşını üç kez öptü, bu sırada küçük kızına da

çarptı. “Herkül, hoş geldin. Karbeyaz seni görmeyi öyle çok istiyordu ki! Madem artık görüştünüz, şimdi uyumaya gidiyorsun Karbeyaz! Yoldaş Satinov’a iyi geceler dile!”

“Ama babacığım, ben ve Yastık, Herkül’le oynamak istiyoruz” diye sızlandı Karbeyaz.

“Yatağa! Şimdi!” Vanya bağırdı ve Karbeyaz koridorda kaybolup odasına doğru koşmaya başladı.

Saşenka, Herkül Satinov’un zamanla daha da yakışıklı olduğunu düşündü. Adamın siyah saçları beyaz bir tutamla birlikte hâlâ parlıyordu. Annesi öldüğü gün Herkül ve Vanya’nın onu almaya geldiklerini anımsayan Saşenka, bu iki adamın ona ne kadar iyi davrandıklarını düşündü. En iyi arkadaşını kucaklayan Satinov’a baktı, sonra adamın Mendel’le soğuk bir tavırla el sıkıştığını fark etti.

“1 Mayısınız kutlu olsun yoldaşlar!” dedi başkan Gürcü aksanıyla. “Geç kaldığım için özür dilerim, Eski Meydan’da bitirmem gereken evrak işleri vardı.” Önceden Kafkasya’nın yönetimine yardım eden Satinov, şimdi Kremlin’in ilerisindeki Eski Meydan’da bulunan Parti Merkezi’nde, Parti Sekreterliği’nde çalışıyordu.

“Saşenka, ne güzel bir parti bu! Caz şarkıcıları birlikte şarkılar söylüyor. St. George’da liderler için verilen resepsiyonlarda bile böyle bir şey görmedim. Vanya, birkaç Gürcü arkadaş kendi kendilerini davet ettirdiler, umarım sorun olmaz, birazdan gelirler.”

4

“Sen gitmiyor musun?” Gideon Amca verandada sigara içen Benya’yı görmüştü. “Seni aptaaal!”

“Gideon, hişşşt. Satinov’un söylediğini duydun mu? Birkaç Gürcü geliyormuş! Kimler? Önemli birileri mi?” diye fısıldadı Benya.

“Ben nereden bileyim, seni *schmendrik*! Gürcü şarkıcılar, aşçılar veya dansçılardır muhtemelen!”

Gideon, Benya’yı elinden tuttu ve karanlık meyve bahçesine sürükledi. Benya gergince etrafa bakıyordu.

“Burada bizi kimse duyamaz” dedi Gideon, bir yandan da kapıda açık saçık şarkılar söyleyen Razum ile diğer şoförlere bakıyordu.

“Gelenler sadece aşçı ve şarkıcıysa beni neden buraya sürükledin ve fısıltıyla konuşuyorsun Gideon?”

Gökyüzünde pembemsi renkler vardı; uzaklarda bir baykuş ötüyor, meyve bahçesinden çiçek kokuları geliyordu. Gideon, Benya Golden’i çok seviyor, yazar olarak takdir ediyordu. İkisi de

kadınları seviyordu, ancak Gideon bu konudaki farklılıklarını şöyle anlatıyordu: “Ben hayvanım, Benya ise romantik.” Gideon kolunu arkadaşının omzuna koydu.

“Bu Gürcüler büyük patronlarsa” dedi, “böyle insanlar bizi ne kadar az tanısa, o kadar iyi olur.” Kardeşini yani Saşenka’nın babası Samuil’i anımsadı ve uzun zaman önce öldüğü tahmin edilen adamı düşününce göğsünde hissettiği acı nedeniyle bağırmak istedi. “Ah, gitme zamanı! Merakına hâkim ol Benya. Ama seninle fısıltıyla konuşuyorum, seni koca *schmendrik*, çünkü yeğenimi kızdırmışsın. Tamam mı?”

“Yoldaş Editör’ü istemeden kızdırdım. Flört etmiyor, aptal da değil” dedi Benya. “Bu kadar mükemmel biri olduğunu bilmiyordum. Evliliğinde mutlu mu?”

“Seni aptaaal! Bir kere o Vanya Palitsin’in karısı, sevgili Benya, ikincisi de başka bir erkeğe dönüp de bakmamıştır bile! İlk aşkı oydu ve o zamandan beri de beraberler. Ne yaptın, poposunu mu çimdikledin, yoksa Mareşal Voroşilov’un mankafa olduğunu mu söyledin?”

Benya bir süre sessiz kaldı. “İkisi de” dedi.

“Seni Galiçyalı *schlemiel*, seni beceriksiz!”

“Gideon, *schlemiel* ile *schlimazel* arasındaki fark nedir?”

“*Schlemiel* içkisini hep *schlimazel*’in üstüne döker.”

“O zaman ben hangisi oluyorum?”

“İkisi de!” dedi Gideon ve iki adam da kahkahalarla güldü.

“Sorun şu ki bir şeyler yapmam lazım” dedi Benya. “Çok uzun zamandır hiçbir şey yazmadım. Tabii ki fark ettiler. Saşenka’nın dergisinde bir şeyler yapmam gerek, gerçekten.”

“Ne? Üretim hedeflerine ulaşmayı kutlayan işçiler için maskeli balo düzenlemenin yollarını mı yazacaksın? Hiç mi utanmıyorsun?” diye sordu Gideon.

“Onu neden kızdırdım ki?” diye inledi Golden. “Neden kendimi durduramıyorum? Söylediklerin beni endişelendirdi Gideon. Beni ihbar etmez, değil mi?”

“Bilmem. Parti organları ve üyeleri her yerdeler. Böyle evlerde dikkatli davranmalısın. Yumuşaklık, gevşeklik, sevecenlik yüzey-sel kavramlardır burada.”

“İşte bu yüzden buraya gelmem gerekiyordu. Onları bu kadar sert, güçlü ve şiddet yanlısı yapanın ne olduğunu anlamak istiyorum. Her şeyin merkezindeki gizemli ve küçümser bakışlı Venüs’ü de anlamak istiyorum.”

“Aaaah, anlıyorum. Bu zamanların ruhunu yakalamak ve bizim Devrim hakkında bir *İnsanlık Komedyası* veya *Savaş ve Barış*

yazmak istiyorsun. Kahraman da Büyük Donanma Caddesi'ndeki bir malikânede yaşayan Prenses Saşenka olacak. Benim yeğenimin hayatı gösteri malzemesi mi, hı?"

"Şey, iyi bir hikâye olduğunu itiraf et. Hepsisiyle tanıştım: Mareşaller, Politbüro üyeleri, gizli polisler. Bazı katiller mimoza kadar narındı, onlar tarafından yok edilenlerin bazıları da taş gibi kaba sabaydı. Gorki'nin evinde meşum Yagoda'yla tanıştım, biliyorsun, deli katil Yejov'la da deniz kenarında gitar çaldım." Benya artık gülümsemiyordu. Endişeli gözlerle Gideon'a bakıyordu. "Ama kıyma makinesi kapandı artık, öyle değil mi?"

"Yoldaş Stalin kapandığını söylüyor, ben kimim ki onun söylediklerinden şüphe edeceğim?" diye cevap verdi Gideon; artık gerçekten fısıldayarak konuşuyordu. "Sence ben bu kadar uzun süre yaşamayı aptalca sorular sorarak mı başarmışımdır? Hem de *ben*? Aile geçmiş *benimki* gibi olan biri? Lisanslı bir başboşum ben, ne yapmam gerekiyorsa onu yaparım, sonra teselliye bedende ve içkide bulurum. Son üç yılını kapı her an çalınabilir diye bekleyerek geçirdim, ama şu ana kadar var olmama izin verdiler."

"İzin verdiler ne demek? Yoldaş Stalin'in bu olanlardan haberi yoktu, değil mi? Sorumlular Çekistler (tüm gizli polisler Lenin'in "Devrim'in şövalyeleri" yani Çeka'ya atfen böyle anılıyordu) ve Yejov'du. Yejov gitti ve iyi biri olan Beria da kıyma makinesini durdurdu, şükürler olsun, Yoldaş Stalin kontrolü yeniden ele aldı."

Gideon korkuyla sarsıldığını hissetti. Kendini gazeteci olarak görmesine rağmen, Benya, Şolohov, Pasternak, Babel, sonradan ortadan kaybolan Mandelstam ve diğer ünlü yazarlar gibi Stalin'i desteklemiş; Halk Düşmanları İçin En Ağır Ceza lehinde oy vermişti. Yazarlar Derneği toplantısında elini kaldırıp Zinovyev, Buharin ve Mareşal Tuhaçevski'nin ölümü için oy vermişti: Herkes gibi "Vurun o köpekleri!" demişti, Benya Golden de yanındaydı. Böyle hassas konuları hemen heyecanlanabilen Benya'yla konuşarak düşüncesizlik ettiğini düşünüyordu. Benya'yı kendine çekti, adama o kadar yakındı ki sakalı onun kulağına değiyordu.

"Yejov asla tek başına değildi!" diye mırıldandı. "Emirler *yukarıdan* geliyordu..."

"Yukarıdan mı? Ne diyorsun?"

"Parti organları hakkında kitap yazma ve yeğenimi Komsomol keki esprileriyle kızdırma. Benya, bir şeyler yazmalısın, memnuniyet yaratacak bir şeyler... Peredelkino'ya gidiyoruz, Fadeyev bir parti veriyor; yazı işlerini o dağıtıyor, o yüzden ona kibar davran-

san iyi olur. Çalışmaya devam edebilmek istiyorsan artık burada durma!”

“Haklısın. Saşenka’ya hoşça kal diyeyim mi?”

“Kasıklarına tekme mi istiyorsun? Arabayı almaya gidiyorum, sen de gidip benim küçük haspamı getir.”

Onlar giderken iki siyah Buick limuzin evin yoluna girdi.

“Şunlar Gürcüler mi?” diye tısladı Gideon’un arabasının arkasında oturan Benya. Önde sessizce oturan Maşa bir sigara yaktı.

“Arkana bakma” diye bağırды Gideon. “Yoksa tuzla buz oluruz!” Gaza bastı ve hızla uzaklaştılar.

5

Parti bitmişti. Dışarıdaki karanlığı yarım ay aydınlatıyordu. Durmadan sigara içen ve gök gürültüsüne benzeyen sesler eşliğinde öksüren Mendel, Eski Meydan’da birlikte çalıştığı Satinov’la konuşuyordu; iki adam traktör istasyonlarındaki kadroları yeniden yapılandırma konusunu tartışıyordu. Saşenka ve Vanya ortalığı toparlamaya başlamıştı.

Benya Golden’le yaşanan gerginlik dışında başarılı bir geceydi, diye düşündü Saşenka. Loş odada kaymak gibi beyaz bir figür belirdi. “Anneciğim, uyuyamıyorum” dedi Karbeyaz; yastığını öyle coşkuyla salıyordu ki Satinov güldü.

Saşenka sevgiyle dolduğunu hissetti. Kızını hoş görmekten başka bir şey gelmedi elinden, belki de annesinin soğukluğunu hatırlamıştı; kızını her gördüğünde memnun oluyordu. “Gel de bir sarı liverelim! Sonra doğru yatağa. Çocuğu heyecanlandırmayın, özellikle de sen Herkül!”

Karbeyaz, Saşenka’nın kollarına koştu.

“Bu melek hiç uyumaz mı?” diye homurdandı Vanya.

“Anne, sana bir şey söylemem gerek.”

“Söyle canım?”

“Yastık, Herkül’e mesajımı iletmem için uyandırdı beni.”

“Mesajı benim kulağıma fısılda ve hemen yatağına dön, yoksa baban kızar.”

“Çok kızar” dedi Vanya. Karısı ile kızını sıkıca sardı ve yüzünü Karbeyaz’ın yanağına yaslamış Saşenka’yı öptü.

“Anneciğim, o hayaletler ne yapıyor bahçede?” diye sordu küçük kız bahçeyi göstererek.

Saşenka dönüp pencereden baktı.

Karbeyaz'ın hayaletler dediği beyaz takım elbiseli, kısa saçlı dört genç adam verandaya çıkıyordu.

"Komünist selamlar Yoldaş Palitsin" dedi biri, o sırada Vanya'nın odasındaki telefonlardan Kremlin'e direkt bağlı olan çaldı.

Birkaç dakika sonra Vanya geri döndü, hafif buruşmuş alnı kafasının karışık olduğunu gösteriyordu. Satinov'a baktı. "Herkül, arayan arkadaşın Yoldaş Egnataşvili'ydi." Saşenka, Egnataşvili'nin Politbüro evlerinden ve yemeklerinden sorumlu gizli bir polis olduğunu biliyordu. "Birkaç kişiyle birlikte geleceğini söyledi. Sanırım Gürcü yemeklerine ihtiyacımız var..."

Koltukta oturan Satinov ona bakıyordu. "Geleceğini söylemişti sanki. Kimi getiriyormuş?"

"Gürcü arkadaşlarım' dedi."

"Gürcü yemeği mi?" diye sordu hızla düşünen Saşenka. "Geceyarısı oldu! Razum!" Şoför geldi, hafif yalpalıyordu, üniforması kirlenmişti. "Araba kullanabilir misin?"

Razum, Rus alkoliklerine özgü "mumya sarhoş" evresine girmişti: O kadar çok içmişti ki yeniden ayrılmıştı.

"Tabii ki Yoldaş Saşenka" deyip geçirdi.

"Aragvi Restoran'ı arayacağım" diyen Saşenka çalışma odasındaki telefona yöneldi. Restoran, Gorki Caddesi'nin ilerisindeki kasabadaydı.

"Yoldaş Razum, hızla Moskova'daki Aragvi'ye git ve Gürcü yemekleri getir. Hemen!"

Razum verandadan zıplayarak indi, dengesini kaybedip düşecek gibi oldu, tekrar doğrulup arabaya gitti.

"Bekle!" diye bağırdı Satinov. "Egnataşvili bir şeyler getirir. Moskova'daki en iyi yiyecekler ondadır." O ve Vanya kapıdaki takım elbiseli adamlara bakarken sessizlik oldu, adamlar ay ışığı altında gümüş gibi parlıyordu.

"Anneciğim, kim geliyor?" diye sordu Karbeyaz sessizce.

"Sessiz ol Volya! Hemen yatağa!" dedi Vanya; adamın gözlelerinden ateş çıkmıştı sanki. Çok ciddi olmadıkça kızının asıl ismini asla kullanmazdı. "Saşenka, bu çocuğu biraz disiplinli yetiştirmeliyiz..."

"Sence kim geliyor?" diye sordu Saşenka endişeyle.

"Belki Lavrenti Pavloviç..."

"Ben gideceğim sanırım. Çok güzel bir akşam oldu" dedi Mendel; karısı ve kızı saatler önce gitmişti. Saşenka, dayısının hâlâ burjuvazi tipi takım elbise ve kravat kullanan nadir liderlerden biri olduğunu düşündü; Mendel, Stalin'in Parti ceketlerini asla

giymemişti. İlaç kutusunu çıkaran adam dilinin altına nitrogliserin tableti koydu. “Şoförümü arayayım” dedi kendi kendine. “O cafcacflı Gürcülerin devamlı kadeh kaldırmalarına dayanamayacağım! Uf! Çok geç oldu!”

Kapıya bir arabaya konvoyu yanaştı, ışıklar bahçedeki yeşiller ile kırmızıları aydınlattı. Beyaz elbiseli hayaletler koşup siyah Lincoln’ler ile yeni bir ZiS’in kapısını açtılar.

Gökyüzünde bir sürü yıldız vardı. İçeriden piyano sesleri geliyordu, yakınlardaki bir kır evinden kahkaha sesleri yükseldi. Saşenka, en öndeki arabadan o bildik kırmızı-mavi üniformalardan giymiş, atletik ve sarışm bir adamın indiğini gördü.

Satinov, Gürcüce bir şeyler söyledi: “*Gagimajos!*”¹ Sonra Rusça devam etti: “Bu Egnataşvili ve yiyecek getirmiş!” Saşenka, bir kasa şarap taşıyan Egnataşvili’yi görebiliyordu. Nereden geldiği bilinmeyen mavi üniformalı korumalar kapıya yerleştiler.

“Buyurun yoldaşlar” dedi Saşenka. “Satinov, belki geleceğinizi söylemişti.”

Yoldaş Egnataşvili’nin gözleri karanlıkta parladı, Saşenka elini uzatarak yeni gelen misafirlerine doğru yaklaşırken birden donakaldı.

6

Yuvarlak yüzlü, esmer tenli Lavrenti Beria tabaklarla dolu bir kutu taşıyordu; bol beyaz pantolon giymiş adamın üzerinde işli bir Gürcü bluzu vardı. Bu adam Saşenka’nın da çok iyi bildiği üzere gizli polisin patronu, yani İçişleri Halk Komiserliği NKVD’nin başkanıydı.

“Lavrenti Pavloviç! Hoş geldiniz!” Vanya verandadan indi. “Durun size yardım edeyim...”

“Ben alırım, siz endişelenmeyin” dedi Beria arkasına bakarak.

Saşenka Vanya’nın dikkat kesildiğini fark etti, sonra gece sessizliğe gömüldü; şarkı ve kadeh sesleri kesildi.

Bahçede bir heykel vardı sanki.

Yoldaş Stalin merdivenlerde gözüktü; kedilerinkine benzeyen ve Doğulu özellikleri taşıyan yüzü gülüyordu. Beyaz yazlık takım elbise giymişti; bol pantolonunun altından kırmızı işlemeli krem rengi botları gözüküyordu. Ay, bir Gürcü şarkısı mırıldanan adamın üzerine ışığını gönderiyordu sanki.

"Yoldaş Satinov'un Yoldaş Palitsin tarafından verilen bir partiye gittiğini duyduk" dedi Stalin çok baskın olmayan Gürcü aksanıyla. Yaramaz bir ifadeyle güldü. "Sonra Yoldaş Egnataşvili'nin de davetli olduğunu öğrendik. Yoldaş Beria da davetli olduğunu söyledi. Bu da bir tek Yoldaş Stalin'in davet edilmediği anlamına geliyordu; Yoldaş Stalin, Yoldaş Palitsin'le konuşmak istiyordu. Bu yüzden Yoldaş Palitsin'i partisini basacak kadar iyi tanımadığımı bahane ederek yoldaşlarımı buraya gelmeye ikna ettim. 'Oylama yapalım' dedim. Ben kazandım, yoldaşlarım da beni buraya davet etmeye karar verdiler. Buraya gelerek risk aldım, yoldaş dostlarım, siz beni evime gönderirseniz bundan yoldaşlarımı sorumlu tutmayacağım. Ama şarap ve Gürcü yemekleri getirdik. Yoldaşlar, masa nerede?"

Satinov bir adım ileri gitti.

"Yoldaş Stalin, Yoldaş Palitsin'i biraz tanıyorsunuz" dedi Satinov. "Bu da eşi, Saşenka. Belki hatırlarsınız."

"Lütfen içeri buyurun Yoldaş Stalin, bu ne şeref" dedi Saşenka, nihayet konuşabilmişti. Smolni'de imparatoriçenin önünde yaptığı gibi reverans yapma isteği duydu. Merdivenleri inip bahçeye ulaşmayı nasıl becerebildiği konusunda hiçbir fikri yoktu, yine de Stalin'e ulaşmayı başardı. Hatırladığından daha küçük, daha yaşlı, daha solgun ve çok daha yorgun gözükken adamın sol eli sertçe Saşenka'ya uzandı. Hafif göbekli adamın ceketinin cepleri şişkin duruyordu. Ancak sonra devlerin böyle şeyleri umursamadıklarını düşündü Saşenka.

Stalin yarattığı etki karşısında şaşırmış ve mutlu olmuştu, kendisi de eğleniyordu. Saşenka'nın elini alıp eski Gürcü âdetlerinde olduğu üzere öptü, bal ve altın renkli gözlerini kaldırıp kadına baktı.

"Yoldaş Kutup Tilkisi, ne güzel giyinmişsiniz."

Saşenka, Petrograd'dan kalma eski Parti ismini hatırlıyor! Ne hafıza ama! diye düşündü. Hem utanmış hem de gururlanmıştı.

"Sovyet kadınlarına giyinme sanatını siz ve sizin derginizin öğretiyor olması ne büyük şans. Elbiseniz çok şık" diye devam etti merdivenleri çıkarken.

"Teşekkürler Yoldaş Stalin." Elbisesinin yurtdışında üretildiğinden bahsetmemesi gerektiğini hatırlattı kendine.

"Parti'nin doğru işleri doğru insanlara verdiğini bir kez daha görüyoruz, yoldaşlarım." Stalin güldü ve diğerleri de onunla birlikte güldü. Mendel bile gülüyordu. "Gelin ve bize katılın Yoldaş Satinov ve Yoldaş Palitsin. Siz de Yoldaş Mendel." Saşenka, Stalin'in ciddi Mendel'e pek ilgi göstermediğini fark etti.

Beria, yanından geçtiği Vanya'nın midesine hafifçe vurdu. "Seni görmek güzel Vanya." Dilini şaklattı. "Bir terslik yok ya? Her şey yolunda mı?"

"Kesinlikle evet. Evime hoş geldin, Lavrenti Pavloviç!"

"Futbol hakkında ne düşünüyorsunuz? Spartak'a bir ders veril-meli, bizim forvetler gelecek sefer iyi oynamazsa canlarına oku-yacağım!" Beria yine güldü. "Yarın takımla basketbol oynamaya gelecek misin? Voroşilov'un korumalarıyla oynayacağız."

"Geleceğim Lavrenti Pavloviç."

Saşenka, kocasının, eşek gibi çalışan Beria'yı takdir ettiğini biliyordu.

"Şuraya oturabilir miyim?" diye soran alçakgönüllü Stalin masa-yı işaret ediyordu.

"Tabii ki Yoldaş Stalin, nereye isterseniz" dedi Saşenka.

Yoldaş Egnataşvili yemekleri masaya koydu, Saşenka da şarap şişesini uzattı.

"Verin ben açayım" dedi Stalin. Herkese kırmızı şarap doldur-du. Sonra bir tabağa lezzetli Gürcü çorbası lobyadan doldurdu, içine biraz ekme-k attı ve ekme-k suyu iyice çeksin diye üstüne bir tabak koydu. Tabağına şiş kebab ve baharatlı Gürcü tavuğu *satsivi* alıp oturduğu yere döndü. Üzerine oturan üniforması içinde oldukça yakışıklı gözüken sarışın Egnataşvili, Stalin'in yanında duruyor, güreşçilerin kollarına benzeyen kaslı kollarıyla Stalin'in aldığı yemeklerden alıyordu. İki adam oturup yemeklerini yeme-yeye başladılar, Egnataşvili lobyasını Stalin'den hemen önce tattı. Bu adam gerçekten Stalin'in çeşnicisi, diye düşündü Saşenka.

"Yoldaş Satinov" diyen Stalin Satinov'a yanına oturmasını işa-ret etti, diğer yanında da Beria oturuyordu. Egnataşvili, Vanya ve Mendel masanın diğer tarafındaydı.

"Lavrenti Pavloviç, *tamada* kim olacak?"

"Yoldaş Satinov olsun, o söylesin neye içeceğimizi" dedi Beria.

Elinde öküzün boynuzuna benzeyen kavisli bir kadeh tutan Satinov ayağa kalktı ve Gürcü şarabıyla dolu kadehi kaldırdı. "Bizi öylesine zor zamanlardan parlak zaferlere taşıyan Yoldaş Stalin'e!"

Stalin "Bundan daha ilginç bir şeyler söyleyebileceğinden emi-nim!" diye espri yaptı, ama evdeki herkes ayağa kalkıp onun şere-fine içti.

"Yoldaş Stalin'e!"

"Yine mi ona içiyoruz!" dedi Stalin. Sesi şaşırtıcı derecede

yumuşak ve yüksek çıkmıştı. “Durun da ben de kadeh kaldırayım: Lenin’e!”

Sonra başka şeylere kadeh kaldırıldı: Kızıl Ordu, misafirler, Saşenka ve Sovyet kadınları. Saşenka her şeyi dikkatle izliyor, kadehleri doldurup masadakilere katılıyordu. Bu sahnenin her anını hatırlamak istiyordu. Stalin, Satinov’la Gürcüce şakalaşıyordu ancak Saşenka Lider’in aslında kendisini izlediğini, değerlendirdiğini hissediyordu. Stalin’in acımasız ve güçlü, ama uysal ve neşeli gençleri sevdiğini biliyordu. Satinov çalışkan ve sertti, ancak durmadan kendi kendine opera söylüyor.

Mendel öksürmeye başladı.

“Ciğerlerin nasıl, Mendel?” diye soran Stalin, Mendel’in tıbbi detaylarla dolu uzun cevabını sabırla dinledi. “Mendel ve ben 1908 yılında Bakü’deki Baylovka Hapishanesi’nde bir hücreyi paylaştık” dedi Stalin masadakilere.

“Doğru” dedi sakalını sıvazlayan Mendel.

“Mendel’in sevgi dolu ailesinden yemekler gelirdi, o da bunları benimle paylaşırdı.”

“Doğru, hücredeki tüm yoldaşlarla paylaştım” dedi Mendel soğuk ve ciddi tarzıyla; yoldaşlık söz konusu olduğunda kimseyi diğerlerinden ayrı tutmadığını belirtmek istiyordu. Ama aslında hücre arkadaşlarımdan yalnızca biri önemliydi, diye düşündü Mendel.

“İşte Mendel böyle biridir! *Bolşevik Ahlakı* adlı kalın kitabın namuslu yazarı! Hiç değişmemişsin Mendel” dedi Stalin alaycı bir sesle, ancak yüzünde oldukça ciddi bir ifade vardı. “O zaman da yaşlıydın, şimdi de yaşlısın” deyip güldü, diğerleri de onunla birlikte güldü. “Hepimiz yaşlandık...”

“Hiç de öyle değil Yoldaş Stalin” dedi Egnataşvili, Vanya ve Beria. “Çok iyi görünüyorsunuz Yoldaş Stalin.”

“Bu kadar yeter” dedi Stalin. “Sibirya’da bir ahırda yaşadığımız günlerde, Mendel beni toplantılardan birinde çok içtiğim için azarlamıştı, hâlâ da herkese kök söktürür bu konuda!”

Saşenka, Mendel’in Stalin’i Lenin’in ölümünden sonra nasıl da desteklediğini anımsadı. 32’deki açlık nedeniyle asla tereddüde düşmeyen Mendel, 37’deki kongrede de o “adileri” parçalara ayırma konusunda hiçbir kararsızlık yaşamamıştı.

“Aslında” diye başlayan Stalin Mendel’i kızdırmaya çalışıyordu, “onu sık sık tutmak zorunda kaldım, yoksa milletin içkilerine el koyabilirdi!” Hepsisi Mendel’e güldü, çünkü adamın bu konudaki aşırılığından herkes haberdardı. Ancak bu Mendel’in hâlâ

hayatta olmasının sebeplerinden de biriydi.

Stalin şarabını yudumladı.

“Müzik çalayım ister misiniz Yoldaş Stalin?” diye sordu Satinov.

Stalin gülümseyince kediye benzedi. Sonra “Suliko”yu söylemeye başladı ve tüm Gürcüler ona eşlik ettiler. Sonra Satinov “Kara Kırlangıç” diye bağırdı. Stalin gülümsedi ve hiçbir ritmi kaçırmadan tenor sesiyle şarkıya başladı; bariton Egnataşvili vokal yapıyor, Beria ve Satinov da onlara eşlik ediyordu. Saşenka büyülenmiş bir halde onları dinliyordu.

*Uç git, Kara Kırlangıç,
Alazani Nehri'nin üstünden uç,
Savaşa giden kardeşlerimizden
Haberler getir bizlere...*

Başka şarkılar da söylediler: İlahiler, Odessalı hırsızların şarkılarından “Murka” ve “Odessa Hapishanesi'nden”. Stalin'in en sevdiği gangster melodilerini mırıldandılar: “*Gömdüler altını, altını, altını...*” Saşenka, Stalin'in herkesin hoşuna gidecek şarkılar seçtiğinden şüphelendi: Ruslara Ortodoks ilahileri, Gürcülere Gürcü şarkıları, Musevilere Odessa parçaları... Evet, “Odessa Hapishanesi'nden” adlı şarkıya eşlik eden bu ses Mendel'e aitti.

“Buraya ateşli kadınlar lazım!” dedi Beria. “Ama çok fazla içtim. Sanmıyorum ki yapabileyim...”

“Yoldaş Beria, lütfen adabımuaşerete uygun davranalım. Burada hanımefendiler var” dedi Stalin alaylı bir tavırla gülümseyerek. “Gramofonu çalalım mı? Plaklarınız nerede? Dans parçaları var mı?”

Saşenka plak koleksiyonunu getirdi. Şükürler olsun ki Satinov onlara her 1 Mayıs'ta ve 8 Kasım'da plak verirdi, bu sayede Stalin istediği plağı bulabildi. Gramofonun başında durup istediği parçaları çaldı, bazen ellerini havaya kaldırıp Kafkas dansı yapıyordu, ama çoğunlukla eğlenceye liderlik etti.

Gürcüler kanepayı arkaya ittiler. Saşenka halıyı yuvarladı, ayağa kalktığı zaman Satinov ve Egnataşvili'nin ona doğru *Lezginka* dansı yaptıklarını gördü. Her ne kadar tango, foxtrot veya rumbayı tercih etse de Kafkas dansını da biliyordu; önce Satinov, sonra Beria ve Egnataşvili'ye zarif hareketlerle eşlik etti.

“Yoldaş Herkül, siz gerçekten dans edebiliyorsunuz” dedi Stalin beğeniyle. “Çocukluğumdan beri bu kadar iyi dans eden birini görmemiştım... Aileniz nereli?”

“Borjhomı” dedi Satinov.

“Benim memleketimden pek de uzak değil” dedi Stalin plağı yeniden çalmaya hazırlanırken. Bu Gürcü muhabbetiydi, ama Saşenka Stalin’le aynı fikirdeydi: Satinov gerçekten iyi dans ediyordu. Koyu renk gözleri parlıyordu, adımları kıvraktı ve zarifçe hareket eden elleri bir şeyler anlatıyor gibiydi. O Saşenka’yı bir dansçı gibi tutuyordu, oysa Beria’nın eli Saşenka’yı sımsıkı sarıyordu, yüzünü de çok fazla yaklaştırıyordu. Dudakları öyle kalındı ki sanki içleri kan doluydu. Ayrıca Saşenka yorulmuştu, arkasına yaslanıp diğerlerini seyretmek istiyordu, kendini Stalin’in plakları yerleştirdiği gramofonun yanında buldu.

Saşenka kendini çok mutlu hissetti birden, fazlaca rahatlamıştı. Stalin’i bahçede gördüğü o ilk an âdeta dehşete düşmüştü. Ancak Stalin herkesi rahatlatmıştı ve Saşenka onunla sohbet, hatta flört etme isteğini bastırmaya çalışıyordu. Fazlaca heyecanlanmıştı ve Gürcü şarabı nedeniyle muhtemelen sarhoş olmuştu. Çılgınca sözler dilinin ucuna geliyordu. “Dikkatli ol, Saşenka” dedi kendi kendine. “Stalin bu! Son yılları hatırla, kıyma makinesini hatırla! Kendine gel!”

Çok iyi kalpli ancak düşmanlarına karşı son derece acımasız bu sert ama alçakgönüllü adama kendini adama isteği duydu Saşenka. Ancak bu durumun Stalin’e gına getireceğini, adamın rahatsız olacağını, hatta sinirleneceğini hissetti. Onu dansa kaldırmak istedi. Belki Stalin de onunla dans etmek istiyordu. Bu isteği küstahlık ve terbiyesizlik olarak algılanırsa ya da Stalin rahatsız olursa ne yapardı? Ancak her şeye rağmen Saşenka onunla dans etmek istiyordu, cevabını da ondan duymalıydı.

“Ben dans etmiyorum Saşenka, çünkü kadını kolumla tutamıyorum.” Sol eli sağ elinden biraz daha kısaydı, bu yüzden o elini sıkıca tutuyordu. Piyanonun yanında konuşuyorlardı ve Saşenka bu olağanüstü adamı saran tehlikeyi, gergin sessizliği hissedebiliyordu.

“Bu tür müziği çok seviyorum Yoldaş Stalin.”

“Müzik insanın içindeki hayvanı rahatlatır” dedi Stalin. Etrafına bakındı. “Siz ve Yoldaş Palitsin, memnun musunuz bu kır evinden?”

“Ah evet, Yoldaş Stalin” diye cevap verdi Saşenka. “Çok memnunuz.”

“Sevindim. Etrafa bir göz atabilir miyim?”

Beria ve diğerleri onlara bakıyorlardı, ancak peşlerinden gelmediler. Saşenka, Stalin’in sadece kendisiyle konuşuyor olmasından dolayı gururlu ve şaşkındı.

“Bugün buzdolabımız geldi, çok teşekkür ediyoruz. Parti’nin bize olan güveni için size çok teşekkür ediyoruz.”

“Parti’nin sorumluluk sahibi çalışanlarını ödüllendirmeliyiz.” Stalin, Vanya’nın çalışma odasına baktı. “Kışın sıcak oluyor mu burası? Çalışma odasını sevdim, çok aydınlık. Yeterince oda var mı burada? Mutfağı seviyor musun?”

Ah evet, Saşenka bu evi her şeyiyle seviyordu. O coşku, mutluluk ve özgürlük gibi duygularını kontrol etmeye çalışırken dillendirilemeyen, ama çok baskın bir düşünce geçiverdi aklından. Babası Samuil Zeitlin’i düşünüyordu. Yoldaş Stalin’e sorsa olmaz mıydı? Şu an onunla öyle samimiydi ki... Stalin, Saşenka’nın herhangi bir isteğine hayır diyebilir miydi? Saşenka, Stalin’in onu yeni Sovyet kadını olarak takdir ettiğinin farkındaydı.

“Yoldaş Stalin...” diye başladı.

Babası, Ariadna’nın intiharından sonra aklını, Ekim Devrimi’nden sonra da servetini kaybetmişti. Petrograd’da kalıp Bolşeviklerle barış yapmış ve yirmili yıllarda “Parti üyesi olmayan bir uzman” olarak Finans ve Dış Ticaret Halk Komiserliği’nde, sonra da Devlet Bankası’nda görev yapmıştı. 1930 yılında “Troçkist eğilimleri olan bir bölücü” olduğu gerekçesiyle işinden atılmış, ancak emekliliğini Gürcistan’da geçirmesine izin verilmişti. 1937 yılında Beria onu gözaltına almaya gitmişti ve... Zeitlin ortadan kaybolmuştu. Tabii ki bu düşmanı “kontrol etmek” doğru bir hareketti, diye düşündü Saşenka. Kâğıt üzerinde Zeitlin kan emici zalimlerin en kötülerindendi. Ancak “silahlarını indirmiş”, Sovyet gücüne tüm samimiyetiyle hizmet etmişti. Stalin, onun artık tehdit oluşturmadığını herhalde görecekti.

Stalin hoşgörölü bir tavırla gülümsedi. Ağzının iki tarafında kırışıklıklar oluşan adamın eski bir dost gibi gözüktüğünü düşündü Saşenka. Bir an tereddüt etti. Adamın bal rengi gözleri sarıya dönüp keskinleşti ve yüzünden sıkıntılı bir ifade geçti. Saşenka yüzündeki ifadenin Stalin tarafından anlaşılabileceğini tahmin etti. Her şeyi sezebilen adam, Saşenka’nın bir akrabasının tutuklanması veya öldürülüşü hakkında bir şeyler soracağını da sezmişti, böyle ricalardan daha çok nefret ettiği bir şey yoktu.

“Yoldaş Stalin, rica etsem acaba...” Sözcükler bir kez daha Saşenka’nın dudaklarında şekilleniyordu ve kadın onları durduramıyordu. 1937 yılından bugüne kadar babasını hafızasından çıkarmıştı ama en uygunsuz zamanda, bu ölümcül ancak bir o kadar da elverişli anda, onun ismini söyleme gereği duymuştu Saşenka. Ona ne oluyordu? Bolşeviklerin aileye ihtiyaçları yoktu, Parti onlara yeter-

di, ama o babasını çok seviyordu! Onun nerede olduğunu bilmek istiyordu! Kemikleri Sibiryaya taygaları arasındaki bir mezarda mıydı? Lütfen Yoldaş Stalin, diye yalvardı içinden, lütfen onun hayatta olduğunu söyleyin! Onu özgür bırakın! "Yoldaş Stalin..."

"Yastık!" Stalin ile Saşenka kapıya döndü ve Vanya'nın ağzı açık kaldı. "Anneciğim, uyuyamıyorum!" diye bağırdı Karbeyaz. "Çok ses var, beni uyandırdınız! Bana sarıl!"

Karbeyaz kelebekli bir gecelik giyiyordu, altın rengi uzun saçları pembe yanaklarının etrafında lüleleşiyordu, gülümsemesi süt dişlerini ve pembe dişetlerini ortaya çıkarıyordu. Koşup annesinin kollarına düştü.

7

"Volya!" Bir dakika önce neşeli bir sarhoş olan Vanya ayağa fırladı, yüzü kararmıştı sanki. Saşenka da gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığını hissetti. Çocuklarına hiçbir şey söylememeyi, hiçbir şeyi tekrarlamamayı, hiçbir şey duymamayı öğretmişti, ancak Karbeyaz her an her şeyi yapabilecek bir çocuktuk! Evde Stalin vardı! Aptalca bir söz, salakça bir oyun en iyi olasılıkla onun ve Vanya'nın Stalin'in önünde aptal durumuna düşmelerine, en kötü olasılıkla kurşuna dizilmelerine sebep olurdu. Stalin ne diyecekti? Karbeyaz Stalin'e ne diyecekti?

"Bu kim?" diye sakince sordu Stalin; Vanya'nın panikleyen ifadesi hoşuna gitmişti besbelli.

"Yoldaş Stalin" dedi Saşenka, "sizi kızım Volya'yla tanıştırmak istiyorum."

Stalin Saşenka'nın kızına parıldayan gözlerle baktı. Stalin eğilip küçük kızın burnunu okşarken, bütün Gürcülerin çocukları sevdiğini düşündü Saşenka. "Merhaba Volya" dedi. "Güzel bir komünist ismi bu."

"Bu sesler beni uyandırdı" diye homurdandı Karbeyaz.

Stalin kızın yanağını sıkı.

"Dursana!" diye bağırdı kız. "Yanağımı sıkıyorsun!"

"Evet, bu sayede beni hep hatırlarsın" dedi Stalin. "Suçumu senin önünde itiraf ediyorum Yoldaş Volya. Müziği çalan annen değildi, bendim, o yüzden bana kız."

"Hiç de kızmadı. Özür dilerim Yoldaş Stalin" dedi Saşenka hızlıca. "Karbeyaz, hemen yatağa, şimdi!"

"Uyumaktan nefret ediyorum."

“Ben de... Karbeyaz” dedi Stalin alaylı bir ifadeyle.

“İşte benim yastığım!” Karbeyaz yastığını Stalin’in yüzüne yapıştıracak oldu, neyse ki Saşenka tam zamanında müdahale etti.

“Şey, bu nedir?” diye sordu Stalin; eğleniyordu.

“Bu benim en yakın arkadaşım Bayan Yastık” dedi Karbeyaz. “İkinci Beş Yıllık Plan’da yastık üretiminden sorumlu, kırmızı fular takabilmek için Genç Yastık Liderlere katılmak istiyor.”

“Bu kadar yeter çocuğum” dedi Saşenka. “Yoldaş Stalin böyle saçma şeyler duymak istemiyor. Hemen yatağa!” Odarun diğer tarafında duran kocasının elleriyle yüzünü kapadığının farkındaydı.

“Evet, yatağa” dedi Vanya yüksek sesle.

“Sakin olun Yoldaş Palitsin” dedi Stalin, bir yandan da Karbeyaz’ın saçını okşuyordu. “Biraz daha kalsa olmaz mı? Rica etsem?”

“Şey, tabii ki Yoldaş Stalin.”

Karbeyaz kısa bir yastık dansı sergiledi ve babasına öpücük gönderdi.

“O halde sen Yastıkistsin, öyle mi?” diye sordu Stalin ciddi bir ifadeyle.

“Yastık Politbürosu’ndayım ben” diyen Karbeyaz dişetlerini göstererek gülümsedi. Saşenka, küçük kızın ilgi odağı olmaktan çok memnun olduğunu fark etti. “Yaşasın Yastıkizm!”

Çaresizce Stalin’in tepkisini bekleyen Saşenka kendini boğulur gibi hissetti. Uzun bir sessizlik oldu. Beria dudağını büktü. Mendel surat astı. Stalin kaşlarını çattı ve sarı gözlerini odada gezdirdi.

“Düşünüyorum da bu küçük kızı ben uyandırdım” dedi Stalin sakince. “O yüzden bu güzelliğin kalıp şarkılarımıza eşlik etmesini isterdim, ancak annen baban yatağa gitmen gerektiğini düşünüyor...” Saşenka başını iki yana salladı ve Stalin parmağını havaya kaldırdı. “Bir çözüm önerim var: Bir; Parti, Yastıkizmin yoldan çıkma anlamına gelmediğini düşünmektedir. İki; eğer uyumayacaksan dizimde oturur ve bana Yastıkizmi anlatırsın! Üç; annen istediği an yatağa döneceksin. Ne diyorsun, küçük Yoldaş Karbeyaz Yastık?”

Karbeyaz başını sallayıp zekâ fışkıran mavi gözleriyle Stalin’e baktı.

“Ben seni tanıyorum” dedi parmağını Stalin’e doğrultarak. Saşenka yeniden irkildi.

Stalin hiçbir şey söylemedi, küçük kızı izliyordu.

“Sen Kızıl Köşe’deki postersin” dedi Karbeyaz. “Poster bize yemeğe gelmiş.” Herkes güldü, Saşenka ve Vanya rahatladı.

Stalin yeniden masaya oturdu ve kollarını açtı. Kızının Stalin’i reddedeceğinden korkan Saşenka, Karbeyaz’ı kaldırıp Lider’in

dizlerine koydu, ancak küçük kızın öncelikli derdi, yastığını müziğe uygun olarak sallayabilmektir. Hep birlikte birkaç şarkı daha söylediler. İlk şarkıdan sonra Stalin Karbeyaz'ı dizinden indirdi, alnından öptü ve küçük kız hızla annesine gitti.

"Yoldaş Stalin'e iyi geceler dile ve teşekkür et" dedi Saşenka; Karbeyaz'ı sımsıkı tutuyordu.

"İyi geceler Yoldaş Yastık" dedi Karbeyaz pembe yastığını elinde sallayarak.

"Özür dilerim Yoldaş Stalin..."

"Hayır, hayır. Bu bir ilk!" diye güldü Stalin. "Hoşça kal Yoldaş Yastık."

Saşenka Karbeyaz'ı odadan çıkardı. "Yoldaş Stalin, çocuklarla çok iyi anlaşıyorsunuz. Bu küçük kız, bu anı hayatı boyunca hatırlayacak. İyiliğiniz ve Karbeyaz'a gösterdiğiniz anlayış için size ne kadar teşekkür etsem az." Derin bir nefes alıp rahatlayan Saşenka, Karbeyaz'ı yatağına koydu, çocuk hemen uykuya daldı.

Saşenka salona geri döndüğünde elinde bir şey tutuyordu. Stalin'in gözleri kadının ellerine kaydı. "Yoldaş Stalin, bu akşam sizi evimizde misafir etmenin verdiği onur ve kızıma gösterdiğiniz sabır nedeniyle bir teşekkür olarak bu süveteri kızınız Svetlana'ya hediye edebilir miyim?" Saşenka, on üç yaşındaki Svetlana Stalin'in üzerine olacak kaşmir süveteri Stalin'e uzattı.

"Nereden geliyor?" diye sordu Stalin soğuk bir ifadeyle.

Saşenka yutkundu. Süveter, Paris'ten gelmişti. Ne demeliydi?

"Yurtdışından Yoldaş Stalin. Yurtdışındaki lüks mallardan çok daha iyi olan Sovyet ürünleriyle gurur duyuyorum, ancak bu basit bir süveter."

"Ben olsam kabul etmem" dedi Stalin. "Ancak bu ülkeyi asıl yöneten Svetlana olduğundan, onun adına kabul edeceğim." Herkes güldü ve Stalin ayağa kalktı. "Peki, sinemalarda hangi filmler var? *Volga-Volga*'yı yeniden izlemek istiyorum."

Kalıp çocuklara bakmak zorunda olan Saşenka ile çok yorgun, çok hasta olduğunu söyleyen Mendel dışında herkes sinemaya gitmek istiyordu. Kremlin Sarayı'ndaki sinemaya gitmek üzere arabalara doluştular. Stalin, Saşenka'nın elini öptü ve bir kez daha elbiseline dair iltifatlar etti. Dışarı çıkınca da çalılıklardaki gülleri inceledi.

"Burada gül ve yasemin yetiştiriyorsunuz. Gülleri severim." Sonra kabadayı gibi yürüyen Gürcüler ve beyaz takım elbiseli genç adamlar arasında hafif kambur yürüyerek bekleyen arabalara gitti. Egnataşvili ona kapıyı açtı.

Stalin arabalardan birine binerken Vanya dönüp Saşenka'ya el salladı, bu insanlarla birlikte olmaktan dolayı bu gece ilk defa mutlu görünüyordu. "Hemen dönerim sevgilim!" diye bağırdı.

Beria sosise benzeyen kan dolu dudaklarıyla Saşenka'yı dudaklarından öptü. "Seni seviyor" dedi baskın Megrel aksanıyla. "Aferin. Zevkli adam. Sen benim de tipimsin!"

Son çıkan Satinov oldu, tüm patronların arabalara bindiğinden emin olmak için etrafına bakındı. Kapılar kapandı, tekerlekler inledi, ay ışığının öptüğü meyve ağaçları üzerinde duman ve toz bulutları yükseldi. Buick'ler ve ZiS'ler yola doğru ilerlediler.

"Ay, Saşenka!" dedi Satinov. "Yaşasın Yastıkızım! Vaftiz kızımı, sevimli küçüğümü benim için öp!" Kendini güçsüz hisseden Saşenka Satinov'u öpüp uğurladı. Satinov son arabaya atladı ve hızla uzaklaştı.

Beyaz takım elbiseli genç adamlar kaybolmuşlardı.

Verandada duran Saşenka gökyüzüne baktı. Şafak vakti yaklaşıyordu. Rüya gördüğünden şüphelenen kadın, içeri girdi ve çocukların odalarına baktı.

Karlo hiç uyanmamıştı, ancak pijamalarını çıkarıp fırlatmıştı ve çıplak halde yatağın ters tarafında yatıyordu. Vücudunda hâlâ bebeklikten kalma kıvrımlar olan çocuk, oyuncak tavşanına sarılmıştı. Saşenka mutlulukla başını iki yana salladı ve oğlunu ipeksi alnından öptü.

Karbeyaz, pembe odasında melekler gibi uyuyordu, elleri başının iki yanında duruyordu. Kahrolası yastık, küçük kızın çıplak göğsünün üzerindeydi. Saşenka gülümsedi. Yoldaş Stalin bile yaptığı sevmişti. Bu gece ne garip geçmişti...

8

Stalin yeni ZiS limuzinin arka ve ön tarafları arasındaki orta koltukta oturuyordu. Beria Egnataşivili'yle birlikte arkada oturuyordu, koruması Vlasik de şoförün yanındaydı. Diğerleri diğer arabalardaydı.

Stalin şoföre nazikçe "Kremlin'e lütfen Yoldaş Salkov" dedi. Stalin, tüm şoförleri ile korumalarının ismini bilir, onlara her zaman nazik davranırdı; bu nedenle çalışanları onu çok severdi. "Arbat'tan girin."

"Tabii Yoldaş Stalin" dedi şoför. Stalin piposunu yaktı.

Huş ve ladin ağaçlarıyla çevrelenmiş yollardan geçtiler, tomur-

cuklar ay ışığında parıl parıl parlıyordu. Mojayski Otoyolu'ndan çıkıp Dorogomilov Caddesi'ne girdiler.

"Saşenka iyi bir Sovyet kadını" dedi Stalin Beria'ya. "Sence de öyle değil mi Lavrenti? Vanya Palitsin de iyi bir emekçi."

"Aynı fikirdeyim" dedi Beria.

Konvoy, taş boğalar, kolonlar ve köşeli sütunlarla süslü Borodino Köprüsü'nden geçip Smolensk Meydanı'na çıktı.

"Şu Saşenka tüm gece dans edebilir" dedi Egnataşvili. Politika-cı değildi o; spor, yemek, atlar ve kızlar için yaşardı.

"Editörlük de yapabiliyor" diye espri yaptı Stalin. "Gerçi o dergi pek ciddi bir şey değil ama o ev ekonomisi geyiği de önemli. Sovyet kadınlarının böyle şeyleri bilmeleri gerek." Arbat'ta hızla ilerliyorlardı. "Ne aile ama! Saşenka da o burjuvazi günlerinden kalma bir şeyler var hâlâ, onun Smolni'de okuduğunu biliyor muydun? Ancak o bizi Molotov'un karısının yaptığı gibi uzun konuşmalarla sıkıyor. Evine bakıyor, kek yapıyor, çocuklarını yetiştiriyor, Parti için çalışıyor. Kendini iyi bir Sovyet kadınına 'dönüştürmeyi' başardı."

"Aynı fikirdeyim Yoldaş Stalin" dedi Beria.

"Bu *Volga-Volga*'yı onuncu görüşüm olacak" dedi Stalin. "O filmi ne zaman izlesem bayrammış gibi hissediyorum! Sanırım her sahnesini ezberledim!"

"Ben de" dedi Beria.

Geniş ve boş caddelerden geçerek Kremlin'e yaklaşıyorlardı; güvenlik arabaları önlerinde, yanlarında ve arkalarında. Orta-çağ'dan kalma kalenin kan kırmızı kuleleri belirdi, kapılar yavaşça açıldı ve onları yuttu. Trafik ışıkları yeşile döndü. Korumalar selam verdi. Çakıl taşlarıyla karşılaşan lastikler yutkunur gibi sesler çıkarıyordu. "Korkunç İvan buralarda yürüdü" dedi Stalin sessizce. Burası yirmi yıldan fazla onun evi, daha da uzun süre annesinin evi olmuştu.

Stalin Beria'ya döndü, adamın gözleri kapalıydı.

"Söylesene, Lavrenti" dedi yüksek sesle; Beria hemen gözlerini açtı. "Saşenka'nın babası, kapitalist Zeitlin nerede? Onu denetlediğimizi hatırlıyorum. Bizim mekânlardan birinde mi, yoksa vurulmuş mu? Bunu öğrenebilir miyiz?"

"'Foxtrot Nasıl Yapılır' adlı makaleyi beğendim" dedi T şeklindeki masasında oturan Saşenka.

Kır evindeki partinin üzerinden iki gün geçmişti ve Saşenka, *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisinin Petrovka'daki ofisindeydi. Duvarlarda Stalin, Puşkin ve Maksim Gorki'nin portreleri vardı; masasının üzerinde Vanya Palitsin'in geçen 1 Mayıs kutlamalarında Karbeyaz ve Karlo'yla çekilmiş üniformalı fotoğrafı duruyordu. Masasının diğer köşesinde gri bakalit bir telefon ile küçük bir kasa vardı. Kasanın büyüklüğü, telefonların sayısı ve Stalin portrelerinin kalitesi güç göstergesiydi. Burası pek güçlü bir ofis değildi.

"Okurlarımızı tabii ki eğlendirmeliyiz Yoldaş Editör" dedi Klavdiya Klimova. Yuvarlak yüzlü, küçük gözlü bu kadın yardımcı editördü ve Moskova Dikim Fabrikası'nın kefene benzeyen korkunç elbiselerinden giyyordu. "Ancak foxtrotun sınıfsal imalarına da bakmamız gerekmez mi?"

Saşenka bu oyunu oynama konusunda uzmandı: Kendi de bu değerlere inanıyor, derginin misyonunu ciddiye alıyordu. 1 Mayıs'ta yaşadığı heyecandan dolayı başı hâlâ dönüyordu, ama kuralları çok iyi biliyordu: Patronlar ve özellikle de Lider hakkında asla konuşma. Ancak hikâyenin bir şekilde sızmasını umuyordu. Klavdiya ve diğer üç editörün 1 Mayıs gecesi Palitsinlere kimin geldiğini bilmelerini istiyordu! En nihayetinde Yoldaş Stalin dergiyi ve Saşenka'nın çalışmasını övmüştü, o halde bunu yoldaşlarıyla paylaşması gerekmez miydi? Kelimeler birçok kez dilinin ucuna kadar geldi, ancak bu isimleri vermenin ağırlığı onu durdurdu ve Saşenka kelimelerini yutmak zorunda kaldı... Foxtrot ve caza geri dönüldü.

"Hepimiz Yoldaş Yardımcı Editör'le aynı fikirde miyiz? Oylama yapalım mı?" Beş kişi de el kaldırdı. "Cazın, Amerikan kapitalizminin Zencilere uyguladığı baskının bir ifadesi olduğuna dair bir yazı için komisyon kuralım mı? Klavdiya, bunu kendin mi yazmak istersin yoksa aklımda bir yazar var mı? Peki ya fotoğraflar? Profesyonel dansçılarla fotoğraf mı çekelim, yoksa birini bir gece Metropol'e mi gönderelim?"

Editörler profesyonel dansçılarla fotoğraf çekmeye karar verdiler: Metropol'de bazen farklı şeyler olabiliyordu. Sonunda dağıldılar, toplantı bitmişti. Saşenka, Herzegovine Flor sigarası çıkardı ve çakmağıyla yaktı. Etrafındakilere de uzattı, diğer dört kişi de sigaralarını yaktılar.

"Utesov ve Çeferman bu hafta sonu bizim evde çaldılar" dedi Saşenka; meslektaşlarına bir şeyler söylemeden duramamıştı.

Garip bir sessizlik oldu; o an Saşenka söyledikleri yüzünden

pişmanlık duydu. "Dergiye röportaj verirler mi acaba?" diye sordu Klavdiya.

"Yani, o sırada soramazdım onlara" diyen Saşenka dumanı dışarı üfledi. "Bunu düşüneceğim."

O sırada kapı vuruldu. Saşenka'nın sekreteri Galya kapıda duruyordu.

"Bir yazar sizi görmek için bekliyor."

"Randevusu var mı?"

"Hayır, ama çok küstah. Onun kim olduğunu bildiğinizi söylüyor ve özür dilemek istiyor."

Saşenka'nın karnında yokuştan iniyormuş gibi bir gıdıklanma oldu. "Bu yazar Benya Golden olmalı" dedi sinirle. "Bu ne cüret! Ne kaba bir adam bu. Zamanım olmadığını söyle ona Galya."

"Benya Golden mi?" dedi tek erkek editör Mişa Kalman. Çıkmak üzere ayağa kalkmıştı, ancak evrak çantasını masaya koyuverdi. "Dergi için yazı mı yazacak?"

"Onu nereden tanıyorsun?" diye sordu Klavdiya gözlerini büyüterek. Koltuğunda oturan kadın nefes alırken garip bir ses çıkardı.

"Tanımıyorum. Hafta sonu kır evine geldi."

"Parti ne güzel olmuş" dedi kahverengi şekilsiz bir elbise giymiş olan yardımcı editör. "Utesov, Çeferman, şimdi de Golden." Saşenka konuk listesi konusunda hava atmamış olmayı diledi. Galya'ya döndü.

"Onu görmek istemiyorum. Randevu almalıydı. Ayrıca işinin bittiğini duydum. İki senedir hiçbir şey yazmamış. Ona gitmesini söyle Galya."

"Peki, Yoldaş" dedi Galya.

"Hayır, bekle" dedi Mişa Kalman, tiz ve gülünç bir sesle.

Odadan çıkmak üzere olan Galya arkasına döndü.

Saşenka "Söyle ona Galya" diye ısrar etti ve Galya kapıya yöneldi.

"Dur!" dedi Kalman. "Ben onun yazdıklarını çok beğeniyorum. Onun gibi kaliteli yazarlar çok nadir geliyor dergimize. *Carpe diem!*"

Klavdiya'nın kırmızı yengecinkilere benzeyen patlak gözleri Saşenka'ya döndü. "Bireyselliğin çoğunluğun önüne geçmesine izin mi vereceksin?" diye sordu kadın.

Saşenka bu tatsızlığı uzatmanın tehlikeli olacağını hissetti. Stalin'in haşmetiyle sulanmış biri olarak, birden daha cömert hissetti kendini. Ayrıca belki de partide aşırı tepki göstermişti. Benya o kadar kötü davranmış mıydı gerçekten?

“Bir dakika Galya” dedi sonunda, bu sefer kıkırdayan Galya durdu.

“Yoldaşlar, onun *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* için yazmasını gerçekten isteyip istemediğimize karar vermeliyiz.”

Klavdiya, Golden’in 1936 yılındaki Yazarlar Kongresi’nde Ehrenburg, Babel ve diğerleriyle birlikte komitede olduğuna dikkat çekti, sonra da 1937’deki Yüziüncü Puşkin Yılı’na katıldığını ekledi.

“Onun hikâyeleri unutulmazlar arasındadır” diyen Kalman, beyaz lüleleriyle oynarken Benya’nın İspanyol İç Savaşı’na dair yazdıklarını övdü. Saşenka, Benya’nın tanıdığı generallerden bazılarının maskesinin düştüğünü anımsadı, bu “halk düşmanları” 1937-1938 yıllarında ortadan kaldırılmışlardı. Akıl hocası Gorki ölmüştü, birçok yazar da tasfiye edilmişti.

“Peki neden Golden son zamanlarda bir şey yazmadı?” diye sordu Saşenka. “Bu Parti’ye karşı bir protesto mu, yoksa Eski Meydan’daki Kültür Bölümü’nden bir ‘yönlendirme’ mi?”

“Sendikadan Fadaye’yi arayacağım” dedi Klavdiya. “Sonra da Zidanov’un Merkez Komite’deki kültür uzmanıyla konuşacağım.”

“Öneri kabul edilmiştir. Onun nasıl bir şey yazmasını istiyorsun Klavdiya?”

“Bolşevik Pasta Fabrikası’nın Yoldaş Voroşilov’un doğum günü için tank şeklinde bir çikolatalı pasta yaptığını ve bu pastanın dünyanın en büyük çikolatalı pastası olduğunu yazabilir mi? Golden işçilerle röportaj yapabilir ve tankın dışını bisküviden yapma konusundaki Bolşevik dehasından bahsedebilir...”

Bolşevik Pasta Fabrikası yazısı dergiye uygundu, ama Saşenka Benya’nın pasta hikâyesine vereceği tepkiyi düşününce kaşlarını çatı.

“Peki ya dans yazısı?” diye öneride bulundu Klavdiya. “Benim gözetim ve denetimim altında.”

“Yoldaş, senin daha iyi bir fikrin vardı” dedi Saşenka. “Kadınlar Komitesi’nin işini hatırlayın! Halk düşmanlarının çocukları için açılan yetimler yurdu konusunda bir şeyler yazmayı önermiştin!”

“Bu, sınıf nedeniyle ödenen kefaretlar ve kimliğin yeniden üretilmesi konulu samimi bir hikâye” dedi Klavdiya.

“Ciddi bir yazarın bizim sayfalarımızda yer alacak eserinin böyle bir şey olması gerekir. Büyük bir şey olacak, kapakta yer alacak, beş bin kelime. Bu yurdun çok iyi olduğunu ve birçok çocuğun Sovyet emekçileri tarafından evlat edildiğini duydum. O halde yoldaşlar, ondan anavatanına ihanet etmişlerin çocukları için açılan Feliks Dzerjinski Yetimler Yurdu konusunda bir şeyler yazmasını isteyeyim mi?”

Saşenka kendini yorgun hissediyordu. Saat akşamın yedisi olmuştu ve Karlo o sabah altıda kalkıp yatağa gelmişti. Moskova ilkbahar akşamının renklerine boyanmıştı. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve her yerde yapılan çalışmalara rağmen bu şehirde hâlâ ilkel kalan bir şeyler vardı. Caddeler dopdolu değildi ve çok fazla araba yoktu. Sebze dağıtımını yapan bir at arabası Petrovka'da ilerliyordu.

"Teşekkürler yoldaşlar" dedi Saşenka. "Çözüme varılmıştır." Yoldaşları odadan çıktılar. "Galya?"

Başını köşeden çıkaran Galya "Son kararınız mı yoldaşlar?" deyip güldü.

"Ona buraya gelmesini söyle, sonra çıkabilirsin!"

Bir dakika sonra, Benya Golden ofise geldi.

"Bu mürekkep kokulu bürokratik morgda konuşamam" dedi kalın sesiyle. "Dışarıda öyle huzur verici bir meltem var ki, insanın şarkı söyleyesi geliyor. Beni takip et."

Sonra, çok uzun zaman sonra, Saşenka olanları tekrar düşünme fırsatı bulduğunda, o anın her şeyin başladığı nokta olduğunu anlayacaktı. Kulakları zonkluyordu, kalkıp adamın arkasından yürümeye başladı, sonra birden durdu.

"Masamda bir şey unuttum Benya, onu almam gerek. Özür dilerim!"

Adamı koridorda bırakan Saşenka ofisine koştu. Parmaklarını dudaklarına götürüp masasına, Vanya ile çocukların fotoğrafına, telefona, okumalarına, onun için önem taşıyan herkese ve her şeye baktı. Bu adamın kötü şeylerin habercisi olabileceğini söyledi kendine. Bu kaba, küstah, sahte adam, Parti odaklı düşünmüyordu -Parti üyesi bile değildi- ve hayattan korkması gerekirken hiç korkmuyordu. Saşenka onunla yürüyüşe çıkmamalıydı.

Sonra ne yaptığının farkına varan, ama kendini bir türlü durduramayan Saşenka, arkasına döndü ve kendisini bekleyen Benya Golden'in yanına gitti.

10

"Nerede olduğumuzu kimsenin bilmediği nadir anlardan biri bu" dedi Benya Golden. Pembe gökyüzüne kadar uzanan kırmızı Kremlin duvarlarının hemen arkasındaki Aleksander Bahçeleri'nde yürüyorlardı.

"Bazen bir yazarın olamayacağı kadar saf oluyorsunuz" diye

cevap verdi Saşenka hemen; Benya'nın kır evinde yaptığı yorumları anımsamıştı. "İkimiz de ünlüyüz ve şehrin en ünlü parkında yürüyoruz."

"Evet, ama kimse bizi izlemiyor."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Ofisinize geleceğimi kimseye söylemedim, siz de Moskova'da yürüyüşe çıkacağımızı kimseye söylemediniz. Ben evimizde beni bekleyen karıma gidiyordum, siz de Granovski'deki kocanıza gidiyordunuz. O halde birinin bizi izlemesi için hiçbir sebep yok. Yoldaşlarınız gerçekten iş konuşacağımızı düşünüyor. Yani bizi takip etseler bile her zamanki gibi eve gidiyor olduğumuzu düşünecekler."

"Ama gitmiyoruz."

"Evet, Saşenka, eğer isminizle hitap etmeme izin verirseniz. Her neyse, bu şapkanın altında kimse beni tanımaz." Benya beyaz şapkasını çıkardı ve selam verdi.

"Peki, şu an kesinlikle tanurlar" dedi adamın ön tarafı dökülmüş saçlarına bakarken.

"Etrafına bak. Bütün Moskova gezintiye çıkmış bu gece. Sorumluluklarından bir saat olsun kurtulabilmek istemez misin hiç?"

Saşenka derin bir iç geçirdi. "Sadece bir saat." Huzur verici meltem tenini okşuyor, beyaz elbisesini dalgalandırıyor; Saşenka kendini denizde seyahat ediyormuş gibi hissetti. Hızlı yürüyen Golden aynı hızda konuşuyordu, ona yetişmeye çalışan Saşenka topuklu ayakkabılarıyla koşacaktı neredeyse.

Saşenka sorumluluklarını düşündü. Gelenekçi, çalışkan, başarılı kocası ve sağlıklı, mutlu, canlı ve neşeli iki meleşti vardı. İki evleri vardı: Kır evi ve Kremlin'in yanındaki küçük sokakta bulunan ve Beşinci Sovyet Evi olarak da bilinen pembe Granovski Apartmanı'nın beşinci katındaki daire. Hizmetliler vardı: Dadı ve aşçı Carolina, şoför Razum, bahçıvanlar ve seyis. Sonra Vanya'nın anne babası vardı, dairede hep birlikte yaşıyorlardı. Onların kendi tam zamanlı işleri vardı; özellikle Vanya'nın annesi bütün gün bahçede oturup tehlike yaratacak kadar yüksek sesle dedikodu yapardı. Saşenka, Vanya'nın stresli ve prestijli işi ile Kadınlar Komitesi ve Parti Komitesi'ndeki kendi işlerini düşünürdü. Her ikisi de hep yoğun, savaş çıkacaktı, sosyalist bir dünya kurmak zorundaydılar, derin bir keder ve trajedi söz konusuydu, birçok kişi Devrim'in dalgalarında kaybolmuştu. O gece Vanya diğer geceler yaptığı gibi sabaha kadar çalışacaktı, Lider'in gece saatlerini örnek alan herkes böyle yapıyordu. Vanya masada otu-

rup *vertuşka*'ya haber gelmesini beklediklerini anlatıyordu: "Lider, Küçük Köşe'den çıktı ve yakındaki kır evine doğru yola çıktı."

Bugünlerde önemli şeyler oluyordu. Stalin, Münih'ten sonra dışişleri politikasını ve bakanlarını değiştiriyordu. Bu, Avrupa'nın geleceği için çok önemliydi; ayrıca Vanya'nın Dış İlişkiler Halk Komiserliği'ndeki değişiklikler üzerinde gece gündüz çalışması anlamına geliyordu.

Vanya, verecek sırları olduğunda her zaman yaptığı gibi Saşenka'yı kır evinin bahçesine çekmişti. "Litvinov gidiyor, Molotov geliyor. Birkaç gün meşgul olacağım" demişti.

Saşenka bunun Vanya'yı geceleri de göremeyeceği anlamına geldiğini biliyordu, ama bundan kimseye bahsetmemeliydi. Bu arada Karbeyaz ile Karlo'ya Granovski'deki dairede Vanya'nın anne babası bakıyordu.

Benya'nın yanında kaygılarından kurtulduğunu hisseden Saşenka durdu ve küçük bir kız gibi etrafında döndü. "Sadece bir saat. Bir saat kaybolabilirim. Ne güzel bir fikir!"

Sözcükleri fazlasıyla abartılı geldi kendisine, konuşan o değil-di sanki, sözlerini geri almak istedi.

"Devrim'den önce de Parti üyesiydiniz, öyle değil mi Yoldaş Kutup Tilkisi?" dedi Benya. "Ohrana hortlakları konusunda uzmansınızdır o zaman. Takip ediliyor muyuz?"

Saşenka başını iki yana salladı. "Hayır. Bizim emekçilerimiz takip konusunda asla Ohrana kadar iyi olamadı."

"Dikkatli olun Yoldaş Editör. Düşüncesizce konuşuyorsunuz!"

Saşenka, Benya'nın kendisini kızdırmaya çalıştığını anladı. "Size güvenebileceğimi hissediyorum."

"Güvenebilirsiniz, size bu konuda söz veriyorum" dedi Benya. "Bazen sorumluluklarından kaçıp bir süre tamamen bencilce yaşayabilmek mükemmel bir şey değil mi?"

"Biz komünistler bunu asla yapamayız" diye karşı çıktı Saşenka. "Biz anneler de bunu asla yapamayız..."

"Ah, lütfen ama, çeneni kapa da böyle yaşayabilmek için çaba göster biraz. Hayat çok kısa."

Saşenka hiçbir şey söylemedi, ancak şok olmuştu ve ani kontrol kaybı nedeniyle başı dönüyordu.

Kremlin'in etrafında yürüdüler. Büyük Saray akşam saatlerinde camdan bir gemi gibi parlıyor, Rus devletinin gücünü yansıtıyordu. Rıhtım'daki Hükümet Binası'nın modern ve kasvetli labirentini geçtiler. Bu binada Satinov, Mendel ve diğer patronlar yaşıyordu;

karanlık günlerde birçok kişi burada tutuklanmış, NKVD insanları Kara Kargalara bindirip götürürken asansörler bütün gece kükremişti. Şu an caddelerde trafik yoktu, tüm kalabalık birkaç at arabası ve bir köşede yağlı *piroşki* satan yaşlı bir kadından ibaretti.

Bir zamanlar bir sürü kilisesi olduğu için binlerce kulenin şehri olarak anılan Moskova artık çirkin bir yer, diye düşündü Saşenka. Yoldaş Stalin onu güzelleştirecek ve dünyanın emekçilerine layık bir yer haline getirecek; ancak şu an yer yer görkemli, yer yer köy topluluğu, geri kalanı da inşaat halinde. Saşenka, memleketi için duyduğu özlem spazmlarından birini geçiriyordu yine: Bugünkü adı Leningrad olan Petrograd, devrimin beşiği.

Seni seviyorum, Petro'nun eseri, diye düşündü Puşkin'in sözleriyle.

"Piter'i özlüyorsun, öyle değil mi?" diye sordu Benya birden.

"Nereden bildin?"

"Seni anlayabiliyorum, anlamıyor musun?"

Anlıyordu ve bu da kendini rahatsız hissetmesine neden oluyordu.

Taş Köprü'de durup saraya ve şehrin Moskova Nehri'ndeki detaylı yansımasına baktılar.

"Benimle dans eder misin?" diyen Benya kadının elini tuttu.

"Burada mı?" Saşenka kollarıyla bacaklarının ürperdiğini hissetti.

"Tam burada."

"Sen gerçekten dünyanın en aptal adamısın." Başı yeniden dönmeye başlamıştı, onu kollarına alan Benya'nın dokunduğu yerler ürperiyordu. Adam onu kendine güvenen bir ifadeyle foxtrot adımlarında olduğu gibi sola, sola, öne, arkaya döndürürken Amerikan aksanıyla bir Glenn Miller şarkısı söylüyordu.

Ayrıldıklarında adamın vücudu sıkıca yapıştığı Saşenka'nın göbeğinde yakıcı bir iz bıraktı. Saşenka köprüde başka bir çift daha olduğunu gördü. Saşenka ve Benya onlara yaklaşırken hiçbir tepki vermediler. İkisi de gençti; çocuğun üzerinde Kızıl Ordu üniforması, kızın üzerinde yırtmaçlı bir elbise ile beyaz bir palto vardı. Kız, Gorki Caddesi'ndeki yiyecek yerlerinden birinde çalışıyordu muhtemelen. Birbirlerini yoğun bir tutkuyla öpüyorlardı, dilleri süt içen kedilerinki gibi birbirlerine değerken gözleri kapalıydı ve yüzleri parlıyordu. Kızın saçları çocuğun dişlerine takılıyordu; çocuğun elleri kızın eteğini kaldırıyor, kızın parmak uçları çocuğun fermuarına dokunuyordu.

Saşenka iğrendiğini hissetti: Devrim sırasında onun oturduğu

sokakta öpüşen çifti, Astoria'nın dışındaki Gideon ile Kontes Loris'i anımsadı, yine de gözünü çiftten alamıyordu; birden vücudunda vahşi ve acil bir düşüncesizce davranma isteği hissetti. Kendini tanıyamıyordu, kendine yabancılaşmıştı. Bu ani duygu o kadar fizikseldi ki o ay âdetini erken göreceğinden şüphelendi.

Benya onu Rıhtım boyunca küstahça çekiştirirken konuşmuyordu, sadece eski aşk şarkıları ve Çingene müzikleri mırıldanıyordu:

*Ah, o siyah gözler esir etti beni,
Unutması imkânsız onları,
Gözlerimi yakılıyorlar
Siyah gözler, tutkulu gözler, yanan gözler, sizi
öyle çok seviyorum, sizden öyle çok korkuyorum ki.
Sizi en olmayacak zamanda gördüm.*

Şarkısını bitirdiğinde eli Saşenka'nın elinden ayrılmadı, önce hiçbir şey yokmuş gibi, sonra sımsıkı el ele tutuştular. Saşenka elini çekmediğini fark etti.

Saşenka adamın onunla küstahça ve tehlikeli bir şekilde flört ettiğini düşündü. Bu adam onun kim olduğunu bilmiyor muydu? Kocasının neler yaptığını anlayamıyor muydu? Ben komünistim, bir davaya inanıyorum, evliyim ve iki çocuğum var, diye düşündü. Ancak bu sıcak Moskova akşamında, yirmi yıllık hayatta kalma savaşı ve disiplinle düşmanların maskelerinin düşürülüp ortadan kaldırıldığı üç yıllık terör ve trajediden sonra onu dansıyla, mavi gözleriyle ve güzel şarkılarıyla tuzağa düşürmeye çalışan Galiçyalı bu hafif kel Musevi'nin yanında ani bir çılgınlık hissetmişti.

Benya, Saşenka'nın taşlar üzerinde zıplayarak nehre doğru inmesine yardım etti ve küçük bir iskeleye indiler. Benya bir kez daha "Bizi kimse göremez!" dedi; merdivenlere oturdular, ayakları suyun hemen üzerindeydi. Normalde burası çamurlu ve pis olmalıydı, ancak o akşam Moskova, ışığı yüzlerine yansıtan, onları mora ve altın rengine boyayan, kendilerini daha genç hissetmelerini sağlayan pırlantalarla kaplıydı sanki. Saşenka'nın vücuduna garip bir his yayıldı, içinde bir şeyler kanat çırpıyordu. Kocasıyla coşkulu geceler paylaşmış, ondan iki çocuk sahibi olmuştu, ama böyle bir şeyi daha önce hissetmemişti.

"Gençken böyle bir şey yaptın mı hiç?" diye sordu Benya. Bir kez daha Saşenka'nın düşüncelerini okumuştı.

"Hayır. Ağırbaşlı bir çocuktum ve çok ciddi bir Bolşevik'tim..."

“Popüler şarkıların konusunu olduğunu hiç mi merak etmezdin?”

“Saçma olduklarını düşünürdüm.”

“O halde” dedi Benya, “popüler şarkıların dünyasında bir saat geçirmeyi hak ediyorsun.”

“Ne demek istiyorsun?” diyen Saşenka adamın dudaklarını, güneşte yanmış boynunu ve insanın içine işleyen gözlerini fark etti. Benya ona son Mısır sigarasını uzattı: Altın uçlu bir Mısır Yıldızı. Bu Saşenka’yı yirmi yıl öncesine götürdü. Benya, kadının sigarasını gümüş bir çakmakla yaktı ve matarasını bir yudum alması için ona uzattı. Saşenka votka beklerken tatlılık hissi tüm duyularına hücum etti.

“Bu da ne böyle?”

“Yeni bir Amerikan kokteyli” dedi adam. “Manhattan.”

İçtiği içki direkt beynine etki eden Saşenka hiç olmadığı kadar ayılmıştı.

Kömür veya altınla dolu yüzen bir dağa benzeyen bir kayık palıdır küldür önlerinden geçip kıyıya yakın bir yere oturdu. Şamatacı denizciler içki ve sigara içmeye başladılar. İçlerinden biri gitar, bir diğeri akordeon çalıyordu. Ancak büyük şapkası, kalçalarında darlaşan işlemeli elbisesi ve parlıtlı çorapları pek de temiz olmayan sulara yansıyan Saşenka’yı görünce bağırmaya başladılar.

“Hey, şuraya bakın! Hayal gibi bir gerçek!”

Saşenka da onlara el salladı.

“Becer onu adamım! Bizim için öp onu Yoldaş! Seni şanslı herif!” diye bağırды denizcilerden biri.

Benya ayağa kalkıp şapkasını bir dansçı edasıyla kaldırdı. “Kim? Ben mi?” diye bağırды.

“Öpsene onu!”

Benya özür diler gibi bir ifadeyle omuzlarını silkti. “Seyircileri hayal kırıklığına uğratamam” dedi ve Saşenka’nın itiraz etmesine fırsat vermeden onu dudaklarından öptü. Birkaç saniye mücadele eden Saşenka sonra yaptığına kendi de inanamayarak teslim oldu.

“Oley! Onu bizim için öp!” Denizciler tezahürat yapıyordu. Saşenka öpüşürken bir yandan da gülümsedi. Benya dilini Saşenka’nın dişlerinin arasına soktu, mümkün olduğunca ileri gitti ve Saşenka inledi. Gözleri kapandı. Dünya üzerinde hiç kimse onu böyle öpmemişti.

Saşenka daha önce hiç anlayamamıştı. İç Savaş zamanı çok gençti, o zaman Vanya’yla birlikteydi ve Vanya gibi erkekler böyle öpüşmezdi. Dahası Saşenka, Vanya’nın onu böyle öpmesini hiç istemişti: İlk başta yoldaşlardı, Vanya Saşenka’nın annesinin intiharın-

dan sonra onunla çok ilgilenmişti, 1917'deki Ekim Devrimi'nde beraber çalışmışlardı, sonra Saşenka Agitprop² trenleriyle Rusya'da gezerken Vanya da Kızıl Ordu'da komiser olarak görev almıştı. Sonrasında Moskova'da tekrar karşılaşmışlardı. O günlerde romantizme vakit yoktu: Diğer genç çiftlerle bir apartman dairesine taşındılar, herkes gibi gece gündüz çalıştılar, havuç çayı ve krakerle beslendiler. Saşenka hâlâ katı bir Bolşevik'ti, böyle olmayı seviyordu. Cinselliğe fazlasıyla düşkün annesini hep dehşet ve pişmanlıkla hatırlıyordu. Ancak bu küstah Galiçyalıyı hiçbir şey durduramıyordu. Benya onun dudaklarını yaladı, burnunu alnuna sürttü ve kokusunu içine çekti; bu basit şeylerin verdiği zevk Saşenka'yı şaşkına çevirdi!

Saşenka gözlerini açınca kendini yüzyıldır uyuyormuş gibi hissetti. Denizciler ve kayak gitmişti, ama Benya onu öpmeye devam ediyordu. Saşenka'nın vücudundaki gizli yerler titreyordu. Utanan kadın oturma pozisyonunu değiştirdi ancak her hareket ettiğinde bir ıslaklık ve ağırlık hissediyordu. Kırk yaşındaydı, ama ne yaptığını bilmiyordu.

"Ben böyle şeyler yapmam aslında" dedi en sonunda; nefessiz kalmıştı.

"Nedenmiş? Çok güzel öpüşıyorsun."

Delirmiş olmalıydı, çünkü öne doğru eğilip Benya'nın başını elleri arasına aldı ve daha önce hiç yapmadığı bir şekilde öpmeye başladı onu.

"Bilmeni isterim Benya, hikâyelerini seviyorum. Okuduğumda ağlamıştım..."

"Ben de burnunun iki yanındaki bu çilleri seviyorum... Ve dudaklarını, Tanrım, sanki her zaman açmışsın gibi hiç tam kapanmıyor dudakların" diyen Benya kadını yeniden öpmeye başladı.

"Peki, neden yazmayı bıraktın?"

"Mürekkebim dondu."

"Saçmalama." Adamın yüzünü aniden itti Saşenka, yanağını elinde sıkıca tutuyordu. "Yazmadığına inanmıyorum. Bence gizlice yazıyorsun."

Benya sağ taraftaki İngiliz Konsoloslugu'nun nehrin sularına yansıyan görüntüsüne baktı.

"Yazarım ben. Her yazar yazmak zorundadır yoksa ölür. Yazmazsam pörsürüm ya da çürürüm. Bu yüzden sosyalist gazetelerden makaleler çeviriyorum ve film senaryoları üzerinde çalışan komisyonlara katılıyorum. Ancak onlar da suyunu çekti. Şu an hiç param yok, Yazarlar Binası'ndaki dairem var sadece."

2. Ekim Devrimi'nden sonra kurulan Ajitasyon ve Propaganda Bürosu'nun kısaltılmışı. (ç.n.)

“Neden Paris’te kalmadın?”

“Rus’um ben. Vatanım olmadan bir hiçim.”

“Peki, şimdi ne üzerinde çalışıyorsun?”

“Sen.”

“Gizli polis ve Parti liderleri hakkında yazıyorsun, değil mi? Geceleri elinle yazıp yatağın altına saklıyorsun yazdıklarını. Belki de şehir dışında yaşayan bir kızın evine saklıyorsundur. Ben de senin gizli yazıların için materyal mi oluyorum? Bizim dünyamızı görmek için beni mi kullanıyorsun?”

Benya derin bir nefes alıp ensesini kaşıdı. “Biz yazarların bizi hayatta tutan, bize umut veren gizli şeyleri vardır; bunları asla yayımlayamayacağımızı biliriz. Isaak Babel gizli bir şey üzerinde çalışıyor, Mişa Bulgakov Moskova’daki şeytan hakkında bir roman yazıyor. Ancak bunları kimse okuyamayacak. Beni kimse okuyamayacak.”

“Ben okuyacağım. Yazdıklarını okuyabilir miyim?”

Benya başını iki yana salladı.

“Bana güvenmiyorsun, değil mi?”

“Sana güvenmeyi çok isterim, Saşenka. Sana romanımı göstermeyi ben de çok isterim çünkü kimsenin ondan haberi yok, karımın bile... Ama sana gösterirsem, bir okuyucum, güzel bir okuyucum olacak; o zaman da çalakalem yazmak yerine kendimi sanatçı gibi hissedip öyle yazacağım.”

Benya uzaklara baktı ve Saşenka onun gözlerini görmese de ağladığını hissetti.

“Bir anlaşma yapalım” dedi Benya’nın ellerini elleri arasına alıp. “Bana her konuda güvenebilirsin, roman konusunda bile. Senin okuyucun olacağım; beni asla incitmeyeceğine, bu güveni asla yıkmayacağına söz verirsen karşılık olarak güneş batınca beni yeniden öpebilirsin.”

Benya başını tamam anlamında salladı; el ele öylece oturdular, yüzleri parlıyordu. Arkasında kuş ve kanat sesleri duyan Saşenka iki kuğunun sessiz sessiz akan nehre sakince indiğini gördü.

O an çok mutluydu, sadece kendisi için mutluydu; böyle hissettiğini hiç hatırlamıyordu.

Benya, Saşenka’nın elini tutup Rıhtım’ın merdivenlerini çıkmasına yardım etti ve onu Metropol Hotel’e götürdü. Silindir şapka-

lı ve smokini işlemeli otel görevlisi kapıyı açınca Saşenka tereddüt etti, ancak Benya onun da dans etmeyi en az kendisi kadar istediğinden emindi.

Benya, Metropol'ün atmosferini seviyordu. Buradaki caz grubu Terör dönemlerinde bile çalmaya devam etmişti, Benya dertlerini trompet ve saksafon eşliğinde dans ederek unutacaktı. Bu otel 1937'den önce Fransız elbiseleri giymiş Rus kızlarla gelen yabancılarla dolu olurdu; ancak işadamları, diplomatlar, gazeteciler ve delegasyon üyelerinden oluşan yabancılar artık ayrı oturuyorlardı. Öldürülmeler başlamadan önce Gideon Benya'yı yabancı yazarlarla tanıştırmak üzere buraya getirmişti birkaç kez. Benya bu sırada H. G. Wells, Gide ve Feuchtwanger'le tanışmıştı. İdolü Gorki'nin burada Averbah ve Kirşon gibi tiyatro bürokratları ile Parti yazarları için bir konuşma yaptığını duymuştu. Hepsi birer birer yok olmuştu! Farklı olanlar ortadan kaldırılmıştı! Ancak o hayatta kalmıştı, Saşenka da bu Terör dönemini mucizevi bir şekilde atlatabilmişti; Benya bu gece hayatta kalabilmelerini kutlamaları gerektiğini düşündü birden.

Kapılardan geçerek yürürlerken birbirlerine öyle yakındılar ki Benya Saşenka'nın gözlerinde koyu renk zeminin ve resepsiyon bankosunun yansımaları görebiliyordu. Ancak lobiye girdikleri an, Saşenka'nın ondan ayrı durmaya çalıştığını fark etti. Saşenka tanınmaktan korkuyordu, ancak bazen yazarlarını burada eğlenirdiği oluyordu ve Benya da onun yeni yazarıydı.

"Sakin ol" diye fısıldadı Benya.

Siyah ceketler giymiş garsonlar onları art-deco tarzında siyah bir masaya yönlendirdiler. Yemek salonu ne kadar farklı gözüküyordu. Parıldayan aynalar, süslü tavana dağlardaki sis misali kıvrılarak çıkan mavi duman, sahne ışıkları, kısacık saçlı ve düzgün bıyıklı adamların silüetleri, botların ışıltısı, Kızıl Ordu subaylarının pantolon kıvrımları, kızların saçları... Bu gece her şey göz alıcıydı.

Çikolata ve sigara dolu bir tepsi taşıyan beyaz bluzlu bir kız geldi. Gözlerini Saşenka'dan hiç ayırmayan Benya bir paket sigara aldı ve Saşenka'ya da bir tane uzattı. Önce onun sigarasını, sonra kendininkini yaktı. Hiç konuşmadılar, ama Saşenka ona daha yakın olmak istercesine etrafını çevreleyen mavi dumanın içinden Benya'ya bakınca gözleri parlıyordu.

Benya kadının yeniden soğuk ve ciddi gözükmeye başladığını düşündü, beyaz elbisesi içindeki "kültürlü Sovyet kadını" olmuştu yeniden. Ancak o sırada sigarasından nefes alan kadının dudakları aralandı ve Benya o aralıktan dişlerini görebildi. Gözleri bir saniye

için kapandı, koyu renk kirpikleri tenini ve takımadalara benzeyen çillerini yelledi. Işıklar nedeniyle koyu renk saçlarında kestane rengi yansımalar oluyordu. Benya tüm bu kompozisyonun ötesinde kadının nefessiz kalmış olduğunu gördü. Benya'nın da nefesi kesilmişti. Bu gece dünya biraz daha hızlı dönüyordu sanki.

Gösteri başlamak üzereydi. Işıklar döndü ve odanın ortasındaki havuza toplandı. Davul sesleri duyuldu. Bu gece Utesov'un grubu çalmıyordu, sahneye siyah takım elbise ve beyaz gömlek giymiş üç trompetçi, iki saksafoncu, iki kontrbasçı geldi.

Benya şarap ve votka söyledi, *zakuski* olarak da havyar, ringa balığı ve *pelmeni* istedi. O an cebinde çok az para olduğunu hatırladı. "Ben isteyeyim, sen öde" dedi. "Millionaya Caddesi'ndeki bir hamamböceği kadar yolsuzum!"

Saşenka Gürcü şarabı içti; Benya onun şarabın tadını aldıktan sonra yutmasını ve susuzluğunu giderince derin bir nefes almasını seyretti. Bunu yapabilmek bile çok değerliydi onun için. Sonunda kadını dansa kaldırdı.

"Sadece bir şarkı" dedi Saşenka.

Benya foxtrot ve tangoda iyi olduğunu biliyordu, bir şarkıdan daha uzun süre dans ettiler. Benya'nın vücudu ince ve zayıf gözüküyordu, ancak Saşenka'yı döndüren adam adımlarını havada atıyor gibiydi. Benya zamanın çok az olduğunu fark etti birden. Bu özgürlüğe yol açan durumların bir daha asla mümkün olamayabileceğini düşündü, o halde şansını sonuna kadar zorlamalıydı. Saşenka'ya sımsıkı sarıldı, kadının nefes alış verişini çok heyecanlandığını gösteriyordu.

Saşenka hızla ayrılıp yerine oturdu.

"Artık gitmem gerek" dedi adam yanına gelince.

"Bu hayatımızda olmayan bir gece" diye fısıldadı Benya. "Bu gece olan hiçbir şey yaşanmadı. Oda mı kiralsak?"

"Asla olmaz."

"Ama ne kadar eğleneceğimizi bir düşünsene."

"Nasıl kiralayabiliriz ki?" diye cevap verdi Saşenka. "İyi geceler Benya." Çantasını aldı.

"Bekle." Benya masanın altından Saşenka'nın elini tuttu ve sonra her şeyi mümkün kılacak ya da mahvedecek bir kumar oynadı: Kadının elini fermuarına götürdü.

"Sen ne yaptığını sanıyorsun?" diyerek elini çekti Saşenka.

"Hayır" dedi Benya. "Bana neler yaptığına bir bak. Acı çekiyorum."

"Hemen gitmeliyim." Ancak gidemedi, Benya arsızlığının etki-

lerini Saşenka'nın büyük gri gözlerinde görebiliyordu. Kadın sarhoştı, ama sebebi şarap değildi.

"Burada sana ait bir oda yok mu zaten Saşenka? Dergin için?"

Saşenka kızardı. "403 numaralı oda Litfond'a ait, evet, *Sovyet Kadını*'nın editörleri bu odayı şehir dışından gelen yazarlar için kullanabiliyor, ama bu tamamen..."

"Şu an odayı kimse kullanıyor mu?"

Gözlerinde şimşekler çakan kadın ayağa kalktı. "Sanırım sen benim... *bummekeh* olduğumu düşünüyorsun!" Birden durdu, Saşenka'nın namussuz demek yerine o kelimenin çocukluğundan kalma bir miras olan Alman İbranicesindeki karşılığını kullanmış olmasına kendisinin de şaşırdığını fark etti Benya.

"*Bummekeh* değil" diye cevap veren Benya devam etti: "Moskova'daki en muhteşem *bubeleh*'sin!"

Saşenka gülmeye başladı, daha önce kimse ona "bebek" dememişti. Benya, Yahudi Yerleşimi'ne uzanan eski Musevi dünyasına dair bir şeyler paylaştıklarını anladı.

"403 numaralı oda" dedi, neredeyse kendi kendine konuşurcasına.

"*Bonsoir*³ Benya. Kendi kendime şaşırmamı sağladın, ama bu kadar yeter. Yazını gelecek pazartesi gönder." Saşenka arkasına döndü ve yemek salonundan çıktı; krom ve camdan yapılmış iki kanatlı kapı arkasından sallandı.

12

Saşenka kendi aptallığına gülüyordu. Yanlış kapıdan geçmişti, ancak o çıkışından sonra yemek salonuna geri dönemezdi. Otelin arka asansörlerine giden kırmızı halılı merdivenlerine oturup bir Herzegovina Flor sigarası yaktı. Otelin kalbindeki bu gizli yerde bulunması ne garip bir histi. Onun burada olduğunu hiç kimse bilmiyordu.

Yapacaklarının sonucunu hiç düşünmeden, servis asansörüne bindi ve dördüncü kata çıktı. Moskova'nın en güzel otelinin küflü, nemli ve lahana, çürük halı, bayat klor kokulu koridorlarından uyurgezer gibi geçti. Kaybolmuştu. Eve gitmeliydi. Dördüncü kat-taki görevlinin her zamanki yaşlı kadın –yani NKVD ajanı– olmasından korkuyordu, ancak arka taraftan girerek bu kocakarıyı atlatmış olduğunu fark etti.

403 numaralı odaya yaklaşırken arkasında ayak sesleri duydu. Bu, Benya'ydı. Derginin editörü olduğu için kendisinde bulunan anahtarla kapıyı açtı ve odaya âdeta düştüler, Saşenka'dan odayı tarif etmesi istense naftalin ve dezenfektan kokularından bahse-derdi (bu kokuları hayatı boyunca unutamayacaktı). Oda karanlıktı, camın diğer tarafındaki Kremlin'in sekiz kulesinin tepesindeki kırmızı renkli, yıldız şekilli ışıklarla hafif aydınlanıyordu. Odanın ortasında duran yatağa girdiler, çarşaflarda Saşenka'nın sonradan bayat sperm ve Sovyet otellerine özgü kokteyller karışımı olarak tanımlayacağı iğrenç bir koku vardı. Saşenka mücadele etmek, azarlamak, şikâyet etmek istedi ancak Benya onun yüzünü tutup öyle bir öptü ki kadın alev alev yandı.

Benya'nın elleri Saşenka'nın elbisesini omuzlarından indirirken yüzü boynuna, saçlarına ve bacak arasına gömüldü. Kadının sutyenini indirip göğüslerini avuçlayan Benya mutlulukla derin bir iç geçirdi. "Bu mavi damarlar gerçekten çok güzel" diye fısıldadı. O an Saşenka'nın, vücudundaki bu çirkinlik nedeniyle tüm hayatı boyunca hissettiği gerginlik yerini memnuniyet duygusuna bıraktı. Kadının göğüslerini yalayan Benya, meme uçlarının etrafında daireler çizdi. Sonra da kadının eteğinin içinde kayboldu.

Saşenka onu itti, sonra bir kez daha itti. Ancak Benya her seferinde oraya geri döndü. Saşenka onun ağzına sertçe vurdu, ama adam umursamadı.

"Hayır, hayır, orası olmaz, hadi ama, hayır, teşekkürler, hayır..." Utanan kadın gözlerini sımsıkı kapadı.

"Çok güzelsin" dedi Benya.

Gerçek olabilir miydi bu? Evet, Benya ısrarcıydı ve Saşenka'yı diliyle sarsıyordu. Bunu ona daha önce kimse yapmamıştı. Kendini kontrol edemeyen kadın ürperdi.

"Çok güzel" dedi adam.

Saşenka o kadar utanmıştı ki elleriyle yüzünü kapadı. "Ne olur yapma!"

"Bakalım hiçbir şey olmuyormuş gibi davranabilecek misin!" diyen adam da yüzünü Saşenka'nın bacak arasına gömdü. Kadın nihayet aşağıya bakabildiğinde Benya da ona bakıp gülümsedi. Sevgilim var, diye düşündü Saşenka, inanmıyorum. Adamın bastırılmayan cinsel dürtüleri Saşenka'yı esir almıştı. Kocasını yani tek erkeğiyle geçirdiği ilk gecesi gibiydi ancak aslında hiç de öyle değildi. Aslında bekâretini hayatındaki maço Bolşeviklerden çok farklı olan bu cehennemlik, sevimli Musevi palyaçonun elinde kaybediyorum, diye düşündü.

Yeniden sevişirlerken, çılgın bu adam, diye düşündü. Tanrım, yirmi yılını Moskova'daki en mantıklı kadın olarak geçirdikten sonra bu cin beni çılgına çevirdi!

Saşenka'dan ayrılan Benya "Bak!" dedi ve Saşenka baktı. Bu onun muydu? Sonra Benya yeniden Saşenka'nın bacakları arasına girip dizlerinin üst tarafına, kasıklarına, kulaklarına, sırtına çok güzel şeyler yapmaya başladı. Ancak en güzeli öpüşleriydi.

Saşenka yer, zaman ve edep duygusunu kaybetti. Benya ona komünist olduğunu unutturdu, yirmi yıldan sonra ilk defa kim olduğunu unutturdu, Saşenka nihayet karşı konulamaz derecede zevk veren şimdiki zamanda yaşamaya başladı.

13

Odaya sessizlik hâkimdi. Buruşuk çarşafların üzerinde yatan Saşenka gözlerini açtı; selden veya depremden sonra uyanıyor gibiydi, çok uzun zamandır uyuyordu sanki. Kremlin yıldızları hâlâ yerinde miydi, yoksa onlar sevişince kayıp mı olmuşlardı? Gerçeklik duygusu yavaş yavaş geri geliyordu.

"Aman Tanrım" dedi. "Ne yaptım ben?"

"Hoşuna gitti, değil mi?" diye sordu Benya.

Saşenka başını iki yana sallayıp gözlerini kapadı.

"Bana bak" dedi. "Hoşuna gittiğini söyle. Yoksa seni bir daha asla öpmem."

"Söyleyemem."

"Başını salla o zaman."

Saşenka başını evet anlamında salladı ve hırpalanmış yüzünü yokladı. Terör dönemleri geçtikten sonra 1939 yılının Mayıs ayında Metropol Hotel'in en üst katında vücudunu zonklatan bu zehrin gerçekliğine inanamıyordu.

Elbisesi ve külotu yerdeydi, ancak sutyeni hâlâ karnının üzerindeydi; çoraplarından biri yerindeydi, lambanın üzerindeki diğer çorapsa Saşenka ile Benya'nın üzerine gölgeli bir ışık düşmesine neden oluyordu. Dudakları tuzluydu, zevk ve terle lekelenmiş olmak Saşenka'yı sersemletiyordu.

Benya onu dudaklarından ve bacak arasından öpmeye devam ediyordu, orası öylesine hassastı ki Saşenka irkildi. Tekrar dudaklarına dönen Benya, sonra bacak arasından nazikçe öpmeye devam etti. Ürperen kadının karnının üzerinde ter damlaları vardı. Sonra Saşenka Benya'yı yukarı çekip çevirdi ve üstüne çık-

tı, adam yeniden kadının içindeydi. Yeniden birleşmişlerdi işte. Neden Saşenka adamın kollarındayken kendini evde gibi hissediyordu? Neden her şey bu kadar doğal geliyordu ona?

Yaşananların büyüklüğü onu şiddetli bir rüzgâr gibi çarptı. Kocası, bunca yıllık arkadaşı ve çocuklarının babası olan iyi kalpli Vanya'ya ihanet etmişti. Onu hâlâ seviyordu, ama bu ateşli şehvet başka bir şeydi, tamamen yabancı bir duyguydu; eve, çocuklara duyulan o alışılmış sevginin tam tersiydi. Kadınlar iki erkeği aynı anda sevmeyebilirler ama bunun saçma olduğunu görüyorum, diye düşündü Saşenka. Boğazından aşağı inen suçluluk duygusu gergin kalbine ulaştı yine de.

“Böyle bir şeyi daha önce hiç yapmadım” diye fısıldadı. “Emnim herkes böyle söylüyordur sana...”

“Bunu söylemen komik ama ‘Sovyet Emekçisinin Zina Rehberi’ne göre kadınların ilk sevişmeden sonra yaptığı geleneksel yorummuş bu.”

“Peki, bu ‘Sovyet Emekçisinin Zina Rehberi’ne göre erkeklerin cevabı ne olmalı?”

“Sana inanıyormuşum gibi ‘Ah, biliyorum’ demem gerek.”

“Ki inanmıyorsun.”

“Aslında inanıyorum.”

“Peki, bu pek önemli kitabın yazarı kim?”

“B. Z. Golden diye biri” diye cevap verdi Benya Golden.

“Şimdi ne olacağını söylüyor mu kitap?”

Benya sessiz kaldı, Saşenka adamın ifadesinin gölgelendiğini gördü.

“Korkuyor musun Saşenka?”

Kadın titredi. “Biraz.”

“Bir daha görüşmemeliyiz” dedi Benya.

“Ciddi değilsin, değil mi?” diye soran Saşenka adamın ciddi olmasından korktu.

Başını iki yana sallayan Benya'nın gözleri Saşenka'nunkilere çok yakındı. “Saşenka, bence bu tüm hayatım boyunca başıma gelen en sevindirici şey. Çok sevgilim oldu, çok kadınla yattım...”

“Bu gurur duyulacak bir şey değil, seni piş Galiçyalı!” diye azarladı onu Saşenka.

“Belki de zaman nedeniyledir. Belki de biz her şeyi çok yoğun yaşıyoruz. Ancak biraz bencil olmayı hak ediyoruz, değil mi?” Benya, Saşenka'nın yüzünü ellerinin arasına aldı ve kadın onun ciddileştiğini görünce şaşırdı. “Bana karşı bir şey hissediyor musun?”

Saşenka onu itti ve tökezleyerek pencereye gitti, sırtındaki ter

soğurken bacaklarının arası hâlâ zonkluyor gibiydi. Eski binanın en üst katındaydılar. Saşenka, ay ışığının aydınlattığı Moskova Nehri'ne, köprülere, Kremlin'e, altmış dokuz dönümlük altın renkli saraya, parıldayan soğan kubbeler, bahçelere baktı. Sonra çatısı yeşil bir kubbe olan üçgen Halk Komiserleri Kurulu yani Sovnar-kom binasına baktı, Yoldaş Stalin burada çalışıyordu. Acaba şimdi de orada mıydı? İnsanlar muhtemelen orada olduğunu düşünüyordu, ama Saşenka onun muhtemelen Kuntsevo'da olduğunu biliyordu. O Saşenka'nın arkadaşıydı, Yosif Visaryonoviç... Aslında pek öyle değildi. Yoldaş Stalin arkadaştan öteydi, İnsanların Babasıydı. Evet, kocasına rütbe veren ve Saşenka'nın dergisini takdir eden bu yeni arkadaşı ve hatta misafiri, işçi sınıfının tarihindeki gelmiş geçmiş en büyük isimdi. Saşenka'nın da bundan şüphesi yoktu, sonuna kadar Bolşevik'ti. Bu odada olanlar bunu değiştirememişti.

Ama *bir şey* değişmişti. Yatağa uzanmış Benya sigarasını yakarken, sessizce Saşenka'yı izliyordu. Caz grubu aşağıda çalmaya devam ediyor olabilirdi, ancak oda sessiz ve sakindi. Saşenka'nın hayatında bundan başka her şey vardı. Komünist bir kadındı ve anneydi, oysa Benya zamanının en cüretkâr düşüncelerine sahip bir yazar olarak dışlanmış, tarihin bu önemli diyalektiğine yabancılaşmıştı; Yoldaş Stalin ile işçilerin durumunu bilimsel olarak yorumlamaya çalışan inançsız bir serseriydi o. Bu arsız, gösterişli, gamzeli Galiçyalı dans eden mavi gözlerinin hemen üstündeki kaşları, kelleşmeye başlayan kafasındaki az sayıda sarı saçı ve cinsel gücüyle Saşenka'yı çılgınca mutlu etmişti.

Benya ayağa kalktı ve gelip Saşenka'nın arkasında durdu. "Ne oldu?" diye sordu kadına sarılırken.

"Aldatmaktan daha kötü bir şey yaptım, hiç yapmam diye düşündüğüm bir şey yaptım: Annem gibi oldum ben."

Benya onu dinlemiyordu. "Ne kadar erotik olduğunun farkında değilsin" dedi ellerini Saşenka'nın kasıklarında gezdirirken. Yeniden başladılar, cinsel zevklerin bayramını kutladılar yine. Bayram bittiğinde deniz canlılarına dönmüşlerdi; vücutları yunuslarınkı kadar kaygan, ıslak ve kıvraktı.

Sonrasında Saşenka dirseklerini pencere pervazına dayayıp yine Kremlin'e bakmaya başladı. Arkasına gelen Benya ona öylesine nazik, şen ve şefkatli dokunuyordu ki Saşenka kendi vücudunu tanıyamaz oldu. "Sen ne doymak bilmez bir kadınmışsın meğer!" diye espri yaptı Benya. Çok neşeliydi, bu şen şakraklığıyla Saşenka'nın tek renkli resmini gökkuşağının tüm renklerine boyuyordu.

Demek *buymuş*, dedi Saşenka kendi kendine, bütün mesele *buymuş*.

14

Vücudu hâlâ ürperen ve yanan Saşenka, gökyüzüne beyaz sütunlar gönderen ışıldaklar nedeniyle olduğundan daha yüksek ve parlak gözüken Kremlin'i geçip Manej'i ve National Hotel'i gördü. Dönüp Kremlin'e baktı; sekiz kırmızı yıldız ona Benya'yı hatırlattı. Gazetede okuduğuna göre bu yıldızlar kristal, aleksandrit, ametist, akuamarin, topaz ve yedi bin yakuttan yapılmıştı! Onu ve Benya Golden'i kutlamak için yedi bin yakut. Saşenka'ya neler oluyordu? Benya'nın sınırsız cinselliğine veya ter nedeniyle oluşan ve o küçük odayı bulandıran sise inanamıyordu Saşenka. Sağ taraftaki eski üniversiteyi geçip Granovski Caddesi'ne saptı. Beşinci Sovyet Evi olarak da adlandırılan evi sol taraftaydı, dışında korumaların beklediği bu ev yüzyılın başında inşa edilmişti ve pembe bir düğün pastasına benziyordu. Korumalar Saşenka'ya başlarıyla selam verdiler, apartman görevlisi bahçede çalışıyordu.

Saşenka birinci kattaki dairesine girdi. Işıkları açmadı, cila kokulu parlak lake zeminin kokusunu içine çekti ve loş ışıktaki ilerledi. İnce ince işlenmiş yüksek tavanları, Karelya çamından mobilyanın odunsu kokusunu çok seviyordu. Mobilyalar da devlet tarafından verilmişti. Vanya'nın annesi ve babası L şekilli koridorun sonunda uyuyorlardı, Saşenka yatağının yanındaki lambayı açtı. Altın renkli gövdesinde ampul bulunan lamba yeşildi. Yatağına oturan Saşenka nefesini tuttu. Sevdigi herkese ihanet mi ediyordu? Her şeyini kaybedebilir miydi? Yine de yaptıklarına pişman olmayacaktı.

Çocuklarının odasının kapısını açtı ve içeri baktı. Çocuklar üstündeki günah kokusunu alırlar mıydı acaba? Ancak ikisi de melek gibi uyuyordu. Saşenka onlara ihanet etmediğini söyledi kendine defalarca. Hiç bilmediği bir yanını keşfetmişti sadece.

Çocuklara baktı; sonra Karbeyaz'ı alınından, Karlo'yu burnundan öptü. Karlo tavşanlarından birine sarılmış uyuyordu. Saşenka çocukları uyandırıp kucaklamak istedi birden. "Hâlâ onların annesiyim, hâlâ Saşenka'yım ben" dedi kendi kendine.

Sonra Karbeyaz doğrulup oturdu, yastığı elindeydi. "Anne, sen misin?"

“Evet, canım. Döndüm. Babanız mı yatırdı sizi?”

“Dans etmeye mi gittin?”

“Nereden anladın?”

“Hâlâ şarkı söylüyorsun anne. Hangi şarkıyı söylüyorsun? Aptalca bir şarkı mı?”

Saşenka gözlerini kapadı ve şarkıyı kendisiyle Karbeyaz için söylemeye başladı:

*Siyah gözler, tutkulu gözler, yanan gözler, sizi
öyle çok seviyorum, sizden öyle çok korkuyorum ki.
Sizi en olmayacak zamanda gördüm...*

Benya Golden’le ne şarkılar söyledik ama, diye düşündü. Benya da hâlâ bu şarkıyı söylüyor muydu acaba?

Karbeyaz annesinin elini aldı ve yastığına götürdü, sonra ikisini de altın renkli başının altına götürüp uykuya daldı.

Eli Karbeyaz’ın kaymak gibi yanağının altında esir kalan Saşenka yatağa oturdu, endişeleri yok olmuştu. Ariadna değildi o, çünkü Ariadna’nın ona iyi geceler öpücüğü verdiğini hatırlamıyordu. Annesi ahlaksız bir yaratık, deli bir hayvan haline gelmişti. Saşenka Karbeyaz’ın yatağında otururken Ariadna’nın ölümünü anımsadı birden. Keşke konuşmuş olsaydık, diye düşündü. Ariadna kendini neden kızının Mauser’iyle öldürmüştü? Saşenka hırıldayan annesinin yanında oturup kadının ölümünü beklediği o anları asla unutmayacaktı.

Çocukların nefes alışverişini dinlerken yine babasını hatırladı. Babası yurtdışına kaçmayıp kapitalizmden vazgeçerek yeni rejimi desteklediğinde onunla nasıl da gurur duymuştu. Ancak “Parti üyesi olmayan uzman”dan “dönek”, hatta “ajan”a düştüğü 1930 yılından beri görmemişti babasını. İyi halinden dolayı Tiflis’e sürgüne gönderilen adam tek bir odada yaşamaya başlamıştı. Saşenka, eski Bolşeviklerden olmasaydı Terör dönemlerinde “kapitalistin kızı” olarak savunmasız kalabilirdi; dahası, Lider’in politikalarının coşkulu bir destekçisi olarak kendini Stalin’in yeni Sovyet kadınlarından birine “dönüştürmüştü”. Vanya’nın işçi sınıfı geçmişi ve başarısı Saşenka’yı da korumuştur, ama o da babasını arayamayacağını, ona yardım edemeyeceğini, hatta bir şeyler bile gönderemeyeceğini kabullenmişti.

“Onu bırak” demişti Vanya ona. “Onun için de bizim için de en iyisi olacak bu.” Babasını neredeyse Yoldaş Stalin’e soracaktı, neyse ki Karbeyaz tam zamanında yetişmişti.

Samuil Zeitlin'in kibar ve görgülü sesini (bu ses ve konuşma eski evlerini ve Devrim'den önceki hayatı anımsatıyordu) 1937'de tutuklanmasından hemen önce telefonda duymuştu. Saşenka'nın çocukları onunla tanışamamıştı: Çocuklar anneanne ve dedelerinin onlar doğmadan önce öldüklerini düşünüyorlardı. Saşenka, Parti'yi babasına karşı tavrı nedeniyle kendi içinde bile yargılamamıştı, ama merak etmeden de duramıyordu: Orada mısın baba? Vorkuta'da, Kolima çöplüklerinde odun mu kırıyorsun? Yıllar önce sana En Ağır Ceza'yı mı verdiler?

Yavaşça odasına giden kadın duş aldı, sonra Karlo'yu kucaklayıp kendi yatağına getirdi. Karlo uyanıp onu dudaklarından öptü. Annesinin kulağına "Ormanda bebek tavşan buldun" diye fısıldadı ve uykuya daldılar.

Sonraki sabah, Saşenka T şeklindeki masasına oturur oturmaz telefonu çaldı.

Galiçyalı Musevilerin aksanına sahip alaylı bir ses yavaşça konuşurken Saşenka bacak arasında bir hareketlenme hissedip utandı: "Ben sizin yeni yazarınız Yoldaş Editör. Emin olamadım da, makaleyi komisyona verdiniz mi, vermediniz mi?"

15

On gün sonra, Benya Golden her zaman yaptığı gibi Gideon Amca'yla Yazarlar Kulübü'nde buluştu. Sonrasında Sandunovski hamamlarında rahatladılar ve Benya, küçük dükkânı hamamın hemen sağında bulunan Ermeni berber Stas'a gitti. Duvarda Stalin'in portresi ve manyetik bir çubuğa tutturulmuş bir dizi makas ile jilet vardı. Cam kenarında da plastik bir bitki duruyordu. Stas'ın dükkânında hep açık olan radyogram, Moğolistan'da Japonya'yla yaşanan çatışmaları bildiriyordu. Savaş geliyordu. Benya yumuşak deri koltukta otururken Stas onun yüzünü köpüklü ılık suyla yıkadı.

"Pek mutlu görünüyorsun" dedi güler ve yağlı saçları anormal bir siyaha boyanmış yaşlı Kafkasyalı, garip saçlarına küçük ve garip bir bıyık eşlik ediyordu. "İş mi verildi? Yoksa âşık mısın?"

"İkisi de, Stas, ikisi de aynı anda! Seni son gördüğümünden beri hayatımdaki her şey değişti!"

Yüzü ve boynu ılık havlularla sarılı Benya, bu anın tadını çıkarırken ruhu âdeta uçuyordu. İş umurunda değildi. Tek düşündüğü

Saşenka'ydı. Onun insanın içini yumuşatan hafif boğuk sesi, bir şeye yoğunlaşmaya çalışırken ısırdığı üstdudağı, dans edişleri, sevişmeleri, şarkı söylemeleri, birbirlerini anlamaları... "Aynı yıldızın altında doğmuş" diyen Benya başını yavaşça iki yana salladı.

Saşenka'yı görme, onunla konuşma, ona dokunma isteği duymadığı tek bir gün, bir saat, hatta bir dakika yoktu. Ona doya doya bakmak, hafızasını onunla doldurmak istiyordu; böylece o yanında yokken de ona uzanıp dokunabilirdi. Artık en bildik yerlere bile saygı duyuyordu çünkü o yerleri Saşenka'yla özdeşleştiriyordu. O gün Gorki Caddesi'nde gezinmişti. Yıldızlar ve kuleler, çarları veya Stalin'i değil, onu ve Saşenka'yı kutlamak içindi. Kadının yaşadığı Granovski Caddesi'nden geçerken tam da o cad-denin yarı saydam bir haleyle aydınlandığını gördü. NKVD korumaları mareşalleri veya komiserleri korumuyordu, Benya'nın oraya yerleşmiş kalbini koruyordu.

Ancak aşk hep acıyla geliyordu: Saşenka evliydi. Benya da evliydi. Ve zor zamanlarda tanışmışlardı. Benya bir zamanlar karısını seviyordu, ancak günlük hayatın mücadelesi tutkuyu rutine dönüştürmüştü; artık karı koca değil kardeş gibiydiler, hatta küçük kızlarıyla paylaştıkları dairede kiracılar haline gelmişlerdi. Saşenka tanıdığı en sevimli kadındı (tumturaklı cümleler kuramıyordu). Benya kendini baş döndürücü derecede yüksek bir tepede oturuyormuş ve aşağıdaki yıldızlı gökyüzüne bakıyormuş gibi hissediyordu. Mümkün olabilir miydi? Tek bir saniye bile kaybetmemeliyiz, diye düşündü.

"Saat kaç? Geç kaldım. Çabuk ol Stas!" Bu heyecan verici sırrını birine söylemek zorundaymış gibi sabırsızlandı birden. "Âşışım, Stas. Hayır, aşktan fazlası bu, onun için deliriyorum!"

Şehrin diğer ucunda, Moskova'nın Chinatown'u olarak da adlandırılabilir Kitaygorod'da Saşenka bu şehrin son terzilerinden biri olan Mösyö Abram Lerner'in atölyesine giden merdivenleri çıkıyordu. Üzerinde bazen işe giderken giydiği kırmızı şık takımı vardı. Abram ayrıca NKVD'nin gizli servisi için çalışıyordu, Stalin ordudaki eski rütbeleri kabul edince yeni mareşal üniformalarını da o tasarlamıştı. Stalin'in ceketlerini de onun diktiği söyleniyordu, ama Lider yeni giysilerden nefret ettiği için muhtemelen sadece söylentiden ibaretti bu.

Lerner, liderlerin eşleriyle ilgilenmesi için Cleopatra Fishman'ı görevlendirmişti. Saşenka, Polina Molotov ve diğer kadınların Cleopatra'ya geldiğini biliyordu -bazıları ödeme yapmak için

ısrar eder, bazıları hiç para vermezdi. Saşenka, yoğun geçen bir günün ardından yeni giysisini almaya gelmişti. *Bazaar* ve *Vogue* gibi bir sürü Amerikan dergisinin bulunduğu bekleme salonunda sabırsızca bekliyordu. Müşterilerden biri *Vogue*'da bir giysiyi beğenirse onu gösterir, Cleo ve ekibi de bu giysiyi dikerdi. Aralarında bir akrabalık bağı bulunmayan ancak uzun yıllardır beraber çalışan Lerner ve Cleopatra, eski dünya nezaketinin hâlâ geçerli olduğu bir adada yaşıyorlardı sanki: Atölyeleri, geçen yıllarda kimsenin ihbar edilmediği veya vurulmadığı tek kurumdur.

Hindiba kokulu, beyaz kıvrıkcık saçlı tıknaz bir kadın olan Cleopatra Fishman, Saşenka'yı prova odasına götürdü ve eteği işlemeli mavi ipek takımını gösterdi.

"Denemek ister misiniz, yoksa direkt götüreceğim misiniz?"

Saşenka saatine baktı.

"Giyeceğim." Üzerindekileri daha önce hiç yapmadığı bir hızla çıkardı ve katlayıp bir çantaya koyduktan sonra yeni takımını giydi. İpek tenine değerken ürperdi.

"Saçınızı da yaptırmışsınız Saşenka."

"Perma yaptırdım. Beğendiniz mi?"

Yaşlı kadın Saşenka'yı tepeden tırnağa süzdü. "Parlıyorsunuz Yoldaş Saşenka. Hamile misiniz yoksa? Yaşlı Cleopatra'ya söylemek istediğiniz bir şey var mı?"

On beş dakika sonra yani saat yedide, Metropol'ün tepesindeki odada takımı, bluzu, parfümü, çorapları ve saç stili yenilenmiş Saşenka Benya Golden'i öpüyordu. Benya'nın beyaz takımı kirli ve yıpranmış gibiydi, ancak o da süslenmiş, berbere gitmiş ve banyo yapmıştı.

Seviştiler, konuştular, güldüştüler; sonra kadın çantasından bir paket çıkardı ve yatağa attı.

Benya fırlayıp paketi açtı, içindekini ellerinde öylece tuttu.

"Küçük bir hediye."

"Kâğıt!" Adam derin bir nefes aldı. Edebi Yardım Mağazası ona daha fazla kâğıt vermeyi reddetmişti, bu yüzden Saşenka onun yerine kâğıt sipariş etmişti. "Yazarın kalbine giden yol kâğıttan geçer."

On gündür her gün Metropol'de buluşmuşlardı ve ilişkileri cinsel bir sevdadan daha fazlası haline gelmişti. Saşenka Benya'ya ailesini anlatmıştı; Benya da ona Lemberg'deki çocukluğunu, İç Savaş maceralarını ve karıştığı erotik saçmalıkları anlatmıştı. Bolşevik resmiliğinde geçen yirmi yıldan sonra Saşenka, Benya'nın hayatındaki coşkuyla çevrelenmişti: Her felaket, başrolü-

nü şaklaban Benya'nın oynadığı bir komediye dönüşüyordu. Başka herkes için can sıkıcı ve üzücü olan bürokrasiyle ters düşme sahneleri, Benya söz konusu olunca grotesk insanlarla çevrili çok komik skeçler oluyordu. Onun sosyalist gerçekçiler, yazarlar, film yapımcıları hakkında söyledikleri aşırı derecede sertti, ama şiirden bahsederken gözleri doluyordu. Saşenka'ya kitaplar veriyor, onu günün ortasında sinemaya götürüyordu. Leylak ve manolya ağaçları çiçeklenen Moskova'nın tadını çıkarıyorlardı, Benya ona –dükân sahibinin söylediğine göre– Kırım'dan gelen mimozalar ve menekşeler bile almıştı.

“Sen beni hayata döndürdün” demişti Benya.

“Ben ne yapıyorum seninle?” diye cevap vermişti kadın. “Parasitle atlamışım ve çok eğlenceli bir düşünüş yaşıyormuşum gibi hissediyorum kendimi. Bir kadın yirmi yıl disiplinli yaşar da o disiplin birden çatırdarsa, aklını kaybedebilir.”

“Peki, beni biraz olsun seviyor musun?” diye ısrarla sordu Benya.

“Benden hep daha çok övgü almak istiyorsun sevgilim.” Ona bakıp gülümsedi; adamın sarı çillerle kaplı mavi gözleri, gamzeli çenesi, her an kahrkaha atacakmış gibi duran ağzı Saşenka'yı derinden etkiliyordu. Saşenka çocuklarıyla çok gülse de Lala'yla geçen küçüklüğünden beri yeterince gülmediğini fark etti. Mendel ve Vanya'yla güldüğü anlar çok nadir ve çok değerliydi, ancak şimdi dünyada –özellikle de Bolşevik Parti'de– eğlenmeden yaşayan ne çok insan olduğunu keşfetmişti. Benya'yla sevişmediği zamanlarda parlayan gözlerle kahrkaha atıyor oluyorlardı.

“Hep daha fazla övülmek istiyorsun, değil mi? Annen çocukken çok sevmiş seni.”

“Severdi. Çok mu belli oluyor? Çok şımarıktım ben.”

“Senin hakkında düşündüklerimi sana söyleyecek değilim, seni aptal Galıçyalı. Zaten yeterince havalanmışsın. Her neyse, güllü seven dikenine katlanmaz mı?”

“Bu gül hep ilgi istiyor” dedi Benya.

Saşenka iç geçirdi. “Her an istiyorum seni.” Pencerede durup meltemin terini soğutmasını beklerken bir yandan da çoraplarını giyyordu. Benya yatağa boylu boyunca uzanmış, çıplak halde yatıyor ve Belomor sigarası içiyordu, beyaz şapkası başındaydı. Kadın gidip onun kollarına yattı; başını bir elinin üstüne koydu, diğer eliyle de sigarasını alıp bir nefes çekti ve dumanı mavi hal-kalar halinde adamın ağzına üfledi. Ancak ilk defa onunla sevişmeye başlamadı Benya.

“Makaleni yazdım” dedi adam kadına bakmadan.

“Feliks Dzerjinski Yetimler Yurdu...”

“Anavatanına ihanet etmişlerin çocuklarının eğitimi için...”

“Oldukça eğlenceli bir yerdir kesin” diye dalga geçti Saşenka.

“Yeni Sovyet çocuğunun yaratılma sürecinde önemli bir kurum.”

“Böyle yazamam Saşenka. Soğuk, korkak, ölüm saçan bir pislik olsam bile yazamam bunu...”

“Ne demek istiyorsun? Bir kurtarış hikâyesi bu.” Adamın ani ciddiyeti karşısında şok olmuştu Saşenka.

“Kurtarış mı? Daha çok mahvetme gibi, Dante’nin cehennemi gibi!” Benya birden bağırmaya başlamıştı; Saşenka parmaklarını dudaklarına götürdü, adamın hiddeti onu çok şaşırtmıştı. “Nereden başlamam gerektiğini bilemiyorum. Uzaktan çok şirin gözüküyor; ormanın içinde eski ve güzel bir ev, senin büyüdüğün Zemblişino’ya benziyor olabilir. Beyaz üniformalı çocuklar Bolşevik Parti Tarihi dersine katılmak üzere sıraya geçiyorlar. Ancak içeri girip gözlem yapmak istediğimde adı Hançuk olan Ukraynalı müdür karşı çıktı, ama editörün ismini duyunca kabul etmek zorunda kaldı. Kamuoyunun bakışlarından uzaktaki çocuklar açlıktan ölüyor, pisler ve iyi bir eğitim alamıyorlar. Dün altı yaşındaki bir çocuk öldü, minik vücudunun her yerinde kesikler ve yanıklar vardı. Doktorlar, bu çocuğun Hançuk tarafından her gün dövüldüğünü söylediler. Öğretmenler vahşileşmiş soysuzlardan ibaret, çocukları cinsel açıdan sömürüyor ve onlara esir muamelesi yapıyorlar. Küçük çocuklar dehşeti fazlasıyla yaşamış büyük çocukların çetesi nedeniyle dehşet içindeler. Hayatımda gördüğüm en korkunç yerlerden biri orası...”

“Ama orası NKVD tarafından yönetiliyor... Parti adına. Çocukların dönüştürülmesini çok önemsiyorlar. Yoldaş Stalin ve...”

“Hayır! Anlamıyorsun!” Benya yeniden bağırmaya başlamıştı, Saşenka biraz korktu. Onun sinirlendiğini daha önce hiç görmemişti. Kadını üzerinden atan Benya kalkıp ceketinden bir kâğıt parçası çıkardı ve okumaya başladı:

Anavatanına ihanet etmişlerin çocuklarının eğitimi için açılan Feliks Dzerjinski Yetimler Yurdu, Sovyet cennetimizde gerçekleşen kurtarışların en güzel örneklerinden biri. Tek kusurları, kan emici teröristler, hain casuslar, yılanlar, sıçanlar, Troçkist katiller gibi kötü anne babaların çocukları olmak olan bu masum çocuklar, bu güzel yerde Sovyet eğitimine mükemmel bir giriş yapıyorlar. Sabah altıda sıraya girip Uluslararası Devrimci Marşı’nı ve sonra-

sında çeşitli şarkıları söylüyorlar: “Teşekkürler Yoldaş Stalin, mutlu çocukluğumuz için teşekkürler.” Sonra derse gidiyorlar. Bu arada Kızıl Köşe’de bir grup aç, pis ve vahşi çocuk, dört yaşındaki bir kız çocuğuna bıçakla ve çakmakla işkence etmeye başlıyor, ahlaksız Müdür Hançuk olanları kayıtsızca izliyor. Bu kız, çocukluğun masumiyetini kaybetmiş bu çocukların tecavüzüne uğrayacak muhtemelen. Daha bu sabah on iki yaşına basmış iki çocuğun Troçkist ve Japon casusu oldukları gerekçesiyle tutuklanıp infaza veya işçi kamplarına gönderilmiş olmasına şaşmamalı...

Saşenka şaşkındı. “Bunu yayımlayamayız! Bunu yardımcım Klavdiya’ya verirsem seni direkt Parti Komitesi’ne götürür ve suçlamalarla karşı karşıya kalırsın.”

Benya sessizdi.

“Bu makaleyi vermemi istemezsin, değil mi?” diye sordu Saşenka.

“Ölmek istemiyorum, eğer söylemek istediğin buysa. Ancak Rus dalkavukluğu yapmak da istemiyorum. Dün gece hiç uyumadım. Kendi çocuğumu Dante’nin cehenneminde gördüm ve ağlayarak uyandım. Bu yurttan kocana bahsetmeni istiyorum.” Kocana. Benya’nın “Sovyet Emekçisinin Zina Rehberi” adlı hayali kitabının kurallarına uyarak Benya’nın karısı Katya’dan ve Van-ya’dan bahsetmemeye karar vermişlerdi.

“Senden kocama bahsetmem gerektiğinden pek emin değilim.”

“Pek ilgileneyeceğini sanmıyorum aslında, özellikle de hâlâ diplomatlarla şen şakrak çalışıyorsa...” Saşenka bu ses tonunu sevmemişti.

“Şen şakrak mı? O çok çalışıyor.”

“Evet evet, ne kadar çok çalıştığını hepimiz biliyoruz.”

Saşenka adama bakakaldı, pek de anlayamadığı iğneleyici sözleri karşısında midesi kasılmıştı. Sevişmeleri öyle çılgınca olmuştu ki Metropol’ün bu odası hâlâ sıcaktı. Benya’nın dehşet yazısı, Saşenka’ya gençken Petrograd’da duyduğu şarkıyı anımsattı:

*Terk edilmiş bir öksüzüm ben, bana bakacak kimsem yok
Bir bülbül... sadece.*

Benya yeniden Saşenka’nın yanına uzandı ve beyaz sırtını okşamaya başladı, sonra parmakları kadının kasıklarına geldi, ama kadın onun elini itiverdi.

“Beni küçümsüyor musun?” Sesi çatlıyordu.

Benya derin bir nefes aldı. “Sovyet Emekçisinin Zina Rehberi’ bunun en çok sorulan sorulardan biri olduğunu gösteriyor. Hayır, aslında senin hakkında çok iyi şeyler düşünüyorum...”

Birden onu isteyen Saşenka adamı üzerine çekti; aklında geceyi onunla geçirmek, piyanoda şarkılar söylemek ve birlikte uyanmak vardı.

16

Lavrenti Beria, mavi ve kırmızı renkli Devlet Güvenliği komiser generali üniformasının kendisine yakışmadığının farkındaydı. Bacakları pilili pantolon ve botlar için çok kısaydı; omuzları çok geniş, boynu çok kalındı ve bu üniformayı giymek zorundaydı. Siyah camlı Buick, Spaski Kapısı’ndan geçip Kremlin’e girdi, Trinitı Meydanı’na saptı ve Sovnarkom binasında durdu. Stalin’in Küçük Köşe olarak bilinen ofisinde güvenlik oldukça sıkıydı. Korumalar sadece Stalin’in aranmadan geçmesine izin verirlerdi, İçişleri Halk Komiseri bile kimliğini gösterip silahlarını teslim etmek zorundaydı.

Beria sadece on aydır Moskova’daydı, yani hâlâ işinin zevkini sürüyordu, ancak bu işi elinde tutabilmek için savaşması gerektiğinin de farkındaydı. Her türlü sorumluluğu taşıyabileceğinden emindi; yorulmak bilmezdi, uyumadan çalışabilirdi.

Üçüncü kata çıkan ve Küçük Köşe’ye yönelen Beria taze cila kokusunu aldı. Ortasından belirli aralıklarla altın çivilerle tutturulmuş kırmızı bir halı geçen uzun bir koridor uzanıyordu önünde, Karelya çamundan koridorda her altı metrede bir korumalar bekliyordu. Deri çantasını sımsıkı tutan Beria ilk güvenlik katmanını geçip Stalin’in Özel Kalem Müdürü Aleksander Poskrebişev’in ofisine geldi. Maymuna benzeyen mosmor yüzlü tıknaz Poskrebişev, Beria’nın gelişini Lider’in randevu defterine kaydetti. Beria’yı Stalin’in istediği gibi saygıyla selamladı.

“Hemen girin! Lider hazır ve... düşünceli.” Poskrebişev bu hizmeti sadece önemli ziyaretçilere verirdi: Stalin’in nasıl olduğunu yorumlardı.

İlk kapı açıldı ve bir grup komutan ile entelektüel tipler dışarı çıktı, ellerinde tahtalar vardı. Beria bu tahtalar üzerinde tanklar ve silahlar gördüğünü sandı. Askerler ve tasarımcılar ona baktı, Beria herkesin renginin attığını gördü; o Devrim’in acımasız kılıcıydı. Ondan korkmak zorundaydılar. Korkmamaları, Beria’nın işini iyi yapamadığı anlamına geliyordu.

Onlar gidince Beria son güvenlikten geçti. Maviler içindeki genç adamlar onu selamladı.

Oda boştu. Beria, Lider'in Avrupa konusunu düşündüğünü biliyordu. İspanyol Cumhuriyeti'nin başkenti Madrid düşmüştü ve Hitlerci Almanlarla iletişim kurma konusundaki engeller ortadan kalkmıştı. İngiltere ve Fransa, Münih'te Hitler'e yenik düşmüştü; Lider'in aklında da önemli değişiklikler vardı. Dışişleri Komiserliği'nin önceki komiserlerine yapılanların sebebi de buydu. Berlin'e Sovyet politikasının değiştiği anlatılmaya çalışılıyordu. Bu arada Uzakdoğu'da Japonlarla çatışma sürüyordu. Mimarlık eğitimi aldığından sistemli düşündüğüne inanan Beria, kendini her konuda ahkâm kesebilecek biri gibi görüyordu, ancak Stalin'in ona sadece güvenlik konusunda güvendiğinin de farkındaydı. Zamanı gelinceye kadar bekleyecekti.

Poskrebişev kapıyı arkasından kapattı.

Beria çok camlı dikdörtgen ofisin kapısında bekledi. Odanın ortasında yeşil çuhayla kaplı bir masa vardı. Bir tarafta Lenin ile Marx'ın, öbür tarafta Mareşaller Kutuzov ve Suvorov'un portreleri asılıydı; bu portreler ona yaklaşan savaşı hatırlattı. Ölümünden sonra Lenin'in yüzünden alınan maske yeşil renkli bir abajurla aydınlanıyor, ziyaretçilere bu kişinin kutsallardan daha kutsal olduğunu anımsatıyordu.

Odanın diğer ucundaki büyük bir masanın arkasında küçük bir kapı vardı, pek kolay görülemeyen bu kapı açıldı ve Stalin elinde gümüş saplı, buhar tüten bir bardakla odaya girdi. Beria, Lider'in hayvani ağırbaşlılığından, köylü kabalığından ve entelektüelliğinden hep etkilenmişti. Büyük bir devlet adamı olmak bu üç özelliğe de sahip olmayı gerektirirdi.

"Lavrenti, *gamajoba!*" dedi Stalin Gürcüce. Etrafta kimse yokken Gürcüce konuşabilirlerdi. Ama yanlarında Ruslar varsa ana dilinde konuşmayı sevmezdi Stalin, çünkü o Rus bir liderdi ve Gürcistan, Rus İmparatorluğu'nun küçük bir bölgesi, kendisinin de dediği gibi "yerel bir bataklığı"ydı sadece. Ancak yalnızlarsa sorun yoktu.

Stalin Beria'ya bakıp kaplanımsı bir ifadeyle gülümsedi. "Ah, yeni üniforma. Fena değil, hiç fena değil. Otursana. Nina nasıl?"

"Çok iyi, teşekkürler Yoldaş Stalin. Size hürmetlerini gönderdi" dedi Beria. Karısı Nina'nın Stalin tarafından sevildiğini biliyordu.

"Peki oğlun küçük Sergo?"

"Okula alışıyor. Çok küçükken sizin onu yatağa yatırdığınızı hâlâ hatırlıyor."

“Ona hikâye de okumuştum. Sergo Moskova’da olduğu için çok mutlu Svetlana. Nina, sizin için seçtiğim o asilzade evini sevdi mi? Gönderdiğim Gürcü reçellerini aldı mı? Sen gerçekten güvenilir bir emekçisin, daha çok yere, ayrıcalıklara ihtiyacın var.”

“Bana güvendiğiniz, ev ve kır evi verdiğiniz için size ve Merkez Komite’ye teşekkür ederim. Nina çok mutlu!”

“Reçel için bana özel olarak teşekkür edebilir!” Gülüştüler.

“İnanın bana Yosif Visaryonoviç...” Benya Stalin’in ismini ve soyadını saygıdan kullandı, “size mektup yazıyor.”

“Gerek yok. Otursana.”

Beria yeşil masaya oturdu ve çantasının fermuarını açıp birtakım kâğıtlar çıkardı. Masanın başında oturan Stalin çayını karıştırıyordu. Sonra içine bir dilim limon sıkı.

“Peki, ne getirdin bana?”

“Üstünden geçmemiz gereken çok şey var Yoldaş Stalin. Dışişleri Komiserliği iyi gidiyor, eski diplomatların arasında Alman, Polonyalı, Fransız ve Japon casuslarımız var.”

“Bu konu üzerinde kim çalışıyor?”

“Kobilov ve Palitsin.”

“Kobilov’u tanıyoruz. Biraz kabadır ancak iyi iş çıkarır. İpek eldivenleri yoktur onun. Palitsin iyi mi peki?”

“Çok iyi” diye cevap verdi Beria; Palitsin’i kendisi seçmemiş, öncekilerden devralmıştı. “Hapistekiler tarafından imzalanmış itirafların bir kısmı burada. Yoldaş Stalin, Palitsin’in karısının babası ve gazeteci Gideon Zeitlin’in kardeşi Baron Zeitlin’i sormuştunuz.”

“Saşenka Zeitlin-Palitsin iyi bir Sovyet kadınıdır” dedi Stalin.

Beria, Lider’in cinsellikle ilgili şakalar yapma havasında olmadığını fark etti; oysa bu konu kendi aklından bir süredir çıkmıyordu. Bugün Stalin’in aklı Orta Avrupa’daydı. Beria, Lider’in çayını yudumlayıp eski püskü sarı ceketinin cebinden yeni bir Herzegovina Flor paketi çıkarmasını seyretti. Paketi açan Stalin bir sigara yakıp masadaki kalemle oynamaya başladı.

“O ve Palitsin, Zeitlin’le iletişim kurmuş mu hiç?” diye sordu Stalin.

“Hayır.”

“Parti’yi hep en ön plana koyarlar onlar” dedi Stalin; keskin bakışları Beria’nın üzerindeydi. “Görüyor musun? Ait olduğu sınıfa ve akrabalarına rağmen kendini ‘dönüştürmeyi’ başarmış, tam bir Sovyet kadını o. Onu Lenin’in ofisinde daktiloda çalışırken gördüğümü hatırlıyorum. Lenin’in de asil olduğunu ve malikâne-

de çilek yiyerek ve köylü kızlarla samanlar arasında oynayarak büyüdüğünü unutmama.”

Beria, Lider’in bu oyununu biliyordu: Lenin’i sadece Stalin eleştirebilirdi, bir tanrının diğeriyle alay edebilmesi gibi... Beria beklenen o şaşkın bakışları attı ve ihtiyar kaplanın gözleri parıladı. Stalin bugünün Lenini’ydi.

Beria birkaç kâğıt çıkardı. “Zeitlin’in nerede olduğunu sormuşsunuz. Bunu bulmak biraz zaman aldı. Benim emirlerim doğrultusunda 25 Mart 1937’de Tiflis’te tutuklanmış, 1930’da sürgün edilmesinden beri İngiliz karısıyla sessizce orada yaşıyormuş. Sorgulanmış...”

“İpek eldivenlerle mi, eldivensiz mi?” Beria, Stalin’in önündeki *Y. V. Stalin* antetli kâğıda yeşil kalemle kurt kafası çizdiğini, sonra da *Zeitlin* ve *eldiven* yazdığını fark etti.

“Yeterince sert olmuş. Otel işletmiyorduk en nihayetinde! Ancak adam hiçbir şey itiraf etmemiş.”

“Ne? O ihtiyar, Kobilov’un yaptıklarından sonra yaşayabilmiş mi?”

“Ben orada olmasaydım, Kobilov onu öğütürdü. O öküz bazen kendini aşabiliyor.”

“Devrim hepimizin kirli işler yapmasını gerektirebiliyor.”

“Ben ve benim çocuklar, biz ipek eldivenler takmıyoruz. Zeitlin; ‘Yoldaş Stalin, Yoldaş Vorosilov, Yoldaş Molotov ve bana komplo hazırlayan Troçkist bir terörist olduğu gerekçesiyle’ 58. Madde gereği Vişka’ya (bu liderlerin En Ağır Ceza için kullandığı isimdi) çarptırılmış.”

“Sana mı? Amma alçakgönüllüsün” dedi Stalin hafifçe tebesüm ederek, sonra üzülmüş gibi iç geçirdi. “Bazen hata yapıyoruz. Bu ülkede çok fazla dalkavuk var.”

Beria bu soruşturmalara alışkındı. Stalin’in hafızası olağanüstü derecede iyiydi, detayları hep hatırlardı ancak o bile ölüm listelerindeki tüm isimleri hatırlayamıyordu. Albümlerle –listelenmiş kişilerin kısa biyografileri ve fotoğraflarının bulunduğu albümler– gelen ölüm listelerini bizzat o imzalamıştı, bu listelerde 38 000 isim vardı. 1937’den beri yaklaşık bir milyon kişi öldürülmüş, daha fazla insan da gulag kamplarında veya oraya giderken yolda ölmüştü. Beria, Lider’in Zeitlin gibi unutulmuş biri hakkında neden bu kadar meraklı olduğunu anlayamıyordu; belki de Lider Saşenka’dan hoşlanıyordu, Beria onun zevkini ayıplayamazdı. Stalin özel hayatını sır gibi saklardı, ancak Beria onun geçmişte pek çok ilişki yaşadığını biliyordu. Sonra Beria’nın aklına başka

bir ihtimal geldi. Zeitlin'in bir zamanlar Bakü ve Tiflis'te işleri vardı. Stalin Zeitlin'i şahsen tanıyor muydu?

Her neyse, Stalin bazen bu tür infazlar nedeniyle pişman olabiliyordu. "Yani Zeitlin öldü mü?" diye sordu kurdun kafasını gölgelendirirken.

"Hayır, Narkom NKVD tarafından sizin ve Politbüro için hazırlanmış 15 Nisan 1937 tarihli 743 kişilik albümdeymiş. Tüm infazları onaylamışsınız, ama Zeitlin isminin yanına çizgi koymuşsunuz."

"Demek çizgilerimden biriymiş?" diye mırıldandı Stalin.

Beria, Lider'den gelecek küçük bir işaretin -kâğıttaki küçük bir noktalama işareti, ses tonunda hafif bir değişiklik ya da kaldırılan bir kaş- insanların kaderini değiştirebileceğini biliyordu.

"Evet. Zeitlin infaz edilmemiş ve Vorkuta'ya gönderilmiş, şu an kamp hastanesinde zatürree, farenjit ve dizanteri nedeniyle yatıyor. Kamp dükkânında muhasebeci olarak çalışıyor."

"Burjuvazi marifetlerini hâlâ gösteriyor, desene" dedi Stalin.

"Çok hasta."

"Yavaş atın çiftesi pek olur."

"İyileşemeyebilir."

Stalin omuz silkti ve sigarasının dumanını üfledi.

"Lavrenti Pavloviç, Zeitlin'in hâlâ tehdit oluşturduğundan emin miyiz? Bu akşam yemeğe Kuntsevo'ya gelin. Yönetmen Çareuli ve birkaç rezil Gürcü aktör geliyor. Çok meşgul olduğunuzu biliyorum, vaktiniz varsa gelin."

Stalin masadaki dosyaları ileriye itti, Beria bunun gitmesi gerektiği anlamına geldiğini biliyordu. Toplantı bitmişti.

17

Saşenka'nın amcası Gideon Zeitlin, Moskova'daki Yazarlar Kulübü'nde her zaman oturduğu masada yediği öğlen yemeğini -pancar çorbası, tuzlu ringa balığı ve dana pizola- bitirince fötr şapkasını takıp huzur veren caddelere çıktı. Yemeğini birkaç eski dostuyla yemişti: Merhametsiz çarlarla ilgili romanlar konusunda uzmanlaşmış yazar Aleksey Tolstoy, yani Stalin'in en sevdiği yazarlardan biri olan, uysal, maddeci ve şişman "Kızıl Kont"; Yazarlar Sendikası'nın sarhoş sekreteri Fadeyev; gösterişçi yazar İlya Ehrenburg ve Gideon'un üniversitede hocalık yapan güzel kızı Muçe. Bu edebiyat aslanları, korkunç 1937-1938 yıllarını atlatıldıkları için sahip oldukları önceliklerin tadını çıkıyorlardı:

Yemek, şarap, Peredelkino'da kır evleri, Soçi'de tatiller.

Yemek sonrasında Gideon'un bir öküzünkine benzeyen çenesini kaplayan kirli sakalı ve neşeli siyah gözleriyle caddelerde dolaştı, yanında Muçe vardı. Mevsimlerden yazdı ve genç kızlar gezintiye çıkmışlardı.

"Muçe, sen de fark ettin mi, kısa zaman öncesine kadar herkes faziletli rahibeler gibi giyiniyordu" dedi Gideon. "Tanrı'ya şükürler olsun ki bu dönem geride kaldı. Etekler kısalıyor, yırtmaçlar çoğalıyor. Yazı çok seviyorum!"

"Kadınlara bakmayı kes, *momzer* babam!" diye azarlardı Muçe onu, eski günlerde yaptığı gibi Alman İbranicesinde haylaz demişti ona. "Bunun için fazla yaşlısın."

"Haklısın. Çok yaşlandım, ama hafif sarhoşum ve bakabilirim! Ayrıca hâlâ elimden geliyor!"

"Utanç vericisin."

"Ama beni seviyorsun, değil mi Muçe?" Gideon, Muçe'nin elini tuttu. Siyah gözleri, gür siyah saçları ve çıkık elmacıkkemikleriyle oldukça güzel gözüken kızı otuzlu yaşlarındaydı, evliydi ve çocukları vardı. Gideon dede olmuştu, ancak umurunda değildi! O Mayıs günü Moskova'daki kızlar dışarıdaydı ve bu işinde uzman ihtiyar, bacakların, çıplak omuzların, yeni moda perma saçın keyfini çıkarıyordu; ah, bu kızların teninin, kasıklarının tadına bakabilirdi. Saşenka'nın partisine getirdiği yeni metresi Maşa'yı aramaya karar verdi. Maşa'nın, her türlü cinselliğe duyduğu çılgın iştahı olmasa sıkıcılaşabilecek yumuşakbaşlı ve uysal kızlardan olduğunu düşünüp keyiflendi. Olacakları düşünürken Muçe tarafından çekştirildiğini fark etti.

"Baba! Baba!"

Beyaz bir Emka hemen yanlarında durmuştu. Şoför, Gideon'a el sallıyordu, arabadaki yolcu da hareketlendi. Kahverengi gevşek bir takım giymiş, yuvarlak gözlükler takmış genç adam arabanın arka kapısını açtı.

"Gideon Moiseyeviç, konuşmamız mümkün mü? Uzun sürmez."

Muçe'nin rengi atmıştı. Caddelerdeki güzel kızlar hâlâ Gideon'un görüş alanına giriyordu, yaşlı adam ellerini göğsüne koydu.

"Kendinizi iyi hissetmiyorsanız, başka zaman da konuşabiliriz" dedi kızıl, küçük bıyıklı adam.

"Baba, iyi misin?" diye sordu Muçe.

Gideon derin bir nefes alıp fıçıya benzeyen göğsünü kabarttı ve başını evet anlamında salladı.

"Muhtemelen yalnızca konuşacaklar canım. Sonra görüşürüz."

“Her zamanki gibi” dedi kendi kendine. Endişelenecek bir şey yoktu. Birkaç saat sonra Muçe'yle yeniden görüşebilecekti.

Babasını arabaya binerken izleyen Muçe, onu bir daha asla göremeyebileceği gibi korkunç bir hisse kapıldı. Samuil Amcası neredeydi? Kaybolmuştu. Babasının arkadaşlarının yarısı kaybolmuştu. Önce yaptıkları işler gazetelerde alaya alınmış, sonra evleri aranıp mühürlenmişti. Muçe bu arkadaşları yeniden gördüğünde zar zor merhaba diyebilmişti. Hepsi vebalı gibiydi. Sonunda tutuklandılar ve ortadan kayboldular. Ancak Gideon, lanetli üzerinden atlamayı başarabilmişti; Muçe, babasının bir hayatta kalma uzmanı olduğunun farkındaydı. Gideon lanetli aile geçmişine rağmen yapması gerekeni yapmıştı. Hâlâ yaşıyor olmasını, yazılarının Yoldaş Stalin tarafından seviliyor olmasına ve Avrupa istihbaratıyla olan bağlantılarına borçluydu.

Yaz rüzgârında sallanan Muçe, arabanın gösterişli bir şekilde ileri atılıp Lubyanka'ya doğru uzaklaşmasını izledi. Arabadaki babasının dönüp ona arka pencereden öpücük gönderdiğini görmüştü.

Muçe telefon kulübesine gidip kuzenini aradı.

“Saşenka? Babam birden hasta oldu.” Tek söylemesi gerekenin bu olduğunu biliyordu.

“Hangi hastanede?”

“Tepedekinde.”

18

Saşenka, Granovski'deki dairesinin oyun odasında çocuklarla oynuyordu. Dadı Carolina onlara şeftali reçeli sürülmüş kızarmış ekmek hazırlarken bir yandan da akşam yemeği için dana ciğeri kızartıyordu. Vanya'nın yedide eve gelmesi gerekiyordu, ama yine geç kalmıştı; Satinov ile hamileliğinin son günlerini yaşayan karısı Tamara akşam yemeği için çoktan gelmişlerdi.

Saşenka'nın endişeli ifadesini gören Satinov “Ne oldu?” diye sordu.

“Herkül, sana aşağıdaki yeni arabamızı göstereyim mi?”

Saşenka, Satinov'un bu şifreli konuşmayı anlayabileceğini çok iyi biliyordu. Oyuncak bebeklere benzeyen Tamara'yı çocuklarla bırakıp asansöre binerek göz kamaştırıcı bir sürü limuzinin apartman görevlisi ile bir NKVD korumasının gözetimine bırakıldığı bahçeye indiler. Granovski, patronların meskeni haline gel-

mişti, artık ahşap bir askeri koruma kulübesi bile vardı.

Yaşlı adamlar ile kadınlardan oluşan kalabalık ve gürültücü bir grup brandadan sandalyelere yarım ay oluşturacak şekilde oturmuştu. Öğlen güneşinde ısınmış sıcak asfaltta oturan adamlarda fötr şapkalar, kat kat göbekler ile beyaz kılı göğüsleri ortaya çıkaran beyaz atletler ve şortlar vardı; şişman kadınlar ise ucuz sandaletler, kloş yazlık elbiseler giymiş ve yumuşak şapkalar takmış bir halde kızarıyorlardı. Adamlar gazete okuyor veya satranç oynuyorlardı; kadınlar ise konuşup bir şeylere işaret ediyorlar, sonra fısıldaşıp konuşmaya devam ediyorlardı.

Vanya'nın kaba saba annesi Marfa, kalabalığın ortasındaydı, şapkalı bir denizayısına benziyordu.

"Hey, işte benim gelinim" diye bağırды Marfa boğuk sesiyle. "Saşenka, onlara 1 Mayıs partisini ve kimin geldiğini anlatıyorum. İnanamıyorlar!"

Yaşlı bir köylü olan kayınpederi Nikolay Palitsin gururla Saşenka'yı işaret etti. "Saşenka ONUNLA konuştu!" dedi Nikolay. "ONUNLA!" Gözlerini cennete çevirmişti.

"Ama O, Vanya'yı nasıl da takdir ettiğini söyledi" diye ekledi Vanya'nın annesi.

Saşenka gülümsemeye çalıştı, ama Vanya'nın anne babası tehlike kaynağıydı. Bahçedekiler kendi çaplarında seçilmiş insanlardı: Hepsi patronların anne babalarıydı ve dikkatsizce yapılan her dedikodu ölümcül olabilirdi.

"Merhaba Yoldaş Satinov" diye bağırды yaşlı Palitsinler.

Ceketi ve botlarıyla çok sık duran Satinov onlara el salladı.

"Herkül'e yeni arabayı göstereceğim" dedi Saşenka. "Şu yaptıklarına inanabiliyor musun?" diye fısıldadı. "Çenelerini nasıl kapatabiliriz?"

"Endişelenme, Vanya onları susturur. Ne olduğunu anlat şimdi" dedi.

"Muçe aradı. Gideon'u tutuklamışlar. Birkaç özel dosya dışında her şey bitti diye düşünüyordum. Düşünmüştüm ki..."

"Çoğu şey bitti, ama bu artık bizim sistemimiz haline geldi. SSCB'mizi güvenli bir yer haline getirme yolumuz bu; çok tehlikeli zamanlarda yaşıyoruz. Önemli bir şey yoktur muhtemelen Saşenka. Gideon'un kendi hukuku olmuştur hep. Muhtemelen sarhoş olup şaka yapmıştır ya da Molotov'un mızımız karısına sarkmıştır. Unutma: Hiçbir şey söylemeyecek ve yapmayacaksın."

Buick marka bir araba geldi ve şoför kapıyı açtı.

"Vanya geldi."

Saşenka kocasını uykulu, tıraşsız ve bitkin görünce şaşırmadı, çünkü Vanya uzun süreler boyunca ve stres altında çalışıyordu.

“Ne oldu?” diye sordu Saşenka’yı öpmeden ve Satinov’u selamlamadan önce.

“Ben çocuklarla oynamak için yukarı çıkıyorum” dedi Satinov.

İhtiyarlar ile arabaya bakar gibi görünen korumaların arasındaki Saşenka “Gideon’un tutuklanacağını biliyor muydun?” diye sordu.

Vanya karısının pürüzsüz ellerini tuttu. “Çalışmalarımın memnun olduklarından eminim. Pek detay bilmiyorum, ama bu konudan bana bahsettiler, ben de ‘Yoldaşlarımızın onu kontrol etmesine izin verelim’ dedim. Anlıyor musun? Bunun hiçbir şekilde bize dokunmayacağından eminim.”

Saşenka Vanya’nın güven veren emekçi yüzüne, çizgili alnına ve kırışık üniformasına baktı. Güvende olduklarını duyunca çok rahatlamıştı. “Gideon özel bir dosyaymış” dedi kendi kendine, yabancıları tanıyan, Paris’te genelevlere giden, İngiliz gazetelerine röportaj veren Avrupalı bir yazar. Kocasının kaya gibi duruşuna bir kez daha minnettar olmuştu. Sonra Vanya’nın işinin “şen şakrak” olduğunu söyleyen Benya’yı anımsadı ve bu düşünce o günün erken saatlerinde vücudunda dolaşan Benya’nın dudaklarının lezzetli anısıyla dağıldı. Tedirginlik omurgasından aşağı yayıldı.

Yukarıda Karbeyaz ve Karlo, Satinov’u kovalıyorlardı. Çocuklar Satinov’u yakalayıp gıdıklamaya başladığında Saşenka içeri girdi.

“Söylesene Herkül Amca” dedi vaftiz babasının dizlerine oturan Karbeyaz, “yastıklar nerede yaşar?”

“Yastıkistan’da tabii ki.” Satinov Karbeyaz’ın hayal dünyasının gelişmesine çok yardımcı olmuştu. “Bunlar Orman Yastığı mı, Gökyüzü Yastığı mı, yoksa Deniz Yastığı mı?”

“Herkül, gerçekten çok şakacısın” dedi Saşenka. “Kendi çocuklarına çok iyi bir baba olacaksın!”

“Bu çocukları çok seviyorum” dedi Satinov; botlarını çekiştiren Karlo’ya teslim olmuştu.

Carolina odaya gelip yemeğin hazır olduğunu söyledi.

19

Araba Kızıl Meydan ile Devrim Meydanı’nı geçip Lubyanka Meydanı’na gitmek üzere tepeye tırmanırken Gideon korkudan uyuşmuş gibiydi. Gri granitten beş katlı devasa bina ile sarı tuğladan üç kat arabayı gölgelerken yaşlı adamın görüşü bulanıklaş-

tı. Araba dönüp Lubyanka Hapishanesi'ne girdi.

Aklı çalışmaya devam ediyordu. On yıldır görmediği ve 1935'ten beri telefonla bile konuşmadığı kardeşini vicdan azabıyla düşündü. Samuil, iletişime geçmelerinin onlar için risk almak anlamına geldiğini biliyordu besbelli. Ama şimdi neredeydi o?

Gideon kardeşinin Büyük Donanma Caddesi'ndeki malikânesini anımsadı, Kral Edward döneminden kalma antikalarla dolu o çalışma odasında tırs sandalyesine binen Samuil'i düşündü. Yani o var olmaktan vazgeçmişti, öyle mi?

Gideon bir an bile düşünmeden başını eğdi ve kardeşi için Kadış okumaya başladı; ölümler için yapılan bu Musevi duasını hatırlayabildiği için şaşkındı... Ölümle yüzleşenler çocukluklarına, ailelerine dönerler. Gideon, kızı Muçe'yi dünyadaki herkesten daha çok sevdiğini fark etti. "Boynumun arkasında yedi gram yedikten sonra Muçe beni anlayacak mı, hatırlayacak mı?" diye düşündü. Göğsündeki acı dayanılacak gibi değildi. Korkudan neredeyse ağlayacaktı.

"İşte geldik!" Genç adam, Gideon'a gülümsedi. Ona mahkûmuş gibi davranmıyordu. Aksine, üniformalı bir Çekist Gideon'un kapısını açtı ve arabadan çıkmasına yardım etti. Tabii, ben de edebi bir şöhretim, diye düşünen Gideon biraz kendine gelebildi. Şöhret gibi güçlü bir içki yoktu.

Yaşlı adam oraya park edilmiş Buick'ler ile ZiS'leri fark etti. Tutukluları getirdikleri bahçe burası değildi.

Gideon genç adamın eşliğinde ahşap kapılardan geçip mermer bir hole girdi, sonra ortasına mavi bir halı serilmiş ahşap panelli bir koridoru geçti. Etrafta NKVD üniformalı memurlar, sekreterler koşuşturuyorlardı. Burası herhangi bir devlet dairesi gibiydi. Gideon hapishaneye götürülmediğini anlayıp rahatladı, ancak bu durumun ne anlama geldiğini bulmaya çalışıyordu. Son zamanlarda ne yazmıştı? Ne demişti? Avrupa'da olanlar onu da ilgileniyor olabilir miydi? Musevi'ydi ve Dışişleri Komiseri Litvinov'u işten atmışlardı, o da Musevi'ydi. Museviler artık sevilmiyor muydu? SSCB Hitler'e mi yaklaşıyordu?

Gideon, Stalin'le hiç tanışmamıştı ve mümkünse bunu asla yapmamaya kararlıydı, çünkü Lider'in garipliğinin sebeplerini içgüdüsel olarak anlayabiliyordu. Stalin açıklığı, açık sözlülüğü önemsiyordu. Açık sözlü düşmanlar ile rezil serserileri, sahte dostlar ile yalancı Bolşeviklere tercih ediyordu. Kusurlu insanları seviyordu. Gideon'u uzaktan seyrediyor; sarhoş bir Hedonist, SSCB adına konuşan ve Parti üyesi olmayan biri, eski bir Menşevik ve eski bir

kapitalist sömürgecinin kardeşi olmasını seviyordu.

“Eğer öleceksem yeterince kadınla seviştim mi?” diye düşündü Gideon birden. “Asla yetti diyemem ki!” Göğsündeki yanma hissi daha artınca nefessiz kaldı.

“Burası benim ofisim” dedi genç adam; arkaya doğru taranmış saçlarının alnının üzerine denk gelen bölgesinde mükemmel bir kıvrım vardı. “Ben Devlet Güvenliği Birimi Önemli Dosyalar Bölümü’nden Müfettiş Mogilçuk. İyi misiniz? Buyurun!” Gideon’a bir ilaç kutusu uzattı. “Nitrogliserin? Görüyorsunuz ya, sizi bekliyordum.”

Gideon iki hap yuttu ve göğsündeki acı azaldı.

Girişteki daktilonun başında eteği yırtmaçlı, iri göğüslü, çilli ve kızıl saçlı bir kadın oturuyordu. Burada bile o eteği kaldırıp yeniyeye dokunmanın vereceği keyfi düşündü Gideon. Masada çiçekler vardı. Kadın Gideon’un şapkasını aldı.

“İçeri girin, Gideon Moiseyeviç” dedi Müfettiş Mogilçuk; endamlı ve genç bir adamdı. Onlar otururken çilli kız çay getirdi, çıkarken de kapıyı kapadı.

“Geldiğiniz için teşekkür ederim Vatandaş Zeitlin” diye başlayan Mogilçuk kalem ve kâğıt çıkardı. Gideon genç adamın saçındaki hindistancevizi aromalı briyantinin tatlı kokusunu alabiliyordu. “Not alabilirim. Bu arada Romm’un yeni filmi *1918’de Lenin*’i gördünüz mü? Yazılarınızın genç bir hayranı olarak bu film hakkında düşündüklerinizi merak ediyordum.”

Gideon neredeyse yudumladığı çayını püskürtecekti. Bu geri zekâlılar onu buraya filmler konusunda muhabbet etmeye getirmek için mi bu kadar korkutmuştu? Hayır, tabii ki sebep o değildi. Çeka yirmili yıllardan beri gerçek entelektüelleri konuşturmak için sözde kültürlü entelektüelleri kullanıyordu. Bu çilli toy çocuk da bu uzun listenin sonundaydı anlaşılan.

“*1918’de Lenin* mükemmel bir film, katil terörist Buharin’in karşısında duran Stalin de çok güzel tasvir edilmiş” diye cevap verdi.

“Romm’u tabii ki çok iyi biliyorsunuz. Peki ya Ayzenştayn’ın *Aleksander Nevski* adlı eseri?”

“Ayzenştayn son derece iyi bir sanatçı ve arkadaş. Film bize, Yoldaş Stalin ve Bolşevizm’in, Rus ulusu ve ulusumuzun düşmanlarına karşı duruşuyla nasıl da uyuştuğunu gösteriyor.”

“İlginç” dedi müfettiş samimi bir ifadeyle, bir yandan da kızıl bıyığıyla oynuyordu. “Benim de yazar olduğumu söylemem gerek. M. Slujba ismiyle basılan detektif hikâyelerimi okumuş olabilirsiniz belki. Bu hikâyelerden biri Sanat Tiyatrosu’nda sahnelenecek.”

“Ah evet” dedi Gideon, kalın bir dergide Slujba Bilmemne’nin bayat dedektif hikâyeleriyle ilgili bir eleştiri okuduğunu anımsamıştı. “O hikâyelerin gerçeklik duygusu verdiğini düşünmüştüm.”

Mogilçuk dişlerini göstererek gülümsedi. “Beni gururlandırıyorsunuz. Teşekkürler Gideon Moiseyeviç, sizden böyle bir iltifat almak... Her türlü yorumu kabul edecekken hem de.” Elini masanın üzerindeki kâğıtlarda gezdirdi ve ses tonunu değiştirmeden konuşmaya devam etti. “Şimdi şunları göstererek başlamama izin verin.” Bir tomar kâğıdı Gideon’a uzattı.

“Bunlar nedir?” Gideon’un kendine güveni yeniden yerle bir olmuştu.

“Yakın arkadaşlarınızın son birkaç yıl içinde yaptığı itiraflardan bazıları.”

Gideon, NKVD antetli kâğıtlardaki daktilo yazılarına ve sayfa köşelerindeki imzalara baktı.

“Siz önemli bir isimsiniz, bu itiraflarda da adınız sık sık geçiyor” dedi toy çocuk; Gideon’a hayran olduğu belliydi. “Tüm bu itiraflar sizden söz ediyor. Şu soruşturma protokollerine bakın, işte şurada!” Gideon karikatürist arkadaşı Aleksey’in Parti liderlerinden birine karşı Troçkist bir eylem planladığını söyleyen itirafını gördü; adam, Gideon’un bombayı (ne bombası?) Kızıl Meydan’a taşıyıp liderlerin anıtmezarlarına fırlatmayı önerdiğini yazmıştı. Dosyanın dışına Aleksey’in fotoğraflarından biri iliştilmişti. Gözlelerinden biri mor olan adam boş boş kameraya bakıyordu. Arkadaşının gözlüklerinin nerede olduğunu düşündü Gideon.

Bu da eski dostu Sergey’di, *İzvestiya* gazetesinin editörlerinden biri olan adamın itirafına göre Gideon Yoldaş, Stalin’in Demyan Bedni’nin kütüphanesindeki kitaplarda yağlı parmak izleri bıraktığı konusunda şaka yapmıştı.

Başka bir dosya: Bu fotoğraftaki deli bakışlı kocakarı, dört yıl önce yazın Kırım’daki Muhalaçka Sanatoryumu’nda tanıştığı ve candan kahkahaları ile güzel göğüslerini keyifle hatırladığı zevk insanı Larissa olabilir miydi? Bu kadın, Gideon’u Yoldaş Stalin’i öldürme hazırlığında olduğu gerekçesiyle ihbar etmiş miydi gerçekten? Ancak sonra Yazarlar Sendikası’nın toplantılarında Larissa, Sergey ve Aleksey’den hainler, yılanlar, alçaklar ve casuslar diye bahsettiğini ve bunların Zinovyev, Kamenev ve Buharin’le birlikte vurulması gerektiğini söylediğini anımsadı Gideon. Dahası böyle davranmasını sağlamak için kimse işkence etmemişti ona.

Arkadaşları neredeydi? Hepsi ölmüş müydü?

Korkudan nefesi kesilen Gideon sarı noktalar görmeye başladı.

Saçları briyantınli bu kaypak Sovyet adamının rahat ve güneşli ofisinin bulunduğu koridorlarda bebek zorbalar koca zorbalara dönüşüyor, hırslı kabadayılar sistematik işkenceciler haline geliyordu. Bu çaresizlik yuvasının bir yerlerinde arkadaşlarının hücrelerinde can verdiği hapishane vardı, belki Gideon da orada ölecekti. Yaşlı adam dünyadaki kötülük karşısında dehşete düşmüştü.

“Bunların hepsi yalan” dedi Gideon. “Bu saçmalıkları reddediyorum.”

Adam nazıkçe gülümsedi. “Bunu tartışmak için burada değiliz şu an. Sizinle konuşmak istiyoruz. Akkrabanız Mendel Barmakid hakkında.”

“*Mendel* mi? Ne olmuş *Mendel*’e? Önemli bir adamdır o.”

“Onu iyi tanıyor musunuz?”

“Kardeşimin rahmetli karısının erkek kardeşi. Evlendiklerinden beri tanırım onu.”

“Peki, *Yoldaş Mendel*’i takdir ediyor musunuz?”

“Arkadaş değiliz. Hiç olmadık. Bana göre o aptaaaldır!” Gideon suçluluk duygusuyla karışık bir rahatlama hissetti. Dağda bir kuzu olduğunu ve kartalın gölgesinin kendisini geçip *Mendel*’e yöneldiğini düşündü. Küçük Tiyatro’da iki oyununu birden yasaklayan *Mendel*’i hiç sevmemişti, ama hayır, bu tür bir kaderi hiç kimse için isteyemezdi. Öte yandan Gideon ellili yaşlarındaydı ve hayatı kucaklamak, yalayıp yutmak konusunda hiç duymadığı bir iştah duyuyordu. Kim hayatı benim kadar çok seviyor, diye düşündü, kim yaşamayı benim kadar hak ediyor? Kendisini değil de *Mendel*’i istedikleri için şükretti Tanrı’ya.

“*Yoldaş Mendel*’i en son nerede gördünüz?”

“1 Mayıs gecesi Palitsinlerin evinde.”

“Onunla konuştunuz mu?”

“Hayır.”

“O kiminle konuşuyordu.”

“Hatırlamıyorum. Onunla ilgilenmiyorum. Beni tasvip etmiyor. Hiç etmedi.”

Gideon, müfettişin *Mendel*’den hâlâ “*yoldaş*” diye bahsettiğini fark etti, bu da konuşmanın balık yakalamak için keşif seferi olduğu anlamına geliyordu. Bu işkenceciler uyduruk komplo teorilerine ekleyecek büyük isimlerin peşinde olurdu hep. Bu yüzden tüm eski dostları Gideon’u ihbar etme gereği duymuştu: NKVD, Gideon’a bıçak sırtında yaşadığını anlatmaya çalışıyordu. Peki, teslim oluyordu. Gideon ellerindeydi ve sorun yoktu! Herkes bıçak sırtındaydı. Yeni Rusya’da herkesin ruhunun sahibi Stalin ve Parti’ydi.

“Elimizdeki itirafların birçoğunda Yoldaş Mendel adı da geçiyor. Yoldaş Mendel, Devrim’in ilk günlerinde oynadığı önemli rolden çok sık bahsediyor mu? 1905’teki öneminden? Sürgünden? Bakü’den? Petrograd’dan? 1917’nin ilk günlerinden? Bu yaptıklarıyla gurur duyuyor mu?”

“Her zaman. Kabak tadı verdi resmen.” Ellerini göbeğinde tutan Gideon beklenmedik bir anda öyle içten güldü ki genç adam da onunla birlikte tiz bir kahkaha attı. “Bütün hikâyelerini ezberledim. Dur durak bilmeden kendiyile övünmez ama.”

“Çayınız bitti mi Vatandaş Zeitlin? Kek ister misiniz? Meyve? Bu samimi sohbetlere çok önem veriyoruz. O yüzden bana bu hikâyeleri anlatın lütfen.”

Genç adam ellerini açtı. Gideon daha da cesaretlendi.

“Eski hikâyelerden seve seve bahsederim, ama ispiyoncu arıyorsanız, bu iş için doğru insan değilim...”

“Çok iyi anlıyorum” dedi Mogilçuk sakince, bir yandan da dosyaları toplamaya başladı. O sırada masaya bir fotoğraf düştü ve Gideon’un göğsü sıkıştı. Sevgili kızı Muçe, 1937’de ortadan kaybolan Komsomol Tiyatrosu yönetmeni Rovinski’yle birlikte yürüyordu. Mogilçuk fotoğrafı hızla aldı ve *papki*’sine koydu.

“O Muçe’ydi” diye bağırdı Gideon.

“Sevgilisi Rovinski’yle birlikte” dedi Mogilçuk. “Rovinski’nin şu an nerede olduğunu biliyor musunuz?”

Gideon başını iki yana salladı. Muçe’nin bu ilişkisini bilmiyordu, kızı ona nasıl da benziyordu. Sevgili kızını korumalıydı.

Mogilçuk kendi sorusuna cevap vermedi. Ellerini iki yana açtı, parmaklarının arasından kum taneleri geçiyordu sanki.

“Mendel’in bütün hikâyelerini mi istiyorsunuz?” dedi Gideon. “Bütün gece sürebilir!”

“Devletimiz size sonsuz zaman veriyor, eğer isterseniz. Küçük sevgiliniz Maşa’yı mı düşünüyorsunuz? O sizin için fazla genç ve istekli! Size kalp krizi geçirir. Hayır, kızınızı düşünüp bize şu Mendel hikâyeleri anlatmanız çok daha iyi olur.”

20

İki gün olmuştu ve Ata Havuzları’nda gün batıyordu. Bu bunalıcı alacakaranlıkta çiftler soğuk havuzların etrafında pembe gölgeler şeklinde yürüyor, ağaçların altında el ele tutuşuyorlardı. Ayaklarının altındaki çakıllar çıtırdıyor, kahkahaları çınlıyordu

ve birisi akordeon çalıyordu. İki adam hareket etmeden bir satranç tahtasına bakıyordu.

Beyaz şapka ve kalçalarını saran beyaz işli bir elbise giymiş olan Saşenka, iki dondurma alıp birini Benya Golden'e uzattı. Birbirlerine çok yakın yürümüyorlardı, ama onları gözleyen biri sevgili olduklarını tahmin edebilirdi çünkü vücutları arasında görünmez iplerle bağlanmışlar gibi belli bir simetri vardı.

"Meşgul müsün?" diye sordu Saşenka.

"Hayır, yapacak hiçbir şeyim ve hiç param yok. Ama..." burada Benya fısıldamaya başladı, "senin şu keyif veren yazın için her gün çalışıyorum! Biraz daha alabilir miyim? Sana bakabildiğim için öyle mutluyum ki... Seni yine öpmek, tadını almak istiyorum."

Gözlerini kapatan Saşenka iç geçirdi.

"Devam edebilir miyim?"

"Konuşmanı dinlemek istediğime inanamıyorum ama istiyorum."

"Sana çılgınca bir şey söylemek istiyorum. Seninle Karadeniz'e kaçmak istiyorum. Seninle Batum sahillerinde yürümek istiyorum. Deniz kıyısında bizim en sevdiğimiz şarkıları çalan bir laterna var, bu şarkıları sana söylerim, sonra tropikal güneş batarken Mustafa'nın kahvesine oturur öpüşürüz. Bizi kimse durdurmaz, geceyarısı olunca da tanıdığım yaşlı Tatarlar bizi teknelerine alır ve Türkiye'ye götürürler..."

"Peki ya çocuklarım? Onları asla bırakamam."

"Biliyorum, biliyorum. Seni bu kadar çekici yapan şeylerden biri de bu."

"Utanç verecek derecede ahlaksızsın Benya. Seninle ne yapıyorum *ben*?"

"Mükemmel bir annesin sen. Ben hayatım boyunca yanlış davranışlarda bulundum, ama sen öyle yapmadın. Sen kanlı canlı gerçek bir kadınsın; Parti'nin kadın yöneticilerinden biri, editör ve annesin. Anlatsana, dergi nasıl gidiyor?"

"Çılgınca yoğun. Kadın Komitesi, Aralık ayında Yoldaş Stalin'in altmışıncı doğum günü şerefine bir şölen planlıyor; Devrim bayramları için özel sayı hazırlıyoruz; Karbeyaz'ı Artek'teki Öncüler Kampı'na götürmeyi başardım, o meşhur kırmızı fuları takabilmeyi hayal etmeye başladı bile. Ama en önemlisi Gideon eve döndü."

"Ancak ölüm cezası alabilir yine de, biliyorsun ya. Onunla oltadaki balık gibi oynuyor olabilirler."

"Hayır, Vanya bir şey olmadığını söylüyor. Yoldaş Stalin Kongre'de..."

"Parti saçmalığı duymak istemiyorum Saşenka" dedi Benya

hemen. "Senin kongrelerin hakkında konuşmaya zamanımız yok. Sadece şimdi var, sadece biz."

Köşeyi döndüler, birden yalnız kalmışlardı. Saşenka Benya'nın elini tuttu. "Beni görmeye can atıyor musun?"

"Her gün. Her dakika."

"O halde neden bu kadar yaramaz ve kurnaz bakıyorsun? Neden getirdin beni buraya?"

Başka bir meydana açılan kemerli bir girişe doğru ilerliyorlardı. Kimsenin gelmediğinden emin olan Golden, Saşenka'yla birlikte kemerli girişe yöneldi. Meydana çıkıp emeklilerin sardunya koyabildikleri için çok sevdikleri cinsten külüstür bir kulübeye geldiler. Benya bir anahtar çıkardı. "Yeni kır evimiz burası."

"Kulübe mi?"

Benya ona bakıp güldü.

"Burjuvazi ahlakını gösteriyorsun şu an."

"Ben komünistim Benya, ama sevişmeye gelince istesem daha aristokrat olamam!"

"Buranın Prens Yusupov'un veya Kont Şeremetev'in gizli köşkü olduğunu düşün!" Ahşap kapıyı açtı. "Gör! Hayal et!"

"Bunu yapabileceğimi bir an bile düşünmüş..." Saşenka, Vanya'yla Sovyetlerin Altıncı Evi'nin küçük yatak odasındaki ranza yığnında geçirdiği günlerin çok eskilerde kaldığını fark etti. Evet, o Bolşevik'ti, ama kendi lüksleri vardı. "Burası pis ve gübre kokuyor."

"Hayır, bu Madam Chanel'in yeni parfümü."

"Şu bahçıvan beli mi?"

"Hayır, Barones Saşenka, o mücevherlerle süslü bel, imparatoriçe için Dresden sanatçıları tarafından yapıldı."

"Şu iğrenç bez parçasına ne demeli?"

"Bu battaniye mi? Bu barones rahat etsin diye ipek ve çinçilya karışımı bir örtü."

"Buraya girmiyorum" dedi Saşenka sertçe.

Golden'in yüzü düştü, ama yine de üsteledi. "Peki, sana bu kapının, bizi kimsenin bulamayacağı ve benim seni hayattan daha fazla seveceğim gizli dünyamıza açıldığını söylersem? Malikâne değil, biliyorum. Acınası bir bahçe kulübesi olabilir, ama seni bu korku dolu dünyadaki kısa hayatımın bir saniyesini bile boşa harcamadan sevebileceğim bir kulübe aynı zamanda. Sana aptalca gelebilir, ama hayatımın yazında geldin sen. Yaşlı değilim, artık genç de sayılmam, kendimi tanıyorum. Sen hayatımın kadınsın, son nefesimi verirken hatırlayacağım kadınsın." Birden çok ciddileşti, ceketinin cebinden çıkardığı kitabı Saşenka'ya uzattı; Puşkin'in bir

kitabıydı. “Bunu, bu anı hiç unutmayalım diye hazırladım.”

Saşenka kitabı açtı ve en sevdiği şiir olan “Tılsım”ın bulunduğu sayfada nadir bulunan kuru bir orkide vardı.

Benya okumaya başladı:

*“Kaybetmemelisin
Gücü mutlaktır,
Aşk verdi onu sana.”*

“Beni hep şaşırtıyorsun” diye fısıldadı Saşenka. Öyle duygulanmıştı ve onu öyle çok öpmek istiyordu ki elleri titredi. Kulübeye girdi, kapıyı ayağıyla kapattı. Oradaki her şey, aletler, tohumlar, hat-ta eski çizmeler kendisi kadar aşk dolu ve canlı gözükte gözüne.

Benya onu kollarına aldı; bakışlarına, dudaklarına bakan Saşenka adamın söylediğinde ciddi olduğunu, yani onu şu an bu özel dünyada gerçekten sevdiğini anladı. Bu insanın başına bir ya da iki kez gelecek, bazen de hiç olmayacak bir şeydi. Saşenka bu fırsatı şişelemek, saklamak, hafızasının her zaman uzanıp tekrar tekrar yaşayabileceği kadar yakın bir bölmesine koymak istiyordu. Ancak öylesine kaptırmıştı ki kendini, bu düşünceyi aklında tutamadı. Sadece Benya’ya uzanıp eve gidene kadar defalarca öptü onu. Ancak ayrırlarlarken bile “*Kaybetmemelisin, Gücü mutlaktır, Onu sana aşk verdi*” diyordu kendi kendine. Biri ona bu sözleri söylediği için duyduğu sevince ve şansına inanamıyordu.

21

“Yine ne var? İskân Komitesi’ne şikâyet edeceğim. Bu ne gürültü? Saat sabahın üçü!” diye bağırdı Merkez Komite Üyesi, Orgbüro Üyesi, Merkez Kontrol Komisyonu Başkan Yardımcısı ve Yüksek Sovyet Üyesi Mendel Barmakid. Kapıdaki gümbürtüye kızı Lena da uyanmıştı, ancak babasının anlamsız sinirine gülümseyen kız bir süre öylece yattı ve babasını güvelerce yenmiş, lekeli sabahlığıyla düşündü. Sonra babasının Rıhtım’daki Hükümet Evi’nin kapısını açtığını duydu.

“Ne oluyor?” diye bağırdı Mendel’in karısı Nataşa.

İşte annem de uyandı, diye düşündü Lena, Eskimolara benzeyen Yakut Türkü şişman kadının yerleri süpüren mavi kaftanıyla dolaştığını düşündü. Anne babası birileriyle konuşuyordu. Kim olabilirdi ki bu adamlar?

Lena yataktan fırladı, kırmızı sabahlığını giydi, gözlüklerini taktı ve odasından çıkıp ön kapıya yöneldi.

Kızarmış gözlerini ovuşturan babasının NKVD üniformalı bir deve yan yan baktığını gördü. Kırmızı-mavi üniforması ve parlak botlarıyla kusursuz görünen Bogdan Kobilov'un gösterişli yüzüklerle dolu elinde binici kırbacı, diğer elindeyse kabzası taşlarla süslü bir Mauser vardı. Barmakid ailesinin üç üyesine bakan adam yalnız değildi.

"Kim o? Ne istiyorlar baba?"

Mendel cevap vermeye fırsat bulamadan Kobilov koridora girdi, Lena'yı gözleri sulandıran Türk kolonyasıyla kör ediyordu neredeyse. "İyi akşamlar Mendel. Merkez Komite'nin emirleri doğrultusunda bizimle geliyorsun" dedi çok da baskın olmayan Gürcü köylüsü aksanıyla.

"Onu götüremezsiniz" dedi Lena yolu kapatarak.

Peki! Geri çekilin" dedi Kobilov şaşkıncı derecede yüksek bir sesle. "Zorluk çıkarıp zamarımı boşa harcamama neden olursanız, şu küçük kısrak da dahil hepinizi un ufak ederim. Zorluk çıkarmazsanız, sizin için iyi olur. Takdir edersiniz ki gecenin şu saatinde başka şeyler yapıyor olmayı tercih ederim." Kaslarını esnetti.

Lena, işkencecinin mücevherlerine ve karmakarışık saçlarına baktı, o sırada babası elini Lena'nın omzuna koydu ve kızını Kobilov'un yolundan çekti.

"Teşekkürler Vladlena" deyip pis pis sırttı baskıncı. Lena'nın ismi Vladimir Lenin'in kısaltması olan Vladlena'ydı.

"İyi akşamlar yoldaşlar" dedi Mendel hiç kaybetmediği o Lehçe-Alman İbranicesi aksanıyla. "1900 yılından beri Bolşevik olarak Merkez Komite'den gelecek her emre uyarım."

"Güzel!" Kobilov alaylı bir ifadeyle gülümsedi.

Yirmi yaşında bir öğrenci olan Lena, Gürcistan'ın köylüsü olan bu eğitimsiz gizli polisin iddialı, havalı, entelektüel eski Bolşeviklerden ve Sovyet asillerinden nasıl da nefret ettiğini hissedebiliyordu.

"Giylenebilir miyim Yoldaş Kobilov?" diye sordu Mendel.

"Karın ile kızın sana yardım etsin. Benim çocuklardan biri başınızda duracak. Silahlar nerede?"

Yoldaş Stalin'in intihardan nefret ettiğini Lena'ya babası söylemişti.

"Yatağın yanındaki komodinde Nagant var, çalışma odasında da Walther var" dedi Mendel topallayarak yatak odasına giderken.

"Oturmam lazım" dedi Nataşa. Oturma odasındaki divana yığıldı.

"Anne" diye haykırdı Lena.

“İyi misin Nataşa?” diye bağırdı Mendel.

“İyiyim. Lena, babanın giyinmesine yardım et lütfen.” Nataşa başını divana koydu, nefes almakta zorlanıyordu.

Lena annesine bir bardak su getirdi ve çekmeceleri karıştırıp Mendel’in çalışma odasına bir kâğıt yığını oluşturan Çekistleri izledi. 1937-1938 yıllarında oturdukları blokta hemen her akşam baskınlar ve tutuklamalar olmuştu; Lena sabahın erken saatlerinde asansörlerin çalıştığını duyar, NKVD’nin Kara Kargalarının bahçeye park edildiğini görürdü. Sonraki sabah apartmanda NKVD tarafından mühürlenmiş kapılar olurdu. “Çeka Devrim’i savunuyor” demişti babası. “Bundan kimseye bahsetme.” Ancak her şey bitmişti. Tutuklamalar bir yıl önce sonlanmıştı. Bir yanlışlık olmalı, diye düşündü genç kız.

“Mendel” diye bağırdı Kobilov, “Merkez Komite’den gelen herhangi bir mektup var mı sende? Eski belgeler?” Yoldaş Stalin’in gönderdiği mektupları kastediyordu. “Günlüklerin?”

“Kasada; kasa açık” dedi Mendel yatak odasından. Kasadakileri görünce Lena da şaşırdı: Stalin’in sürgünden gönderdiği kartpostallar, 1920’lerden kalma notlar, sararan büyük dosya kâğıtlarına daktiloyle yazılmış günlükler, günlüklerin üzerinde Mendel’in örümcek ağına benzeyen yazısı. Babası ne kadar alçakgönüllüydü. Maceralarını anlatır, ancak asla isim vermezdi. “Lena!”

Lena babasının bulunduğu yatak odasına gitti. Gardırobu açıp babasının siyah takım elbisesini, siyah fötr şapkasını, tabanlıkları ayakkabılarını, deri kravatını, Lenin Nişanı’nı çıkardı. Sonra babasını daha da endişelendirmemek için duygularını gizlemeye çalışarak annesinin çoğu zaman yaptığı gibi giyinmesine yardım etti. Mendel hazır olana dek hiçbir şey söylemedi. “Teşekkürler Lenoşka.”

“Ne oluyor baba? Biliyor musun?” diye sordu, sonra babasının canını sıkabileceği için sorduğuna pişman oldu.

Mendel başını iki yana salladı. “Muhtemelen hiçbir şey yok.”

Mendel oturma odasına girdi ve karısını alnından öptü. “Seni seviyorum Nataşa” dedi derin ses tonuyla. “Yaşasın Parti!” Sonra kızına döndü.

“Ben aşağıya kadar geleceğim” dedi Lena; uyuşmuş gibiydi. Hole çıkınca, topallayan babasının, aile fotoğrafları, kâğıtlar, mektuplar ve Mendel’in ünlü kitabı *Bolşevik Ahlakı*’nın notlarından oluşan bir yığının üzerinden atlamasına yardım etti. Yerde tüm hayatlarının yitik bir kolajı vardı.

Gösterişli, ama gıcırdayan asansörle aşağı indiler. Dışarıda hava ılıktı. Kremlin Sarayı ihtişamla parlıyordu. Saat bu kadar

geç olmasına rağmen Taş Köprü'de iki sevgili vardı ve koca bina-
nın pencerelerinden birinde tango müziği yayılıyordu. Trafik yok-
tu, Packard marka bir gezinti arabası ile motorları bağırان bir
Kara Karga vardı.

Güvenlik Komiseri Kobilov bu nemli caddede ciddi bir gizli
polisten çok kâğıt hamurundan yapılmış parlak ve renkli bir kar-
naval heykeline benziyordu.

"Araba bekliyor Mendel" dedi başıyla Kara Karga'yı işaret
ederken.

Lena siyah arabaya doğru ilerleyen babasını izledi; eski moda
takımı ve topukları ses çıkaran botları içindeki adam topallaya-
rak ilerliyordu. Mendel durdu; Lena nefesini tuttu, yüreği ağzına
gelmişti. Mendel kafasını kaldırıp İofan tarafından inşa edilmiş
yeni apartmana baktı ve bir şey söylemedi, ancak yanağındaki bir
kas çekildi. Acımasız, kısa ve öz konuşan, çok çok eski moda
babası duygularını gösteren bir adam değildi, ama Lena babası
tarafından çok sevildiğini bir sürü küçük şeyden çıkarabiliyordu.
Lena daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı. Babasının elini elleri
arasına alıp sımsıkı tuttu. Mendel uzaklara baktı, ancak Lena ada-
mın hırıldadığını duyabiliyordu. Altmış yaşındaki babası şimdi
çok daha yaşlı gözüküyordu.

Sonra Mendel Lena'ya döndü, duygulu bir ifadeyle eğilip selam
verdi ve kızını eski Rus usulüne göre üç kere öptü. "İyi bir komü-
nist ol. Hoşça kal Lena Mendelovna."

"Hoşça kal baba" diye cevap verdi genç kız.

Babasının kahve, sigara, sabun kokusunu içine çekmek, varlığı-
nı ve sevgisini hissetmek istiyordu; onun giysilerine tutunup kaldı-
rma düşmemek, bacaklarına yapışıp gitmelerine engel olmamak
için zor tutuyordu kendini. Ne var ki her şey çok hızlı oldu.

Mendel ona bir daha bakmadı, Lena bunun sebebini anlayabili-
yordu. Basamak çok yüksekti. İki Çekist Mendel'i tuttu ve kaldırıp
arabaya soktu. İçeride metal kafesler vardı, bu yüzden Mendel
oturamadı. Onu da böyle bir kafese kapattılar. Arabanın kapısını
çekerlerken gelen ışıkla babasının yaşlı gözlerini gördü Lena.

Kobilov, limuzinin tavanına vurdu ve geçip yolcu koltuğuna
oturdu. İki araba Kremlin'e giden köprüyü geçip gözden kaybo-
lurken Lena öylece durdu.

Ailenin günlük işlerini de yapan cana yakın apartman görevlisi
merdivenlerde duruyordu, ama hiçbir şey söylemedi ve gözlerini
kaçırdı. Lena, Nataşa'yla ilgilenmek üzere yukarı çıktı.

Annesi hüngür hüngür ağlıyor, konuşamıyordu. Lena oturdu,

ne yapacağını bilemiyordu. Sonra annesinin hapishanede geçirdiği o gece Saşenka'ya sahip çıktığını hatırladı.

Şafak sökünce Lena Saşenka'yı telefon kulübesinden aradı. Karbeyaz'ın çatal bıçak sesleri eşliğinde şarkı söylediğini duyabiliyordu. Saşenka, Granovski'deki dairesinde çocuklarına kahvaltı yaptırıyordu.

"Lenoşka ben" dedi.

"Lenoşka, ne oldu?"

"Babam aniden hastalandı ve... tedaviye alındı." Lena içine doğan hislerle başa çıkmaya çalışıyordu. Gözüne yaşlar hücum etti ve genç kız telefonu kapattı.

"Kimdi o?" diye sordu Karbeyaz. "Lenoşka mı? Lenoşka Teyze şişko bir yastık. Ne oldu anne?"

"Tanrım" diye iç geçiren Saşenka sandalyeye yığıldı, elini alına götürdü. Bu ne demek oluyordu? Önce Gideon, şimdi de Mendel. Saşenka kendini çok kötü hissediyordu.

Tiz sesiyle "Anneciğim" diyen Karlo küçük bir ayı yavrusu gibi dizine tırmandı annesinin. Üstünde mavi pijamaları vardı. "Kendini kötü mü hissediyorsun? Sana bir sarılayım, yüzünü okşayayım ve de işte böyle öpeyim! Seni çok seviyorum anneciğim, sen benim en iyi arkadaşısın!"

Karlo annesini burnundan nazıkçe öptü; Saşenka sevgiyle ürperdi.

22

Cumartesi günü Saşenka Vanya'nın eve gelmesini bekliyordu. Kır evi sessizdi ve bu durgunluk insanı boğuyordu. Çocuklar Carolina'yla kek pişiriyordu.

Güvercinlikteki güvercinler cıvıldıyor, ağaçlarda kargalar ötüyordu. Mareşal Budenni'nin ahırındaki atlar kişniyor, çocukların midillisi de onlara cevap veriyordu. Uzaklarda arılar vızıldıyordu ve yaseminler inanılmaz tatlı bir koku yayıyordu. Yandaki önemli komşu, *Neşeli Ahbablar* adlı filmde bir şarkı mırıldanıyordu. Ancak telefon çalmadı. Satinov tenis maçı için aramamıştı.

Her şey yavaşlamıştı. Saşenka verandada oturmuş, gazete okuyormuş ve dergisinin son okumasını yapıyormuş gibi duruyordu. Gazetelerde hiçbir ipucu yoktu, casus çılgınlığı ve o yılın ilk aylarında yaşanan dava gösterilerine hiçbir gönderme yapılmamıştı. İnsan

lar özgür bırakılıyor, dosyalar yeniden gözden geçiriliyordu. Belki de Saşenka paranoyaklık yapıyordu. Benya'yı aramış ve şifreli bir dille amcasını anlatmıştı. Benya sakince "Sardunyalılar tomurcuklanıyor" deyince Saşenka bahçe kulübesini ve tilsimi anımsamıştı.

Devamlı Benya'yı düşünüyordu. Gelecek hafta buluşabileceklerdi. Benya onu sakinleştirir, Musevi kaderciliğiyle güldürürdü. Eşi benzeri olmayan Benya'sız nasıl yaşayabilmişti bu kadar zaman? Onu aramak istiyordu, ama kır evinden arayamazdı. Yolun sonunda bir telefon kulübesi vardı. Benya onu devamlı kızdırıyor, onu sevdiğini itiraf ettirmeye çalışıyordu. "Bana karşı özel bir şeyler hissetmiyor musun?" diyordu. On gün sonra mı? O, Parti üyesi, anne, editör, eski Bolşevik böyle avare bir yazara âşık olacak? Deli miydi bu adam? Hayır, asıl deli Saşenka'ydı. Ah Benya! Ne olacaktı sonu?

Olanlar kafasını karıştırıyordu. Gideon tutuklanmamıştı, Muçe arayıp "onların" sadece filmler konusunda konuşmak istediklerini söylemişti: "Filmler ve Yunanlılar ile Romalıların tarihi." Mendel'in tarih bilgisi iyiydi. Kendisi tarihti. Tutuklanmasının nedeni Bolşevik geçmişindeki bir şey olmalıydı. Stalin'in eski dostlarından Gürcü Abel Yenukidze, Bakü'deki Bolşevik matbaasının tarihini yazmış, ancak Lider'in bu konuda yaptıklarından fazla bahsetmemişti. Saşenka, Yoldaş Abel'i iyi hatırlıyordu; mavi gözlü, sarı saçlı bu çapkının dansçı kızlardan oluşan bir haremi vardı. Abel 1937'de vurulmuştu.

Ancak Mendel, Abel değildi. Mendel Dayı asla onları karşısına almamıştı ve Stalin için acımasızca savaşmıştı. O, Parti'nin vicdanıydı ve çok konuşmazdı. Neden Mendel, neden şimdi, hem de Terör dönemi gerçekten bitmişken? Mendel'i 1936'da tutuklayabilirlerdi. Mantıklı gelmiyordu.

Yoksa Gideon *aile* tarihi mi demek istemişti? Ancak herkes Zeitlin ailesini ve Lenin'in kâtipliğini yapan Yoldaş Kutup Tilki-si'nin bir milyonerin kızı olduğunu biliyordu. Parti organları onun ve ailesinin etrafında mı dolaşıyordu? Anne babası burjuva olabiliirdi, ama Saşenka sadık hizmeti, emekçi ailesi ve Parti'ye olan inancıyla tanınan Vanya Palitsin'le evlendiği için korunuyordu.

Belki de sorun kocasıyla ilgiliydi. Bunun nedeni, Parti'deki bir çekişme miydi, Beria'nın yeni Gürcüleri ile eski Moskovalılar arasında bir sorun mu vardı? Ancak Vanya asla önceki patronu Yejov'un kölesi olmamıştı ve Beria, Yejov'un katil ruhlu adamlarını aylar önce kovmuştu. Manyaklar gitmişti. Konu kapanmıştı.

Ailesinin tutuklanması illa ki Saşenka'ya dokunmuyordu, böyle söyledi kendi kendine. Benzer olaylar hep oluyordu. Stalin'in

akrabaları Svanidzeler bile tutuklanmıştı. Stalin'in çok sevdiği Yoldaş Sergo'nun erkek kardeşleri de tutuklanmıştı. Saşenka'nın öz babası kayıptı. Stalin, babaların suçlarının hesabının çocuklardan sorulamayacağını söylemişti, ancak Kremlin'de verdiği gizli bir yemekte –yemeğe Vanya da katılmıştı– halk düşmanlarının kökten, evet kökten yok edilmesinden bahsetmişti.

Stalin, tarih ve Parti gizemli bir şekilde işliyordu, Saşenka bunun farkındaydı. Biz Parti mensupları sınıf mücadelesinin ve yaklaşan savaşın etkilerinin arttığı bir zamanda askeri-dini bir düzene gönül vermiş durumdayız, diye düşündü Saşenka. Partimizin başarısı ne kadar büyük olursa düşmanlarımızın bize karşı mücadelesi de o kadar çok olacak: Bu Yoldaş Stalin'in formülüydü. Burjuvazi mantığına değil de Parti'ye ve ideolojinin kutsal kâsesine sadık kalmalıyız. Mendel, politikacı ve bizim kusursuz olmayan ama gelişme gösteren sistemimize göre politika da böyle bir şey. “Her şey güzel olacak” dedi kendi kendine. Mendel de tıpkı Gideon gibi geri gelecekti. Bu yeni, daha az etobur bir dönemdi. Kötü zamanlar geçmişti.

Bir araba yaklaşıncı güvercinlikteki güvercinler uçtu. Saşenka çıplak ayak koşup şoförün kapıları açmasına yardım etti.

Kocası bitkin bir halde arabadan indi, ancak Saşenka onu görünce kendini güvende hissetmişti. Vanya, İçişleri Halk Komiserliği'nde vekil yardımcısıydı ve Mart ayından beri de Merkez Komite üyesi adayıydı. İşte geliyordu, turp gibiydi. Sadece biraz yorgundu, saçlarındaki aklar biraz daha çoğalmıştı, ama eve hep çok yorgun geliyordu zaten.

Saşenka bu kadar endişelenmekle aptallık etmişti. Karbeyaz ve Karlo dışarı koştular. Karlo çıplaktı, Karbeyaz pembe renkli yazlık elbisesini giymişti; ne hızlı büyüyordu. Babaları onları kucakladı, sıktı, tavşanlarını ve yastıklarını selamladı, kekler ile mutfaktaki mumları dinledi, sonra onları içeri gönderdi. Sonra Saşenka'ya baktı, daha önce hiç böyle bakmamıştı, gözleri sinirden karga siyahına dönmüştü. Bir şey söyleyecek oldu, o sırada verandaya ögle yemeğinin hazır olduğu haberi geldi.

Saşenka'ya arkasını dönüp eve yürüdü.

Verandadaki masada yenen yemek her zamankinden uzun sürmüştü sanki. Leylakların sesi cennetten bir koku gibiydi, sonra

Karbeyaz kardeşine ekmek fırlattı. Zıplayan Vanya ekmeği **hava-**da kaptı ve Karbeyaz'ın sandalyesini masadan uzaklaştırdı.

“Yapmayın” diye bağırdı.

Karbeyaz çok şaşırıldı ve ağlamaya başladı. Karlo da dehşete düşmüştü, sonra geniş yüzü yaşlarla doldu. “Ben bir şey yapmadım ki” diyerek ağlamaya başladı. Annesine koştu, ancak Saşenka hiçbir şey söylemedi. Tüm duyuları kocasına odaklanmıştı.

Vanya Saşenka'yla göz göze gelmemeye çalışıyordu, pek bir şey de yemedi. Saşenka tahmin ettiği üzere suçluluk hissetmekten öte öfke hissediyordu. Benya'yı ve onun karşı konulamaz eğlence anlayışını, Rabelais'e benzeyen müstehcenliğini, hassaslığını özledi.

“Vanya, uyumalısın” dedi en sonunda.

“Öyle mi? Ne işe yarayacak bu?”

Saşenka ayağa kalktı. “Çocukları nehre yüzmeye götürüyorum.” Saat 14.30'du.

Vanya çalışma odasına yöneldi.

Çıplak ayaklı Saşenka, bir yandan havluları taşıırken bir yandan da çocukları tutup gümüş renkli huş ağaçlarının arasından geçirerek Moskova kıyılarında ilerliyordu. Yürürken bile Benya'nın hayatını nasıl da değiştirdiğini düşünüyordu. “Vanya gecelere kadar çalışıp asık suratlı geliyor eve hep” dedi kendi kendine.

Bacakları çıplaktı ve güneş elmacıkkemiklerini, omuzlarını ve dizlerini yalıyordu sanki. Bacak arası terlemişti, baldırları birbirine değiyordu. Parmak aralarındaki kiri bile hissedebiliyordu sanki. İç Savaş'ın ve yirmili yılların genç Saşenkası böyle bir şeyi asla hissetmezdi; otuzlu yıllarda ise Parti'nin işleri çok ciddiye, Saşenka da Parti'nin kampanyaları ve sloganlarıyla meşguldü. O zamanlar Saşenka kasıtlı bir şekilde kasvetli giyiniyordu; en sade, en kahverengi çoraplar, şekilsiz elbiseler, her zaman aynı bezle bağlanarak yapılan sımsıkı bir topuz. Şimdi her şey hislerine hitap ediyor, bu da Saşenka'yı çok şaşırtıyordu. Düğmeli elbisesi kalçaları ile boynunu oksuyordu. Saşenka, Benya'ya çamın lezzetli kokusunu ve yaptığı, hissettiği her şeyi tüm ayrıntılarıyla anlatmayı özlüyordu. Serin bir meltem elbisesinin eteklerini hafifçe kaldırdı, bacaklarını ortaya çıkardı.

Benya'yı ve vücudunda gezen ellerini, dans edişini, ağzını kocaman açıp gülüşünü düşünüp sırttı. Kitaplardan, filmlerden, tablolardan, oyunlardan bahsediyorlar; nasıl da gülüyorlardı. Bu kahkahalar Saşenka'nın bacak arasına, göğüslerine ve dudaklarına kadar yayılıyordu: Hepsi Benya'ya aitti.

Nehrin pembe çiçekler açmış kiraz ağaçlarıyla kaplı kısmına geldiler. Karbeyaz kendine bir dal kopardı. Kısa süre sonra hepsinin yüzlerinde kiraz suyu lekeleri vardı. Diğer çocuklar yüzüyordu, Saşenka Partili ailelerden bazılarını tanıdı. El sallayıp öpücük gönderdi, atlayıp dalan çocukları alkışladı. Karlo her atlayışında “Bana bakıyor musun anne?” diye bağırıyordu ve Saşenka da her defasında “Her zaman ikizine bakmıyor muyuz?” diye cevap veriyordu. Çocuklar üşümeye başlayınca Saşenka onları kurulayıp giydirdi.

Ormanın içinden yürüyerek eve döndüler. Ağaçların altında onları bir çançiçeği ordusu bekliyordu. Karbeyaz ve Karlo, Orman Yastıkları için kamp inşa etmeye başladılar; yosundan koltuklar ile ağaç gövdesinden sarayların dünyasında kaybolmuşlardı.

Saşenka yolun kenarındaki banka oturup onları izledi. Çocukları bu yoldan getirmesinin bir sebebi vardı. Gözleri çocukların kampı ve telefon kulübesi arasında gidip geliyordu. Yapmalı mıydı, yapmamalı mıydı? Hayır, aramayacaktı.

“Canlarım, eve gitmeliyiz” dedi.

“Hayır!” diye bağırды Karbeyaz. “Oyun oynamak istiyoruz.”

Saşenka telefon etmek zorunda olduğunu ve hep bu telefonu kullanacağını biliyordu. Gözlerini kapadı. Benya, yazarların köyü Peredelkino’daki harabe kır evinde olacağını söylemişti. Saşenka’da bu evin numarası vardı ve buluşmak istediğini söylemeyi düşünüyordu. Kürekler ile sardunyaların arasında bir araya gelebilecekleri herhangi bir bahçe kulübesinde buluşabilirlerdi! Ancak Mendel konusu açıklığa kavuşuncaya kadar beklemek zorundaydı. Ayrıca, Benya ailesiyle birlikteydi.

Ancak onu yine de arayacaktı. Telefonu Benya’nın eşi açarsa, kendini editör olarak tanıtacaktı. Onunla dergi için bir makale yazması konusunda birlikte çalışıyordu gerçekten de: “Gerçek Sovyet insanların maskeli balosunda eğlenmenin yolları! Elbiselerinizi, maskelerinizi ve yemeklerinizi hazırlama yolları!”

Çocuklar kumlu yolda dans ederlerken Saşenka Benya’nın numarasını çevirdi. Telefon çaldı, çaldı. Cevap yoktu. Saşenka kendini telefona yaslanmış bir halde mucizenin gerçekleşmesini ve Benya’nın sesinin kablolar aracılığıyla kulaklarına gelmesini beklerken buldu. Aptallığına inanamayarak kafasını iki yana sallayıp kendini durdurdu.

“Bekleyeceksin Benya Golden. Sana haber vermenin bir yolunu bulacağım” dedi kendi kendine. “Seni sevdiğimi söyleyecektim sana.”

24

Saat dörtte Saşenka kır evine döndü. Evin ön cephesindeki beyaz sütunlar, ahşap masa, hamaklar Devrim'den önce Zemblişino'da geçirdiği yazları hatırlattı ona. Çocuklar çok yorgundu, Carolina onları dinlenmeleri için odalarına götürdü.

Vanya bahçede oturuyordu; üzerinde kırmızı işli köylü gömleği, botları ve bol pantolonu vardı. Botlarını hiç çıkarmazdı.

“İyi misin Vanya?” diye sordu. “Mendel'den haber var mı?”

Vanya hareket etmedi. Sonra yavaşça ayağa kalktı, Saşenka'ya döndü ve yüzüne bir yumruk atıp kadını yere serdi. Yumruk o kadar kuvvetliydi ki Saşenka pek bir şey hissedemedi, çimenlerin üzerinde sessizce yatarken dilindeki kan tadını alabiliyordu.

Geniş yüzü kasılan Vanya onun başında duruyor, koca ellerini devamlı yumruk yapıp açıyordu. Saşenka ayağa kalkıp kocasına saldırdı, ona bağırarak üzere ağzını açtı ancak Vanya onu bileğinden tutup yere fırlattı.

“Nereye gittin, seni iğrenç kaltak?” Üzerine doğru eğiliyordu. Bu karmaşada bile ikisi de çitin öte tarafında yaşayanların, evde çalışanların ve korumaların farkındaydı: Herkes dinliyor, herkes rapor ediyordu. Vanya ona vurduktan sonra bile hâlâ yaz gününün vızıltılarının arasında fısıldaşıyorlardı, kimse bağırılmıyordu.

“Göle yüzmeye gittik.”

“Telefona.”

“Telefonun yanından geçtim...”

“Ve aradın, değil mi?”

“Davasına baktığın insanlardan biriymişim gibi konuşma benimle! Aramışsam bile ne olmuş? Telefon konuşması yapamaz mıyım?”

“Kimi aradın?”

Biliyordu; anlamıştı Saşenka, dehşete düştü.

“O Musevi yazarı aradın, değil mi? Aramadın mı? Benim yapma şansım olmadı mı sanıyorsun? Sana hep sadık olmadım mı?”

“Bilmiyorum.”

“Peki, sana söyleyeyim, bu kadar yıldır senden başka tek bir kadına dokunmadım Saşenka. Sana taptım. Senin için her şeyi yaptım. Sana her şeyi vermedim mi?” Sonra tıslayarak konuşmaya başladı: “Onunla bizim evimizde tanıştın, seni orospu! Benim çocuklarımı yolun aşağısına götürdün ve o Musevi yazarı aradın!”

Ne biliyordu? Saşenka olasılıkları oyun kartları misali kardı çılginca: Eğer ona telefon ettiğini biliyorsa, bu neyi kanıtlıyordu?

Ona makale verdiğini biliyorsa, aramasında ne gibi bir sakınca vardı ki? Eğer oteli de biliyorsa o zaman yanmıştı!

Vanya başında dururken Saşenka onun kendisine bir daha vuracağını veya tekme atacağını düşündü, çocuklarının uyuduğu evin bahçesinde yapacaktı bunu.

“Yattın mı onunla?”

“Vanya!”

“Önemli değil, Aleksadra Samuilovna. Artık önemli değil. Bu onun çok ötesinde bir şey. Onunla konuşamazsın çünkü orada değil.”

Kocasının söylediklerinin anlamını idrak ettiğinde kanayan dudağına dokunuyordu.

“Ne diyorsun sen?”

Vanya, yüzünü Saşenka’nınkine yaklaştırdı. Çok terlemişti ve teri asit gibi kokuyordu. “Orada değil Saşenka! Gitti. Ödülü bu oldu!”

Saşenka çılgına döndü, bu deli öfkesi onu da şaşırttı. “Senin intikamın bu mu yani? Çekistler eşlerinin sadık olmasını böyle mi sağlıyorlar? Kendinden utanmalısın! Senin Parti’ye hizmet ettiğini sanmıştım! Ona ne yapacaksın peki? Hücrede sopayla mı döveceksin? Her gün yaptığım bir şey mi bu Vanya?”

“Anlamıyorsun.” Vanya aniden oturdu. Ellerini, saçını ovuşturup gözlerini kapadı. Sonra ayağa kalktı ve yavaşça eve yürüdü.

Saşenka titreyerek ayağa kalktı. Benya tutuklanmıştı! Doğru olamazdı bu. Ona ne olacaktı? Onun acı çektiği düşüncesine dayanamıyordu. Benya neredeydi?

25

“Anneciğim!” Karlo ağlıyordu. Hep mutsuz uyanırdı.

“Babamla sen neden öyle konuşuyorsunuz?” dedi bahçede dans eden Karbeyaz. “Anne, neden dudağın kanıyor?”

“Ah” dedi Saşenka; yaşananlardan dolayı ilk kez utandı. “Kapıya çarptım.”

“Seni iyileştirmek istiyorum anne. Dudağına bant yapıştırılalım mı?” diyen Karlo Saşenka’nın dudağına dokunup ellerini öptü, coşkulu ve neşeli Karbeyaz ise bahçede midilli misali koşuşturuyordu. Saşenka, Vanya’nın çalışma odasına giden koridora baktı, olasılıklar beyrinde dönüp duruyordu. Vanya ona vurduğu için neredeyse memnun olacaktı, çünkü hırsını çocuklardan çıkarmamıştı. Benya

acı çekmeyecekse her tarafı morarana kadar dövülmeye de hazır-
dı. Peki ya Benya görüldüğü gibi biri değilse? Boynuzlanmış bir
koca intikam alsın diye değil de şüpheli element, yani Troçkist
casusu gibi bir şey olduğu için tutuklandıysa? Yoksa Vanya tutuk-
lanmayı sırf Saşenka'ya acı çektirmek için mi uydurmuştu? Yoksa
başı gerçekten belada olan Mendel, onu ve arkadaşlarını ihbar mı
etmişti? Her olasılık düşüncelerinde olgunlaşırken, çocuklar ona
bağırncaya kadar yeni şeyler düşünmeye devam etti.

“Anneciğim, bana bakıyor musun?” Önce Karbeyaz, sonra Kar-
lo aynı soruyu sordu. Saşenka insanı çileden çıkaracak kadar
yavaş geçen bu günde Moskova düzlüklerinin tüm güzellikleriyle
dolu gümüş ağaçlarının arasında uyurgezer gibi yürüdü.

Ne yaptım ben, diye düşündü, ne yaptım ben?

Sonunda saat sekiz oldu ve yatma vakti geldi.

Kahverengi gözlerini annesininkilere diken Karlo “Uyuyana
kadar okşayacak mısın beni?” diye mırıldandı.

“Alnını on bir kez okşarım” dedi Saşenka.

“Tamam anneciğim, on bir kez.”

Saşenka genelde tamamen Karlo'yla meşgul olurdu, ama
bugün aklı başka yerdeydi. Neredeydi? Lubyanka'nın hücrelerin-
de Benya'yla mıydı? Zindanlarda Mendel'le miydi? Bu, kendisi ve
ailesi için ne demek oluyordu? Şüpheden kurtulmak için dua etti,
ancak bir yandan da korkuyordu.

“Anneciğim, sana bir şey söyleyebilir miyim? Anne?”

“Evet, Karlo.”

“Seni kalbimden seviyorum anne.” Bu yeni bir ifadeydi ve Saşen-
ka'yı kalbinden vurdu. Yavrusunu kaldırıp ona sınıksı sarıldı.

“Ne güzel bir şey söyledin canım. Annen de seni kalbinden
seviyor.”

Ellerini oğlunun ipeksi alnına koydu ve beraber saydılar: Saşen-
ka, Karlo'nun alnını on bir kez okşadı ve çocuğun gözleri kapandı.
Şükür ki Karbeyaz çok yorgundu, sorun çıkarmadan uyudu.

Güzel ama boğucu bir yaz günüydü. Ev koca kelebekler, uyku-
cu çançiçekleri ve kaynaşan yeşil sinekler tarafından gözetleni-
yordu. Tavandaki pervaneler dönüyordu. Carolina odasındaydı.

Kimse telefon etmemişti.

Venya verandadaki sallanan sandalyede oturuyor, içki ve siga-
ra içiyordu. Museviler kriz anında içmez, diye düşündü Saşenka,
isilik çıkarır, kalp çarpıntısı yaşarlar. Babasını hatırladı. Van-
ya'nın sandalyesi gıcırdayarak bir ileri bir geri gidiyordu; bu onu

uzun yıllar öncesine, babasının tırıs sandalyesine götürdü.

Zamanı gelmişti. İhlamur ağacındaki kargalar ötüyordu. Saşenka endişeyle kocasına yaklaştı.

“Vanya?” dedi. Benya’yı nasıl öğrendiğini ve neler bildiğini duymak zorundaydı. O zamana kadar hiçbir şeyi itiraf etmeyecekti.

“Vanya, ben bir şey yapmadım” diye yalan söyledi. “Flört ettim. Çok üzgünüm...” Kocasından şiddet bekliyordu, ama Vanya yüzünü ona döndüğünde adamın gözlerinin nemli ve şişmiş olduğunu gördü. Vanya çok sarhoş olduğu zamanlarda izlediği üzücü filmler, alaydaki toplantılar ve Karbeyaz’ın piyesi dışında hiç ağlamamıştı.

“Üzülmeye” dedi.

“Benden nefret ediyor musun?”

Vanya başını iki yana salladı.

“Bana bildiklerini anlat lütfen.”

Vanya konuşmaya çalıştı, ama bu yaz gecesinde sessizce ağlar-ken büyük ağzı, kasılmış çenesi ve oyuncak ayılarınkine benzeyen gözleri anlamını kaybetmişti.

“Çok yanlış bir şey yaptığımı biliyorum Vanya. Çok üzgünüm!”

“Her şeyi biliyorum” dedi.

“Her şeyi mi? Bilecek ne var ki?”

Yorgunluk ve acıyla inledi. “Boşuna uğraşma Saşenka. Karı koca olmanın ötesine geçtik artık.”

“Beni korkutuyorsun Vanya.”

Günbatımının kan kırmızı rengi gökyüzüne yayılırken Vanya’nın gözlerinden yaşlar boşandı.

26

Saşenka sallanan sandalyenin başında dururken yasemin kokusunu içine çekiyordu. Mendel’i düşünüyordu. Benya’yı düşünüyordu. Ve odalarında uyuyan çocuklarını düşünüyordu.

Vanya sonunda sandalyeden kalktı. Sarhoşluğu, alkoliklerinkine benziyordu: Kendindeydi, sadece gözleri kızarmıştı. Saşenka’yı kendine çekip kaldırdı. Saşenka çok uzun zaman sonra Vanya kendisine dokunduğu için memnundu. Kafesteki tavşanları ve mutlu mutlu dolaşan midilliği gördü; o ve Vanya hep oldukları gibi yalnızlardı.

“Senden ayrılabilirim” dedi Saşenka. “Kimsenin bilmesine gerek yok. İzin ver boşanayım ve benden kurtul. Boşa beni!” Bir-

kaç saat önce Benya'yla kurduğu bir hayaldi bu, şimdiyse çaresizlik anlamına geliyordu. "Korkunç bir şey yaptım! Çok üzgünüm, çok üzgünüm..."

Saşenka'nın elini daha sıkı tutan Vanya "Böyle söyleme" diye fısıldadı. "Sana tabii ki kızgınlım, seni aptal. Ama incinecek zamanımız yok şu an."

"Tanrı aşkına, ne demek istediğini açıkla bana. Kim biliyor?"

"Onlar her şeyi biliyorlar, hepsi benim hatam" dedi.

"Lütfen, ne olduğunu anlat bana!"

Vanya ona aniden sarıldı; boynunu, gözlerini, saçını öptü. "Dışişleri Komiserliği'nden uzaklaştırıldım. Türkistan, Staliansabad'daki yoldaşlarımızı kontrol etmeye gönderiliyorum."

"Peki, seninle geleceğim. Hepimiz Stalinabad'da yaşarız."

"Kendine gel Saşenka. Beni istasyonda tutuklayabilirler. Bu gece beni almaya gelebilirler."

"Ama neden? Bir hata varsa onu ben yaptım... Özür diliyorum, ama bunun nesi politikayı ilgilendiriyor?"

"Gideon, Mendel, şimdi de Benya Golden; bir şey var Saşenka ve ben bunun ne olduğunu bilemiyorum. Belki de senin yazarla ilgili bir şey buldular. Belki de yabancı casuslarla bağlantıları olan adi herifin teki o. Ancak senin ve benimle ilgili bir şeyler de var ellerinde. Ne olduğunu bilmiyorum, ama bizi toptan yok edebilecek bir şey olduğunu biliyorum." Suratı loş ışıktaki solgun görünüyordu. "Belki hiç zamanımız kalmamıştır. Ne yapacağız?"

Durumun ne kadar kötü olduğunu anlamak Saşenka'yı yıktı.

İki hafta önce, Yoldaş Stalin ve NKVD Narkomu Yoldaş Beria bu evdeydi. Sahne ve beyazperdenin tanınmış isimleri evlerinde şarkı söylemişlerdi, Vanya terfi almıştı ve güvenilir bir çalışandı; Yoldaş Stalin, Saşenka'nın dergisini ve kendisini takdir etmiş, Karbeyaz'ın yanağından makas almıştı. Hayır, Vanya yanılıyor olmalıydı. Yalandı bu. Kalbi hızla çarpan Saşenka kırmızı noktalar görmeye başladı ve tıkanı.

"Vanya, çok korkuyorum."

Verandadaki masada çok yakın oturuyorlardı; el ele, yanak yanağaydılar. Genç ve âşık oldukları zamanlardan, balayında olduklarından bile yakınlardı birbirlerine. Onları birbirine bağlayacak çok farklı bağları vardı artık.

Vanya kendini biraz toparladı. "Saşenka, ben de korkuyorum. Plan yapmak zorundayız."

"Bizi almaya geleceklerine gerçekten inanıyor musun?"

"Gelebilirler."

“Birine soramaz mıyız? Lavrenti Pavloviç’i aradın mı? O seni sever. Senden memnun. Hatta onun basketbol takımında oynuyorsun. Peki ya Herkül? O her şeyi bilir, Stalin onu sever, o bize yardım edecektir.”

“İkisini de aradım” diye cevap verdi Vanya. “Yoldaş Beria şu an müsait değil” dedi sekreteri. Herkül de beni geri aramadı.”

“Ama bu hiç mantıklı gelmiyor. Beria muhtemelen görev başındadır. Herkül de bizi arayacak.”

“Ne yapacağımıza bu gece karar vermeliyiz. Beni veya seni ya da her ikimizi tutuklayabilirler. Şu an Mendel’in ya da senin şu kahrolası yazarın ağzından neler aldıklarını kim bilebilir!”

“Onlara gerçek olmayan şeyler söylettirecek değiller herhalde!”

“Tanrı bizi korusun!” dedi Vanya. “Şaka yapıyorsun, değil mi? Bizim bir lafımız vardır: ‘Bana adamı bir geceliğine verin, sabaha İngiltere kralı olduğunu söyler.’ Duruşmada yapılan her itirafa inandın mı yani? Zinovyev, Kamenev, Buharin, teröristler, katiller, hainler, casuslar?”

“Gerçekti. Sen tamamen gerçek olduklarını söylemiştin.”

“Ah, tabii, hepsi gerçekti. Onların hepsi adi heriflerdi. Düşmanlarımızdı. İnançlarını kaybetmişlerdi ve *inanç* her şeydir. Ama...” Başını iki yana salladı.

“Bunları söyletmek için insanları dövdün, değil mi Vanya?”

“Parti için her şeyi yapardım. Her şeyi yaptım. Evet, bir adamı nasıl kırabileceğimi biliyorum. Bazı adamlar kibrit çöpü gibi kolay kırılır, bazıları ise ölmeyi tek bir kelime bile etmeye tercih eder. Ama bir casusun kaçmasını engellemek için yüz kişi, hatta bin kişi vurulabilir.”

“Tanrım, Vanya.” Benya’nın sözleri, bu sözleri söylerkenki ifadesi geldi Saşenka’nın aklına. Vanya’nın bütün gece neler yaptığını Benya bile biliyordu, ama Saşenka...

“Ne yaptığımı sanıyordun? Her şey çok gizliydi, bilmemen daha iyiydi.”

“Ancak Parti, düşmanları yok etme konusunda haklı. Hatalar yapıldığını biliyordum, ama hepimiz bu hatalara değdiğini söyledik. Şimdi ya biz de bu hatalardan biri olursak? Parti’ye ve Stalin’e inanıyorum, benim hayatım bu. Vanya, sen de hâlâ inanıyor musun?”

“Parti için yaptıklarımın sonra, inanmak zorundayım. Bu gece vurulursam, komünist ölürüm. Peki ya sen?”

“Ölmek mi? Ben ölemem. Yok olamam. Yaşamak istiyorum. Hayatı seviyorum. *Yaşamak için her şeyi yaparım.*”

“Sesini yükseltme Yoldaş Kutup Tilkisi.” Vanya’nın gizli plan

kurma girişimleri Saşenka'yı 1916 yılına, kocasının coşkulu ve genç bir Bolşevik olduğu Petrograd'a götürmüştü; ondan hoşlanmasını sağlayan şeylerden biri de buydu. "Sakin ol! Ölmeyeceğiz ama iyi bir plan yapmalıyız. Bizi alırlarsa hiçbir şey itiraf etme. Bu çok önemli. Bir şey itiraf etmezsen, sana dokunamazlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, hiçbir şey söyleme!"

"Dayanabileceğimi sanmıyorum. Acı" dedi Saşenka titreyerek. "Vanya, silahın burada, değil mi?"

Vanya önlerindeki masada duran şapkayı kaldırdı. Altında Nagant tabanca vardı. Saşenka elini soğuk çeliğin üzerine koydu ve Petrograd'da Parti için taşıdığı "buldog"ları hatırladı. Bu silahları devrim için nasıl da tutkuyla ve gururla taşımıştı. Elleri pençeye benzeyen, geniş yüzlü, kahverengi gözlü köylü çocuğu Vanya'ya nasıl da hayran olmuştu! Ona ne olmuştu? Onlara ne olmuştu?

"Bu gece kendimizi öldürebiliriz Vanya. Ben intihar ederim, sen de benden kurtulursun. Temize çıkarsın. İstersen hemen yaparım..."

"İlk seçeneğimiz bu. Silahımız var, gece de uzun. Ancak belki de sana yöneltilen bir suçlama yok. Seni dövüp aşağılayacaklar. Ama hiçbir itirafta bulunmazsan, soracaklar: 'Bir şey imzaladı mı? Hayır mı? Peki, belki suçlu değildir.' Sonunda serbest bırakacaklar. Bizim için, hayat için, çocuklar için."

Çocuklar! Çocukları tamamen unutmuşlardı. Ölüm, şiddet, yok olma, var olmanın son bulması öyle korkunç, öyle anı düşüncelerdi ki bencilliğin en saf halini beraberinde getiriyordu. Saşenka nasıl bu kadar bencilce düşünebilmişti?

Dönüp eve koştu, Vanya da arkasından geliyordu. Karbeyaz'ın odasına girdiler. El ele tutuşup acıyla Karbeyaz'ın beyaz tenini, yastığa dökülmüş saçlarını, nefes alış verişini, uzun kollarını, yanağının hemen yanında duran pembe yastığını izlediler. Çıplak Karlo yüzüstü yatıyordu; saç karmakarışık, kolları ve bacakları bebeklerinki gibi kat kattı, başı da en sevdiği tavşancığına gömülmüştü.

Saşenka nefes almakta zorlanıyordu, yaz aylarında çocuk yani çimen ve vanilya kokan bu karanlık ve sıcak odada boğazı kuru olmuştu. Sanki dünyadaki ilk ve son anne baba Vanya ile kendisiydi. Neye karşı duracaklarının farkında olan anne babalardı onlar. Saşenka'nın midesi altüst olmuştu. Hazineslerini sonsuza dek kaybetmek üzereydiler.

"Karbeyaz, Karlo, canlarım!" İki yatak arasına çöktü, Vanya da yanındaydı. Birbirlerine sarılıp sessizce ağlamaya başladılar.

"Uyandırma onları" dedi Vanya.

“Uyandırmamalıyız” dedi Saşenka; çok üzgündü. Kendine hâkim olamıyordu. Titreyen ellerle Karlo’nun yatağına uzandı, kucığına aldığı çocuğa sımsıkı sarıldı, ipeksi alnına öpücükler yağdırdı. Vanya Karbeyaz’a sarılmıştı, yüzünü gömdüğü saçları adamın ıslak yanaklarına yapıştıyordu. İki çocuk da anne babasına çok sıkı sarılmıyordu; yaklaşan fırtınadan habersiz çocuklar, bunaltıcı sıcakta derin bir uykudaydılar. Dördü karanlığın verdiği rahatlıkla yerde oturuyordu; Saşenka ve Vanya gözyaşlarına boğulmuştu, çocuklar ise yarı uyanık bir halde gerinip esnedikten sonra anne babalarının kollarına dönüyorlardı.

Sonunda Vanya Saşenka’nın elini tuttu. “Onları yataklarına koy!” dedi. Çocukları yatırıp dışarı çıktılar, açık Fransız pencere-lerinin yanındaki koltuğa oturdular. Bir arabanın kapısı gürültüyle kapandı.

“Vanya? Onlar mı? Geldiler mi?” Saşenka kendini kocasının kollarına attı.

Vanya onu koca elleriyle sakinleştirmeye çalıştı; bu kabalık çok tanıdık, çok güzel bir duyguydu Saşenka için.

“Hayır, onlar değil. Henüz değil” diye fısıldadı. “Ama sakince düşünmek zorundayız. Kes ağlamayı be kızım! Kendine gel. Çocuklar için...”

Sonra Vanya da titremeye başladı, Saşenka istemeden feryat etti, Vanya onun ağzını eliyle kapadı. Ardından Saşenka odadan çıkıp yüzünü soğuk suyla yıkadı. Korkudan ikisi de uyanmış, kendilerine gelmişti.

“Vanya, kendimizi öldüremeyiz çünkü...”

“Stalin intiharlara ‘Parti’nin gözüne tükürmek’ diyor. Kendimizi acıdan kurtarmış oluruz, ama çocukları kurtaramayız. Parti acısını çocuklardan çıkarır.”

“Buldum. Hem kendimizi hem çocukları öldürelim. Bu gece Vanya, şimdi. Beraber ölürüz, hep beraber oluruz. Sonsuza dek!” Ne garip; demek hâlâ öbür dünyaya, sonsuzluğa inanıyordu. Dindar büyükbabası ile büyükannesi öbür dünyaya inanıyordu, komünist Saşenka ise bu düşünceden hep sakınmıştı. Şimdi Turbin’den sözcükler geliyordu aklına: Zohar, İhtişam Kitabı ve Kabala’nın kalbi, cennet ve cehennem, kem gözlerin lanetlediği insanları rahatsız eden golem ve dibbuklar; bilimsel Marksizm ve diyalektik materyalizme tamamen yabancı ruhani dünya. Saşenka şimdi de ruhunu, vücudunun kabuğunun içindeki sevgiyi ve yaşamı düşünüyordu. Orada annesi ile babasını yeniden görecekti, herkes genç olacaktı. Hep beraber olacaktı! Vanya’nın NKVD şapkasının altından Nagant’ı çıkardı. Silah kullan-

mayı hâlâ unutmamıştı.

“Buna inanıyor musun?” diye sordu Vanya. “Ben inanıyorum. Cennette hepimiz birlikte olacağız. Belki de haklısındır. Bizi almaya gelirlerse önce onları, sonra kendimizi öldürürüz.”

“O halde anlaştık.” Ama Saşenka yatak odasına yönelince Vanya onu arkasından yakaladı ve silahu alıp kılıfına koydu.

Vanya ona sıkıca sarılıp fısıldayarak “Yapamazdım. Yapamazdım işte. Sen yapabilir miydin?” dedi.

Saşenka başını iki yana salladı. Saat geceyarısını geçmişti; Saşenka’nın aklı artık daha sistematik çalışıyordu.

“Ağlamaya vakit yok, öyle değil mi canım Vanya?”

“Bizimle ilgili bir şey var ellerinde. Ne olduğunu bilmiyorum.”

“Gideon ‘Yunanlılar ve Romalılar’ dedi, sonra Mendel tutuklandı. Benya Golden bizimle ilgili hiçbir şey bilmiyor.”

“Ama provokatör veya casus olabilir mi? Kötü biri mi?”

“Olabilir...” Saşenka öyle korkmuştu ki kendi sevgilisini suçluyordu. Böyle mi olmuştu? Benya, Saşenka’nın tüm ailesini yok etmişti, öyle mi? Sonra olasılıklar yağmurundan başka bir meteor düştü Saşenka’ya: “Lubyanka’daki Çekistlerden biri yapmış olabilir mi? Geçerli sebepleri olabilir, öyle değil mi Vanya?”

Vanya ellerini iki yana açtı.

“Bir şey var” dedi. “Ama bunun bir sebebi olması gerekmiyor illaki.”

O anda arka kapının gıcırdadığını duydular.

“Onlar geldi Vanya. Sizi seviyorum, Vanya, Karbeyaz, Karlo. İkimizden biri yaşamaya devam ederse... Ah Vanya... Biz mi bitirsek? Buldug nerede?”

Birbirlerine sarıldılar. Tabanca Vanya’nın elindeydi, avuçlarının arasına aldıkları tabancayı aşıklarının bir nişanesi gibi tutuyorlardı. Başka bir ses duyulmadı. Gece, o ezici sessizliğine döndü.

Durgunluğu bir ılık bozdu, meyve ağaçlarının gölgesinden beyaz başlıklı biri fırladı.

Vanya Nagant’ı kaldırdı ve ahşap merdivenlerden aşağı indi.

“Kim var orada? Ateş edeceğim. Hepinizi yanımda götüreceğim, sizi adiler!”

27

“Sadece birkaç dakika kalabilirim” dedi ziyaretçileri. Eskiden Petrograd soğuklarında giydiği beyaz Kafkas başlığını çıkardı.

“Ah, Herkül, Tanrı’ya şükürler olsun ki geldin!” Saşenka onu

arka arkaya öptü, ona tutundu. “İşler yoluna girecek, değil mi? Bize bu işi nasıl çözeceğimizi söylemeye geldin! Kiminle konuşmamız gerekiyor? Lütfen söyle!”

Verandanın ışıklarını kapattılar; Herkül Satinov, Vanya ve Saşenka’yla birlikte masaya oturdu. Saşenka üç kadehe Ermeni brendisi doldurdu.

“İyi olacak, değil mi?” dedi Saşenka yemiden. “Tüm bunlar hayallerimizin ürünü, öyle değil mi? Ah Herkül, ne yapacağız biz?”

“Tamam, Saşenka” dedi Vanya. “Bırak da konuşun.”

Satinov başını evet anlamında salladı, gözleri karanlıkta aynalar gibi parlaktı.

“Dikkatli dinleyin” diye başladı. “Her şeyi bilmiyorum, ama bir şeylerin değiştiğini biliyorum. Mendel üzerinde çalışıyorlar ve sizinle ilgili bir şey buldular.”

“Benimle mi ilgili?” dedi Saşenka. “Vanya, boşa beni! Ben kendimi vururum!”

“Lütfen onu dinle Saşenka” dedi Vanya.

“Konu bundan daha ciddi” dedi Satinov; kısa ve öz konuşuyordu. “Ben... çocukları düşündüm.”

Saşenka’nın kalp atışları hızlandı.

“Gidip Beria’yı göremez miyim? Ne gerekiyorsa yaparım. Ne gerekiyorsa! Lavrenti Pavloviç’i ikna...”

Satinov başını iki yana salladı; Saşenka adamın gergin olduğunu fark etti. Saşenka ile Vanya’yı konuşacak zamanı bile yoktu. Tek derdi çocuklardı.

“Yoldaş Stalin’e yazarım. Beni tanıyor, Lenin’e kâtiplik yaptığım 1917 Martı’ndan beri tanıyor beni... Beni tanıyor.”

Satinov’un gözleri parladı; Saşenka; bu parıltının çok uzaklardan, çok yükseklerden geldiğini anladı.

“Şu an sadece çocukları düşünmelisiniz” dedi.

“Tanrım” diye fısıldadı Saşenka, kırmızı noktalar görmeye başlamıştı. “O yetimhanelerden birine gönderilecekler. İşkence göcekler, öldürülecek, tacize uğrayacaklar. Troçki’nin tüm çocukları öldü. Kamenev ve Zinovyev’inkiler de öldü. Öyle yerlerde neler olduğunu biliyorum...”

“Sessiz ol Saşenka. Ne yapabiliriz Herkül?” diye sordu Vanya.

“Ailenizden birileriyle kalabilirler mi?” diye sordu Satinov, ama Saşenka Gideon ile Muçe’nin bıçak sırtında olduğunu, amcasının diğer kızı Viktoria’nın da lekelenmiş çocuklara asla yardım etmeyecek kadar Parti fanatığı olduğunu, Mendel’in zaten Lubyanka’ya düştüğünü, Vanya’nın anne babasının da onlardan hemen

sonra tutuklanacağını söyledi.

“O halde Karbeyaz ve Karlo bir yerlere gönderilmeli” dedi Satinov. “Hemen. Belki de yarın. Güneye. Orada bana iyilik borçları olan arkadaşlarım var. Unutmayın ki uzun süre Zakavcom’da⁴ görev yaptım. Şehir dışında sıradan, politikadan anlamayan insanlar var. Orada görevliyken çok fenaydım, düşmanın belini kırdım. Ama elimden geldiğince insanlara yardım da ettim.”

“Kim bu insanlar? Karbeyaz ile Karlo’ya ne olacak?” Saşenka heyecandan boğuluyor gibiydi: Nefes almaya çalışarak ağzını açtı ancak yine de yeterince oksijen girmiyordu vücuduna.

“Saşenka, bana güvenmek zorundasınız. Karbeyaz’ın vaftiz babasıyım ben. Bana güveniyor musun?”

Saşenka başını evet anlamında salladı. Tek çıkış yolları Satinov’du.

“Peki, gizlice güneye gidecekler. Ben de bu gece güneye gidiyorum, ama onlarla birlikte seyahat edemem. Kesinlikle güvenilir biri onları ‘tatile’ götürmeli, şüphe uyandırılmamalı. Bu kişi, bir yerlerde aklımdaki başka bir isme teslim edecek çocukları.”

“Peki ya Vanya’nın anne babası?”

“Evet, annem onları çok seviyor” dedi Vanya.

“Hayır” diye konuşmaya başladı Satinov. “Onlar Granovski’de. Devamlı gözetim altındalar. Akıllıca bir seçim olmaz bu; affet beni Vanya, ama onların Parti anlayışı fazla şevkli ve cahilce, bu ikisi çok tehlikeli bir kombinasyon oluşturur.”

“Çocuklara güneyde bakacak insanları tanıyor musun? Benim sevgili meleklerim için yeterince iyi birilerini biliyor musun?” diye sordu Saşenka.

Satinov, Saşenka’nın ellerini ellerinin arasına alıp sımsıkı tuttu. “Kendine işkence etme. Evet, ah evet, sana söz veriyorum Saşenka, aklımda senin de tamam diyeceğin bir isim var. Ancak o insan bile çocukların sonrasında gideceği yeri bilemez.”

“Beraber mi yaşayacaklar? Ne olur evet de. Birbirlerini çok seviyorlar, birbirlerine ihtiyaçları var. Biz de olmayınca...”

Herkül başını iki yana salladı. “Hayır. Hainlerin çocuklarına eğitim veren bir NKVD yurdunda olsalardı, ayrı tutulurlardı ve isimleri de değiştirilirdi. Ayrıca iki kardeş şeklinde aranılırsa bulunmaları kolay olur. Ayrılmaları daha güvenli. Şu an binlerce hatta milyonlarca sahipsiz çocuk var. İstasyonlar onlarla dolu.”

“Ama bu anne babalarının yanında kardeşini de kaybedecekleri anlamına geliyor. Aynı ailenin bir parçası olmayacaklar artık.

Vanya, dayanamam buna. Bunu kaldıramam.”

“Evet” dedi Vanya, “dayanacaksın.”

“Farklı ailelere verilecekler” diye devam etti Satinov. “Aklımda birkaç aile var. Politikaya hiçbir şekilde karışmamış, çocuksuz aileler bunlar. Çok iyi insanlar. Eğer geri gelirsiniz, eğer önemli bir şey yoksa, yani sadece sürgün yerseniz, bir süre Moskova’da yaşayamayacaksınız, ama çocuklar yeniden sizinle olacak, söz veriyorum. Nerede olursanız olun yanınıza gelecekler. Ama eğer işler kötüye giderse...”

“Kim olduklarını söyle bana, lütfen, kim bu aileler?” diye yalvardı Saşenka çatlayan sesiyle.

“Benim dışımda kimse bilmeyecek gidecekleri yeri. Halk düşmanlarının çocuklarına yardım etmek çok tehlikeli. Ama onları kurtarabilirim Saşenka. Evraklar kaybolur ve çocuklar da güvenle kayıplara karışır. Bunu yapan tek aile siz değilsiniz. 1937 yılında birçok kişi çocuklarını köylere yolladı. Yani teklifim bu. Kabul ederseniz, ben nefes aldıkça çocuklarınıza sahip çıkacağıma yemin ediyorum. Hayatımın öncelikli amacı bu olacak. Ancak hemen şimdi karar vermek zorundasınız.”

Vanya Saşenka’ya baktı, Saşenka da ona baktı. Sonunda Satinov’a döndü.

“Ah Herkül” diye boğuk bir ses çıkarıp başını tamam anlamunda salladı.

Satinov’a sarılmaya çalıştı, ancak adam çekildi, Saşenka onun neler hissettiğini çok iyi biliyordu çünkü ayrı şeyleri kendi de hissetmişti. 1937 yılında mimlenmiş arkadaşları tutuklanmayı beklerken Saşenka da onlardan vebalıarmış gibi kaçmıştı, çünkü o zamanlar bu tür bağlantılar ölümcül sonuçlar doğurabilirdi. Şimdi vebalı kendisiydi, ama ve bu can dostu ona yardım ediyordu.

“Teşekkürler” dedi sessizce. “İyi bir insansın, dürüst bir komünistsin.”

“O kadar iyi değilim, inan bana” dedi Satinov. Saşenka ona yeniden yaklaştı, ama Satinov kadının onu saran kollarından kaçıp ayağa kalktı. Bu hepsinden daha şaşırtıcı bir hareketti. Satinov onlarla bağlarını koparmıştı. Geleceği kurtarmak aşamasına geçmişti.

“Peki” dedi. “Öncelikle birkaç yere telgraf göndermeliyim. Çocukları bu gece hazırlayın. Yarından itibaren her an göndermeniz gerekebilir. Ya da biriniz içeri alınuncaya kadar beklemek isteyebilirsiniz. Yarın Stalinabad’a gidiyorsun, değil mi Vanya? Ancak seni alırlarsa dışarı haber gönderebilecek misin? Bu gece Merkez Komite treniyle yola çıkıyorum yani yarın Tiflis’te olacağım. Yeni

bir göreve başlıyorum ve bir ay güneyde olacağım. Bu çok önemli, çünkü bu size yardım edebileceğim anlamına geliyor. Telgraf adresimi vereyim size. Şu çok önemli: Tutuklanırsanız Partililer gelip çocukları almadan önce onları kaçırıp yerleştirecek zamana ihtiyacım var. Vanya, ne demek istediğimi biliyorsun sen. Kendini-ze zarar vermeyi aklınızdan bile geçirmeyin. Size neye mal olacaksa olsun, hayatta kalacaksınız, bana haber vereceksiniz ve ben de bu şansı iyi değerlendireceğim, anlaşıldı mı? Şimdi, birinci aşama. Yolculuğun ilk bölümünde Carolina eşlik edebilir mi çocuklara?"

Saşenka dal gibi zayıf Volga Almanı kadını düşündü. Bir an tereddüt etti. Korku seline kapılmış bir halde dadının onlara ihanet edip etmeyeceğini düşündü. Kimseye güvenemezlerdi. Sonra "Evet" dedi. "Sanırım çocuklar için dünyanın diğer ucuna bile gider."

Vanya "Çağır onu" dediğinde Saşenka Carolina'nın kapısını çalıyordu bile. Dadının gergin yüzünü gören Saşenka, kadının bir sorun olduğunu fark ettiğini anladı. Açıklama yapmasına pek gerek kalmamıştı, birkaç kelime yeterli oldu.

Saşenka ağlamamak için zor tutuyordu kendini. Carolina'nın yüzündeki kararlılık ifadesi ve gerilmiş çenesi, Saşenka ile Vanya'nın ıstırabını gözlemlediğini anlatıyordu.

"Gel ve bize katıl lütfen" dedi Saşenka. Hanımefendi ve hizmetçi arasındaki ayrım son bulmuştu, kurtarma -veya yok etme-gücü onları eşit yapmıştı.

Saşenka ve dadı döndüklerinde "Evet" dedi Satinov. "Ne olursa olsun, ben buraya hiç gelmedim, tamam mı? Vanya, Saşenka, en son Granovski'de akşam yemeğinde görüştük, yanımda karım da vardı. Politika hakkında konuşmadık. Sizin ne olacağınıza dair hiçbir fikrim yok. Carolina'nın biletlerini mümkün olduğunca çabuk almalısınız. Bu gece, hatta hemen şimdi istasyonu arayın, saatleri ayarlayın." Masaya iki kimlik koydu. "Bunlar Feliks Dzerjinski Yetimhanesi'nden iki çocuğun evrakları. Carolina kendi kimliğiyle seyahat edebilir, ancak çocukları sahte kimliklerle olacak. İstasyonlarda ve trenlerde devamlı arama oluyor bugünlerde. Saşenka, çocukların pasaportlarını yok et, sakın evde bırakma!"

"Carolina nereye gidecek?" diye sordu Saşenka. "Çocukları köyüne götürebilir mi?"

"Orada bile bulabilirler çocukları" dedi Satinov. "Rostov'da birçok Volga Almanı tutuklandı. Carolina, Saratovski İstasyonu'ndan Moskova-Bakü-Tiflis trenine binmeli. Rostov'da trenden inince istasyon müdürünün ofisinde onun ismine bırakılmış bir mesaj bulacak. Gunther, değil mi? Carolina Gunther? Onu bekleyen biri veya

bir mesaj. Sonra Carolina köyüne dönmeli. Her şey anlaşıldı mı?”

Saşenka, gitmek üzere ayağa kalkan Satinov'un eski dostlarıyla göz göze gelmemeye çalıştığını fark etti. Ancak yirmi yıl önce ilk tanıştıklarında yaptığı gibi Saşenka'nın elini öptü ve Vanya'ya sarıldı.

Başlığını takıp geldiği gibi ayrıldı bahçeden, kapı arkasından gıcırdayarak kapandı. Saşenka onu 1916'nın kış aylarından beri tanıyordu; o zaman hepsi gençti. Satinov onu Ariadna'nın ölüm döşeginde görmüş, o zamandan beri de çok iyi dost olmuşlardı. Şimdi dostlukları son buluyordu ya da ilişkileri şekil değiştiriyordu. Satinov, dost olmaktan çıkıp Karbeyaz ile Karlo'nun sahip olduğu tek akrabaya dönüşebilirdi. Dalkavuklarla, korkaklarla, fırsatçılarla ve ispiyoncularla dolu Rusya'ya rağmen insan olma cesaretini göstermişti.

Ellerini Saşenka'nın kollarına koyan Carolina, “Hadi. Yapacak çok işimiz var” dedi heyecanla. “Ama önce yemek yemeliyiz. Dolu düşünceler için dolu bir mide gerek.” Keçi peyniri, domates, Borodinski ekmeği ve Narzan maden suyuyla dolu bir tepsi getirdi.

Verandanın ışığını açmadılar, kılıktan çıkmış gibi yemeye başladılar. Zaman biraz yavaşlamıştı. Saşenka kendini daha iyi hissediyordu: Bir misyonu vardı. Herkül Satinov'a güvenmek zorundaydı. Çocukların “iyi ailelere” verileceğini söylemişti; kalbi dağılacak gibiydi! Kremlin Hastanesi, Kremlevka'da Karbeyaz'ı ve Karlo'yu doğurduğu günleri hatırladı. İlk doğum yanı Karbeyaz kolay olmuştu: Kafasında sarı bir tutam olan pembe bir kedi gibi doğmuş ve ilk gece Saşenka'yla küçük bir kurbağa gibi uyumuştı... Şimdi durmadan yastıklardan ve kelebeklerden bahsediyordu –bir sürü kelebek türü biliyordu–, yumurta yiyince hasta oluyor, tavuğa bayılıyordu. En sevdiği renkler pembe ve yeşildi. Karlo uykuya dalmadan önce başının on bir kez okşanması gerekiyordu, gece uyandığında hep sarılmak istiyordu. Yoğurttan ve ekmek kırıntısından nefret ediyordu. Marzipan yiyince midesi bulanıyordu, tavşan koleksiyonu vardı. İki öğün arası kan şekeri düşünce kutusunda Kremlin olan Pechene bisküvisi yemesi gerekiyordu. Yüksek sesleri özellikle gök gürültüsünü sevmiyordu. Mermer girişli, cam kubbeli yeni metro istasyonlarına gitmek, trene binmek istiyordu...

Bunları o “iyi insanlar” için yazsa mıydı? Birine söylemeli miydi her şeyi? Böyle şeyleri anneler dışında kim bilirdi ki? Karbeyaz, yastıkları olmadan yaşayamazdı. “İyi insanlar” bile böyle garipliklere müsamaha gösteremeyebilirdi. Ailesi yanında olmazsa, etrafında hep yabancılar olursa, Karbeyaz'ın coşkulu ruhu solar mıydı? Anne-

siz nasıl mutlu olabilirdi ki? Saşenka yeniden titremeye başladı.

“Kendine gel! Gerçekçi olmalı, çabuk hareket etmeliyiz!” Vanya’nın sesinde dehşet vardı.

Saşenka buza değmiş gibi büzüldü.

Hiçbir şey yazamazdı ve çocuklar yanlarına çok az şey alabilirlerdi; hepsinden önemlisi, onları anne babalarına bağlayacak bir şey alamazlardı. Duygu, gözyaşı, suçluluk duygusu gibi şeyler için zaman yoktu. Saşenka sadece bir anneydi artık, çocuklarını korumaya çalışan bir anneden başka bir şey değildi. Onları Benya’nın gördüğü yetimhanelere gönderilmekten kurtarmalıydı. Her şey hazır olduğunda zaman kalırsa o hazinelerinin varlığının tadını biraz daha çıkarabilir, onlarla biraz konuşabilirdi belki. Sonra da istediği kadar ağlardı.

Saşenka yemekten hiçbir tat alamadığını fark etti. Bahçe yapaydı galiba; yasemin, leylak, hanımeli çürük gibi kokuyordu; midilli, tavşanlar, sincaplar, yeryüzündeki her şey çürüyüp gidebilirdi. Keşke çocuklarını büyütebilecek olsaydı, keşke onlar da özgür olabilselerdi...

Terk edilmiş bir öksüzüm ben, bana bakacak kimsem yok...

Bu şarkı hiç bu kadar duruma uygun ve dayanılmaz olmamıştı.

“Vanya, dikkatlice konuşmalıyız. Bu hep birlikte yediğimiz son yemeğimiz olabilir. Ne diyeceğiz onlara?” dedi; sözcükler boğazından zar zor çıkıyordu.

“Ne kadar az şey söylersek o kadar iyi olur” dedi Vanya. “Bizi tamamen unutmahılar. Karbeyaz daha çok şey hatırlayacak, ama Karlo daha üç yaşında zaten. Pek bir şey...” Daha fazla konuşamadı. Saşenka Carolina’nın elini tuttu.

“Carolina, hadi çantaları hazırlayalım. Kalın giysiler koyalım ki üşümesinler.”

Karbeyaz’ın odasına gittiler ve Saşenka kızının giysilerini Carolina’ya uzatmaya başladı. Küçük bir etek veya kazağı her eline aldığı anda burnuna götürüyor, çimen ve vanilya kokusu alıyordu.

“Onlara hayat verdim” dedi Saşenka kendi kendine, “ama onlara sahip olmadım hiç. Şimdi bensiz devam etmeliler, ben hiç var olmamışım gibi...”

Kratere benzeyen gözeneklerinden bile alkol fışkıran ihtiyar şoför Razum, şafak vaktinde Vanya’yı Moskova İstasyonu’na

götürmek üzere geldi. O kapının biraz uzağında korna çalarken Saşenka leylak renkli geceliğiyle dışarı çıktı. Serin, açık ve güzel bir Mayıs sabahıydı. Çimenlerin üzerindeki çiyer gökten pırlanta yağmış gibi parlıyordu ve güller açıyordu. Çocuklar çoktan uyanmıştı, Karlo yatakta zıplıyordu.

“Anne, sana bir şey söyleyebilir miyim...”

Vanya bütün gece içmişti ve votka kokuyordu. Saşenka, çocukları öpmek üzere odalarına giden kocasını izledi. Vanya'nın onlara söylemek istediği çok şey olduğunu biliyordu: Tavsiyeler, sözler, muhtemel hatalara karşı uyarılar, yolculuğa çıkmak üzere olan tüm babaların çocuklarına verdiği cevherler. Ancak çocuklar fazla coşkuluymdu, babalarının dizinde bile oturmadılar.

Karlo “Babacığımı öpmek istemiyorum, sen istiyor musun Karbeyaz?” dedi ve kırmızı yakası üç çizgili NKVD üniformasını, botlarını, şapkasını giymiş, deri kayışlı tabanca kılıfını takmış babasını işaret etti.

“Sadece annem ile Carolina'yı öpmek istiyoruz. Baba korkunç bir canavar! Baba bizi yiyecek ve tükürecek!” diye bağırdı Karbeyaz; neşeli bir kuzu gibi zıplıyordu. Çocuklar babalarının etrafında zıplarken Saşenka onları yaşlı gözlerle izledi, Vanya onları sırayla yakalayıp sımsıkı kucakladı.

“Ah, baba, çok dikenlisin!” diye bağırdı Karlo. “Canım acıyor!”

“Senin dikenli yüzünü öpmek istemiyorum” dedi Karbeyaz. “Benim yerime sevgili yastığımı öp. Al yanında götür!”

“En sevdiğin yastığını almamı mı istyorsun?” diye sordu Vanya; çok duygulanmıştı.

“Evet, böylece beni hep hatırlarsın, ama geri göndereceğine söz ver, tamam mı babaşko?”

Pembe yastığı alıp cebine koyarken dudakları titreyen Vanya Karbeyaz'a bir süre sıkıca sarıldı. “Bırak beni babaşko! Çok komik kokuyorsun!” Babasından kurtulup kaçarken kapının yanındaki iki kanvas çantanın üzerinden zıpladı.

Vanya dışarı çıkarken uzamış sakallarının arasından yaşlar süzülüyordu.

Karlo arkasından koştu. “Baba! Seni buradan seviyorum” dedi. “Kalbimden. Seni okşayayım, ağlıyorsun çünkü.” Vanya durup oğlunu kucağına aldı, Karlo babasının gözyaşlarını elindeki tavşancıyla sildi.

“Neden üzgünsün baba?” diye sordu Karbeyaz verandada.

“Sizden ayrılmayı sevmiyorum” dedi Vanya, Karlo'yu nazikçe

yere koyarken. “Yakında döneceğim, ama ben burada yokken nerede olduğumu merak ederseniz gökyüzünde size gösterdiğim yıldızlara bakın. Büyükayı neredeyse ben oradayım.”

Saşenka onunla kapiya kadar geldi. Vanya onu kollarına alıp kaldırdı, öyle sıkı sardı ki kadının terlikleri ayağından çıktı.

“Seninle evlenmek...”, sözler ağzından çok zor çıkıyordu, “verdiğim en iyi karardı. Endişelenme, bu da geçecek ama geçmezse planımız da var.” Carolina’ya dönüp eğilerek selam verdi.

Carolina yere baktı, çenesini ileri itti ve sonra elini uzattı. Vanya kadının elini sıkarken geçit törenindeymiş gibi dimdik duruyordu. “Teşekkürler Carolina!” Sonra kadına sarıldı.

Razum arabayı getirmişti. Vanya arabaya bindi ve gittiler. Saşenka uzaklaşmalarını izledi, sonra içeri koşup kendini yatağa attı. Tüm bunlar nasıl *son* bulabilirdi? Hâlâ inanamıyordu.

Benya Golden’in ve Mendel’in nerede olduğunu düşünmeye çalıştı, ama yapamadı. Ruhuna bir acımasızlık gelmişti: Artık kendisi, Vanya ve çocuklardan başka kimse yoktu Saşenka için. Hiç kimse. Onu seven Benya ve Mendel için üzülməsi gerekiyordu, ama o üzülmüyordu. O ve çocukları bir arada olabilecekse onlar *yok* olabilirdi.

Yatakta bir ağırlık hissetti.

“Ne oldu? Anneciğim ağlıyor. Babişko gidiyor diye mi üzülyorsun?” diye sordu Karbeyaz.

“Anne, anne, sana bir şey söyleyebilir miyim? Seni öpeceğim ve okşayacağım anne” dedi Karlo. Gözleri karşısındakini baştan çıkaran aktörler gibi bulutlandı ve annesini dudaklarından öpüverdi.

“Canlarım?”

“Evet, anne?”

“Yolculuğa çıkacaksınız belki, çok güzel bir macera.”

“Anne babamızla mı?”

“Hayır, sanmıyorum Karbeyaz. Ama Carolina’yı çok seviyorsunuz, değil mi?” Belki onunla gideceksiniz; unutmayın, aileden veya evde duyduğunuz herhangi bir şeyden bahsetmek yok.”

“Biliyoruz” dedi Karbeyaz ciddi bir tavırla. “Babam hep ‘Gevezelik yapmak yok!’ der.”

“Peki ya senle babam?” diye sordu Karlo; gözlerinde endişe vardı.

“Karlo, biz belki sonra geliriz. Ya da ne zaman gelebilirsek... Ama unutmayın, hep yanınızda olacağız, daima...”

“Tabii ki olacaksın, aptal!” dedi Karbeyaz. “Sonsuza dek birlikte olacağız.”

Saşenka pazar günü öğleden sonra çocuklarla şehre döndü. Her şey o zaman başladı.

Granovski'deki korumalar her zamanki gibi cana yakındı, ancak yeni biri de vardı. O gözlerindeki ifade neydi? Vanya'nın Stalinabad'da olduğunu biliyor muydu? Sebebini biliyor muydu? Bir sebebi var mıydı? Vanya'nın anne babası Marta ve Nikolay, diğer ihtiyarlarla birlikte bahçedeki sandalyelerde oturuyorlardı: Vanya'nın babası neden gazete okumaya ara verip Saşenka'yla konuşmadı? Andreyev'in babasının attığı o sinsi bakış neydi öyle? Politbüro'nun önemli üyelerinden biri olan oğlu bir şeyler mi söylemişti? Palitsinlere dikkat edilmesi gerektiğini mi söylemişti? Belki de çocuklarına onların çocuklarıyla oynamalarını tembihlemişti? Apartman görevlisi el salladı, ama neden selam verip eşya taşımaya yardım etmedi? Hep yardım ederdi. Bir şey mi biliyordu?

Gabardin paltolu, fötr şapkalı genç bir adam arabayla içeri girmelerini seyretti. Çekist miydi? Askeri koruma binasındaki korumalar not aldılar: Onu izliyorlardı. Bir şeyler biliyorlardı. Apartmanın dışında Mareşal Budenni'nin hizmetçisi geçti, merdivenleri süpürüyordu. Bu kadın muhbirdi. Acı veriyordu. Saçmaydı. Güvende olduğu hissi ve çaresizlik, atlıkarınca misali ritmik bir şekilde dönüp duruyordu içinde.

Pazar gecesi yatakta yatıyordu. İçinde bir boşluk vardı. Dili bağlanmış gibiydi. Korku geri geldi: Çocuklarını kaybetme ve ölüm korkusu. Aslında hayatın son bulmasından korkmuyordu: Genç devrimciler ölümden korkmazdı. İç Savaş zamanı Agitprop trenlerinde dolaşırken, Beyazların eline geçebileceği ve her an öldürülebileceği düşüncesine hazırды. Bolşevik olmak böyle bir şeydi. Ancak Karbeyaz ile Karlo olduğundan beri, ölüm korkusundan ürktüğünü hissetmeye başlamıştı: Gece gelecek bir hırsız veya yolda bir eşkya çocuklarını çalabilirdi. Kanserli yumrular olabilir diye göğüslerini kontrol ediyordu, gripten korkuyordu. O öksürük de neyin nesiydi? "Lütfen, lütfen, lütfen" diye yalvardı Kader'e, "çocuklarımı sevecek, onların keyfini sürecektir zaman ver bana. Onları evli ve çocuklu görebileceğim uzun yıllar bahşet."

Terör zamanlarında anne babaların, sonrasında da çocukların ortadan kaybolduğunu görmüştü. Çocuklar Rıhtım'daki evin bahçesinde veya Granovski'de görünmez olmuşlardı. Ancak o anne babalar Parti'nin çizgisinden çıkmış; düşüncesiz, riyakâr ve hileli

davranmışlardı. Dürüst komünistler gibi gözükseler de gerçekte maskeler takmışlardı. Parti her zaman önce gelmeliydi; onlar yanlış yapmıştı. Saşenka bunu asla yapmayacağına dair söz vermişti kendine. Ancak her nasılsa tam olarak böyle bir şey *yapmıştı* sonunda.

Karanlık çöktü ve Saşenka uyumaya çalıştı, ama gözlerini kapadığında dehşet, işkence, tutuklama, ağlayan çocuk yüzleri gibi görüntülere maruz kalıyordu. Kendine geldi ve kalbinin çok hızlı attığını fark etti: Kalp krizi mi geçirecekti? Vanya aramamıştı. Hafif dalıyor, uykuya dokunuyor ama bir türlü derin uykuya geçemiyordu. Annesini ölü, canlı, genç görüyordu; babası, çocuklarının önünde başından vuruluyordu:

“Bu adam kim?” diye soruyordu Karbeyaz.

“Kendi *deduşkanı*, dedeni tanımıyor musun?”

“Öldüğü zaman ne olacak ona?” diye soruyordu Karlo. “Hayalet mi olacak?”

Saşenka titreyerek uyandı, çok terlemişti. Çocukların odasına gidip Karlo’nun yanına yattı, böyle bir dünyada bu kadar sevimli bir çocuğun var olabileceğine inanamıyordu. Yüzünü oğlunun omzuna koydu. Teni yumuşacıktı. Karlo’nun çıplak sırtını okşayarak uyuyakaldı.

Uyandığında Karlo onu okşuyordu, tatlı nefesi yüzüne vuruyordu. Nasıl bir keyifti bu!

“Anneciğim, bir şey söyleyebilir miyim? Biri kapıya vuruyor.”

Saşenka kalkıp oturdu. Bir anda her şey geri geldi. Mide bulanması ve çarpıntı yeniden atağa geçmişti. Kapıya vuran çok sinirliydi sanki.

İki çocuğunu da öpen Saşenka kapıya yöneldi.

“Açın!”

“Kim o?” diye bağırdı Karbeyaz.

“Razum!” dedi şoför. “Telgraf var.”

Saşenka tereddüt etti. Derin bir nefes alıp kapıyı açtı.

“Günaydın Yoldaş” diyen Razum gülümsedi. “Güzel bir gün! Patrondan telgraf var.”

STALİNABAD'DAYIM.

İYİYİM.

ÇOCUKLARA SELAM.

ÇARŞAMBA EVDEYİM. V. P.

Saşenka sevinçten deliye döndü, kötü bir şey olmayacaktı. Her

şey hayal gücünden ibaretti. Vanya gibi bir komiser yardımcısı neden Stalinabad'da geçici göreve gönderilmesin ki? Bu hep olurdu, şehir dışına göreve gönderilen herkes tutuklanmıyordu. Satinov da birkaç haftalığına Gürcistan'a gönderilmişti, kimse başının belada olabileceğini söylememişti.

Dergideki işi için hazırlandı. Önceden de sık sık olduğu gibi düşmanları ve hainleri düşündü, Parti çalışanlarının asla geri dönmeyen o arkadaşlarını "kontrol etmeye" geldikleri anları hatırladı. Benya Golden'le dergi dolayısıyla olan bağı bir tehlike yaratıyordu mu? Klavdiya, Andrey Zidanov'un Eski Meydan'daki kültür sorumlusunu ve Yazarlar Sendikası'ndan Fadayev'i aramıştı. Bu ikisi de Benya'ya onay vermişti, bu durumda Saşenka kurtulmuş oluyordu. O ve Benya yazıyı konuşmak için buluşmuşlardı. Aralarında kişisel bir bağ yoktu. Saşenka birden iğrendi kendinden. Çocukları, kocası ve kendisi dışında kimseyi sevmiyordu.

Belki de Satinov yanılmıştı. Belki de Mendel ve Benya arasındaki tek bağlantı, ikisinin de göze çarpan kimseler olmasıydı, onları tehlikeye atan buydu belki de. Vanya gitmeden önce son zamanlarda tutuklanan diğer yazarları ve sanatçıları söylemişti: İlk olarak Babel, gazeteci Koltsov, tiyatro yönetmeni Meyerhold. Belki de *hepsi* birbiriyle bağlantılıydı? Vanya dördüncü bir dava gösterisi planlandığını fısıldamıştı; başrollerde "Demir Komiser" Yejov olacaktı. Kazana birkaç diplomat ve sanatçı da atılacaktı. Bu kâbus bu davalarla ilgiliydi belki de?

Saşenka çocukları öptü, Carolina'yı kucakladı. Beyaz düğmeli, beyaz yakalı krem rengi takımını giydi, kulak arkalarına Kızıl Moskova parfümünden sürdü. Apartman görevlisi ile korumaları selamlayıp ofise doğru yürüdü. Granovski şık bir caddeydi, apartman pembe ve süslüydü; yaşamak için mükemmel bir yerdi. Yolun aşağısında bebekleri en iyi uzmanların doğurttuğu Kremlevka vardı. Bugün çok güzel bir gündü.

Moskova Üniversitesi'nin yanından sapıp Granovski Caddesi'nden çıktı. Karbeyaz ve Karlo da bir gün burada okuyacaktı.

Keyif verici bir rüzgâr dans ediyordu etrafında. Gülümseyerek Kremlin'in yanından geçerken, Stalin'in karısı Nadya'nın intiharına kadar yaşadığı Aleksander Bahçeleri'nin hemen yanındaki Eğlence Sarayı'nın küçük pencerelerine sevgiyle baktı. Manej Meydanı'nı ve National Hotel'i geride bırakıp Stalin'in yaşadığı ve çalıştığı Sovnarkom binasının kubbesine ve ihtişamına baktı. Stalin'in dairesinde ışık tüm gece açık olurdu. "Teşekkürler Yoldaş Stalin, sen her zaman en doğrusunu yapıyorsun" diye sanal bir

telgraf yazdı ve bu güneşli Moskova gününün sarı ışıkları arasından gönderdi. “Karbeyaz’la tanıştın, her şeyi anlıyorsun. Sana sağlık ve uzun bir yaşam diliyorum Yosif Visaryonoviç!”

Hafif yaylanarak yürüyordu, sola dönüp Gorki Caddesi’ne çıktı. Sağ tarafta Gideon Amca’nın küçük dairesinin bulunduğu apartman vardı, Gideon’un buradaki komşuları İlya Ehrenburg gibi ünlü yazarlardı. Yoldan geçen kamyonlar, taştan bir tapınak gibi yükselen Moskva Oteli için çimento taşıyorlardı. Lincoln ve ZİS limuzinler Kremlin’e doğru yol alıyordu; belediye başkanının ofisinin dışında alacalı bir at ile at arabası duruyordu. Moskova hâlâ şekilsizdi, köylerin birleşimi gibiydi, ama Saşenka buraya aitti. Tepeye çıkarken yeni binalar için çalışan kadınlar ile erkekler, coplarını sallayarak gezinen askerler, okula giden çocuklar, kırmızı fularlı Genç Liderler gördü. Belarus İstasyonu’na varmadan önce Puşkin heykelini gördü ve kızarmış *piroşki* satan küçük dükkânların bulunduğu Petrovka’ya saptı.

Ofisine gelince editörleri T şeklindeki masada toplantıya çağırdı. “Gelin yoldaşlar. Oturun! Aralık ayında çıkaracağımız Yoldaş Stalin’in doğum günü sayısı için fikirlerinizi bekliyorum.”

Günler buz üstündeki yeni patenler gibi olaysız ve kolay geçti.

30

“Babam döndü!” diye bağırdı Karbeyaz.

“Neden çıktın yatağından?” Saşenka’nın üzerinde geceliği ve sabahlığı vardı. “Hemen yatağa! Geceyarısı oldu neredeyse.”

“Babam ile Razum kapıdalar!”

“Babam mı geldi?” Mavi pijamalı Karlo da yataktan kalkmış, çıplak ayaklarıyla parke zeminde dans etmeye başlamıştı.

“Kapıda!” Karbeyaz zıplayıp duruyordu. “Anne uyumasak olur mu? Lütfen anne!”

“Tabii ki olur!” Saşenka kapıyı açtı.

“Merhaba Razum, onu aldın mı? Her zamanki gibi geç kaldı...”

“Geri çekil, şaka yapmıyorum” dedi Razum abartılı bir sesle; votka ve sarmısak kokuyordu. Ayakları birbirinden ayrı duruyordu, her zaman giydiği eski NKVD üniformasını giyiyordu, elinde de silah vardı. “Gelin çocuklar, burası! Nasıl yaşadıklarını, Parti’nin onlara verdiklerini görün! Bunların karşılığını nasıl ödediklerini görün!”

Razum yalnız değildi: Arkasında dört Çekist vardı. Apartman

görevlisi en arkada duruyordu; terlemişti ve gergin bir ifadeyle elindeki süslü anahtarlarla oynuyordu. Çekistler Saşenka'nın yanından geçip daireye girdiler.

"Tanrım, işte başladı." Dizleri tutmayan Saşenka duvara yaslandı.

Rütbesi iki çizgili bir asker hemen önünde duruyordu, üniforması ona fazlaca büyük gelmişti. "Bu daireyi arama izniniz var; L. P. Beria, Narkom, NKVD imzalı."

Razum sopa çekirgesine benzeyen adamı dürtüp kenara itti, bu operasyonun bir parçası olmak için can atıyordu. "Palitsin'i Saratovski İstasyonu'nda tutukladık. Vanya Palitsin, memurlardan birine yumruk attı."

"Bu kadar yeter Yoldaş" dedi sorumlu sopa çekirgesi.

"Nerede o?" diye sordu yeniden ayağa kalkan Saşenka. Demek Vanya'nın treni zamanında gelmişti. Razum onu karşılamak üzere istasyona gitmişti; patronuna söyleyebilir diye ona hiçbir şey söylenmemişti muhtemelen. Vanya o an orada tutuklanmıştı. Razum'un abartılı gösterileri sadakatini ispatlayıp kendini kurtarma çabalarıydı. Saşenka, Vanya'nın doğrudan "Merkez" dedikleri hapishaneye yani Lubyanka'ya götürüldüğünü tahmin edecek kadar çok şey biliyordu.

"Bir kelime daha etmeyin Yoldaş Razum" dedi sopa çekirgesi. "Bu bizim işimiz."

"Bu *barin*'lerden hep şüphelenmiştim ben zaten." Razum hâlâ konuşuyordu. "Görmediğim pek bir şey olmadı! Şimdi de daireyi arayıp o yılanın sakladığı belgeleri bulacağız. Bu taraftan çocuklar!"

Sopa çekirgesi ve diğer Çekistler çalışma odasına girmişlerdi bile. Carolina olanları yatak odasının kapısından izliyordu. Beni almaya mı geldiler, diye düşündü Saşenka. Aklı yeniden ümitsiz özelemlerle ve bencil düşüncelerle doldu: Belki de onun için bir tehlike yoktu? Belki sadece Vanya'yı istiyorlardı? Vanya tutuklanmı. Ben çocuklarla kalayım.

Saşenka ve Carolina sessizce bakiştılar. Çok mu geç kalmışlardı? Çocuklar yetimhanede işkence görecek miydi? Ne yapılması gerektiğini nereden bileceklerdi? Vanya hiçbir işaret göndermemişti. Carolina çocukları alıp hemen şimdi gitmeli miydi? Bu gece! Yoksa bu işkenceyi artırır mıydı?

"Ne oluyor anne?" diye sordu Karbeyaz; kolları annesinin beline dolanmıştı. Çekistler çalışma odasındaki çekmeceleri açıyor, dolapları karıştırıp yerdeki yığına kâğıtlar ve fotoğraflar atıyor-

lardı. Karlo botlar ve yüksek sesler nedeniyle karmaşayı hissetti; Güzel yüzü üç aşamada düştü: Gözlerde ve dudaklarda hafif bir titreme, gözlere dolan yaşlar ve buruşan hatlar, ulumaya başlayınca kırmızıya dönen yüz.

“Odanızda kalın” diye bağırdı Saşenka çocukları arkasına saklamaya çalışırken. “Carolina’ya gidin.”

Carolina kollarını açtı, ama çocuklar Saşenka’nın etrafında donakalmıştı; elleri annelerinin kalçalarına, beline uzanırken fırtınada mağaraya saklanan gezginler gibi onun altına sığınmışlardı.

Vanya’nın annesi mor geceliğiyle odasından çıktı. Kocasını da arkasından geldi.

“Ne oluyor?” diye bağırdı. “Neler oluyor burada?” Çalışma odasına koştu ve Çekistleri Vanya’nın masasından uzaklaştırmaya çalıştı. “Vanya bir kahramandır! Bir yanlışlık olmalı! Neden tutuklandı?”

“Sanırım Madde 58!” diye cevap verdi sopa çekirgesi. “Şimdi, lütfen çıkın. Kasayı çıkıyorlar.”

Saşenka gizli polislerden birinin çalışma odasının kapısını mühürlediğini gördü. Diğer dördü Vanya’nın kasasını asansöre götürmeye uğraşıyordu. Sonunda apartman görevlisi tekerlekli bir el arabası getirdi ve kasayı çıkardılar.

“İyi geceler Yoldaş Zeitlin Palitsin” dedi sopa çekirgesi. “Çalışma odasındaki mühürle oynamayın. Yarın başka belgeler almak üzere geri geleceğiz.”

“Bekleyin! Vanya’nın giysiye ihtiyacı var mı?”

“Casusun kendi valizi vardı, eksik olmayın” dedi Razum alaylı bir ifadeyle, ellerini kalçasına koyup poz vererek konuşuyordu. “Hemen geliyorum çocuklar!” diye bağırdı aldıkları belgeleri kasaya koymakla meşgul olan Çekistlere.

“Neden bizden nefret ediyorsun?” diye sordu Saşenka sessizce.

“Ötecek o! İtiraf edecek, sırtlanın teki o!” dedi Razum. “Patronlarınız asiller gibi yaşıyor! Bizim gibilerden daha iyi olduğunuzu mu düşünüyorsunuz? Karnınız tok, sırtınız pek. Belanızı buluyorsunuz işte.”

“Sessiz ol Yoldaş Razum, yoksa senin başın da belaya girer!” dedi asansörün kapısını tutan sopa çekirgesi. İhtiyar Razum aniden ona döndü, o sırada cebinden bir şey düştü. Sarhoş bir halde hakaretler yağdırarak arkadaşlarının peşinden gitti. Asansörün kapısı kapandı.

Saşenka kapattığı kapıya yaslanıp yere çöktü. Bacaklarına dolanmış Karlo ve Karbeyaz da onunla birlikte yere oturdular. Elleri titreyen, kırmızı noktalar gören ve midesine kramp giren

Saşenka, sakın olmaya çalışarak kriz anındaki anne soğukkanlılığıyla planlar yapmaya uğraşıyordu.

“Yastık!” Karbeyaz uzanıp küçük pembe yastığını aldı. “Aptal Razum benim sevgili yastığımı düşürmüş” dedi ve kırışmış pembe yastığı Saşenka’ya gösterdi.

Saşenka yastığı Karbeyaz’dan aldı, bir o yana bir bu yana çevirip koklayarak inceledi.

“Hayır, Karbeyaz, dur” dedi kızı yastığı geri almaya uğraşırken.

“Küçük yastığımı istiyorum ben!” diye bağırdı Karbeyaz.

“Carolina!” Dadı gelmişti bile.

Vanya’nın anne babası odalarından çıkıp Saşenka ile çocukları izlemeye başladılar.

“Vanya nerede?” diye sordu Vanya’nın annesi sinirle. “Senin sınıf düşmanı olduğunu söyledim ben hep ona öyle doğdun, öyle yetiştirildin. Bu senin işin, değil mi?”

“Biraz sessiz ol!” diye karşılık verdi Saşenka. “Her şeyi açıklayacağım sonra. Siz ikiniz yarın kır evine veya köye gitmelisiniz, ama şimdi lütfen odalarınıza gidin. Düşünmem gerek!”

İhtiyar köylüler Saşenka’nın kabalığı karşısında söylene söylene odalarına çekildiler.

“O adi Razum” dedi Carolina.

“Şu andan itibaren herkes onun gibi. Biz artık tür değiştirdik” dedi Saşenka pembe yastığa bakarak. “Carolina, bu kır evinde miydi?”

“Evet.”

“Biz getirmedik, değil mi?”

“Hayır, getirmedik. Kır evinde oyun odasıydı.”

Saşenka kızına döndü. “Bu nereden geldi canım?”

“Razum düşürdü. Aptal ihtiyar! Kokuyor o!”

“Ama kır evinden kim aldı? Gördün mü?”

“Evet, aptal. Babam aldı. Ben verdim baksın diye, o da aldı cebine koydu.”

“O halde babacığın bizleri hatırladı” diye mırıldandı Saşenka. “Canım Vanya.” Karbeyaz’ın yastığı; daha uygun bir işaret olabilir miydi? “İhtiyar Razum iyi adamdır” diye ekledi.

“Yastığımı alabilir miyim anneciğim?”

“Evet, canımın içi, alabilirsin.”

Saşenka başını kaldırıp Carolina’ya baktı, dadı da ona bakıyordu; anne sevgisiyle dolu bir bakıştı bu, ağırlık çökmüş bu kederli bakışlar karşısında iki kadın da şaşırmıştı.

O an Saşenka çocuklarının hayatındaki her anı, her duyguyu

tatmak, görmek, hissetmek için çabalamak istedi. Ancak artık onları tutamıyordu, rüzgâra kapılan çocuklar, parmaklarının arasından kayıp gidiyordu.

31

Sonraki sabah Saşenka ofise gitti. Başkası olsa hasta olduğunu söyleyerek evde kalırdı, ama bu şüphe uyandırabilirdi. Kocanın tutuklanması, karısının da tutuklanacağı anlamına gelmiyordu her zaman. Hayır, her zaman yaptığı gibi dergisi için çalışacaktı ve ne olursa olsun kabullenecekti.

Evden çıkarken çocukları öptü, tenlerini ve saçlarını kokladı. Yüzlerine sırayla baktı. Karlo'nun kahverengi gözlerini, Karbeyaz'ın ipek tenini öptü.

“Sizi seviyorum. Hep seveceğim. Sakın unutmayın, sakın” dedi ciddi bir ifadeyle. Gözyaşı yoktu. Kendinde olmalıydı.

“Anne, anne, sana bir şey söyleyebilir miyim?” dedi Karlo. “Aptal kakanın tekisin sen!” dedi ve bu şakasına kahkahalarla güldü.

Karbeyaz da güldü, ancak annesinin etrafını tuttu. “Hayır, değil. Annem çok güzel bir yastık.” Annesini gerçekten övüyordu.

Carolina arkada duruyordu. Vanya'nın anne babası paltolarını giydiler. Tereddüt eden Saşenka onları başıyla selamladı. Onlar da aynı şekilde selam verdiler. Artık söylenecek söz kalmamıştı.

Saşenka kendine gelmeye çalıştı. Karlo ile Karbeyaz'ı yeniden öpmek istiyordu, bunu öyle çok istiyordu ki öpücükleriyle bebek tenlerini eskitebilirdi. Ancak titreyerek paltosunu giydi ve kapıyı açtı.

“Anne, seni kalbimden seviyorum” diye bağırdı Karlo. Annesine öpücük gönderdi, sonra Karbeyaz'ın yastığını kapıp koşarak uzaklaştı.

“Ver onu bana, seni kaka!” Karbeyaz peşinden gitti; yetişkinlerin dünyasından uzaklaşmışlardı.

Bu anı fırsat bilen Saşenka el çantası ile küçük kanvas çantayı alıp çıktı. Bu kadardı işte. Çocuklar fark etmemişlerdi bile. Demin çocuklarıyla birlikte bir anneydi, şimdiyse gitmişti. Uçaktan atlamak gibi bir şeydi: Hayatı o bir saniyede tamamen değişmişti.

Şık ahşap merdivenlerden aşağı inerken gözlerinden akan yaşlar nedeniyle önünü göremiyordu.

Ancak lobiye gelince duyuları yeniden keskinleşti. O yaklaşınca

korunalar sessizleştii, apartman görevlisi garip bir coşkuyla otoparka süpürüyordu. Parti Sekreteri Yoldaş Andreyev ile karısını ve Zis'ine giden Halk Komiseri Vekili Dora Hazan'ı gördü; Saşenka'yla göz göze geldiler, ancak o yokmuş gibi bakıyorlardı. Hayattakilerin ülkesi Kremlin'in koridorlarında Yoldaş Stalin'i, Yoldaş Molotov'u ve Yoldaş Vorosilov'u görmeleri muhtemeldi bugün. Saşenka'nın yolu bu insanlarla bir daha asla kesişmeyebilirdi.

Neşeyle el salladığı korumalardan biri karşılık verince, diğeri ona elini indirmesini söyledi.

İşe gitmek üzere yola koyuldu. Gün ışığı, Aleksander Bahçeleri'nin çiçekleri, at arabaları ve atlar, tüm bu yeni binaların tozu ve gürültüsü, neşeyle şarkı söyleyen Genç Liderler ordusu... Bunların hiçbiri ilgisini çekmiyordu.

Kaldırım taş gibi sert değildi sanki. Havada süzıldüğünü hissetti çünkü ayakkabıları, ayakları, kemikleri artık somut değildi. Gece boyunca içtiği kahvenin de etkisiyle adrenalini yükselmişti.

Birden dayanılmaz bir istek duydu geri dönüp çocukları öpmek için. Bu o kadar güçlü bir duyguydu ki kasları harekete geçti, geri dönüyordu. Ancak kendini tuttu. Plana sadık kal! Onlar için. Herhangi bir hata, aptalca bir duygusallık her şeyi mahvedebilirdi.

Kalbi güm güm atıyor, görüşü keskinleşiyordu. Duyularının hassaslaşması hoşuna gitmişti. Caddede bahçeleri temizlerken bir yandan da onu izleyen apartman görevlilerini fark etti. Granovski'nin köşesindeki askerler fısıldaşıyordu.

Köşede duran Saşenka arkasına baktı. Evet, Vanya'nın anne babası dışarı çıkmıştı. Tam zamanında. Vanya'nın annesinin elinde her zaman kullandığı kanvas çantası vardı; bahçedeki dedikoducu köylülerden hiçbiri onlara selam vermedi. Vanya'nın babası Saşenka'ya doğru baktı, ama onu tanıdığını hiçbir şekilde belli etmedi.

Vanya'nın annesi kocasının da yardımıyla şiş bacakları üzerinde ilerliyordu, elinde sigara vardı. Çift, Saşenka'nın tersi yönde uzaklaştı.

Saşenka köşeyi döndü ve sağ tarafta Kremlin, sol tarafta National Hotel'i geçip Gorki Caddesi'ne çıktı. Tam o sırada Carolina yürüyüşe gitmek üzere çocukları aşağı indiriyor olmalıydı.

Onları büyükanne ve büyükbabalarının gittiği yöne götürecekti.

Granovski koruma binasındaki askerler onları kayıtsız gözlerle izleyecekti: Çocuklar kimsenin umurunda değildi. NKVD, anne babalarla ilgileniyordu. Ayrıca ellerinde herhangi bir emir yoktu. Henüz.

Saşenka National Hotel'in önünden ayrılamıyordu. Carolina ve

çocukların, Palitsin dede ile nineye yetişebilmelerini umuyordu. Böylece büyükannelerinden çantayı alabileceklerdi. O çanta Karbeyaz'ındı. Çocukların çantalarını korumalara fark ettirmeden evden çıkarmayı amaçlamışlardı.

Çocuklar Vanya'nın anne babasıyla birlikte kaldı. Carolina sonraki aradan sağa saptı ve Saşenka'nın karşıya geçmek üzere beklediği Gorki Caddesi'ne geldi. Selamlaştılar.

“Birer kahve içmek için vaktiniz var mı Yoldaş?”

“Tabii ki.” National Hotel'e girip kafeye oturdular ve kahve söylediler. Saşenka, kendini macera filmlerinde gibi hissediyordu. Bu duygusunu kaybetmemek için uğraştı, ama öyle kötüydü ve kendini öyle çaresiz hissediyordu ki boğazı kurudu, midesi yandı. Tıpkı Lala'nın onu yatılı okula bıraktığı o ilk gün gibiydi; Saşenka o gün onun arkasından koşmak istemişti. Çılgına dönmüş bir halde öğretmeninden kurtulmuş, diğer kızları iterek Smolni'nin koridorlarında ilerledikten sonra kapıdan çıkmış ve Lala'yı görünceye kadar koşmaya devam etmişti. Lala ona sınırsız sarılmıştı. O çılgınlık geri dönmüştü işte. Ancak kemikli ve ifadesiz Carolina kahvesini yudumladı, Saşenka'yı çabucak öptü ve içinde kışkık giysiler, iç çamaşırı, sabun, diş macunu, üç tavşancık bulunan çantayı alıp arkasına bile bakmadan gitti. Saşenka her şeyi gözden geçiriyordu: Unuttukları bir şey var mıydı? Karlo'nun bisküvileri?

Kafenin kapısında Carolina arkasına baktı. İki kadının da bakışlarında sevgi, minnet, keder gibi en dehşet duyguların karışımı vardı. Sonra Carolina çenesini sıkı ve gitti. Her şey plana göre işliyordu. Vanya, Razum ile Saşenka'ya harekete geçilmesi gerektiğine dair bir işaret göndermişti. Satinov'un söylediği, Saşenka ve Carolina'nın planladığı gibi eyleme geçilmişti.

Saşenka dadının sırtını çaresizlikle karışık bir kıskançlıkla izledi. Bacağı kesilen birinin, ayağının yürüyüp onu terk ettiğini hissetmesi gibi, hayaletinin kalkıp onların peşinden koştuğunu hissetti. Oysa hâlâ kafede oturuyordu. Sonra vücudu kasıldı, ayağa kalktı. Carolina'nın peşinden koşmaya başlayacaktı. Kendini kahve parasını masaya atarken buldu. Koşuyor, terliyor, âdeta uçuyordu; kalbi kalp krizi geçiriyormuş gibi hızlı atıyordu ve göz yaşları yağmurlu havada araba camından hızla süzülen damlalar misali yüzünden süzülüyordu. Caddeye çıkmıştı. Sola ve sağa baktı. Carolina gitmişti. Onları yeniden görmek *zorundaydı*! Boğazındaki hıçkırık vahşi bir ulumaya dönüştü, bu sesi daha önce duymamıştı. Caddeden aşağı çılgınca koşuyordu.

Sonra onları gördü. Uzakta bir tramvay kıvılcımlar saçarak durmuştu. Karbeyaz yastığını sallayıp gülererek tramvaya biniyordu, bu nedenle Saşenka onun beyaz alnını ve lülelerini daha net görebiliyordu. İki çantayı da sol elinde tutan Carolina, şarkı söyleyerek rap rap yürüyen Karlo'nun çıkmasına yardım etti.

Karlo dadısını kolundan çekiştiriyordu. "Carolina, Carolina, sana bir şey söyleyebilir miyim?" Saşenka oğlunun böyle söylediğini biliyordu, Carolina da tramvaya biniyordu. Arkalarından ikisi de sigara içen iki asker bindi.

"Dur Carolina! Karlo! Karbeyaz!" Saşenka çığlık çığlığa bağırıyordu.

Carolina parayı ödedi. Saşenka artık sadece kafalarının üst tarafını görebiliyordu; Karlo'nun karmakarışık saçları ve Karbeyaz'ın güneşte altın rengine dönmüş sarı lüleleri. Koşarak her şeyi mahvediyordu. NKVD onu görecekt ve çocukları gönderdiğini öğrenecekti; Saşenka'yı casus olduğu gerekçesiyle tutuklayacaklar, çocukları Dzerjinski Yetimhanesi'ne koyup öldüreceklerdi. Ancak Saşenka kontrolden çıkmıştı, ileri doğru hızla atılırken çarpıştığı yaşlı kadının torbası yırtıldı, patatesler kaldırırma yuvarlandı, ama Saşenka durmadı, gözyaşları sel misali akıyordu. Tramvay kıvılcım yağmuru eşliğinde hareket etti. Kapılar kapandı. Hızlandı. Saşenka yetişmek üzereydi, o sırada onları yeniden gördü: Carolina pencere kenarında bir koltuğa oturmalarına yardım ediyordu. Mavi gözler ile süt gibi beyaz bir alın, kahverengi gözler ve kahverengi saçtan oluşan bulanık bir görüntü... Ve gitmişlerdi işte.

Bir adam yolunu kesen Saşenka'yı itti, bir apartman girişine düşen kadın merdivene oturdu. Rasputin öldüğünde uluyan Ariadna gibi uluduğunu duydu. Etrafındaki insanlar daha hızlı yürümeye başladılar, ondan biraz iğrenmişlerdi sanki. Saşenka yavaş yavaş kendini toparladı.

Vanya'nın anne babası apartmana dönüp korumalara yaz aylarında kalmak üzere kır evine gideceklerini söyleyeceklerdi. Korumalar asıl sebebin Vanya Palitsin'in tutuklanması olduğunu bilse de omuz silkeceklerdi: Kimin umurundaydı ki?

Saşenka ayağa kalkıp üstünü düzeltti. Herkes güvendeydi. Krizini hiçbir NKVD memurunun görmemiş olmasını umarak ayağa kalktı, Gorki Caddesi'ni geçip Kremlin'e ve Gideon Amca'nın penceresine baktı. Çok istese de onu aramanın bir anlamı olmazdı. Saşenka'nın telefonları dinleniyor olabilirdi. Kendisi ona sevgilerini gönderdi: Gideon bunu hissedebilecek miydi? Şimdi yeniden babasını düşünüyordu: Neredeydi o? Kendisi adsız bir mezarda

babasına katılacak mıydı? Dünya dönerken yok olmak düşüncesi-
ni bir türlü kabullenemiyordu.

Petrovka'ya giderken her zamankinden farklı bir yol izledi, Puşkin Meydanı'ndan değil de Stolesnikov Vadisi'nden geçti. Her şeyi içselleştirmeye çalışıyordu: Oradaki küçük barları, Aragvi Gürcü restoranını, ayakkabı tamircisini, gazete bayiini, Megrelyalı berber Tengiz'in dükkânını... Ancak hiçbir şey aklında kalmıyordu. Gece gibi. Anlaşılamayacak kadar çok şey vardı.

Karbeyaz ve Karlo şimdi neredeydi? "Sakin saatine bakma" dedi kendi kendine. "Gözetlendiğini farz et: Neden devamlı saatine baktığını merak edebilirler." Güneye giden tren saat onda yola çıkıyordu ve saat 09.43'tü. Yani çocuklar yoldaydı.

32

Saşenka ofise varınca kapıdaki görevli doğruldu, asistanı Galya onu görünce kızardı, Klavdiya yanından geçerken kafasını kaldırıp bakmadı bile. Herkes Saşenka'nın artık gerçek bir insan olmadığını biliyordu. O artık geçmişe ait biriydi; dahası herkes her nasılsa Saşenka'nın düşmanın karısı olduğunu biliyordu, Vanya Lubyanka'daki hapishanenin hücrelerindeydi. 1 Mayıs gecesi kendi evinde tanıştığı yeni yazar Benya Golden de tutuklanmıştı. Saşenka ofisten onunla ayrılmıştı, birlikte yürürlerken de görülmüşlerdi...

Saşenka masasına oturdu. Kimse gelmedi. Kantine borş çorbası yemek üzere yaptığı kısa yolculuk dışında bütün gün odasından çıkmadı. Dergisinin son okumasını yapmaya çalıştı, ama dikkatini veremiyordu. Gölgelece takip edilen veya başlarında bulutlar dolaşan pek çok arkadaşı veya yoldaşı olmuştu, ama onlar hiçbir şey olmamış gibi yaşamaya devam etmişler, hayatta kalmayı başarmışlardı. Mesela Gideon Amca. "Sakin olursan çocuklarınla olabilirsin" diye söz vermişti kendi kendine.

Akşam olunca eve döndü.

Yüksek tavanlar, parlak parke zemin, duvarlardaki süslemeler, Karelya çamundan alacalı kahverengili mobilyalar, bronz oymalı yeşil lambalar çocuklarla olan yaşamına aitti. Şu an dairesinden nefret ediyordu. Burası yankı yapacak kadar sessizdi. Çocukların odasına bakmak istiyordu. "Yapma bunu kendine. Mahvolacaksın, çıldıracaksın" dedi kendi kendine. Bir bakıverse olmaz mıydı?

Çantası ile paltosunu fırlatıp koşarak koridoru geçti ve yataklara atılıp önce Karbeyaz'ın, sonra Karlo'nun yastıklarını kokladı.

İşte, sonunda ağlayabilirdi. Onların sesini taklit edip fotoğraflarla konuştu. Sonra çocukların bütün fotoğraflarını ve pasaportlarını yaktı. Karbeyaz yastıklarının çoğunu, Karlo tavşancık ordusunun büyük bir kısmını bırakmıştı. Saşenka onları yatağına götürdü, bu uykusuz gecede ona eşlik edeceklerdi.

Kendine dış fırçası, kalın giysiler ve iç çamaşırından oluşan bir çanta hazırladı. En iyi çamaşırını seçti. Neden yapmasın ki?

Sonraki gün çantasını alıp işte gitti. Ondan sonraki gün ve diğer gün de... Bu stres onu hasta ediyordu. Boğazı şişmişti, yüzünde çizgiler vardı ve hiçbir şey yiyemiyordu. Geceleri rüyasında Vanya ile çocukları görüyordu. Neredeydiler? Üç geceleri yolda geçmişti: Ailelerin yanına varmışlar mıydı? Yoksa bir tren istasyonunda yalnız ve aç bir halde kayıplara mı karışmışlardı? Saşenka deli kadınlar gibi yüksek sesle çocuklarıyla konuşuyordu durmadan.

Geceleri Benya aklına geliyordu. Saşenka pişmanlık, suçluluk, tiksinti ve heyecanla uyanıyordu. Birden ondan nefret etmişti. Onu kendi elleriyle boğmak, gözlerini oymak istiyordu: O, onun kendini beğenmişliği, küstahlığı, yazmaya direnmesi, Parti'ye olan kızgınlığı, Paris ve Madrid'deki ünlü arkadaşları mıydı Saşenka'yı öldüren, çocuklarını çalan? Evet, onu sevmişti; evet, ona en çılgın mutlulukları yaşatmıştı ancak çocuklarına duyduğu sevgi karşısında bu hiçbir şey değildi artık!

Üçüncü gün, korumaların gözlerinde farklı bir şey gördü. Apartman görevlisini selamlayınca adam kafasını kaldırıp onun dairesine baktı ve Saşenka o anın geldiğini anladı. Merdivenlerde durdu, bu belirsizlik sonlandığı için neredeyse mutluydu.

Daireye girdiğinde, çalışma odasının mührünün açıldığını gördü ve karanfil kokusu aldı. Kızıl Köşe'yi geçip oturma odasına girdi, yemek odasındaki masada yarısı yenmiş tabaklar gördü. Muhtemelen özel olarak dikilmiş NKVD üniforması içindeki devasa bir adam ayağında botlarıyla divana uzanmıştı. Ayağa kalkarken botları gıcırdayan adam, Saşenka'ya bembeyaz dişlerini göstererek gülümsedi. Esmer ve parlak tenliydi, kahverengi saçları kabarıktı ve dolma parmaklarının her birinde bir yüzük vardı. Karanfil aromalı kolonya kokusu o kadar keskindi ki Saşenka tadını alabiliyordu. Adam yalnız değildi. İki Çekist daha ayağa kalktı, galiba hafif sarhoşlardı çünkü kıs kıs gülüyorlardı.

Saşenka pembe renkli yazlık bir elbise giymişti. Kısa süre önce yeni moda perma yaptırdığı saçları ön tarafta dalgalanıyordu. Yüzünde makyaj vardı. En gururlu havasını takındı.

“Yoldaşlar, beklettiğim için özür dilerim. Uzun süredir bekle-miyorsunuzdur umarım. Ben Saşenka Zeitlin-Palitsin, Lenin’in deyimıyla Yoldaş Kutup Tilkisi.”

“Yoldaş, bu ne güzel karşılama böyle” dedi Devlet Güvenliği Komiserliği İkinci Derece Generali ve Halk Komiserliği Temsilcisi NKVD Bogdan “Öküz” Kobilov. “Yoldaş Beria’nın size hayran oldu-ğunu biliyor musunuz?”

Saşenka derin bir nefes aldı; burun delikleri büyümüş, gözleri küçülmüştü.

“Sizi her an bekliyordum. Memnun oldum...”

“Yoldaş Beria’nın sizi böyle övmesinin sebebini şimdi anlıyo-rum” dedi adam.

Cüsseli adamların çoğu gibi Kobilov’un da sesi tizdi. Saşenka onu küçümsüyordu. Uzaktaki çocuklarını düşündü, onlar gideli üç gece olmuştu. Birkaç dakika içinde dünyanın ucundan dışarı adım atacağını biliyordu, ama ne yapması gerektiğini anımsadı. Sakince sigarasını yakıp bir film yıldızı gibi tuttu. Koyu renk parmakların-daki yüzükleriyle oynayan Kobilov uzanıp Saşenka’nın sigarasını yaktı. Yağlı cildinin ve karanfilin kokusunu alabiliyordu Saşenka.

“Teşekkürler Yoldaş.” Saşenka dumanı içine çekti, gözlerini kapatıp dışarı üfledi. Yakınlardaki dairede biri piyano çalıyor, bir çocuk da ona şarkı söyleyerek eşlik ediyordu, normal dünyada aileler böyle oluyordu. “Ne istiyorsunuz?”

“Güzel bir kadın söz konusu olunca gelip kendim almak istedim” dedi Kobilov burnuyla Saşenka’yı işaret ederek.

33

Birkaç bin kilometre güneydeki Tiflis’te, beyaz saçlı bir kadın çantasını hazırlıyordu. Bu küçük şehrin merkezine yakın bir oda-da yaşıyordu; odası sülfür banyoları, eski şehir ve yuvarlak Gür-cü kulesinin bulunduğu Ortodoks kilisesinin hemen altındaki yolun ağağısındaydı.

Parafinlenmiş bıyıkları, denizci takımları ve parlak limuzinleri olan bir ailenin fotoğrafları ile bir yatak, lamba ve gardırobun bulunduğu küçük odası bir zamanlar Gürcü prenslerine ait olan şık bir malikânenin parçasıydı; bu prenslerin sonuncusu tam bir antikacıydı, aynı zamanda sülfür banyolarının da sahibi olan adam kitap topluyordu. (Şu an Paris’te taksicilik yapıyordu.) 1905 Devrimi’nde sarayını Sen Petersburg’un zenginlerinden

Musevi bir petrol kralına satmıştı. Malikâne küçük dairelere bölünmüş, prensin zemin kattaki kütüphanesi de kafeye dönüştürülmüştü. Moskova'da hatta Rusya'da artık bulunamayacak rengârenk bir yerdi burası. Gürcistan'daki aydın kesimin katledildiği son infazlardan sonra bile, eski kitaplar, mum aknına uğramış mumluklar, buğulu camlarını kaplayan asmalar bulunan bu kafede hâlâ Türk kahvesi ve Gürcü yemekleri servis ediliyordu.

Beyaz saçlı kadın kafede tüm gün garsonluk yapıyordu. Çok para kazanmıyordu, ancak bu zor zamanlarda bir işi vardı, belgeleri de tamdı yani her şey yasaldı. Kendi kendine kalmayı seven kadın, müşterilerle veya devamlı onun dedikodusunu yapan diğer garsonlarla hiç konuşmuyordu. Burjuva olduğu ve buraya ait olmadığı belliydi, ancak o günlerde taşradaki şehirlere çok fazla işsiz güçsüz insan geliyordu ve Tiflis bu insanlara karşı diğer tüm şehirlerden daha hoşgörülüydü. Komünizmin, başkentin sınırlarını geçemediği söyleniyordu. Bu kadın bir zamanlar yaşlı bir adamla yaşıyordu, ama adam gitmişti ve kadın da özel yaşamından bahsetmeye hevesli görünmüyordu.

Garson kadının Rusçası kusursuzdu, Gürcücesi de iyiydi, ancak ikisini de aksanlı konuşuyordu. Herkese kibar davranıyordu, insanlar onun kütüphaneye özel bir ilgi gösterdiğini fark ettiler. Mutfak ve bar kısmı, karanlık odanın sonundaki iki kitaplığın arasına inşa edilmişti. Su ısıtıcılarının ve kazanların nemi ahşabın çürümesine, kitapların soyulup buruşmasına, eski resimlerin küflenip sararmasına neden olmuştu. Ancak kadın elinden geleni yapıyordu; kitapların tozunu alıyor, bazen de onları odasına çıkırıp orada kurutuyordu.

Bir gün önce yaşlı kadın bir haftalık izin istemişti, bu ilk izni olacaktı. Yıllardır izin kullanmadığı için Müdür Tengiz ona iki hafta izin verdi.

Bugün erkenden kalkıp Beria Meydanı'ndaki Ermeni marketine yürüdü ve erzak aldı. Odasına dönüp çantasına giysilerini ve Gürcü lavaş ekmeği, kavurma et, şekerleme koydu. Çarist okul üniforması içindeki garip bir kız öğrencinin fotoğrafını duvardan aldı, arkasından birkaç banknot çıkardı. Kuşağına iki yüz ruble sakladı, fotoğrafı öpüp yine duvara astı.

Aynada kendine bakan yaşlı kadın gördüklerine inanamayarak başını iki yana salladı: Elmas şekilli yüzündeki elma yanakları solmuş ve sarkmıştı, gözlerinin altında torbalar vardı ve ağırbaşlı giysileri yıpranmıştı. Elli yaşında gösteriyordu, ama daha gençti aslında. "Nasıl oldu da geldin buraya?" diye sordu kendine. Baş-

nı iki yana sallayıp gülümsedi.

Birkaç saat sonra istasyona giden tramvaya bindi, oradan aldığı biletle Bakü'ye ve sonra da Don Nehri üzerindeki Rostov'a gitti. Tavuk, kuzu ve çocuk taşıyan Müslümanlarla, Türklerle, Sovyet üniforması ve bere giymiş Tatarlarla dolu Bakü İstasyonu'nda araç değiştirdi. Bir aile ona pilav ve kuzu eti ikram etti, yaşlı kadın çok memnun oldu. Trenini bekledi. Tren gelince tüm istasyon aynı treni bekliyormuş gibi herkes oraya hücum etti; ancak Türk arkadaşları yardımcı oldular ve onu trene bindirdiler. Kadın onlara yakın oturdu, onu korudukları için bir kez daha minnettar olmuştu. Trende uyumaya çalıştı, ama önceki hafta yaşadığı garip olayları düşünmekten uyuyamadı.

Dört gün önce, evi ve kafede çalışanların belgelerini teftiş etmek üzere Parti ceketı giymiş bir memur gelmişti. Tüm çalışanlar belgelerinin kontrol edilebilmesi için Parti Merkezi'ne yani eski Viceroy Sarayı'na çağırılmıştı. Tengiz'in isteğı doğrultusunda ilk giden yaşlı kadın olmuştu. Bu normal değildi, ama o günlerde pek soru sorulamıyordu: Kontroller, tutuklamalar ve kaybolmalar günlük hayatın bir parçasıydı. Kocası da gitmişti, muhtemelen hayatta değildi artık; yaşlı kadın polislerin kendisi için de gelmesini bekliyordu. Büyük olasılıkla o da tutuklanacak ve yok olacaktı. Artık bir önemi var mıydı ki bunun?

Kadın beyaz Viceroy Sarayı'na giden tepeyi çıktı; başkâtip Kafkasya'yı bu mükemmel saraydan yönetiyordu. Bu bekleyiş yaşlı kadını endişelendiriyordu. Sormak istediğı pek çok soru vardı. Ancak diğer tüm insanlar gibi o da fazlasıyla büyümüş ve hantallaşmış devlet karşısında çaresizdi. Soracağınız sorular size soru sorulmasına neden olabilirdi, bu yüzden başınızı önünüze eğmeniz daha mantıklıydı. Ahşap pencerele pis girişte öksüren, gerinen, söylenen genç yaşlı bir sürü insanla birlikte bekledi.

Sıra ona gelince belgelerini bölmeye uzattı. Sonra pis ve boyasız bir ofise çağrıldı. Gürcü bürokrasisinin kabalığına hazırlamıştı kendini, ancak onu bekleyen memur hiç de kaba değildi. Parti'nin önemli isimlerinden olduğu anlaşılan uzun ince bir adam, o odaya girince ayağı kalktı, sandalyesini çekip sonra tekrar yerine oturdu. Parti ceketı geniş omuzlarına ve ince beline tam oturuyordu. Stalin neslinin ışığını yansıtıyordu, bu pis ofise ait olmayacak kadar kültürlü görünüyordu. Moskova'dan gelmiş bir lider olmalı, diye düşündü yaşlı kadın. Adamın parlak mavi gözlerinde soru işaretleri vardı.

"Audrey Lewis?"

Kadın başını evet anlamında salladı.

“Rahatsız olmayın. Tiflis’te olduğunuzu biliyordum. Beni hatırladınız mı?” diye sordu. “Sizi çok uzun zaman önce Petrograd’da gördüm. Büyük Donanma Caddesi’ndeki evde, Saşenka’nın annesinin öldüğü gün. O gün onu almaya üç yoldaş gelmişti. Biri dayısı Mendel’di. Diğeri Vanya’ydı. Öbürü de bendim. Lala, bir şey yapmanızı isteyeceğim sizden.”

34

O yaz gecesi Moskova’da yaptıkları yolculuk sırasında Komiser Kobilov’un kalm boynundan ve geniş kalçalarından ter ve karanfil kokusu yayılıyordu. Adamın yanında oturan Saşenka sıkışmıştı, Kobilov bu yakınlıktan keyif alıyordu; koca poposunu devamlı hareket ettiriyor, Saşenka’ya dönüp burnunu kırıstırarak kadını kokluyordu.

Araba insanı endişelendiren devasa Lubyanka’ya yani İçişleri Halk Komiserliği’ne giden tepeyi aştı, bahçeye açılan kapıdan girip yan yola saptı; bu sırada Saşenka Kobilov’un baharatlı nefesini boynunda hissediyordu. Ancak umurunda değildi. O her tutuklu gibi kendini sakinleştirmeye, enerjisini kaybetmemeye uğraşıyordu.

Bahçenin dışardan görülemeyen ışıkları bir sürü insanın geldiği, ama kimsenin ayrılmadığı bir tren istasyonunu aydınlatıyordu sanki. Saşenka şu dokuz katlı gizli binanın korkunç Ulusal Hapishane olduğunu düşündü. Kara Kargalar ve Stolipin kamyonların arka kapıları açılınca demir kafeslerden gözleri kızarmış, dudakları patlamış adamlar ve abiye elbiseli, makyajlı, korkmuş kadınlar çıkıyordu. Ayrıca dikkatsizce bağlanmış kâğıt yığınları ve ağzına kadar dolu deri çantalar vardı etrafta. Her gelen araba rengi kaçmış bir insanın daha korku uçurumuna yuvarlanması anlamına geliyordu.

Kobilov’un kapısını bir memur açtı. Zar zor nefes alan adam ayaklarını hantalca kaldırıp koca gövdesini dışarı çıkardı.

Saşenka’nın kapısı açıldı ve bir Çekist onu kolundan tutup kemerleri kırılmış, ahşap duvarları yıpranmış büyük bir bodrum katına götürdü; çığına dönmüş insanlar burada kuyrukta bekliyordu. Üzülerək özel bir dosya olduğunu anlayan Saşenka ise ön tarafa götürüldü.

“Ben bir Sovyet kadınıyım ve Parti üyesiyim” dedi canı sıkkın bir Çekist’e. Bu Sovyet sisteminin kurulmasına bizzat yardım etmişti Saşenka; bu ezici gücün, Marksist-Leninist-Stalinist diya-

lektik materyalizm bilimi doğrultusunda yeni bir dünya yaratılması için gerekli olduğuna inanmıştı. Şimdi bu güç onu yutacak olsa bile ona hâlâ inandığının Çekistler tarafından bilinmesini istiyordu. Ancak Çekist başını iki yana sallayıp ceplerini ve çantalarını boşaltmasını söyledi. Sarı elini acele etmesini söylencesine salladı, bir yandan da bir form dolduruyordu. Tam adı, soyadı, doğum yılı. Sonra adam Saşenka'ya baktı. Saç rengi? Göz rengi? Belirleyici izleri var mıydı? Parmaklarını lacivert mürekkebe bastırdı ve parmak izlerini aldı. Saşenka'ya bir mahkûm numarası verildi.

“Saat? Yüzükler? Paran var mı?” Adam, Saşenka'nın eşyasını, parasını not etti ve imzalaması için formu ona uzattı. Sonra küçük bir kâğıt parçası verdi. Saşenka'nın arkasındaki insanlar onu aceleyle itiyorlardı. “Kadınlar bu taraftan!” diye işaret etti Çekist. Saşenka, Petrograd'da tutuklandığı zaman ve benzer soruları anımsadı, ancak şimdi çok daha fazla korkuyordu. Çarlık Rusyası daha gevşekti, bu leş yiyici SSCB'nin kurulması sürecinde bizzat çalışmıştı oysa.

Masada oturup Mahorka sigarası içen beyaz önlüklü bir kadının bulunduğu küçük bir odaya girdi.

“Giysilerini çıkar!” diye havladı kadın.

Saşenka takımını ve ayakkabılarını çıkardı. İç çamaşırları ve çoraplarıyla duruyordu, soğuk beton nedeniyle ürpermişti. İç çamaşırının ipek olduğunu anımsadı. Kadının boncuk gözleri de iç çamaşırına takılmıştı.

“Her şeyini çıkar! Uğraştırma beni, küstahlaşma!” Kadın sigarayı ağzının kenarına sıkıştırdı ve kollarını sıyırdı, kılı kolları ortaya çıktı.

Saşenka sutyenini çıkarıp göğüslerini elleriyle kapattı. İki çocuktan sonra hiç de fena gözükmüyorlar, diye düşündü soğukkanlılıkla.

“Diğerlerini de!”

Külotunu da çıkaran Saşenka utandı, eliyle cinsel organını kapadı.

“Sen ve kırpık kukun kimsenin umurunda değil. Aç bakalım! Aç ağzını!”

Kadın parmaklarını Saşenka'nın ağzına soktu. Eli bayat peynir gibi kokuyordu.

“Ellerini masaya koy. Bacaklarını aç.”

Saşenka'nın başını eğdi. Kadın parmağını Saşenka'nın vajinasına sokup rektumunu kontrol etti. Bu işgal karşısında acı duyan Saşenka, nefessiz kaldı.

“Dayan bakalım Prens. İşkence değildi! Giyin.” Mahkûmun

ayakkabılarını alan kadın “Bağcıkları çıkar. Kemerini ver. İçeriye kalem sokamazsın” dedi ve sonra Saşenka’nın kilosunu tartıp not aldı. “Otur!”

Saşenka sandalyeye yığıldı, nihayet giyinebildiği için memnundu. “Vlad!” diye bağırdı kadın.

Saçları arkaya doğru taranmış, küçük kafalı, yaşlı ve zayıf bir fotoğrafçı odaya geldi: Yıpranmış mavi bir takım giymiş adamın alkolik olduğu belliydi, titriyordu ve fotoğraf makinesini zar zor tutuyordu. Yuvarlak bir flaş, kromdan bir ayçiçeği misali açtı.

“Bana bak” dedi adam.

Saşenka makineye baktı; ilk başta bitkin bir ifadeyle baktı, sonra kendini toparlamaya çabalayarak saçını düzeltti. Belki bir gün çocukları bu fotoğrafı görecek. Gözlerini mesaj vermeye çalışarak sabitledi: Karbeyaz ve Karlo, sizi seviyorum, sizi seviyorum! Ben sizin annenizim! Beni hatırlayın! Beni düşünün!

“Hareket etme! Tamam.” Cızırtılı bir patlama oldu. Saşenka karanlık gökyüzünde yanıp sönen yıldızlar gördü.

Bir gardiyan onu kolundan tutup bir kapıdan geçirdi ve kapı arkalarından kilitlendi. Bağcıkları olmayınca ayakkabıları büyük geliyordu, eteği de artık üzerine olmuyordu sanki. Üç muhafız vardı: Biri arkasındaydı, biri kolundan tutuyordu, biri de önden gidiyordu. Metal kafeslerin arasından yürüyen Saşenka metal merdivenlerden çıktı, taş merdivenlerden indi, soğuk odalarda bekledi, çelik kapılı hücrelerin yanından geçti. Öksürükler, küfürler, kilit sesleri duydu. Kapılar çarpıldı, insanlar yürüdü, anahtarların orkestrası duyuldu. Yıpranmış parke zemin yakıcı deterjan sayesinde parlıyordu.

Hapishanedeki sidik, ter, dışkı, dezenfektan, lahana çorbası, silah ve kilit kokusu Saşenka’ya 1916 yılında Petrograd’da yaşadıklarını anımsattı. İşte yine buradayım, ama bu sefer babam beni çıkaramayacak, diye düşündü üzüntüyle. Vanya, Benya, Mendel Dayı yakınlarda bir yerlerdeydi; bu düşünce onu rahatlatı. Bir başka mahkûmun yanında bir muhafızla yaklaştığını fark etti. Kendisinden daha genç olan bu güzel kadının bir gözünün mor olduğunu gördü.

“Gözlerine sahip çık Mahkûm 778” diye havladı gardiyan; ilk kez konuşmuştu. Saşenka’yı metal bir tabuta benzeyen bir şeyin bulunduğu bir köşeye çekti ve kadını kapısını açtığı tabuta soktu. Kapı üstüne kapanan Saşenka nefessiz kaldı, göğsü sıkışıyordu çünkü. Bu bir çeşit işkence miydi? Diğer gardiyanlar ve mahkûm geçti. Onlar gidince tabutun kapağı açıldı ve bir sürü hücrenin

bulunduğu bir yere gelene kadar yürümeye devam ettiler. Bir gardiyan 778 numaralı hücrenin kapısını tutuyordu.

İkili ranza ve bir kova bulunan küçük hücrede pencere tabii ki yoktu, duvarlar tuğladandı, yerler de ıslaktı. Kapı kapandı ve kilitlendi; Saşenka yalnız başına öylece dururken gözetleme deliği açıldı, gözler ona baktı. Sonra delik kapandı. Saşenka gözlerini kapayıp etrafındaki hayatı dinledi. Mahkûmlar şarkı söylüyor, tükürüyor, öksürüyordu; Çarlık zamanından beri değişmeyen şifreleri kullanıp duvarlara vurarak birbirlerine mesaj gönderiyorlardı. Devasa bina gizli bir şehir gibiydi, yaşıyordu. Borulardan lıkr lıkr sesler geliyordu. Dışarıda metal bir kova sürükleniyor, ıslak bir paspasla yerler siliniyordu. El arabasının sesi duyuldu. Mırıltılar ve metal çatal kaşık sesleri geliyordu. Gözetleme deliği açılıp kapandı. Kapı açıldı.

“Akşam yemeği!” Biri sakallı, yaşlı ve çelimsiz; diğeri beyaz saçlı ancak muhtemelen Saşenka’nın yaşında olan iki adam arabadaki bir tencereden çorba dağıtıyordu. Yaşlı adam ona teneke bir kâse verdi, diğeri kâseye bir kepçe çorba koyup üzerini sıcak suyla doldurdu. Elleri silahlarında duran iki gardiyan onları yakından izliyordu. Mahkûmlar arasında temas olmamalıydı.

“Teşekkürler” dedi Saşenka.

“Konuşmak yok!” dedi gardiyan. “Diğer mahkûmlara sakın bakma!”

Diğerine göre daha genç olan adam Saşenka’ya bir küpşeker ve küçük bir parça ekmek verirken kısa bir süre baktı; duygusal, dahası yaramaz gözlerinde bir parlama oldu. Benya’dan önce Saşenka bu bakışı anlamazdı, ama artık o özel dili o da konuşuyordu. Tanrım, diye düşündü, şehvetti bu! Saşenka mutlu olmuştu: Buradaki insanların da arzuları vardı hâlâ! Belki de arzu diğer duygulardan daha uzun ömürlüydü. Kapı kapanınca Saşenka sulandırılmış buğday çorbasını içti. Kovayı kullanıp tuvaletini yaptı ve yatağa uzandı.

Vanya her neredeyse, ne yapılması gerektiğini biliyorum, diye düşündü. Henüz her şeyi kaybetmemişlerdi: Çocuklar kurtulmuştu, belki de Saşenka’nın aleyhinde hiçbir şey yoktu. Vanya bunu biliyordu. Belki çıkabilirdi buradan. *Çıkacaktı*. Onun gibi sadık bir komünisti neyle suçlayabilirlerdi ki? Sonra yüksek sesle söyledi: “Yastık!”

Işıklar kapanmadı.

Saşenka uyumaya çalıştı. Yüksek sesle çocuklarıyla konuştu, ama onlar artık başka bir dünyaya aitti. Onların kokularını yine

alabilir miydi? Pürüzsüz tenleri, sesleri, her şeyleri taptazeydi, canlıydı. Durumu kabul etmenin verdiği acıyla ağlamaya başladı.

Gözetleme deliği açıldı.

“Sessiz ol mahkûm! Yüzünü ve ellerini hep görebilmeliyiz!” Saşenka uyudu, Zemblişino’daki Zeitlin malikânesinde bir çocuk olmuştu yeniden: Beyaz takım elbisesi içindeki babası midillinin dizginlerini tutuyordu ve Lala, sevgili Lala, Saşenka’nın ata binmesine yardım ediyordu...

35

Saşenka el arabasının, paspasın, kilitlerin sesine uyandı. Gözetleme deliği açılıp kapandı, kapı kulakları tırmalayan bir sesle açıldı.

“Kova boşaltım! Kovanı getir!” Gardiyan onu lavaboya götürdü, klor Saşenka’nın gözlerini yaktı. Kovasını boşaltıp yüzünü yıkadı ve hücreesine döndü.

“Kahvaltı!” Bakışı muzip ve erotik olan mahkûm boynunda sigara satanların kullandığı tepsilerden taşıyordu. Saşenka’nın gerçek bir mahkûm olduğunu tahmin ettiği diğer adam yaşlıydı ve vücudu dövmelemlerle doluydu, bu adam ona çay doldurdu ve bir parça ekmek, bir küpşeker ile sekiz tane sigara ve kibrit kutusundan birkaç kibrit verdi. Genç adamın yüzünde bir kez daha hiçbir değişim olmadı, ancak gözleri yine Saşenka’nın vücudunda ve boynunda dolaşıp kapı kapanmadan hemen önce en kaba şehvetle parıldadı. Çay ve ekmeğin tadı nasıl da güzel geldi. Saşenka, Vanya sayesinde bazı mahkûmların sorgulanmak için birkaç hafta beklediklerini biliyordu; yani açıklama yapıp, komünist olarak kendini savunması ve kendisini buraya neyin getirdiğini öğrenmesi için belki de çok uzun zaman bekleyecekti.

Yine yatağa uzandı. Çocukların şimdi nerede olduğunu düşündü. Sonra tılsımı haline gelen, sevgisini büyük düzlükler, koca nehirler ardındaki çocuklarına gönderen o sözcüğü söyledi yüksek sesle: “Yastık!”

“Mahkûm 778?” Kapı açılmıştı.

“Evet.”

“Gel!” Üç gardiyan onu koridorlardan yürüttü, metal merdivenlerden çıkardı, intiharları önlemek için tırabzanlar takılmış beton merdivenlerden indirdi, granitten kanyonların üzerinde asılı ahşap köprülerden geçirdi, koridora çıkardı ve iki güvenlik

kapısından geçirerek hücreler yerine ofislerin bulunduğu geniş bir geçide getirdi. Saşenka sevgili Benya Golden'in Çingene şarkısını, onların aşk şarkısını mırıldandığını fark edip şaşırdı:

*Siyah gözler, tutkulu gözler, yanan gözler, sizi
öyle çok seviyorum, sizden öyle çok korkuyorum ki.
Sizi en olmayacak zamanda gördüm.*

Aşk için en olmayacak zamandı gerçekten de, ancak bu şarkı ani bir iyimserlik dalgası yarattı. Saşenka, Vanya'nın korkunç planına gerek kalmayacağından emindi. Çekistlerin suçlamalarını kolaylıkla yalanlayacaktı. Sonra da onu serbest bırakacaklardı. Saşenka biraz bekledikten sonra çocuklarını çağıracaktı. Ah, bu mutluluk!

"Buraya!" Gardiyan onu küçük ve temiz bir ofise soktu; zemin linolyumdu, odada boş bir masa, gri bir telefon ve Saşenka'ya çevrilmiş bir ışık vardı. Ampulün parlaklığı onu birkaç saniye için kör etti. Altın boncuklar gören kadın, hindistancevizi kokusu aldı.

NKVD üniforması içindeki genç bir adam bir *papka* dosyasını açıp parmaklarını yalayarak sayfalarını çevirmeye başladı. Yuvarlak gözlüklü, kızıl bıyıklı, komik saçlı adam oldukça sakın hareket ediyordu; işi bitince botlarının gıcirtısıyla arkasına yaslandı. Önündeki kâğıdı masaj yapar gibi okşuyordu.

"Mahkûm, adım Müfettiş Mogilçuk. Bize yardımcı olmaya hazır mısınız?" Saşenka'ya "yoldaş" dememişti, ama kibar ve mantıklı görünüyordu. Sesi yeniyetme çocuklar gibi boğuktu; aksanı güneyliydi, muhtemelen Karadeniz dolaylarındandı, belki de Mariupol'dendi. Saşenka bu adamın babasının öğretmen olduğunu tahmin etti; hukuk okumuş bu aydın, muhtemelen infaz edilmiş eski Çekistlerin yerine bakması için Moskova'ya çağırılmıştı.

"Evet Müfettiş, hazırım ancak sizi zamanınızı boşa harcamaktan kurtarmak isterim. 1916'dan beri Parti üyesiyim, Lenin'in emrinde çalıştım ve size sormak istediğim..."

"Sessiz olun mahkûm! Burada soruları ben sorarım. Parti'nin kılıcı olarak biz Çekistler sizinle ilgili bir karar vereceğiz. Bizim görevimiz bu. Şimdi, bize yardım edecek misiniz?"

"Tabii ki. Bu durumun çözülmesini istiyorum."

Müfettiş Mogilçuk boynunu esnetti, çenesini gerdi. "Hangi durumun?" dedi.

"Neyle suçlanıyorsam onun."

"Siz ne olduğunu biliyorsunuz."

“Hiçbir fikrim yok.”

“Ah hadi ama mahkûm. Size sorayım: Neden buradasınız?”

“Bilmiyorum. Suçsuzum. Gerçekten.”

Mogilçuk komik saçının sertleşmiş yüzeyini dikkatle düzeltti ve kaşlarını çattı. “Yardımcı olmuyorsunuz. Parti’ye hizmet etme isteğiniz konusunda samimi misiniz, merak ediyorum. Samimi olsanız burada bulunma sebebinizi bilirdiniz.”

“Ben samimi bir komünistim Yoldaş Müfettiş, yanlış bir şey yapmadım! Hiçbir şey! Hiçbir şekilde karşı gelmedim. Asla! Lenin-Stalin Parti çizgisinin her politikasını destekledim. Sovyet karşıtı hiçbir konuşmaya tahammül etmedim. Bu tür düşüncelere bile karşıyım. Hayatımı Parti’ye adadım...”

“Kes sesini!” diyen müfettiş masayı yumrukladı, bu öyle absürt bir hareketti ki Saşenka bunu komik bulduğunu gizlemek için çok uğraştı. Kahkaha atmak için inanılmaz bir istek duyuyordu.

“Uğraştırma bizi!” deyiverdi adam. “Seni buraya eğlence olsun diye mi getirdik sence? Başımda bir sürü dosya var ve neler yaptığını bize hemen şimdi itiraf etmelisin. Senin gibileri nasıl konuşturacağımızı çok iyi biliyorum.”

“Benim gibileri mi?”

“Devletin ona güzel elbiseler, arabalar, evler borçlu olduğunu düşünen şımarık Parti prensesleri. Senin gibileri yontma konusunda uzmanımdır. O yüzden tekrar ediyorum: Hayatına, komünist vicdanına, geçmişine bak! Neden buradasın? İtiraf etmen işleri senin adına kolaylaştıracaktır.”

“Böyle bir şey yapamam, çünkü masumum!”

“Tutuklandığın gerçeğini masum olduğun iddiasıyla nasıl bağdaştırabiliyorsun? İtirafına başla! Biz sana zorla itiraf ettirene kadar bekleme!”

Saşenka’nın kafası karışmıştı. Adam tam olarak ne istiyordu? Küçük bir şey itiraf etse bu müfettişi tatmin eder miydi? O umutsuz gece bahçedeki hamakta otururken Vanya’nın söylediklerini düşündü: “Sakin itiraf etme. Bir şey itiraf etmezsen, sana dokunamazlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, hiçbir şey söyleme! İnan bana sevgilim, ne söylediğimi biliyorum. Ben de bir sürü adam kırdım ve belki de benden intikam alacaklar. Sakın saçma sapan bir suç uydurma. Üzerindeki baskıyı azaltmaz bu! Ellerinde net bir şey varsa sana söyleyeceklerdir zaten. Belli bir şey istiyorlarsa, bunu senden duymak için uğraşacaklardır.”

Mogilçuk öne doğru eğildi. Hindistancevizi aromalı briyantinin yaydığı koku iğrençti. “Burjuva bir aileden geliyorsun, gerçek kan

emicilerdensin. Kendini Parti'ye gerçekten adadın mı, yoksa emekçilerin düşmanı o iğrenç sınıfın bir üyesi olarak mı kaldın?"

"Lenin için çalıştım ben."

"Sence bu umurumda mı benim? Yoldaş Lenin'i aldattıysan iki kere cezalandırılırsın."

"Bana Yoldaş Kutup Tilkisi derdi o. Benim geçmişimi bilirdi, kendisinin de asil bir aileden geldiğini söylemişti. Bu sorun değildi çünkü gerçek bir Bolşevik'tim ben."

"Bu ne cüret! Yoldaş Lenin'den nasıl böyle bahsedebiliyorsun? Şu an nerede olduğunun farkında değil misin? Zerre kadar önemin yok şu an! Devrim'in yargıçlarının, Çeka'nın karşısındasın. Sorularıma cevap ver." Dosyaya baktı, kâğıdı daireler çizerek okşamaya devam ediyordu. "Mendel Barmakid'i ne kadardır tanıyorsun?"

"O benim dayımdır. Kendimi bildim bileli tanıyorum."

"Sence o iyi bir komünist mi?"

"Hep öyle olduğunu düşündüm."

"Şüphelerin varmış gibi konuşuyorsun?"

"Tutuklandığını biliyorum."

"O halde insanları sebepsiz yere tutuklamadığımızın farkındasın?"

"Yoldaş Mogilçuk, Parti'nin silahlı güçlerine inanıyorum. Bence siz Çekistler Dzerjinski'nin de dediğini gibi Devrim'in şövalyelerisiniz. Eşim..."

"Suçlu Palitsin. Onun Parti odaklı düşüncenin iyi bir örneği olduğunu mu düşünüyorsun? Gerçekten mi? Anılarınızı, konuşmalarınızı düşün: Sence o gerçek ve dürüst bir Çekist miydi?"

"Evet, öyleydi."

"Peki ya Mendel? O hiç gerçek bir komünist olmadı, öyle değil mi Yoldaş Kutup Tilkisi?" dedi alaylı bir ifadeyle. "Size böyle hitap edebilir miyim?"

"Beş kez sürgün yemiş, Trubetskoy Burcu'nda hapis yatmış, ağır çalışmaktan sağlığını kaybetmiş, herhangi bir düşünce ayrılığına veya muhalefete katılmamış dürüst bir Bolşevik'tir o..."

Mogilçuk gözlüklerini çıkardı. Onlar olmayınca gözlerini kısarak bakıyordu, miyop olduğu belliydi. Yüzünü ovuşturdu ve ellerini kızıl saçlarında gezdirdi. Saşenka'dan alacağı itirafı amirine takdim etme konusunda ne kadar da istekli gözlüküyordu. Belki Beria'nın gözüne girebilirdi. Belki de Yoldaş Stalin bu genç ve hevesli müfettişten haberdar olurdu böylece. Gözlüklerini yeniden taktı. "Mendel'in maskesini düşür, bize bu haini göster, onu bizim için etkisiz hale getir!"

“Bir şey bilmiyorum” dedi sakince. “Mendel! Düşünmeye çalışıyorum da...”

“Düşün ve söyle bana!” Mogilçuk kalemini kaldırdı. “Sen konuş, ben yazayım. Mendel Paris’te tanıştığı Japon diplomattan bahsetti mi hiç?”

“Hayır.”

“Londra’daki büyükelçiliğe gelen İngiliz lordtan bahsetti mi?”

“Hayır.”

“Yabancıardan kimleri tanıyordu? Senden onlarla tanışmanı istedi mi hiç? Düşün, iyice düşün!”

Demek ki istedikleri Mendel’di! Saşenka kendisini istemediklerini biliyordu. Gideon’u Lubyanka’ya getirmelerinin sebebi de Mendel’di. Sonra Vanya girmişti işin içine; belki de birileri Mendel ile Vanya’nın caz hakkındaki sohbetini duymuştu. Sonra Vanya nedeniyle Saşenka’yı almışlardı. Benya’nın Vanya’yla hiçbir bağlantısı olmadığı açıktı. Tek bağlantıları Saşenka’ydı, ama o çok muğlak bir bağlantıydı. Hayır, Benya başka bir nedenle buradaydı, belki aydın kesimle ilgili bir durumdu. Ayrıca Mogilçuk ondan hiç bahsetmemişti. Açık ve net olansa Saşenka’dan Mendel’i ele vermesini istedikleriydi. Onu Marksist yapan, Parti’ye sokan, Vanya’yla tanıştıran Sevgili Mendel! O “Parti’nin Vicdanı”ydı; asla bozulmayan, çetin dürüstlüktü! Bir keresinde Stalin ona “Bizim aksak Robespierre’imiz” demişti, ne güzel bir övgüydü bu!

Yani bu felaketin asıl sebebi Mendel’di, çocuklarını Saşenka’dan o ayırmıştı. İçindeki anne, Mendel’i her an feda etmeye hazırdu: Çocuklarını yeniden görebilmek için her şeyi yapardı. Ancak Mendel’in Japon casusu olduğunu uydurursa Saşenka’nın masum olduğunu, Parti’ye büyük bir sadakatle hizmet ettiğini düşünecekler miydi?

Vanya’nın söylediklerini düşündü yine: “Mendel’e karşı bir suçlama yaratmaya çalışıyorlarsa senin ifadeni isteyeceklerdir, ancak unutma, seni ve beni Marksist yapan, bizi Parti’yle ve birbirimizle tanıştıran kişi o! Böyle bir ifade hepimizi mahveder! Bizi neyle suçladıklarını öğrenene kadar bekle.”

Müfettiş elini yeniden saçlarına götürdü. “Evet?”

“Hayır, Mendel iyi bir yoldaştır.”

“Senin bana söyleyeceğin hiçbir şey yok mu?”

Saşenka başını iki yana salladı, kendini güçsüz ve bitkin hissediyordu. “Ama umut var” dedi kendi kendine. Göçük altında kalmış biri gibi, ışığı görmeyi umut ettiğini düşündü. Vanya da bir

şey itiraf etmeyecekti ve sevgili Vanyasının kaderi kıyma makinesine girmek olsa bile, Saşenka'ya bir suçlama yöneltemeyeceklerdi. Vanya, çocuklarının annelerinin yanında güvende olduğunu bilirse en azından mutlu ölecekti her baba gibi. “Güçlü ol, bir şey söyleme, Karbeyaz ile Karlo’yu yine görebileceksin” dedi kendi kendine. Şu ana kadar gayet kibar davranmışlardı. Belki de sadece şanslarını deniyorlardı...

“Peki, demek bizimle oyun oynamak istiyorsun?” dedi Mogilçuk sakince. “Benim de senin ve hatta amcan Gideon gibi bir entelektüel olduğumu bilmeni isterim Yoldaş Kutup Tilkisi. Belki de M. Slujba ismiyle basılmış hikâyelerimi biliyorsundur. Ben insanlarla konuşmayı severim. Tarzım bu. Sana şans verdim ama konuşmazsan kötü bir sürprizle karşılaşacaksın.” Bakalit telefonunu kaldırdı ve bir numara çevirdi. “Mogilçuk ben... Hayır... Konuşmuyor... Peki!” Telefonu kapattı. “Benimle gel.”

36

Müfettiş Mogilçuk bir gardiyanla beraber Saşenka'yı daha önce hiç görmediği uzun bir koridordan ve üstü kapalı bir köprüden geçirdi, merdivenlerden indirdi ve parke zeminli geniş bir koridora çıktılar. Karelya çamundan parlayan panellerle kaplı koridorda Çekist kahramanların portreleri ve büstleri ile ipek bayraklar vardı. NKVD üniforması giymiş korumalar, Sovyet bayrağı ile Çeka afişinin yanında bekliyorlardı. Koridor meşe ağacından çift kanatlı bir kapıyla son buldu. Korumalardan biri kapıyı açtı.

İki NKVD memurunun ellerinde evrak çantalarıyla oturduğu bir bekleme odasına girdiler. Mogilçuk hiç durmadan başka bir memur tarafından açılan kapıya yöneldi. Saşenka, Sovyet bürokrasisinin canlı ve güçlü yapısını hemen fark etti: Beyaz gömlekli ve gri etekli sekreterler, Parti ceketi içinde hevesli genç adamlar, bakalit telefonlar, *papki* dosyalar ve yeşil palmyeler. Genç bir memur geldi ve onları kapısı kapalı başka bir odaya götürdü. Kapıyı çalıp açtı.

“Müfettiş Mogilçuk?”

Havadar ve aydınlık bir ofise girmişlerdi; devasa ofisin parke zemini parlıyor, Karelya çamundan duvarları cila ve orman kokuyordu. Sol tarafta, İran halıları üzerinde birkaç koltuk ve rahat sandalyeler vardı. Şöminenin üzerinde Yoldaş Stalin'in Gerasimov tarafından çizilmiş yağlıboya bir tablosu vardı, köşede de adam

boyundan daha uzun gümüş renkli bir kasa duruyordu. Odanın iki tarafında Lenin'in ve Dzerjinski'nin mermer büstleri vardı, bu büstler birbirlerinden öyle uzaktı ki Saşenka onları zar zor görüyordu. Çeka'nın kurucusu Demir Feliks yani Feliks Dzerjinski'nin yine Gerasimov imzalı bir tablosu vardı bir başka duvarda.

Odanın ortasında, toplantı masasına iliştirilmiş cilalı meşe bir masa vardı. Bu T şekilli masa SSCB'nin her ofisinde olan bir özellikti. Düzenli masada turkuaz renkli mürekkeple dolu hokkalar ile bir iki kâğıt vardı. Toplantı masasının yanındaki masada sekiz tane telefon ve bir Kremlin hattı yani *vertuşka* duruyordu. Yüksek arkalıklı kadife bir sandalyede burayı yöneten İçişleri Halk Komiserliği Narkomu Yoldaş Lavrenti Pavloviç Beria oturuyordu.

Beria ıspanak ve marul dolu bir tabaktan lokmalar alıyordu. Ağzındaki hızla çiğnerken Saşenka'yı eliyle odaya buyur etti.

Mogilçuk onu selamladıktan sonra odadan ayrıldı.

"Ah Lavrenti Pavloviç" dedi Saşenka. "Sizi gördüğüme öyle memnunum ki... Artık bu meseleyi halledebiliriz."

Beria lokmasını yuttu, sonra ayağa kalkıp masanın etrafından dolaştı ve Saşenka'nın elini nazıkçe öptü. Ciddi bir ifadeyle "Hoş geldiniz Aleksandra Samuilovna" dedi Megrel aksanıyla. Saşenka'nın elini hâlâ ipeksi parmakları arasında tutuyordu. "Ne yediğimi merak ediyor musunuz?"

"Evet" dedi, oysa adamın ne yediği umurunda bile değildi.

"Et yemem ben. Bir şeyleri öldürmekten nefret ederim. O zavalı danalar ve kuzular! Hayır, buna dayanamıyorum, ayrıca Nina kilo almamam gerektiğini söylüyor! Vegetaryenim, bu yüzden sadece bunları yiyorum, Yosif Visaryonoviç'in yerinde bile! 'Beria'nın otları!' diyor Yoldaş Stalin. 'Bakın, Lavrenti Pavloviç yine otluyor!' Size şöyle bir bakayım." Saşenka'nın elini bırakmadan dans ederlermiş gibi çevirdi. "Ah, renginiz kaçmış. Ama hâlâ çok güzel-si-niz. Bu hatlar erkekleri deli divane etmeye yeter! Tek bir öpücük için her şeyi riske atmaya değer. Kremalı pastaya benziyorsunuz. Böyle karşılaşmak ne büyük bir acı, öyle değil mi?"

Renksiz gözleri Saşenka'nın vücudunda öyle garip bir açgözlülükle dolaştı ki kadın ürktü. Kelebek gözlük takmış kısa boylu ve tıknaz Halk Komiseri Beria, süet ayakkabılarıyla Saşenka'nın etrafında dolaştı sessizce. Üniforması üzerinde değildi; sarı renkli bol bir pantolon ve yakasız, işlemeli bir gömlek giymişti, deniz kenarına giden bir Gürcü gibi gözüküyordu. Saşenka kocasının Beria'nın Sosnovka'daki evinde basketbol oynadığını unutmamıştı. Bu maçları izlerken Beria'nın inanılmaz derecede

hızlı koştuğunu fark etmişti.

“Sizi gördüğüme çok memnun oldum” dedi Saşenka. Gerçekten öyleydi. Beria acımasızdı, ama ne yaptığını biliyordu. Vanya alkolik ve çılgın Yejev’dan sonra Beria’nın itinalı, dürüst ve titiz çalışmasına hayrandı. “Bunu sadece siz çözebilirsiniz Lavrenti Pavloviç! Tanrı sizi korusun!”

“Kalçalarına ve göğüslerine tüm gün bakabilirim, kremalı pastam, ama görüyorum ki yorgunsun. Bir şeyler yemek ister misin?” Telefonlardan birini aldı ve “Sandviç getirin” dedi.

Beria’nın daveti karşısında Saşenka, T şekilli toplantı masasındaki deri sandalyelerden birine oturdu. Beria da oturdu. Çift kanatlı kapı açıldı, beyaz önlüklü bir kadın servis masasını getirdi. Koluna Metropol Hotel’deki garsonlar gibi beyaz bir peçete yerleştiren kadın, çay servisi yaptı ve masaya birkaç sandviç ile balık *zakuski* koyduktan sonra odadan çıktı.

“İşte!” dedi Beria köfte dudaklarını şapırdatarak. “Şimdi biz konuşurken bir yandan da yemek ye. Enerjiye ihtiyacın olacak.”

Saşenka tereddüt etti, bu güzel atıştırmalıkları yerse kocasına veya Mendel’e ihanet etmek zorunda kalacakmış gibi geliyordu. Konuya odaklanmaya çalıştı ve çocuklarını düşündü. Bu bir fırsattı.

“Neyle suçlandığımı bilmiyorum, değerli Yoldaş Beria, ancak suçsuzum. Bunu bildiğinizi biliyorum. Sizi görmek beni nasıl sevindirdi bilemezsiniz.”

“Ah, seni görmek de beni sevindirdi. Ye benim canım kremalı pastam. Zehirli değiller, korkma.” Saşenka sandviçleri yemeye başladı. “Anlarsın ya Saşenka, tam benim tipimsin aslında. Seni gördüğüm an ağırbaşlı bir Sovyet kadını gibi görünsen de zevk alma konusunda umut veren bir yanın olduğunu biliyordum. Ancak 1 Mayıs’ta sizin evde sizinle flört etmemden pek hoşlanmamıştın sanki, hım? Ben bütün gün kadınları düşünürüm, anlarsın ya. Tam bir Gürcü’yüm, değil mi?” Beria’nın gözleri bulutlandı, gözkapakları sarktı. “Ne yapmak istediğimi biliyor musun Saşenka, seni evime götürmek istiyorum. Nina ve oğlum Sosnovka’daki kır evindeler. Gürcü yemeği yer, evdeki saunada zaman geçirirdik. En iyi şaraplardan içerdik; sonra seni divana yatırır, eteğini sıyıırırdım ve burunumu kasıklarına sokar, dudaklarımı yumuşak teninde gezdirirdim. Sonra daha yukarılara çıkar, çileklerini koklardım ve heyecanını duymak için kümesine kadar çıkardım...”

Saşenka Bolşevikliğe yakışmayan bu davranış karşısında şok olmuş, tiksinti duymuştu. Beria şu an mutlak bir güce sahipti. Ne isterse yapabileceğini anlatmaya çalışıyordu. Saşenka sinirlen-

memeye kararlıydı, çünkü sinirlenirse olabileceklerin sorumluluğunu alamazdı, ancak adamı daha fazlası için cesaretlendirmek de istemiyordu. Bu müstehcen konuşmaları tuzak olabilirdi, belki de yem atıyordu sadece. Yoksa adam Saşenka'yı gerçekten arzuladığını ve özgür kalmak istiyorsa bunun bir bedeli olduğunu mu anlatmaya çalışıyordu?

Karşısındaki Halk Komiseri Lavrenti Beria'ydı, saygı duyduğu ve sevdiği bu adam, bizzat Yoldaş Stalin tarafından seçilmiş saygıdeğer ve güvenilir biriydi. Lenin'i tanımış, Stalin'i evinde ağırlamış bir yoldaşla nasıl böyle konuşabiliyordu peki? Saşenka hızla düşündü ve çocuklarını yeniden görmek için ne kadar iğrenç veya küçük düşürücü olursa olsun, her şeyi yapacağına karar verdi o an.

"Beni utandırıyorsunuz, Lavrenti Pavloviç" diye fısıldadı boğuk bir sesle. "Alışık olmadığım..."

"Öyle mi? Hadi ama Saşenka. Ben de şaşırmıştım. Sen saygıdeğer bir kadınsın, eşlerimize kek pişirmeyi ve Genç Liderlerin eteklerini yamamayı öğreten iyi bir Sovyet kadınısın sen. Ancak aslında ne kadar ahlaksız bir yaratık olduğunu biliyoruz. Söylediklerin ile istediklerin gerçekten farklı. Tıpkı annen gibisin. O da bu konularda ünlüydü, değil mi?"

Midesinde bir şeylerin buza döndüğünü hissetti Saşenka. Benya Golden ilişkilerini anlatmış olmalıydı, Vanya da böyle öğrenmişti muhtemelen.

Beria köfte dudaklarını yayarak gülümsedi.

"Her şeyi biliyoruz sevgili kremalı pastam" dedi şehvetle. "O Musevi yazarla yaptıysan, benimle de yapabilirsin. Melek değilsin sen, öyle değil mi? Ve evet, seninle yatmayı çok isterdim, seni ciyak ciyak bağırtırdım, belki bir gün yapacağım bunu. Ama çok umutlanma. Benim oğlana, Mogilçuk'a bir itirafta bulunmanuşsin. Onun yazdığı hikâyeleri okudun mu? Sen de biliyorsundur, bok gibi yazıyor. Dedektif hikâyeleri, polisiye şeyler yazıyor. Sovyet bir Sherlock Holmes yaratmak istiyor. Kahretsin, görevim zevklerle çatışıyor. Seninki çok ciddi bir dosya Saşenka, her ne kadar tadına bakmak istesem de Lider bu konuyu yakından takip ediyor."

"Yoldaş Stalin masum olduğumu biliyor."

"Dikkat et, dikkat. O ismi bana söyleme Mahkûm Zeitlin-Palitsin. Şu an tek umudunun itiraf etmen olduğunu bilmeni isterim. Silahlara veda et, Sovyet karşıtı eylemlerini anlat. Burada ağır çalışırız biz. Seni zorlamamızı mı istiyorsun?" Ayağa kalktı, masanın etrafından dolaşırken Saşenka'yı limon kolonyası ve silaj kokusuyla esir aldı. Saşenka'nın saçını okşadı, göğüslerini elledi

ve göğüs ucunu sıktı. İrkilen Saşenka bağırmamak için zor tuttu kendini. Kadının dudaklarını elleyen Beria, parmaklarını onun ağzına soktu. Saşenka bakır tadı aldı.

Saçma bir sesle konuşmaya devam etti: “Kaba olmak istemiyorum. Bunu yapma! Kadınları severim ben! Ah, kukunun tadı! Bunu bana yaptırma.” İşe koyulur gibi bir ifadeyle yerine oturdu. “İyi düşün. Senin, geçmişin, ailen, işin, şu anda hiçbir şekilde yiyemeyeceğim kukun hakkında bilmediğim hiçbir şey yok.” Beria masada parmaklarıyla ritim tuttu. “Bize yardım edecek misin? Ayağa kalk! Şimdi! Etmezsen seni kıyma makinesinden geçirir, zerrelere ayırırız, keklik gibi avlarız! Bir dakika içinde sen hücrene döneceksin, ben de işime... Dur. Bekle. Arkanı dönme! Gözlerini kapat.”

Saşenka adamın çekmecelerden birini açtığını duydu. Ofisin diğer tarafındaki kapı kapandı. Nefes sesleri ve bot gıcırıtlarının yaklaştığını duyuyordu, adamlar arkasından geçiyorlardı.

“İran halısı üzerinde olmasın, iyi bir halıdır o. Toplayın halıyı. İşte bu kadar” dediğini duydu Beria’nın.

Bir düşme sesi duyuldu. Saşenka’nın gözleri yine sulanmıştı, karanfil kokulu kolonya yine gelmişti. Saşenka bu kokunun tadını alabiliyordu.

“Teşekkürler Yoldaş Öküz!”

Kobilov gelmişti. Neydi bu? Bir tür oyun muydu? Korku pençelerini Saşenka’ya geçiriverdi.

“Tamam! Şimdi. Yoldaş Kutup Tilkisi’ni hücreğine götürelim... ve... bir iki üç... dön!”

Saşenka’nın sağ yanağına bir şey çarptı, öyle kötü çarptı ki dengesini kaybeden kadın dönüp parke zemine düştü. Dünya kaleydoskopun kırmızı şekillerinden ibaret bir fırtınaya dönüştü. Yerde yatan Saşenka, elinde copla gülümseyen Beria’yı masasının başında dururken gördü.

Yüzünün kendi kendine seğiren tarafını tutan Saşenka, önünde duran parlak botlara ve yere fırlatılmış çamurlu elbise yığınınına baktı. Sonra bu önünde duran yığının canlı olduğunu, titrediğini ve hareketlendiğini fark etti. Çıplak ten üzerindeki kırmızı, mavi, sarı renkli yaralar ve kanayan parmak uçları dikkatini çekti. Gözkapakları zar zor açılacak derecede şişmiş ve kızarmış yüz uzun zamandır tıraş edilmemişti. Saşenka’nın ağzı şaşkınlıkla açık kaldı.

“Onu buraya getirerek ne yaptığını sanıyorsun?” diye sordu Beria. “Saşenka’nın burada olduğunu söylemedim mi sana? Kapıyı çalma-

dın Yoldaş Kobilov! Hayır, hayır, bunlar çok kötü davranışlar!”

“Özür dilerim Lavrenti Pavloviç, meşgul olduğunuzu bilmiyordum” dedi dev Kobilov. “Bu yaşlı bok çuvalı üzerinde biraz çalışmamız gerekiyor, bu da inatçı çıktı. Ancak bu bayanın dehşete kapılmasına neden olacak her şeyi görmesini istemeyiz, öyle değil mi?”

“Tabii ki hayır” dedi Beria. “Onu kaldır ve hücreğine götür.”

“Kötü olmuş” dedi Saşenka’nın yanağına dokunurken parlayan burnunu kırıştıran Kobilov. “Bir şeye çarptın herhalde.” Saşenka’nın kalkmasına yardım etti. Kadın gözünü yerde yatan vücuttan alamıyordu. “Hadi, seni bu tatsız görüntüden kurtaralım; Yoldaş Rodos birine dişlerini geçirdi mi onu durdurmak çok zor oluyor.”

“Rodos mu?” diye mırıldandı Saşenka.

Odanın diğer tarafında yanağında kıllı bir ben bulunan tıknaz bir adam bir copu okşuyordu; sivri yüzlü adamın kafası tavuk köftesine benziyordu.

Gri bir ceket ile pis botlar giymiş Müfettiş Rodos’un belinde geniş bir kemer vardı. Adam omuz silkti ve Saşenka’ya küstahça baktıktan sonra yerde yatan adamın midesine copla vurmaya başladı. Copu çok yavaşça omzunun üzerine kadar kaldırıyordu, elindeki toptu sanki. Yerdeki adam her darbeye inliyordu, bu görüntü Saşenka’ya Ukrayna’daki Zeitlin mülkünde gördüğü bir ineğin doğumunu anımsattı.

Saşenka odadan ayrılırken “Bakmak kabalık, ama insan kendine hâkim olamıyor, değil mi?” dedi Beria.

Kobilov Saşenka’yı kolundan tuttu ve koridora çıkardı, Müfettiş Mogilçuk sırtarak onları bekliyordu. “Umarım yine karşılaşırız” diyen Kobilov karanfil kokusunu alıp Beria’nın ofisine döndü.

Saşenka titriyordu. Kendini kontrol edemeyerek eğilip yediklerini çıkardı, ağzında peynirimsi bir tat kaldı. Cop darbelerinin yerde yatan adama çarpmasıyla çıkan ses kulaklarında zonkluyordu. Gördüklerine inanamıyordu. Kimdi o adam? Biliyordu, yoksa ona mı öyle gelmişti? Beria, eski Bolşeviklere böyle mi davranıyordu? Vanya’nın da evine ve çocuklarına dönmeden önce bütün gece yaptığı bu muydu? Kır evlerinin ve dairelerinin eski sahipleri de bu muameleyi mi görmüşlerdi?

Vanya’nın söylediklerini hatırlattı kendine: “Ne olursa olsun sana karşı gerçek bir suçlamaları olup olmadığını öğrenene kadar herhangi bir itirafta bulunma... Ben asla dışarı çıkamayacağım, ama sen Saşenka, sen çocukları yeniden görebilirsin. Onları asla unutma! Sana ne yaparlarsa yapsınlar hiçbir şey imzalama!” Saşenka ellerinde bir suçlama bulunduğuna hâlâ inanmıyordu,

arkadaşlarının da henüz bir şey itiraf etmediği açıktı. Mantıklı düşünürse buradan çıkabilirdi. Bedeli ne olursa olsun, bu düşünceye tutunacaktı.

Ama Vanya neredeydi? Benya neredeydi? Otelde, bahçe kulübesinde geçirdikleri zamanları, gençler gibi sokaklarda öpüşmelerini, nehrin kenarında “Siyah Gözler”i söylemelerini, birbirlerine çiçekler vermelerini hayatının en romantik anları olarak hatırlıyordu. Kremlin yıldızlarının yedi bin yakutu hâlâ onların! Saşenka, Benya’yı da Vanya’yı da ayrı ayrı seviyordu ısrarla. Onlar onun ailesiydi. Bu dipsiz gölgeler vadisinde bir tek onlar kalmıştı elinde.

Merdivenleri çıktılar, indiler; Karelya çamı, palmye ve karanfil dünyasından çıkıp lahana, sidik, deterjan kokusuna yani hapishaneyle döndüler. Saşenka düşmemek için duvara yaslanmak zorunda kalmıştı birkaç kez. Yanağına dokundu; gözünün yanı kanıyor, şişiyordu.

“Karbeyaz, Karlo, Yastık, Tavşancık! Karbeyaz, Karlo, Yastık, Tavşancık!” diye tekrarlıyordu devamlı.

Acaba güvendeler miydi? Saşenka ayrılmalarnın üzerinden altı gün geçtiğini fark etti, tutuklanalı üç gece olmuştu. Satinov’un çocukları güvenli bir yerde saklayacağı düşüncesi, içinde sıcak ve dokunulmaz bir sevgi doğurdu.

“İşte yine eve geldik” dedi Mogilçuk onu hücreesine sokarken. “Dinlen. Sabah konuşuruz.” Saşenka hücreesindeki yatağa yığıldı. “Ah, Mendel Dayı’nı tanıdın mı? Sanırım oydu, daha doğrusu ondan geri kaldı.”

37

O gece Saşenka’yı parlak ışıkların bulunduğu bir hücreye aldılar ve ışıkları kapatmayı reddettiler. Hücredeki borular titredi, kükredi ve öyle bir ısıtmaya başladı ki en sıcak yaz günleri gibi sıcak oldu. Hücrelerdeki hava zaten yeterince boğucuydu.

Saşenka kapıya vurdu.

“Yatağına otur mahkûm.” Kilitler açıldı. Kapıda iki gardiyan duruyordu.

“Narkom Beria’ya ve Merkez Komite’ye şikâyetle bulunmak istiyorum. Isıtma sistemi devreye girdi, zaten yaz mevsimindeyiz. Lütfen ışıkları kapayın. O kadar parlaklar ki uyuyamıyorum.”

Gardiyanlar birbirlerine baktılar. “Şikâyetlerini amirlerimize iletacağız.”

Kapılar kapandı. Sıcaklık daha da çoğaldı. Saşenka terliyordu. Zor nefes alıyordu ve susuzluk tam anlamıyla işkence haline gelmişti. Elbisesini çıkardı ve iç çamaşırlarıyla yatağa uzandı. Işıklar öyle parlak, oda öyle sıcaktı ki gözlerini ne kadar sıkı kaparsa kapasın uyuyamıyordu. Yüzünü battaniyeye gömerse gelip onu uyandırıyorlardı.

Nihayet uyuyabildiğinde hain kapı yine açıldı. “Uyan mahkûm!”

“Uyuyorum, sabah olmadı daha.”

Saşenka uyuyakaldı.

“Uyan mahkûm. Ellerini görebileceğimiz yerlere koy.”

Saşenka bu bağırımlara bile uyanmayınca onu yere attılar.

Artık anlıyordu. Parti bu hale böyle gelmişti işte. Bir geceyi uyumadan geçirmek büyük bir sorun değildi, ancak ikinci gece dağıldığını hissetti Saşenka. Devamlı midesi bulanıyordu, durmadan terliyordu; hasta mı, yoksa yorgun mu olduğunu anlayamıyordu. Ayakta uyumaya başladı, gardiyanlar onu lavaboda uyurken buldu, orada bile uyandırdılar. Hepsinden kötüsü, korkuları onu esir almaya, mantar gibi kaplamaya başlamıştı: Çocuklar kaybolmuştu ve anne diye ağlıyorlardı, belki de ölmüşlerdi.

Saatler ve günler böyle geçti. Egzersiz yok. Yıkama yok. Kapıdan verilen bir tepsi sayesinde günde üç kez yemek yiyordu, ama her zaman açtı, hep susuyordu. Hücrede yalnız kalıp birkaç dakikada bir uyandırıldığında Karbeyaz ile Karlo’nun seslerini duyar olmuştuk. Kırılmamalıydı. Onlar için dayanmalıydı. Ancak çocukların yüzü ve kokusu onu mahvediyordu. “Çoktan kaybolmuşlardır” diyordu kendi kendine. Satinov’un planı işe yaramayacaktı: Yetimhanelerden birinde taciz ediliyor, işkenceye maruz kalıyor, dövülüyor, kullanılıyorlardı ve biraz daha büyüdüklerinde vurulacaklardı. Saşenka serin bir hücrede uyuyabilmek için her türlü yalan suçlamayı kabul edebilecek durumdaydı. Çocuklar zaten çoktan ölmüştü. Onun için ölmüşlerdi. Artık ona ait değillerdi. Sonsuza dek kaybetmişti onları.

Saşenka artık hayat ülkesinde değildi.

38

Uzaklarda, Moskova’nın güneyinden çok uzakta, sade bir yazlık elbise giymiş ve çiçekli bir eşarp takmış Volga Almanı ciddi bir kadın, Rostov İstasyonu’nun müdürünün kapısını bir kez

daha çaldı. Yanında yine üç çanta ile iki çocuğu vardı: Küçük sarışın biz kız ile kadının kollarına yapışmış kahverengi saçlı bir çocuk. Üçünün gözleri de üzgün ve boş bakıyordu.

İstasyon müdürünün ofisi, her gün yüzlerce insanın sıraya girdiği ve birçoğunun hayal kırıklığına uğradığı bilet gişesinin kaotik ortamının hemen yanındaydı. Koltuklar ve Lenin ile Stalin'in portrelerinin bulunduğu bu oda sükûnet ve medeniyet vahası gibiydi. Volga Almanı kadın dört gündür her sabah buraya geliyorlardı, ancak onun için gelen herhangi bir telgraf, haber veya arkadaş bulamamasına rağmen gelmeye devam ediyor, fırtına ortasındaki bu sessizliğin ve temizliğin her anının keyfini çıkarıyordu. İstasyon müdürü ve yardımcısı birbirlerine bakıp gözlerini deviriyorlardı. Üç çantalı iki çocuklu dadı; yukarıdan bir haber, olmayan akrabalarından bir işaret, asla bulunamayacak bir valiz, asla kalkmayacak bir trene bilet bulmak umuduyla her sabah gelen onlarca kişiden sadece biriydi.

Dördüncü gün yine “Yoldaş Stefanyan” diye selamladı istasyon müdürünü. “Günaydın. Herhangi bir haber olup olmadığını merak ediyordum da. Belki bir telgraf gelmiştir?”

İstasyon müdürü yorgunca, ahşap “gelenler” kutusuna uzandı ve Sovyet resmîyetinin bir göstergesi olan sarı kâğıtları araştırmaya koyuldu, her bir telgrafı okurken dudakları oynuyordu.

Demiryolu üniformasını giymekten büyük bir gurur duyan Stefanyan, kelleşmeye başlamıştı. Don üzerindeki Rostov önemli bir merkezdi ve bu göreve 1938 yılında gelmişti, o yıl Moskova ve Bakü arasındaki hemen her demiryolu görevlisi hain olduğu gerekçesiyle tutuklanıp vurulmuştu. Stefanyan'ın güney demiryolu ağındaki önemini hiç kimse için kaybetmeye niyeti yoktu. Ancak kötü biri değildi ve sınırları dahilinde iyi Sovyet vatandaşlarına, özellikle de yetim çocuklara yardım etmeye çalışıyordu. Ancak o günlerde insan “garip elementler”e karşı çok dikkatli olmalıydı: Tüm istasyonlar casuslarla, hainlerle, halk düşmanlarının çocuklarıyla, vahşi veletlerle doluydu. Bunlarla NKVD ve demiryolu askerleri başa çıktığı için çok memnundu.

Volga Almanı kadın ve iyi giyimli iki çocuk ilk gün geldiklerinde Stefanyan onların belgelerini kontrol etmişti. Çocuklar Bakü yakınlarında bir yetimhaneye transfer ediliyorlardı. Sonraki günlerde giderek daha aç, daha pis ve daha ümitsiz bir hale geldiler. Dadı da çok yorulmuş ve bezmiş görünüyordu.

“Yardımcı olmak isterim. Küçükler iyi mi?” Stefanyan çocuklara bakıp gülümsedi. “Siz ikiniz iyi misiniz? O elindeki ne öyle?”

“Yastık” dedi kız ümitsizce.

“Uyumak için mi?”

“Burada uyuyamıyoruz ki. Kantinin arkasında kalıyoruz ve eve gitmek istiyoruz. Yastık benim arkadaşım.”

“Annemizi istiyoruz” dedi küçük çocuk; gözleri, istasyon çocuklarının endişeli gözleri gibiydi.

Bu sözcükler Volga Almanı kadını çok üzmüştü. Stefanyan kadına baktı, kadın başını iki yana sallayıp perona dönmek üzere eşyasını toparlamaya başladı; kantinin hemen dışındaki kapalı bölümdeki yerlerini Azeri bir aile onlar için tutuyordu. Dadı endişesini gizlemeye çalışıyordu, ancak istasyon müdürü çaresizlik ve belirsizlik konusunda uzmanlaşmıştı.

“Teşekkürler Yoldaş” dedi kadın kibarca. “Yarın tekrar geleceğim.”

Stefanyan ayağa kalktı ve kapıyı onlar için açtı. “Yardımcı olmadığım için üzgünüm” dedi. “Yarın yine gelirsiniz.”

Dadı ve çocuklar çıkınca “Bu kadın uyduruyor mu acaba? Belki de telgraf filan yoktur” dedi yardımcısı.

“Kim bilir?” İstasyon müdürü omuz silkti, onları unutup masasına döndü. Yapması gereken önemli bir işi vardı.

Ofisin dışına çıkan pejmürde üçlü yavaşça perona yürüdü. Rostov İstasyonu el arabalarının yıldırma benzeyen sesiyle gümbürdüyordu, bir yandan da ıslık ve lokomotif gürültüsü duyuluyordu. Kamulaştırma karmaşası ve Terör zamanları sonlanmış olmasına rağmen, büyük şehirlerden uzaktaki istasyonlarda kafası karışık insanlara rastlamak hâlâ mümkündü. Bazıları köylü kıyafetleri giymiş aileler, valizleri etrafında kamp kuruyorlardı. Asla saatinde kalkmayan trenlerde olması gerekenden fazla kişi oluyordu, bilet bulmak zordu, askerler biletleri ve pasaportları devamlı kontrol ediyor ve belgeleri tam olmayanları topluyorlardı.

İlk bir yaz geçiriyor oldukları için şanslılardı çünkü peronlar kampa dönmüştü. Her yer asker, emekçi, köylü, çocuk doluydu: Aç ve bakımsız çocuklar, iyi giyimli kayıp çocuklar, deri valizler üzerinde oturan çocuklar, yüzleri yaşlılarınkine benzeyen evsiz çocuklar, boyalı dudakları ve mini etekleriyle sigara içerek dolaşıp müşteri arayan küçük kızlar.

İstasyondaki kantin, parası olanlara atıştırma bir şeyler sunuyordu. İhtiyar bir Tatar, gazete ve şekerleme satıyordu. Moskova peronunun arkasında istasyon sakinlerinin su almak için

tüm gün kuyrukta beklediği paslı bir musluk vardı. Alt kattaki lavabolar kötü kokulu atık sularla yıkanıyor, ancak orada da devamlı kuyruk vardı; çocuklar ağlayıp altlarını ıslatıyorlar, büyükler öne geçmek için kavgı ediyorlardı.

Carolina çok endişeleniyordu. Saşenka'ya ne olduğunu bilmiyordu ve en kötüsünü düşünüyordu. Çok mantıklı bir kadındı, ancak iki çocukla istasyonda kalakalma düşüncesi onu yiyip bitiriyordu. Her zaman temizliğiyle övünürdü, ama şu an çocuklar da o da çok pisti; çocukların giysilerinde yemek, yağ ve çiş lekeleri vardı. Yemek almak için yeterince parası vardı, ancak Karbeyaz ve Karlo sağlıklı beslenmeye alışmışlardı; kantinde satılan yegâne yiyecekler olan sulu sebze çorbası, esmer ekmek ve domates sosunda hamurdan nefret ediyorlardı. Zayıflamaya başlamışlardı. Gün boyunca istasyondaki diğer çocuklarla oynuyorlardı ve Carolina bir türlü rahat edemiyordu çünkü bu çocuklardan bazıları her şeyi yapabilecek vahşi yaratıklara benziyordu. Bir yandan da çantalara bakmak zorundaydı. Geceleri battaniye ve paltolar altında birbirlerine sarılıp uyuyorlardı. Karbeyaz ve Karlo dadılarına sarılıp ağlıyor, anne babalarının nerede olduğunu soruyorlardı. Bir daha onları görebilecekler miydi? Nereye gidiyorlardı?

Moskova'dan yola çıkmak çok kolay olmuştu: Vanya'nın annesiyle babası Caroline ve çocuklar için rezervasyon yaptırmışlardı. Tren tam zamanında hareket etmişti ve yolculuk beklenenden bir gün daha uzun sürmüştü, ama trende tanıştıkları Kızıl Ordu askeri ve genç eşi onlara acımış, trenin durduğu istasyonlardan dondurma ve atıştırmalıklar almışlardı. Ancak çocuklar ortada çok büyük bir sorun olduğunun farkındaydılar. Annelerini istiyorlardı. Carolina onları rahatlatmak için uğraşüyor, ama yalan söylemek istemiyordu, öte yandan dikkat çekecek tehlikeli sözlerle onları cesaretlendirmek de istemiyordu. Çok acı bir durumdu. Önceki yaşamlarından, anne babalarından, Moskova'dan uzak düşen Karbeyaz ile Karlo, dadı Carolina'ya bağlanıyorlardı.

"Sen yanımızda olacak mısın Carolina? Sen bizimle kalıyorsun, değil mi? Annemi özleyorum!"

Yoldaş Stefanyan'a yaptıkları ziyaretten sonra bir şeyler yemek üzere kantine gittiler. Yağlı formika masalardan birine oturdular. Carolina titrediğini fark etti. Yorgun ve umutsuz bir halde panik atakla savaşılmaya çalışıyordu. Palitsinler artık yoktu. Belki Yoldaş Satinov planını unutmuştu. Belki o da yok olmuştu. Parasını aklından saydı: Elinde yirmi beş, sutyeninde acil durumlar için dört yüz ruble vardı. Yakın zamanda herhangi

bir mesaj gelmezse, çok zor bir karar vermek zorunda kalacaktı. Karbeyaz ile Karlo'yu hiçbir yetimhaneye, özellikle de NKVD yetimhanesine bırakamayacağına karar vermişti, ancak resmi makamlarda çok az tanıdığı vardı ve tüm bu tanışıklıklar Palitsinler aracılığıyla olmuştu. Çocukları Rostov'a pek uzak olmayan köyüne götürecekti. Bunu düşününce mutlu oldu çünkü kayıpların açtığı yaraları sevgi ve şefkatiyle iyileştirebileceğini biliyordu. Ancak bu çocukların annesi olamayacak kadar yaşlıydı, ayrıca NKVD'nin Palitsinlerin dadısını tutuklamaya gelmesi ne kadar sürerdi? Kadını aramaya kendi köyünden başka nereden başlayacaklardı ki!

Carolina o gece uyuyamadı. Lokomotif seslerini ve buhar ışığını, hiç susmayan insanları ve makineleri dinledi. Çocukların solgun yüzlerine, rahat edebilmek için yüzünü pembe yastığına gömen Karbeyaz'a baktı ve Moskova'dan ayrıldıklarından beri ilk kez ağladı.

39

“Mahkûm 778, otur. İyi uyudun mu?”

Dağılmış, solmuş, susuz kalmış Saşenka konuşma gücünü kendinde bulmayarak başını iki yana salladı.

“Hücren rahat mı? Bu sıcak yaz günlerinde yeterince havadar mı?”

Saşenka hiçbir şey söylemedi.

Müfettiş Mogilçuk ellerini kaskatı saçında gezdirdi ve önündeki kâğıtları okşadı. Dünkü gibi, ondan önceki ve hatta ondan önceki gün gibi... Saşenka, sözde “dönüştürücü” olan bu yerde üç gün geçirmişti. Fazlaca ısıtılmış bir hücrede uyumadan yaşamak ondan çok daha güçlü mahkûmları kırmıştı. Kahvaltı ve tuvalet sonrasında onu yine sorgu odasına getirmişlerdi.

“Yanağınızdaki yara çok kötü olmuş. Siyah ve mavi renkli.”

Saşenka hafifçe yanağına dokundu. Çok acıyordu. Belki de elmacıkkemiği çatladı, diye düşündü.

“Yeniden başlayalım. Mendel Dayı'nı düşün. Biz seni zorlayana kadar bekleme! İtirafına şimdi başla! Sonra uyumana izin vereceğiz ve hücrendeki ısıtma problemini çözeceğiz. Bir gece uyumak ister misin?”

“İtiraf edecek bir şey yok. Masumum ben.”

“Tutuklandığın halde masum olduğunı nasıl söyleyebiliyorsun?”

Ben palyaço muyum sence, Yoldaş Beria da geyik mi yapıyor?"

"Ben de anlamıyorum. Ortada bir hata veya tesadüfler sonrasında ortaya çıkan bir yanlış anlaşılma olduğunu düşünebiliyorum sadece."

"Parti tesadüflere inanmaz" dedi Mogilçuk. "Yoldaş Beria'nın ofisinde Yoldaş Müfettiş Rodos'u görmüş müydün? İyi adamdır, Parti'de bir efsanedir, tehlikeli bir hayvana benzer; mahkûmları öldürmesin diye onu devamlı durdurmak zorunda kalıyoruz. Aslında sana yakın olan birçok kişiye oldukça zarar verdi bu hafta. Gözlerini kırmızı bir dumanın kapladığını ve kendini unuttuğunu söylüyor. Bizim gibi tiplerden nefret ediyor Saşenka. Entelektüellerden nefret ediyor! İtiraf etmeye başlamazsan onunla karşılaşmak zorunda kalabilirsin. Ancak şanslısın. Sana son bir şans vereceğim: Seni hafızanı tazeleyebilecek biriyle tanıştıracam."

Masasının üzerindeki telefonu açtı ve neşeyle "Paketi getirin!" dedi.

Saşenka'ya gülümsedi, gözlüklerini çıkarıp taktı ve alnındaki saçları düzeltti. Sessizce beklediler. Telefon çaldı.

"Evet, evet Yoldaş, sizi bekleyeceğiz."

Mogilçuk odadan çıktı ve geri geldi. "Her şeyin yolunda olduğundan emin olmaya çalışıyorum."

"Bir bardak su alabilir miyim?" Saşenka kendi kendine Van-ya'nın söylediklerini tekrarlıyor ve bir yandan da "Karbeyaz, Karlo, Yastık, Tavşancık" diye şarkı söylüyordu.

Mogilçuk ona su doldururken kapı açıldı ve Kobilov gizlice girermiş gibi içeri süzüldü, yüzüklerle dolu kocaman parlak ellerini kaldırdı.

"Burada değilmişim gibi davranın Yoldaş Müfettiş. Ben buraya, köşeye saklanacağım!" Bir öğretmenin dersini izlemek üzere gelen müdür gibi duvara yaslanıp ayaklarını çapraz yaptı.

Kapı vuruldu.

"Senin gösterin!" diye fısıldayan Kobilov, Saşenka'ya bakıp burnunu kııştırdı. Saşenka kafasını çevirdi. "Yorgun musun?" diye tısladı adam.

"Girin" dedi Mogilçuk. "Yüzleşme şimdi başlayacak." Kapı açıldı. Beria'nın ofisindeki işkenceci içeri girdi. "Hoş geldiniz Yoldaş Rodos" dedi Mogilçuk.

Saşenka'nın midesinde korku kelebekleri uçuştı. Rodos, paslı demirden imal edilmiş gibi yavaş hareket ediyordu. Yoldaşlara başıyla selam verdikten sonra direkt Saşenka'nın gözlerine kilit-

lendi. Mogilçuk'un yanındaki sandalyeye oturdu ve yanağındaki benin üzerinde bulunan kızıl renkli uzun kıllarla oynamaya başladı. Saşenka takımı buydu işte: Sorumlu Kobilov, yumuşak ve sert adamlarsa Mogilçuk ve Rodos. Sırf Saşenka'yı kırmak için mi çalışıyorlardı? Hayır, daha büyük bir dava daha söz konusudur muhtemelen, diye düşündü kadın, Mendel de içindedir bu davanın. İyimserliği, göğsünde belli belirsiz atan kalbi gibi buradan sağ çıkacağını söylüyordu ona. Henüz kimse kırılmamıştı, bu belliydi.

Peki, onu şaşırtmak için kimi getireceklerdi? Mendel'i zaten görmüştü; o ne üzücü, ne dehşet bir görüntüydü...

Vanya olabilirdi, Rodos'un yaptıklarına maruz kalınca karısına suç atmış olabilirdi, bunu anlayabilirdi Saşenka ancak böyle bir şey olmuşsa Vanya muhtemelen ölmüştü; Saşenka onu hep sevecekti. Ancak yine de herhangi bir itirafta bulunmayacaktı: Buradan sağ çıkacaktı.

Sekiz yıldız ve yedi bin yakut paylaştığı sevgilisi Benya olabilirdi. Onun ismi artık suç olmaktan çok ötedeydi, o gün onu "Seni seviyorum" demek için aramıştı. Şimdi onu daha çok seviyordu, en az kendisi kadar masum olduğuna inanmıştı. Lubyanka'dan asla çıkamazsa Benya'ya bu tür bir aşkı tatmasını sağladığı için hep minnettar kalacaktı.

Ancak kim ne derse desin bir şey itiraf etmeyecekti çünkü masumdu. Ve bir şey itiraf etmezse, bir gün serbest bırakılacaktı. O zaman Karbeyaz ile Karlo'yu geri alacaktı. Artık her şey onlar içindi.

Kapı açıldı.

İçine korkunç bir his doğan Saşenka parmaklarına baktı. Bir şeyler olacaktı.

Yandan gördüğü kadarıyla kapıda içeri girmeye tereddüt eden ihtiyar bir adam vardı.

T şekilli konferans masasında Saşenka'nın tam karşısındaki sandalyeye işaret eden Rodos "Otur mahkûm" dedi. "Oraya!"

Mavi hapishane tulumu giymiş çelimsiz ihtiyar yine tereddüt etti, kendini gösteriyordu. "Evet, sen! Oraya otur, mahkûm. Acele et!"

Umut, Saşenka'yı vurdu. Babası mıydı bu adam? Yutkunduydu. Yaşıyor muydu? Kızının aleyhinde ifade mi vermişti? Umurunda değildi; babası hayattaysa, sevinçten havalara uçacaktı.

Babası, annesi, büyükannesi, büyükbabası için duyduğu sevgi kuyusundan taşmış gibiydi.

Baba! Onlar babasına, babası Saşenka'ya ne yapmış olursa

olsun, onun tek yapmak istediği kalkıp babasına sarılmaktı. Onu öpmesine izin verirler miydi?

“Sanık Zeitlin-Palitsin!” diye havladı Rodos. “Mahkûma bakın.”

40

Saygıdeğer Yosif Visaryonoviç, Sevgili Koba,

Yirmi beş yıldan beri Parti'ye ve size, Parti odaklı düşünceden hiçbir şekilde sapmadan hizmet etmiş eski bir yoldaş olarak yazıyorum size. Asil emekçilerimizin ve köylülerimizin Partisinde sorumluluk sahibi bir emekçi olarak ulaştığım başarıyı sizin güveninize ve iyiliğinize borçlu olduğuma inanıyorum. Merkez Komite'den gelen her karara her zaman yaptığım üzere uyacağım, ancak Parti organlarının kullandığı “soruşturma” tekniklerine itiraz etmek istiyorum. Sağlığım zaten kötü –sağ akciğerimde leke var, kalp hastasıyım, çocuk felci nedeniyle fiziksel açıdan güçsüzüm ve çar zamanında Sibirya'da sürgünde kaldığım ve ağır çalıştığım için romatizmam var–, şu an altmış bir yaşındayım. Merkez Komite üyesi olan ben, Genel Sekreter ve Politbüro üyesi olan size Lubyanka'daki Ulusal Hapishane'ye getirilmem sonrasında dış güçlere hizmet ettiğimi itiraf etmemi istediklerini söylemek istiyorum. Bunu yapmayı reddedince yere yatırıldım ve çok güçlü üç adam coplarla ayaklarıma ve bacaklarıma vurdu. Yürüyemiyordum ve bacaklarım iç kanama nedeniyle morardı. Her gün aynı yerlere deri kemer veya kauçuk coplarla vuruldu.

Acı öyle yoğundu ki üzerime kaynar su dökülüyordu, asit tenimi yakıyordu sanki. Birçok kez bayıldım, ağladım, bağırdım, siz Yoldaş Stalin'e haber vermeleri için onlara yalvardım. Ancak ne zaman isminizi zikretsem yüzümü yumrukladılar; burnumu, elmacıkkemiğimi, gözlüklerimi kırdılar ki onlar olmayınca önümü göremiyorum. Sonunda omurgama da vurmaya başladılar. Bolşevik olarak kendime duyduğum saygı size daha fazlasını anlatmamı engelliyor Sayın Yoldaş Stalin, ancak şunu söylemek bile canımı acıtıyor: Yerde bir yığın gibi yatarken bile Parti'nin yanıldığını söylemeyi reddettim, yoksa soruşturmacılar gözümlün önünde konuştular (ve bunu yaparken Lenin ile Stalin'in kutsal Partisinin ismini kirlettiler). Çarlık zamanındaki işçi kamplarında, *katorga*'larda bile, bu derece korku ve acı yaşamadım. Şu an hücremdeyim, her kasım çekiliyor ve bu kalemi bile zor tutuyorum. Otuz yıllık devrimci yaşamım boyunca hiç tecrü-

be etmediğim bir korku duyuyorum ve Parti'ye karşı çok büyük bir suç işleyeceğimi bile bile size yalan söylemek, kendim gibi başka dürüst insanları da suçlamak için inanılmaz bir istek duyuyorum Yosif Visaryonoviç.

Yüce devletimizin, varlığını devam ettirmek ve yeni zaferler edinmek için dehşetli silahlara ihtiyaç duymasını anlıyorum. Kahraman Parti organlarını, halk düşmanları ve casus arayışlarında destekliyorum. Ben önemli değilim. Önemli olan tek şey Parti ve yüce davamızdır. Ancak eminim ki, bu yapılanlardan haberiniz yok; güvenilir eski yoldaş, İşçi Sınıfının Büyük Lideri, günümüzün Lenini sizden bu olayı soruşturmanızı ve Parti'nin, siz Yoldaş Stalin'in samimi ve sadık hizmetçisinin acılarını hafifletmenizi rica ediyorum.

Mendel Barmakid, 1900'den beri Parti üyesi

41

Sarı renkli derisi yarı saydam olan ve kel kafasında birkaç tutam saçı bulunan ihtiyar adam, mavi tulum giymiş bir kadavra ya benziyordu. Saşenka'nın karşısında otururken dişlerini sıkıyor, aptalca etrafına bakıyor, çılgınca gerindikten sonra dakikalarca hareketsiz duruyordu.

Saşenka daha önce hiç Zek tanımamıştı, ama bu harabe her haliyle Zek yani gulag kampları gazisi olduğunu belli ediyordu. Bu adamın Vorkuta veya Kolima'da taş kırarak, ağaç keserek uzun yıllar geçirdiğini hissetti. Artık hapishane kokmuyor veya Saşenka'nın gösterdiği gibi yaşama içgüdüğü doğrultusunda numara yapma gibi bir istek durmuyordu. Bu kabuk, umutsuz ve ruhsuzdu. Beria'nın, hatta Vanya'nın sevdiği ifadelerden biri olan "kamp tozu yutmak" deyiminin ne anlama geldiğini şimdi anlayabiliyordu. Önceden ne demek istediklerini anlayamamıştı.

Gözlerine dolan yaşlarla adama baktı: Bu 1937 yılında tutuklanan Baron Samuil Zeitlin miydi? Hayır, babası olamazdı bu adam. Babasına kesinlikle benzemiyordu.

Kobilov neşeli sporcularınkine benzeyen bir ifadeyle dudaklarını şapırdattı; diğer müfettişlerin de adamın sabırsızlığını fark etmeleri Saşenka'nın gözünden kaçmadı.

"Birbirinizi tanyor musunuz?" diye sordu Mogilçuk.

"Konuş mahkûm" dedi Rodos şaşırtıcı bir samimiyetle. "Bu kadını tanyor musun?"

Saşenka hafızasını zorladı. Kimdi bu adam? Seksen yaşlarında olmalıydı, belki de daha yaşlıydı.

Adam yutkundü ve ağzını açtı. Dişleri yoktu ve solgun dişetleri çekilmişti. Saşenka adamın boynunda mavi-siyah renkli bir çürük gördü.

“Bu o! Bu o!” dedi yaratık; sesi ilginç bir şekilde kültürlü ve nazik çıkıyordu. “Tabii ki tanıyorum onu.”

“Adı ne?” diye sordu Rodos canlı bir sesle.

“Hâlâ aynı. Ama şimdi daha iyi.”

“Konuş! Kim bu?”

Kabuk adam, Rodos’a bakıp sırttı. “Unuttuğumu mu sanıyorsun?”

“Sana hatırlatmamı ister misin?” dedi Rodos, bir yandan da benindeki kızıl kıllarla oynuyordu.

“Bundan sonra ne yapacaksınız bana? Çaresizliğime bir son mu vereceksiniz?”

Rodos elini engebeli kafasında gezdirdi. “Artık Fransız güreşi istemiyorsan...” Sonra ayağa kalktı ve delice bir şiddet içeren sesiyle feryat etti: “Adı ne?”

Mahkûm kaskatı kesildi. Durmadan terleyen Saşenka irkildi.

“Beni yeniden dövecek misiniz? Dövmeyin, gerek yok. Bu Barones Aleksandra Zeitlin, bir zamanlar âşık olduğum Saşenka.”

Rodos kapıya yürüdü. “Başka bir görüşmem var” dedi Kobilov’a.

“Keyfini çıkar” dedi Kobilov. “Devam edin Müfettiş Mogilçuk.”

“Sanık Zeitlin-Palitsin” dedi Mogilçuk, “bu mahkûmu tanıyor musun?”

Saşenka başını iki yana salladı, şaşırmış ve dehşete düşmüştü.

“Mahkûm, adın nedir?”

“Peter İvanoviç Pavlov.” Bu ses, tarihe karışmış bir şehirde kalmış bir adama aitti.

“Bu gerçek ismin, değil mi?” diye sordu Mogilçuk ikna edici bir sesle. “Bu İrkutsk’ta öğretmen olarak çalışıp saklandığın ancak aslında Beyaz Hareket casusluğu yaptığın on yıl boyunca kullandığın sahte ad. Şimdi sanığa bak ve gerçek adını söyle.”

Başka bir sorgu odasına Benya Golden, Müfettiş Boris Rodos’un karşısındaki bir sandalyede oturuyordu.

“Sovyet karşıtı haince eylemlerde bulunduğunuz gerekçesiyle tutuklandın” dedi Rodos. “Suçunu kabul ediyor musun?”

“Hayır.”

“Sence neden tutuklandın?”

“Tesadüfler ve yazma konusundaki yeteneksizliğim.”

Rodos söylendi ve geniş burnunu düzleştiren bir sırıtmayla önündeki belgelere baktı. “Yani yazarsın, öyle mi? Mogilçuk’un seni sorgulamak istemesine şaşmamalı. Senin pis bir hain, saçma sapan biri olduğunu düşünmüştüm. Demek yazar?”

Benya şaşkınlığını gizleyemedi. “İki yıl önce *İspanyol Hikâyeleri* adlı bir kitap yazdım ve...”

“Sence umurunda mı, seni kalles serseri?” diye tükürür gibi konuştu Rodos. “Çubuk misali kırabileceğim küstah bir Yahudi görüyorum ben karşımda. Seni zerrelere ayırırım.”

Benya’nın bundan kuşkusu yoktu. Kel kafalı, fazlaca geniş omuzlu, kısa bacaklı Rodos ona sırtlanları anımsatıyordu. Benya sevdiği şeyleri kaybetmekten korkuyordu: Karısı ile çocuklarını, ama hepsinden öte sevgilisi Saşenka’yı. Şu an tek düşündükleri bunlardı.

“Bir kez daha soruyorum, seni neden tutukladık?”

“Dürüstçe söylüyorum, bilmiyorum. Paris’te yaşadım, Fransız ve Amerikan yazarlarla bir aradaydım. Troçkist oldukları gerekçesiyle tutuklanan generallerden bazılarını tanıyordum.”

“Yani? Sopalarımı sakladığım çekmecemi açtırtma bana, karga Yahudi burnunu kırdırtma. Fransız güreşini severim ben, burada buna bu ismi verdik. Suçlarını tek bir damla ter bile dökmeden itiraf et. Metropol Hotel 403 numaradaki ahlaksızlığı tüm ayrıntılarıyla anlat bakalım.”

“Onu mu?” dedi Benya. O halde Saşenka’yla ilişkisi yüzünden mi tutuklanmıştı? Gideon onu bir gizli polisin karısıyla ilişki kurma konusunda uyarmıştı. Ancak böyle tutucu zamanlarda bile bu kadar ciddi bir şey olamazdı bu, değil mi? Belki bu Moskova’dan uzaklara, sürgüne gönderileceği anlamına geliyordu, ancak en azından yaşayacaktı. Saşenka’yı korumak zorundaydı.

“Evet, onu” diye cevap verdi Rodos kalın bir dosyayı eline alarak. “En iğrenç detayları bile biliyoruz.”

“Anlıyorum. Bu işin arkasında onun kocası var. Ancak size yemin ediyorum, o kadın masum. Yanlış hiçbir şey yapmadı. Sadık bir komünist o.” Benya, Rodos’un yüzüne dikkatle baktı, ancak bir dilim pirzolanın ne düşündüğünü anlamaya çalışmak gibi bir şeydi bu.

“Masum olmadığını kim söyledi ki?”

“Yani başı belada değil mi?”

“Bu gizli bir bilgi Sanık Golden. Her şeyin nasıl başladığını anlatın...”

Benya, Saşenka’nın bu olanları öğrenmemesi için dua etti. Belki her zaman olduğu gibi iyi bir eş olmaya devam ediyordu. Benya’nın Troçkist bir casus olarak gözüaltına alındığını düşünüp onu küçümseyecek, unutacak, Parti odaklı görevlerle ve lüksle dolu yaşamına geri dönecekti.

Onu tutuklamaya geldiklerinde şaşırılmamıştı. Saşenka’yla geçirdiği iki hafta boyunca öyle mutlu olmuştu ki bunun uzun süreceğine kendi de inanmamıştı. Bu, herkesin başına gelmeyen, gelince de sadece bir kez olacak türden bir aşktı.

Hapishaneye doğru yol aldığı arabanın içinde yanından geçtiği caddeleri gözlerinde yaşlarla izlemişti. Şehrin gün ağarmadan önce kendini yenilediği alacakaranlık vaktiydi: Kamyonlar çöp topluyor, apartman görevlileri merdivenleri süpürüyor, yaşlı kadınlar kâğıt topluyor, tulum giymiş bir adam elinde süt kova-sıyla yürüyordu. Ancak Metropol’deki odalarını aydınlatan Kremlin yıldızları hâlâ onlara aitti. Benya cezasını çekmeye gidiyordu: Onu parçalara ayıracaklardı; kanı dondu.

Sevdiği kadın, o tapılası Saşenka dışarıda yaşayacaktı. Benya’yı ne kadar döverlerse dövsünler ikisinin kalplerinde ne olduğunu kimse bilemeyecekti. Saşenka’nın hapishane dışında yaşaması, o yaşadıkça Benya’nın da yaşayacak olması anlamına geliyordu, tıpkı küçük çocuğu söz konusu olduğunda hissettiği gibi... Saşenka onu sevdiğini hiç söylememişti, ancak Benya öyle olmasını umuyordu. O bu kadar cefa çekecekken kadın sevdiğini neden bir kez bile söylememişti? Benya’yı bekletiyordu, artık muhtemelen başka bir dünyada bekleyecekti.

Kendine sorup duruyordu: Saşenka’yı nasıl koruyacaktı? Yoksa kadının korunmasına gerek yok muydu? Yazar merakı böyle bir şeydi işte; ölümle dalga geçerken bile, yok olmasından hemen önce son olanlar üzerine tahminde bulunuyordu. “Sovyet Emekçisinin Zina Rehberi” böyle durumlar için ne derdi, diye düşündü ve Saşenka’yla bu espiye nasıl güldüklerini hatırladı.

“Vazgeç ve itiraf et” diye bağırıldı Rodos.

Birden çekmecelerden birini açtı ve siyah bir copla Benya’nın yüzüne bir, iki, üç kez vurdu.

Benya yere düştü, soğuk zemine değen yanağı zonkluyordu. Rodos arkasından geldi, botları Benya’nın burnuna çarparken

kanı su misali akıyordu. Bu arada cop da yüzünü, ciğerlerini, kasıklarını dövüp yüzüne geri dönüyordu.

“Saşenka!” diye inledi, her darbeye kadının da artık özgür olmadığını anlıyor, buralarda bir yerlerde olduğunu ve acı çektiğini hissediyordu. Benya kırıyordu. “Seni seviyorum. Neredesin?”

43

İhtiyar Zek, kibar ve aristokrat sesiyle “Peter Sagan, jandarma subayı” dedi. “İşte, çok şaşırdı.”

Saşenka nefessiz kaldı. Bu adam Petrograd caddelerinde ölmemiş miydi? Kalbi güm güm atarken, içi çekiliyordu.

“Onu nereden tanıyorsunuz?” diye sordu Mogilçuk.

“Bir zamanlar onu severdim” dedi kabuk adam Corps de Pages, Yat Kulübü aksaniyla.

“Onunla cinsel münasebetiniz oldu mu?”

“Evet.”

“Yalan!” diye bağırdı Saşenka o romantik ve saf kızak yolculuğu ile Sagan’ın ona tecavüz etmeye çalıştığı geceyi anımsadı.

“Sessiz ol, yoksa atılırsın” dedi Mogilçuk. “Sana da söz verilecek.”

“Bakire miydi?”

“Evet. Metresim oldu ve ağza alınmayacak şeyler yaptım ona. Ona kokain de verdim, ben ilaç alıyormuşum gibi yapıyordum.”

“Asla!” diye bağırdı Saşenka. “Peter Sagan değil bu. Bu adamı tanımıyorum. Sahtekâr bu!”

“Onu umursama mahkûm. Devam edelim. Profesyonel bir ilişkiniz oldu mu?”

“Onu kullandım... Devrimcilerden ölesiye nefret ediyordum... ancak ona âşık oldum.”

“Romantik anılarınızı istemiyoruz mahkûm. Profesyonel ilişkinizden bahsedin?”

“O benim çift taraflı ajanımdı.”

“Onu Ohrana’ya ne zaman aldınız?”

“1916 yılının sonbaharında. Bolşevik olduğu gerekçesiyle tutukladık. Onu Kresti Hapishanesi’nde ajanlığa ikna ettim. Sonrasında örgüt evlerinde ve otel odalarında buluştuk, yoldaşlarına buralarda ihanet etti.”

“Bu doğru değil. Doğru olmadığını biliyorsunuz! Sen her kim-

sen, yalan söylüyorsun!” Saşenka ayağa kalktı. Kobilov’un mücevhherli elleri Saşenka’nın omzuna düştü ve kadını yerine oturttu. Ürperen kadın titremeye başladı.

“Senin için başka ajanlar da buldu mu, önemli ve yüksek mevkideki Bolşeviklerden mesela?”

“Evet.”

“Bize kim olduğunu söyle.”

“İlk olarak, Mendel Barmakid.”

Saşenka başını iki yana salladı. Boğulduğunu hissediyordu, su boyunu aşırıyordu sanki.

“Mendel önemli bir ajan mıydı Mahkûm Sagan?”

“Ah evet. Diğer liderler hapishanede, Sibirya’da veya yurtdışındaydı. O ise Merkez Komite üyesiydi ve Lenin’le devamlı iletişim halindeydi.”

“Ne kadar süre çift taraflı ajanlık yaptı?”

“Mendel hâlâ çift taraflı ajanlık yapıyor.”

“Yalan! Adi herif!” diye bağırdı Saşenka; enerjisinin kurduğunu hissediyordu. “Bu yaptıkların için cehennemde çürüyeceksin! Keşke neler yaptığının farkında olsan! Keşke anlayabilsen...” Ağlamaya başladı.

“Kendine gel sanık” dedi Mogilçuk. “Yoksa Rodos seni üzecek.” Sessizlik oldu. “Devrim’den sonra Ohrana ajanlarına ne oldu Sagan?”

“Benim yaptığım gibi onlar da saklanmaya devam ettiler.”

“Kimin kontrolündeydiler?”

“Öncelikli olarak Beyaz Ordu’nun, ama sonrasında başkalarının hizmetine girdiler... yılanlar ile köpeklerin fesat bir ittifakı için çalıştılar.” Sagan sııttı; Saşenka adamın utanç ve alay karışımı bir şeyler hissettiğini düşündü. Tüm bunları söylerken durmadan hareket eden mavi gözlerinin bebekleri ağlıyor gibi bir görünüyor, Saşenka’dan af diliyordu sanki. Ona uyuşturucu mu vermişlerdi acaba?

“Kimin emrinde çalıştılar Sagan?”

“En son Japon ve İngiliz istihbaratı için çalışıyorlardı, ancak emirlerini Troçki-Buharin muhalefetinden alıyorlardı.”

“O halde tüm bu yıllar boyunca sanıkla iletişim içindeydiniz?”

“Onun ile Sovyet emekçisinin düşmanları arasında iletişimi sağladım.”

“Düzenli olarak buluşuyor muydunuz?”

“Evet, buluşuyorduk.”

“Bu komik” diye bağırdı Saşenka. “Bu adamdan hiç haber

almadım. Polis, Sagan'ı 1917 yılında Nevski Caddesi'nde öldürdü. Bu adam oyuncu!"

"Bu sanık başka hangi ajanların iknasında etkili oldu?"

"Eşi Vanya Palitsin. Kısa zaman önce de yazar Benya Golden, benim ona genç kızken öğrettiğim cinsel teknikleri kullanarak yaptı bunu."

"O halde Japon ve İngiliz istihbaratı Troçki ve Buharin'la yaptığı işbirliği sonucunda Merkez Komite'de Mendel'i, NKVD'de Palitsin'i ve üstüne bir de yazar Golden'i casus olarak kullanıyordu?"

"Evet!"

"Seni adi!" Saşenka masanın öbür tarafına atıldı, ancak elleri onu suçlayan adama değdiğinde karton bir maketi tutuyormuş gibi hissetti kendini. Tutacak bir şey yoktu. Yaşlı adam o kadar güçsüzdü ki sandalyesinden düştü, düşerken kafasını masanın kenarına çarptı ve yerde bir yığın gibi öylece yattı.

Kobilov, Saşenka'yı bez bebekmiş gibi kaldırıp sandalyeye oturttu.

"Dikkatli olsana kız, ona iyi bakmamız lazım, öyle değil mi çocuklar?" dedi Mogilçuk, Sagan'ın yerden kalkmasına yardım ederken. Kendine zar zor gelen adam oturmakta zorlanıyordu.

Saşenka lanetlenmiş insanların çaresizliğini tadıyordu. Cena-ze çanları çalıyordu. Çocuklarını düşündü. Hiç aklına gelmeyen şeyler oluyordu. Hiçbir şey hayal ettiği gibi gitmiyordu.

Bu konudan tamamen bağımsız olmadığını fark etti, hatta en can alıcı noktasındaydı, örümcek ağının merkezindeydi. Buradan asla çıkamayacak, Karbeyaz ile Karlo'yu bir daha asla göremeyecekti. "Bana çocukları yerleştirecek kadar zaman verin" demişti Satinov. Adamın bunu başarmış olması için dua etti Saşenka.

Vanya'nın planını gerçekleştirme zamanı gelmiş miydi? "Başka şansın kalmadığını anladığın an itiraf et" demişti Vanya. O bu kadar dayanabilmiş miydi acaba?

"İyi iş çıkardınız çocuklar!" Kobilov alkışlayıp odadan çıktı ve kapıyı arkasından hızla kapadı.

Mogilçuk *Soruşturma Protokolü* yazılı bir dosyayı alıp açtı.

"İşte itirafın burada. Her sayfasını ve sonunu imzaladın, değil mi?"

Sagan başını evet anlamında sallarken dizlerini sallıyor, geriniyordu.

Çekist, itirafı Saşenka'nın önüne fırlattı. "İşte, Sanık Zeitlin-

Palitsin! Okuyun! Her şeyi hatırlamıyor musunuz? Nasıl unuttursunuz?”

44

“Yoldaş Stefanyan, telgraf var mı?”

Carolina istasyon müdürünün ofisine giriverdi. Sonraki sabah yine gelmişti işte; tavanında bir pervane dönen havasız ofis o gün kalabalıktı. Gömlek ve terlik giymiş yaşlı bir köylü, uzun beyaz sakalının üstündeki küçük gözleriyle etrafa bakarken masada oturuyor; Parti ceketi giymiş genç bir adam elinde pasaport ve biletleriyle bekliyordu. Bir NKVD memuru ise ayaklarını radyatöre dayamış spor dergisi okuyordu.

Yoldaş Stefanyan elini telgraf yığınının üzerine koydu.

“Hayır, hayır, telgraf yok...”

Carolina çaresizlikten zayıf düşmüştü. Satinov onları yüzüstü bırakmıştı, tüm bu yapılanlar hiçbir işe yaramamıştı. “Bugün gidiyorum” dedi gözlerinde yaşlarla. “Daha fazla bekleyemem.”

Kendini çocuklarla birlikte kapıya sürükledi, kapıyı açmaya çalışırken Stefanyan başını iki yana sallayıp konuşmaya başladı.

“Bekleyin! Telgraf yok ama sizi kantindeki semaverin yanında bekleyen biri var. Bir kadın. Bir süredir burada.”

“Teşekkürler Yoldaş Stefanyan. Teşekkürler. Size sarılabilirim şu an” deyip aceleyle dışarı çıktı Carolina.

“Annem mi?” diye sordu Karlo kafeye koşarlarken.

“Annem gitti” dedi Karbeyaz ciddi bir ifadeyle. “Carolina söyledi ya, maceralı bir yolculuktayız biz.”

“Hadı” dedi Carolina. “Hızlı koşun. Tanrım, ne olur gitmemiş olsun.”

Kantinde, çay ve sıcak su kuyruğundan uzakta, yağlı hamur, *piroški* ve *pelmeni* tepsilerinden uzakta kaynayan semaverin arkasında elmas yüzü, beyaz saçlı yaşlı bir kadın bekliyordu. Eski moda bir takım ve şapka giymiş olan Lala, çayını yudumlar-ken bir yandan da merakla kalabalığı süzüyordu. Dağılmış dadı ile iki çocuğu görünce ayağa kalktı ve onlara el salladı.

“Merhaba, sizinle görüşmeye geldim.” Hepsine bakıp gülümse-di ve elini Carolina’ya uzattı, dadı böyle kibar davranışları geride bırakmışa benziyordu. İki kadın bir an birbirlerine baktıktan sonra eski dostlar gibi kucaklaştılar.

“Gelmem bu kadar uzun sürdüğü için üzgünüm. Tren rötar

yaptı ve bütün bu olaylara çok yabancıyım. Gelin, masaya oturalım" dedi; sakince konuşuyor, dikkatle çocuklara, sevgili Saşenka'nın çocuklarına bakıyordu. "Rostov'daki Devrim Otel'de bir oda tuttum, oraya gidip duş alırız ve biraz uyuruz. Yemek de yeriz. Çocukların belgeleri bende, biraz para da verdiler."

Carolina ne yapacağını bilemedi, sonra ellerini yüzüne gömdü, Lala bu anın dadı için ne anlama geldiğini biliyordu. Karlo, Carolina'ya koştı ve onu saçından öptü. "Şu koca dünyada benim en iyi arkadaşım sensin!" dedi kadının yanağını okşayarak.

Lala elini Carolina'nın omzuna koydu. "Zor zamanlarda yaşıyoruz ve buraya gelerek çok önemli bir şey yaptın. Lütfen, Carolina, ağlama! Böyle bir şeyi yapmayı ben de istemedim. Buraya gelerek aynı senin yaptığın gibi büyük bir risk aldım. Boyumu aşan şeyler yapıyorum."

"Ama bir planın var mı? Ne yapacağını biliyor musun?"

"Evet. Yapmam gerekenler söylendi bana. Carolina, çocukları kurtarmak için ne gerekiyorsa yaparım." Dönüp tekrar çocuklara baktı, onlar da Lala'ya baktılar.

"Bu kim?" diye sordu Karbeyaz.

"Kibar ol Karbeyaz!" Lala, Carolina'nın kendine geldiğini gördü. "Bu hanımefendi size yardım edecek."

"Annem nerede?" diye sordu Karlo, yüzü yine düşmüştü.

"Sen Karlo olmalısın" dedi Lala. "Sana bir şey getirdim." Bez çantasına uzanan Lala, üzerinde Kremlin resmi olan teneke bir kutu çıkardı.

Karlo gözlerini kutudan alamıyordu. Lala kutuyu açtı ve Karlo içi dolgu bisküvilerin mucizevi sarı rengini görünce nefesini tuttu, ama hareket etmedi.

"Bunları sevdiğini duydum" dedi; Carolina'nın gülümsediğini hissedebiliyordu.

"Bak Karlo" dedi Karbeyaz, "senin en sevdiğin bisküvileri biliyor." Karbeyaz bir bisküvi alıp Karlo'ya uzattı, Karlo bisküviyi yedi ve kardeşinin elini tuttu.

"Merhaba Karbeyaz. Bu senin arkadaşın Yastık mı?" diye sordu Lala.

"Sen Yastık'ı biliyor musun?"

"Tabii ki, Yastık çok ünlü. Merhaba, Yastık Hanım! Annenden daha sarışınsın Karbeyaz, ayrıca gözlerin de mavi, ama ağzım tıpkı babanunki gibi. Karlo, senin ağzın da öyle."

"Anne mi tanıyor musun?" diye sordu Karbeyaz.

"Babacığımı tanıyor musun?" diye sordu Karlo.

“Ah evet” diyen Lala, Saşenka’yla tanıştığı ve onu hemen sevdiği o ilk günü anımsadı. Saşenka’yla Büyük Donanma Caddesi’ndeki malikânede geçirdikleri geceleri, Sen Petersburg caddelerinde yaptıkları kızak yolculuklarını, buz pateni yaparken nasıl da eğlendiklerini, kır evinde midillie binerkenki neşelerini anımsadı. Lala onun gerçek annesi olmuştu ve Saşenka’nın kucakladığı bu insaniyen dünya yüzünden onu on yıldan fazla süredir görmemiş olmasına rağmen her gün düşünmüş, sanki hiç ayrılmamışlar gibi kızın Smolni önlüklü fotoğrafıyla konuşmuştu.

Şimdi Saşenka durmadan hizmet ettiği Parti tarafından yutulmuştu ve Lala’nın ona olan derin sevgisini ifade etmesinin tek yolu, Zeitlin ailesi için bu tehlikeli görevi yerine getirmektir. “Annenizi herkesten çok daha iyi tanıyorum” dedi Karlo ve Karbeyaz’a. “Ancak şimdi onu düşünmeyelim. Gelecek için, sonraki maceramız için plan yapmalıyız. Bu arada, bana Lala diyebilirsiniz.”

“Ah, *Lala* sen misin?” diye sordu Karbeyaz. “Anneciğim senin ona her gün banyo yaptırdığını söylerdi bana. Seni sevdim. Yastık gibi yumuşaksın.”

İki dadı birbirine bakıp gülümsedi, Karbeyaz’la ikisi de gurur duymuştu, sonra aniden başka yerlere baktılar. Yaşananlar acı veriyordu.

İstasyonu arkalarına alıp Rostov şehrine girdiler. Her dadı bir çocuğun elinden tutuyordu.

“Beni uçurun” diye bağırarak Karlo ayaklarını çekti, günlerdir ilk kez mutlu olmuştu.

Carolina bir elini, Lala diğer elini tuttu. Lala, Karbeyaz ile Karlo’nun hayatlarının bu döneminin son bulduğunu ve bir başka dönemin başladığını düşündü.

45

Saşenka hüccresinin kapısına vurdu. “Beni Kobilov’a götürün!”

Kapı açıldı ve sıkkin bakışlı mat gözler kırıştı, sonra kapı kapandı. Sıcaktan bunalan Saşenka yatağına yattı, uykuya daldığı an uyanıyordu. On dakikadan fazla uyuyabildiği son günün üzerinden ne kadar zaman geçmişti? Artık saymıyordu. Gece ve gündüz kavramlarını kaybetmişti. Hüccresinde pencere yoktu, ruhunun en derin, en karanlık, en serin yerlerini bile istila edip yakan bir ışık vardı sadece.

Yüzbaşı Sagan'la yüzleşmek her şeyi değiştirmişti. Bütün gün ve gece bunu düşünmüş, delirecek gibi olmuştu. Uyanıkken çocukları, Vanya'yı ve Benya'yı düşünüyor; garip sorulara cevap arıyordu: Bir kadın aynı anda iki erkeği birini sevgilisi, diğerini kocası olarak sevebilir miydi? Evet, bu mümkündü. Ancak Saşenka her defasında bilinçdışına kayıyor, hiçbir şey göremediği derin siyah sulara dalıyordu.

Sonra aniden sarsılıyordu. "Uyumak yok!"

Vanya'nın hayatta olup olmadığını bile bilemiyordu. Ona karşı çok acımasız olacaklarını biliyordu. Çünkü Vanya onlardan biriydi, o cesetlerin nereye gittiğini biliyordu ve şimdi de hain olduğu ortaya çıkmıştı. Saşenka onu görmeyi öyle özlemişti ki...

Bir sonraki adımı konusunda onay almak için onunla buluşma talep etmeyi düşündü, ancak beraber hareket ettiklerine dair herhangi bir şüphenin müfettişleri çocukları düşünmeye iteceğinden korktu. Sevgili Yastık ve Tavşancık'ın kendi maceralarına çıkmasının üzerinden bir haftadan fazla zaman geçmişti.

Çocuklar nasıl kokuyordu? Çimen ve vanilya. Karbeyaz nasıl "Hadi yastık dansı yapalım!" diyordu? Caz şarkıcıları gibi... Saşenka kızının sesini doğru hayal etmeye çalıştı, yüzlerini zihninde tekrar tekrar çiziyordu ancak bazen burunlarının şeklini veya alınlarının kıvrımını –o güzelim alınlar, Saşenka en çok saçın şakaklarla buluştuğu o yeri öpmeyi seviyordu, çocuklarının alınlarını hiç durmadan okşayabilirdi– karıştırıyor; bu detaylar siyah sulara gömülüyordu. Belki de bu işte Doğa'nın parmağı vardı, unutmamasına izin vererek işleri onun için kolaylaştırıyordu.

Aklı zar zor çalışıyordu, etrafındaki hapishane hayatının pek farkında değildi artık, makine gibiydi. Ama delirirse bunun Karbeyaz'a veya Karlo'ya bir faydası olmayacaktı. Sonraki adımı atma zamanının geldiğini hissediyordu.

Onu almaya geldiklerinde gecenin geç saatleriydi. Stalin başta olmak üzere tüm Sovyet devleti geceleri çalışıyordu. Vanya şafak vakti eve geldiğinde ve barda kavgaya karışmış yaşlı bir kurt gibi koktuğunda başka ihtimaller düşünmekle ne kadar da safça davranmıştı. Vanya'nın sessiz kalması Saşenka'nın da işine geliyordu, çünkü kocasına bütün gece ne yaptığını sormak zorunda kalmıyordu. Yaptıkları bu sessiz anlaşmanın ne anlama geldiğini şimdi anlıyordu.

Saşenka Araf gibi gördüğü soruşturma odalarının bulunduğu yere geldiklerinde rahatladı; Lubyanka kompleksinin ön tarafında bulunan ofisler ile hapishanenin zindanları arasında garip bir

şekilde iyi hissediyordu kendini, tıpkı tutuklandığında rahatladığı gibi...

Odaya girdiği an sırtına öyle kuvvetli bir cop darbesi aldı ki yere yığıldı. Durmadan vurdukları için inleyerek yana doğru kıvrıldı. İçerideki iki kişinin copları sırtına, göğüslerine, midesine, nereye dönerse oraya geliyordu, en çok bacaklarına ve ayaklarına vuruyorlardı. Acıyla bağırdı, yüzünden fişkıran kan gözlerine doldu. Bunu zorunlu ancak nahoş bir ameliyatmış gibi düşünmeye çalıştı, kısa zaman içinde ameliyat bitecek ve iyileşecekti, ama bu düşünceye fazla tutunamadı.

İşkencecilerinden yükselen votka, ter, domuz sosisi karışımı iğrenç koku ile göğüslerine gelen darbelerin verdiği dayanılmaz acı ve coplarını sallayan şişman adamların homurtuları arasında kalan Saşenka, adamların onu döverken bir nevi spor yaptıklarını düşündükleri hissine kapıldı. Belki Kobilov'a götürülme isteği NKVD'de bir ziyafetin ya da gizli bir cümbüşün yarıda kalmasına neden olmuştu.

Adamlar nefes nefese kalınca duraksadılar. Gözlerini silen Saşenka acıdan titriyor, nefes alamıyordu. Başını kaldırıp bot, beyaz gömlek ve pantolon giymiş Kobilov ile Rodos'a baktı. Yan yana duran adamlar çok farklı olmalarına rağmen gözleri aynıydı: Kanlanmış, sararmış ve far görmüş kurtlar gibi vahşi.

Saşenka gücünün yettiğince yüksek sesle "İtiraf etmek istiyorum" dedi. "Her şeyi anlatacağım. Size yalvarıyorum. Ne olur durun!"

46

"Durun! Durun!" diye bağırды Kobilov, futbol maçında gol atmış bir çocuk gibi zıplıyordu. "İsa dirildi!"

Annesini, onu hep mutlu eden büyük göğüslü o Gürcü kadını anımsadı Kobilov. Onunla Tiflis'teki dairede yaptığı son konuşmada kadın oğlunu uyarmıştı: "Sebepl olacağın üzüntüler konusunda dikkatli ol Bogdan! Tanrı'yı ve İsa'yı hep hatırla!"

Ceketi giyen adam alnını sarı bir mendille sildi. "Şimdilik bu kadar yeter! Kendine gelmesini sağlayın Yoldaş Rodos, uyumasına izin verin, hücrelerini serinletin ve uyandığı zaman ona kahve ikram edin. Sonra kalem ile kâğıt verin ve onu ikna etmesi için Mogilçuk'u çağırın. Ben bir sürü kısırağın beni beklediği partiye dönüyorum! Güzelliğini tamamen bozmadan durabildiğimiz için

çok memnunum. Bu, kadınları seven bir adam için çok zor bir görev Saşenka. Kolay değil, tam bir işkence, hiç kolay değil.” Yüzüklü parmaklar ve parlayan botlarla dolu dalgalı görüntüler sonrasında Kobilov gitmişti.

Saşenka bütün gün uyudu. Hücresi serin ve karanlıktı, ancak göğsünde dayanılmaz bir acı vardı, belki de kaburga kemiklerinden birini kırmuşlardı? Gece bir ara beyaz sakallı ve beyaz önlüklü bir doktor geldi; şehirde sürdürdüğü meslek hayatından buraya, ölümler ülkesine düşmüştü sanki. Saşenka uyanır gibi oldu ve gelen kişinin Kremlin Hastanesi’nde Karbeyaz’ın doğumuna giren kayıp doktor Profesör İsrail Paltroviç olduğunu hayal etti. Adamın Saşenka’yı görünce yaşadığı şaşkınlık, aristokratik ve sakin tavrı, kendisi de kırılmış gözükmesine rağmen kibarlığıyla karşındakine güven vermesi profesörü hatırlatmıştı gece vakti. Saşenka onunla Karbeyaz hakkında konuşmak istedi.

“Profesör, siz misiniz...”

Adam Saşenka’nın elini soğuk parmaklarıyla sımsıkı tuttu.

“Dinlenin” dedi ve sessizce “Uyu, canım” diye devam etti. Sonra ona iğne yaptı ve kaslarını merhemle ovdu.

Saşenka uyandığında hareket edemiyordu. Vücudu morarmıştı, kan işiyordu. Biraz yemek yiyip uyudu, sonra yıkanıp bahçede biraz hareket etmesine izin verdiler. Bahçede topallayarak yürürken üstlerine gerilmiş türkuaz renkli devasa çadıra baktı. Hava güzeldi, ılık ve açık bir gündü. Saşenka bugün yeniden doğmuştu sanki.

Bir yandan şanslı olduğunu söyledi kendi kendine. Lala tarafından sevilme ve onun elinde büyüme, Vanya’yla tanışıp ondan çocuk sahibi olmak, erdem ve çalışkanlık dolu hayatında kayıtsızca bir aşk ilişkisi yaşamak ve Benya Golden’le yedi bin yakutun tadını çıkarmak ne büyük şanstı! İnsanlık tarihinin en önemli isimlerinden Lenin ve Stalin’le bizzat tanışmıştı. Tüm bunların sonlanacağını düşününce, böyle şeyler yaşadığı için Tanrı’ya şükrediyordu. Ne kadar çok eğlenmişti!

Saşenka’dan istediklerini alacaklardı, istedikleri her şeyi hatta daha fazlasını verecekti onlara. Söyleyeceği sözler, yapacağı itiraflar bir çeşit intihar olacaktı ve tek bir okuyucuya hitap edecekti: Lider Yoldaş Stalin, Saşenka’nın nefes kesici itiraflarında dünya ve nefret ettiği insanlar hakkında inanmak istediği her şeyi bulacaktı. Vanya, Stalin’in fazla renkli düşüncelerinden bahsetmişti, Saşenka da bu düşüncelerin her birine hitap edecekti. Vanya eğer hâlâ hayattaysa aynı şeyi daha az göz alıcı bir şekilde

yapacaktı. Saşenka neden Mendel, Benya ve Vanya ile birlikte gözaltına alındığını hâlâ bilmiyordu, muhtemelen asla da öğrenemeyecekti. Örümcek ve ağ çalışmaları onun ulaşabileceğinin çok ötesindeydi artık. En önemlisi, o her şeyin merkezindeydi ve Peter Sagan'la birlikte her şeyi mahvetmişti.

Onu aylarca bıçak sırtında tutabilirlerdi, cezalandırdıklarında (bu kısım, bu sönüş, bu anlatılamayan son, yaşam denilen bu gizemli, sınırsız, heyecan verici şeyin bu vahşi ve hayal bile edilemez sonucu geldiğinde) çocuklar yeni isimler ve geleceklerle başka bir yerde olacaktı; ölümlerin ülkesinden çok uzakta, yaşayanların ülkesinde güvende olacaktı. Onun için her şeyden daha önemli olan çocuklarını düşündü ve Satinov'a minnettarlık duydu. Ancak çocukları bırakması gerekiyordu. On altı yaşından beri komünistti. Komünizm onun dini, varoluşunun coşkusu, tarihi, bilimi olmuştu. Ve şimdi bu yaşında komünizmin işte bu intihar itirafı haline geldiğini, bu itirafın onun son görevi olduğunu görebiliyordu. Anne olmaktan vazgeçtiği an gerçek bir anne olmuştu. Bir amaca hamileydi şimdi.

Saşenka bahçede tren lokomotiflerine, aslana ve sakallı bir rabbinin yandan görünümüne benzeyen küçük bulutlar gördü. Bu rabbi dedesi, yani Turbin rabbisi miydi? Güneş ışınlarıyla aydınlanan şu küçük tavşan ile pembe yastık da onlar olabilir miydi?..

“En Ağır Ceza zamanı geldiğinde yedi gramı sevinçle karşılayacağım ve sonsuzluğun kapılarına Karbeyaz ve Karlo için sevgi bırakacağım” diye söz verdi kendine. Son adımı atma zamanı gelmişti.

47

Saşenka'yı sorgu odasına buyur eden Kobilov “İşte ödülün” dedi. Gizli polis, güzel tutuklunun yanmış, hatta hafif acımuş kahve kokusunu önce hafif bir esinti, sonra güçlü bir koku olarak alıp tepki vermesini izledi.

“Haince, eylemlerini itiraf etmelisin” diyen Mogilçuk Saşenka'ya pirinç bir termostan kahve doldurdu.

Bembeyaz teni yara izleri ve morluklarla dolu zayıf kadın sandalyede öylece oturuyordu, ama dudakları asla tam olarak kapanmıyordu. Ayrıca burnunun iki yanındaki çiller ve alımlı göğüsleri de pencere kenarına oturmuş Kobilov'un dikkatini dağıtıyordu. Yeni aldığı deri botlarını sallayarak oturan adam, bir davanın bu kısmını çok seviyordu. Odada bir dönem sonu samimiyeti vardı ve gerçek

bir pislikle Fransız gürüşü yapmak iyi bir spor olsa da artık Saşenka'yı dövmek zorunda kalmayacaktı. Saşenka'nın yeniden parlayan cesur ve dikkatli bakışlarının üzerinde olduğunu hissediyordu Kobilov. Ona dönüp göz kırptı. Üzerinde timsah resmi bulunan bir sigara paketi çıkardı. "Senin en sevdiğin Mısır sigarası" dedi ve bir sigara alıp paketi Saşenka'nın önüne attı.

"Bolşevik olduğumda sonumun burası olacağı hiç aklıma gelmezdi" dedi Saşenka.

"Devrimci bir hayat seçtiğinde on altı yaşında olsan bile, bir ölüm kalım oyununa girdin ve kutsal kâse arayışını her şeyin önüne koydun" dedi Kobilov; önce Saşenka'nın sigarasını, sonra kendininkini yaktı. "Bunu bana Yoldaş Stalin söyledi."

Keyif veren mavi dumanı halkalar halinde dışarı üfleyen Saşenka "Ama ben değiştim" dedi.

Kobilov yukarı baktı. "Ama artık geri dönemezsin" dedi.

"Bir türlü inemediğin bir kızakta yolculuk etmek gibi..."

"İşe koyulma zamanı geldi" dedi Kobilov.

Mogilçuk kalemını eline aldı ve kâğıdı eliyle düzeltilti. "İtirafına başla."

Saşenka alnındaki saçı geriye attı. Yanağında kesik vardı ve yüzünün bir yanı hâlâ şişti, şişliğin etrafında koyu mavi, hardal sarısı ve gelincik kırmızısından oluşan bir gökkuşağı vardı.

Kobilov, köşeye sıkıştırıp silahını doğrulttuğu asil geyiğe hayranlıkla bakan bir avcı gibi hissediyordu kendini. Saşenka'nın soğukkanlılığı ve cesareti onu hayrete düşürmüştü.

Saşenka ellerini dudaklarında gezdirirken Kobilov'un bakışlarıyla karşılaştı. "1916 yılının kışında Petrograd'daki Smolni Enstitüsü'nün kapısında Ohrana tarafından tutuklandığım günü anlatarak başlamak istiyorum. Çarlık polisi ve sonrasında İngiliz, Alman ve Japon istihbaratı, hatta uşakları Troçki için çalışmaya başlamam bu olay sayesinde oldu. Oradan başlayabilir miyim?"

48

Carolina, otel odasının kapısından sesler geldiğini duyar gibi oldu. Oda böcek doluydu: Tavan ve hatta yatak örtüsü havaya benzeyen siyah ve parlak bir örtüyle kaplı gibiydi. Çocuklar böcekleri görünce hayrete düşmüşlerdi. Çift kişilik yataklardan birinde Carolina kıvrılıp Karlo'yu sararak uyumuştı. İstasyondan

sonra burası dünyanın en lüks odası gibi gelmişti onlara. Ancak derin uykusundan sıçrayarak uyandığında bu kilit sesinin sadece tek bir anlama gelebileceğini biliyordu.

Hızlıca kalkıp pencereye koştu ve ellerini pencereye koyup çılgın gözlerle caddeye baktı. At arabalarının, kamyonların ve Pobeda arabaların arasında, çiçekli elbiseler giyip kırmızı eşarplar takmış kadınlar ile Sovyet taşrasının bezelye rengi üniformalarını gördü. Sonra meydanın ilerisinde istasyona doğru yürüten çocukları gördü.

Uzakta iki küçük çocuk Bayan Lewis'in elini tutuyordu. Carolina çocukların yürüyüş şekillerine bakarak hangi çocuğun hangisi olduğunu anlayabiliyordu. Karlo ayağını yere güm güm vurarak yürürken uzun bacaklı Karbeyaz, annesi gibi nazıkçe yürüyordu. Bir an arkalarından koşup onları yakalama ve tekrar tekrar kucaklama isteği duydu Carolina... Ancak bu ayrılığın herkes için en iyisi olduğunu biliyordu.

Tren hareket ederken, çocuklar da başka bir sevdiklerini daha arkada bırakarak yeni hayatlarına ilerleyeceklerdi.

Carolina odada uzun bir süre ağladı.

Lala adlı bu kibar dadiya lanet okudu, artık çocuklar onunlaydı çünkü. Belki de çocuklara artık Lala bakacaktı, ama ne olursa olsun onları asla Carolina kadar sevemezdi, yaşayan hiç kimse yapamazdı bunu! Yabancıların yanında olacaklarına Lala'yla olmaları daha iyiydi. Ancak Carolina, Lala'nın da çocuklarla uzun süre birlikte olamayacağını biliyordu, çünkü Yoldaş Satinov'a göre kadının dikkat edilmesi gereken tehlikeli bağlantıları vardı. O yüzden Lala onları başka bir yere götürüyordu. Tiflis'te bir yetimhaneden bahsetmişti, ama bu evrak işlerini halletmek içindi. Orada çocukların kimlikleri yenilenecek, böylece evlat edinilme işlemleri tamamlanacaktı.

Önceki gece çocuklar, çok yorgun olmalarına ve yatak buldukları için sevinç duymalarına rağmen çok zor uyumuşlardı. Ağlayıp anne babalarını istemişlerdi. İki dadi onları sevmiş, kucaklamış, en sevdiği bisküvilerle doyurmuş ve çocuklar sonunda dayanamayıp uykuya teslim olmuşlardı.

Sonra iki dadi banyoda oturmuş ve Carolina çocuklar hakkında bildiği her şeyi büyük bir ciddiyetle anlatmıştı: Neleri severler, nelerden nefret ederler; hangi yiyeceklerden, hangi oyunlardan, hangi kitaplardan hoşlanırlar. Sonra da acıyla şöyle fısıldamıştı: "Yeni anne babalarına Yastık'tan ve Tavşancık'tan bahsedin. Eski yaşamlarından geriye sadece onlar kaldı!"

Lala anlamıştı. “Çok hassas çocuklar olduğunu biliyorum Carolina. Saşenka'ya çok uzun süre baktım...”

“Nasıl bir çocuktu?” diye sordu Carolina. “Şey gibi miydi...” dedi ve yatak odasına doğru baktı, sonrasında konuşamaz oldu. Daha fazla şey öğrenmek istemiyordu. İki dadının da dayanamayacağı bir şey olacaktı bu.

Biri İngiliz, diğeri Volga Almanı olan iki kadın gözyaşları içinde kucaklaştılar. Sonra her biri bir çocuğun yanına uzandı ve bir zamanlar Deli Petro'nun gezintiler yaptığı Don'a bakan sıcak otel odasında uyudular.

Çantasını hazırlayıp küçük köyüne dönmek üzere otobüse binen Carolina, o üçlünün istasyonda nasıl ilerleyeceğini düşündü. Kafasını sallayan Karlo ve sıçrayarak ilerleyen Karbeyaz'ın Lala'yı farklı yönler çekeceklerini düşündü gülerek. Karbeyaz ve Karlo Palitsin'i son kez gördüğünü anladı. Çok yakında başka ailelere ait farklı çocuklar olacaktı.

“Hoşça kalın ebedi sevgililerim!” dedi yüksek sesle. “Tanrı sizi korusun. Nereye giderseniz, kim olursanız sevgim de hep sizinle olsun.”

Kendisini nelerin beklediğini hiç düşünmüyordu Carolina.

En iyi insanların bile acımasızlaşıp kafasını çevirdiği Rusya'nın ıstırabında Carolina gibi iyi insanlar da vardı. Böyle insanlar artık çok az kalmıştı, ama vardı. Sevgi ışığını söndürmeden taşıyan onlardı.

49

Yazın en sıcak günleriydi; Tiflis, açık hava kafeleri ve caddede gezinen insanlarla dolu, sıcak ve güzel bir şehir haline gelmişti. Lala, Kafe Kütüphane'de devamlı buraya gelen müşterilerden birine kırmızı şarap doldururken kapılar açılıverdi.

Teni mumlanmış gibi duran yaşlı bir adam girdi içeri, üzerinde koyu renk bir takım bulunan adamın elinde küçük deri bir çanta vardı. Beyaz bıyıklı adam, küçük adımlarla kasiyere doğru gitti. Müdür Tengiz bu hayaleti tanıyıp tanımadığından emin olamadı: Böyle bir mucize mümkün olabilir miydi? “Çetin cevizlerden” biri ölümler ülkesinden geri mi dönmüştü?

İngiliz kadın, adamın küçük adımlarla sendeleyerek yürüyüşünü sessizce izlerken gözleri giderek büyüyordu. Ağzı çığlık atar gibi açılmıştı, ancak sesi çıkmıyordu.

Sonra on altı yaşında küçük bir kız gibi ciyakladı ve ahşap zeminde koşarak kocasının yanına geldi. Bu ihtiyarı tanımıştı; 1937'de tutuklanan ve ölüm cezası alan ancak Yoldaş Stalin'in kaleminden çıkan bir santimetrelik mürekkep lekesiyle yeniden hayata dönüp Kuzeybatı Sibirya'daki Kolima kamplarına gönderilen Samuil Zeitlin'di bu. Birkaç ay önce kader yine ağlarını örmüş, sınıf düşmanı Zeitlin yeniden kurtulmuştu.

"Tanrım!" dedi Lala İngilizce. "Samuil! Yaşıyorsun! YAŞIYORSUN!" Kollarına atıldığı güçsüz adamı az kalsın düşürüyordu. Hâlâ yaşıyor olabileceği hiç aklına gelmemişti. Ona hemen bir kadeh brendi doldurdu, içkiyi yutan adam derin bir iç geçirdi.

"Tanrı'ya şükürler olsun ki hâlâ buradasın, canım Lala" diyip kafenin ortasında dizlerinin üzerine çöken adam, Lala'nın ellerini, hatta ayaklarını öptü.

Lala, "Hadi kaldıralım seni" deyip adamın kalkmasına yardım etti, artık böyle bir sahne yaşamak istemiyordu. "Gerçek bir mucizesin sen. Terör dönemi sona erince birkaç kişi geri döndü, insanlar onlara 'çetin ceviz' diyor."

"Kolima'ya giderken gördüğüm şeyleri, insanın insana yaptıklarını anlatabilsem keşke, ama inanmazsın ki..."

Lala onu bir masaya oturttu; bir kadeh brendi, bir tabak loby ve sıcak bir dilim *haçapuri*⁵ getirdi. Samuil başına gelen garip olayı anlattı. Kolima cehenneminde muhasebeci olarak çalıştığı ofise bir NKVD muhafızı gelmiş ve kumandanın emirlerini iletti: Samuil'in eşyasını alması isteniyordu. Eski takım elbisesi ve ayakkabılarını geri alan Samuil, kumandan tarafından öğle yemeğine davet edilmişti. Samuil'e dana pirzola yani Büyük Donanma Caddesi'ndeki evinde Delphine tarafından hemen her gün pişirilen yemek ikram edilmişti. Sonra berbere götürülmüştü; berber de eski bir asildi. Biraz para verilmiş ve serbest bırakılmıştı. O da Tiflis'e doğru uzun bir yolculuğa çıkmıştı.

Samuil kendini biraz daha iyi hissedince Lala ve Tengiz onu yukarı çıkardı. Tengiz onlara sıcak su getirdi. Müdür gidince Lala, Samuil'in giysilerini çıkardı ve çelimsiz vücudunu süngerle yıkadı.

Samuil yatağın kenarında oturup gözlerinde soru işaretleriyle kadına baktı. Lala, onun Saşenka'yı sormak istediğini, ama bir türlü sormadığını anlıyordu.

Derin bir iç geçiren adam yatağa uzanıp derin bir uykuya dalıverdi.

Lala da yanına uzandı, başını adamın omzuna koydu. O an

5. Gürcistan'a özgü bir tür peynirli pide. (ç.n.)

Samuil'i öyle çok seviyordu ki tüm bu yaşananlar için hiçbir pişmanlık duymadı. İngiltere'de geçen doğumunu ve çocukluğunu düşündü. Tüm hayatı Zeitlinlerle Rusya'da geçmişti sanki. Hertfordshire'daki ailesi ondan yıllardır mektup almamıştı, öldüğünü düşünüyorlardı muhtemelen. İngiliz kız Audrey Lewis ölmüştü.

Samuil'i otuz yıldan daha fazla süredir seviyordu, yirmi yıldır da beraberdiler. Samuil'in ailesi onun da ailesiydi. Zor zamanlarda kocasıyla yas tutmuş, kederlenmişti.

Rusya'da kalmasına sebep olduğu için Samuil'i asla suçlamamıştı, birlikte mutluydular. Ayrıca tutuklanmaması ve kafede çalışmaya devam etmesi gerçek bir mucize olmuştu; böylece Samuil'in dönmelerini sağlıklı ve hazırlıklı bir halde bekleyebilmişti. İşte Samuil hayattaydı ve ölümler ülkesi kamplarından dönmüştü.

Adamın yüzünü, ellerini öptü ve yanık bisküvi kokusunu içine çekti. Her şey tam hatırladığı gibiydi.

Gözlerini açan adam nerede olduğuna inanamıyor gibiydi, sonra gülümseyip yeniden uykuya daldı.

Lala onun gulag derisine dönmüş tenini okşadı ve kızının kahramanlığını, birkaç hafta önce tren istasyonunda olanları, Saşenka'yla birlikte Karbeyaz ve Karlo'yu nasıl kurtardıklarını ne zaman ve nasıl anlatacağını düşündü.

3. bölüm

Kafkasya, Londra, Moskova, 1994

Pembe geceliği içinde koşuştururken sarı halıda kayıp düşmek için kahverengi ve su lekeli perdelerle tutunan Katinka Vinski "Londra'ya gitmek üzere bineceğim trene üç saat, on iki dakika, sekiz saniye kaldı!" diye bağırdı. Aynada kendini gördü, giysilerle kaplı karmakarışık odasında gülümsüyordu. Yerde yarı dolu bir valiz vardı. Kuzey Kafkasya'nın Rusya sınırında, köylülerin deyimiyle "sessizlikte kaybolmuş" Beznadezhnaya köyünün ana caddesindeki tek katlı evde koşuşturma şafak vakti başlamıştı.

"Anneciğim! Babacığim! Neredesiniz?" diye bağırdı genç kız.

Sonra doktor ile karısını giyinmiş bir halde mutfakla karışık oturma odasında buldu. Babasının, annesini, kızlarının yapacağı seyahatin iyi geçeceği, istasyona zamanında gidecekleri, tren için rezervasyonun yapıldığı (sevgili kızı ters gidemediği için doğru koltuğun seçildiği), Heathrow'a gidecek Aeroflot uçağına yetişebilmek için Şeremetievo Havaalanı'na gidecek otobüse binmek üzere tam zamanında Moskova'da olacağı konusunda sakinleştirmeye çalıştığını biliyordu. Annesi de babasını, Katinka'nın seyahat süresince yetecek kadar yiyeceği, daima yağmurlu ve sisli Londra için uygun giysileri olduğu konusunda sakinleştiriyordu. Katinka, annesi ile babasının kendisinden daha gergin olduğuna karar verdi.

Katinka, Londra'daki bu gizemli işi kabul etmesi konusunda anne babasının farklı fikirleri olduğunun farkındaydı. Bir yandan Moskova Üniversitesi Tarih Bölümü'nde en yüksek notları alan kızlarıyla gurur duyuyorlardı, diğer yandan Katinka'nın profesörü Belyakov ona *Beşeri Bilimler* dergisindeki ilanı gösterince babası gitmemesi için yalvarmıştı. "İngiltere'de ne tip insanlar yaşırdı ve bu insanlar ne kadar zengindi ki kendilerine tarihçi

tutabiliyorlar!" demişti babası. Ama Katinka hayır diyememişti. Bir ailenin tarihini araştırmak, kayıp geçmişin izini sürmek... Londra'da antika semaverlerle, ikonlarla ve resimlerle dolu bakımsız bir evde yaşarken ailesine, Katinka'nın araştırma alanı olan on sekizinci yüzyıldan kalma sanat eserlerine ve saraylarına ne olduğunu merak eden kültürlü bir Kont Vorontsov veya Prens Golitsın hayal etmişti. On sekizinci yüzyıl onun en sevdiği zamandı. O mükemmel yıllarda doğmayı çok isterdi Katinka.

Daha önce hiç yurtdışına çıkmamıştı, sadece üç yıl Moskova'daki üniversitenin yurdunda kalmıştı. Hayır, bu teklif reddedilemeyecek kadar iyiydi: On sekizinci yüzyıl konusunda uzmanlaşmış genç tarihçiler, Amerikan doları üzerinden maaş alma ve Londra'ya gitme fırsatını pek sık bulamıyorlardı.

Katinka'nın babası Doktor Valentin Vinski, sigara içip bir oraya bir buraya yürürken parlak kıvılcıklı ve yumuşak tenli annesi Tatyana da mutfakta kayınvalidesi Eşarp Nine'yle oyalanıyordu. Yemek pişerken çıkan yoğun dumanın içinde kalan kısa boylu, geniş omuzlu kadın dinazor gibi görünüyordu: Çiçek desenli bir elbise ve romatizma çorabı giymiş, kırmızı bir eşarp takmıştı.

Kaynayan sebze çorbasından yükselen duman öyle yoğundu ki iki kadın zar zor görülebiliyordu. Bu besleyici nem sanki bütün evi sarmıştı. Milyonlarca Sovyet evindeki gibi bu evde de perdeleri, halıları, giysileri yani her şeyi yağlı ve nemli sarı bir duman kaplamıştı.

"İşte buradasınız" dedi Katinka odaya girerken. "Kaçtan beri uyanıksınız?"

"Gözümü bile kırpmadım!" diye cevap verdi babası. Uzun boylu, esmer tenli adamın kahverengi gözleri vardı. Beyazlayan saçları oldukça seyrelen adam hep yorgun görünüyordu, ama Katinka onu kırklı yılların yakışıklı film yıldızlarına benzetirdi hep.

"Her şeyini aldın mı?"

"O kadar hızlı olamam babacığım!"

"Peki, ama acele etmen gerekiyor..."

"Ah babacığım!" Baba-kız gözyaşları içinde sarıldılar. Ailecek sulu gözlülerdi, ancak Katinka en yufka yürekli, en şımarıktı. Babası düşünceli bir adamdı. Çok gülmezdi, hatta çok konuşmazdı, konuştuğu zaman da kendini ifade edemezdi, ama doğumuna girdiği bebeklerin bebeklerini ve hatta onların bebeklerini doğurttuğu için buralarda çok sevilir, âdeta ona tapılırdı. "Senin kadar konuşkan ve kendine güvenen birini ben nasıl yetiştirebildim, anlamıyorum Katinka" demişti kızına. "Ama sen benim

hayatımın ışığı! Benim aksime, sen her şeyi yapabilirsin!" Haklıydı, en mutlu ailelerde büyüyen çocuklar gibi kendine güvendiğini biliyordu o da.

"Yemek hazır olacak, endişelenme kızım" dedi ağzında pek diş kalmamış ninesi. "Git Tahtakurusu'nu uyandır, yoksa sana veda edemeyecek!" Tahtakurusu, Katinka'nın dedesi Sergey Vinski'ydi.

Katinka hızla koridoru geçti, banyoya doğru giderken kendi küçük odasının yanından da geçti. Odasında yatak, abajur, komodin –bir Sovyet klasığı– ve kıvrılmış, lekelenmiş Michael Jackson posterleri vardı.

Dedesine seslenirken banyodaki muslukların açılıp kapandığını duydu. Banyo kapısı açıldı ve Katinka, Tahtakurusu'nun bağırsaklarının saf ve zengin esansı ile köy evlerinin başka bir ortak özelliği olan ıslak havlu kokusunu aldı. Her taraftan sarkan çamaşırlarla gölgelendiği için Çingene çadırına benzeyen banyodan pantolon askısı takmış ufak tefek bir adam çıktı, üzerinde eskimiş gri bir külot vardı. Ellerini kalçasına koyan adam ağzını büzüştürerek orkestral bir sesle osurdu.

"Duydun mu? Günaydın ve iyi şanslar, canım kızım!" deyip bir kahkaha attı. Bu evde her sabah aynı şey oluyordu. Katinka buna alışmıştı, ama üniversiteyi bitirip döndüğünden beri bu geleneklerden daha da uzaklaştığını hissediyordu.

"İğrenç! Ahırdan bile kötü kokuyor!" dedi neşeyle. "Ahırlardaki hayvanlar bile kaba değil en azından. Hadi Tahtakurusu, acele et! Kahvaltı hazır, sonra gidiyorum ben!"

"Yani? Neden acele edecektim? Benim kendi ritüellerim var!" Lavabo biçimli eşsiz bir tasarıma sahip –pis kokulu gönderiyi mümkün olduğunca içinde tutma garantisi veren– Sovyet klozetini işaret ederek sırttı.

"Evet, Tahtakurusu, kimse ritüellerinin keyfini senin gibi çıkarmıyor. Ama beni yolcu etmeye gelecek misin?"

"Neden üzüleyim? Ne güzel kurtuluyorsun işte!" Birkaç kahkaha daha geldi. "Dur, Katinka! Radyoda yeni bir cinayet haberi duydum! Kiev'de kurbanlarının beyinlerini, ciğerlerini, her şeyini yiyen bir seri katil varmış! İnanabiliyor musun?"

Katinka başım iki yana sallayarak salona döndü. Eski bir çiftçi olan Tahtakurusu kendi dünyasında yaşıyordu. Eski düzen artık yoktu, Sovyetler Birliği dağılmıştı; bu yüzden o da Komünist Parti için yas tutuyor ve Vegas-Kaliforniya Kulüp'te eski dostlarıyla kumar oynayıp Rusya'nın yeni zenginleri olan Yahudilere, Çeçen-

lere ve bürokratlara ateş püskürüyordu. Küçük köylerdeki yaşlı insanların yakıcı acısı gibisi yok, diye düşündü Katinka.

Ancak Tahtakurusu için İşçilerin Cenneti'nin dağılmasının iyi bir yanı vardı. Bu belirsiz ve huzursuz zamanlarda, Rusya seri katillerin hasat mevsimine, yamyamların ziyafetlerine tanık oluyordu. İhtiyar Tahtakurusu bağırsaklarından başka bir hobi daha bulmuştu: Katillerin yaşamları.

Katinka derin bir iç geçirdi ve Londra'ya gitmeden önce son kahvaltısını etmek üzere mutfağa döndü.

2

Katinka'nın dedesi, büyükannesi, annesi ve babası ona istasyona kadar eşlik etmek üzere evden çıktıklarında hepsinin üzerinde Devrim Günü giydikleri en güzel giysileri vardı.

Halkı Rus ve Kafkas karışımı olan köy oldukça aydınlıktı, yeni bir başlangıca uygun güzel bir gündü. Araziler, çayırlar ve köyün tek caddesi olan Suvorov Caddesi'nin –burası geçen seneye kadar Lenin Caddesi'ydi– iki yanındaki açıklıklar pürüzlü bir buz tabakasıyla kaplıydı. Bu caddede bulunan iç karartıcı kulübelerin neşe veren tek detayı kırmızı veya mavi panjurlarıydı. Rusya'da yılın en heyecan verici zamanıdır bu, Katinka bu lekeli beyazlığın altında akan suyun sesini duyabiliyordu. Buz eriyordu ve bu manzarada gizli akıntılar fokurduyor, birleşiyor, ayrılıyor, hafif kararmış karda yolunu bulmaya çalışan kardelenlerin serbest kalmasına yardımcı oluyordu. Ağaçlar su sızdırırken tarla kuşları ve ispinozlar neşeyle ötüşerek ilkbaharın gelişini kutluyorlardı.

Katinka'nın üzerinde tavşan kürkünden bir palto, beyaz plastik çizmeler, mini bir kot etek –Türk malı– ve giymekten gurur duyduğu baklava desenli mor süveteri vardı. Doktor önlüğünü kapatan bir palto giyen babası, Katinka'nın valizini beyaz Volga'ya taşıyordu. Bu araba eski ve pashydu, ancak geniş, masif ve güçlü duruşu eski SSCB'den geriye kalanı çok iyi özetliyordu. Bu köyde doktorun arabası değişimi simgeliyordu: Eğer araba bir evin dışına park edilmişse bu o evde leyleklerin veya Azrail'in beklendiği anlamına geliyordu. Uzun süredir yıkanmamış, parlak kahverengi bir takım elbise ile en üst düğmesine kadar iliklenmiş kırmızı bir gömlek giyen Tahtakurusu, savaş madalyalarını da (Stalingrad, Kursk, Berlin) takmıştı; yaşlı adam Tatyana ve Eşarp Nine'nin yanına oturdu. Köyün kahramanı, ailenin maskotu Katinka öne oturdu.

Beyaz araba Lenin Caddesi'nden aşağı inip yetmişli yıllardan kalma turuncu ve siyah prefabrik yapıların yanından geçerken köylüler onlara el salladılar. Katinka; süt ve et dükkânlarındaki beyaz paltolu, süt beyaz tenli kadınlara, belediye başkanının permalı sekreterine, hatta kabarık saçları ve beyaz takım elbisesiyle Latin şarkıcılara benzeyen belediye başkanına el salladı. Manavdaki Beso ve İnguşlar, Gürcü domatesleriyle dolu kahverengi bir paketi arabanın camundan içeri attılar. Vegas-Kaliforniya gece kulübünde çalışan dövmeli ve yapılı Rus Kazakı Stenka ise bir kutu Meksika birası ile küçük bir şişe Why Not? parfümü vermeyi tercih etmişti. Büfeyi işleten esmer tenli Azerilerin babası Gaydar ise bir Twix attı arabaya. Katinka Twix'i gün içinde şekerinin düştüğünden yakınan ve devamlı çikolata yiyen babasına verdi... Ama Andrey neredeydi?

İşte oradaydı; giden trenler ve uzun süreli ayrılıklar anlamına gelen bakışlarıyla ve ona gönülden bağlı olduğunu anlatan bir ifadeyle gülümsüyordu. Koyu renk kot pantolon giymiş delikanlı, küçük istasyonun merdivenlerinde bekliyordu. Katinka'nın babası gibi Andrey de onun Londra'ya gitmesini istememişti, önceki gece sonbaharın sonuna kadar beklemesi için yalvarmıştı. O zaman Kırım'a tatile gidip bol bol güneşlenebilirlerdi. Birbirini izleyen öpücükleri ve düşünceleri Katinka'yı neredeyse ikna ediyordu, ancak sonunda bu oyunu "O kadar çabuk değil Andriyuşka. Bakacağız" diye sonlandırmıştı genç kız. Andrey küsmüş, Katinka yeşil gözlerini ne kadar sevdiğini düşünerek onu teselli etmişti. Ancak Londra, Moskova, yazmaya başlayacağı doktora tezi ve tarihçilik mesleğiyle kıyaslanınca Andrey kaçınıcı sıradaydı? Katinka yazar, Yakaterina Rusyası tarihçisi olmak istiyordu; Moskova'da yaşadığını, önemli kitaplar yayımladığını ve belki bir gün Akademi'de yer aldığını hayal ediyordu...

Andrey, Katinka'nın küçük valizini trene taşımak istedi, babası da aynı şeyi yapmak istiyordu. Kısa bir çekişme sonrası her biri çantanın bir sapından tuttu. Hep beraber trene binip genç kız kompartımanına yerleştirdiler. Dr. Vinski, Katinka'ya sarıldı ve onu alından öptükten sonra gözlerinde yaşlarla ayrıldı. Andrey "Seni seviyorum" diye fısıldadı.

Katinka açık kapıda durup ailesine ve erkek arkadaşına öpücükler gönderdi. Sonra tren madeni sesler çıkararak hareket etti ve kuzeye, Rusya'nın kalbine doğru ilerleyerek uzaklarda kayboldu.

Taşradaki boş istasyonlardan ayrılan trenler en neşeli anlarda bile üzücü gözükebilir; ayrılıklar ise kesinlikle neşeli anlar değil-

dir. Aile bir an hiç konuşmadı; Tatyana gözyaşlarını mendille silerken bir yandan da Katinka'nın işi hakkında endişeleniyordu: Ne tür bir araştırma yapacaktı? Nasıl yaşayacaktı? Neden gitmesi gerekiyordu ki? Andrey'ye sarıldı.

Komünist dogma ile köylülerin batıl inançlarının uzlaşımının yaşayan bir örneği olan Eşarp Nine istavroz çıkardı. Tahtakurusu, Beznadezhnaya'dan sadece bir kez ayrılmış –Haziran 1941'de Kızıl Ordu'ya katılmak üzere– ve buraya yalnızca bir kez dönmüştü –Mayıs 1945– ancak kuyruğu beyaz dumandan bir lokomotifle buradan ayrıldığında Moskova'dan Berlin'e kadar gitmişti... Karısına bu zamanların hayatının en iyi ve en kötü zamanları olduğunu söylemişti: Arkadaşlarını kaybetmiş, arkadaşlar edinmişti, “Stalin ve vatan için!” Stalin: İşte böyle bir adam vardı!

Diğerleri ayrılırken Dr. Vinski peronda durmaya devam etti. Saat sabahın onuydu, ama Suvorov Caddesi'nde Parti sekreterinin ofisi ile süt ürünleri dükkânı arasında bulunan muayenehanesi soğuk algınlığı ve paralarının azlığından şikâyet eden emeklilerle çoktan dolmuş olmalıydı.

Bir sigara yaktı ve trenin arkasından baktı. Katinka'nın cesaretiyle gurur duyuyordu: Aynı şeyi o da yapar mıydı? O burada, Beznadezhnaya'da annesi ve babası Tahtakurusu ve Eşarp Nine'yle büyümüştü; on sekiz yaşında o da trene binmiş, tıp okumak üzere uzaklardaki Leningrad'a gitmişti. Eşarp Nine ona yeni bir ceket, yeni çizmeler ve kırmızı kumaş bir valiz almıştı: Fakirlerdi ama Vinski, Leningrad Tıp Okulu'nda en çok şımartılan öğrenciydi. Vinski ailesinde ve hatta köyde üniversiteye giden ilk kişiydi.

Dr. Vinski kendine genç bir doktor olarak imparatorluğun sınırındaki bu unutulmuş yere neden geri döndüğünü sordu; bunu ilk kez yapmıyordu. Daha çok ders çalışabilirdi: Moskova'da jinekolog, danışman, profesör olma hayalleri vardı. Ancak ailesiyle birlikte olmak ve kasabanın muayenehanesini işletmek üzere eve, doğduğu ve hâlâ yaşadığı mavi panjurlu eve dönmüştü. Belki de Leningrad'da başarılı olamazdım, belki de korkağın tekiyimdir, diye düşünüyordu şimdi. Ancak burası onun eviydi ve burayı çok seviyordu.

Doktor Vinski ayrılıklardan nefret ederdi: Birilerinin gitmesinden nefret ederdi, şimdi giden ise biricik kızıydı. Neredeyse altmış yaşındaydı, kalbi zayıflamıştı ve buradan asla ayrılmayacağını biliyordu.

Sigarasını yola fırlattı. Katinka'nın bu “aile araştırması” da neyin nesi, diye düşündü bir kez daha. Rusya'da geçmişi kendi

haline bırakmak en iyisiydi her zaman. Akademisyen Belyakov'un Katinka'nun güvende olacağına dair ısrarı olmasa, kızının Londra'ya gitmesine asla izin vermezdi.

Katinka paslı bir kafeste tıklı kalmış bir cennet kuşu, diye düşündü: Uçmasına izin vermek zorundaydı. İhtiyar babasının aksine Doktor Vinski komünist değildi, ancak kaos, yozlaşma ve demokrasinin hükmünün hüküm sürdüğü bu çalkantılı zamanlarda istikrar isteğiyle doluyordu.

Katinka'nun yolculuğu konusunda bu kadar endişelenmesinin sebebi buydu belki de... Katinka, Doktor Vinski'nin onu koruyamayacağı bir dünyaya gidiyordu.

3

Yolculuğu –Moskova'ya kadar gittiği tren ve Şeremetyevo Havaalanı'ndan bindiği uçak– öylesine heyecan vericiydi ki Katinka özellikle bunun için aldığı günlüğüne her detayı yazdı. Trende ve havaalanındaki bilet kontrol sırasında gördüğü, uçakta yanında oturduğu insanları; Moskova'nın metrosu olan mermer katedrallerle karşılaştırıldığında çok karanlık ve iğrenç kalan pis metroyla –ya da zarif İngilizlerin deyimiyle yeraltı treniyle– Londra'nın merkezine gidişini; Sloane Square İstasyonu'ndan valiziyle sendeleyerek yürüyüşünü ayrıntılarıyla yazdı. İşte gelmişti ve Cadogan Gardens, Chelsea'de bulunan lüks otele hayretle bakıyordu.

Eski bir üçkâğıtçıya benzeyen kabarık saçlı resepsiyonist, Katinka'yı gördüğüne memnun olmuş görünmüyordu. Genç kızın Rus olduğunu öğrenince şüphelendi, pasaportunu KGB'nin biyolojik silahlarından iz taşıyor olabilirmiş gibi dikkatle inceledi. Rezervasyonunu kontrol edip ücretin nakit olarak ödendiğini görünce genç kıza bir daha süzdü, onu KGB ajanından gangster metresine kadar indirdi gözünde.

Başını kaldırıp masanın diğer tarafından bakarak “Londra'da ne yapıyorsunuz? Gezmek için mi, yoksa...” diye sordu.

“Tarihçiyim ben” diye cevap verdi Katinka; çekinerek İngilizce konuşuyor, adamın şaşkınlığı karşısında gülmemeye çalışıyordu. Resepsiyonistin başını iki yana salladığını görür gibi oldu: Hayat kadını, casus ya da tarihçi... Anlayamıyordu.

Odasına çıkan Katinka, çift kişilik büyük yatağı, banyodaki iki, evet iki lavaboyu, iki, evet iki yumuşak bornozla bedava şampuan, sabun, banyo köpükleriyle dolu bölümü (bu bölümdeki her

şeyi evine götürmek üzere çantasına tıktırdı) ve kablolu televizyonu görünce gözlerine inanamadı. Burası Kuzey Kafkasya'daki evinden veya Moskova'da üç yıl yaşadığı yurttan çok farklıydı.

Masada zarflar ve kâğıtlar vardı (bunlar da direkt çantaya girdi). Kaztüyü yastıklar, battaniyeler, perdeler, güneşliklerle saraya benzeyen odanın bir de oturma odası vardı. İçine gömülesi koltuklar ve *Vogue* gibi yeni dergiler ile *Resimli Londra Haberleri* diye bir şeyin bulunduğu bu odadaki sessizliği bozan tek şey eski bir saatti. Ah, bu odadaki her şey son derece İngiliz'di! Ne yazık, diye düşündü; okulda İngilizcesi hep çok iyi olmuştu ancak şimdi sadece birazını hatırlıyordu. Etrafına bakınırken resepsiyonist ona bir zarf uzatmıştı:

Sabah 9'da gelecek şoförün adı Artyom.

Bu not ona fazlasıyla sembolik geldiği için zarfı günlüğünün arasına koydu. Sloane Square ve King's Road'da yürüyüşe çıkmadan önce odadan ailesini aradı ve onlara sağ salım geldiğini söyledi. Telefonu acı verici derecede çekingen konuşan babası açmıştı.

Çoğu zaman sessiz kalan babası "Katinka, orada kimseye güvenme" diye uyardı onu.

"Onlar da bizden korkuyor baba! Oteldekiler gangster veya casus olduğumu sanıyorlar!"

"Asla risk almayacağına dair söz ver bana canım" dedi.

"Ah, baba. Tamam, söz veriyorum: Risk almayacağım. Seni öpüyorum baba. Anneme, Eşarp Nineme ve Tahtakurusu'na sevgiler!"

Kendi kendine güldü, babası bunları nasıl anlayabilirdi ki! Babasını çok seviyordu, ama o gecenin bir vakti çok uzakta bir köydeki uzak evinde bulunan kitaplığın yanındaki telefonun başında elinde sigarasıyla duruyordu. Oysa Katinka Londra'daydı. Yumuşacık yastıkların bulunduğu inanılmaz gösterişli yatağa girince gözlerini kapadı ve burada ne yaptığını düşündü. Hızla atana kalbinin derinliklerine gerginlik dikenini battı.

4

Sonraki sabah, kızarmış ekmek, reçel, domuz pastırması ve domatesten –mönüdeki çoğu şeyi istemişti– oluşan İngiliz kahvaltısından sonra lobide Rus askerlerine benzeyen ve ona küçümseyerek bakan kel bir adam buldu Katinka. Demek Artyom bu,

diye düşündü. Adam başıyla selam verdi ve onu yeni deri ile yeni cila kokan siyah bir Mercedes'e yönlendirdi.

Artyom şoför koltuğuna oturdu ve genç kız, dört kapının birden kilitlendiğini duydu. Şoför arabayı ani hareketlerle trafiğe sokunca koltuğunda sarsılan Katinka, adamın geniş omuzlarına ve kaslı boynuna baktı. Kendini küçük ve çaresiz hissederken bir yandan da kısa zaman önce dalga geçtiği babasının haklı olup olmadığını düşündü.

Ya tüm bunlar kötü bir Rus canisi tarafından planlandıysa? Kadın tüccarlarına mı satılacaktı Katinka? Ancak Rus gangsterler yani Güçlü Hırsızlar neden *İkinci Yakaterina Döneminde Yasama ve Yönetme: Yasama Komisyonu* adlı klasik eserin yazarı Akademisyen Belyakov'dan yardım isteme ve *Beşeri Bilimler* dergisine ilan verme zahmetine katlanacaktı ki! Belyakov'dan en iyi öğrencisini tavsiye etmesi istenmişti. Köyler ve Moskova cad-deleri, New York veya Londra'da beyaz kadın ticaretine dahil olmak için can atan çizmeli, mini etekli kızlarla doluyken gangsterler neden bir tarihçi istesindi ki?

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Artyom'a endişeyle.

"Eve" diye mırıldandı Artyom. Sanki bu cevabı vermek onun ciddi ciddi yorulmasına neden olmuştu.

"Kiminle görüşeceğim?"

"Patronla." Bu sözcük onu daha da çok yormuştu.

"Bay Getman'la mı?" diye sordu genç kız.

Artyom cevap vermedi.

"Çok mu zengin, Artyom?"

Artyom üstünlük duygusuyla karmaşık bir havayla homurdandı ve parlak gösterge panelindeki klimanın değerlerini süperonik bir MiG savaş uçağı sürüyormuş gibi ciddi bir ifadeyle değiştirdi.

"Bay Getman için çalışmaya nasıl başladın?"

"Afganistan'daki Spetsnaz birliklerinde görev yaptım."

Katinka, Rusya'daki her haydudun veya gece kulübü fedaisinin, Afganistan'daki özel birliklerde görev yaptığını iddia etmesini komik buluyordu. Hepsi doğru söylese, Rusya savaşı kazanmış olabilirdi.

"Bay Getman aristokrat mı?"

Mercedes Regent's Park'ta daire çizip küçük bir yan yola girerken uzun bir sessizlik oldu. Büyük kapılar titreyerek yavaşça açıldı. Çakıllı yolda ilerleyen Mercedes'in lastiklerinin çıkardığı sesi duyabilen Katinka, evin güzelliği ve büyüklüğü karşısında hayrete düştü. Londra'nın ortasındaki Regent's Park'ın koruluk-

larına gizlenmiş mükemmel bir Kraliçe Anne malikânesi... Katinka bu gizli yerlerin geçmişin efsanevi milyonerlerine ait olduğunu sonradan öğrenecekti.

Artyom arabanın etrafından dolaşp Katinka'nın kapısını açtı. "Bu taraftan kızım" dedi ona bakmadan. Döndü ve merdivenleri çıkmaya başladı.

Katinka onun arkasından yeni boya ve cila kokulu, siyah-beyaz zeminli bir hole girdi. Yeşil fraklar ve dar pantolonlar giymiş al yanaklı İngilizlerin portreleri iki yanda asılıydı. Meşe ağacından parlak tırabzanlarla çevrili geniş merdivenlerin yanında asılı geniş bir resimde sere serpe uzanmış kırmızı paltolu bir süvariye takıldı gözü. Ama Artyom neredeydi? Katinka çaresizce etrafına bakındı; ev sessiz ve korkutucu görünmeye başlanmıştı. Bol renkli duvar kâğıdına gizlenmiş bir kapı gördü. Kapıyı açtı ve Artyom'un geniş sırtının köşede kaybolduğunu gördü. Rahatlamış bir halde İngiliz resimleriyle dolu kasvetli koridorda adamın peşinden koştu. Şoför siyah bir kapıyı açtı. Bir dizi pencereden giren güneş ışığı genç kızın geçici bir körlük yaşamasına neden oldu. Elini gözlerine siper eden Katinka, gözlerini kırptırırken kendine gelmeye çalıştı.

Gördüğü en büyük mutfığa girmişti. Her tarafı siyah mermer kaplıydı. Yerden yüksek tavana uzanan krom renkli bir buzdolabı vardı. Fırın, çamaşır makineleri ve bulaşık makinesi öyle büyüktü ki mutfığa değil de Sputnik'e aittiler; kontrol panelleri olan arabalara benziyorlardı.

Burada olması mı gerekiyordu? Belki holde beklese daha iyi olacaktı. Katinka arkasına dönüp mutfaktan çıkmak üzereydi ki çam masadan yükselen bir kadın gördü. Beyaz saçlı, zayıf kadının kocaman sıcak bir gülümsemesi vardı. Artyom, kadının arkasından geçip yüksek arkalı kırmızı bir sandalyeye doğru giderken Katinka olduğu yerde durdu. Tahta benzeyen sandalyede, farklı odalarını ve evin etrafını gösteren monitörlerle dolu duvara bakan kıvrıkcık saçlı iriyarı bir adam oturuyordu.

"Patron" diyen Artyom tahtın önünde durdu. "İşte kızı getirdim. Nerede istersiniz?"

Korkunç bir hata yaptım, diye düşünen Katinka birden eve gitmek istedi, ancak havaalanına nasıl gidebileceğini bilmiyordu. Gofre kumaştan bir ceket giymiş pejmürde adam ayağa fırladı ve Katinka'yı coşkuyla karşıladı.

"Ekateroma Vinski olmalısınız? Hoş geldiniz, buyurun! Biz de sizi bekliyorduk!" Rusçayı baskın bir Musevi, Odessa aksanıyla

konusuyordu; Katinka bu aksanı sadece eski filmlerde duymuştu. “Bizimle görüşmeye geldiğiniz için çok teşekkür ederiz.” Biz mi? Biz kim?

Adam şoföre baktı. “Tamam, Artyom, on birde görüşürüz.” Artyom hayal kırıklığına uğramış gibiydi, mutfak kapısını sallanır bir halde bırakarak çıktı; onun gidişi, Katinka’nın kendini daha iyi hissetmesini sağladı.

“Şimdi” dedi pejmürde adam, “gelin, oturun. İsmim Pasha Getman.”

Demek gerçek aristokrasi böyle görünüyor, diye düşündü Katinka. Kremlin’in koridorlarında gezinmiş gerçek bir milyarder ona oturacağı koltuğu gösteriyordu.

“Hadi anne” dedi zayıf kadına. “Getir ballı kekleri. Hazır mı?” Sonra Katinka’ya dönüp “Nasıl çay alırsınız? Peki ya süt? Hadi başlayalım!”

Pasha hareket etmeden duramıyor, oturamıyordu. Enerji patlaması yaşıyor gibiydi. Ancak o sırada hiç kablosu olmayan bir telefon çalmaya başladı. Telefona Rusça cevap veren adam sonra İngilizce konuşmaya başladı. Petrol fiyatları hakkında konuşuyordu. Sonra telefonu avuç içiyle kapatıp “Katinka, annem Roza Getman” dedi ve telefona emirler yağdırmaya devam etti.

Yeni işverenlerim bu insanlar, diye düşündü Katinka. Elinde gümüş tepsiyle yaklaşan kadına daha dikkatle baktı. Mavi porselen çaydanlıktan duman yükseliyordu, tabaklara kekler ve elmalı strudel konulmuştu, fincanlar takım tabakları üzerinde kibarca duruyordu. Tepsiyi önüne koyan Roza Getman, fincanlara çay doldurmaya başladı.

“Pasha’nın hep acelesi vardır” dedi oğluna gülümseyerek.

“Boşa harcayacak vaktim yok. Hayat kısa ve düşmanlarım daha da kısaltmak istiyor. Bunu anlayan her şeyi anlamış olur” dedi Pasha; aynı anda birkaç kişiyle konuşuyor gibiydi. Katinka fazlasıyla kibirli, kültürlü gözüken, Rus’a hiç benzemeyen ve kendini köylü hissetmesine neden olan bu Odessalılar –dedesinin anlattıkları sayesinde çoğu aristokratın Musevi olduğunu biliyordu– hakkında ne düşünmesi gerektiğini bilemedi.

“Ballı kek alsanıza. Çok zayıfsınız, sizi biraz yedirmemiz gerekecek. Şimdi anlatın bana, uçak yolculuğunuz nasıldı? Oteli beğendiniz mi?”

“Tanrım, her şey çok güzel” diye cevap verdi Katinka. “Daha önce hiç uçağa binmemiştim, otel de saray gibi. Kahvaltıyı ve yumuşacık havluları görünce...” Durdu, köylü gibi davrandığını

fark edip kızardı, ancak Roza ona uzanıp eline dokundu.

Roza, Pasha'nunkine benzeyen Odessa aksanıyla "Çok memnun oldum" dedi. Giysilerinde gizli bir zarafet var, diye düşünen Katinka kadının boynundaki ipek eşarby çok beğendi. Kadının beyazlayan saçları bir zamanlar muhtemelen sarıydı ve ellilerde çok meşhur olan bir film yıldızıninki gibi lüle lüleydi. Bluzu krem rengi, tüvit eteği pililiydi; alyansı ve kaşmir hırkasına taktığı kelebek broşu dışında hiç mücevher takmamıştı. Ancak bunların hiçbirisi kadının bir zamanlar ne kadar güzel olduğu belli olan –hatta hâlâ çok güzel olan– yüzü, beyaz teni ve gördüğü en güzel mavi tonu olan masmavi gözleri kadar etkilemedi Katinka'yı.

Pasha konuşmasını henüz bitirmişti ki masadaki büyük telefon çalmaya başladı. Yanıp sönen kontrol panelindeki bir düğmeye basan Pasha, bir ihale hakkında Rusça konuşmaya başladı. "Anne, siz başlayın, beni beklemeyin" dedi ahizeyi eliyle bir kez daha kapatarak. Böylece Katinka tüm dikkatini hiç tanımadığı, ancak yanında huzur bulduğu bu yaşlı kadına yönlendirebilecekti. Bu kadının her şeyi var, diye düşündü ve o an tek eksiğinin mutluluk olduğunu fark etti. Isırınca insanı titretecek kadar tatlı olduğunu anladığı ballı kekini yerken, burada ne işim var benim, diye düşündü yine.

"Gelebilenize sevindim" dedi Roza. "Araştırmacı tarihçi istiyorduk, bu nedenle Akademisyen Belyakov'dan yardım istedim."

"On sekizinci yüzyıl uzmanı mısınız?" diye soran Katinka çantasından not defterini çıkardı.

"Tabii ki hayır!" diye araya giren Pasha telefonu sertçe kapattı. "Ben Odessa'da konser biletleri satarak işe başladım ve işler açıldı; önce metal, sonra araba, şimdi de petrol ve nikel. Yani hayır, on sekizinci yüzyıla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Annem de öyle."

Katinka ezildiğini hissetti.

"Pasha, abartma lütfen" dedi Roza. "Katinka, çok iyi bir tarihciye ihtiyacımız vardı ve profesör seni tavsiye etti. Araştırma yaptın, öyle değil mi? Arşivlerde?"

"Evet, Devlet Arşivi'nde. II. Yakaterina'nın Yasama Komisyonu hakkında araştırma yaptım, son zamanlarda da doktoram için II. Yakaterina'nın 1775 tarihli *prikaz*'ının halk üzerindeki etkisi konusunda..."

"Bu mükemmel" dedi Roza. "Çünkü senin şecere araştırması yapmanı istiyoruz."

İki kadının başında bekleyen Pasha "Ailemizin tarihini keşfetmeni istiyoruz" diye ekledi.

“On sekizinci yüzyılda mı? Ailenizin kökenleri yanı?”

“Hayır canım” dedi Roza. “Sadece yirminci yüzyılda.” Katinka omurgasından aşağı yayılan bir ürperme hissetti. “Çok iyi bir maaş alacaksın. Aylık bin dolar artı masraflar, nasıl geliyor kulağına?”

Katinka birden oturduğu yerde dikleşti. “Hayır, hayır” dedi. “Buna gerek yok.” Para onu endişelendirmişti, çok çok fazlaydı ve bu bir şeylerin yanlış olduğu anlamına geliyordu. Babası ne derdi? Tahtakurusu’na gelince, o bu aristokratları Hristiyanlık karşıtı olarak görüyordu. “Bu işi yapabileceğimi sanmıyorum. Ben sadece on sekizinci yüzyılı bilirim.”

Bir fincan alan Pasha annesine baktı. “Bu işi istemediğini mi söylemeye çalışıyorsun?”

“Pasha” dedi Roza, “onu zorlama. Soru sormaya hakkı var.” Katinka’ya döndü. “Bu ilk işin, öyle değil mi?”

İlk iş, ilk yurtdışı deneyimi, ilk aristokrat, ilk saray, her şey ilk, diye düşünen Katinka başını evet anlamında salladı.

“Bak” dedi Pasha, “bir kez arşivde çalışmışsın, o halde neden bir başkasında çalışamayasın? Farkı ne ki? Ha Yakaterina’nın arşivi, ha Stalin’in arşivi.”

Katinka donakaldı. Stalin dönemi! Bir alarm sesi daha! O dönemi kurcalamak pek iyi bir şey değildi. “İnsanlara dedelerinin ne iş yaptığını sorma sakın!” demişti dedesi. “Neden mi? Çünkü birinin dedesi bir başkasının dedesini ihbar ediyordu!” İşte güvendiği hocası Belyakov onu böyle bir yılan deliğine atmıştı. Bu kadar yol gelmişti ve şimdi de buradan kaçması gerekiyordu, ama nasıl yapacaktı bunu? Derin bir nefes aldı.

“Yapamam. O dönemi hiç bilmiyorum, Parti ve Parti organlarıyla ilgili konulara dahil olmak istemiyorum” dedi; yüzü kızarmıştı. “Moskova’yı yeterince iyi bilemiyorum ve bu aşırı yüklü maaşı kabul edemem. Bu iş için doğru insan ben değilim. Suçluluk hissediyorum çünkü buraya kadar gelmem için masraf ettiniz, bunu asla unutmayacağım; söz veriyorum, masrafları size geri...”

“İşte!” Pasha fincanını sertçe masaya koydu, masaya çay döküldü. “Sovyet mantıklı köylü kızlar” gibi bir şey mırıldandı.

Katinka adamın söyledikleri karşısında şaşırıp, ayağa kalkıp veda etmeye hazırlanırken iki telefon ve bir cep telefonu aynı anda çalmaya başlayarak tam bir karmaşa ortamı yarattı.

“Pasha bu konuşmaları çalışma odanda yap” dedi Roza ciddi bir ifadeyle, “yoksa bütün telefonlarını camdan fırlatacağım.”

Pasha odadan çıkınca Roza Katinka’nın ellerini tuttu. “Çok özür dilerim. Şimdi doğru düzgün konuşabiliriz.” Durdu ve soran

gözlerle Katinka'ya baktı. "Lütfen anla, bu boşluktan veya meraktan yapılan bir şey değil. Pasha'nın parasıyla da ilgili değil. Bu benimle ilgili."

"Ancak Bay Getman haklı" dedi Katinka. "Yapamam bunu. Yirminci yüzyıla ilgili hiçbir şey bilmiyorum."

"Biraz beni dinle, sonra eğer hâlâ yardım etmek istemezsen anlarım seni. Ne olursa olsun, evine dönmeden önce Londra'yı gezmeni ve burada iyi zaman geçirmeni isterim. Ancak bize yardım edebilirsen..." Mavi gözleri bir an gölgelendi. "Katinka, ben kalbimde donmuş bir bölme gibi büyük bir boşlukla büyüdüm. Bütün hayatım boyunca bundan hiç kimseye bahsedemedim, kendime bunu düşünme izni bile vermedim. Tek bildiğim, yalnız olmadığım. Rusya'nın her yerinde benim gibi insanlar var, ailesinin kim olduğunu bilmeyen kadınlar ve erkekler. Herkes gibi gözüktüyoruz; evlendik, çocuklarımız oldu, yaşlandık, ancak ben asla tam anlamıyla mutlu olamadım. Bu kayıp hissini hep içimde taşıdım, hâlâ taşıyorum. Pasha'yı bu kadar kendinden emin ve dışadönük yetiştirmemin sebebi belki de bu, çünkü onun hayatının benimki gibi olmasını istemedim." Aynı anda hem kaşlarını çattı hem de hafifçe güldü. Bu duyduğu seslerin en güzeli, diye düşündü Katinka. "Bundan rahmetli eşime veya Pasha'ya hiç bahsetmedim, ancak son zamanlarda Pasha bana bir hediye vermek istedi. Tek istediğimin ailem olduğunu söyledim, o da 'Anne, komünistler gitti, KGB gitti, sana yardım etmek için hiçbir masraftan kaçınmam' dedi. Burada bulunmanın sebebi işte bu."

"Siz... yetim misiniz?" diye sordu Katinka. Bunun nasıl bir his olduğunu tahmin bile edemiyordu.

"Bunu bile bilmiyorum" diye cevap verdi Roza. "Ailem nerede? Annem babam kimdi? Kim olduğumu bilmiyorum. Hiç bilemedim. Bu konuya istediğin açıdan bak: Zor bir problem, tarihi bir proje, para kazanmak için yazın çalışacağın bir iş ya da gerçek bir iyilik. Ancak bu benim son şansım. Lütfen, lütfen aileme ne olduğunu bulmama yardım edeceğini söyle bana."

5

Son günlerde şizofren haline gelen Moskova, ilkbaharı yaşıyordu, tarihinin en çılgın kişilik krizinin tam ortasında kalmıştı şehir. Neon ışıklarıyla çirkinleşmiş Moskova, BMW'ler ile Lada'ların, komünistler ile aristokratların, ajanlar ile hayat kadınlarının dol-

durduğu Amerikanlanmış bir Asya şehri haline gelmişti.

Katinka birinci kat, dört numaranın zilini ararken Granovski binasının süslü pembe oluklarından sarkan buzlar çitirdiyordu. Bu dar caddenin kaldırımları üzerinde hareket eden buz tabakaları ciddi bir tehlike oluştuyordu, bu yüzden yayaları korumak isteyen apartman görevlileri belli bölümleri çitlerle çevrelemişti. Bu arada kiraz ağaçları çiçekleniyordu ve binanın dışına Mercedes'ler, Range Rover'lar park edilmişti.

Katinka bir zamanlar burada yaşamış ünlü komünistlerin isimlerinin bulunduğu turuncu plakaları okuyarak ilerledi: Mareşaller, komiserler, Stalin'in uşakları, kara zamanlarda kaybolmuş isimler. Genç kız yine kaçma isteği duydu. Bunu yapamazdı, yapmamalıydı, ama buradaydı işte.

Üç gün olmuştu; bu üç gün boyunca Katinka ve Roza Getman birlikte çay içmiş, Regent's Park'ın gül bahçelerinde yürüyüp Roza'nın çocukluğundan, onu evlat edinen aileden ve diğer yaşamına ait hatırladıklarından bahsetmişlerdi. Ve Katinka kabul etmişti. İçgüdülerine ve babasının tavsiyelerine rağmen işte burada, Roza için Moskova'daydı.

Katinka cam pencereleri olan ahşap kapıya yaklaştı ve eski moda pirinç zile tüm gücüyle bastı. Uzun bir süre bekledi, vazgeçmek üzereyken içeriden boğazını temizleyen bir ihtiyarın sesini duydu.

"Dinliyorum!" dedi kaba bir ses.

Katinka, ihtiyar *çinovnik*'lerin yani bürokratların kendilerini üstün görmesi karşısında gülümsedi. Bu insanlar telefonları da böyle "Ne diyeceksen hemen de köle!" der gibi açıyorlardı.

"Ben Katinka Vinski. Tarih öğrencisi! Sizi aramıştım ve gelmemi söylemişsiniz."

Uzun bir sessizlik. Zar zor alınan nefes sesleri ve kapının açılması. Ahşap kapıyı iterek açan Katinka, bir zamanlar çok güzel olduğu anlaşılan pis ve eski tırabzanlı merdivenleri çıktı; güçlendirilmiş bir başka kapıya geldi. Kapıyı çalmak üzereydi ki botlar ve çizmelerin sıralandığı ışıklı bir koridor açıldı önünde.

"Merhaba?" diye bağırdı.

"Kimsiniz?" diye sordu esmer bir kadın. Orta yaşlı kadının uzun bir burnu ve eski püskü siyah giysileri vardı. Kadının çok iyi okullara gitmiş gibi çok güzel konuştuğunu fark etti Katinka.

"Mareşali görmeye gelen tarihçiyim."

"Sizi bekliyor" diyen kadın parlak parkeli koridorun sonunu gösterdi ve mutfığa çekildi.

“Ayakkabılarını çıkar!” diye bağırdı yaşlı bir adam sesi. “Yanıma gelsene! Neredesin?”

Ayakkabılarını çıkaran Katinka, sararmış terlikleri giydi ve sesi takip etmeye başladı. Demek patronlar böyle yaşıyordu? Daha önce hiç böyle bir daire görmemişti. Tavanlar yüksekti, avize ışıldıyordu, kaplamalar Karelya çamındandı ve mobilyalar otuzlu yıllardan kalma art-deco tarzındaydı. L şeklindeki koridor pek çok odaya açıyordu, ancak Katinka sağa dönüp misafir kabul odasına girdi. Odadaki dört pencereden giren gün ışığı geçici körlük yaşamasına neden oldu, ancak sonra görüşü açıldı; genç kız aile fotoğraflarıyla çevrelenmiş bir piyano, Finlandiya İstasyonu’nda resmedilmiş kocaman bir Lenin ve Gerasimov imzalı üniformalı, sert ifadeli, yakışıklı bir mareşal tablosu gördü. Resimdeki mareşal madalyalarıyla yılbaşı ağacına benziyordu.

Sağ tarafta Sovyet ve yabancı dergilerle dolu bir masa vardı. Yeni moda bir cep telefonu pencere kenarında şarj oluyordu ve Sony marka bir CD çalar Mozart’ın *Sinfonia Konçertosu*’nu çalıyordu. Ses, odanın dört köşesinde bulunan küçük siyah hoparlörden tüm odaya yayılıyordu. Katinka çok şaşırmıştı. Duydukları doğrudu: Sovyet liderler gerçekten prensler gibi yaşıyorlardı.

Güneşe döndürülmüş siyah deri bir sandalyede nesli tükenmek üzere olan *Homo sovieticus* türünün son örneklerinden biri oturuyordu.

“Merhaba, kızım, içeri gel!” Katinka Sovyet tarzı yağlı saçlar, soluk bir beniz –Kremlin teni– ve kocaman bir göbek görmeyi bekliyordu, ancak üzerinde Kızıl Bayrak Nişanı bulunan mavi Sovyet üniforması giymiş, bu zayıf ihtiyar oldukça dinçti ve dimdik oturuyordu. Bu nişan ona Büyük Vatanseverlik Savaşı’nda gösterdiği cesaret için verilmişti. Adamın dik dik kısa saçları bal-tayla kesilmiş gibiydi, gagaya benzeyen burnu İran şahlarını anımsatıyordu. Katinka bu adamın portredeki mareşalin yaşlı versiyonu olduğunu fark etti.

Orijinal versiyon ayağa kalktı, eğilerek selam verdi ve Katinka’yı karşısındaki sandalyeye buyur edip yerine oturdu. “Lütfen, otur. İşte. Şimdi, kızım...”

“Ekaterina” dedi gösterilen yere oturan genç kız.

“Katinka diyeyim iznin olursa, senin için ne yapabilirim?”

Katinka not defterini ve kalemini çıkardı, elleri hafif titriyordu. “Herkül Aleksandroviç...” Birden çok fazla sayfa açtı, kalemini düşürdü, eğilip aldı, yerine tam oturamadı; tüm bunlar olurken

adamın bakışlarını üzerinde hissediyordu. *Mavikantaron mavisi* gözler onu süzüyordu.

Bu kadar önemli biriyle tanışmamıştı daha önce. Mareşal, Lenin'den Andropov'a tüm Sovyet liderlerini tanıyordu. Bezna-dezhnayalı bir doktorun kızı olmanın getirdiği köylü alçakgönüllülüğü, her Sovyet vatandaşının olası tehlike nedeniyle resmi görevlilerden, Moskovalılardan, özellikle de gizli polisten çekinme gereği duyması, gücün getirdiği tehlike... Tüm bu düşünceler kafasında çarpışıyordu. Roza Getman'ın Londra'da anlattığı hikâyeyi anımsadı ve mareşale soru soracak oldu, ancak o an soru mareşalden geldi.

"Sence ben kaç yaşıdayım?"

"Kaç yaşmda olduğunuzu biliyorum" dedi daha kendinden emin görünmeye karar veren Katinka. "Bu yüzyıla aynı yaştasınız."

"*Pravilno!* Doğru!" Mareşal güldü. "O halde doksan dört yaşında biri için fena sayılmam, hı?" Katinka, adamın Moskova'da geçirdiği uzun yıllara rağmen hâlâ baskın bir Gürcü aksanı olduğunu fark etti. "Hâlâ dans edebiliyorum, biliyor musun? Mariko!" Orta yaşlı kadın elinde bir tepsiyle kapıda beliriverdi. "Bu benim kızım Mariko, bana o bakıyor." Katinka, ihtiyar mareşalin, kızından daha enerjik olduğunu düşündü. "*Lezginka* çal, canım!"

Marinko tepsiyi camın yanındaki masaya koydu ve CD çalarındaki CD'yi değiştirdi.

"Kendini çok zorlama baba" dedi. "Zaten zor nefes alıyorsun. Sigara içmek de yok! Çay sıcak, haşlama kendini." Katinka'ya bakıp odadan çıktı.

Lezginka'nın çılgın yaylıları ve nefeslileri başlayınca Mareşal Satinov kalktı, eğilerek selam verdi, ellerini kalçalarına koyup dans pozisyonunu aldı, bir ayağını yana koydu, diğerinin parmak uçları üzerinde Kafkas dansçılar gibi yükseldi. Katinka zayıf ve dinç adamın dans edebilmesini umdu. Birkaç adım atan adam gülümseyerek yerine oturdu. "Şimdi... Katinka... Vinski... Adını doğru söyledim mi? Tarihçi misin?"

"II. Yakaterina'nın yasal programı konusunda Akademisyen Belyakov'la doktora tezimi yazıyorum."

"Güzel bir araştırmacısın! Taşranın gülü!" Katinka kızardı, işli ve hafif yırtmaçlı güzel eteğini giydiğine memnundu. "Ben kendim Sovyet tarihiyim. Müzeye konulmalıyım. Ben nefes almaya çalışırken sen de ne istersen sorabilirsin."

"Özel bir konu üzerinde çalışıyorum" diye başladı. "Getman

ismi size bir şey ifade ediyor mu?"

Mavi gözler birden genç kıza odaklandı, ifadeleri nötrdü.

"Zengin bankacı... Bugünlerde nasıl söyleniyor? Aristokrat."

"Evet, Pasha Getman. Beni ailesini araştırmam için görevlendirdi."

"Yeni zenginlerin şeceresini araştırmak? Eminim, Prens Dolgoruki veya Yusupov da aynı şeyi çar zamanında yaptırmıştır. Getman alışılmadık bir isim değil, Musevi ismi. Odessa'dan, tahmin ediyorum, ancak aslen Avusturya Galicya'dan. Lvov'dan muhtemelen. Aydın kesimden..."

"Haklısınız. Odessalılar, ancak Getman ailesini şahsen tanıyor musunuz?"

Keskin ve soğuk bir sessizlik oldu. "Hafızam artık eskisi gibi değil... ancak hayır, sanmıyorum, hayır..." dedi Satinov sonunda.

Katinka not defterine bir şeyler yazdı. "Bu aile tarihi projesi Pasha Getman'ın annesinin fikri aslında."

"Oğlunun parasını kullanarak yapıyor tabii."

"Evet, tabii ki."

"Peki, para varsa, bir şeyler bulabilirsin. Ancak bu isim bana bir şey ifade etmiyor. Kimi bulmaya çalışıyor?"

"Kendini" dedi Katinka adama dikkatle bakarak. "Kızlık soyadı Liberhart. Bu isim size herhangi bir şey hatırlatıyor mu Mareşal?"

Satinov'un yüzü gölgelendi. "Bilemiyorum... Hayatım boyunca o kadar çok insanla tanıştım ki, beni anlayacaksınız, isimler..." İç geçirip sandalyesinde doğruldu. "Biraz daha bilgi ver."

Katinka derin bir nefes aldı. "Pasha Getman'ın annesinin adı Roza. Nereden geldiğine dair tek hatırladıkları şunlar: Odessa Konservatuarı'nda müzik profesörü bir adam ve kendisi gibi öğretmen olan eşi onu otuzlu yıllarda evlat edinmiş. Liberhartlar, Enoch ve Perla Liberhart. Kendileri çocuk sahibi olamadıklarından beş yaşındaki bu kız çocuğunu evlat edinmişler. Çocuk sarı saçlıymış, o yüzden ona Silberkind, Gümüş Çocuk demişler."

"Peki ya öncesi?" diye sordu Satinov.

"Roza evlat edinilmesi öncesindeki hayatına dair sahneler hatırlıyor" diyen Katinka, Londra baharında yaptıkları konuşmaları düşündü. "Beyaz yakalı tüvit bir takım giymiş, oldukça güzel bir kadının kahkahası, Stalin ceketleri içinde yakışıklı adamlar, diğer çocuklarla oynanan oyunlar, yolculuklar ve tren istasyonları, sonra da evlat edinilme..."

"O günler için oldukça sıkça rastlanan bir hikâye" diye araya girdi Satinov. "Pek çok çocuk kayıplara karıştı ve başka ailelere

verildi. Yeni dünya düzeni kurulurken çok hata yapıldı, çok trajedi yaşandı. Ancak bu hikâyeyi hayal etmiş olması mümkün mü acaba? Bu da çok sık olan bir şey, şimdi gazeteler bu tür gizemleri tırtıkıyor ve yalanlar yazıyor ya.” Mavi gözler onunla dolaylı yoldan alay ediyordu.

“Benim işim ona inanmak, ayrıca evet... Ona inanıyorum. Liberhart ailesi onun geçmişini kurcalamasını engelledi, çünkü Roza’yı kendi kızları gibi seviyorlardı. Onu kaybetmekten veya dikkat çekmekten korkuyorlardı. Evlat edinme işlemi yüksek makamlardaki bir görevlinin korumasında gerçekleşti, o günlerde her şey gizli oluyordu.”

“Tabii Stalin’in ölümünden sonra...”

“Evet” dedi Katinka. “Stalin’in ölümünden sonra, Liberhartların resmi bir soruşturma yapması konusunda ısrar etti Roza. Onlar da anne babasının *Büyük Vatanseverlik Savaşı*’nda öldüklerini söylediler. Bu mümkündü, çünkü evlat edinme olayı o zamanlarda gerçekleşmişti.”

Satinov ellerini iki yana açtı. “O da bunu kabul etti, öyle mi?”

“Yıllarca kabul etti, evet. Onu evlat edinen aileyi seviyordu. Enoch 1979’da öldü, Perla ise kısa zaman öncesine kadar hayatıydı. O ölmeden hemen önce komünizm son buldu. O zaman Perla, Roza’ya yalan söylediklerini itiraf etti. Liberhartlar soruşturma yapmamıştı, çünkü Roza’nın gerçek anne babasının isimlerini bilmiyorlardı.”

“Söyle bana Katinka, bu Liberthartlar... iyi insanlar mı, iyi anne baba oldular mı?” diye soran Satinov öne doğru eğildi.

Katinka birden daha derin ve daha tehlikeli sulara girdiklerini hissetti. Hasretle çalışmalarını düşündü: II. Yakaterina’nın Devlet Arşivi’nde daha asil, daha altın zamanlar üzerine çalışıyordu. Ancak Katinka tarihçiydi, hangi tarihçi Satinov gibi bir kalıntıyla, gizemlerle gölgelenmiş yakın geçmişi anlatan gerçek bir nefesle tanışmaya can atmazdı ki!

“Roza onların çocuk bakmaya uygun olmayan, dünyadan uzak entelektüeller olduğunu söylüyor. Profesör Liberhart yumurta haşlayamaz, araba süremezmiş. Roza onun bir keresinde ayakka-bıllarını ters giydiğini ve işe öyle gittiğini söyledi. Perla da yemek pişiremeyen, dikiş dikemeyen ve hatta yatak toplayamayan şişman bir aydınmış. Asla makyaj yapmaz, saçını bile yaptırmazmış. Oysa bunları yaptırsa hiç fena olmazmış. Hayatını Shakespeare’in sonelerini tercüme etmeye adanmış bir kadınmış. Yani Roza, anne babasına bakan küçük bir yetişkin gibi büyümüş. Savaş sırasında

yaşanan korkunç şeyleri hatırlıyor. Odessa'da kuşatma olmuş, Odessalı Museviler Naziler ve Rumenler tarafından katledilmiş, Soykırım'ı da hatırlıyor. Ancak her şeyin ötesinde Enoch ve Perla, onu hiç beklemedikleri bir anda çocukla kutsanan anne babaların sevdiği gibi sevmişler."

Satinov çayına biraz erik reçeli kattı ve kaşığı yaladı. Sonra kapıda birinin olup olmadığını kontrol edip elini cebine götürdü ve bir paket Lux sigarası çıkardı. Sigarasını gümüş bir çakmakla yakarken genç adamlar gibi tutuyordu. "Sigara içmeme izin yok ama şeytan insanı tuzağına düşürüyor..." Gözlerini kapayıp derin bir nefes aldı. "Peki, neden beni görmeye geldin?"

"Roza'nın yeniyetme yaşlarında ameliyat olması gerekti ve anne babası onun sağlığı konusunda endişelenince Moskova'da birini aradılar; bu, her şeyi ayarlayan kişiydi."

"Belki amcası filandı?"

"Odessa'da Parti'nin büyük bir konferansı vardı. Roza bunun ellili yıllarda olduğunu tahmin ediyor. Kasabaya birçok lider gelmiş. Bir gün okulun kapısında siyah bir ZiS limuzin görüyor, içinde de üniformalı bir adam var. Bu adamın kendisini beklediği hissine kapılıyor, hayır, bundan emin aslında. Bütün hafta boyunca adam her sabah aynı yerde onu bekliyor. Bu adamın kim olduğunu bilmiyorum Mareşal Satinov." Katinka gözünü kırpmadan Satinov'a bakıyordu, adam sandalyesinde hafifçe kıpırdandı. "Roza, Liberthartları söyledikleri yalan için affetti, ancak annesine bir isim vermesi için yalvardı. Perla ölmeden hemen önce, aradıkları Moskovalının siz olduğunuzu söylemiş. Onun tedavi olmasını siz sağlamışsınız. Belki limuzindeki adam da sizsiniz."

Satinov sigarasından bir nefes daha aldı. Katinka adamın dikkatle dinlediğini anlayabiliyordu. "Hikâye bunlar, hikâye" dedi yaşlı adam.

Katinka sabırsızlandığını hissetti. Rahatsız sandalyesinde öne doğru eğildi. "Roza ve ben ona neden yardım ettiğinizi öğrenmek istiyoruz Mareşal. Roza, sizin onun gerçek anne babasını bildiğinize inanıyor."

Satinov öfkelenir gibi oldu ve başını iki yana salladı. "Beni yersiz sorular sormak için arayan kaç tane sözde 'tarihçi' var, biliyor musun kızım? Yaşlı olduğum için yirminci yüzyılın en büyük başarılarından birine yani sosyalizme, Büyük Vatanseverlik Savaşı zaferine, hayatım boyunca çalışarak yaptıklarına zarar vermemi bekliyorlar." Ayaga kalktı. "Beni ziyarete geldiğin için teşekkürler Katinka. Gitmeden önce sana otobiyografimi vermek isterim."

Kapağında üniformalı fotoğrafının bulunduğu bir kitap uzattı: *Görkemli Ekim Devrimi, Büyük Vatanseverlik Savaşı, Sosyalist Vatan'ın Hizmetinde: Mareşal Herkül Satinov'un Hatıraları, Notları ve Konuşmaları*.

Ne seksi başlık, diye düşündü Katinka. Eminim konuşmalar kahkahalarla gülünecek cinstendir. Kovulduğunu fark etti; Satinov'un bir şeyler gizlediğinden emindi. "İmzalayacak mısınız?" diye sordu heyecanla, hemen vazgeçmeyecekti.

"Zevkle."

Genç kız adamın sandalyesine doğru gitti. Satinov'un kendisine bakmaktan hoşlandığının farkındaydı, bu yüzden adama daha da yaklaşırken saçını hafifçe arkaya attı.

Kızın eline hafifçe vuran Mareşal, kitabı "*Gerçeği arayan güzel bilimkadinına, Herkül*" yazarak imzaladı. "Bu kitap birçok dilde basıldı: Lehçe ve Çekçe" dedi kitabı gururla uzatarak. "Hatta Moğolca."

"Teşekkürler Mareşal. Siz tanıştığım ilk savaş kahramanısınız ve eğer elinizden gelseydi bana yardım edeceğinizi biliyorum. Roza'nın ailesinin savaş sırasında ölmüş olması mümkün mü? Terör dönemlerinde bastırılmış olabilirler mi? Eğer öyleyse kayıtları KGB arşivlerinde olmalı. Artık aileler kayıtlara ulaşabiliyor, ama elimizde herhangi bir isim olmazsa kayıtlara nasıl başvurabiliriz ki? Başvuru yapmanıza yardımcı olur musunuz?"

Genç kıza oldukça cesur bir ifadeyle bakan adam gülümsedi. "Artık ihtiyar bir enkaz olsam da" dedi sessizce, "kadınları hep sevmişimdir."

"Birçok kadını kollarınıza alıp, dans etmiş olmalısınız" dedi Katinka.

Sessizlik oldu.

"Arkadaşlarımın çoğu Lenin'e gitmiş olsa da birkaç arkadaşım var hâlâ" dedi Satinov sonunda.

"Nereye gitmiş?"

"Gökyüzündeki Politbüro'ya. Sanıyorum komünist değilsin sen?"

"Hayır, ancak büyükannem ve büyükbabam komünizme tüm kalbiyle inanır."

"On altı yaşında Marksist oldum ve o zamandan beri hiç değişmedim."

Katinka, adamın her şeyi anlatmayacağını anlayınca birden içi sıkıldı. Getman ailesinin geçmişle olan tek bağlantısıyla yapılan görüşmede Roza Getman'ı hayal kırıklığına uğratmıştı. Muhtemelen yüzü düştü, çünkü Satinov genç kızın sağ elini alıp sıkıca tut-

tu. “Katinka, bizim ülkemizde geçmiş karanlık bir hücre gibidir. Eskilerden kimseyi bulamayabilirsin, o yüzden tek yapabileceğin gençlere odaklanmak. Gençlerin izini sür! Senin dikkatini hak eden onlar. Yakaterina’nın yaptıklarını anlıyorsun, ancak bana ve benim yaptıklarına dair hiçbir şey bilmiyorsun. Bir şeyler bulmak istiyorsan sosyalizm konusunda kendini geliştirmelisin. Arşivleri karıştıran araştırmacılarla konuş. Daha derine in, zincirin halkalarını tek tek takip et. O sular altında kalan bir dünya, ama her şey gömülmedi henüz. Herhangi bir isim bulursan, gel ve benimle konuş.”

Satinov onun vazgeçmesini istemiyordu aslında, Katinka bu hisse kapılınca son bir hamle yapmaya karar verdi. “Mareşal, beni bir sürü çalışmadan kurtaracak zor bir soru sorabilir miyim size? Sonra II. Yakaterina’ya dönebilirim.”

“Araştırmada ilerleyebilmek istiyorsan daha sıkı çalışmalısın” deyiverdi Satinov; bir yandan da Katinka’ya kapıyı gösteriyordu. “Soru neydi?”

Katinka’nın kalbi öyle şiddetli atıyordu ki, kulaklarındaki zonklama nedeniyle neredeyse bağırır gibi konuştu.

“Roza’nın gerçek babası siz misiniz?”

6

Katinka kütüphanelerin heyecan verici olduğunu düşünürdü. Bazı arkadaşları, küf kokusu ve öksürüklerle, kaçak fısıltılarla veya sayfaların çevrilmesiyle kılınan o sessizlik nedeniyle burayı sıkıcı bulurdu. Ancak Katinka’ya göre kütüphaneler oteller kadar gizemliydi: Bu iki mekân da binlerce farklı dünyadan gelen yabancıların birkaç saatliğine bir araya geldiği gizli köyler gibiydi.

Araştırmalarına nereden başlayacağını bilemediğinden, herkesin başladığı yerden başladı. Vozdvizhenka’daki Lenin Kütüphanesi’nin okuma odasındaydı işte. Eskiden burada çalışmıştı, bu yüzden kütüphane kartı vardı. Bu gelişinde binanın Stalinist ve gotik cephesinin yazarlar ve bilim adamları gibi Sovyet kahramanlarının bronz renkli gölgeleriyle kaplandığını fark etti. Kitaplıkların arasında yürürken bir yandan da gerinen, esneyen öğrencilerle ve teni grileşmiş takıntılı ihtiyarlarla dolu karmakarışık masalara bakıyordu; gözler de gizlice onu izlemek üzere kitaplardan ayrılıyordu. Genç kız yeni keşiflerin heyecanı içindeydi; Roza’nın olağanüstü gözlerini, yardım için yalvarışlarını

hatırladı. Katinka nereye doğru gittiğini bilmeden bir şeyler anıyordu.

Yüksek pencerelerin yanındaki boş bir masaya oturdu ve düşünmeye çalıştı. Nereden başlamalıydı? Genelde kütüphanede yalnızca öğrenciler görürdü, ancak şimdi kahverengi takım elbiseleri ve kravatlarıyla kitaplar karıştıran, sararmış kâğıtlara karınca duası gibi notlar alan yaşlı adamlar da vardı burada: Hayatları kısa zaman sonra son bulacak bu insanların bilgiye bu derece aç olmasının sebebi neydi? Bunların herhangi birinde Katinka'nun işine yarayacak bir ipucu olabilir miydi? Bu ihtiyarların yakında yok olacak Bolşevik gizleriyle dolu hafızalarına girebilse arayışını sonlandıracak bir şeyler bulabilirdi kesinlikle. Ne biliyorlardı? Neler görmüşlerdi? Gözlerini kırıştırıp yaladığı parmağıyla sayfaları çeviren bir adamı izlerken Satinov'un söylediklerini hatırladı: "O sular altında kalan bir dünya, ama her şey gömülmedi henüz." O zamanlar her şey gizliydi, bu durumun istisnası neydi? Gazetelerdi tabii ki...

Kalktı, koşar gibi yürüyerek danışmaya gitti; kütüphaneci onu, otuzlu yıllardan kalma gazetelerin büyük yeşil ciltler halinde bulunduğu bölüme yönlendirdi. Satinov'un çıkışını 1939 yılında Merkez Komite'ye katılarak gerçekleştirdiğini biliyordu Katinka. Bu eski gazetelerin herhangi birinin herhangi bir yerinde Satinov'u Roza'nun ailesiyle ilişkilendirecek bir ipucu olabileceğini düşündü. Bu sararmış sayfalar başka bir dünyaydı; Beş Yıllık Planlar, toplu çiftliklerin ve Magnitogorsk'taki motor traktör istasyonları ile maden fabrikalarının başarıları, kahraman pilotlar, emekçi yoldaşlar ve madenciler hakkındaki haberlerde kullanılan yapay Bolşevik dilinin absürtlüğü Katinka'yı güldürdü. Dışarıdaki hava parlak maviden alacakaranlığa dönerken genç kız orada oturup *İzvestiya* ve *Pravda* okudu. Bu sırada Satinov ile Roza'nın farklı dünyalardan geldiğini anladı, yakın geçmişte yaşayan bu insanların yaşamı Katinka'nunkinden ne kadar da farklıydı. "Yoldaş Satinov"un Abhazy'a çay üretimi sırasında yaptığı konuşma, Yoldaş Stalin tarafından Moskova'ya getirilmesi ve Parti içinde görevlendirilmesi konusunda iki haber okudu. Ancak özel yaşamına, arkadaşlarına veya bağlantılarına dair hiçbir şey yoktu.

Katinka uyanık kalabilmek ve kan dolaşımını sağlamak için defalarca kalkıp devasa kütüphaneyi dolaştı; durup Batılı dergileri veya hiciv ağırlıklı *Ogonyuk*'u okumaya başlamamak için zor tuttu kendini. Ancak her defasında gazetelerine ve geçmişin hikâyelerine geri döndü.

Artık vazgeçmek üzereydi ki 1939 yılının Mart ayına ait *Pravda*'nın beşinci sayfasında genç Satinov'un bir fotoğrafını gördü. Stalin ceket ve botları giymiş, saçlarını arkaya taramış Satinov, NKVD üniformalı geniş omuzlu bir adamın yanında duruyordu. Fotoğrafın altında On Sekizinci Kongre sonrasındaki ilk Merkez Komite toplantısına dair bir makale vardı.

Yoldaş Stalin, Merkez Komite'nin aday üyeliğine seçilen yeni nesil askerleri övdü ve "bazı yoldaşların Parti okulunda yetiştiğini yani genç demirin Devrim tarafından dövüldüğünü" belirtti... Sonrasında delegelerle sohbeti sırasında Yoldaş Stalin, 1917 yılında Petrograd'da Yoldaş E. A. Satinov ve Yoldaş İ. N. Palitsin'i genç Parti emekçileri olarak tanıdığı günleri anımsadı. "Gençlerdi, kol kola girmiş emekçilerdi, devamıza inanmış Bolşeviklerdi. Parti onlara çok zor görevler verdi" dedi Yoldaş Stalin, "ancak bu kol kola girmiş kardeşler, yüce emekçi devletimizin tepesinde hâlâ birlikteler..."

Katinka yazıyı iki kez dikkatle okudu ve yeni karşılaştığı ismi not aldı: İ. N. Palitsin. Etrafına bakındı: Kütüphane biraz boşalmıştı. Işıkların yarısı kapanmıştı. Gençler gitmişti ancak yaşlılar, az zamanları kalmış bu ihtiyarlar hâlâ buradaydı. O korkunç kayıp hissinden kurtulamayan Roza'ya benziyorlardı. Acaba kadının aradığı isim bu muydu?

Katinka kitabı gürültüyle kapatınca ihtiyar okurlardan biri olduğu yerde sıçradı ve uzun bir uykudan uyanmışçasına gözlerini kırptırdı. Gitme zamanı gelmişti. Katinka'nın biriyle randevusu vardı.

7

Deri pantolon, açık kahverengi bir ceket giymiş ve Vikinglerinkine benzeyen ucu hafif sivri bir kask takmış olan motosikletli, Kara Köpek adlı gece kulübünün dışında durdu. İngiliz Konsolosluğu'nun birkaç yüz metre uzağındaki Moskova Rıhtımı'nda bulunan kulüp, Kremlin'in tam karşısındaydı. Moskova Nehri'nde hâlâ buz parçaları vardı, kıyadaki toprak da fırfır misali karla kaplıydı, ancak havada ilkbahar neminin kokusu vardı. Güneş batmıştı, ama gece havası hâlâ ılıktı.

Katinka heavy metal grubunun Scorpions'un "Wind Of Change"

adlı şarkısını çaldığını duyuyordu. Yanlış yere geldiğini ~~düşündü~~ Moskovalı değildi ve şehir merkezini pek bilmiyordu. **Burası da** tarihçilerin buluşması için uygun bir yer gibi gözüküyordu.

Sonra motosiklettteki adam inip Katinka'ya doğru yürümeye başladı, kaskını çıkarıp deri eldivenli elini uzattı. "Katinka? Sen misin? Maksi Şubin ben."

"Ah, merhaba..." Katinka yüzünün kızardığını hissetti, utanmıştı çünkü adam tahmin ettiğinden çok daha gençti. Maksi'nin uzun saçları karmakarışık, kahverengi gözleri büyüktü, kirli sakalı bir haftalık gibi duruyordu; istekten çok zamansızlıktan dolayı sakallıydı sanki. Genç kız adamın gümüş renkli fermuarlarla süslü dar, deri bir pantolon giydiğini görünce gülümsememeye çalıştı. "Tarihçiye benzemiyorsun" dedi.

Maksi gülümsedi. "Sen de akademisyene benzemiyorsun. Bir şeyler içmek ister misin?"

Dudaklarında ve burnunda bir sürü piercing bulunan punk-rocker kapı görevlisi onları el sallayarak içeri davet etti. Havada asılı kalmış duman, kullanılmış kadehler, strafor bardaklar ve çürüyen sandviçlerle dolu yukarı kata çıktılar. Aşağıda çalan müzik grubu zeminin sarsılmasına neden oluyordu, ancak en azından konuşabiliyorlardı.

Kanepede kendine yer bulan Maksi plastik botlar, çorap ve deri şort giymiş başıboş bir çocuğa benzeyen garson kıza seslenip iki soğuk Ochakov birası söyledi. "Moskova'ya yeni geldin, değil mi?"

"Burada okudum ve araştırmamı burada yapıyorum ama..."

"Dur da aksarıdan tahmin edeyim: Kuzey Kafkasya'dan bir yerlensin, değil mi? Mineralnye Vodi mi yoksa Vladikavkaz mı?"

"Hiç fena değil" dedi Katinka, buz gibi birayı yudumladıkça özgüveni geri geliyordu, ancak burnunda köpük kaldığının ve giysisleri nedeniyle buralı olmadığının anlaşıldığının farkında değildi. "Sen Moskovalı mısın?"

"Aslında Piter'denim."

"Avrupa penceresi. Ne romantik!"

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?" dedi Maksi. "Ben buna hâlâ inanan biriyim. Aslında Piter durgun bir su birikintisi gibi, zarif ve şiirsel bir su birikintisi, boş sarayların şehri. Ancak özgürlüğe eğilimi var, bu durum Telafi Vakfı'nda çalışmaya başlamamda rol oynamış olabilir." Deri ceketini çıkardı. "Beni nasıl buldun? Projen ne hakkında peki?"

"*Voprosi İstorii*'de (Tarihi Sorular) Terör döneminde NKVD

konulu makalenı okudum ve Telafi Vakfı'nın Terör dönemi mağdurlarına dair araştırmasından haberdardım, bu yüzden seni aradım. Benimle hemen buluşmayı kabul ettiğin için teşekkürler."

Maksi biraz mahcup duruyordu ve Katinka adamın buluşmayı kabul etmesinin tek sebebinin genç bir kızla tanışmak olduğunu anladı. Ancak o, gerçeği arama yolculuğunda bu tür temel güdülerı geride bırakmıştı. "Doktoram için II. Yakaterina üzerine çalışıyorum..."

Maksi kahverengi gözlerini dıktığı Katinka'ya doğru eğildi. "O halde neden bu zarıf, asil, romantik imparatoriçeyi bırakıp Stalin'in paragöz psikopat fedailerini araştırıyorsun?"

"Bilmiyorum" diye itirafta bulundu. "Bu işi istemiyordum. Hatta başta hayır dedim."

"Ama yine de kabul ettin?"

"Fazlaca güzel ve büyüleyici olduğu için hayır diyemediğın biriyle tanıştın mı hiç?"

Maksi başını hafifçe yana yatırdı ve Katinka'ya anlamlı bakışlar attı. "Çok nadir" dedi.

Arkasına yaslanan Katinka, "Araştırmaların sırasında demek istemiştım" dedi soğuk bir ifadeyle.

Maksi'nin suratı asıldı. "Evet, çalışmalarım sırasında geçmişin suçlarıyla epeyce yaralanmış insanlar tanıyorum ve onların yeniden kendilerine gelmelerini sağlayabilmek için elimden geleni yapmak istiyorum; benim işim bu." Şu an daha genç ve dürüst gözüken Maksi, Katinka'nın daha çok hoşuna gitti.

"Evet, ben de aynen böyle biriyle tanıştım. Adı Roza Getman ve geçmiş onu öylesine yaralamış ki ona yardım etmek zorundaydım..." Katinka Londra'ya gidişini, aristokratları ve sarayı, Regent's Park'taki konuşmalarını, Roza'nın geçmişe olan tek bağını arayışını anlattı. Eskiden oldukça güçlü biri olan bu ihtiyar komünistle görüşmesini de anlattı...

"Milyonlarca hikâyeden, üzerinde çalıştığım binlerce dosyadan biri gibi geliyor" dedi Maksi sonunda. "Sana derinlemesine yardım edemem, çünkü çok yoğunum ancak sana birkaç fikir verebilirim. Bak, beni gelecek hafta tekrar ara, sana benden daha çok yardımı dokunabilecek bir meslektaşımınla tanışmanı sağlayacağım." Adam birasından bir yudum alınca Katinka konuşmanın sonlanmak üzere olduğunu anladı. Adamın flört isteğini sertçe reddedince, üzerinde çalıştığı dosya da diğerleri gibi olunca Maksi'nin ona yardım etmesi için geçerli bir nedeni kalmamış oluyordu. On sekizinci yüzyıla ne kadar çabuk dönerse o kadar iyi olurdu. "Bu arada o

ihtiyar komünist kimdi?” diye sordu Maksi kalkarken.

“Ah, Satinov adlı biri” dedi Katinka; bir yandan da kimsenin yardım etmek istemediğini Roza’ya nasıl söyleyeceğini düşünüyordu.

Maksi birden yerine oturdu. “Herkül Satinov mu?”

“Evet.”

“Seninle görüştü mü?”

Katinka başını evet anlamında salladı.

Maksi bir sigara yaktı, paketi Katinka’ya uzattı ve genç kızın sigarasını yaktı. “O kimseyle görüşmez Katinka” dedi hızla konuşarak; yüzü aydınlanmıştı. “On beş yıldır onunla görüşmeye çalışıyorum ve vakıftaki çalışma arkadaşlarımdan hiç kimse, hiçbir tarihçi onunla görüşemedi. Diğer ihtiyar dinazorların hepsi öldü ve o gruptan sadece Satinov kaldı: Büyük sırların sahibi, yirminci yüzyıldan kalan tek kişi. Fillerin nerede gömülü olduğunu bir tek o biliyor. Seninle görüştüyse bu seninle ilgilendiği anlamına geliyor. Demek ki sana yardım edebilir.”

Katinka kafasını kaldırıp Maksi’ye baktı, adamın ne söylemek istediğini anladığından emin değildi.

Maksi ellerini iki yana açtı. “Araştırmanın sonuçlarını benimle paylaşırsan senin için elimden geleni yapacağım. Bana öyle bakma Katinka, inan bana, bu silik dünyada yolunu bulmak için bana ihtiyacın olacak. Eski Mısır hiyerogliflerini okumanın Stalin’in Kremlin labirentinde gezmekten çok daha kolay olduğunu göreceksin. Ne diyorsun? Anlaştık mı?”

Katinka yine Roza’yı düşündü ve derin bir iç geçirdi. “Evet” dedi, “ama unutma, ben ciddi bir tarihçiyim, geyik yapacak bir kız değilim.”

Maksi kahkaha attı ve iki Ochakov birası daha söyledi. Biralalarını kaldırdılar.

“Pek mümkün gözükmeyen ortaklığımıza.” Biralalarını tokuşturdular. “Şimdi” dedi Maksi, “Yoldaş Satinov’la buluşmanı anlat bana. Her şeyi istiyorum. Hiçbir detayı atlama. Her şey çok önemli, giydiği çorabın rengi bile.”

Maksi onu dikkatle dinledi, sorular sordu ve yeni şüpheler doğurdu. Dumanlı ve pis bir barda oturuyorlardı, ancak konuşmaları öyle yoğundu ki arşivlerin sessiz mabedinde oturuyorlardı sanki.

“Aradığın aileyle ilgili bir şeyler bildiğine şüphe yok. Ve önemli bir şeyler biliyor” dedi Maksi.

“O halde bana neden söylemediğini anlayamıyorum” dedi genç

kız. “Ben de çalışmalarına bir an önce dönebilirim böylece.”

“Hayır, bu insanların tarzı değil bu” diye açıkladı Maksi. “Bolşevikleri modern politikacılar gibi düşünme. Onlar dinci fanatikler gibidir. Marksizm düşüncesi onlar için çok önemlidir, tutkularını aşırı İslamcılar gibidir. Bolşevikler, Ortaçağ’daki Haçlılar veya Tapınak Şövalyeleri misali gizli askeri-dini grupların mensupları gibi görüyorlardı kendilerini. Acımasız ve paranoyaklardı, ahlak kavramına inanmıyorlardı. Mükemmel dünyayı yaratmak için milyonlarca insanın ölmek zorunda kalacağını düşünüyorlardı. Kutsal kâseyle kıyaslanınca aile, aşk ve arkadaşlık hiçbir şey ifade etmiyordu. Stalin’in davetlerinde dedikodu yaptığı için ölenler oldu. Satinov gibi biri için gizlilik her şeydi.”

“Ama Stalin kırk yıl önce öldü ve komünizmin sonu geleli üç yıl oldu” diye itiraz etti Katinka. “Satinov’u sırlarını açıklamaktan alıkoyan ne ki?”

“Sessizlik ve gizlilik kurallarının Satinov gibi insanların kanuna işlediğini anlamak zorundasın. Stalin hayattayken adamları sessiz kalyordu çünkü davalarına inanıyorlardı, ayrıca bunun sebebi komplocu olarak doğmaları –komplo onların doğal yaşam alanı gibiydi– ve korkmalarıydı. Bu tür bir korku kolay kolay geçmez: İnsanın iliğine işler. Stalin öldükten sonra da sessiz kaldılar çünkü davalarını, Sovyetler Birliği’ni ve kutsal kâseyi korumak istediler. Satinov gibi biri için gizlilik yalnızca bir alışkanlık değildir, devrimciliğin esaslarından biridir.”

Bunu düşünürken ikisi de sessiz kaldı.

“Ona tekrar gitmeni gerektirecek bir şeyler buldun mu peki?” diye sordu Maksi sonunda.

Katinka omuz silkti ve sigarasının dumanını üfledi. “Senin bir fikrin olabileceğini düşünmüştüm. Bir sürü gazeteyi araştırdım, ama herhangi bir bağlantı bulamadım. Şunun dışında.” Adama makalenin ve Lenin Kütüphanesi’nde bulunduğu fotoğrafın fotokopisini uzattı. “Bize pek yardımcı dokunacağını sanmıyorum ama...”

Maksi fotokopiyi aldı, dikkatle inceledi ve ıslık çaldı. “Vanya Palitsin. Kim olduğunu çok iyi biliyorum. Bu fotoğraf çekildikten kısa sonra ortadan kaybolan kıdemli gizli polislerden biri. Otuzlu yıllarda çok önemliydi, ancak adı hiç kimsenin anılarında veya hiçbir belgede geçmiyor. Tutuklanması asla haber yapılmadı, ona ne olduğunu bilmiyoruz.”

“O halde bu nasıl işimize yarayabilir ki?”

“Satinov ile Palitsin’in arkadaş olduğunu bilmiyordum. Stalin sohbeti sırasında böyle bir şeyden bahsettiğine göre demek ki

çok yakın arkadaşlar, arkadaş oldukları da herkes tarafından biliniyor. Çıkamaz sokak da olabilir, ama muhtemelen Satinov'un geçmişine ait bir bağlantı, bir halka buldun. O da sana böyle yapmanı söylememiş miydi?"

Katinka birden heyecanlandı. Yankılanan müzik, kulüpteki diğer insanların konuşmaları, her şey çok uzak ve alakasız gözük-tü gözüne. Tek düşündüğü Roza ve Roza'nın kayıp ailesiydi. "Ama bu benimle yeniden konuşmasını sağlamaya yetecek mi?" diye sordu.

"Bence biraz daha araştırma yapmalısın önce, emin olmak için" dedi Maksi sakince. "Elinde Palitsin ismi var. Bu isim için KGB arşivlerine başvur, ben senin için başvuru yaparım. Sonra ona ne olduğunu; ailesi, çocukları olup olmadığını öğren. Bunu yapmak çok zor olmayacak. Sonra da Satinov'a git. Daha önce arşivde çalıştın mı?"

"Arşivlere bayılırım" diyen Katinka kollarını kendine sardı.

"Neden ki?"

"Kâğıttaki yaşam kokusunu alabilirsin. Devlet Arşivi'nde oturdum ve Yakaterina ile Potemkin'in aşk mektuplarını okudum. Yakaterina'nın kokusunun sindiği, bozkırlarda ölen Potemkin'in gözyaşlarıyla ıslattığı o tutkulu yazıları elime aldım."

Maksi genç kızın söylediklerini başını sallayarak onayladı. "Şey, bu arşivler biraz farklı. Bu kadar çok acı söz konusu olunca, farklı bir kutsallık oluyor. Naziler yanlış bir şey yaptıklarını biliyordu, bu yüzden her şeyi gizlediler; oysa Bolşevikler yaptıklarının doğru olduğuna inanmışlardı, bu yüzden hiçbir şeyi yok etmediler. İster inan ister inanma, Rus bir tarihçisin sen, kayıp ruhların peşindesin ve Rusya'da her şey mürekkeple yazılmamıştır, bazen masumların kanı kullanılmıştır mürekkep yerine. Bu arşivler Golgotha kadar kutsaldır. Dosyaların huşurtısı arasında çocukların ağladığını, trenlerin ısığını, mahzenlere inen adımları, yedi gramı veren Nagan tabancasının sesini duyabilirsin. Rusya'da kâğıdın hası kan kokar."

8

İki gün sonra, Katinka kaldığı Moskva Otel'i'nin çürüyen Stalinist kabağundan çıktı ve tepeyi tırmanıp Kremlin'i, Bolşoy'u ve Metropol Hotel'i geçtikten sonra Lubyanka Meydanı'na girdi. Metrodan çıkan işçiler, farklı dergilerden oluşturdukları kolajları sergileyen gazete bayilerinin arasından akın akın geliyordu; Dzer-

jinski'nin heykelinin yeri komünizmin düşüşünü simgelercesine belliydi hâlâ trafiğin yoğun olduğu meydanın ortasında. Katinka önünde uzanan kırmızı ve gri granitten devasa kaleye, KGB merkez binasına baktı; ofisler, arşivler, tüneller ve zindanlar buradaydı. Bir zamanlar Rusya Sigorta Şirketi'nin ofislerinin bulunduğu bu bina, 1917 yılından beri Komünist Parti'nin korkusuz, acımasız ve inatçı şövalyelerinin evi olmuştu. İsimleri birçok kez değişmişti: Çeka, OGPU, NKVD, KGB. Ancak onlar artık gücünü kaybetmişti, şimdi başka korkutucu harfler vardı; Katinka, KGB'nin Rusya'ya bir daha asla hâkim olamayacağını biliyordu.

Buraya gelmek istememişti. Hiçbir Rus Lubyanka'ya gelmek istemezdi, burası ulusal bir mezarlıktı. Ancak hâlâ insanın mutluluğunu yerle bir etmeye yetecek güç ışınları yayan bu binaya giderken adımlarını hızlandırabilmek için tek yapması gereken Roza'yla yaptığı telefon konuşmasını hatırlamak oldu. Genç kızı Londra'ya bağlayan hattın ucundaki Roza, Katinka'nın buldukları hakkında hiçbir yorum yapmamıştı ancak onu daha da cesaretlendirmeye çalışmıştı... Katinka'nın babası, araştırmanın onu Lubyanka'ya getireceğini bilse bu işi kabul etmesine asla izin vermezdi.

"Hemen oradan çık! Mezarlıkların çevresinde gezinme. Çok tehlikeli bir şeydir bu" derdi. "Seni ne çok sevdiğimi biliyor musun? Zaman başladığından beri var olmuş herkesten daha çok seviyorum seni! İşte bu kadar!" Bu kadar çok seven bir babaya –ve anneye– sahip olmak ne güzel şeydi. Katinka yeniden Roza'yı anımsadı, anne babasının kim olduğunu bilmemenin nasıl bir duygu olduğunu düşündü.

Lubyanka'nın çift kanatlı ahşap kapılarını açtı ve kemerli mermer bir hole girdi. Mavi üniformalı iki asker Katinka'nın evraklarını inceledi, yukarıya telefon etti ve tank genişliğindeki mermer merdivenlerden yukarı çıkmasını söylediler. Gözlüklü KGB lideri ve Sovyet lideri Andropov'un büstü yarı yolda onu bekliyor gibiydi.

Katinka kendini kırmızı halı ve eski Çekistlerin portreleriyle kaplı uzun bir koridorda buldu. Maksi, Roza'nın anne babasının bu kaleye benzer binadaki hapisanede kayıplara karışmış olabileceğini söylemişti. Bir başka olasılık da yedi gramı Butirki'de veya Lefortovo Hapishanesi'nde ya da Beria'nın özel işkence merkezi yani şehir dışındaki eski bir manastır olan Suhanovka'da almış olabilecekleriydi. Maksi dosya bakmak için bugünlerce başvuru yapmanın daha iyi olduğunu anlatmış, bir gece önce de Katinka'yı arayarak "Lubyanka'dan telefon geldi. Dosyan hazır" demişti.

“Ama Palitsin’e bakmam gerektiği konusunda emin misin? Mareşal Satinov bana eskileri unutmamı ve gençlere bakmamı söylemişti.”

Maksi güldü. “Sana Satinov ve o ihtiyar Bolşeviklerle ilgili söylediklerimi hatırlıyor musun? Yalan söylemek onların Devrim’e verdiği bir hizmetti. Bu da eskilerden başlaman gerektiğini doğrulamış oluyor, gençleri sonra düşünürüz.”

“Bu işi öğrenmeye başlıyorum” dedi genç kız.

“Arşivleri görene kadar bekle. Unutma Katinka, kimse ilk bakışta mücevher bulamaz.”

Katinka levhaları takip ederek sağa ve sola döndü, “Albay Lentin, Müdür, Kayıt ve Arşiv Departmanı” yazılı kapıyı gördü. Kapıyı tıklattı, cevap alınca beyaz jaluzileri kapalı, kutu gibi bir ofise girdi. İçerisi çok havasızdı ve camlar buğulanmıştı, Katinka albayın burada uyuduğunu anladı. Ama şimdi neredeydi?

Bir ses “Günaydın” deyince genç kız arkasına döndü. Sivil kıyafetler giymiş, düz saçlı, şişman bir adam kapının arkasındaki aynaya bakarak gömleğinin düğmelerini ilikliyor, kravatını sıkıyordu. “Kusuruma bakmayın! Ziyaretçiler için kendimi güzelleştiriyordum da! Oturun!”

Katinka, T şekilli masaya oturdu ve not defterini çıkarıp önüne koydu. Bu yerin kendisine verdiği içgüdü her emre uymaktı, ancak o an merakı korkusundan daha güçlüydü. Satinov’un arkadaşı Palitsin’e belki de burada bir şeyler olmuştu. Maksi’nin coşkusuna, kovalamacanın heyecanına kapıldığını hissediyordu.

“Şimdi.” Albay Lentin yerine oturdu ve turuncu diliyle ıslattığı parmağıyla masada duran bir dosyayı açtı. Rusçayı çok güzel konuşuyordu. “Akademisyen Belyakov’un on sekizinci yüzyıl hukukunu araştıran bir öğrencisisiniz, sonra birden, fa-la-la diye Birey Kültü zamanlarından kalma dosyaları görmek için başvuru yapıyorsunuz.” Fa-la-la? Albay Lentin şimdilerde Rus televizyonlarını kirleten o aptal Meksika dizilerinin hayranı galiba, diye düşündü Katinka. Cildi hiç jilet değmemiş gibiydi, yağlı kirpiklerinde çapaklar vardı. Ancak küçük yüzü, belirgin çenesi ve düz burnu Katinka’ya bir hayvanı hatırlattı: Evet, Lentin gizli polis bir marmosetti. “Büyük Yakaterina’nın 1930’lu yılların hukukunu da şekillendirdiğini bilmiyordum, yoksa bir şeyler mi kaçırdım?”

“Birey Kültü’yle hiç ilgilenmedim. Bu küçük araştırmayı bir aile için yapıyorum” dedi Katinka sakince. “Yakaterina çalışmalarım için biraz para kazanabilmek için.”

“Anlıyorum” dedi Marmoset. “Arkadaşınız Maksi Şubin ve gru-

bu da araştırma yapıyor, ama bana öyle geliyor ki siz bu küçük projenizi onlarınkinden ayrı tutsanız daha iyi olur. Sizin araştırmanızla bir sorunumuz yok, ancak o liberaller Rusya'nın utancından dolayı mutluluk duyan Amerikan uşaklarıdır. Vakıflarda bizi çöktürmek için çalışıyorlar ve fa-la-la diye ortadan kaybolmamızı umuyorlar. Ancak biz olmazsak, Rusya spekülâtörlerin ve Amerikan hegemonyasının eline düşer, yolunu şaşırır, Bayan Katinka. Biz Çekistler sözlerimizi ciddiye alırsınız. Bu yüzden hep burada olacağız.”

Katinka iç geçirdi. Bu KGB saçmalıkları Maksi'nin ve Katinka'nın yaşadığı yeni Rusya'da bir şey ifade etmiyordu. “Anlıyorum Albay” dedi. Sonra kapı açıldı ve beyaz önlüklü bir adam mavi dosyalarla dolu metal bir el arabasıyla içeri girdi. Her dosyanın üzerinde numaralar ve çıkartmalar vardı.

“İşte geldik Albay.” Adam metal arabada duran pirinç bir hokkaya tükürdü. Tükürük hokkasının yanında şişman tekir bir kedi uyuyordu. “Tozların arasından biraz daha altın getirdim!”

Ayağa kalkıp hafifçe eğilerek selam veren Katinka “Günaydın, Yoldaş... Bay Arşivci” dedi. Gerçek arşiv farelerini, gizli yığınların Quasimodo'sunu hemen tanırdı. Her arşivde böyle bir adam olurdu; Rus kaldırımlarının çok altındaki loş tünellerde veya depolarında yaşayan garip mağara adamlarının soyundan gelirdi bu kişiler. Ancak güç onlardaydı ve tarihçiler bu insanlara saygı duymak, onların sempatisini kazanmak zorundaydı.

“Arşivden iki dosya Yoldaş Al-baay! İyi günler!” Dosyaları Marmoset'e veren adam arabasını kapıya sürdü. Kedinin altından çok zayıf bir kedi yavrusu çıktı.

“İsminizi öğrenebilir miyim Yoldaş Arşivci?” dedi Katinka hemen.

“Kuzma” dedi hortlak. Yine tükürdü ve Katinka hokkada KGB harflerinin olduğunu gördü. Uzun yıllar süren hizmeti nedeniyle verilmiş bir hediye miydi bu?

“Yardımlarınız için çok teşekkürler Yoldaş Kuzma” dedi Katinka. “Tarihi yazma konusunda çok şey biliyor olmalısınız. Adı ne?” dedi kediyi göstererek.

“Utesov” dedi Kuzma.

“Odessa cazını seviyorsanız herhalde?”

Kuzma başını evet anlamında salladı.

“O halde yavrunun adı ne? Çeferman mı?”

Kuzma ne genç kızın gözünün içine baktı ne de gülümsedi, ancak bir süre orada durup kedileri okşadı ve çocuklarına ilti-

fat edilmiş bir baba misali mırıldandı. Katinka doğru tahmin etmişti.

“Küçük Çeferman, öyle mi? Babam cazı o kadar çok sever ki ben bu müzikle büyüdüm. Gelecek ziyaretimde Utesov ile Çeferman’a biraz süt getiririm belki.”

Kuzma, ağzına kadar dolu hokkaya girmeden önce iki takla atan özel bir tükürükle cevap verdi. Katinka bu olaya mükemmel bir gösteri izliyormuş gibi bakmayı başarabildi.

“Teşekkürler Yoldaş Kuzma. Hoşça kalın Utesov ve Çeferman.” Arşivci kapıyı kapadı.

“İşte dosyalarınız. Biraz toz soluyacaksınız” dedi Marmoset. “Bakalım” dedi ve yüksek sesle okudu:

Soruşturma Dosyası Mayıs/Haziran 1939

Dosya 16373 Devlet Güvenliği Merkez Yönetimi

İvan Nikolayeviç Palitsin

Dosyayı kaldıran adam, Katinka’nın önüne attı ve genç kızın sıçramasına neden oldu: Düşen dosyadan uçan toz havada ışıltıyan ve titreşen küçük parçalara dönüştü.

Gözlerini dosyanın kahverengi, alacalı kapağında, KGB yazılı pulunda *fond*, *opis* ve *papka* numaralarında yani arşiv yerlerini şifreli dillerde listeleyen daktilo ve el yazılarında gezdiren Katinka, tereddüt ediyordu.

“Not alabilir miyim?”

“Evet, ama notlara bakma hakkına sahibiz. 1991 yılında çok fazla insanın dosyaları kopyalamasına izin verdik. Prosedürler çok gevşemişti. Bulmayı umduğunuz şey nedir?”

“Palitsin’in adına çalıştığım kişilerle herhangi bir bağı olup olmadığı...”

“Bazı cevaplar bulabilirsiniz, ancak her şeyi bilmeye şimdi bile hakkınız yok.”

“Karısı ve çocukları var mıydı, siz biliyor musunuz?”

Marmoset başını evet anlamında salladı ve ince bir *papka* dosyası çıkardı. “Palitsin’in eşinin kendi dosyası var, işte burada. Görmek ister misiniz?”

Katinka dosyayı aldı ve okudu:

Soruşturma Dosyası Mayıs/Haziran 1939

Dosya 16374

Aleksandra Samuilovna Zeitlin-Palitsin, Mahkûm 778

“Samuilovna Zeitlin. Rus ismi değil. O günlerde Parti’de çok vardı *onlardan*, çoğunun hain olduğu sonradan anlaşıldı” dedi Marmoset. Dosyayı açtı. İçerideki birkaç kâğıda tutuşturulmuş bir fotoğraf vardı.

“İşte, tutuklandığı gün çekilmiş bir fotoğrafı.”

Kalp atışları hızlanan Katinka fotoğrafa baktı. Ağzı hafifçe açık kadının gözleri âdeta yakıyordu.

“Her kimse çok güzelmış.” Katinka birden büyülenmişti, biraz da duygulanmıştı.

“Evet, bir zamanlar oldukça tanınan biriydi bu hilekâr kadın. Sonra birden fa-la-la diye kaybordu ortalıktan!”

“Dosyaya şimdi bakabilir miyim?” Katinka, Marmoset’in bakışlarından kurtulmak için sabırsızlanıyordu.

“Otuz dakikanız var.” Dosyayı Katinka’ya bırakan adam geçip yerine oturdu ve öylece bakmaya devam etti.

“Bu dosya için mi?”

“İki dosya için. Kurallar böyle.”

“Sizi işinizden alkoymayayım Albay” dedi Katinka.

“Benim işim sizi izlemek” diye cevap verdi adam.

9

Katinka fotoğrafı dosyanın üzerine koydu ve dosyayı eline aldı. Eski bir fotoğraf makinesinin flaş lambasını yansıtan yüz, onu etkilemeye devam ediyordu.

“Merhaba” diye fısıldayan Katinka, fotoğrafın cevap verebileceğini, yalvarır gibi bakan o gözlerin kırılacağını hayal etti. “Kimsin sen?” Dosyanın iç kapağına dosyaya bakan herkesin imzaladığı bir kâğıt zımbalanmıştı, ama kâğıt boştu. KGB dışında kimse dosyaya bakmamıştı bile. Katinka ilk sayfayı eline aldı, kısa bir biyografiydi bu:

1900 yılında Sen Petersburg’da doğan Aleksandra Samuilovna Zeitlin-Palitsin, Saşenka veya Yoldaş Kutup Tilkisi olarak biliniyordu. Uyruk: Musevi. 1916’dan beri Parti üyesi. Son görev yeri: Devlet Basımevi tarafından yayımlanan *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisinde editör. Smolni Enstitüsü’nde eğitim gören...

“Saşenka” dedi Katinka kendi kendine. “Roza’ya ve bana yardım edecek misin?”

Aile: babası, Baron Samuil Zeitlin, kapitalist bankacı, sonrasında Ekonomi ve Dış Ticaret Halk Komiserliklerinde Parti üyesi olmayan uzman, sonra Devlet Bankası'nda uzman, 1928'de çıkarıldı, 1929'da sürgüne gönderildi, 1937'de tutuklandı, Kolima'da on yıla mahkûm edildi. Annesi: Ariadna Zeitlin, kızlık soyadı Barmakid, 1917'de öldü. Annenin erkek kardeşi: Mendel Barmakid, Musevi, 1900'den beri Parti üyesi, 1911-1939 yılları arasında Merkez Komite üyeliği yaptı, 1939'da tutuklandı. Babanın erkek kardeşi: Gideon Zeitlin, yazar. Parti üyesi değil. Musevi.

Eşi: İvan Palitsin, 1895 Sen Petersburg doğumlu. Rus, 1908'den beri Parti üyesi, 1922'de evlendi, 1939'da tutuklandı. Son görev yeri: NKVD Halk Komiserliği'nde komiser yardımcısı.

Çocuklar: Volva, 1934 doğumlu ve Karlmarx, 1935 doğumlu.

"Hepinizle tanıştığımıza memnun oldum" dedi Katinka. Saşenka ve kocası hâlâ hayattaysa çok yaşlı olmalıydı, bu mümkün olabilirdi çünkü dosyada öldüklerine dair hiçbir şey yazmıyordu. Çocukları yaşıyorsa, çok yaşlı değillerdi. Katinka bu kadının araştırması için önemli olup olmadığını bile bilmiyordu, ancak kalp atışları hızlanmıştı bile. "Sana neler olduğunu merak ediyorum."

"Kendi kendinize konuşuyorsunuz" dedi Marmoset. "Sessizlik, lütfen."

"Özür dilerim." Sayfayı çeviren Katinka 16 Mayıs 1939'da doldurulmuş bir form buldu, Saşenka'nın fiziksel özellikleri tarif ediliyordu.

Göz rengi: Gri. **Saç:** Kestane rengiyle karışık koyu kahverengi.

Sayfayı yeniden çeviren genç kız *Devlet Güvenliği Merkez Yönetimi, Çok Önemli Dosyalar Birimi* başlıklı bir kâğıt parçası buldu. Kâğıdın tam ortasında saklayacak bir şeyi olmadığını belirten kalın ve büyük harflerle şöyle yazıyordu:

Zeitlin-Palitsin'in maskesi, eşi Palitsin'inkiyle birlikte düşürülmüş; uzun zamandır Ohrana ve Beyaz Ordu ajanı, Troçkist sabotajcı ve Japon casusu olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kendisini tutuklayıp araştırma yapmak gerekmektedir. 16 Mayıs.

Bu yazı pullar, okunamayan yazılar ve imzalarla çevriliydi. İlk isim *Devlet Güvenliği Merkez Yönetimi 4. Birim 9. Kısım Şefi Yüzbaşı Melski*'ye aitti. Ancak bu ismin üzerine kalın uçlu bir

kalemle işaret koyulmuş, altına da “*Bu operasyonu bizzat ben yapacağım. B. Kobilov, Komiser-General, Devlet Güvenliği, İkinci Sınıf*” yazılmıştı. Sonra “*Operasyon tamamlandı. Mahkûm Aleksandra Samuilovna Zeitlin-Palitsin, hapishaneye teslim edildi. B. Kobilov, Komiser-General, Devlet Güvenliği, İkinci Sınıf*” yazılmıştı.

Hâlâ yerinde oturan Marmoset, Katinka’yı izlemeye devam ediyordu, ancak genç kızın umurunda değildi. Sadece okuduklarıyla ilgileniyordu. Demek ki Saşenka ve kocası 1939 yılında yok olmuştu. Peki neden? Sayfayı çeviren Katinka, Peter Sagan isimli bir adamın ifadesini buldu. Eski bir jandarma subayı olan bu adam, daha sonra Ohrana memurluğu ve sonrasında da İrkutsk’ta sahte adla öğretmenlik yapmıştı. Sagan’ın anlattıklarına göre, Saşenka ve Vanya 1917 yılında Petrograd’daydı—tıpkı Satinov gibi. Ancak devamında Palitsinlere yöneltilen suçlamalar kabul edilemeyecek kadar ağırlaşıyordu. Sanki sislerin içinden bir hayalet ortaya çıkmış ve yalanlarla, suçlamalarla dolu bir hastalık yaymaya başlamıştı. Sonra Saşenka, Sagan’ın itirafının tarihine baktı: 5 Temmuz yazıyordu, yani Saşenka’nın tutuklanmasından sonraydı. Sagan 1 Temmuz’a kadar Lubyanka’ya gelmemişti bile. Demek ki Saşenka başka bir sebeple tutuklanmıştı. Neydi bu sebep?

Katinka, kötü bir el yazısıyla yazılmış on beş sayfalık itirafa sabırsızca göz gezdirdi. Her sayfanın köşesinde Sagan’ın imzası ve rengi solmuş işaretler vardı. Ne garip, diye düşündü genç kız, insanların hayatı kalem darbelerine indirgenmiş. Bu solmuş mürekkep lekelere rinin ardındaki kişiyi hayal etmeye çalıştı ve titredi.

Sayfayı yeniden çevirince “*Benyamin Lazaroviç “Benya” Golden’in itirafından alıntı: Aleksandra Zeitlin-Palitsin’in dosyasına ek*” başlıklı bir sayfa buldu. Yazar Benya Golden. Katinka bu yazarı ve İspanya İç Savaşı hakkında yazdığı hikâyelerden oluşan kitabını biliyordu. Okumaya devam etti:

B. Golden: Mata Hari tipi casusların baştan çıkarıcı tekniklerini kullanan Saşenka (Sanık Aleksandra Zeitlin-Palitsin), önce beni dergi için yazı yazmaya davet etti; sonrasında cinsel yollarla baştan çıkarıp Metropol Hotel’in 403 numaralı odasında yani editörlük yaptığı *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisinin Moskovalı olmayan yazarların kullanımı için tahsis ettiği odada buluşmaya ikna etti. Yeni Sovyet kadını maskesini kullanan Zeitlin-Palitsin, Ohrana ajanı ve Troçkist olduğunu itiraf etti ve onu Fransız gizli servisiyle tanıştırmamı istedi. Ben Sovyet delegasyo-

nuyla Uluslararası Yazarlar Kongresi için Paris'e gittiğim 1935 yılından beri onlarla çalışıyordum. Merkez Komite üyesi olan dayısı Mendel Barmakid'i kendisiyle çalışmaya ikna etmişti; ben de diğer akrabası, ünlü yazar arkadaşım Gideon Zeitlin'i Yoldaş Stalin, Yoldaş Molotov, Yoldaş Kaganoviç ve Mareşal Voroşilov'un suikastında çalışması için ikna ettim. Saşenka'nın partisinde Yoldaş Stalin'in dokunacağı gramofona zehir sürülecekti. 1939 yılı 1 Mayıs'ında yapılan bu ilk girişim başarısızlıkla sonuçlandı çünkü ben gramofona zehir süremedim...

Görüldü: Müfettiş Rodos, Çok Önemli Dosyalar Birimi, Devlet Güvenliği Merkez Yönetimi

Katinka fena oldu. Benya Golden, o yetenekli, o ünlü yazar yan çizmiş ve Saşenka'ya ihanet etmişti demek. Kadının tutuklanmasına sebep olan Benya'nın verdiği ifadeydi. Nasıl yapabilmişti bunu? Saşenka'ya yönelttiği suçlamalar saçma sapandı.

Ancak bu itiraf da 6 Ağustos tarihliydi, Peter Sagan'm ifadesinden bile sonraydı. Katinka hızla sayfaları çevirdi. On beş dakikadan fazla süredir okuyordu. Kırmızı ve mavi renklerde üçgen, kare, yuvarlak pullardan oluşan bir kolajdan sonra altı ay sonrasına ait bir not buldu:

Askeri Temsil Ofisi, 19 Ocak 1940

Zeitlin-Palitsin-Barmakid terörist grubuna dair dosya tamamlanmıştır ve mahkemeye verilmelidir. Dosyayı Askeri Mahkeme'ye gönderiniz. 21 Ocak 1940

Katinka, 21 Ocak 1940'ta kendisi veya bir yakını yargılanacakmış gibi gerildiğini hissetti. Saşenka'nın gözleri endişeli bakıyordu. Maksi haklı çıkmıştı: Bu eski ve gizemli kâğıtlarda bir yakınlık hissi, dayanılmaz bir trajedi duygusu vardı. Davada ne olmuştu? Saşenka ölmüş müydü, yoksa yaşıyor muydu? Katinka büyük bir istekle sayfayı çevirdi. Başka bir şey yoktu.

"Beş dakika!" dedi parmaklarıyla masada ritim tutan Marmoset. Katinka adamın *Manchester United Fanzine* isimli bir futbol dergisi okuduğunu fark etti. Belli başlı olayları ve yeni isimleri not defterine yazdı: Ünlü yazar Benya Golden. Unutulmuş Parti üyesi Mendel Barmakid. Edebi şahsiyet Gideon Zeitlin.

Katinka hızla Palitsin dosyasına uzandı. Önce fotoğrafa baktı: Saşenka'nın kocası ve Satinov'un arkadaşı İvan Palitsin, profilden ve önden görünüyordu. İriyarı, atletik yapılı adamın gür saç-

ları beyazlamaya başlamıştı; belirgin elmacıkkemikleri Tatar olduğunu gösteriyordu. Kaba görümlü Rus emekçi tipine göre oldukça yakışıklı bir adam olan İvan Palitsin, Putilov Tesisleri'nde çalışmış gerçek bir işçiydi. Ancak fotoğrafta bir gözü mordu ve dudakları patlamıştı. Karşı koymuş galiba, diye düşündü Katinka. Üzerindeki NKVD üniforması yırtılmıştı. Adamın gözlerinin içine bakan genç kız, Saşenka'daki korku ve endişe yerine yorgunluk, kibir, hiddet gördü.

“Dört dakika” dedi Marmoset.

Katinka, Palitsin'in biyografisini okudu. 1917-1919 yılları arasında Petrograd ve Moskova'da Lenin'i bizzat korumuş önemli bir Çekist'ti. Terör döneminde amirlerinden daha üst görevlere atanan biri olarak, bu dönemde işlenen suçlarda rol oynamış olmalıydı... Katinka, Saşenka'nın tutuklanmasından kısa süre öncesine ait bir tutuklama emri gördü. Demek bu yüzden korkmuştan öte yorgun ve kızgın görünüyordu: Evet, ne olacağını biliyordu ve çok iyi bildiği o prosedürlerden sıkılmıştı. Peki, ne olmuştu ona? Genç kız dosyayı okudu, sonra tarihlere dikkat ederek bir kez daha okudu ve olay sırasını anlamaya çalıştı. Her şey oradaydı işte, ancak hiçbir şey söylediği anlama gelmiyordu aslında: Belgeler, “Ezop dili” denilen Sovyet hiyeroglifiyle yani Bolşevik şifreleriyle yazılmıştı. Katinka hızla okumaya devam etti: Palitsin, 7 Haziran'da itiraf etmeye başlamıştı ve Temmuz, Ağustos, Eylül ayları boyunca ifade vermişti. O da mahkemeye gönderilmişti.

“Süre bitti” dedi Marmoset.

“Lütfen, bir saniye!” Katinka birkaç sayfa atlayıp dosyanın sonuna baktı. Palitsin'e ne olduğunu öğrenmek zorundaydı. İmzalı bir itiraf buldu.

Mahkûm Palitsin: Japon ve Alman gizli servisleri için casusluk yaptığımı, Troçkistlere hizmet ettiğimi, Sovyetler Birliği'nin liderine suikast girişiminde bulunmak için hazırlık içerisinde olduğumu kabul ediyorum.

Ancak bu dosyanın da sonu yoktu, ayrıca Satinov'dan veya yakın geçmişteki herhangi birinden bahsedilmiyordu.

Katinka tarihleri not aldı ve ağlama isteğiyle iç geçirdi. Neden ağlayacaktı? Hiç tanımadığı bu iki insan için mi?

“Mahkûm edildiklerine dair bir bilgi yok” dedi yüksek sesle. “Ölmemiş olabilirler mi? Yaşıyor olabilirler mi?”

“Dosyada öldüklerine dair bir şey var mı?” diye sordu albay.

Genç kız başını iki yana salladı.

“O halde...” Adam ayağa kalkıp gerindi.

“Bu dosyalardan bir sürü belge alınmış Albay. Mahkûmiyete dair bilgi yok. Belki de Palitsinler gulag kamplarına gönderildi ve Stalin’in ölümünden sonra da genel af’a serbest bırakıldılar. Başka dosyalara bakmak için başvurmak istiyorum. Bu insanlara ne olduğunu öğrenmek istiyorum.”

“Burada oyun mu oynuyoruz kızım? Fa-la-la diye oluverecek değil ya her şey! Belki şansın yaver gider, belki gitmez. Bu isteğini amirim General Fursenko’ya bildiririm. Ben de bu çarkın bir dişlisiyim.”

Katinka birden hüznünlendi. Saşenka ve kocasının neden tutuklandığını hâlâ bulamamıştı. Yüzbaşı Sagan’ın ifadesi, onların tutuklanmasından sonraydı. Benya Golden’in Parti liderlerine suikast girişimi hikâyesi şöyle dursun, Saşenka’yla ilişkisi olduğuna dair söylediklerine bile inanmıyordu. Tüm bunların Satinov’la bağlantısı olup olmadığını da bilemiyordu.

Saşenka’nın dosyasını masanın öbür tarafındaki albaya uzatırken, dosyaya bakanların isminin yazıldığı kâğıdın arkasını gördü. Bu tarafta 1956 yılından kalma tarihler ve isimler vardı. O an Saşenka’nın kalbi duracak gibi oldu. Aradığı bağlantı işte oradaydı: *Herkül Satinov*.

Marmoset parmağını yalayarak çevirdiği her sayfayı tek tek kontrol etti.

Katinka bir iki dakikası daha olduğunu gördü. Hızla İvan Palitsin’in dosyasını açtı ve gözüne bir şey çarptı.

“Devlet Güvenliği” başlıklı kâğıtta 4 Mayıs 1939 tarihli el yazısıyla yazılmış bir emir vardı:

Soveşno sekretno. Çok Gizli.

Subay Zubenko, Özel Teknik Grubu, Devlet Güvenliği,

Moskova’da sadece *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisinde editörü Yoldaş Saşenka Zeitlin Palitsin’i içeren bir takip başlatın ve Metropol Hotel 403 numaraya dinleme sistemi kurun.

Sadece bana bilgi verilecektir, dosya kopyalanmayacaktır.

Katinka imzaya baktı. *İvan Palitsin, Devlet Güvenliği, Halk Komiserliği, Üçüncü Sınıf.*

Saşenka’nın kocası.

Sonra Katinka Moskova caddelerinde yürüdü, Bolşoy’u geçip

Kremlin'e doğru ilerledi. Not defterini elinde sımsıkı tutarak yürürken sokak satıcıları ona korsan CD'ler, tarihi broşürler, Amerikan pornosu, İtalyan dergileri, hatta Büyük Petro'nun *Gör-gü Kuralları* kitabını uzatıyorlardı. Ancak genç kız onlara bakmı-yordu. Bir adama çarptı, adam ona bağırdı. Sonra kaldırıma park edilmiş bir Lada'yı görmedi. Dosyada bulduklarını anlamaya çalışı-yordu. Tepeye tırmanıp Moskva Oteli'ni geçti ve Kızıl Meydan'ı durmadan turladı.

Belki de Benya Golden'in itirafı doğrudu. Saşenka ünlü yazar-la Metropol Hotel'in 403 numaralı odasında bir ilişki yaşamış olabilir miydi gerçekten? Ama gizli polislerin takip, rahatsız etme, tutuklama gibi tüm silahlarına sahip bir Çekist'in eşini baş-tan çıkarmak çok tehlikeli bir şeydi. Vanya bir şekilde bu ilişkiyi öğrenmiş ve fırtınayı bizzat o başlatmıştı: Resmi makamlardan onay almadan bireysel bir takip istemişti. *Sadece bana bilgi veri-lecektir, dosya kopyalanmayacaktır. Palitsin.*

Kıskançlık, diye düşündü Katinka. Tüm bunlar bir adamın boy-nuzlanma korkusu yaşaması yüzünden mi oldu? Hepsi kıskançlık yüzünden mi öldü?

10

"Yani Palitsin karısının o ünlü yazarla yatakta yaşadıklarını kayıt mı etmiş?" dedi Maksi. İngiliz Konsolosluk'u'nun yanındaki gece kulübünün dışında duran motosikletinde deri giysileri içinde oturuyordu. "Karısının 'ah oh'larını rapor alıyor..."

"... Palitsin deliye dönmüştü" diye devam etti Katinka, "ve Benya Golden'in tutuklanmasını istedi."

"Hayır hayır" dedi Maksi. "Benya Golden ünlü bir yazar ve Saşenka da 'Partinin Vicdanı' olarak bilinen Mendel Barmakid'in ünlü yeğeni. Hem tüm bunlar sadece yasak bir ilişkiden dolayı olduysa Palitsin neden tutuklandı?"

"Benya tutuklanınca sevgilisi Saşenka'yı ele vermiş, o da kocasını ele vermiş olabilir mi?"

"Hayır, Katinka, önemli bir noktayı atlıyorsun. Stalin'in onayı olmadan tutuklanamazlardı." Maksi bir sigara yaktı. "Ayrıca tarihler uyuşmuyor. Arşivlerin yalan ve yanıltıcı bilgilerle dolu olduğunu unutma. Onları hiyeroglif gibi okumalıyız."

Katinka iç geçirdi. Hava soğuyordu ve üzerinde mini etek vardı. "Şimdi ne yapayım ben?"

"Hemen üzülme. Gerçekten iyi iş çıkardın, ~~düşündüğünden~~ daha iyiydin." Maksi, Kızıl Ordu saatine baktı. "Bekle. Saat daha dokuz, neden mareşali aramıyorsun? Diğer KGB dosyalarına, sana göstermedikleri belgelere erişebilmek için onun yardımına ihtiyacın var. Hem şimdi daha çok şey bildiğine göre, daha çok soru sorabilirsin. Palitsin ailesinin, izini sürmemiz gereken aile olduğunu teyit etmeli mareşal."

İş konuşması bitince Maksi Katinka'ya sigara ikram etti ve sonra genç kızın sigarasını yaktı. Ateşi rüzgâra karşı yakmak için elleriyle kapatırken tenleri birbirine değdi. Maksi'nin gözleri kısıldı, Katinka adamın kendisine baktığının farkındaydı.

"Söylesene, sen o aristokratın parasını harcıyor musun? Giysi mi alıyorsun? Makyaj malzemesi mi? Hiç harcamıyorsun, değil mi?" Güldü. "Bir tarihçi için fazla şekersin Katinka." Kıza doğru uzanıp saçını yüzünden çekti.

Soğuk bir ifadeyle "Dur bakalım" diyen genç kız, adamın yanından öpmesine izin verdi. Maksi'nin sakalları tenini yaktı.

Havaya fırlattığı sigarası Moskova Nehri'nin rıhtımına düşen Maksi, kaskını taktı, motoru çalıştırdı ve Taş Köprü'ye doğru hızla gitti.

Onun gidişini izleyen Katinka, adamın öptüğü yere dokundu ve alaylı bir ifadeyle "Bir tarihçi için fazla şekersin" dedi kendi kendine. Ne saçma söz, diye düşündü. Öğretmenim olabilirsin ama biraz kasıntı bir tipsin. Beni kimin öpeceğine ve kimin öpmeyeceğine ben karar veririm.

Sonra düşünceli bir halde Kremlin'in sekiz kırl yıldızını izledi. Telefon kulübesine yürüyüp bir numara çevirdi.

"Dinliyorum" dedi Gürcü aksanıyla konuşan yaşlı bir adam.

"Bu sefer dans etmeyeceğim" diyen Herkül Satinov hüzünle gülümsedi. Granovski'deki dairesinde, aile fotoğraflarıyla çevrili bir sandalyede oturuyordu. Tam arkasında madalyalarıyla süslü kendi portresi vardı. "Hastalığım ilerliyor."

"Sigara içmek yok baba! Güzel bir kıza hava atmak istedi" dedi çay getiren Marika. "Sonra yatmak zorunda kaldı, biliyorsunuz ya." Sanki bu Katinka'nın hatasıymış gibi sinirliydi. "Gelmemeliy-diniz. Çok geç oldu. Gitseniz iyi olur." Mariko tepsiyi sertçe masaya koyup misafire sinirle baktı ve odadan çıktı.

"Tamam, Mariko..." Mariko kapıyı çarparak kapadı, ancak gıcırtilar uzakta olmadığını gösteriyordu. "Evet" dedi Satinov, "çok yaşıyım." Katinka geçen geldiğinde oturduğu koltuğa otu-

rup bacak bacak üstüne atınca yaşlı adam ona beğeniyle baktı. "Gece kulüplerine dans etmeye gitmiş gibi gözüküyorsun. Tabii, neden olmasın? Senin gibi genç ve taze bir çiçek neden gençliğini tozlu arşivlerle ve eski gizemlerle harcasın?" Sigarasını çıkardı, yaktı ve gözlerini kapadı.

"En iyi olduğum konu budur Mareşal."

"Devamlı araştırmalarını düşünürsen tabii ki en iyi olduğun konu bu olur" dedi. "Yoksa benden hoşlanmaya mı başladın?" Kızın gözlerinin içine baktı. "Peki kızım, ne buldun?"

Katinka derin bir nefes aldı. "1956 yılında Lubyanka'ya girmiş, Saşenka ve Vanya Palitsin'in dosyalarına bakmışsınız. Onlar Devrim öncesi yıllardan beri arkadaşlarınızdı sizin. Geçmişe dair bir halkaydı, bulmamı istediğiniz şeydi."

"Bu konuyla öncesinden daha ilgili gözüküyorsun" dedi mareşal.

"Öyleyim, bu insanlar her nasılsa çok gerçek geliyor bana."

"Ah. Yakaterina tarihçisi bizim zamanlarımızla ilgileniyor demek. Mutlu çiçeklerin ve acı küllerin kokusunu almaya başladın mı? O zaman gerçek bir tarihçi oldun demektir."

"Teşekkürler Mareşal."

"Bir daha anlat bana" dedi öne doğru eğilen adam. "Adın Vinski. Neden aldın bu işi?"

"Akademisyen Belyakov beni tavsiye etmişti. Ben onun en iyi öğrencisiydim."

"Tabii ki" dedi Satinov, gözleri kapalı bir halde sigarasını içine çekerek. "Akıllı bir kız, özel bir insan olduğunu görüyorum. Akademisyen Belyakov onlarca yıl ders verdikten sonra yüzlerce öğrencisi arasından seni seçmekle doğru bir karar vermiş... Bunu düşün."

"Sanırım bana yardım etmek istedi." Katinka sinirlenmişti. Hayatı boyunca bir sürü insana emir vermiş, hükmetmiş mareşalin kendisiyle oyun oynadığının farkındaydı. Satinov gözlerinin önünde sinsi bir sürünge gibi davranıyordu ve genç kız adamın damarlarındaki soğuk kanı hisseder gibi oldu.

"Mareşal, lütfen soruma cevap verin. Bulmam gereken insanlar Saşenka ve İvan Palitsin, öyle değil mi? Onlara ne oldu?"

Satinov başını iki yana salladı ve Katinka adamın yanağında bir seğirme olduğunu gördü.

"Davalarına veya aldıkları cezaya dair hiçbir kayıt yok. Ölmemiş olabilirler mi?"

"Pek mümkün görünmüyor, ama olabilir. Geçen bir yıl kadın 1938 yılında tutuklanmış kocasını buldu. Adam Norilsk'te yaşıyordu." Acı acı gülümsedi. "Çok kişinin aradığı ve kimsenin bula-

madığı felsefe taşının peşindesin.”

Katinka iç geçirdi ve yeniden konuşmaya başladı. “Yardımaınıza gerçekten ihtiyacım var. Dosyaları görmem gerek, KGB’nin hâlâ sakladığı dosyaları...”

Mareşal sigaradan bir nefes daha aldı, çok yavaş davranıyordu. “Peki” dedi. “Parti’den birkaç arkadaşımı arayacağım, onlar da benim gibi yaşlı. Kır evlerinde balık tutarak, satranç oynayarak, yeni zenginlere küfrederek ölümü bekliyorlar. Ama elimden geleni yapacağım.”

“Teşekkürler.” Katinka sandalyesinde doğruldu. “Dosyalarda Palitsinlerin iki çocuğu olduğu söyleniyor. Volya ve Karlmarx. Onlara ne oldu?”

“Hiçbir fikrim yok. O zamanlarda yaşayan çoğu çocuk gibi onlar da kayıplara karıştılar galiba.”

“Ama nasıl?”

Sandalyesinde yer değiştiren adam soğuk bir ifadeyle “Bunu bulmak senin işin” dedi. “Nereden geldim demiştin? Kuzey Kafkasya, öyle değil mi?”

Katinka heyecanlandı. Adam konuyu değiştirmeye çalışıyordu, genç kız doğru yolda olduğunu anladı. “Size bir şey sorabilir miyim, Palitsinleri tanıyordunuz. Nasıl insanlardı?”

Adam iç geçirdi. “Bu davaya kendilerini adanmış Bolşeviklerdi.”

Dosyada fotoğrafını gördüğüm kadın, o kadar güzel ve sıradıydı ki...”

“Onu bir kez gören bir daha unutamazdı” dedi sessizce.

“Ama gözleri o kadar hüznünlüydü ki” dedi Katinka.

Satinov’un yüzü sertleşti, İranlılarınkine benzeyen burnu ve elmacıkkemikleri belirginleşti. Gözleri kapanır gibi oldu. “Yalnız değildi. Onunki gibi milyonlarca fotoğraf var. Onun gibi bastırılmış milyonlarca insan var.”

Katinka, Satinov’un kapılarını kapattığını hissedince üstüne gitmeye karar verdi.

“Mareşal, yorgun olduğunuzu biliyorum ve şimdi gideceğim... Ancak Roza Getman onların çocuklarından biri mi?”

“Yeter, kızım” diyen Mariko odaya girdi; üzerinde siyah bir şal vardı. Katinka ile Satinov’un arasında duran kadın “Buraya hiç gelmemen gerekiyordu aslında. Nasıl sorular soruyorsun sen öyle? Babam yorgun. Gitmen gerekiyor” dedi.

Satinov sandalyesinde doğruldu, hafifçe inliyordu.

“Yine konuşuruz” dedi yavaşça. “Umarım.”

“Özür dilerim, çok soru sordum. Çok kaldım...”

Adam gülümsemedi ancak uzağa bakarak elini uzattı.

“Yorgunum ben şimdi.” Elinde küçük bir kâğıt vardı. “Görüşmen gereken biri. Beklemeden hemen git. Geç kalmış bile olabilirsin. Benden de selam söyle.”

11

İki gün sonra, Katinka Moskva Otelindeki küçük ve havasız odasındaki yeşil plastik telefonun sesiyle uyandı. Yatağı, komodini, abajuru ve masası birbirine bağlıydı ve ahşap bir parça oluştuyordu. Yatak örtüsü, halı ve perdeler sarıydı. Katinka rüyasında Saşenka'yı görüyordu: Fotoğraftaki kadın onunla konuşuyordu.

“Sakın vazgeçme! Satinov’a diren...” Satinov neden bu kadar inatçıydı? Onunla bir daha görüşmeyi kabul eder miydi? Katinka telefonu açtığı anda hâlâ tam uyanamamıştı.

“Merhaba” dedi. Telefonun diğer ucunda ailesinin veya yeni haberleri almak için devamlı arayan Roza Getman’ın olmasını bekliyordu. Roza konuşmasın “Merhaba, Katinka, tozların arasında altın bulabildin mi?” diye başladılar.

“Ben Albay Lentin.” Katinka şaşırmıştı: KGB arşivlerinden Marmoset’i arayan. “Başka dosya görmek ister misin?”

“Evet” dedi genç kız heyecanla. “Çok iyi olur.”

“Çok iyi? Ne güzel. Pek heveslisin. Saat ikide Ata Havuzları’nın oradaki Piano Kafe-Bar’da görüşelim.”

Katinka çizmelerini ve payetli mini kot eteğini giydi. Hayatında ilk kez para kazanıyordu, ama kazandığını kendi parası gibi görmüyordu. Odasını, yemeklerini ve ulaşımını ödüyor; başka bir şey almıyordu. Bunu sadece Roza için yapıyordu, Roza’nın da kendisinininki gibi bir ailesi olsun diye...

Asansöre binip ıslak sıçan tüyü kokan mermer lobiye indi ve başka bir hole geçip merdivenleri çıktı, sonra koridoru yürüyüp sağa döndü ve kırmızı perdeyi kaldırıp üç masanın bulunduğu küçük bir mutfığa girdi. Yaşlı bir kadının yemek pişirdiği mutfakta onu yağ kokusu ve pişen yumurta sesi karşıladı. Genç bir İngiliz gazeteci ve yaşlı bir Ermeni adam her zamanki masalarında oturuyor, kahvelerini yudumluyorlardı.

“Günaydın hanımefendi” dedi mavi önlüklü kadın. Rusçası çok kötüydü. Kahverengi yüzünde derin kırışıklıklar vardı. “İspanyol omleti alır mısınız?”

“Her zamankinden” dedi Katinka. Aşçı, İspanyol İç Savaşı’ndan

beri bu küçük mutfakta yemek pişirdiğini iddia eden yaşlı bir İspanyol'du.

"Moskova'nın en iyi aşçısı" diye mırıldanan Ermeni adam, kadına öpücük gönderdi.

Bir saat sonra Katinka Gorki Caddesi'ne, yeni ismiyle Tverska-ya'ya yürüdü. Sonra Ata Havuzları'na giden bir yola saptı. Katinka, ağaçlarla çevrili iki gölün bulunduğu bu meydanda Bulgakov'un yaşadığını ve *Usta ve Margarita*'yı burada yazdığını biliyordu. Dondurma aldığı kafenin dışarıdaki masalarından birine oturdu ve çiftleri, gezinen çocukları, onu izleyen yaşlıları izledi. Marmoset neden Lubyanka'da değil de burada buluşmak istemişti? Evrakları buraya getiriyor olabilir miydi? Hayır, olamazdı. O halde sebep neydi? Katinka, bu insanlara güvenmiyordu.

Saat ikide meydandan çıkıp caddenin sonuna yürüdü. İşte orada siyah-beyaz Piano Kafe-Bar tabelasını gördü. İçeri girdi. Rod Stewart "Do You Think I'm Sexy" şarkısını söylüyordu. Bu küçük barda tezgâhın arkasında üç kadeh votka doldururken bir yandan da sigara içen hortlak gibi zayıf yaşlı bir adam ile krom bir masaya oturmuş iki adam dışında kimse yoktu. Bu iki adamdan biri Marmoset yani Albay Lentin'di, yeşil renkli blazer bir ceket giyen adam tenis desenli bir Wimbledon kravatı takmıştı. Ayağa kalktı ve elini uzattı.

"Oturun lütfen kızım." Katinka'ya sandalyelerden birini işaret etti. "Sizi arkadaşım Oleg Sergeyeviç Trofimski'yle tanıştırayım."

"Çok memnun oldum Katinka, çok memnun oldum. Lütfen otur!" Trofimski'nin kafası büyük ve şekilsizdi; Ortaçağ toplantılarından buraya atılmış gibiydi ve gür sakalı ona yaşlanan bir sihirbaz havası veriyordu. Barmen votkaları getirip masaya sertçe koydu.

"Hayır, hayır" dedi Sihirbaz kabaca. "Dima, en eski Scotch viskisini getir bize. Bu hanımefendi basit Rus votkası içemeyecek kadar kültürlü."

Barmen omuz silkti ve tezgâha döndü.

"Dima emekli bir yoldaştır" dedi Sihirbaz Katinka'ya, "bu yüzden hep buraya geliriz. O benim damak tadıma alışıktır, öyle değil mi Dima?"

Barmen gözlerini devirdi ve kehribar sarısı içeceği getirdi.

Sihirbaz, Katinka'ya döndü. "Şimdi, dikkatlice iç. Bu içki elli yaşındadır ve İskoç adacıklarında meşeden fiçılarda yaşlanmıştır. İsmi mi? Laphroaig. Tadına baksana, gördün mü? Kömür tadı alabiliyor musun, orada toprak böyledir. Londra Elçiliği'nde gizli görevdeyken, tüm İskoçya'yı dolaştım. İngiliz kraliyet ailesi bu vis-

kiyi yalnızca İskoçya bölgesinde avlanırken içer. Hadi, içsene!”

Katinka çok küçük bir yudum aldı.

“Tarihçisin, değil mi?” diye sordu sakalını sıvazlayan Sihirbaz.

“Evet, uzmanlık alanım on sekizinci yüzyıl.”

“Ben de tarih okudum ve Kadife Kitap’ı çok iyi bilirim: Romanovlar, Saxe-Coburglar ve hatta diğer soyları bile...” dedi. “Bu benim için bir hobi gibi. Şimdi sana medeniyet hakkında bir şey öğrettiğime göre, asıl konuya gelebiliriz. Sen çok farklı bir şey araştırıyorsun, öyle değil mi? Birey Kültü dönemi?”

“Evet, o dönemdeki bir aileyi araştırıyorum” dedi Katinka dik-katle.

“Biliyorum, biliyorum, Albay Lentin söyledi bana. Sana gösterilen belgeler yeterli gelmedi mi?”

“Başka belgeler de görmeyi isterim” dedi genç kız.

“Peki, görebilirsin, mümkün bu. Yeni belgeler göreceksin.”

“Teşekkürler” diyen Katinka şaşırmuştu. “Ne zaman?”

Sihirbaz parmağını genç kıza doğru salladı. “Yeniçağ’a ayak uyduruyoruz, öyle değil mi Albay Lentin? Bu yenilikleri kucaklıyoruz! Ancak hâlâ vatanseveriz. Amerikanlaşmak istemiyoruz. Yanlış anlaşılma olmasın kızım, bizler bu ülkenin bilinciyiz. Yeniden güçleneceğiz!”

“Peki ya belgeler? Onları ne zaman görebilirim?”

“Gençsin, acelecisin. Yarın olsun ister misin?”

“Evet, lütfen” diyen genç kız istekli olduğu kadar gergindi de.

“Yarın yapabilir miyiz Albay?” diye sordu Sihirbaz.

“Belki üç gün içinde” diyen Marmoset’in yardımcı pozisyonunda olduğu belliydi.

“O halde üç gün diyelim” dedi Sihirbaz. “Çok pahalı da olmayacak.”

“Pahalı mı?” diye sordu Katinka. “Ama...”

“Ahhh, şuna da bakın!” diye bağırdı Sihirbaz. “Şu güzel yüzün nasıl da endişelendiğine bakın! Ha ha. Yani Moskova’dasın ve koca şehirde küçük bir kedi yavrusu gibisin. Evet, her şeyin bir fiyatı vardır. Albay ve ben Yeniçağ’ı kucaklıyoruz! Biraz daha viski getir Dima. Yeniçağ’a içelim!”

Ertesi gün öğlen saatlerinde, Katinka Kızıl Meydan’daki GUM mağazasının geniş koridorlarında yürüdü. Çizmeler ve etekler

giymiş, uzun bacaklı bronz kızların İtalyan tarzı takım elbiseler giymiş adamlarla oturduğu Bosko Restoran'da biriyle buluşacaktı. Havada kahve ve parfüm kokusu vardı. Burası o kadar şık bir yerdi ki Katinka Venedik'te veya New York'taymış gibi hissetti, ancak aslında Londra'dan başka bir yer görmemişti.

Ne güzel yer, diye düşünürken başgarsonu fark etmedi. Bu İtalyanlaşmış Tatar profilden güvercine benziyordu, Katinka pullu eteği ve beyaz çizmeleriyle salınarak yanından geçti. "Ah" dedi, "bu ne güzellik!"

Parlayan taşlarıyla devasa Kızıl Meydan'ı görünce büyük zevk alacağı bir şey görmüş taşralı kız edasıyla iç geçirdi. Buradan bakınca Aziz Vasil'in renkli külahları Rus değil de Tatar tarzı gibi gözüküyordu. İşte orada, Kremlin duvarlarının dibinde, Slav kültürüne ait olmayan kızlımsı bir Mısır mozolesinin içinde Lenin'in mumyası yatıyordu. Biraz ilerisinde, Kremlin'in duvarına gömülmüş gibi duran bir Stalin büstü vardı. Yeşil renkli büst mozoledeki yerinden çıkarılmış, başka bir yere götürülmüştü. Ortodoks kiliseleri, yeşil ve kırmızı çarlık sarayları, hatta kızıl renkli yıldızlarıyla Kremlin'in Rusluğu Katinka'nın Slav gururuyla dolmasına neden oldu.

Bir zamanlar Lenin ve Stalin'in çalıştığı Bakanlar Kurulu binasını görebiliyordu. Şimdi orada Başkan Yeltsin'in ofisi vardı. Katinka, Saşenka'nın, Sovyet gücünün ilk yıllarında Lenin'i ve Stalin'i bizzat tanıdığını düşündü, sonra tedirgin oldu: Sadece bir fotoğraf ve dosya aracılığıyla tanıdığı bir kadından bahsediyordu.

"Yardımcı olabilir miyim Matmazel?" dedi Tatar garson. "Manzaralı bir masa mı isterdiniz?"

"Hanımefendi benimle" dedi bir ses. Kareli ceket, mavi çizgili gömleği, pilili siyah pantolonu ve mokasen ayakkabıları içindeki Pasha Getman, Katinka'nın yanında bitiverdi. Kabaca hareket ediyordu ve pahalı görünen giysilerinden hiçbirini üzerine oturmamış gibiydi. Pantolonu fazla boldu, gömleğinin düğmeleri yanlış iliklenmişti, ancak adamda Odessa kibriyle karışık o büyük şehir güveni vardı yine de.

Katinka, Marmoset ve Sihirbaz'la görüşmesinden sonra Roza'yla konuşmuştu ve kadın ondan Pasha'yla görüşmesini istemişti. Pasha da hemen görüşmeyi kabul etmişti. Katinka adamın kendisini kucaklayacağından emin olamadı. Birbirlerine doğru yaklaştılar, ancak Pasha son anda geri çekilip elini uzattı. Kızaran Katinka'yı başgarson kurtardı.

"Hoş geldiniz Bay Getman! Köşedeki her zamanki masanız mı olsun, efendim? Bayım, hanımefendi, lütfen beni izleyin!"

Getman'ın kel kafalı, dövmeli üç koruması yan masada oturuyordu. Katinka Pasha'nın arkasından yürürken adamın patiyeye benzeyen ellerine baktı ve topları havada çevirerek hokkabazlık yapmaya çalışan bir ayıya benzediğini düşündü.

Oturduklarında Pasha "Fazla zamanım yok" dedi.

"Burada olduğunuzu bilmiyordum, sizi Londra'da sanıyordum."

"Su alır mısın?" Pasha uzandığı suyu döktü. Garsonlar temizlemek için koşuştular, ancak onun umurunda değildi. "Yeniden evime geldim. Yakında seçim olacak. Başkanın yardımımıza ihtiyacı var, komünistleri saf dışı etmemiz gerekiyor. Annem de Londra'dan geliyor. Bunun, kim olduğunu bulmaya çalışan annemin son şansı olduğunun farkındasındır. Bilmemenin nasıl bir şey olduğunu düşün Katinka! Anne babamı o kadar iyi tanırım ki... Annemin içinde yakıcı bir kayıp duygusu oldu hep. Sen anne babamı biliyor musun?"

"Tabii ki."

"Mutlu bir çocukluk mu geçirdin?"

Katinka başını evet anlamında salladı, bunu düşünmenin bile verdiği mutluluğu gizleyememişti. "Babam doktor. Beni gerçekten çok seviyorlar, büyükannem ve büyükbabamla onların eski evinde yaşıyoruz."

"Sen ve ben çok şanslıyız. Şimdi, anneciğimle konuştuğumu biliyorum." Katinka otuzlu yaşlarını süren bu milyarderin hâlâ "anneciğim" demesine çok şaşırmuştu. "Ancak neler bulduğunu ben de duymak isterim."

Katinka olanları anlatırken Pasha'nın telefonu devamlı çalışıyordu. Çağrılardan birine korumalar cevap verdi ve ona bir mesaj ilettiler, deri bir mini etek ile Chanel çizmeler giymiş kızıl saçlı bir kız Pasha'yı selamladı, bir sürü işadamı onunla el sıkışmaya geldi; ancak Katinka yaşadıklarını anlatmayı başardı. Genç kız konuşurken, Pasha öne doğru gelip keskin bakışlı koyu renk gözlerini onunkilere dikerek dinledi.

"O halde Satinov bir şey biliyor, ancak çok yaşlı ve gizemli. Gizliliğin bir fetiş haline geldiği o nesil için çok normal bir şey. İyi iş çıkarıyorsun."

Katinka mutlu olduğunu hissetti. "Ancak dosyalar eksikti ve kayıp belgeler hakkında konuşmak üzere KGB'den birileriyle buluştum, bunu söylemeye utanıyorum, tabii ki onlara bunun mümkün olmadığını söyledim çünkü istedikleri..."

"Ne istediler?"

"Para! İğrenç bir şey bu!"

"Ne kadar?" diye sordu Pasha.

“Bunun ne kadar saçma olduğunu söyledim onlara.”

“Bak” dedi Pasha, “şey görünmek istemiyorum... Senden daha büyük olduğum için... Londra’da çok sinirlendiğim için üzgünüm. Annem de beni payladı zaten. Ancak sen de çok safsm. Ben bir sürü açgözlü kızla tanıştım. Senin öyle biri olmadığını görüyorum. Annem bu işi para için yapmadığını, bize gerçekten yardım etmek istediğini söylüyor. O yüzden bu konuda gece gündüz çalışacağını umuyorum. Ne kadar istiyorlar?”

“Onlara para vermemeliyiz” diye karşı çıktı Katinka. “Parti organlarına para verilemez! İyi insanlar değil onlar.”

“Ne kadar istediklerini söyle bana.”

“Dediler ki... çok fazla, suçtur bu, mafya bu adamlar...” diyen Katinka iç geçirdi. “On beş bin dolar. Günah! Rusya’ya neler oluyor böyle?”

Patilerini açıp kapatan Pasha omuz silkti. “Bu benim anneme hediyem. Gerçek pahalı bir şeydir ancak aileye paha biçilemez. Bunu anlarsan, her şeyi anlamış olursun. Bu parayı vereceğim.”

“Hayır.”

“Bana ne yapacağımı söyleme!” diye gürleyen adam masa örtüsünü tutup buruşturdu, fincanların yere düşmesine neden olacaktı neredeyse. “Para benim param ve bilgiye ihtiyacımız var.”

“Peki” dedi Katinka sonunda. “Bir şey daha var: Satinov bana bunu verdi ve bu insanla hemen görüşmem gerektiğini söyledi.” Kâğıdı Pasha’ya uzattı.

“Bu Tiflis numarası. Gürcistan’a ait.”

“Evet.”

“E ne bekliyorsun? Hemen gitmelisin Katinka.”

“Şimdi mi?”

“Tabii, otelden pasaportunu ve valizini al. Geri gelince, parayı veririm ve KGB düzenbazlarıyla buluşursun.” Telefonunu çıkarıp bir numara çevirdi. “Benim. Bugün Tiflis uçağında yer ayırt. Dörtte mi? Tamam. Ekaterina Vinski. Metechi Palace Otel’de de yer ayırt. Hoşça kal.” Yan masaya seslendi. “Hey, Kaplan!” Korumalardan biri dönüp baktı. “Katinka’yı otele, oradan da Şeremet’yevo’ya götür. Hemen şimdi.”

Katinka; taksi şoförleriyle, silahlı adamlarla, tüccarlarla, askerler ve eşkıyalarla dolu bir pazara benzeyen havaalanına vardığın-

da Tiflis'e karanlık çökmüştü. Bir şoför elinde Vinski yazılı bir pankartla ve eski bir Volga'yla onu bekliyordu. Onlar şehir merkezine doğru ilerlerken, iç savaşın ortasında kalmış bu küçük yerde duyulan silah sesleri yarısı ışıklı, yarısı karanlığa gömülmüş şehrin üzerinde yankılanıyordu. Gökyüzüne uzanan yeşil metal balkonların sıralandığı büyük bir koridor ile cam asansörlerin bulunduğu çirkin ve modern bir yapı olan Metechi Palace Otel, parlak tabanca kılıfları ve Kalaşnikoflar taşıyan Gürcü silah satıcılarının akınına uğramıştı.

Eşyasını otele bırakan Katinka, bir taksi buldu ve özel ordulardan herhangi birine ait farklı renklerde üniformalar giymiş askerlerin bulunduğu kontrol noktalarından geçerek şehre indi. Polis sefil bir haldeydi, kendi şehrinde kaybolmuş gibiydi. Binalar çürüyordu, caddelerde Doğu kokusu vardı.

Katinka Gürcistan'a hiç gelmemişti. Ailesi tatilleri Karadeniz'deki Soçi'de geçirirdi. Burasıyla ilgili çok şey duymuştu tabii ki: Meyve sepeti, şarap fıçısı, zengin ve bekâr erkeklerin başkenti, taçtaki mücevherler... Sultanlar gibi yaşayan yozlaşmış komünist liderler, tartışma seven entelektüeller ve yasak âşıklar; üzüm ve sebze hasadı, meşhur yeşil şişelerdeki sülfürlü Borjomi suyu, kırmızı şaraplarıyla ünlü bu toprakları Sovyet gücünün keyif yuvası gibi görmüşlerdi. Ancak Gürcistan'ın karanlık bir yüzü de vardı. Stalin, Beria ve adı söylenemeyecek kadar zor, hatta gülünç olan (Sergo Ordzhonikidze, Abel Yenukidze gibi) birkaç ünlü komünist bu topraklardan çıkmıştı. Mareşal Herkül Satinov da Gürcü'ydü.

Taksi onu Özgürlük Meydanı'na götürdü. (Bu meydanın adı Çarlık döneminde Yerevan Meydanı'ydı; sonra sırasıyla Beria Meydanı ve Lenin Meydanı oldu.) Tiyatrolar ve sarayların bulunduğu geniş ve güzel Rustaveli Caddesi'ne (Çarlık döneminde Golovinski) girdiler. Şoför, genç kızın gitmek istediği evin adresini bilmiyordu, bu yüzden bağırarak başkalarına sordu. Çılgınca korna çalan trafiği umursamayarak arabayı ters yöne soktu ve Katinka'ya bir zamanlar Rusya'nın güneyinin en büyük oteli olan Tiflis Otel'in yangından kalan enkazını gösterdi. Sonunda Gürcü ve Ortodoks tarzında yapılmış yuvarlak kulesi bulunan bir kilisenin arkasındaki arnavutkaldırımı dik bir tepede durdu ve karanlığa işaret etti.

"Orada!"

Katinka şoföre dolar verdi, sonra da karanlık caddeden aşağı dikkatle yürümeye başladı. Yüksek duvarlar arkasındaki evler asmalarla kaplıydı, bu evlerin bahçelerine kahkahalar ile ışıkla-

rın kaynaştığı balkonlardan çiçekler sarkıyordu. Gürcülerin hiç dökülmeyen gür saçlarına sahip sakallı ve yaşlı bir adam fenerini ona doğru tuttu.

“Nereye gidiyorsunuz? Kayıp mı oldunuz?”

Katinka adamın silahı olduğunu gördü ancak korkmadı. “Kafe Kütüphane?” diye sordu.

“Benimle gelin!” Rusçası çok kötü olan adam genç kızı kolundan tuttu ve asmalar arasında neredeyse tamamen gizlenmiş bir eve gelene kadar caddeden aşağı indirdi. Çift kanatlı ahşap kapıdan girip mumla aydınlanmış mermer bir hole girdiler, burası Gürcü ziyafeti gibi kokuyordu. Sağ tarafta büyük ve eski bir kapı vardı, tüfeğini omzunda tutan adam Gürcüce bir şeyler söyleyip arkasına döndü. “Gelin! Kafe Kütüphane burası!”

Şaşkınlıktan nefesi kesilen Katinka, kanatlarla süslenmiş mumların aydınlatığı kafeye girdi. Buranın çok lezzetli koktuğunu düşündü: *Tkemali* yani kiraz eriği, zencefil, elma ve badem. Eski bir kütüphane olan kafenin masaları arasında ve barın arkasında hâlâ kitaplıklar vardı. Haritalar, Çarlık döneminden kalma bayraklar, Gürcü askerleri ve Bolşevik işçilerin resimleri, belli belirsiz çizimler, tablolar, ikonlar, eski Gürcü üniformasının parçaları, kılıçlar, hançerler, Mozart ile Kraliçe Tamara ve Stalin’in heykelleri duvarları kaplıyordu. Bazı kitaplıklar çürümüş ve çökmüştü, paha biçilemez antika kitaplar yere saçılmıştı. Sararmış kitaplar yerde açık duruyordu.

Küçük masalarda loş ışıktaki bir şeyler okuyan bereli bir ihtiyar; sarı Timberland’ler giymiş ve cüzdanlarını bol şortlarına taktıkları kemere iştirmiş (Batı’nın zenginlerini ortamdaki haydutlara takdim ediyorlardı sanki) Gürcü şarabı içen Amerikalı gezginler; politikacılar hakkında yüksek sesle tartışan Gürcü iki adam vardı.

“Şevardnadze haindir, casustur, KGB’dir!” diye bağırıyor bir tanesi.

“Zviad delidir, casustur, KGB’dir!” dedi öteki.

“Masaya mı geçeceksiniz? Şarap mı alırsınız? Akşam yemeği mi?” diye sordu uzun ince bir Gürcü. Adam kafasına mavi bir bere takmıştı ve çoka giymişti, ön tarafı mermi cepleriyle dolu paltonun kemerinde süslü bir hançer vardı. Eğilerek selam veren adam “Kaybolmuş gibisiniz” dedi.

“Audrey Zeitlin’i tanıyor musunuz? Onu görmek istiyorum.”

“Yaşlı İngiliz hanımefendi mi? O bizim için çok önemlidir, bir azizedir âdeta! Ona her gün yemek götürüyoruz. Uzun süre bura-

da çalıştı, bize ve çocuklarımıza İngilizce öğretti! Yukarıda kendisi, buyurun!”

Katinka adamın arkasından birinci kata çıktı, asmanın duvarından içeri girdiği ve pencereden giren bir başka dalla birleştiği koridordan geçti. Gürcü, koridorun sonundaki odanın kapısını tıklattı.

“Anuko!” diye bağırdı.

Gürcülerin sözcükleri nasıl da komik bir şekilde kısalttığını düşündü genç kız.

“Ziyaretçin var Anuko!”

Cevap gelmedi.

Kapıyı açan adam çekinerek karanlığın içine baktı.

14

“Geleceğinizi düşündüm hep” dedi Lala yaşlıların o kısık sesiyle.

Geceliğinin üzerine sabahlık giymiş kadının beyaz saçları uzundu. Çok küçüktü, neredeyse transparan hale gelmiş beyaz teninin bir arada tuttuğu bir kemik yığımına dönüşmüştü. Ancak parlak gözleri olduğundan daha da büyük gözüküyor ve Katinka’yı yüzüne ışık tutulmuş gibi şaşkına çeviriyordu. O cesur ve coşkulu bakışlar insanın ruhuna hükmediyordu. “Elli yıldır bekliyorum. Neden bu kadar geç kaldınız?”

“Merhaba” dedi Katinka çekinerek. Doğru yere gelip gelmediğinden çekinirken, bu yaşlı kadının onu tanıyor görünmesine şaşırmıştı. “Mareşal Satinov beni sizinle görüşmem için yolladı.”

“Ah, Satinov. O bizim kahramanımızdı, koruyucu meleğimizdi. Şimdi yaşlanmıştır tabii. Benim kadar yaşlı değildir yine de. Otur otur.”

Katinka mendil, el kremi ve küflü çarşaf yani yaşlı kokan küçük odanın köşesindeki yumuşak sandalyeye oturdu. Yatağın yanında tek bir mum yanıyordu; etrafta beyaz gömlekler giymiş, melon şapkalar takmış asilzadelerin ve beyaz önlüklü gururlu bir kızın fotoğrafları, bir petrol kuyusunun gümüş renkli küçük bir modeli ve bir sürü kitap vardı.

“Şimdi, kızım, arkamdaki yastığı düzelt ve bana bir kadeh şarap getir lütfen. Aşağıdaki Tengiz’e söyle. Sonra konuşmamız gerek. Bütün gece. İnsan benim kadar yaşlı olduğunda fazla uymuyor. Kim benim yaşında hayatta olmak ister ki? Sefil bir durum. Tüm arkadaşlarım öldü ve artık hiçbir şey eğlenceli değil!

Kocam öleli kırk yıl oldu. Ancak sanırım bekliyordum ben. Seni bekliyordum sevgili çocuğum. İşte geldin, Mareşal Satinov gönderdi seni. Kayıp çocuklarımı bulmanı istiyor, değil mi? Not alıyor musun canım?”

Kendini rüyaya girmiş gibi hisseden Katinka elini çantasına sokup not defterini ve kalemını çıkardı.

“Sana Saşenka’yı, Karbeyaz’ı ve Karlo’yu anlatacağım.”

“Durun, Saşenka’yı biliyorum ama Karbeyaz ve...”

“Sen hiçbir şey bilmiyorsun yavrum. Karbeyaz ve Karlo, Saşenka’nın çocukları. Gerçek isimleri Volya ve Karlmarx’tı. Sana onların hikâyesini anlatacağım, ama önce pencereyi aç, olur mu?” Katinka içeri hava girdiği için çok memnundu. Dışarıdaki rüya gibi bahçeden çok güzel kokular geliyordu. Eski panjurlar gıcırıtıyla açılırken menekşe ve güllerle kiraz eriği tomurcuklarının elmamsı kokusu dalgalar halinde odaya dolmuştu. Aşağıdaki mutfakta kaynayan *çakapuli*¹ zencefil ve muskat kokusu yayıyordu.

İşte böyle oldu, şarabını yudumlarırken aşağıdaki Gürcü savaşçının getirdiği *haçapuri* dilimlerinden de yiyen Katinka zamanda inanılmaz bir yolculuk yaptı: Zengin bir Musevi ile havai karısının İngiliz bir dadı yardımıyla Saşenka adlı bir çocuğu büyüüttüğü eve gitti; Petrograd şehrinin Büyük Donanma Caddesi’ndeki bu eve gelen dadı aslında Hertfordshire, Hitchin kasabası yakınlarında bulunan Pegsdon adlı bir köyde Live&Let Live adlı bir bar işleten bir anne babanın kızıydı. Saşenka’nın deyişiyle “Lala” Lewis, Zeitlin ailesi hakkında her şeyi biliyor gibiydi, “Sen de ‘Lala’ de bana” dedi. Babasının uzaktan sevdiği ağırbaşlı ve utangaç çocuk, annesi tarafından eziliyor ve küçümseniyordu; kendisini ona adayan dadısının sonsuz sevgisiyle büyümüş ve kendine gelmişti.

Lala Lewis o zamanları ne güzel anlattı: Bölmeli arabalar, krom farlar, deri ve tik ağacından döşemeler, koyun derisinden paltolar giymiş silindir şapkalı sürücülerin kullandığı at arabaları, milyonerler, kontlar, devrimciler, amcalar, şoförler, krizler, intiharlar...

“Baron Zeitlin’e sahibi olduğu bu Tiflis evinde çok uzun zaman önce âşık oldum” dedi Lala Katinka’ya, sonra Baron’un ona şık bir restoranda evlenme teklif ettiğini anlattı.

“Samuil 1917’de her şeyini kaybetti, ancak Sovyet hizmetinde çalışarak kariyerini yeniden canlandırdı. Maalesef 1929’da bir kez daha her şeyini kaybetti, buraya döndük. Burada yaşamının daha güvenli olacağını düşündük. Fazla zamanımız kalmadığını hissediyorduk, kaybedecek zamanımız yoktu” dedi. “Birbirimizi

1. Kafkasya’ya özgü bir tür haşlama. (ç.n.)

çok sevdik. Her gün balayıydı; her öpücük bir sürpriz, bir hediye idi. Saşenka ve kocası Vanya, Moskova'da patron olmuştu. Stalin de dahil olmak üzere herkesi tanıyorlardı; Saşenka bir derginin editörlüğünü yapıyordu, Vanya gizli polisti yani dost canlısı birine benzemesine rağmen korkunç bir kasaptı muhtemelen. Onları çok özlüyorduk, Saşenka'yı Samuil kadar seviyordum. Bizi bir araya getiren, Saşenka'ya olan sevgimizdi. NKVD Samuil'i alınca onun için her şeyin bittiğini biliyordum ve beni de almalarını bekliyordum. Bu arada bu kafede çalışmaya devam ettim, İngilizce dersleri verdim, çocuk baktım, buradaki en iyi İngilizce öğretmeni oldum. Liderlerin çocuklarına ders verdim, bugün hâlâ birkaç ders veriyorum! Maddi açıdan oldukça iyi durumdayım. Samuil'i götürdüklerinde çok üzüldüm. Gönderdiğim mektup ve para geri geldi: Bu onun öldüğü anlamına geliyordu. Sonra Saşenka ve Vanya'yı da aldılar. İşte o zaman umudumu kaybettim. Samuil geri geldiğinde nasıl şaşırdığımı ve sevindiğimi düşünsene. Ah, o zamanlar ölüm öyle gelişigüzel bir şeydi ki!"

"Samuil, Saşenka'nın ortadan kaybolmasını nasıl karşıladı?"

"Samuil ölüm döşeginde komaya girip çıkarken 'Saşenka, canım, benim *lisiçka*'m, küçük tilkim, ölmeden önce öper misin beni Saşenka?' dedi. Saşenka'nın geri döneceğinden emindi. Onun yerine bekleyeceğime söz verdim."

"Yorgun musunuz, Lala?" diye sordu Katinka. Lala'nın anlatacaklarını merak ediyordu ancak yorgun olmasından dolayı da endişe içindeydi. "Biraz uyumak ister misiniz?" Yaşlı kadının yanaklarından yaşlar süzüldüğünü fark etti.

"Yorgunum ama bunu anlatmak için o kadar çok bekledim ki. Anlıyorsun ya, Samuil kampa alınca, Yoldaş Satinov aradı ve çağırdığı Viceroy Sarayı'nda bana hayır diyemeyeceğim bir teklifte bulundu. Beni dinle Katinka. Bunları tekrarlamaya gücüm yok."

"Çok dikkatli dinleyeceğim, söz veriyorum!"

"Herkül Satinov bir kahramandı. Genç bir karısı ve yeni doğmuş bir bebeği vardı, rütbesi ona birçok ayrıcalık sağlıyordu. Saşenka'nın çocuklarına yardım ettiği için vurulabilirdi, ancak o her şeyi ayarlardı. Herkes dalkavuk, korkak veya katilken, o tek başına iyi olma cesaretini gösterdi. Bu hikâyeyi yazacaksan, böyle yazmayı unutma!"

"Yazacağım" diyen Katinka, Saşenka ile çocuklarını sorduğunda kurnaz mareşalin yüzünün aldığı acılı ifadeyi anımsadı.

“O zaman komünizmin merkezlerinden olan Viceroy Sarayı’nda bana Saşenka ile Vanya’nın başına korkunç bir şey geldiğini, çocuklara benim bakmam gerektiğini söyledi. Rostov İstasyonu’na gitmemi istedi, istasyonun kantininde çocukları ve dadıları Carolina’yı gördüm. Bitkin görünüyorlardı, aç ve pistiler ancak onları hemen sevdim. Çocukları sanki kendim büyütmişim, çünkü Saşenka onlara benim ona baktığım gibi bakmıştı. Karbeyaz bana Saşenka’yı hatırlatıyordu, onu gördüğüm an öptüm, o da kollarıma geldi. Karlo çok şeker bir çocuktu, babası gibi cesur ve eğlenceliydi. Ancak gözleri ve gülüşü, hatta gamzesi Samuil’e çekmişti. Nedendir bilinmez, bana hemen güvendiler, belki de anneleriyle olan bağlantımı sezdiler. Ah, ne üzücü bir andı! Önce babalarından, sonra annelerinden, şimdi de Carolina’dan ayrılıyorlardı; dadıları onları anneleri gibi seviyordu. Rostov’daki otelden Carolina uyurken ayrıldım, bunu yaptığım için hâlâ suçluluk duyarım, ancak umarım beni anlamıştır çünkü o da bu çocuklar için hayatını riske atmıştı.”

Katinka “Ona ne oldu?” diye sordu ancak yaşlı kadın durmadı, çok önemli olmayan şeyler üzerinde enerji harcamaktan korkuyordu sanki. Katinka birden her şeyi anladı: Lala Lewis, ona Satinov’un anlatmaya dayanamadığı hikâyeyi anlatıyordu belki de.

Lala kırmızı şarabını yudumlarırken birazını geceliğinin üzerine döktü. Titreyen elleriyle silmeye çalışırken lekeyi ıskaladı ve sonunda vazgeçti.

“Çocukların benimle kalmasına izin vermesi için yalvardım ona, ama benim de tutuklanabileceğimi söyledi, sonra ne olacaktı? O zaman onlarla çok kısa zaman geçirebileceğimi, bu zamanı en güzel şekilde değerlendirmem gerektiğini anladım. Beraber kaldığımız beş gün beş gece benim için çok kısaydı. Samuil’i kaybetmiş, onları kazanmışım. Satinov bana çocukları güzelce besleyebilecek kadar para ve kolayca seyahat edebilmemiz için evraklar vermişti. *Ailemle* bir aradaydım. Çocuklar ‘Annem nerede? Annem ne zaman gelecek?’ diye soruyorlardı; Satinov benden anne babalarının bir kazada öldüğünü söylememi istemişti. O an korkunçtu. Bana, o garip yastığa, o pembe tavşana herkesten her şeyden çok bağlandılar: O yastık Karbeyaz’ın anne babası olmuştu, Karlo gece uyurken pembe tavşanını öpüyordu. Bu çocukları öpmek, sarmak, şımartmak, sakinleştirmek, iyileştirmek istiyordum. Sevgimle örtmek istiyordum. Ancak onların bana çok yaklaşmasına izin veremiyordum, çünkü yakından kaybolmak zorunda kalacağımı biliyordum. Yatağımda uyu-

dular, evet, işte bu yatakta, onlarla geçirdiğim gecelerin her saniyesinin tadını çıkarmaya çalışıyordum. Aralarında yatarken, yumuşacık tenleri ve tatlı nefesleri çok yakınımıdayken, onlar ve Saşenka için ağlıyordum, ama hareket edemiyor, ses çıkaramıyordum, gözyaşlarım sessizce süzülüyordu. Yeraltı suları gibi. Sabahları yastık ıslanmış oluyordu.

Bir sabah, Karbeyaz beni öptü. ‘Eve gidebilir miyiz, Lala? Annem nerde şimdi?’ diye sordu.

‘Sanırım sizi izliyor.’

‘Gökyüzündeki yıldızlar gibi mi?’

‘Aynen öyle. Sizi hep izliyor, canım!’

‘Neden bizi bırakıp gitti?’

‘Gitmek istemiyordu, canım. Seni ve Karlo’yu dünyadaki her şeyden çok sevdiğini biliyordum. Nerede olursan ol, geceleri seni alnından işte böyle öpecek, sen uyanmayacaksın. Ama sabahları üstünde çok hafif bir meltem hissedeceksin ve annenin geldiğini bileceksin.’

‘Peki ya babam?’

‘Baban da alnının öbür tarafından öpecek seni.’

‘Sen artık annemiz gibi mi olacaksın?’

Ah, Katinka, böyle bir konuşmanın nasıl bir şey olacağını düşünebiliyor musun? Onları kasabanın dışındaki Lavrenti Beria Yetimhanesi’ne götürmem gerekiyordu. Cehennem gibi bir yerdi orası. Ziyarete gitmek bile kötü bir tecrübeydi. Orada onları evlat edinecek ailelere verilmeleri için gerekli evrak işleri halledildi. Satinov her şeyi halletmişti, halk düşmanlarının çocukları olarak değil de sıradan yetimler olarak kaydedildiler. Satinov bunu nasıl yaptı bilemiyorum. Çocuklardan ayrılmaktan çok korkuyordum. İkisini de, Karbeyaz’ı da Karlo’yu da çok seviyordum. Tenlerinin kokusunu hâlâ alabiliyorum; hâlâ gözlerinin içine bakıyor, seslerini duyuyorum. Onlardan ayrılmak zorunda kaldım, daha da kötüsü kardeşleri ayırmak zorunda kaldım. Birbirlerini bir daha asla göremeyeceklerdi. Bir depremin arkasından başka bir deprem daha yaşayacaklardı!”

Gözyaşları buruşuk yanaklarından akmaya başladı. Katinka da duygulanmıştı, konuşmadan ağlamaya başladı, yatağa oturdu ve sarıldılar. Bir süre sonra Lala biraz şarap içti, biraz *haçapuri* yedi ve boğazını temizledi.

“Devam edebilecek misiniz?” diye sordu Katinka.

“Evet. Peki, sen?” dedi gözyaşlarını silen yaşlı kadın. “Yaşıma göre fena değilim, değil mi?”

“Çocukları alan aileler kimlerdi? Hatırlayabiliyor musunuz?”

“Ailelerin soyadlarını asla öğrenemedim. Satinov böyle istedi. Onları sadece o tanıyordu. Yalnız onlarla tanıştığım günü dün gibi hatırlıyorum. Ah, ne büyük acıydı! Karlo, yetimhanedeki odalardan birinde trenlerle oynuyordu. Karbeyaz, yastıkların ve minderlerin katıldığı bir parti veriyordu. Sonra aileler geldi. İyi insanlara benziyorlardı, ancak Saşenka veya benim gibi değillerdi, içten değillerdi. Musevi çift fena değildi, ama çocuk bakmaya uygun değillerdi sanki, nereden olduklarını söylemediler, ama bence Karadeniz’den, Odessa veya Nikolaev’den geliyorlardı. Adam orta yaşlı, kabarık saçlı bir entelektüeldi, kadın da şişman bir aydınlı. Onlara Karbeyaz’ın annesinin de Musevi olduğunu yani ortak bir noktaya sahip olduklarını söylemek istedim. Karbeyaz’ın en sevdiği oyuncakları ve oyunları anlattım, kendi ciddi tarzlarında çocukla oynamaya başladılar. Bu beni biraz rahatlatmıştı, birbirlerini tanımaya başlayacaklarını umarak Karbeyaz’ı onlarla bırakıp çıktım. Ancak küçük kız peşimden koşmak istedi. ‘Lala nerede?’ diye bağırıyordu. ‘Lala, bizi bırakma, bırakmayacaksın, değil mi Lala? Karlo nerede? Karlo’nun yanına gitmek istiyorum! Karlo!’

Karbeyaz’ı çekip aldıklarında ulumaya başladı. ‘Lala, bana söz verdin, yardım et bana, Lala!’ Beni, kardeşini istiyordu. Sonunda hemşireler ve görevliler onu alıp arabaya koymak zorunda kaldılar. Sağa sola tekmeler savurup ağlıyordu. ‘Lala, söz vermiştin!’ yeni anne babası da arabaya binince uzaklaşıp gözden kayboldular. Ben de yere çöküp ağlamaya başladım, o yetimhanenin önünde bir hayvan gibi uluyordum...”

Katinka kendini bitkin hissediyordu, ancak tüm bu trajedi onu bir yandan da heyecanlandırıyordu. “Odessa’dan gelen o çift Liberhart ailesi olmalı” dedi. “Roza aslında Karbeyaz.” Ancak Lala onu duymamış gibi konuşmaya devam etti. “Karlo ve köylü aileye de aynı şey oldu.”

“Köylü aile mi?” diye sordu not alan Katinka.

“Karlo’yu alan çift. Karbeyaz gidince Karlo ağlamaya başladı: ‘Karbeyaz nerede? Karbeyaz’a sarılmak istiyorum! Lala, beni bırakmayacaksın, değil mi Lala?’ O gün az kalsın ölüyordum. Karlo’nun gidişi de olaylı oldu. Sesini hâlâ duyuyorum sanki... Aslında bazı şeyler onun için daha kolay oldu, daha üç yaşındaydı. Saşenka ve Vanya’yı hatırlamaması için çok dua ettim, belki de hatırlamıyordur. Ona başka bir isim vereceklerdi. Üç yaşın, hatırlananlar ve unutulunanlar arasındaki sınır olduğu söylenir.”

Katinka, Lala'nın ellerini bir kez daha tuttu. "Lala, sana çok güzel haberlerim var."

"Ne? Saşenka mı yoksa?" Kapıdaki gölgelere baktı. "Saşenka burada mı? Geleceğini biliyordum."

"Hayır, Lala. Saşenka'nın nerede olduğunu bilmiyoruz."

"Onu devamlı rüyamda görüyorum. Hayatta olduğundan eminim çünkü hepimiz Samuil'in öldüğünü düşünmüştük, ama o ölülerin arasından çıkıp geldi. Onu bul Katinka. Saşenka'yı bana getir."

"Elimden geleni yapacağım, ama sana söylemem gereken başka bir şey var. Sanırım Karbeyaz'ı buldum. Onu evlat edinen ailenin soyadı Liberhart ve Karbeyaz'a Roza ismini vermişler. Bu gece ona telefon edeceğim ve buraya gelmesini sağlayacağım. Bunları ona kendin anlattırın."

Lala, Katinka'ya baktı ve başını çevirdi. Eliyle gözlerini kapattı. "Boşuna beklemediğimi biliyordum. O Satinov bir melek, melek" diye fısıldadı. Sonra doğrularak Katinka'nın gözlerinin içine baktı. "Karbeyaz'la tanışmak istiyorum, ama çok uzun sürmesin, ben de ölümsüz değilim."

Katinka ayağa kalkınca başı döndü. Bu trajik ayrılıkları bizzat kendi yaşamıştı sanki. "Otele gidip Roza'ya telefon etmeliyim."

Yaşlı kadın ona uzandı. "Hayır, hayır... Yanımda kal. Çok uzun süre bekledim ve dönmemenden korkuyorum. Bunun bir rüya olmasından korkuyorum. Bu rüyayı sık sık görüyorum çünkü. Elinde bir kadeh Gürcü şarabı bulunan Samuil beni asmalar ve leylaklarla dolu eski bir evin eski kitaplar ve garip şeylerle dolu kütüphanesine götürüyor. Üzerinde ziller olan bir kızakla Petersburg sokaklarında dolaşan Saşenka ise gülerek 'Daha hızlı Lala, daha hızlı' diyor. Sonra uyanıyorum, bu küçük odada yalnızım."

"Tabii ki kalırım" diyen Katinka köşedeki rahat sandalyeye yerleşti. Kasabanın dışındaki sevimsiz otele dönmek zorunda kalmayacağı için memnundu.

İlık geçen gece boyunca, yatakta oturur vaziyette duran Lala tarafından uyandırıldı Katinka. "Okul kapısında tutuklandı, Baron. Evet, jandarmalar onu tutukladı... Bugün ne yapalım, Saşenka? Buz pateni yapmaya gidelim mi canım? Hayır, iyi bir kız olursan Nevski'deki İngiliz Dükkânı'ndan bir kutu Huntley&Palmers bisküvisi alırız. Pantameilion, kızıağı getir lütfen..."

Katinka yatağa yaklaştı. Lala'nın gözleri açıldı, yaşlı kadın göğsüne bir fotoğraf bastırmıştı: Saşenka, üzerinde Smolni Enstitüsü'nün beyaz üniformasıyla poz vermişti.

"Uyu Lala. Uyu" dedi Katinka kadının alnını okşayarak.

“Sen misin Saşenka? Canım, geleceğini biliyordum. Seni gördüğüme o kadar sevindim ki...” Lala’nın başı yastığına düştü. Katinka kadının yüzünde hiçbir yaş belirtisi olmadığını gördü, yıllar önce İngiltere’den gelen bir kızın elmas şekilli yüzüydü karşısındaki.

15

Gürcü baharının huzur verici sabahlarından biriydi. Katinka uyanınca perdelerin açık olduğunu gördü. Pembe renkli yıpranmış bir sabahlık giymiş Lala’nın elinde bir fincan Türk kahvesi ve aşağıdan aldığı lavaş ekmeği vardı.

Pencerenin öbür tarafından işe giden Gürcü adamların şarkıları duyuluyordu. Tiflis’te her yerde müzik vardı. Bahçeden kiraz eriği ve elma kokusu geliyordu; mutfaktan ve alttaki kafeden çatal bıçak sesleri ile taze kahve kokusu yükseliyordu.

“Günaydın sevgili kızım” dedi Lala. “Aşağıya in de kahve al.”

Katinka doğrulup oturdu. Gözlerini ovuşturdu. Otele dönüp Roza’yı araması gerekiyordu. İş bitmiş gibiydi, ama öğrenmesi gereken bir sürü şey vardı hâlâ. Karlo hayatta mıydı? Ayrıca Saşenka ve Vanya’ya ne olduğunu öğrenmek için de yanıp tutuşuyordu. Lala, onun ne düşündüğünü anlamış gibi “Saşenka’nın hayatta olduğunu biliyorum, onu bulmamıza yardım edebilecek birini tanıyorum” dedi.

Ertesi sabah saat onda, Katinka Moskova’ya dönmüştü ve Tverskaya Caddesi’nde yürüyordu. Öğrenciyken Tverskaya’da bulunan Kitap Dünyası’na bakardı. Şimdiyse aynı binanın üçüncü katına ait zili çaldı. Kapı o tanıdık lahana kokusuyla dolu taş bir koridora açıldı, Katinka ona kablonun ucunda sallanan bir sardalye kutusunu hatırlatan küçük bir asansörle en üst kata çıktı. Ancak asansörün kapıları açılınca Katinka’nın ağzı şaşkınlıktan açık kaldı. Asansör üç dört kapının bulunduğu bir kata değil, yüksek tavanlı bir apartman dairesine açıldı. Müzede görülebilecek cinsten koyu renk ve asil mobilyaların bulunduğu daire çok güzel ve şıktı. Duvarlar kitaplar ve Sovyet döneminden kalma dergilerle kaplıydı. Altın çerçeveli birkaç resim de asılıydı. Burasının Mareşal Satinov’un evi gibi ezici bir büyüklüğü yoktu, ama konforlu ve aristokratikti, Çarlık döneminden kalma estetik bir daireydi.

“Hoş geldiniz Katinka” dedi odanın ortasında duran göz alıcı

bir kadın. Yaşlı kadın, Marlene Dietrich'in kırklı yıllarda giydiği tüvit takımlardan giyerek büyük göğüslerini daha da vurgulamıştı. Saçı da takımına uygun yapılmış kadın, odayla öyle güzel bir uyum sağlamıştı ki moda fotoğrafçıları tarafından bu odada fotoğraflanabilirdi. Katinka, kadının seksen yaşlarında olduğunu tahmin etti; dikkat çekici kaşları ve siyaha boyadığı saçlarıyla son turuna çıkmış bir aktris gibi duruyordu.

"Ben Muçe Zeitlin" diyen kadın elini uzattı. "İçeri gelin de size etraflı göstereyim. Burası babamın çalışma odasıydı..." Katinka'yı kâğıtlarla ve kitaplarla dolu küçük bir odaya götürdü. "Bunların hepsi onun çalışmaları. Bazılarını hatırlıyorsunuzdur belki, belki de çok genç olduğunuz için..."

"Hayır, biliyorum" diye cevap verdi Katinka. "Babamın kütüphanesinde Gorki, Ehrenburg ve Şolohov'la birlikte Gideon Zeitlin kitapları da var..."

"Sovyet döneminin devi" dedi Muçe; Rusçayı bir asil veya Sovyet Yabancı Diller Okulu mezunu gibi konuşuyordu. "İşte!" Duvardaki fotoğrafları gösterdi: Siyah beyaz fotoğraflarda parlak siyah gözlü, siyah-gri sakallı bir adam vardı; gözleri ve gülüşü aynı kızınkine benziyordu. "Babam burada Picasso ve Ehrenburg'la birlikte Paris'te, burada da 1945 yılında Hitler'in idari binasında Mareşal Jukov'la birlikte. Ah, burada da çok sayıdaki sevgililerinden biriyle. Ona *Papa Momzer* derdim, Alman İbranicesinde 'Haylaz Baba' demektir bu. Kız kardeşim ve annem Leningrad Kuşatması'nda öldüler, ancak ben ve babam espri anlayışımızla savaşlardan, devrimlerden ve Terör döneminden sağ çıktık. Aslında bu dönemlerde biraz parladığımızı söyleyebilirim utanarak. Hadi çay içelim." Etkileyici koridoru geçtiler ve Katinka kendini büyük bir mutfak masasında otururken buldu. "Babam hakkında bir şeyler mi yazıyorsunuz?"

"Hayır, aslında, buraya sizi görmeye gelmemin sebebi bu değil..." Katinka kızardı, ancak Muçe Zeitlin elini havada umursamaz bir tavırla salladı.

"Tabii ki hayır, neden böyle bir şey yapasın ki canım? Siz yeni nesilsiniz. Ama bana tarihçi olduğunu söylemiştin." Gümüş bir ağızlıkta tuttuğu Gauloise marka sigarasını yakıp Katinka'ya sigara ikram etti.

"Hayır, teşekkürler" dedi Katinka. Sonra Muçe'ye Roza ve Pasha'yla buluşmasından bahsetti ve önceki gün Lala'yla yaşadıkları da dahil olmak üzere her şeyi anlattı. "Beni size Lala yolladı. Adresiniz onda varmış, sanırım Samuil'in ölümünden beri adresi-

nizi saklıyormuş. İşverenim Roza Getman'ın Saşenka'nın kız Karbeyaz olduğunu biliyoruz.”

“Tanrım! Karbeyaz!” Bu heyecan anında Muçe'nin zarıflığı tutkulu gözyaşlarına dönüştü. “İnanamıyorum! O çocuğu bulmak için ne kadar uğraştık. Peki ya Karlo?”

“Onu da bir şekilde bulabilmeyi umuyorum.”

“Yani Karbeyaz hayatta ve sağlığı da yerinde, öyle mi? İnanamıyorum!” Muçe ellerini Katinka'ya uzattı, genç kız uzun zamandır aradığı akrabalarından biriydi sanki. “Bize güzellikler getiren bir meleksin sen! Ona telefon edebilir miyim? Ne zaman görüşebilirim onunla?”

“Çok yakında olmasını umuyorum” diye cevap verdi Katinka. “Ancak keşfetmemiz gereken çok fazla şey var hâlâ. Size bu haberleri vermek ve birkaç şey sormak için geldim: Saşenka veya Vanya'yı aradınız mı hiç?”

“Babam ölene kadar aradı onları, onlara ve çocuklara ne olduğunu öğrenmek istedi. Babam o diktatörün evcil yazarlarından biri olmasına rağmen Stalin döneminde onun da yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı durumlar oldu. Savaşın sonunda babam kardeşi Samuil ve Lala Lewis'le görüşmek üzere Tiflis'e gitti. Birlikte çok mutluydular. İki kardeş birbirini çok uzun zamandır görmediği için bir araya gelmeleri çok keyifli oldu. Her neyse; Samuil, babama Saşenka'ya ve ailesine ne olduğunu bulacağına dair söz verdirdi.”

“Bir şey buldunuz mu?” diye soran Katinka not defterini çıkardı.

“Ah evet. Stalin hayattayken bile Çeka'dakilerle konuştu babam. Saşenka ve Vanya'nın 1939 yılında on yıl kamp cezası aldıklarını öğrendi. Saşenka'nın serbest kalmasının beklediği 1949'da yeniden soruşturduk ve on yıl daha ceza aldığını öğrendik. Yazışma hakkı da yoktu. Stalin'in ölümünden sonraki dönemde, ikisinin de savaş sırasında kampta kalp krizinden öldüğü söylendi.”

“O halde Saşenka'yı bulacağımıza dair bir umut yok.”

“Biz de böyle düşünüyorduk” dedi Muçe. “Ancak 1956 yılında serbest bırakılan kadın mahkûmlardan biri bizi aradı ve Kolima kaplarında Saşenka'yı gördüğünü, onu son görüşünün üzerinden çok az zaman geçtiğini söyledi, yani Stalin 1953 yılının Mart ayında öldüğünde Saşenka yaşıyordu.”

Katinka'nın kalbi duracak gibi oldu.

O günün ilerleyen saatlerinde siyah bir Mercedes Katinka'yı Moskva Oteli'nden aldı ve Pasha Getman'ın merkez idari binası-

na yani Ostojenka Caddesi'nde bulunan ve eskiden bir prense ait olan malikâneye götürdü. Katinka basında bilinen ismiyle "Saray"ı göreceği için çok heyecanlıydı. Bu binanın politik ve finansal entrikaların döndüğü bir kovan olduğu söyleniyordu, bu yüzden güvenlik kapılarını geçen araba iki katlı küçük bir evin önünde durunca Katinka hayal kırıklığına uğradı. İçeri giren Katinka, bir sürü divan ve çeşmenin bulunduğu holün Türk sultanlarının haremeleri gibi dekore edildiğini düşündü. Siyah saçlı güzel bir sekreter onu bekliyordu. Katinka'yla aynı yaşlarda olan Rus kız, mini bir etek ve yüksek topuklu ayakkabılar giymiş, beline de altın renkli bir kemer takmıştı. Bu "Versace kızının" şahsına münhasır yürüyüşünü fark eden Katinka, kızın basit bir sekreterden fazlası olduğunu anladı.

Topuk sesleri mermer zeminde çınlayan kız, kot eteği içerisinde kılıksız gözüktüğünü hisseden Katinka'yı elektronik eşya ve mavi üniformalı adamların izlediği televizyon ekranlarıyla dolu bir odanın yanından geçirdi. Sonra genç bir adamın oturum düzenini, çiçekleri ve çatal bıçağı kontrol ettiği yemek odasını geride bıraktılar ve camla krom karışımı modern görünümlü havadar bir ofise doğru ilerlediler. Pasha Getman ofisten el salladı.

Pasha telefonda idi, ama Roza modern sanatın pahalı –ve Katinka'ya göre çirkin– örneklerinin altındaki divanda oturuyordu.

"Canım kızım, çok iyi bir iş çıkardın" diyen Roza üç kez öptüğü Katinka'ya sıkıca sarıldı. "Tüm bunları bulduğuna inanamıyorum. Hemen şimdi Muçe'yi arayacağım... Palitsin, Saşenka ve Vanya dediğin an, onları tanıyormuş gibi hissettim."

"Erkek kardeşiniz olduğunu söylememiştiniz bana."

"Annem ve babamla başlamak istedim, ayrıca onun ismini söylemek, ondan bahsetmek şimdi bile zor geliyor bana..." Roza durdu ve bir saniye gözlerini kapadı. "Her neyse, neler bulacağımı bilemezdim. Ama ah Katinka. Ne yapsam yeterince teşekkür edemem sana. Bana benden, kimliğimden bir parçayı geri verdin." O menekşe rengi gözler yeniden ışıklanmıştı. Katinka, Roza'nın ağlamamak için uğraştığını fark etti.

"Devam etmemi ister misiniz?" Katinka, Roza'nın ailesinin diğer üyelerine, özellikle de Karlo'ya ne olduğunu öğrenmeyi çok istediğini fark etti, ama bir yandan da suçluluk duyuyordu. Başka birinin dramatik hikâyesine bağımlı hale mi geliyordu?

"Evet, KGB'nin nakit parası burada" diyen Pasha Getman, Katinka'yı kucaklamak üzere kalkıp masanın etrafından dolaştı. Kıza zarfı uzatırken "Doğru insanı işe aldığımı biliyordum" dedi. Katinka

Roza'yla göz göze geldi ve iki kadın birbirlerine gülümsedi. "Ama şimdi gidip diğer Palitsinleri bul. Herhangi biri hayattaysa..."

Katinka, parayı çantasında taşıdığı için gergindi. Bu kadar çok paraya daha önce hiç dokunmamıştı, çantasındaki parayı çaldıracağından ya da düşüreceğinden emindi. Ata Havuzları'ndaki Piano Kafe-Bar'a girip iki KGB'li Marmoset ile Sihirbaz'ı görünce rahatladı.

Bir süre kalın zarfla oynadı, sonra açıp içindeki yeşil dolarları adamlara gösterdi.

"Bu kadar çok para karşılığında dosyaları hemen istiyoruz. Yarın demiştiniz, değil mi?"

"Hepsi orada mı?" diyen parlak yanaklı Marmoset, bir yandan da zarfa bakıyordu.

"Evet, karşı çıkmama rağmen burada" dedi Katinka. "Bay Getman ısrar etti ödeme için."

"Hepsi Abraham Lincoln mü?" diye sordu Sihirbaz.

"Bilmem" dedi Katinka bu gangster jargonunu küçümseyerek.

"Kuzey Kafkasya'dan gelen melek! İşlerin nasıl yürüdüğünü yakında öğreneceksin!" Sihirbaz güldü ve kızılımsı kabarık saçlarını okşadı. Katinka zarfı masanın öbür tarafına doğru iterken, adam elini genç kızın eline koydu. "Güzel, kızım. Senin gibi güzel."

Katinka hemen elini çekti, irkilmişti.

"Yarın benim ofisimde Saşenka, Vanya, Mendel ve Golden'in dosyalarını göreceksin" dedi Marmoset. "Elimizdeki tüm dosyaları görebileceksin."

Katinka ayağa kalktı, ancak Sihirbaz nemli eliyle kızın elini yakaladı yeniden.

"Hey, kızım, acelen ne? Bay Getman'a bunun yeni bir dostluğun başlangıcı olduğunu söyle lütfen. Bir tarihçi olarak senin için de geçerli bu. Soğuk Savaş dönemine dair casusluk dosyaları var elimizde, Batı medyasını ve yayıncılarını ilgilendireceğini düşünüyoruz. Artık Londongrad'ı da tanıyorsun, orada bulundun. Londra'daki gazeteci ve yayıncıların dikkatini çekebilirsen komisyon veririz sana..."

"Bay Getman'a söylerim..."

"Avrupa'nın asil aileleri tarafından çok sevilen malt viskisin-den ister misin biraz? Glenfiddich, çok ünlü bir viskidir" dedi Sihirbaz. "İngilizlerle tarih ortaklığımıza içelim!"

"Geç kaldım" diyen Katinka, kendisine Saşenka ve Vanya'yı

tutuklayan Çekistlerin torunları gibi gelen bu iğrenç insanlardan uzaklaşmak istedi.

Hızla dışarı çıktı. İlkbahar Moskova'ya yeni bir hayatın kokusunu getirmiş, havuzlar tomurcuklarla ve çiçeklerle çevrelenmişti. Bir dondurma alıp oturdu, ağaçların altındaki nergisler ile gri tüylü yavrularını gezdiren kuğuları izlemeye koyuldu.

Sonra ankesörlü telefonda Satinov'u aradı.

Telefonu Mariko açtı. "Babam hasta. Düştü. Nefes alıp verme problemleri de yaşıyor."

"Ama ona anlatmam gereken çok şey var. Karbeyaz'ı buldum ve Lala Lewis bana onun ne kadar kahramanca davrandığını, çocuklara yardım etmek için neler yaptığını..."

"Onunla yeterince konuştun zaten. Artık arama."

Mariko telefonu sertçe kapattı.

16

Askeri Mahkeme Celsesi, Narkom L. P. Beria'nın ofisi, Özel Amaç 110 (Suhanovka Hapishanesi, Beria'nın Moskova civarındaki Vidnoe'da bulunan eski Azize Katerina Manastırı'ndaki özel hücresi) 03.00 21 Ocak 1940

Askeri Mahkeme Başkanı V. S. Ulrih: Sanık Palitsin, iddianameyi okudun mu? Suçlamaları anladın mı?

Palitsin: Evet, ben Vanya Palitsin, suçlamaları anladım.

Ulrih: Hâkimlerden herhangi birine itiraz ediyor musun?

Palitsin: Hayır.

Ulrih: Suçunu itiraf ediyor musun?

Palitsin: Evet.

Ulrih: Yoldaş Stalin ve Politbüro'ya karşı suikast düzenlemek için Mendel Barmakid ve karın Saşenka Zeitlin'le buluşmadın mı?

Palitsin: Karım bu komploya asla dahil olmadı.

Ulrih: Hadi ama, Sanık Palitsin, elimizde senin tarafından imzalanmış itirafın tam metni var ve burada senin ve sanık Saşenka Zeitlin'in...

Palitsin: Parti öyle istiyorsa...

Ulrih: Parti gerçeği istiyor. Şimdi bizimle oyun oynamayı kes. Konuş.

Palitsin: Çok yaşa Partimiz! On altı yaşından beri sadık bir Bolşevik'im ben. Parti'ye asla ihanet etmedim. Tüm hayatım boyunca büyük bir coşkuyla Yoldaş Stalin'e ve Parti'ye hizmet

ettim. Karım Saşenka da öyle. Ancak yine de Parti'nin istediği...

Ulrih: Parti'nin istediği şu: Suçlamalar doğrultusunda suçunu kabul ediyor musun?

Palitsin: Ediyorum.

Ulrih: Eklemek istediğin bir şey var mı Sanık Palitsin?

Palitsin: Komünist Parti ve Yoldaş Stalin'e kalbimin derinliklerinden bağlıyım. Çok büyük günahlar, suçlar işledim. En Ağır Ceza'yı alırsam, dudaklarımda Stalin ismiyle huzurlu bir Bolşevik olarak öleceğim. Yaşasın Parti! Yaşasın Stalin!

Ulrih: Hâkimlere izin verilsin.

03.22. Hâkimler salona döndü.

Ulrih: Yüksek Askeri Mahkeme, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği adına dosyayı incelemiş ve Sanık İvan Palitsin'in karısı Aleksandra "Saşenka" Zeitlin-Palitsin (Parti çevrelerinde bilinen adıyla Yoldaş Kutup Tilkisi), Mendel Barmakid (Parti çevrelerinde bilinen adıyla Yoldaş Ocak) ve yazar Benjamin Golden'le birlikte Japonya ve Fransa tarafından kontrol edilen Beyaz Ordu mensubu ve Ohrana ajanlarına bağlı Sovyet karşıtı Troçkist grup üyesi olduğuna karar vermiştir. Sanık Palitsin'i 58. maddede bahsedilen tüm suçlardan suçlu bulan mahkememiz, En Ağır Ceza ile cezalandırılmasına yani vurulmasına karar vermiştir. Bu karar son karardır ve kısa sürede uygulanmalıdır...

Katinka, Marmoset'in Lubyanka'daki ofisinde bulunan T şekilli masada oturmuş, Vanya'nın mahkeme kayıtlarını ve itirafını okuyordu. Tırnaklarıyla oynayan Marmoset, Manchester United fanzinini okuyordu, ancak Katinka'nın tek duyduğu mahkemenin verdiği karardı, genç kız ürperdi. Vanya Palitsin tarihi bir karakter değildi artık. O Roza'nın babasıydı ve kadına babasının korkunç bir şekilde öldüğünü söylemek zorunda kalacaktı. Genç kız cezanın infazına dair bir belge bulmak üzere kâğıtları karıştırırken kapı açıldı ve arşiv faresi Kuzma içeri girdi. İttiği arabasının alt katında kediler oynayıyordu.

"Dosyaları alıyorum Albay" diyen beyaz gömlekli Kuzma, birkaç *papki* dosyasını arabasına koyup kapıya yöneldi.

Katinka, Palitsin'in soruşturmasına döndü: Vanya, Yüzbaşı Sagan'ın suçlamalarını da kabul etmişti. Sagan'ın ifadesi de dosyaya konulmuştu. Ancak bir gariplik vardı: Her sayfasının sağ üst köşesinde Vanya Palitsin imzasının bulunduğu asıl itiraflar kirliydi, üzerine çamur sıçramıştı sanki. Yoksa soruşturmacı itirafın üzerine kahve mi dökmüştü? Sayfaları çeviren Katinka bu lekele-

rin kan lekesi olduğunu anladı. Kâğıdı yüzüne yaklaştırp kokladı, kanın madeni kokusunu alabiliyordu... Katinka, Marmoset'ten ve bu iğrenç yerden nefret etti.

"Affedersiniz Albay" dedi Katinka; aklında Roza'nın ailesi ve çektikleri acılar vardı. "Palitsin'in dosyasında ölüm belgesi yok. Bu belgeye ne oldu?"

"Ne varsa hepsi orada" dedi albay.

"Vanya Palitsin öldürüldü mü?"

"Dosyada evet diyorsa, evet; hayır diyorsa, hayır."

"Dün Muçe Zeitlin'le görüştüm. KGB'nin Saşenka'ya 'yazışma hakkı olmadan on yıl' ceza verdiğini söyledi. Bu ne anlama geliyor?"

"Mektup ve paket alma veya gönderme hakkının olmadığı anlamına geliyor."

"O halde hayatta olabilir mi?"

"Tabii ki."

"Ancak bu dosyalar boş. Burada olmayan çok fazla evrak var!"

Marmoset omuz silkti, adamın umursamazlığı genç kızı delirtti.

"Anlaşma yaptığımızı sanıyordum." Katinka bağırır gibi konuştuğunun farkındaydı. Her ikisi de dönüp Kuzma'ya baktılar, kadavraya benzeyen adam yavaş yavaş kapıya doğru gidiyordu.

"Simyacı değilim ben" dedi Marmoset sinirle.

Sözcükler ne kadar da önemliydi, eski kâğıtlardaki sözcükler bile çok önemseniyordu. Katinka, Maksi'nin söylediklerini şimdi anlıyordu: Arşivler ağaçtan yapılmış kâğıt parçaları gibi gözüküyordu, ancak canlanıyorlardı, var olma cesaretini gösteriyorlar, hayata ve ölüme dair şarkılar söylüyorlardı. Bazen ailelerden geriye kalan tek şey bu kâğıtlar oluyordu, sonra birden değişime uğruyorlardı. Pullar, imzalar ve emirler, kıvrılmış ve sararmış lekeli kâğıt parçaları yakınlarda bir hayatın, bazen de sevginin göstergesi oluyordu.

Masasının etrafından dolaşan Marmoset genç kızın yanına geldi ve dosyanın arkasından bir pusula çıkardı: *Palitsin'in dosyalarını Merkez Komite'ye gönderin.*

"Bu ne demek oluyor?" diye sordu Katinka.

"Bu dosyada olmadığı demek oluyor. Başka bir dosyada, o dosya da burada değil. Bu de benim problemim değil."

O anda Kuzma KGB hokkasına tüm gücüyle balgam fırlattı.

"Yoldaş Kuzma, sizi görmek ne güzel" diyen Katinka ayağa fırladı. Arabada oturan şişko kedi yavrusunu yalıyordu: "Caz kedileri Utesov ve Çeferman nasıllar?"

Kuzma bu kez dişsiz ağzını açtı ve keyifle tiz bir şekilde “Ha!” diye bağırdı.

“Onlara bir şey getirdim. Umarım severler” diyen Katinka çantasından küçük bir şişe süt ve konserve kedi maması çıkardı.

Kuzma, kızın elindekileri acelesi varmış gibi alıp homurdandı. Arabasından kahverengi bir tencere çıkardı ve sütü içine koydu. Kediler pembe dillerini çıkararak sütü içmeye başladılar. Adam yeşil hokkasma coşkuyla tükürünce Katinka bu balgam çıkarma olayının adamın ruh halini simgelediğini fark etti.

Marmoset, Katinka’ya küçümseyerek bakıp başını iki yana salladı, ancak genç kız onu görmezden gelip Kuzma’ya gülümsedi ve kediler mırlarken sıradaki dosyayı incelemeye koyuldu:

Soruşturma Dosyası Haziran 1939

Dosya 161375

Mendel Barmakid (Yoldaş Ocak)

Saşenka’nın dayısı, Roza’nın büyük dayısı, Lenin ve Stalin’in yoldaşı, “Parti’nin Vicdanı”... Ancak dosyada tek bir sayfa vardı.

Komiser-General Narkom L. P. Beria’ya, Devlet Güvenliği, Birinci Sınıf

Komiser-General Narkom Vekili B. Kobilov’dan, Devlet Güvenliği, İkinci Sınıf

12 Ekim 1939

Sanık Mendel Barmakid bu sabah saat 03.00’te öldü. NKVD Doktoru Medvedev mahkûmu inceledi ve ölüm sebebinin kalp durması olduğunu söyledi. Tıbbi rapor ektedir.

Demek Mendel eceliyle ölmüştü. Nihayet aileden birinin sonunu öğrenebilmişti Katinka.

“Kâğıtları masaya koy” diye emretti Marmoset.

“Ama Saşenka’nın dosyasına bakamadım bile!”

“İki dakika daha veriyorum!”

“Bu dosyalar için para ödedik” diye hiddetle fısıldadı genç kız.

“Ne demek istediğini anlamıyorum” diye cevap verdi adam.

“İki dakika daha.”

“Zamanımı boşa harcamama neden oldunuz! Sözüünüzü tutmadınız!”

“Bir dakika elli saniye.”

Katinka, işverenin yakınlarının dayanılmaz acılar çektiği bu

pis yere dayanamıyordu. Ağlamak istiyordu, ama Marmoset'in bakışları altında bunu yapamazdı. Saşenka'nın dosyasına döndü ve itirafının 167 sayfa uzunluğunda olduğunu yazan bir evrak buldu. Ancak itiraf dosyada yoktu. Sadece şu vardı: *Zeitlin-Palitsin'in dosyalarını Merkez Komite'ye gönderin.*

Marmoset'e kaba davrandığı için kendine küfretti. "Saşenka'nın itirafı kayıp: Alabilir miyim lütfen?"

"Bana ve benimle birlikte Sovyetler Birliği ve birimlerine hakaret ettin!" Feliks Dzerjinski'nin beyaz büstünü işaret etti. "Demir Feliks'e hakaret ettin!"

"Lütfen! Özür dilerim!"

"Bunları amirim General Fursenko'ya rapor edeceğim, isteğinin kabul edileceğini pek sanmıyorum."

"Bu durumda" dedi Katinka, ondan çok daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalmış insanlardan güç alıyordu, "Bay Getman'ın casus sırlarınızı yurtdışındaki gazetelere satma konusunda size yardım etmek isteyeceğini de ben sanmıyorum."

Marmoset ona baktı, yanaklarını emdi, sonra hiddetle ayağa kalkıp kapıyı açtı. "Git buradan, seni küçük sürtük! Sizin gibiler gününü gördü! Devamlı bize suç atıyorsunuz, ama Amerika birkaç yılda Stalin'in onlarca yılda verdiğienden çok daha fazla zarar verdi Rusya'ya! Senin aristokratın da cehenneme kadar yolu var. Burada işin bitti, şimdi dışarı çık!"

Katinka ayağa kalktı, not defterini ve çantasını aldı, sakın olmaya çalışarak dışarı çıkıp arabasındaki dosyaları düzenleyen Kuzma'nın yanından geçti. Ağlıyordu: Aptal gibi sinirlenip her şeyi mahvetmişti.

Artık Saşenka'ya ne olduğunu asla öğrenemeyecekti. Karlo'yu asla bulamayacaktı. Bayılacak gibi oldu. Artık umut yoktu.

17

"Yine mi sen?" dedi Mariko sinirle. "Ne dedim ben sana? Arama artık."

"Ama Mariko lütfen! Bir saniye dinle" diye yalvardı Katinka; sesinde çaresizlik vardı. "Lubyanka'nın dışındaki ankesörlü telefondan arıyorum! Lala'yı görmek için Tiflis'e gittim. Lütfen bir saniye dinle beni. Mareşal Satinov'a teşekkür etmek istiyorum. Babanın Karbeyaz ve Karlo'yu hayatını riske atarak kurtardığını

öğrendim. Onlar da ona teşekkür etmek istiyorlar.”

Sessizlik oldu. Hattın diğer ucundaki Mariko'nun nefes alış verişini duyuluyordu.

“Babam çok hasta. Ben ona söylerim. Bir daha arama!”

“Ama lütfen...”

Telefon kapandı. Sinirle homurdanan Katinka, Maksi'yi aradı.

“Nihayet aradın!” diye samimi bir sesle selam verdi genç adam. “Bizim gibilerin yaptığı araştırma kolay değildir, bu benim başıma her zaman geliyor. Üzülme. Bir fikrim var. Puşkin Meydanı'nda buluşalım.”

Katinka, Lada marka arabayı durdurdu ve şoföre iki dolar uzattı. Puşkin heykelinin bulunduğu yere ilk gelen o olmuştu. Büyüleyici bir ilkbahar günüydü; gökyüzü masmaviydi, hafif bir nelt ve bolca güneş vardı. Petrol ve leylak kokuları içindeki meydanda genç kızlar ünlü şairin heykelinin altında sevgililerini bekliyor, banklara oturmuş gözlüklü öğrenciler notlarını okuyor, polyester takımlar giymiş rehberler Amerikalı turistlere bilgi veriyordu. Alman bankacılar ve Rus politikacılara ait limuzinler Puşkin Restoran'ın önüne çekilmişti. Heykelin üzerindeki “Dizelerim engin Rusya'da okunacak” yazısını okudu Katinka, “Küllerimden çok yaşayacak ve asla çürümeyecek.” Puşkin genç kıza teselli etti, sakinleştirdi.

Bir motosiklet kaldırımında durdu. Maksi, Viking kaskını çıkardı ve Katinka'yı fazlaca samimi bir şekilde öptü.

“Telaşlı görünüyorsun” dedi genç kızın elini tutarak. “Hadi güneşte oturalım ve bana her şeyi anlat.”

Oturdular, Katinka ona Tiflis'e gidişini, Lala'yla geçirdiği geceyi, Roza Getman'ın Saşenka'nın kızı olduğunu öğrenişini ve KGB'yle biraz önce yaptığı görüşmeyi anlattı.

“Çok iyi iş çıkarmışsın” dedi Maksi. “Çok etkilendim. Ama bu olanlardan bazılarını senin için tercüme edeyim. Muçe Zeitlin, Saşenka'nın ‘yazışma hakkı olmadan on yıla mahkûm edildiğini’ söylemiş. Bu infaz için kullanılan bir deyimdir.”

Katinka nefesini tuttu. “Peki ya ellili yıllarda Saşenka'yı kamplarda gören eski mahkûm?”

“KGB insanlara böyle oyunlar yapmayı seviyordu. KGB dosyaları Mendel'in ‘kalp durması’ nedeniyle öldüğünü söylüyor. Bu da başka bir deyimdir. Soruşturma sırasında öldüğü anlamına gelir: Dövülerek öldürülmüş.”

“Yani bu dosyaların kendi dili mi var?” dedi genç kız.

“Korkarım evet” dedi Maksi. “Terör döneminde inanılmaz bir

gelişigüzellik söz konusuydu, ancak aynı zamanda tesadüflere de yer yoktu o dünyada: Her şey birbirine görünmez ipliklerle bağlıydı. Tek yapmamız gereken o bağları bulmak. *Palitsin'in dosyalarını Merkez Komite'ye gönderin*" diye tekrarladı. "Bunun ne demek olduğunu biliyorum. Benimle gel. Atla."

Katinka motosikletin arkasına atladı ve kot eteğini çekiştirmeye çalıştı. Motor boğuk bir sesle çalıştı ve Maksi karmaşık Moskova trafiğinde kıvrılarak ilerlemeye başladı. Tverskaya'dan aşağı inip Moskova'nın kurucusu Prens Dolgoruki'nin heykelinden sola döndü ve dik bir yokuş indi. Rüzgârda saçları savrulan genç kız, gözlerini kapadı ve ilkbahar havasının onu yenilemesine izin verdi.

Brejev' den kalma beton bir kutunun önünde durdular. Döner cam kapıda Marx, Engels ve Lenin'in koyu renk resimleri vardı.

Maksi motoru durdurdu ve kaskını çıkardı. Saçını arkaya atarken tarihçiden çok yetmişli yıllara ait bir heavy metal şarkıcısına benziyordu. Beyaz mermer koridora girdi, Katinka arkasından giderken ona yetişmek için neredeyse koşacaktı. Gri beton bir başka koridora girdiler, bitpazarına benzeyen bu bölümde kadınlar tezgâhlarda Bon Jovi CD'leri, şapkalar ve eldivenler satıyorlardı. Ancak beyaz bir Lenin büstünün bulunduğu arka tarafta asansörlere giriş iki genç asker tarafından kontrol ediliyordu. Maksi kimliğini gösterdi, Katinka'nın pasaportunu kontrol ettiler, sonra pasaportu alıp ona bir kart verdiler.

Maksi ve Katinka merdivenlerden çıkıp lahana çorbası kokusunun içinden geçtiler ve binanın en üst katına çıkan asansöre bindiler. Genç kız etrafına tam bakma fırsatı bulamadan Maksi onu Moskova'nın çatılarına bakan camdan bir okuma odasına götürdü.

Yaşlı komünistler sinirle kafalarını kaldırıp bakarken "Manzara ya hayran olacak zaman değil şimdi" diye fısıldadı Maksi, deri giysileri sessiz odada gıcırdayordu. "Burada yer var." Oturup kitap kulelerinin arasında kayboldular. "Burada bekle" dedi Maksi. Katinka adamın vites sesine benzeyen tiz gıcırtilar eşliğinde yürümesini gülümseyerek izledi. Kısa bir süre sonra döndüğünde Maksi'nin elinde birkaç *papki* dosyası vardı. Katinka'ya çok yakın oturan adam deri, kahve, motosiklet yağı ve limon kolonyası kokuyordu.

"Burası" diye fısıldadı, "Parti arşivi. 558 numaralı bu *papki*'yi görüyor musun? Stalin'in kendi arşivi. Aslında kapalı ve açılacağını zannetmiyorum." Elindeki ilk dosyaları salladı. "Önceden bunlara bakarken Satinov'un ismini görmüştüm. Senin dosyaların Merkez Komite'ye gönderilmesi bizzat Stalin'e gönderilmesi

anlamına geliyor. Stalin'in yazışmada kullandığı çeşitli yöntemlerden biri. Hadi, Katinka, Satinov için 's'ye bak."

Genç kız dosyayı açtı ve kapakta 5 Mayıs 1939 09.00 tarihinde Poskrebişev tarafından imzalanmış bir not buldu:

Y. V. Stalin'e

Çok gizli. İvan "Vanya" Palitsin'in Parti üyesi eşi Aleksandra "Saşenka" Zeitlin-Palitsin'i Narkom NKVD veya Politbüro'nun haberi olmadan takip ettirme emri verdiğini fark ettim.

İmza: L. P. Beria, Komiser-General, Devlet Güvenliği, Birinci Sınıf, Narkom NKVD

"Gördüğün gibi" dedi Maksi, "Beria, Palitsin'in karısını gizli gizli takip ettiğini öğrenmiş."

"Nasıl öğrenmiş acaba?"

"Küçük bir bürokratik hata muhtemelen. Tüm yazışmaların bir kopyası Beria'ya gönderilirdi, çünkü bu belgelerin Stalin'e gönderilip gönderilmeyeceğine o karar veriyordu. Kıskançlığından aptalca davranan Palitsin, bu yazışmaların sadece kendisine gönderilmesini istemişti. *Dosya kopyalanmayacaktır* yazısını hatırlıyor musun? Sekreteri bunu muhtemelen unuttu –sekreterler böyle şeyleri hep unuttur– ve yazışmaları yanlışlıkla Beria'ya gönderdi. Beria o zamanın kurallarına göre gücün kötüye kullanımı olan bu durumu Stalin'e bildirmek zorundaydı. Beria'nın Palitsin ailesiyle bir derdi yoktu ve 1 Mayıs partisinden sonra Stalin'in Saşenka'ya babacan bir ilgi gösterdiğini biliyordu. Bu yüzden bu yazdığı" Maksi kapaktaki notu gösterdi, "tarafsız bir not. Stalin dedikoduya göz yumuyor, hatta bundan hoşlanıyordu. Yanlış yönlendirildiğini düşünmediği sürece tabii ki."

"O halde tüm belgeleri okudu, öyle mi?"

Yoldaş İvan Palitsin'e, Komiser-General, Devlet Güvenliği, Üçüncü Sınıf

İstek üzerine, Aleksandra "Saşenka" Zeitlin için Metropol Hotel, 403 no'lu odada 3 Mayıs 1939 tarihinde yapılan takip

Öğlen: Zeitlin-Palitsin Petrovka'daki ofisinden çıktı ve Metropol'e yürüyüp asansöre binerek 403 no'lu odaya çıktı. Yazar Benya Golden gün ortasını on beş dakika geçe odaya girdi. 15.03'te ayrı ayrı çıktılar. Odaya atıştırmalıklar ve şarap servisi yapıldı.

Katinka sayfaları çevirdi ve kırmızı kalemle işaretlenmiş bir yere geldi:

Golden: Tanrım, seni seviyorum. Bana karşı çok iyisin Saşenka.

Zeitlin-Palitsin: Burada olduğuma inanamıyorum.

Golden: Neden canım? Geçen sefer seni yeterince tatmin edemedim mi? Hani ismimi söylediğin o an?

Zeitlin-Palitsin: Nasıl unutabilirim ki? Bütün her şeyi ben hayal etmiştim sanki. Sanırım beni böyle hayaller gören birine dönüştürdün sen.

Golden: Buraya gel. Soy beni. Cennet bu işte. Dizlerinin üzerine çık da hediyemi açayım. Aman Tanrım, bu ne güzellik. Ne tatlı bir (sözcük silindi) Sen ne (sözcük silindi) kadınsın. Burnu havada komünist kadınlar komitesi seni böyle görse...

Katinka zamanda geriye baktığını, çok uzun zaman önce acımasız bir dünyada gizli kalmış tutkuları gördüğünü hissetti. Gözleri altı kalemle üç kez çizilmiş sözcüklere doğru çekiliyordu.

Zeitlin-Palitsin: Tanrım, Benya, Senin *(sözcük anlaşılmadı)* bayılıyorum, bana bunu yaptırdığına inanamıyorum, bir an zevkten öleceğim sandım...

“Buradaki kırmızı kalem Stalin’e ait” diyen Maksi, dosyaların arasından A4 boyutunda, kapağı yağlanmış bir not defteri çıkardı. “Bu Stalin’in Kremlin’deki Trinitı Meydanı’nda bulunan ve oradakiler tarafından Küçük Köşe olarak da bilinen ofisine gelen ziyaretçilerin Poskrebişev tarafından tutulan listesi.” Defteri açtı. Poskrebişev, inci gibi yazısıyla isimleri, tarihleri ve saatleri not etmişti. “5 Mayıs akşamına bak.”

Katinka sayfayı okudu:

22.00 L. P. Beria

Çıkış 22.30

22.30 E. A. Satinov

Çıkış 22.45

22.40 L. P. Beria

Çıkış 22.52

“Yani Beria Stalin’e belgeleri gösterdikten kısa süre sonra Satinov odaya girmiş. Neden peki?”

“Beria, Lider’i görmeye geliyor ve belgeleri ona veriyor. Stalin yeni gelen belgeleri elinde kırmızı kalemle okuyor. Poskrebişev’e Eski Meydan’daki Parti merkez binasında bulunan Satinov’u

çağırmasını söylüyor. Satinov'un masasındaki *vertuşka* telefonu çalıyor. Poskrebişev 'Yoldaş Satinov, Yoldaş Stalin sizi bekliyor. Buick sizi almaya geliyor' diyor. Stalin, Saşenka ve Benya'nın yaptıklarından dolayı dehşete düşmüş durumda." Maksi, Stalin'in Beria'ya yazdığı notu okudu:

Ahlaki açıdan yozlaşmış bu kadını tamamen yanlış değerlendirmişim. İyi bir Sovyet kadını olduğunu düşünmüştüm. Sovyet kadınlarına nasıl ev kadını olunacağını öğretiyor. Önemli bir noktadaki bir Çekist'in karısı. Kim bilir hangi sırları ifşa ediyordur! Sokak kadınları gibi davranıyor. Yoldaş Beria, bir baksak iyi olur belki. Y. St.

"Bir bakmak' ne demek biliyor musun?" diye sordu Maksi. "Tutuklayalım demek istiyor. Bu olayın birkaç tesadüf doğrultusunda nasıl Stalin'e ulaştığını görebiliyor musun?"

Katinka inanamayarak başını iki yana sallarken kalbi güm güm atıyordu. Stalin o partiye gitmemiş olsa, Saşenka yasak bir ilişki kurmamış olsa, Vanya kıskançlık yapmamış olsa...

"Dosyada başka bir şey yok mu?" diye sordu genç kız.

Maksi iç geçirdi. "Hayır, bu arşivde yok. Ancak Rus Devlet Arşivi'nin Mayakovski Meydanı'nda bulunan Özel Gizli Polis-Yönetim Dokümanları bölümünde Stalin'e ait bir sürü belge var; gelecek nesiller belki bir gün öğrenir ne olduğunu, umurlarında olursa tabii. Ama şimdilik kapalı orası. Okuyabileceğimiz tüm kayıtlar bunlar. Küçük bir şey daha var." Stalin'in notuna yeniden baktı ve kâğıdın sağ üst köşesine küçük kırmızı harflerle yazılmış sözcükleri okudu: "*Biço el atsin.*"

"Bu ne demek?" diye sordu Katinka.

"Stalin dönemine dair her şeyi bildiğimi sanırdım" dedi Maksi, "ancak ilk defa anlayamıyorum."

Katinka yorgunluk ve üzüntüyle sallanmaya başladı. "Saşenka'ya veya küçük Karlo'ya ne olduğunu asla öğrenemeyeceğim sanırım" diye fısıldadı. "Zavallı Roza, ona nasıl söyleyeceğim?"

18

Arşivden çıktıklarında hava kararmıştı. Buldukları karşısında hâlâ şaşkın olan Maksi ve Katinka iyi geçmemiş bir randevu sonrasında yollarına giden iki yeniyetme gibi ayrıldılar. Maksi moto-

sikletine binip uzaklaşırken Katinka karanlık yokuşu yavaşça çıktı, Prens Dolgoruki'nin heykelinin arkasında uzanan Tverskaya'nın ışıklarına giderek yaklaşıyordu. Sırt çantasını düzeltmek için yavaşladığı sırada arkasındaki kişinin ona fazlasıyla yakın yürüdüğünü fark etti.

Adımlarını hızlandırınca arkadan gelen gölge de hızlandı. Yavaşlayıp gölgenin onu geçmesini bekledi ancak gölge de yavaşladı. Birden korkmuştu: Arkasındaki KGB miydi? Yoksa Çeçen bir hırsız mıydı? Sonra gölge, balgamını çıkarma isteğiyle ışıktan yansıyan yuvarlak bir nesneyi ağzına götürdü.

"Kuzma!" diyen Katinka'nın nefesi kesilir gibi oldu. "Sen ne..."

Kuzma tek kelime etmeden genç kıızı kenara, heykelin arkasına çekti. Orada kimse yoktu. Adam elindeki kumaş torbayı açınca tekrar caz kedisi ve yavruları görüldü. "Rahat!" dedi adam o garip ve kaba sesiyle.

"Çok rahat" diyen Katinka hâlâ endişeliydi. Bu adamın aklında ne vardı?

Kuzma kedilerin çantasına uzandı ve sarı renkli eski bir zarf çıkardı. Kırmızı bir iple bağlanmış zarf elindeyken devamlı etrafa bakıyordu adamın bu tedirginliği komikti, ancak Katinka bunun şaka olmadığını farkındaydı. Kuzma hayatını tehlikeye atıyordu.

"Senin için" diye mırıldandı adam.

"Peki, ne bu?"

"Okuyunca görürsün." Yine etrafına bakınan adam Tverskaya'ya doğru uzaklaşmaya başladı.

"Kuzma! Bekle! Sana doğru düzgün teşekkür etmek istiyorum!" Kuzma Katinka'dan kutsal sudan kaçan vampir misali kaçıyor, ama kız onu bileğinden yakaladı. "Tek bir sorum var. 'Merkez Komite dosyaları istedi' ne demek oluyor? O dosyalar nerede?"

Kuzma geri geldi, Katinka'ya öyle yaklaştı ki tıraş edilmemiş bıyıkları genç kızın kulağına değiyordu. "*Instantzya!* Dava nede-niyle istenmiş!" Katinka bunun dosyaları bizzat Stalin'in istediği anlamına geldiğini biliyordu.

"Yani şimdi neredeler?"

"Kapalı arşivde." Yeri, hücreleri, zindanları, mezarları işaret etti.

"O halde ne olduğunu nasıl öğreneceğim?"

Kuzma omuz silkti ve tepeyi işaret etti. "Saka olup güzel şakı-mak, bülbül olup kötü şakı-maktan yeğdir." Sonra yürüyüp uzak-laştı ve Tverskaya'nın kalabalık saatlerinin bulanık griliğinde kayboldu.

Zarf, Katinka'nın ellerini yakıyordu; genç kız zarfı açmamak

için kendini zor tutuyordu, sakinleşmeye çalıştı. Takip edilmediğinden emin olmak için etrafına baktı, ancak sonra KGB onu izlemek isterse bunun farkına asla varamayacağını düşündü.

Otel odasına gidene kadar bekleyemezdi, bu yüzden caddeyi geçip Intourist Hotel'in derme çatma lobisine girdi. Yetmişlerden kalma çirkin bir beton ve cam karışımı olan bu binanın alçak tavanı beyaz strafora benzeyen bir malzemedен yapılmıştı. Zemin solmuş şarap rengi bir halıyla kaplıydı ve kahverengi plastik masada oturan güvenlik görevlileri geniş çeneli Sovyet "boğaların"ndandı.

Ancak burası pazaryeri gibi doluydu. Tek kollu haydutlar mırıldanarak dolaşırken cafcacı hayat kadınları turuncu koltuklarda oturuyorlardı. Güvenlikten birinin kendisine yaklaştığını gören Katinka, hayat kadınlarını işaret etti ve adam omuz silkti: Payını sonra alacaktı. Sünger bir koltuğa oturan Katinka, yanındaki çizmeli, ince çoraplı, kısacık etekli iki kıza sigara uzattı. Kızlar birer tane aldı: Biri sigarayı çantasına koyarken diğeri çorabına sıkıştırdı.

Katinka kendi sigarasını yaktı, dumanı içine çekti ve zarfı yırtarak açtı. İçinden birkaç ıvır zıvır ve bir tomar fotokopi çıktı. Bu fotokopilerden ilki Mayıs 1953 tarihliydi (Stalin'in ölümünden iki ay sonra):

Tüm memurlara: Palitsin / Zeitlin Davası

Yukarıda ismi geçen mahkûmların gulagda geçen yıldan sonra güvenlik nedenleri dolayısıyla on yıl daha ceza aldıklarının akra-balarına ve davayla ilgili çalışanlara bildirilmesi rica olunur.

İmza: İ. V. Serov, Başkan, Devlet Güvenliği Komitesi (KGB)

Kızan ve aklı karışan Katinka, daha sonra üzüntüye teslim oldu. Bu Muçe'den veya KGB arşivlerinden öğrendiği her şeyin acımasızca söylenmiş bir yalan olduğu anlamına mı geliyordu? Muhtemelen rengi kaçmıştı çünkü yandaki hayat kadınlarından biri eğilip "Test sonuçları mı, aşkım? Kötü haber mi var?" diye sordu.

"Onun gibi bir şey" dedi Katinka, alnında boncuk boncuk ter damlaları vardı.

"Zor, çok zor ama yaşıyoruz" diyen hayat kadını sigarasını yakıp arkadaşına döndü.

Katinka yeniden elindeki sayfalara baktı.

Askeri Mahkeme Celsesi, Narkom L. P. Beria'nın ofisi, Özel Amaç 110 (yine Beria'nın Suhanovka Hapishanesi'ndeki özel hücresi)

02.30 22 Ocak 1940. Sanık Aleksandra “Saşenka” Zeitlin-Palitsin’in (Parti çevrelerinde bilinen ismiyle Yoldaş Kutup Tilkisi) Davası. Yüksek Askeri Mahkeme Başkanı Vasili Ulrih’in başkanlığında.

Katinka Saşenka’nın aldığı cezayı görme isteğiyle hızla sayfaları çevirip sona geldi ve yine o sinir eden notu buldu: *Palitsin davasının dosyalarını Merkez Komite’ye gönderin.*

Sonra Saşenka’nın dava notlarını okumaya başladı ve okuduğu şeyler onu öylesine şaşırttı ki tüm belgeleri zarfa tıkaştırdı ve otelden koşarak çıkıp caddeye daldı, sağa döndü ve kırmızı ışıkları morumsu gecede parıl parıl parlayan Kremlin’e giden tepeyi indi.

“Bu sefer çok ileri gittin!” dedi Mariko; sesini yükseltmeden konuştuğu için savurduğu tehdit çok daha etkili oluyordu.

Mareşal Satinov sık ve havadar oturma odasındaki yüksek sandalyesinde ağzına yerleştirilmiş bir oksijen maskesiyle oturuyordu, maske mareşalin arkasındaki oksijen tüplerine bağlıydı. Birkaç günde çökmüş gibiydi, Katinka’nın her hareketini gözlerini kırıştırarak izliyordu.

“Lütfen, izin verin de babanızla birkaç dakika konuşayım” dedi Katinka; koştugu için nefes nefese kalmıştı ve kızarmıştı. “Ona söylemem gereken çok şey var, hem bulduklarımı ona söylememi kendisi istemişti...”

Yalvaran bakışlarını Satinov’un yarı kapalı gözlerine dikti. Başta hiçbir değişiklik olmadı, ancak sonra Satinov’un gözleri parladı ve yaşlı adam oksijen maskesini ağzından çekip “Mariko, durdur etme” dedi. Konuşurken zorlanıyordu. “Bize çay getir.” Mariko derin bir iç çekip odadan çıktı. “İçeri nasıl girdin kızım?”

“Biri dış kapıyı açtı, sizin kapı da aralıktı.”

Satinov bir süre dinledi. “Kader, kader bu. Burada bulunma sebebini unutma.” Kafatası gibi bir ifadeyle gülümsedi.

Katinka adamın yanındaki divana oturdu. Satinov ellerini “Hadi kızım söyle” demek istercesine iki yana açtı.

“Karbeyaz’ı buldum.” Satinov başını takdir eder gibi salladı. “Lala Lewis bana her şeyi anlattı. Siz bir kahramanmışsınız. Çocukları kurtarmışsınız. Karbeyaz sizinle tanışmak, size teşekkür etmek istiyor.”

Satinov başını iki yana salladı ve elini havada sallayarak “Çok geç” dedi. “Kardeşini de buldun mu?”

“Henüz bulamadım. Saşenka’ya ne olduğunu öğrenmeye çalışıyorum hâlâ.”

“Bırak onları. Karlo’ya odaklan! Çocuklar, gelecek...”

“Saşenka ve Vanya sizin en iyi arkadaşlarınızdı, değil mi?”

“Saşenka... ondan bir tane daha yoktu... ve çocuklar...” Mavi gözlerindeki ifade yumuşadı. Bir an gözyaşları görür gibi olan genç kız konuşmaya başladı.

“Bu yüzden Benya ve Saşenka’nın konuşmalarını okuyan Stalin sizi Küçük Köşe’ye çağırdı. Onları Petrograd’dan beri tanıdığınızı ve Roza’nın manevi babası olduğunuzu biliyordu. 1 Mayıs partisinde hepinizi bir arada görmüştü. Onlar hakkında neler bildiğinizi öğrenmeye çalıştı mı?”

Satinov gözlerini kırıştırdı ve bir şey söylemedi.

“Beria çıktı ve siz 22.30’da geldiniz. Stalin’in randevu defterini gördüm. Ama sonra ne oldu? Saşenka’nın yasak bir ilişkisi vardı. Vanya kıskanmış ve otel odasını dinletme emri vermişti. Bu olay Yüzbaşı Sagan’ın komplosuna ve tüm ailenin yok edilmesine nasıl geldi?”

“Bilmiyorum” diye fısıldadı Satinov.

“Stalin neden davanın tüm dosyalarını istedi?” Katinka yaşlı adama baktı. Adam da kanlı gözlerle ona bakıyordu. “Buna da mı cevap vermeyeceksiniz? Neler olduğunu bilmiyor gibi davranmayı nasıl başarıyorsunuz?”

“Karlo’yu bul” diye mırıldandı Satinov. “Çok yakınında olmalısn.”

“Stalin ‘*Biço el atsin*’ yazarak ne demek istedi?”

Satinov’un acıyla nefes alıp vermeye çalıştığı uzun bir sessizlik oldu. “Hatıralarımı dikkatli oku” dedi adam sonunda.

“İster inanın ister inanmayın, sizin barış dolu bir dünyada bir arada bulunmaya ve sosyalist vatanınızda barış sağlanması için oynadığınız kahramanımsı role dair bitmek tükenmek bilmeyen konuşmalarınızın her kelimesini okudum. İnsanlıkla ilgili tek kelime geçmiyor.” Adamın gözleri Katinka’ya sabitlenmişti ancak genç kız durmadı. “Bana defalarca yalan söylediniz. KGB suçlarını sakladı, ama bugün Saşenka’nın davasının dökümünü aldım. En yakın arkadaşınızın davasına girmişsiniz!”

Adamın nefes alış verişisi daha da zayıfladı.

“Bakın” dedi dosyanın ilk sayfasını çıkarırken.

“Gözlüklerim yanımda değil.”

“O halde ben size yardımcı olayım. İşte, bakın. Bu sizsiniz Mareşal Satinov. Davaya katılmakla kalmamışsınız” Katinka bağırır gibi konuşuyordu, “hâkimlerden de biriymişsiniz.”

“Kararımı oku” dedi nefesi kesilen adam.

“En iyi arkadaşınızın, manevi çocuğunuzun annesinin davası görülürken orada oturmuşsunuz. Saşenka sizi, yani en iyi arkadaşınızı mahkemede görmüş. Sizi gördüğünde ne düşünmüştür? Aklından neler geçmiştir? Sizin kahraman olduğunuzu düşünmüştüm. Karbeyaz ile Karlo’yu kurtardınız, ama Saşenka’nın sonunu hazırladınız! Ölüme mi mahkûm edildi? Yoksa gulag kamplarında mı öldü? Söyleyin bana, söyleyin. Gerçekleri çocuklara borçlusunuz!”

Nefesini düzenlemeye çalışan Satinov’un ifadesi gerildi.

Katinka utanç duygusuyla gözyaşlarını tutmaya çalıştı. “Böyle bir şeyi nasıl yapabildiniz? Nasıl?”

“Ne oluyor burada?” Mariko elinde tepsiyle kapıda göründü. “Ne var baba?”

Katinka odadan çıkarken dönüp yaşlı adama baktı. Yüzünde oksijen maskesi olan adamın dudakları maviydi. İnce bir kol kalktı ve boğumlu bir parmak kapıyı gösterdi.

19

Hâkim Ulrih: Saşenka Zeitlin-Palitsin, kahraman liderlerimiz Yoldaş Stalin ve Politbüro’ya karşı kendi evinizde ciddi bir suikast girişiminde bulunduğunu itiraf ettin. İtirafını okuduk. Ekleme istediğin bir şey var mı?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Büyük Stalin’i evimde öldürmeye çalıştım. Yoldaş Stalin’in geleceği odanın perdelerine arsenik ve siyanür sürdüm.

Hâkim Ulrih: Peki ya gramofon?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Evet, gramofona da sürdüm. Eşim Vanya da dahil olmak üzere birçok kişiden Yoldaş Stalin’in yemek sonrası müzik dinlemeyi sevdiğini duymuştum, bu yüzden gramofona da siyanür sürdüm.

Hâkim Satinov: Sanık Zeitlin-Palitsin, daha detaylı bilgiye ihtiyacımız var...

Satinov mahkemede ilk defa konuşuyordu. Katinka, gecenin ortasında fazlasıyla parlak ışıklarla aydınlatılmış Suhanovka Hapishanesi’nin çam panelli ofisinde konuşan bu korkunç insanların sesini duyar gibiydi. Mavi üniformalı NKVD gardiyanları kapıda duruyorlardı. Kel kafası mermiye benzeyen Ulrih, Satinov ve diğer hâkim masanın öbür tarafında oturuyordu. Hepsinin üzerinde Stalinka ceketleri ve parlak botlar vardı.

Katinka, Satinov'la o felaket görüşmeden hemen sonra Maksi'yi aramış ve gözyaşlarını belli etmemeye çalışarak yaşlı adamın söylediklerini kelimesi kelimesine tekrar etmişti. Ancak Maksi onu cesaretlendirmeye çalışmış, Satinov ona kararını okumasını söylemişse bunu hemen yapması gerektiğini anlatmıştı. Satinov genç kıza anılarını okumasını da söylemişti, bunun da bir anlamı olmalıydı. Maksi daha sonra ertesi gün öğlen saatlerinde Mayakovski Meydanı'nda bulunan Özel Gizli Polis-Yönetim Dokümanları bölümünde buluşmayı teklif etmişti.

Şimdi geceyarısıydı ve Katinka Moskva Otelindeki eski odasında mahkeme kayıtlarını okuyordu. Cesaret bulmak ve bitkinliğin üstesinden gelmek için bir kadeh votka aldı. Küçük pence-resinde, Kremlin'in kırmızı yıldızları parlıyordu.

Hâkim Satinov: Siyanürü nereden buldun? Mahkemeye anlatın!

Katinka, solgun, zayıflamış, hırpalanmış ama hâlâ güzel Saşenka'nın T şekilli bir masanın ucunda ayakta durduğunu hayal etti. Ancak hayatı pahasına sorguya çekilirken karşısında Herkül Satinov'u hâkim olarak bulunca ne düşünmüştü acaba? Duygularını göstermemeye, onu tanıdığını belli etmemeye çalışmış olmalıydı. Herkes onun ve Satinov'un tepkisini bekliyor olmalıydı. Ancak onun şaşkınlığı, yaşadığı şok duygusu ve "Çocuklar güvende mi?" endişesi... Yoksa Satinov'un orada olmasının anlamı çocukların...

Sanık Zeitlin-Palitsin: Anlatacağım Yoldaş Hâkim. Vanya siyanürü NKVD Laboratuvarı'ndan aldı.

Hâkim Satinov: Hangi plaklara zehir süreceğinizi nereden biliyordunuz?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Yoldaş Stalin'in Gürcü halk müziğini, *Volga-Volga* ile *Neşeli Ahbaplar* film müziklerini ve Glinka ve Çaykovski aryalarını sevdiğini biliyordum. Bu yüzden bu plaklara zehir sürdüm.

Hâkim Satinov: Bu şekilde Troçki ile çalışan Japon imparatoruna, Polonyalı toprak sahiplerine ve İngiliz lordlarına mı hizmet ediyordun?

Saşenka'nın aklından geçenleri düşünen Katinka'nın tüyleri ürperdi: Karbeyaz ve Karlo, neredesiniz?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Evet, Troçki bu suikast emrini Japon

imparatoru ve İngiliz lordlarıyla anlaşmalı olarak verdi.

Hâkim Satinov: Peki Beyaz Ordu bağlantıları? Troçki tarafını kontrol eden Yüzbaşı Sagan sana genç kızken öğrettiği taktikleri uygulamak zorunda bıraktı mı seni?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Cinsel yöntemlerden mi bahsediyorsunuz? Evet, bu yöntemleri yazar Benya Golden gibi başka ajanları ikna etmek için kullandım.

Hâkim Satinov: Yazar Golden de ajan oldu mu?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Onu Yüzbaşı Sagan'ın bana öğrettiği baştan çıkarma yöntemleriyle ikna etmeye çalıştım, ama Parti üyelerinin karşısında doğruyu söylemek zorundayım, Golden Parti üyesi olmayan, sanat meraklısı ve dikkatsiz bir adamdı; komplo muza asla katılmadı. Bunu bir çeşit "tiyatro" gibi görüyordu.

Hâkim Ulrih: İtirafını değiştiriyor musun?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Yoldaş Stalin ve Parti karşısında doğruyu söylemek zorundayım, öyle değil mi? Ben suçluyum, kocam ve Yüzbaşı Sagan da suçlu, ancak Golden komplo kurmaktan âciz bir çocuktuk sadece.

Katinka gülümsemeden edemedi. Saşenka'nın da Benya Golden'i gerçekten sevdiğini biliyordu artık. Golden'e yapılan bu hakaret, tüm aşk şarkılarından daha romantik değil miydi?

Hâkim Satinov: Yoldaş Yargıçlar, bu yılanın, bu karadulun kötülüğü ve ahlaksızlığı beni tiksindirdi. Karara varmaya hazır mıyız?

Bu trajikomik konuşmaları okuyan Katinka ağlamamak için zor tutuyordu kendini. Satinov bu söylediklerinde ciddi miydi? Saşenka onun ciddi olduğuna inanmış mıydı? Saşenka, arkadaşına bakarak devamlı şu mesajı göndermiş olmalıydı: Çocuklar yerleşti mi? Güvendeler mi? Yoksa bize ihanet mi ettin? Bir annenin sorularıydı bunlar. Bir sigara yakan Katinka okumaya devam etti.

Sanık Zeitlin-Palitsin: Şunu söylemeliyim ki en büyük utancım ve pişmanlığım Parti'ye karşı suç işlemek ve genç nesillerin beni hain olarak hatırlayacak olmasıdır.

Genç nesiller mi? Bu Satinov'a bir mesaj mıydı?

Hâkim Ulrih (Başkan): Peki, Yoldaş Hâkimler, hazır mıyız? Yorumlarınızı alalım.

Hâkim Lanski (İkinci Hâkim): Ne çirkinlik. ~~Başka yorum yok.~~

Hâkim Ulrih: Yoldaş Satinov?

Hâkim Satinov (Üçüncü Hâkim): Sanık Zeitlin-Palitsin, aldatma ve hileyle dolu geçen yaşamında işlediği şok edici suçlarını itiraf ediyor. Bunu söylediğim için mahkemeden beni mazur görmesini isteyeceğim, ancak biz Sovyet halkı Halkın Lideri Yoldaş Stalin'le sadık yoldaşları Molotov, Voroşilov, Mikoyan, Andrejev ve diğer Politbüro üyelerinin sapasağlam hayatta ve güvende olmasını titizlikle yapılan NKVD soruşturmasına borçluyuz ve bu yoldaşlarımızı evlerinde zehirlemek isteyen casuslardan, hainlerden, Troçkistlerden kurtaranlara minnettarız. Yoldaş Stalin güvende, yoldaşları da güvende, hepsi güvende. Bu kudurmuş pis köpeklerle verilecek tek bir ceza vardır, halkın adaleti sağlanmalıdır... Teşekkürler Yoldaş Ulrih.

Katinka nefes almakta zorlanıyordu. Tekrar tekrar okudu, yanlış anlamış olamazdı. Satinov "güvende" demişti, hem de dört kez. İki kez Karbeyaz, iki kez de Karlo için. Yani Satinov, Saşenka'ya ihanet etmemişti. Aksine "Canım dostum, rahatça ölebilirsin, *çocuklar güvende! Tekrarlıyorum, çocuklar güvende!*" diyordu.

Saşenka nasıl da rahatlamıştı kim bilir. Ancak mahkeme kararı kayıptı: Saşenka ölmeden kurtulabilmiş miydi? İşte o not vardı yine, belgeler Merkez Komite'ye gönderilmişti.

Moskova'da şafak sökerken Katinka'nın gözleri dizlerinin üzerinde duran belgelerin sonuna ilişti.

Hâkim Ulrih: Teşekkürler Yoldaş Satinov, hâkimler karara varmak üzere çıkacak.

Hâkimler çıktı.

20

Masmavi gökyüzünde parlayan güneş ışınlarını Mayakovski'nin heykeline gönderirken, Katinka Tverskaya'da yürüdü; önce Prens Dolgoruki'nin sonra Puşkin'in heykelinin yanından geçerek yeni arşive gitti. Maksi sabah çok erken saatte telefon edince uyanmış ve boynunun tutulduğunu anlamış, sonra tekrar uyumuştur. Ancak dayak yemiş gibi her yeri ağrıyan genç kız, Tverskaya'daki Coffee Bean kafede içtiği duble espressoyla biraz olsun kendine gelebilmişti.

Koltuğunun altında şişkin bir paket taşıyan Katinka, Mayakovski metrosunu geçti ve Moskova'nın kasvetli ve muhalif görünmesini sağlayan detaylardan biri olan kırmızı granit kemerlerin altından geçip sola saptı. Genç kız kendini çıkmaz sokağa benzeyen küçücük bir yolda buldu ve daha ileri gidemeyeceğini düşündüğü an yolun sert bir açıyla kıvrıldığını fark etti. Katinka, çizgisel bir yapıya sahip olan devasa Moskova'nın ortasında kıvrımlanan bu daracık yolu çok sevdi. Granit duvarlar ve gürleyen bulvarların ardında karmakarışık bir köy keşfetmiş gibi hissetti kendini. İkinci dönemeçten sonra üst tarafı beyaz olan koyu sarı bir duvara geldi. Binarın siyah çelik kapısı açıktı ve hemen ilerisinde merdivenler vardı. Maks'in motosikleti Lenin'in profilden resminin bulunduğu levhanın hemen yanına park edilmişti.

"Yorgun görünüyorsun, uyuyamadın mı? Söylediğim şeyi buldun mu?" diye sordu.

Katinka başını evet anlamında sallayıp kolunun altındaki pake ti işaret etti. "Aldığım en pahalı şeydi ve izin almak için Pasha Getman'ı aramak zorunda kaldım."

"Üç yüz dolar onun için bir şey değil. Ne alacağını söyledin mi?"

"Söylemezsem daha iyi olur diye düşündüm."

"Bu senin tek seçeneğindi, o kadın bu aldığın şey için her şeyi yapar." Sonra genç kızın elini tuttu. "Elli sene öncesine ait insanların gizli yaşamları hakkında benden daha saplantılı hale gelmeden korkuyorum. Hazır mısın?"

"Evet, ama nasıl gireceğiz içeri? Ben sanmıştım ki..."

"Endişelenme, her şeyi hallettim. Şimdi, unutma" diye devam etti ciddi bir ifadeyle, "sen bu arşivdeki dokümanların listesini dikkatle inceleyebilmek için başvuru yapabilesin diye randevu aldım ve bu başvurunun kesinlikle reddedileceğinden emin olabilirsiniz. Hadi gir Katinka. İyi şanslar."

"Çok gerginim. İşe yarar mı, yoksa tutuklanır mıyım?"

"Birinden biri olacak." Güldü. "Düşünsene, iki hafta önce böyle bir şeyi yapmayı aklından bile geçiremezdin. Ama kendine güven. Nereye gittiğini ve ne istediğini biliyormuş gibi görün. Sonra görüşürüz."

Genç kız adamın motosikleti çalıştırmasını ve kaskını takıp gözden kaybolmasını izledikten sonra sütunlu ve balkonlu bayraklı yüksek binaya girdi.

Ahşap masada, iki yeniyetme İçişleri Bakanlığı askeri oturuyordu, ama Katinka'yı görünce doğruldular. Askerlerden daha sivilceli olanı kayıt defterini uzattı, Rus devletinin verdiği yetkiye dayana-

rak sırtıp aldığı pasaportu inceledi, masadaki sarı ziyaretçi kartlarını arayıp genç kızın ismine yakın bir tane bulabildi, sonra kalitesiz kâğıda ismini tam olarak yazıp erkeksi bir gülümsemeyle uzattı. Pasaportu vermeden arkasındaki beyaz koridorda bulunan asansörü işaret etti. “Arşiv başvurusu, dördüncü kat.”

Katinka arkasına bakmaya cesaret edemiyordu, ama birilerinin varlığını hissedebiliyordu. Kel kafalı, zayıf, genç bir adam paltosunu vestiyere asarken Katinka’yı dikkatle izliyordu; ayağında plastik ayakkabılar, üzerinde gri bir parka vardı. Şu arşiv fareleri ne garip oluyor, diye düşünen Katinka hızla yürüyüp asansöre bindi. Kapılar kapanmak üzereyken araya bir el girdi ve arşiv faresi asansöre bindi, başıyla selam verirken oldukça gergin görünen adam hiçbir şey söylemedi. Lekeli arşiv önlüğünü giyen adam laboratuvar asistanına benzedi.

Asansör küçüktü ve arşiv faresi fazlasıyla yakın durdukları için özür dilemeye çalışıyor, ancak her girişimi kendi kendine mırıldanmasıyla sonuçlandığından bunu bir türlü beceremiyordu sanki. Asansörün duvarına yapışmış haldeki Katinka, adamın seyrek kızıl saçlı, kızarmış ve terlenmiş kafasına çok yakın duruyordu. Genç kız beşinci katın düğmesine, adam dördüncü kata bastı ve asansör sarsılarak dördüncü kata geldiğinde kapılar açıldı, adam dışarı çıkıp kapıyı tuttu.

“Sizin katınız.” Soru sormuyordu, bilgi veriyordu. “Başvurular katı.”

Ancak Katinka başını iki yana salladı. Fare şaşırdı ve kapılar kapanırken soran gözlerle orada durmaya devam etti. Katinka yakalanma korkusuyla sindi, çünkü Maksi’nin de dediği gibi “dışarıdan başvuranların beşinci kata çıkmasına izin yoktu.”

Asansör kapıları; buzlu cam kapılar, plastik palmyeler ve içinde resim olmayan büyük bir çerçevenin bulunduğu bir kata açıldı. *Diyalektik Materyalizm Çalışmaları ve Sovyetler Birliği Leninist Ekonomik-Politik Tarihi Sorular Direktörlüğü* yazısının altına el yazısıyla yazılmış bir not bantlanmıştı: *Özel Gizli Polis-Yönetim Dokümanları Rus Devlet Arşivi*.

“Orada kimseyle karşılaşmaman çok iyi olur” demişti Maksi. Katinka, arşiv faresinin, yanında sivilceli askerlerle çıkagelmelerinden korkuyordu.

Kapalı çam kapıların sıralandığı uzun parke koridorlar oldukça sessizdi ve çok sıcaktı, kaloriferler hâlâ cayıp cayıp yanıyordu. Katinka her kapıda bulunan isim ve unvan yazılarını okuyarak ilerledi. Sağa ve sonra tekrar sağa döndü, Glinka’nın *Çar İçin*

Hayat operasından ünlü bir arıyı duyunca durdu. Koridorun sonundaki kapıya yaklaşırken müzik daha da yükseliyordu.

Kapıdaki plakada *Agrippina Konstantinovna Begbulatov, El Yazmaları Direktörü* yazıyordu. Ne isimdi ama... Katinka kapıyı dinledi: Müzik doruk noktasına ulaşmak üzereydi. Randevu alsa daha mı iyi olurdu? Hayır, Maksı bu girişimin çok tehlikeli olacağını söylemişti.

Kapıyı tıklattı. Cevap gelmedi. Yeniden tıklattı. Ses yoktu. Katinka, Satinov gibi destek değil köstek olan dinozorlara, insanı çıldırtan sabit fikirli bürokratlara ve bu çalışma sırasında yaşadığı hayal kırıklıklarına küfredip kapıyı açtı.

Beyaz tenli, iriyarı bir kadın iç çamaşırlarıyla divana uzanmıştı, gözlerini *American Airways* yazılı bir uyku bandıyla kapatmıştı.

Oda çok sıcaktı, müzik son moda bir CD çalardan geliyordu ve ağır bir parfüm kokusu her yanı sarmıştı. Katinka kısa bir süre baktığı odada iki vantilatör, sararmış el yazması yığınları ipek çoraplar içine doldurulmuş dağ gibi iki adet kalça gördü. O an kadın bandı çıkarıp genç kıza doğru gelmeye başladı.

“Buraya nasıl böyle paldır küldür girebiliyorsun? Kimsin sen? Edep erkân bilmez misin? Kültürsüz cahil misin nesin?” Balınaya benzeyen kadın bu kutsal arşivde daha önce hiç kot pantolonlu genç kız görmemiş gibi süzdü Katinka’yı. “Odama böyle dalma hakkını kim verdi sana?”

“Hmmm, kimse.” Katinka bir an ne diyeceğini bilememişti.

“O halde lütfen çık ve bir daha da gelme!” diye bağırdı kadın; süt beyazı göğüsleri kocaman sutyenini bile zorlayacak kadar büyüktü.

“Hayır, hayır.” Mücadele etmeye karar veren Katinka kızarmıştı ve kekeliyordu. “Size bir şey teslim etmem istendi. İşte burada... sizin için.” Paketi gösterdi.

Kadın leylak rengi bir saç filesini sinirle taktı. “Bir şey beklemiyorum” derken pakete bakıyordu. Katinka’nın kaybedecek bir şeyi yoktu. Jartiyelere, ten rengi külot ve kadının vücudundaki diğer dikkat çekici noktalara bakmamaya çalışarak “Bu size bir hediye...” dedi. Sonra koridorda sağa sola bakındı ve kadına meslektaşlarının bu hediyeden haberdar olmalarını istemeyebileceği mesajını verdi. “Şey, ofisinizde konuşmayı tercih ederim.”

Nerede olduğunu ve üstündekileri fark eden kadın kaşlarını çattı. “Bir dakika!” Katinka’yı dışarı çıkarıp kapıyı kapadı. Müzik sustu ve kapı yeniden açıldı.

“Ben Agrippina Begbulatov” diyen kadın terli elini uzattı. “Gün ortasında şekerleme yapmayı seviyorum. Oturun lütfen.”

Kırmızı divana oturan Katinka, el yazmaları direktörünün iri vücudunun kısa süre önce dinlenmekte olduğu yerden gelen sıcaklığı hissetti. Dudaklarına kırmızı ruj sürmüş kadının üzerinde dekoltesi dantelle kapalı Sovyet tarzı mavi bir elbise vardı. Katinka, Brejnev zamanından kalma Sovyet kadını saç tarama şeklini hemen tanıdı.

“Parti üyelerinin anılarını kataloglanabilsinler ve bu özel arşivde dosyalanabilsinler diye toplamakla sorumlu olduğumu biliyorsunuz, değil mi?” dedi Agrippina yumuşak koltuğuna otururken.

“Agrippina Konstantinovna, beni kabul ettiğiniz için teşekkür ederim” dedi Katinka.

“Rica ederim” diyen Agrippina soğuk ve sabırsızdı.

Katinka kendini anlatmak için bir saniyesi olduğunun farkındaydı, yoksa askerlerle burun buruna gelecekti. Konuşmaya başladığında ne tür bir yalan söyleyeceğine henüz karar vermemişti –aslında daha önce hiç yalan söylememişti– ve söyleyeceği her yalanın anlaşılma riski taşıdığını biliyordu, çünkü komünistler birbirlerini tanıyorlardı. Aynı okullara gitmişlerdi ve sonra birlikte Yabancı Diller Enstitüsü’ne devam etmişlerdi; birbirleriyle evlenip aynı bölgedeki kır evlerinde yaşamaya başlamış, Altın Gençlik’in bir sonraki neslini yetiştirmişlerdi. Katinka sesinin değiştiğini fark etti, sesinde yalan vardı.

“Yoldaş Agrippina Konstantinovna” diye başladı, “size Mariko Satinov’dan bir hediye getirdim. Kendisini tanıyorsunuz, değil mi?”

Çektiği azabı gizlemeye çalışan Katinka dişlerini sıktı.

“Mariko mu?” diye soran Agrippina başını hafifçe yana yatırdı.

“Evet.”

“Yoldaş Herkül Satinov’u tanıyorum” dedi Agrippina saygıyla. “Çok yakından değil tabii ki, onu bir kez konservatuvardaki bir konserde görmüştüm. Buradaki işim nedeniyle tanıyorum kendisini haliyle.”

“Haliyle” dedi Katinka. “Ancak Mariko’yu tanımıyor musunuz?”

Agrippina başını iki yana salladı. “Bana hediye o mu gönderdi?”

“Evet, evet, sizinle tanışmamı sağlamanın bir yolu olarak. Sizi, babası Yoldaş Mareşal Satinov’un önemli kitabına yaptığınız katkı nedeniyle tanıyor Yoldaş.”

Göğsü gururla kabaran Agrippina’nın burun delikleri büyüdü.

"Yoldaş Satinov benden mi bahsetmiş ona?"

"Ah, evet, ben aile dostlarıyım ve anılarını yazarken ona ne kadar yardım ettiğinizden bahsetti. Siz olmasanız bu işin altından kalkamayacağını söyledi."

"Şey, çalışma fırsatı bulduğum Yoldaş Gromiko ve Yoldaş Mikoyan gibi efsanevi kişiler benim editörlük yeteneğim olmasa anılarını yazma girişimlerinin asla böyle iyi sonuçlanamayacağını söylemişlerdi."

"Bunu duyduğuma hiç şaşırmadım" dedi Katinka; işe yarayan bir yalanın başka yalanlara yol açtığını keşfetmişti. "Aslında Yoldaş Satinov 'Genç yoldaş, editörlerin efendisi ve kutsal ateşin bekçisi Agrippina Konstantinovna'ya git, o sana anılar üzerinde nasıl çalıştığımızı, taslakları gösterecektir' dedi."

"Siz de komünistsiniz, Yoldaş...?"

"Katinka Vinski. Evet, Genç Liderlerdendim, sonra Komsomol oldum, şimdi de Yoldaş Satinov'un Berlin'de yaptıklarıyla ilgili bir makale yazan bir tarihçiyim."

"Ah. Öyle az genç yoldaş var ki artık, bunlardan biriyle tanışmak ne güzel" dedi Agrippina. Durdu, artık gülümsemedi. "Ama Yoldaş Satinov neden kendisi aramadı beni? Biliyor ki randevu almak..."

"Çok hasta" dedi Katinka. "Akciğer kanseri."

"Duydum. Ancak kızı Mariko'yu arayıp sormam gerek..." T şeklindeki masasındaki telefonlara uzandı.

"Bekleyin, Agrippina Konstantinovna" dedi Katinka, heyecanlanmıştı. "Mariko bugün babasının yanında... Kremlevka Hastanesi'nde. Bu yüzden randevu almadan geldim. Yoldaş Satinov, Mariko'dan size bir şey göndermesini istedi, bu öyle bir şeymiş ki görünce ondan geldiğini anlayacakmışsınız." Pakete hafifçe vurdu.

"Bana mı?"

"Evet."

"Mariko Satinov ve mareşalden?"

Agrippina sandalyede hafifçe kıpırdandı ve pakete yaklaştı. Katinka elini koruma içgüdüsiyle pakete koydu. "Mareşal Satinov'un anılarının tüm metni yani el yazması burada mı?" Katinka, Maksi'nin söylediklerini harfi harfine uyuluyordu.

"Evet, genç bayan, burada, bu yığında." Mavi yüzüklü bir el odanın her yerini kaplayan sararmış kâğıt yığınlarını işaret etti. "Ünlü yoldaşlarımızın anılarını yardımcılarına veya direkt bana dikte ettiklerini bilmelisin, benim görevim kitapları Merkez Komite rehberliğinde Parti için redakte etmekti, halkın kafasını

karıştırabilecek kısımları çıkardım. Yayımlanan versiyonda liderlerimizin anılarındaki tüm bölümler yer almıyordu. Bu durum Mareşal Satinov'un anıları için de geçerli.”

“Mareşal Satinov da özellikle o bölümlere bakmamı istiyor... Böylece editörlüğünüzün ne derece iyi olduğunu tam anlamıyla görebileceğim. Mareşal Satinov çok hastalanmadan bir iki gün önce Mariko'ya bu hediyeyi size vermesini söyledi, teşekkürlerinin bir simgesi olarak.” Katinka paketi ellerinin arasına aldı. “El yazması sizde mi?”

“Mareşalin evini aramam ya da arşiv direktörüyle konuşmam gerek...”

“Siz nasıl uygun görürseniz” dedi Katinka, “ancak o zaman bu hediyeyi bir başkasına vermem gerekecek.”

Bu cümle her şeyi sonuçlandırdı. Agrippina dizleri üzerine çöküp kâğıt yığınlarına doğru bükülünce Katinka onun jartiyelerini bir kez daha gördü. Kendi kendine konuşan kadın her el yazmasının ismini söylüyordu. Sonunda Satinov'un anılarını zafer duygusuyla kaldırdı. Nefes almakta zorlanan kadının yüzü kızarmıştı, sandalyeye oturan Agrippina gözlerini pakette sabitledi.

Katinka, Agrippina'nın kucağında duran paketi uzatmasını bekledi, ancak kadın kızıl kaşlarını kaldırıp öylece bakıyordu. Odadaki hava yağmurdan önceki havaya benzemeye başlamıştı.

“Ah evet, Agrippina Konstantinovna, az kalsın unuttuyordum” dedi Katinka sonunda. “Satinovlardan bir hediye” dedi ve paketi uzattı.

Gözleri parlıdayan Agrippina paketi kaptı ve içinden 300 dolarlık büyük bir Chanel No: 5 şişesi çıkardı.

“En sevdiğim” diyen Agrippina şişeye sarıldı. “Mareşal nasıl hatırladı?”

“El yazmasma bakabilir miyim?” diye sordu Katinka.

“Yalnızca bu odada” diye cevap verdi Agrippina. “Yayımlanmayan birkaç şey vardı sadece. Bu bölümleri benim dışımda kimse okumadı.”

Kâğıtları eline alan Katinka garip bir şeyler hissetti.

“Ayaklarını uzatsana” dedi Agrippina. “Vantilatörlerden gelen soğuk havanın ve Glinka'nın müziğinin keyfini çıkart. Not alabilirsin.”

Katinka hızla sayfalara baktı. Yazılanların çoğuna Satinov'un abartılı kitabından aşındı. “Bakir Toprakları Nasıl Fethettik”, “Sovyet Emekçileri İçin Evler İnşa Etmek”, “Motor Traktörü İstasyonları Yaratmak”, “Yoldaş Gagarin'le Uzay Araştırmamız Sıra-

da Yaptığımız İlginç Bir Konuşma” ve diğerleri... Zaman kaybı, diye düşündü Katinka, ancak Agrippina bileklerini, boynunu ve hatta kulaklarının arkasını Madam Chanel'in pahalı kokusuyla yıkarken bir şey Katinka'nın kalp atışlarının hızlanmasına neden oldu.

21

Y. V. Stalin'le bir konuşma, 1940 Ocak
Herkül Satinov

Bir gece saat ikide telefon çaldığında Eski Meydan'daki masamdaydım.

“Ben Poskrebişev. Yoldaş Stalin sizi kır evinde görmek istiyor. Aşağıda bir araba bekliyor sizi.”

Stalin beni severdi. Nazi Almanyası'yla anlaşma yapmıştık, ancak yakında savaş çıkacağını biliyorduk. Parti, Kızıl Ordu için yeni tankların ve silahların yapımını denetlemem için görevlendirmişti beni. İşleri konuşmak için kır evine iki kez daha davet edilmiştim. Bu nedenle korkmuyordum, gerçi Stalin'in evine gidince bu ziyaretin nerede sonlanacağını kimse bilemezdi.

Arabanın lastikleri kaymasın diye zincirlenmişti; dışarıda hava eksi yirmi derecedeydi, belki de daha soğuktu, gerçekten dondurucu bir kış yaşıyorduk. Mojaysk Otoyolu'nda hızla ilerledik ve meşe, çam, köknar, akçağaç ve huş gibi bir sürü ağaçla dolu bir yola girdik. Askerler kara yağmen her zamanki yerlerindeydi.

Kapıdaki iki görevli geçmemize izin verdi. Sonunda yeşil çelik bir kapı açıldı ve Stalin'in gerçek evi olan iki katlı kır evine geldik. Gayet sade olan bu ev yakında savaş çıkabilir diye hakiye boyanmıştı.

Mavi NKVD üniforması giymiş bir koruma bizi kapıda karşıladı ve beni içeri aldı. Paltomu vestiyere bıraktım. Stalin'in kitaplar ve dergilerle dolu ofisi sol taraftaydı, sonra kitaplıkla çevrili sağdaki kütüphaneden gri ceket ve çizme giymiş Stalin çıktı.

“İyi akşamlar, *biço*” dedi sırtarak. Bana hep *biço* derdi, bu Gürcücede “oğlan” demektir. “Gel de bir şeyler ye. Yemek yedin mi?”

Tabii ki yemek yemiştim, ancak o günlerde hepimiz Stalin'in gece alışkanlıklarına uygun olarak yaşıyorduk.

“Yoldaş Beria geldi, diğerleri de geliyorlar.” Büyük bir yemek masası, masif sandalyeler ve koltukların bulunduğu büyük bir odaya girdik. Tavan ve duvarlar Karelya çamıyla kaplıydı, duvarlarda

ayrıca Rus sanatçılara ait posterler vardı. Masanın sonunda Gürcü yemeklerinden oluşan bir büfe, yanında da tabaklar duruyordu.

Lavrenti Beria masaya geçmişti ve elinde bir kadeh şarap vardı. Beni Gürcüce selamladı. Stalin'le birlikte buzlu Rusya'da üç Gürcü'ydük!

Bana ve kendine şarap koyan Stalin masaya oturdu. Ben de ikisinin arasına oturdum.

"Peki" dedi Stalin, Herzegovina Flor sigarasını yakarken, "Saşenka davası ne oldu?"

Onun adının geçmesi bende hep duygusal bir etki yaratırdı, bu kez bu etkinin görülmez olmasını umuyordum.

"Çok iyi bir Sovyet kadını gibi görünüyordu hep" dedi Stalin. "Onu Petrograd'da Lenin'in ofisinde gördüğümü hatırlıyorum da..." Başını iki yana sallarken üzgündü. "Dünyamızda insanlar on yıllar boyunca maskeler ardına gizlenebiliyor."

Beria'ya baktım.

"Her şeyi itiraf etti" dedi Beria.

"Mahkeme çok sakın geçti" diye ekledim.

"Onu iyi tanıyordun, öyle değil mi, oğlum?" dedi Stalin.

Başımı evet anlamında salladım.

"Hepsi itiraf edip pişman oldu mu?" diye soran Stalin sigarasını küllüğe koyarken dumanı dışarı veriyordu.

"Vanya Palitsin etti" dedi Beria, sonra kabaca güldü. "İyi iş çıkardı ve son anda 'Çok yaşa Yoldaş Stalin!' diye bağırdı."

Stalin, altın rengi gözleri yarı kapalı bir halde sigarasını içmeye devam etti.

"Ama Mendel, ne aptal bir ihtiyar!" diye devam etti Beria. "İtiraf etmeyi reddetti."

"Kurallara karşı hep tutucu davranmıştır" diyen Stalin eğleniyor gibiydi.

"Mendel konusunda benden istediğinizi yaptım" dedi Beria.

Stalin ve Beria kısa bir süre bakışıp birbirlerine gülümsediler, bu entrikalardan hoşlandıklarını biliyordum. Bir keresinde Beria'nın, tutuklanıp infaz edilemeyecek kadar iyi tanınan bir yoldaş için bir trafik kazası düzenlediğini duymuştum.

"Oğlum, Mendel konusunda bir şeyler duymak ilgin çeker mi?" diye sordu Stalin.

"Evet" dedim ama aslında dehşete düşmüş durumdaydım.

"Anlat Lavrenti" diye emretti Stalin.

"Mendel'e 'Suçunu itiraf et, Yoldaş Stalin de hayatını bağışlasın' dedim" diye açıkladı Beria. "O ne yaptı biliyor musun? 'Asla! Ben

masumum ve ömrümün sonuna kadar dürüst bir Bolşevik olacağım!" dedi. Bana ve Kobilov'un suratına tükürdü..."

"Bu büyük bir hataymış" diye dalga geçti Stalin.

"Kobilov delirdi, onu çok kötü dövdü, bu kadar."

"Ne gurur ama! Ne aptalca bir gurur!" Stalin bana baktı. "Sen bu davaya yardımcı oldun mu oğlum?"

"Evet, Yoldaş Stalin. Söylediğiniz gibi yardımcı oldum." Beria'ya bakmadan edemedim. Stalin o kadar dikkatli biriydi ki bunu hemen fark etti.

"Evet?" diye sordu.

"Bir şey yok" diyen Beria masanın altından sertçe ayağıma vurdu. Beria ne kadar tehlikeli biri olursa olsun, Stalin'den bir şey saklamak asla iyi bir fikir değildi aslında.

"İnfazların birinde olağandışı bir şey oldu, Yoldaş Stalin" dedim sonunda, içim rahat etmemişti.

"Olağandışı bir şey mi?" diye sordu Stalin soğuk bir ifadeyle.

Beria masanın altından yine vurdu, ama artık çok geçti.

"NKVD'nin profesyonel ve sadık elemanları var, ama bu çocuğu bir cahillik örneğiydi" derken terlemeye başlamıştım.

"Bunu biliyor muydun Yoldaş Beria?"

"Duydum, Yoldaş Stalin ve araştırıyorum."

"Parti'yi bu tip saçmalıklardan temizlediniz sanıyordum. Suçlular cezalandırılmalı." İkimize döndü ve dikkatle baktı. "Evet. Yoldaş Beria ve Yoldaş Satinov, Yoldaşlar Şkiryatov, Malenkov ve Merkulov'la birlikte hemen bir komisyon kurun. Rapor istiyorum, hemen."

O sırada motor sesleri ve kapanan araba kapıları duyduk. Stalin ayağa kalktı ve yemeğe gelen Politbüro üyelerini karşılamaya gitti.

Beria ve ben yalnız kalmıştık.

"Seni adi herif" diyen Beria beni sertçe dürttü. "Bundan ona neden bahsettin ki?" O sırada Molotov, Voroşilov ve diğer liderler yemek odasına geldiler.

Yemeklerimizi alırken Stalin yanıma geldi, çok yakınımdaya duruyordu.

"O güzel kız Saşenka" diye mırıldandı. "Onun hakkında çok korkunç kararlar almak zorundayız."

"Bitti mi, canım?" diye sordu Agrippina. Paris'ten gelen koku odanın havasını ağırlaştırırken Katinka midesinin yandığını his-

setti. Maksî haklıydı, bu insanları, onunla hiçbir ilgisi olmayan bu yabancıları saplantı haline getiriyordu; onların hikâyeleri Katinka'yı içine çekiyordu. Onlara ne olduğunu bulmak istiyordu, ancak Satinov'un anılarındaki kayıp sayfalar daha fazla soruya neden olmuştu. Hepsinden üzücüsü, artık Saşenka'nın öldürüldüğünden emindi. Roza'yı arayıp anne ve babasının Stalin'in haydutları tarafından öldürüldüğünü söylemesi gerekecekti. Roza'nın babası "Çok yaşa Stalin!" diye bağırırken vurulmuştu, büyük dayısı Mendel de kalp krizinden değil dayaktan ölmüştü.

Ancak Saşenka nasıl ölmüştü? O "olağandışılık" neydi? Gardiyanlar tarafından tecavüze uğramış, ölene kadar işkence görmüş veya aç mı bırakılmıştı? Bunu sadece tek bir insan bilebilirdi: Satinov'a gitmek zorundaydı. Satinov dün gece Katinka'ya ne kadar kızmış olursa olsun, genç kız onu ölmeden görmek *zorundaydı*.

"Teşekkür ederim" diyebilirdi Agrippina'ya.

"Yoldaş Mareşal ve kızına selamlarımı söyleyin ve beni bu hediyeyle hatırladıkları için onlara teşekkür edin lütfen."

"Tabii ki" diyen Katinka asansöre doğru ilerlemeye başlamıştı bile.

Ağlamamaya çalışarak birkaç dakika bekledi, ancak asansör gelmedi ve o an orada yalnız olmadığını anladı. Onunla dördüncü kata kadar çıkan arşiv faresi, dosyalarla dolu arabasına yaslanmış halde arkasında duruyordu. Sonunda boğazını temizledi.

"Asansör bozuk. Bizim asansörü kullanmak zorundasın."

Katinka adamın "zorundasın" dediğini fark etti, ancak o kadar üzgündü ki umursamadı. Dikdörtgen şeklindeki binayı dolaşp daha pis ve daha eski bir asansöre geldiler. Homurdanan asansör yola koyuldu.

Roza'ya ne söyleyecekti? Umutsuzluk dalgasına yenik düştü. Satinov'la bir daha görüşemeyecekti, Mariko onu dışarı atardı. Artık Karlo'yu asla bulamazdı.

Sonunda asansör sarsılarak durdu, ama giriş katta değildiler, aşağılarda bir yerdeydiler. Arşiv faresi kapıyı tuttu.

"Lütfen" dedi.

"Ama burası yanlış kat" dedi Katinka.

Arşiv faresi koridorda bir o yana, bir bu yana baktı.

"Sana göstermek istediğim bazı dokümanlar var."

"Üzgünüm" dedi Katinka, birden korkmuş ve ihtiyatlı davranma gereği duymuştu. "Sizi tanımıyorum. Gitmem..." Birinci katın düşmesine bastı, ama adam kapıyı tutuyordu.

“Ben Apostollon Şçeglov” diyen adam Katinka’nın “saka kuşu” anlamına gelen ismi bilmesini bekliyor gibiydi.

“Geç kaldım. Acele etmem gerek” diyen kız tekrar tekrar düğmeye bastı.

“Saka olup güzel şakımak, bülbül olup kötü şakımdan yeğdir” dedi adam; Krilov fablından alıntı yapmıştı.

Katinka durup ona baktı.

Şçeglov’un gülüşü iki altın dişle süslenmişti.

“Bunu sana ilk kim söylemişti, hatırlıyor musun?” diye sordu. “Dur sana bir ipucu vereyim: Utesov ve Çeferman.”

Tabii ki, Kuzma’nın garip vedası.

“Biz arşivciler birbirimizi iyi tanırız. Gizli bir örgüt gibiyiz. Hadi gel” diyen adam iyi aydınlatılmış koridoru işaret etti. “Burası dünyadaki en güvenli yerlerden biri Katinka, sana isminle hitap edebilir miyim? Ulusumuzun tarihinin korunduğu yer burası.”

Kendini hâlâ gergin hisseden Katinka, adamın kendisini yönlendirmesine izin verdi. Denizaltı veya nükleer sığınak girişine benzeyen beyaz çelik bir kapıya geldiler. Şçeglov büyük krom bir tekerleği çevirdi, üç farklı kilit açtı ve elektronik bir levhaya şifre girdi. Kapı yana doğru kayarak açıldı; kalınlığı yarım metreden fazlaydı. “Bu kapı nükleer saldırılara bile dayanıklıdır. Amerikalılar H-bombalarıyla bize saldırırsalar, sen ve ben, Kremlin’deki başkan ve merkezdeki generaller bu durumdan sağ çıkabilecek tek insanlar oluruz.”

Başka bir kapının daha ilk kapı gibi açılması gerekti. Katinka arkasına baktı. Kendini korkunç derecede savunmasız hissediyordu, Kuzma’nın ona dokümanları verirken yakalandığını ve KGB tarafından Katinka’yı buraya getirmek için yem olarak kullanıldığını düşündü.

Hâlâ mırıldanan Şçelgov yandaki küçük bir ofise girdi. Bir sürü dosyanın bulunduğu masası düzenliydi, ancak bu masanın önündeki geniş masaya vadileri, nehirleri ve evleri gösteren renkli bir harita yayılmıştı. Haritanın üzerinde itinayla boyanmış askerler, toplar, bayraklar ve atlar vardı.

“Bunların hepsini kendim yaptım. Görmek ister misin? Acelen var mı?”

Katinka’nın hiç bu kadar acelesi olmamıştı. Satinov ölüyor, Saşenka’nın sırrını da beraberinde götürüyordu ve genç kız acilen ona ulaşmalıydı. Ancak ya bu arşiv faresi Katinka’nın aradığı dokümanları elinde bulunduruyorsa? Çok gizli ve kapalı arşiv dokümanlarının burada bulunduğunu biliyordu; adam genç kız-

dan kendisini takip etmesini istediğine göre, bunun bir sebebi olmalıydı. Katinka onu memnun etmeye karar verdi.

“Senin şu oyuncak askerleri görmek isterim” dedi.

“Oyuncak değil. Bu, tarihi bir canlandırma” dedi ısrarla. “Toplardaki cephane ve askerlerin şapkalarına kadar her detay gerçekte olduğu gibi. Sen tarihçisin, hangi savaş olduğunu tahmin edebiliyor musun?”

Katinka, bir yanda Napolyon’un ordusunu diğer yanda Rus alayını gördü. “Tabii ki 1812” dedi sessizce. “Şu Raevski Tabyası olmalı, Barclay de Tolly’nin güçleri işte şuradalar, Prens Bagration burada Fransız Mareşalleri Murat ve Ney’le karşılaşılıyor. Napolyon şurada. Borodino Savaşı bu!” dedi zafer sevinciyle.

“Evet!” diye bağırды adam. “Şimdi sana dokümanları nerede tuttuğumuzu göstereyim. Bir metal kapıyı daha açınca, numaralanmış binlerce dosyanın metal bölmelerde saklandığı geniş bir odaya girdiler. “Bu dosyaların çoğu biz öldükten yıllarca sonra bile gizleniyor olacak. Bu benim hayatımın işi ve sana vatanımın güvenliğini tehlikeye sokacağını düşündüğüm hiçbir şeyi göstermem. Ancak senin projen bir dipnot, gerçi çok ilginç bir dipnot. Hadi masama otur da sana belgeleri göstereyim.”

“Neden bana yardım ediyorsun?” diye sordu.

“Saygıdeğer bir yoldaş arşivciye ve amcama iyilik olarak. Evet, Kuzma benim amcam. Biz arşivciler birbirimize bağlıyız: Babam Devlet Arşivi’nde çalışıyor, dedem de çalışıyordu.”

“Arşivcilerin kraliyet ailesi” dedi Katinka.

“Ben de olayı tamamen böyle görüyorum” deyip sırttan Şçelgov’un altın dişleri ışığı yansıtıyor gibiydi. “Hiçbir şeyi yazamaz, not alamazsın. Unutma, kızım, bunların hiçbirisi basılamaz. Anlaştık mı?”

Katinka başını tamam anlamunda sallayıp adamın masasına oturdu. Arşiv faresi raftan aldığı bej dosyalardan birini açıp parmağını yaladı ve birkaç sayfa çevirdi.

“Sahne Bir. Her biri numaralanmış 123 isimlik bir liste. Bu liste 9 Ocak 1940 tarihinde Stalin ve Politbüro’nun çoğunluğu tarafından imzalanmış.”

Katinka’nın kalbi hızla atmaya başladı. Bu bir ölüm listesiydi. Parmağını listede gezdiren Shchelgov bir şeyler mırıldanıyordu.

82. Palitsin, İ. N.

83. Zeitlin-Palitsin, A. S. (Yoldaş Kutup Tilkisi)

84. Barmakid, Mendel

Genç kız listenin Stalin ve Politbüro'ya yazıldığını ve *L. P. Beria, Narkom NKVD* şeklinde yeşil mürekkeple imzalandığını fark etti.

Shchelgov'un parmakları isimlerin arasındaki karalamalarda dolıştı.

Tamamdır. Molotov.

Bu hainlerin başını yılan gibi ez. Oyumu Vişka'ya veriyorum!
Kaganoviç

Bu adileri köpekler gibi vurun. Vorosilov

Ve en çarpıcısı:

Hepsini vurun.

Y. St.

“Yani ceza aldılar” dedi, “ancak hepsi...?”

“Sahne iki.” Shchelgov bu listeyi masaya bıraktı ve rafa dönüp birkaç dakika daha araştırma yaptıktan sonra Katinka'ya sürtünme, lekeli masalar, yağlı parmaklar ve hapishanelerdeki zor şartlar nedeniyle aşınmış bir not uzattı.

Özel Amaç 110'un Yoldaş Kumandanı Goleçev'e

21 Ocak 1940

Operasyon Kumandanı V. S. Blohin, aşağıda ismi belirtilen mahkûmların vurulmasını...

Listedeki 123 isim aşağıda sıralanmıştı. Saşenka ve Vanya'nın ismi yukarılardaydı. Yüzün üzerinde lekeli ve buruşuk pusula da bu karara eklenmişti, isimler ve tarihlerin bulunduğu bu kâğıtlar açılan delikten geçirilen kırmızı bir kurdeleyle bağlanmıştı.

Elleri titreyen Katinka, Vanya Palitsin'in pusulasını buldu.

NKVD Narkom Temsilcisi Yoldaş Kobilov'un emirleri doğrultusunda, 21 Ocak 1940 saat 04.41'de ceza infaz edilmiş...

Yarı okuryazar ve yarı sarhoş infazcı buraya *Palitsin, İvan* ismini eklemişti. Cezayı infaz eden adamın ismi V. S. Blohin'di. Katinka bu ismi Maksi'den duymuştu: NKVD üniformasına kan sıçramasın diye deri kasap önlüğü ve şapka takan adam Stalin'in baş infazcısıydı.

Katinka kendini kötülük ve hiçliğin içinde hissetti. Ağlayamı-

yordu, bunu yapamayacak kadar duygulanmıştı. Bunun yerine başının döndüğünü hissetti, bayılacak gibiydi.

Diğer pusulalar da aynıydı. Tek düşünebildiği, dikkatsizce dolurulmuş her pusulanın bir yaşamın ve bir ailenin sonu demek olduğuydu. Saşenka'nın pusulasına bakmaya hazırlanırken sayfaları hızlıca çeviriyordu.

“Onu bulamıyorum” dedi titreyen sesiyle.

Shchelgov saatine baktı. “Meslektaşım buraya gelecek, pek vaktimiz kalmadı. Şimdi altı ay öncesine, davanın başlangıcına git. Şuna bir bak. Sahne üç.”

Katinka'nın önüne sararan bir kâğıt koydu, sayfanın üzerinde koyu harflerle Y. V. STALİN'İN OFİSİ yazıyordu. Tüm kâğıt yeşil ve kırmızı kalemle çizilmiş çizgiler, kurt resimleri ve rasgele yazılmış sözcüklerle doluydu. Ancak Stalin'in sekreteri tarihi belirtmişti: *5 Mayıs 1939, 23.42'de arşive gönderildi.* Bu, Beria'nın Stalin'e, Saşenka ve Benya'nın Metropol'de yaptıkları konuşmaların dökümünü gösterdiği akşamdı.

Katinka, Shchelgov'un şişe dibi gözlüklerine baktı, kendi yansımasındaki gergin gözleri görüp elindeki kâğıtlara döndü. Saşenka'yla birlikte tüm ailesinin sonunu getiren gece yaşanan dramı tam olarak görmeye başlamıştı. Stalin'in can sıkıcı dökümü okuduktan sonra duyduğu nefreti ve Saşenka'ya *ahlaki açıdan yozlaşmış... bir sokak kadını gibi* dediğini biliyordu. Çantasından not defterini çıkardı ve Stalin'in o geceki ziyaretçilerinin sırasına baktı.

22.00 L.P. Beria

Çıkış 22.30

22.30 E. A. Satinov

Çıkış 22.45

22.40 L. P. Beria

Çıkış 22.52

Beria saat 22.30'da çıktığında Satinov antrede bekliyordu. Stalin, Satinov'u çağırdı ve ona Saşenka'nın ilişkisini sordu.

Katinka, Stalin'in çizimleriyle dolu yeni sayfaya baktı ve yükselen dehşet duygusuyla her şeyi anlamaya başladı.

Yoldaş Satinov'a sorular: Petrograd'da Saşenka yazıyordu sayfanın ortasında. Yuvarlaklar ve kareler içine alınmış bu yazı, itinayla çizilip kırmızı renkle gölgelendirilmiş bir tilki ismiyle çevrelenmişti. Yanına da Yoldaş Kutup Tilki'si yazılmıştı. Satinov bu sorulara sakince cevap vermiş olmalıydı çünkü Stalin onun

cevabını not almıştı: *Eski dostlar, sadık Bolşevikler.*

Sonra Stalin yeniden Beria'yı çağırmış ve Satinov'a çapraz sorulama yapmıştı. Sonraki sözcükler okunamıyordu.

"Bunu okuyamıyorum" dedi.

Arşivci sözcükleri parmaklarıyla takip etti ve yüksek sesle okudu:

Petrograd'da Kutup Tilkisi güvenilir mi/ güvenilmez mi?

L. P. Beria: Molotov ve Mendel Petrograd'da mı?

Katinka tüm bunların Satinov'a sorulmuş sorular olduğunu fark etti. Satinov'un o beş dakika boyunca hayatta kalmak için verdiği mücadeleyi düşündü. Ne söylemiş olabilirdi? Rengi kaçmış, aklı dönüp dururken devamlı terlemiş olmalıydı. Tath bir karısı, yeni doğmuş bir bebeği vardı; aynı zamanda sadık bir komünist ve hırslı bir adamdı. O beş dakika boyunca vereceği cevaplar hayatını ve kariyerini kurtaracak veya kendi hayatıyla birlikte karısının ve bebeğinin de yok olmasına neden olacaktı.

Stalin, Saşenka'nın Petrograd'daki güvenilirliği hakkında sorular sorunca Satinov'un aklına bir isim gelmiş olmalıydı: 1916 yılının sonlarında Mendel'le kurduğu bağlar dolayısıyla bildiği Yüzbaşı Sagan.

Stalin, Saşenka'nın Sagan'ı etkisiz hale getirme görevini ve bu görevin Petrograd Komitesi'nin bir emri olduğunu biliyor muydu? Eğer Satinov bundan bahsederse ve bunu ondan başka kimse bilmiyorsa, Sagan yirmi iki yıl önce öldüğü için düşük bir olasılık gibi gözükse de Saşenka'yı lekeleyebilirdi.

Ancak ya Sagan operasyonunu Saşenka'dan başka bilen yegâne insanlar olan Molotov ve Mendel de bunu Stalin'e söylemişse? Satinov, bunu Parti'den ve Stalin'den gizlemekle suçlanacaktı. Bu kabul edilemezdi. Bu ölüm demekti.

Katinka ateşli bir Rus ruletini ortaya çıkaran kurşunkalem darbelerine baktı, bu oyun elli yıl sonra bile insanların kaderini belirleyecekti.

O halde Satinov ne yapmıştı? Panik yapıp söylemek istediğinden daha çok şey mi anlatmıştı? Yoksa hesap yapıp soğukkanlı mı davranmıştı?

"Muhtemelen asla öğrenemeyeceğiz." Yüksek sesle konuştuğunu fark etti.

"Ancak şunu söylediğini biliyoruz" diye cevap veren Shchelgov, parmağıyla Stalin'in karmaşık kâğıda yazdığı sözcükleri gös-

terdi: *Herkül S: Yüzbaşı Sagan, Petrograd, SAGAN. Katinka* donakaldı. O halde Stalin ve Beria'ya Saşenka ile Ohrana'ya bağlı Yüzbaşı Sagan'dan bahseden Satinov'du. Satinov'a acıdı, kızdı ve yine acıdı. Yüzbaşı Sagan'ın hayatta olduğunu, Beria'nın kamplarından birinde bulunduğunu ve isminin NKVD mahkûm listesinde itinayla tutulduğunu bilseydi belki farklı konuşurdu. Birkaç saat içinde, Sagan Moskova'ya doğru yola çıkmıştı ve Kobilov onu Saşenka'ya karşı tanıklık yapması için dövmüştü.

"Satinov bu konuyu geçiştirseydi" diye fısıldadı, "hepsi kurtulabilirdi."

"Ya da kendisi de Vişka'yı görürdü" dedi Shchelgov. "Bu gördüklerin yeter mi?" Kâğıtları toplayıp belki de sonsuza dek kalacakları dosyalarına koydu.

"Yani Satinov en iyi arkadaşlarının sonunu hazırladı" dedi Katinka, "ancak sonra da çocukları kurtarmak için elinden geleni yaptı. Bu onu bağışlar mı?"

Shchelgov asansöre baktı, Katinka'yı ofisinden çıkarmak için acele ediyordu ancak genç kız adamı kollarından tuttu. "Dur bir dakika, kayıp olan bir şey var. Stalin, Saşenka'nın infazını soruşturmak için bir komisyon kurmuştu. Raporu nerede?"

"Dosyanın numarası var" diyen Shchelgov, kızı asansöre yönlendirdi. "Ancak dosya burada değil. Üzgünüm, her şeyi bilen sadece Tanrı'dır." Düğmeye basıp asansörü çağırdı.

"Bunları gösterdiğin için teşekkür ederim" diyen genç kız giderken adamı öptü. "Bana çok iyi davrandın. Bunun benim için anlamını sözcüklere dökemem."

"Bu durumu çok fazla önemsiyorsun" diyen adam kızın ellerini sıktı.

Asansöre binen Katinka Satinov'un anıları ile Maksi'nin Parti arşivinde gösterdiği kâğıtlardan birindeki gizemli notu, "*Biço el atsin*"ı düşündü.

Biço, Gürcücede oğlan, Stalin'in Satinov'a hitabı. *El atsin*, Stalin'in Satinov'dan yapmasını istediği şey: Sevdiği ailenin yok olmasını denetlemek.

"Tanrım" diyen Katinka nefessiz kaldı, her şeyi anlamıştı. "Satinov, Saşenka'nın ölümüne tanık oldu. Ona ne yaptılar?"

Arşivden hızla çıkıp Mayakovski Meydanı'na dalan Katinka, bir Lada'yı eliyle durdurdu. Arabayla yokuştan hızla inip Gra-

novski'ye doğru ilerledi. Acele etmek isteyen genç kız, aynı anda beş zile birden bastı, kapı açılınca koşarak Satinov'un dairesine çıktı. Kapı yine açıktı ancak içeri girince Mariko'yu kristal avize-nin altında buldu.

"Mariko, ne düşündüğünü biliyorum ama lütfen... Ona bulduklarımı anlatmak zorundayım. Ben farkında olmadan araştırmanın her aşamasında yardım etti bana. Şimdi de benimle konuşmak isteyeceğini biliyorum."

Katinka durdu ve düzgün nefes almaya çalıştı. Mariko onu dışarı atmaya çalışmıyordu. Hatta hiçbir şey söylemiyordu; ona daha önce hiç dikkatle bakmamış olan Katinka, Mariko'nun bu kez sinirli olmadığını fark etti. Koyu ve sivilceli suratında umutsuzluk ve yorgunluk vardı.

"İçeri gel" dedi sessizce. "Onu görebilirsin." Koridorda yürüyüp oturma odasını geçti. Katinka peşinden gidiyordu. "İşte burada."

Yastıklarla doğrultulmuş Satinov gözleri kapalı bir halde yatakta yatıyordu. Yüzü, saçları, dudakları kül rengindeydi. Yatağın yanında duran hemşire oksijen tüpünü ve plastik maskeyi düzeltti; odaya girenleri görünce başıyla selam verip çıktı.

Bir sürü sorusu olan Katinka birden ne yapacağını bilemedi. Satinov düzensiz nefes alıyordu; bazen göğsü durmadan inip kalkıyor, bazen saniyelerce hiç nefes almıyordu. Korktuğu ve zorlandığı için devamlı terliyordu. Katinka ölüm döşegindeki bu adama acıması gerektiğini biliyordu, ama kızgınlık ve hayal kırıklığından başka bir şey hissetmiyordu. Satinov ondan nasıl böyle kaçabiliyordu? Roza'ya, annesine ne olduğunu söylemeden gidecek kadar acımasız olabilir miydi?

Katinka yatağın yanındaki alçak sandalyede oturan Mariko'ya baktı. "Onunla konuşabilirsin" dedi Mariko. "Bir iki dakikan var. Seni sordu. Seni ve araştırmanı düşünüyordu. Bu yüzden içeri gelmene izin verdim."

"Beni duyabilir mi?"

"Sanırım evet. Bazen konuşuyor, dudakları hareket ediyor. Biraz annemden bahsetti ama anlamak çok zor oldu. Doktorlar diyor ki... Bilemiyoruz." Mariko kapıya yaslandı, gerindi ve yüzünü ovuşturdu.

Katinka ayağa kalktı, yatağa doğru eğildi ve Mariko'ya baktı.

"Devam et" dedi kadın.

Katinka, Satinov'un elini tuttu. "Benim, Katinka. Araştırmacı-nız. 'Sizin' araştırmacınız diyorum çünkü baştan beri kartlar sizin elinizdeydi ve beni bu veya şu yola siz yolladınız... Beni duyabili-

yorsanız, bir işaret verin. Elimi sıkabilir ya da sadece göz kırpa-bilirsiniz.” Genç kız bekledi, adam bir nefes daha aldı, tüm vücudu titredi ve sonra normale döndü. “Saşenka ve Vanya’yı sevdiğinizi biliyorum, korkunç bir şey yaptığınızı ve sonra çocukları nasıl kurtardığınızı da biliyorum. Ama Saşenka’ya ne oldu? Ne gördünüz? Lütfen, onun nasıl öldüğünü söyleyin bana.”

Adam hiçbir tepki vermedi. Katinka bu adamın belirsizlik konusunda tez konusu olması gerektiğini düşündü. Ona yardım etmiş, onu cesaretlendirmişti ancak aynı zamanda ona tuzaklar kurmuş, onu engellemişti. Tıpkı Saşenka’nın sonunu hazırlaması, ancak aynı zamanda çocuklarını kurtarması gibi... Genç kız onun için üzülmüyordu, bir yandan da ona hiç olmadığı kadar kızgındı.

Birkaç dakika sessiz kalan Satinov’un nefes alış verişisi daha da zorlaştı, vücudu oksijen almak için kıvrılırken elleri yatak örtüsünü sıkıca avuçladı. Hemşire geldi ve ona oksijen verip iğne yaptı, sonrasında Satinov yine sakinleşti.

“Gidip erkek kardeşlerimi çağıracağım” dedi Mariko. “Koridorun sonundaki odada uyuyorlar. Bütün gece uyumadık.”

Katinka ayağa kalktı ve kapıya yürüdü.

“Çok üzgünüm” dedi. “Beni içeri aldığınız için teşekkürler. Keşke Roza’yı da getirseydim ve onu görseydi... Ona soracak öyle çok şey var ki...” Adamın ona sesleneceği umuduyla son bir kez yatağa baktı. Satinov’un dudakları hafifçe oynuyordu.

“Ne diyor?” diye sordu Katinka.

Mariko ellerini tuttuğu babasını alnından öptü. “Baba, Mariko ben. Burada yanımdayım, canım babam.”

Adam yine dudaklarını oynattı, ancak hiçbir şey duyulmuyordu. Bir süre sonra dudaklar hareketsizleşti ve aile odaya doluşurken Katinka sessizce dışarı çıktı.

Motosikletine yaslanmış sigara içen Maksi onu dışarıda bekliyordu. Katinka adamın kollarına koştu ve ceketinin derisi ile sigara dumanının kokusunu aldı. Maksi burada olduğu için ona minnettardı.

“Ölüyor mu? Korkunç bir şey. Ama sen elinden geleni yaptın...”

“Bitti” dedi. “Ben de bittim. Roza’yı arayıp notlarımı vereceğim ve istediği kişiyle iletişime geçmesini sağlayacağım.”

“Şimdi ne yapacaksın?”

“Eve gideceğim. Arkadaşlarımı görmek istiyorum, hem beni tatile çıkarmak isteyen bir çocuk var. Belki de en iyisi Saşenka’nın nasıl öldüğünü bilmemek. Babam haklıydı. Bu işi asla kabul etme-

meliydim. Yakaterina çalışmalarına geri dönüyorum.”

“Ama bu işte çok iyisin” dedi Maksi. “Katinka, lütfen gel ve benimle vakıfta çalış. Birlikte çok iyi işler başarabiliriz.”

Genç kız başını iki yana salladı ve kendini toparlamaya çalıştı. “Hayır, teşekkürler. Böyle işlerin meyvesi toplanamıyor, hasadı olmuyor; bu alanlar çalışması çok zor alanlar. Geçmişte kalmış olsalar da zehir hâlâ taze ve sebep olduğu mutsuzluk hâlâ devam ediyor. Hayır, mezarları açmak benim işim değil. Bu çok acı veriyor. Hoşça kal Maksi, her şey için teşekkürler.”

Gözyaşlarını silen kız yürümeye başladı.

“Katinka!” diye bağırdı Maksi arkasından.

Genç kız hafifçe döndü.

“Katinka, seni ararım, olur mu?”

24

Ancak Katinka, Pasha Getman’ın ikna etme yeteneğini hesaba katmamıştı.

Genç kız elinden geleni yaptığını söylemek için telefon ettiğinde “Böyle vazgeçip gidemezsin” diye gürlemişti adam. Sonra daha sakın bir sesle “Peki ya annem? Seni öyle seviyor ki... Bizim için son bir şey yapmanı istiyorum. Roza’ya yapacağın bir iyilik gibi gör bunu” demişti.

Üç gün sonra, Pasha’nın özel uçağına binen Katinka, Roza’yla birlikte Tiflis’e gelmişti. (Pasha eve dönmek isteyen Katinka’ya Tiflis’in yolu üzerinde olduğunu söylemişti.) Pasha’nın korumalarından birkaçı onları direkt kafeye getirdi.

Katinka, üst kattaki küçük odada yaşayan yaşlı kadına “Lala” dedi, “seni biriyle tanıştırmak istiyorum.”

Gürcü şarabıyla dolu kadehini her zamanki gibi elinde tutan Lala Lewis, yatağında doğruldu ve kapiya baktı.

“O mu? Saşenka mı?” diye sordu.

“Hayır, Lala, ama neredeyse Saşenka. Bu Roza Getman. Saşenka’nın kızı, yani Karbeyaz.”

“Ahhhh.” Derin bir iç geçiren Lala ellerini uzattı. “Yaklaş. Çok yaşlandım ben. Gel de yatağıma otur. Dur bir bakayım sana. Gözlerini göreyim.”

“Merhaba Lala” diyen Roza’nın sesi titriyordu. “Sen bize kısa süreliğine sahip çalkalı elli yıldan fazla oldu.”

Katinka dikkatle Roza’ya baktı: Beyaz bluz, mavi hırka ve

krem rengi eteği içinde oldukça zarif görünen kadının saç stili gençliğinden beri değişmemiş gibiydi. Etrafına bakarak yavaşça Lala'ya giden kadın, kaybolmuş hayatına bakıyor gibiydi. Yaşlı dadının uzanan elleri karşısında bir an tereddüt etti, sonra gülümseyip Lala'yı uzun yıllardır tanıyormuş gibi bir ifadeyle yatağın kenarına oturdu.

Lala, Roza'nın ellerini tuttu; tüm gücüyle sıkıdığı elleri bir yandan da sallıyordu. İki kadın da konuşmuyordu, ancak Katinka, Roza'nın omuzlarının sarsıldığını ve Lala'nın yanaklarından göz yaşları süzüldüğünü görebiliyordu. Kendini davetsiz misafir gibi hissederek pencereye yürüdü ve dışarı bakmaya başladı. Tiflis'in sesleri –sokakta şarkı söyleyen biri– ve kokuları –*tkemali*, lavaş, kahve, elma tomurcuğu kokusu– etrafını sarıyordu.

“Bu oyunun final sahnesi” dedi Katinka kendi kendine. Pasha'nın istediğini yapmıştı. Bu iki kadını bir araya getirmiş ve bu süreçte düşündüğünden daha fazla acı çekmişti. Şimdi eve gidecek, anne babasına ve Andrey'e dönecekti.

Lala, Roza'nın yüzünü okşadı. “Canım kızım, anneni yeniden görmenin hayalini kurdum hep. Sana onu anlatmalıyım, onun gibi bir tane daha yoktu. Bak, bu Smolni'de okurken çekilmiş bir fotoğrafı. Görüyor musun? Baronun otomobiliyle ya da bugünlerde araba mı deniyor artık, onu almaya giderdim her gün. Baron Samuil senin dedendi, sen onunla hiç tanışmadın ama senin hakkında çok şey biliyordu. Seni ve kardeşin Karlo'yu düşünmeden geçirdiğim tek bir gün olmadı. Küçük bir kızken annene çok benziyordun, o da melekler gibi sarışındı, menekşe rengi gözlerin de anneannen Ariadna'nın gözlerine çekmiş. Ah canım çocuğum, beni düşünecek olursan, İngiltere'den gelmiş genç bir kızdım ben. Çarın düşmesini, barbarların yönetime gelmesini, onların da düşmesini görecektim kadar çok yaşadım. Şimdi de seni burada görüyorum ve buna inanamıyorum.”

“Pek çocuk sayılmam artık” diye güldü Roza, “altmış yaşındayım.”

“Benim yanımda herkes genç kalıyor!” diye cevap verdi Lala. “Beraber geçirdiğimiz günleri hatırlıyor musun...”

Roza başını evet anlamında salladı. “Sanırım... Evet, bir istasyonun kantininde seni gördüğümü hatırlıyorum. Karlo'nun en sevdiği bisküviler vardı elinde. El ele yürüdüğümüzü ve sonra...”

“O zamanlarda hayatta kalabilmek için çok mücadele verdim” diye devam etti Lala. “Canımı, Saşenka'yı ve dedeni kaybetmiştim. Sonra sen ve Karlo'yla birkaç mutlu gün bahşedildi bana. Sizi

yeni ailelerinize teslim edince, kendimi öldürmeyi düşündüm. Beni hayata bağlayan tek şey çok sevdiğim birinin döneceği fikri oldu. Ve biliyor musun, hiç olmayacak biri geri geldi.”

“Lala” diye araya girdi Katinka, onları rahatsız etmek istemiyordu ancak merakına yenik düştü, “Samuil’i sadece Stalin kurtarmış olabilir. Nedenini öğrenebildiniz mi?”

Lala başını evet anlamında salladı. “O canavar öldükten sonra buradaki herkes ağladı ve yas tuttu. Onun için gösteriler bile yapıldı. Ama ben havalara uçuyordum. O zaman Samuil çok hastaydı, ben de ‘Artık nasıl serbest bırakıldığım anlatabilirsin’ dedim. Tam olarak bilmediğini, ancak 1907 yılında suratı çiçek-bozuğu olan bir Gürcü devrimciye saklanacak yer ve yüz ruble verdiğini söyledi. Polis tarafından aranan bu devrimcinin birkaç günlüğüne kapıcı kulübesinde kalmasına izin vermiş. Sonra bu kişinin Stalin olduğunu anlamış, Stalin de hiçbir iyiliği asla unutmamış.” Lala el ele oturduğu Roza’ya baktı. Roza’nın ellerini kaldırıp öptü, sonunda “Artık huzurla ölebileceğim” dedi.

“Annemle tek bağım sensin” dedi Roza. “Çocukluğum boyunca annem ve babamdan nefret ettim diyebilirim. Beni terk etmişlerdi, nedenini de bilmiyordum. Beni reddetmelerini gerektirecek ne yapmıştım, bilemiyordum. Devamlı onları düşünüyordum. Bazen öldüklerini hayal ediyor, sık sık gökyüzündeki yıldızlara bakıyordum çünkü babam daima orada olacağını söylemişti. Büyüyünce başlarına kötü bir şey gelmiş ve beni bırakmaktan başka şansları kalmamış olabileceğini fark ettim. Ancak hayatım boyunca onlar için ağlayamadım.”

Roza Katinka’ya döndü. “Çok iyi iş çıkardın, canım. Sana tüm kalbimle teşekkür ediyorum, teşekkürler. Hayatımı değiştirdin. Eve gitmek istediğini ve Pasha’nın uçağının seni Vladikavkaz’a götürmek üzere beklediğini biliyorum. İstedğin zaman gidebilirsin.”

Katinka, Roza ile Lala’yı öptü ve kapıya yürüdü, birden durdu.

“Şimdi gidemem” dedi. “Kalıp dinleyebilir miyim? Sanırım olmam gerekenden çok daha fazla karıştım ailenize.”

Roza ayağa fırlayıp genç kıza sarıldı. “Tabii ki. Böyle hissetmene çok sevindim. Ben de sana çok alıştım.” Yeniden yatağa oturdu. “Lala, Katinka sayesinde, seni ve ailemi tanıdım. Şimdi bana lütfen Karlo’dan bahset.”

Lala şarabından bir yudum alıp gözlerini kapadı. “Çok şeker bir çocuktuk, âşık olunası kahverengi gözleriyle yavru bir ayıya benziyordu. Öyle sevgi dolu, öyle şefkatliydi ki... Yüzümü okşar, beni burnumdan öperdi. Onu bıraktığım gün hayatımın en zor

günlerinden biridir. Beria Yetimhanesi'ndeydik, bir yetimhaneye o canavarın isminin verildiğini düşünebiliyor musun? Bir gün önce, senin Liberhartlarla gittiğini görmüştüm Karbeyaz. Onların aydın kesimden olduğu, Musevi profesörler olduğu belliydi, ancak sen gitmek istemedin, tekmeler savurup çığlıklar attın. Senden sonra saatlerce ağladım. Yapabilsem seni kendime saklardım. Ancak Satinov 'Eşiniz geri gelmeyecek, bir gün sizi almaya gelecekler, o zaman çocuklar ne olacak? Hayır, onları başkalarına vermeliyiz ki onları seven aileleri olabilsin' demişti. Ertesi gün, Kuzey Kafkasya'dan iki köylü geldi. Çiftlikte çalışan bu iki kişi Rus Kazaklarındandı, ancak öyle cahillerdi ki Tiflis'e ürünlerini pazara teslim ettikten sonra traktör ve at arabasıyla gelmişlerdi. Kültürsüz ve kaba oldukları belliydi, saçlarında saman vardı. Ancak hiçbir şeyi sorgulayacak durumda değildim. Her şeyi Satinov ayarlamıştı. Ancak Karlo çok hassastı. Şekeri düşüp de bayılacak gibi olunca Kremlin bisküvisi yemesi gerekiyordu. Her gece yatmadan önce başının en az on bir kere okşanması gerekiyordu, bunu da bana dadı Carolina söylemişti. Onu alıp gittiklerinde öyle kötü oldum ki sanırım bayıldım. Sonrasında ne olduğunu tam hatırlamıyorum, ancak doktor geldi. Hiçbir şekilde teselli bulamıyordum..."

Katinka birden ürperdiğini hissetti. *Her şeyi Satinov ayarlamıştı.* Tabii ki, o an her şeyi anladı. İkinci buluşmalarında ne demişti. *"Adın Vinski. Nasıl buldun bu işi? Akademisyen Belyakov yüzlerce öğrencisi arasından seni seçmekle doğru bir karar vermiş."* Genç kız, o zaman ne kadar kızdığını, adamın kendisiyle oynadığını hissettiğini anımsadı. Ancak aslında oynamıyordu. Ona bir şey söylüyordu. Çoğalan heyecanı ile ne kadar saf olduğunu düşündü Katinka. Getmanların araştırmacı ilanını okulun dergisinde çıkmıştı, ancak işi Katinka almıştı, hem de başvurmamasına rağmen. Akademisyen Belyakov kütüphanede yanına gelip "Bu iş tam senlik. Başka kimsenin başvurmasına gerek yok" demişti.

Katinka, "Beni nasıl seçtiniz?" diye sordu Roza'ya. "Başkalarıyla da görüştünüz mü?"

"Hayır" dedi kadın. "Mareşal Satinov'a bir mektup gönderdik. Bildiğim tek isim oydu. Geçmişle tek bağımdı. Bize yardım etmeyi reddetti ve hiç kimseyi tanımadığını söyledi. Bir tarihçi bulmamız gerektiğini söyledi ve Akademisyen Belyakov'la iletişime geçmemizi sağladı, o da bu ilanı verdi."

"Belyakov ne söyledi size?"

“Çok fazla başvuru olduğunu, ancak en iyilerinin sen olduğunu, başkasıyla görüşmemize gerek kalmayacağını söyledi.”

Roza ve Lala'nın kendisine baktığının farkında olan Katinka, ayağa kalktı. Kalbi çok hızlı atıyordu. Çocukları evlat edinen ailelerin isimlerini yalnızca Satinov biliyordu, diye düşündü. Bu, onun Katinka'yla ilgili bir şeyler bildiği anlamına da geliyor muydu? Eğer öyleyse, Roza'nın mektubunu aldığı anda, tek yapması gereken akademisyen arkadaşı Belyakov'u aramak olmuştı: “Milyoner bir aile araştırma için bir öğrenci ararsa, Vinski'yi öner.” Karlo'yu arşivlerde arıyordu, oysa o çok daha yakınındaydı.

“Gitmeliyim” dediğinde kapıya gelmişti bile, merdivenleri koşarak inmeye başladı. “Babamla konuşmam gerek.”

25

“Uzun süre bebek istedik” dedi Eşarp Nine. Bütün aile, eski kulübelerinin kırık dökük oturma odasındaydı.

Katinka büyüdüğü bu evin tanıdık odasındakilere baktı. Her yüzde acı vardı ve buna kendisi sebep olmuştı. Güçlü bir karakter olan büyükannesi Eşarp Nine, üzerinde çiçekli bir sabahlık ve başında kırmızı bir eşarpı yıpranmış koltuğun ortasında oturuyordu; geniş yüzünde endişe vardı. Katinka onu hiç böyle perişan görmemişti. Kolayca sinirlenen ve huysuz büyükbabası Tahtakurusu, Katinka'ya söylenerek odada dolaşıyordu. Ancak genç kızı en çok üzen biricik babasının durumuydu.

Dr. Vinski ameliyathaneden çıkıp beyaz önlüğüyle havaalanına gelmişti. Çok sevdiği kızını görünce, onu sıkıca sarıp öpmüştü.

“Eve döndüğün için öyle sevinçliyim ki” dedi. “Hayatımın ışığı. Her şey yolunda mı? İyi misin, canım?”

Katinka, babasının düşünceli ve ciddi yüzüne baktı; yüzündeki gamzesiyle yakışıklı film yıldızlarına benzeyen adamın patlamak üzere olan bir saatli bombaya benzediğini düşündü. “Ne oldu?” diye sordu Doktor Vinski.

İşte o zaman Katinka babasına tüm hikâyeyi anlattı.

Adam bir süre hiçbir şey söylemedi, sonra bir sigara yaktı. Katinka endişeyle bekliyordu, ama babası onunla tartışmadı. Sigara içip düşünmeye devam etti.

“Babacığım, söyle bana, sessiz kalsam daha mı iyiydi? Her şeyi unutalım mı?”

“Hayır” dedi. “Doğruysa, kız kardeşimi bulmak isterim, varsa

tabii. Gerçek annem babamın kimler olduğunu bulmak isterim. Ancak her şeyin ötesinde, benim için çok şey değişmeyecek. Kim olduğumu biliyorum. Annem ve babam beni tüm hayatım boyunca çok sevdi; benim annem ve babam daima onlar olacak, ben de onların çok sevdiği çocukları olacağım. Ancak bu onların kalbini kırabilir, öyle olursa benim de kalbim kırılır. İzin ver, ben konuşayım onlarla...”

Eve dönerken ikisi de sessizdi. Beznadezhnaya köyüne girerlerken evine dönen Katinka'nın çok mutlu olması gerekirdi. Ancak köy gözüne farklı geliyordu, kulübe değişmişti. Sanki her şey sarsılmış ve farklı bir şekilde yeniden bir araya getirilmişti.

Katinka'nın annesi olmasa, aile, babasının acı verici sessizliği ve büyükannesi ile büyükbabasının inatçı gizemliliği nedeniyle dağılabildi. Ancak Katinka annesine her şeyi açıklayınca, genelde anlaşılmaz ve ahmakça davranan Tatyana, eşini rahatlatmaya ve Tahtakurusu ile Eşarp Nine'yi sakinleştirmeye koyuldu.

Başta büyükanne ve büyükbabası hiçbir şey bilmediklerini iddia ettiler. Büyük bir hata yapıldığını söylediler, Katinka da her şeyin hayal gücünden ibaret olabileceğinden şüphelendi. Belki de Saşenka'nın hikâyesine fazla kaptırmıştı kendini. Belki de bu konuyu saplantı haline getirmişti ve aklını kaybediyordu.

“Bu kalbime batırılan bir hançer gibi” dedi Eşarp Nine. “Yalan bu, iftira!” Meydan okurcasına bir ifadeyle yerine oturdu. “Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin!”

Tahtakurusu da öfkeliydi. “Seni hayatın boyunca sevmedik mi? İyi birer anne baba olmadık mı? Bize böyle teşekkür ediyorsun, senin hiçbir şeyin olmadığımızı iddia ederek!” Katinka'ya döndü. “Bu yalanları neden suratımıza çarpıyorsun? Yazıklar olsun sana Katinka! Tuzak mı bu, Moskova'daki zengin Musevilerin şakalarından biri mi?”

Katinka acı ve şüphe duyuyordu. Babasına baktı. Onun bu denli acı çektiğini daha önce hiç görmemişti.

Sonra Katinka'nın annesi devreye girdi. “Sevgili anne babam” dedi, “bana da anne baba oldunuz ve Valentin'in sizi ne kadar çok sevdiğini biliyorum.” Kocasına döndü. “Canım, onlara neler hissettiğini söylesene. Şimdi söyle.”

“Anne, baba” diye başlayan Doktor Vinski, yaşlı kadının ayaklarının dibine çöktü ve ellerini tuttu. “Benim annem babam sizsiniz. Benim biricik anneciğim ve babacığım olarak kalacaksınız hep. Evlatlık alınmışsam bile, benim için hiçbir şeyi değiştirmez bu. Beni hayatım boyunca sevdiniz. Sizin sevginiz ve şefkatiniz-

den başka hiçbir şey bilmiyorum. Kim olduğumu biliyorum ve ben kendimi bildikçe sizin sevdiğiniz o küçük oğlan çocuğu olarak kalacağım hep. Bana bunu daha önce anlatmamayı seçtiyerseniz, sizi anlarım. O günlerde insanlar böyle şeyleri konuşmuyordu. Ancak şu an bana söylemek istediğiniz bir şey varsa, hepimiz dinleyeceğiz ve sizi ondan sonra da çok seveceğiz.”

Konuşması Katinka'yı derinden etkiledi; Eşarp Nine'nin yüzüne bakan kız, yaşlı kadının ifadesinin yumuşadığını gördü. Yaşlı köylüler birbirlerine baktılar, ancak büyükanne omuz silkti. “Ben anlatmak istiyorum” dedi kocasına.

“Hepsi yalan” diyen Tahtakurusu artık daha sakindi.

Bazı sırlar o kadar uzun süre inkâr ediliyor ki artık gerçek gibi gelmiyorlar, diye düşündü Katinka.

Sonra Tahtakurusu yumru yumru parmaklarını karısına doğru salladı. “Anlatmak zorundaysan anlat.” Kanepeye oturup bir sigara yaktı.

“Devam et anne” diyen Doktor Vinski de bir sigara yaktı. Ayağa kalkıp küçük bir kadehe *cha-cha* doldurdu ve annesine uzattı. “Her ne olursa olsun, hikâyeni duymak istiyorum.”

Eşarp Nine derin bir nefes aldı, *cha-cha*'yı tek bir yudumda bitirdi ve odaya bakıp ellerini iki yana açtı. “Ben ve Tahtakurusu sekiz yıllık evliydik, çocuğumuz yoktu. Olmuyordu. Çocuksuz olmak bir lanet gibiydi. Gerçek bir komünist olmama rağmen kutsanmak üzere papazlara gidiyordum. Komşu köydeki şarlatan doktora bile gittim. Hâlâ olmuyordu. Tahtakurusu bu durumdan hiç bahsetmiyordu... Sonra bir gün, kolektif çiftlik ofisinde önemli bir memurun yeni traktör istasyonlarımızı teftiş etmek üzere Moskova'dan geleceğini duydum. Herkesle konuşuyordu, bizimle de konuşmak istedi. Bu kişi Yoldaş Satinov'du.”

“Onu önceden tanıyor muydunuz?” diye sordu Katinka.

“Evet” dedi Eşarp Nine. “1931 yılında köyleri kolektif hale getirme ve zengin köylüleri yani kulakları yok etme girişimi bizim bölgemize geldi. Bütün kulaklar sürgün ediliyordu; çoğu köylerde vuruluyor, açlıktan ölüyordu. Dehşet dolu bir dönemdi. Tahtakurusu da kulak olduğu gerekçesiyle ihbar edilmişti. Tutuklanacaktık. Bizim dışımızda ismi listede bulunan herkes vurulmuştu. Bu işin başında Yoldaş Satinov vardı, neden bilmiyorum, ama bir sebeple müdahale edip ismimizi listeden sildirdi. Hayatımızı ona borçluyduk. Sekiz yıl sonra 1939 yılında bize bir başka iyilik daha yaptı. Üç yaşında bir erkek çocuğunu yanımıza almamızı istedi. ‘Onu bir hazine bulmuş gibi sevin’ dedi. ‘Bu sırtı mezarınıza götü-

rün. Bu çocuğu kendi çocuğunuzmuş gibi yetiştirin.' Bir gün Beria Yetimhanesi'nden telefon geldi, Tiflis'e gidip kahverengi gözlü, gamzeli bir çocuk aldık. Dünyadaki en güzel erkek çocuğuydu."

"Sen bizimdin, bizim oğlumuzdun" dedi Tahtakurusu.

"Seni gördüğümüz an sevdik" diye ekledi Eşarp Nine.

"Satinov'la bir daha görüştünüz mü?" diye sordu Katinka.

"Sadece bir kez." Tahtakurusu oğluna bakarak konuşuyordu. "Doktor olmak istiyordun. En iyi tıp okullarına girmen çok zordu, çünkü benim ailemde kimse üniversite okumamıştı. Ben de Moskova'ya gidip Yoldaş Satinov'u aradım ve o senin Leningrad Üniversitesi'ne girmeni sağladı."

"Sen küçükken" diye devam etti Eşarp Nine, "bir şeyler hatırlıyordun. Annen, baban, dadın, evin için ağlıyordun. Çok sevdiğin bir tavşan oynucağın vardı, biz de senin için bahçede tavşan yetiştirdik. Sen onları öyle çok sevdin ki... Onlara isim taktın, onları bizim seni sevdiğimiz gibi sevdin. Geceleri sana sarılıp uyudum, sen de zamanla geçmişi unutup bizi sevdin. Seni öyle çok sevdik ki, gerçeği asla söyleyemedik... Gerçek budur. Hata yaptıysak, söyle."

Katinka, babasının anne babasını öpüşünü izleyemedi. Veranda'ya çıkıp tomurcuklanan çiçekleri, hanımellerini, uçuşan kır-langıçları, köpüklenerek akan dereleri ve uzaktaki karlı tepeleri izledi. Ancak hiçbir şey görmüyor, duymuyordu aslında. Tek görebildiği, babasının sevgi dolu yüzü, tek duyabildiği köylüler gibi çekinmeden ağlayan büyükannesinin ulumasıydı.

26

Herkül Satinov'un cesedi, Granovski Apartmanı'nun oturma odasına yayılmış kırmızı saten bir örtünün üstündeki parlak meşe tabutta yatıyordu. Tabutun arkasındaki sehpa da Katinka'nın daha önce hiç görmediği bir Satinov portresi vardı: Bu resim Satinov'u yirmili yaşlarında İç Savaş'ta cesur bir komiserken gösteriyordu. At sırtındaki adamın üzerinde deri bir palto, elinde bir Mauser, sırtında da tüfek vardı. Katinka, Kızıl Kazakların liderliğini yapan bu Kızıl Ordu komutanının yaşça büyük olduğunu düşündü.

İki gün önce Mariko Katinka'yı evden aramış, babasının önceki gece öldüğünü söyleyerek Saşenka'nın çocuklarını başsağılığına davet etmişti.

Roza hâlâ Moskova'daydı bu yüzden Pasha uçağını Katinka ve babasına gönderdi. Heyecanlanan Roza genç kız gibiydi: "Karlo'yla yeniden tanışacağım" demişti Katinka'ya telefonda. "İnanmıyorum. Ona ne söyleyeceğimi bilemiyorum, ne giyeceğimi bilemiyorum. Baban da benim gibi heyecanlı mı?"

Katinka o gece yatağında iki kardeşin buluşmasının nasıl geçeceğini ve bu buluşmanın Saşenka ile Vanya'yı ne kadar mutlu edeceğini düşünmüştü: Kim kime koşacaktı? Kim gülecek, kim ağlayacaktı? Çekingen babası biraz çekinirken Roza ona tutkuyla sarılacaktı... Bu Katinka sayesinde olmuştu, bu buluşmadan o sorumluydu ve her şeyin iyi gitmesini istiyordu.

Gecenin karanlığı şafağın maviliğine dönüşürken Katinka kalıp yatakta oturmuş, sabahlığını giymiş ve aceleyle oturma odasına gitmişti. Babasını loş ışıktaki sigara içerken bulacağından emindi. Adam elini kızına uzatmıştı. "Bavulunu hazırlamadın" demişti genç kız.

"Ben gelmiyorum" diye cevap vermişti babası. "Benim evim burası. İhtiyaç duyduğum herkes var ailemde..."

Katinka yanına oturmuştu. "Ama kız kardeşinle tanışmak istemiyor musun? Satinov sizin tanışmanızı çok istiyordu. Her şeyi eski haline döndüremeyiz, ama gelmeyerek anneni ve babanı öldüren insanların kazanmasına izin vermiş oluyorsun." Babası bir süre hiçbir şey söylememişti. "Lütfen babacığım!"

Adam başını yavaşça iki yana sallamıştı. "Sence de bizimle yeterince oynamadılar mı?"

Moskova'ya yaptığı uçak yolculuğu çok boş gelmişti Katinka'ya, Pasha'nın yenilenmiş Boeingi'nin göz alıcı ihtişamının ortasında ümitsizce oturmuştu. Babasına onu hayal kırıklığına uğrattığı için kızmadan edememiş, diğer yandan da bu kararlılığına saygı duymuştu. Durmadan büyükanne ve büyükbabasının yaşadığı trajediyi düşünmüş, her defasında olayları farklı bir açıdan görmüştü: Başkalarının hayatlarıyla oynama hakkına sahip olduğunu düşünen insanların kirli işleriydi bunlar. Ve şimdi aynı insanlar Katinka'nın hayatıyla oynuyorlardı.

Roza, Vnukovo'daki özel havaalanının pistinde beklemişti. Pasha, annesinin arkasında yanında iki korumasıyla duruyordu. Onun arkasındaki parlak siyah Bentley ve korumalarla dolu iki Land Cruiser'dan oluşan konvoy onları Moskova'ya götürmek üzere hazır bekliyordu.

Katinka'nın düşmüş yüzünü gören Roza ona sarılmıştı. "Endişelenme Katinka. Ben de hayal kırıklığına uğradım, ama sanırım

anlayabiliyorum. Çok geç kaldım.” Sonra Katinka’nın elini sık-mıştı. “En önemlisi, kim olduğumu öğrendim ve hiç bilmediğim yeğenimi buldum. Seni buldum, canım Katinkam.”

Bir an dünyada yalnız onlar varmış gibi öylece durmuşlar, sonra Pasha annesini alnundan nazikçe öpmüştü.

“Hadi eve gidelim” demiş ve annesini arabaya götürmüştü. “Biraz zaman alacak anne.”

Roza’nın kapısını kapatınca Katinka’ya fısıldayarak “Anlayabiliyorum. Senin hatan değil. Anlamıyor musun? İki yabancı onlar. Baban geçmişini bulmak istemiyordu. Geçmişi onu buldu” demişti.

Şimdi, Katinka ile yeni bulduğu ve sevmeye başladığı halası Roza kol kola girmiş, Satinov’un evinin oturma odasında uzanan sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlardı. Roza hayatını değiştiren yani kurtaran insanın cenazesine yanında kardeşi olmasa bile gelmek istemişti.

Katinka, cenazedeki diğer insanların yetmişli yıllara ait garip kimseler olduğunu düşündü. Göğüs kısmı sıkı elbiseler giymiş, kabarık saçlarını da fındikkabuğuna boyamış şişman kadınları ve madalyalarla süslü kahverengi takımlar giymiş sosisimsi bürokratları izledi. Ancak genç ordu üyeleri ve çocuklar da vardı. Muhtemelen Satinov’un torunları olan bu çocukların gülüşmeleri ve oyunları, anne babaları tarafından engellenmeye çalışılıyordu.

Sıra onlara geldiğinde, Katinka Roza’nın elini tuttu ve birlikte bir adım öne çıkıp eğilerek tabuta baktılar. Genç kız, oynadığı tüm oyunlara rağmen Satinov’un yüzüne iyi duygularla baktı. Ölüm –ve titiz tahnitçi ile kuaförün çabaları– onu eski döneme ait, yakışıklı ve huzurlu bir Sovyet kahramanına dönüştürmüştü. Dört madalyası göğsünde tomurcuklanmış çiçeklere benziyordu, yıldızlı ve parıltılı apoletleri göz alıyordu ve kabarık beyaz saçları jiletle düzeltildiğinden diken dikendi.

Çok uzun seneler önce onunla oyun oynadığını hatırlıyorum” dedi adama bakan Roza. “Ve Odessa’da okula giderken beni limuzininden izleyen adam da oydu.” Tabuta eğildi ve Satinov’u alnundan öptü, geri çekilirken sendeledi, Katinka onu tuttu. “İyiyim” dedi Roza. “Bütün bu olanlar çok fazla.”

Katinka’nın bir sandalyeye oturduğu Roza, koridor boyunca koşup parke zeminde dizleri üzerinde kayan çocukları izlemeye koyuldu. Katinka, Roza’ya su getirmek üzere mutfığa gitti. Mariko ve Gürcü oldukları anlaşılan akrabaları, belki de kardeşleri, çay içip Gürcü yemekleri yiyordu.

“Ah Katinka” dedi Mariko, “geldiğine memnunum. Çay veya bir

kadeh şarap alır mısın?" Mariko siyah takımı içerisinde bitkin görünüyordu, ancak Katinka kadının son günlerde gençleşip güzelleştiğini fark etti.

"Yarın Kızıl Ordu Binası'na gömülecek" dedi gururla.

"Babanız sayesinde, Saşenka'nın çocuklarını buldum" dedi Katinka. "Buna çok şaşıracaksınız, yine onun sayesinde Saşenka'nın benim büyükannem olduğunu öğrendim. Bir düşünsenize!"

Mariko Roza'yı mutfığa getirdi. Mariko'nun akrabaları onları yalnız bıraktı ve kadın onlara çay doldurup yiyeceklerden ikram etti.

"Biliyor musunuz" dedi çayını yudumlayan Roza, "bu dairenin zemininde kaydıgımı hatırlıyorum."

"Sizin daireniz de bu apartmandaydı, değil mi?" diye sordu Katinka.

Roza keskin bir ifadeyle konuşmaya başladı: "Bu apartmanda olmaktan öte, bu daireydi bizim evimiz. Parlak botlu insanların evimize geldiğini hatırlıyorum: Şurada fotoğraf ve kâğıt yığınları var, biz de gözü yaşlı güzel bir kadına sarılıyoruz."

Katinka Mariko'ya baktı, kadın bir süre hiçbir şey söylemedi. O ve Roza hemen hemen aynı yaşlardaydı, ancak çok farklı hayatları olmuştu.

"Ben 1939'da doğdum" diyen Mariko şarabından bir yudum aldı. "Sanırım bu daire de o zamanlarda verilmiş bize. Parti'den gelen bir hediyeyi kabul etmemek imkânsızdı, bu sadakatin bir göstergesiydi..." Şarabı zorlukla yuttuktan sonra uzaklara baktı. "Ancak bize bu şekilde gelmiş olabileceğini hiç düşünmemiştim. Ne diyeceğimi bilemiyorum."

Roza uzanıp elini Mariko'nun elinin üzerine koydu. "Sizinle tanışmak çok güzel. Olaylar böyle gelişmeseydi, birlikte büyüyecektik."

"Keşke birlikte büyüseydik. Buraya gelmek sizin için çok zor olmalı... Bazı şeyleri bilmek çok zor, babam için de öyleydi."

"Bana çok yardım etti" dedi Katinka, "ama öğrenmemi istemediği şeyler de vardı."

"Saşenka'nın çocuklarını bulmanı öyle çok istiyordu ki" dedi Mariko, "ama hayatını Sovyetler Birliği'ne ve Parti'ye adamıştı. Sana kendi inançlarına zarar vermeden yardım etmesi gerekiyordu. Yaptığı korkunç şeyin kimse tarafından bilinmemesini istiyordu. Babam hayatında bir sürü trajediye tanık oldu, ama bence Saşenka hep aklının bir köşesindeydi, rüyalarındaydı. O ve ailesi. Bu dairede onları her gün görür gibi olmuştur."

"Ona ne olduğunu hâlâ bilmiyoruz" dedi Katinka acı bir ifadeyle.

le. “Dosya kayıptı. Sadece babanız biliyordu ve sırrını mezara götürdü.”

Söylenecek bir şey kalmamıştı. Ayağa kalkan Mariko tabaklar ile fincanları toplayıp lavaboya doldurdu.

“Başınız sağ olsun” dedi Roza.

Mariko ellerini havluya kuruladı. “Ben de...” Ancak birden durdu. “Geldiğiniz için teşekkür ederim” dedi sonunda.

Birkaç dakika sonra, Katinka ve Roza, Pasha’nın Bentley’inin beklediği caddeye çıkmak üzere taş merdivenlerden iniyorlardı. Şoför kapıyı açtı. Tarih çok karmaşık ve kifayetsiz, diye düşünen Katinka o sabahın erken saatlerinde babasının söylediği sözleri anımsadı. O da tarihin insanlarla oynamasından nefret ediyordu.

“Katinka!” Başını kaldırıp baktı. “Katinka!” Mariko birinci kattan ona bağırıyordu.

Ön kapı hâlâ açıktı, Katinka dönüp koşarak merdivenleri çıktı.

“Bunu al.” Mariko, Katinka’nın ellerine sarı bir zarf bıraktı. “Babam bunu yok etmem için söz verdirtti bana. Ancak bunu senin almanı istiyorum. Hadi Katinka, bu bizim kadar senin de hikâyen. Senin ve Roza’nın. Buna iyi bak.”

27

Roza’yla birlikte Getman malikânesine dönen Katinka, “Son bir kez yardımına ihtiyacım var Maksi” dedi telefonda.

“Sesini duymak ne güzel” diye karşılık verdi Maksi. “Seni özledim. Benim de sana göstermek istediğim bir şey var, şehir dışında. Konuşmak ve düşünmek için çok güzel bir yer. Seni alayım mı?”

Yarım saat sonra, Katinka motosikletin sesini duydu. Onu görünce heyecanlanan ve sevinen genç kız dışarı koştu; kısa süre sonra, aristokratlar ve bakanlar tarafından yeni yaptırılmış asfalt yolda hızla ilerliyorlardı. Şehir merkezine uzak kır evlerinin sahibi onlardı artık, bu evler harap haldeki villalar değil muhteşem köşkler veya Tudor dönemi taklidi saraylardı ve yüksek duvarlarla, gözetleme kuleleriyle korunuyorlardı. Bir süre sonra Maksi motosikleti anayoldan engebeli bir orman yoluna soktu.

Huş, çam ve ıhlamur yaprakları arasında güneş ışınları parlıyordu. Katinka zorlu yolculuğu ve uçaklar ile tozlu arşivlerde geçirdiği onca saatten sonra gördüğü bu berrak havayı çok sevdi. Sonunda eski moda ahşap bir villanın yanında durdular. Katinka kaskını

çıkardı ve kendini ahududu ve böğürtlenler arasında buldu.

“Ne güzel yer” dedi saçını sallayarak.

“Konuşurken yemek için biraz Borodinski ekmeği ile peynir, biraz da meyve suyu getirdim.”

“Böyle şeyleri düşünebileceğin hiç aklıma gelmemişti” dedi genç kız. “Çok etkilendim.”

Maksi utanmıştı, ama mutluydu. Yiyecekleri çimlerin üzerine koyup oturdu. “Peki, ilk kim söylesin?”

Her ikisi de aynı anda “Sen!” dedi, sonra güldüler.

“Hayır” dedi Maksi. “Ben ilk senin haberlerini, sana nasıl yardım edebileceğimi duymak istiyorum. Ama merak ettim de... evde olmak nasıl bir duygu?”

“İyi” diye cevap verdi kız. Çimenlere oturdu ve benek benek güneş ışınlarının Maksi'nin yüzünde yaptığı yapboza bakıp gülümsedi. Güneş çamların reçinelerini ısıttığı için havada tatlı bir koku vardı.

Adam esmer ekmekten bir parça kopardı, peynir kesti ve kıza uzattı.

“Erkek arkadaşın nasıl?”

“Ah, ne demek istediğini anlıyorum. Eve gitmemden bahsediyorsun.”

“Hayır, hayır, sadece bundan bahsetmiyorum. Ben sadece...”

“Sen sadece meraklısın! Nasıl bıraktıysam öyle, ama ben orada kalmak istediğimden artık emin değilim. Roza ve Pasha'yla tanışmak, Saşenka'yı araştırmak...” Adamın onu endişeyle dinlediğini gören kız şaşırdı. “Bazı şeyleri biraz değiştirdi, aslında beni değiştirdi. O yüzden bu yaz Moskova'da kalmayı düşünüyorum. Biraz araştırma yapabilir ve istersen sana vakıfta biraz yardım edebilirim...”

“Bu mükemmel!” Maksi kıza öyle güzel güldü ki Katinka da gülmek istedi. O sırada adamın mutlu olmasının kendisini keyiflendirdiğinin farkına vardı, ama bunu göstermek istemedi.

“Her neyse” diyen Maksi'nin ses tonu değişti, şimdi iş konuşulacaktı. “Satinov'un kızı sana ne verdi?”

Katinka zarfı ceketinin cebinden çıkardı, üstündeki ipi açtı. Elindeki, arşivlerden çıkma eski bir dosyaydı. “Şöyle bir baktım sadece. Aradığımız kayıp dosya bu.”

Çok gizli.

Y. V. Stalin ve L. P. Beria'ya

Merkez Komite adına Yoldaşlar Merkulov, Malenkov, Şkirya-

tov'un 83 No'lu Objeye 21 Ocak 1940'ta Özel Amaç 110'da Verilen En Ağır Ceza'nın Yanlış Uygulanması Üzerine Yapılan Soruşturma Raporu. Rapor Tarihi 12 Mart 1940.

Katinka sayfadaki karalamaları fark etti; başlığın etrafında yeşil kalemle çizilmiş daireleri, paralelkenarları ve hilalleri görünce nefesi kesildi: "Bu Stalin'e verilen kopya."

"Doğru" dedi Maksi.

"Satinov'un eline nasıl geçmiş?"

"1953 yılında Stalin'in ölümünden sonra tüm liderler kendini kurtarmak istedi ve bu yüzden hepsi onları suçlu gösterecek belgeleri almak üzere arşivlere hücum etti. Aldıkları belgeleri genelde yaktılar, ama Satinov bunu saklamış." Belgeyi dikkatle inceledi, farkında olmadan ağzına bir sigara koydu ve kibrit çıkardı, ama sigarayı yakmayı unuttu.

"Şimdi bunu tercüme edelim. En Ağır Ceza, boynun arkasına atılan tek bir mermidir. Özel Amaç 110 Beria'nın Suhanovka'daki özel ofisi, Saşenka ve Vanya eskiden Azize Katerina Manastırı olan bu binada yargılandı ve infaz edildi. Bu öyle gizli bir şeydi ki mahkûmlar isimleriyle değil numaralarıyla yargılandı. Yani 83 No'lu Obje..."

"Saşenka" diye araya girdi Katinka. "Bu onun ölüm listesindeki numarasıydı." Eğilip okumaya başladı. "Önce hapishane kumandanı Golubev'le konuştular..."

Komisyon: Yoldaş Kumandan Golubev, En Ağır Ceza'yı almış mahkûmların 21 Ocak 1940 tarihinde infazından siz sorumluydunuz. En Ağır Ceza'nın infazı Merkez Komite adına Yoldaş Satinov tarafından izlenecekti. Neden böyle sistemsiz ve Bolşeviklikten uzak bir şekilde erken başladınız?

Golubev: En Ağır Cezalar NKVD memurlarından beklenen profesyonel bir tutumla uygulanmaktadır.

Komisyon: Sizi uyarıyorum Yoldaş Golubev, bu ciddi bir suçtur. Yaptığınız düşmanlarımıza yardımcı olmaktır. Siz düşmanlarımız için mi çalışıyorsunuz? Siz de En Ağır Ceza'yı alabilirsiniz.

Golubev: Merkez Komite önünde ciddi ve aptalca hatalar yaptığımı itiraf ediyorum. O gün benim doğum günümdü. Erken saatte, öğle vakti içmeye başlamıştık, bir infaz varsa içmek iyi oluyor. Konyak, şampanya, şarap, votka. Geceyarısı olunca mahkûmları aşağı indirmek zamanı gelmişti, ancak Yoldaş Satinov geç kalmıştı ve o olmadan başlayamazdık.

Komisyon: Yoldaş Satinov siz neden bu kadar geç kalmıştınız?

Satinov: Hastaydım, gerçekten çok hastaydım ve bu hastalığımı kumandana bildirmiş, elimden geldiğince kısa sürede Suhanovka'ya varmıştım.

Komisyon: Yoldaş Satinov, ceza alan mahkûmlardan bazılarını, özellikle de Saşenka Zeitlin-Palitsin'i tanıyordunuz. Burjuvazi duygulardan kaynaklanan bir sinir krizi mi geçirdiniz?

Satinov: Bir komünist olarak söylüyorum, hayır. Besin zehirlenmesi geçiriyordum. Mücadele ve savaş yıllarında, halkın düşmanları öldürülmeliydi.

“Görüyor musun?” diye sordu Maksi. “NKVD gardiyanları çok sarhoş; Saşenka, Vanya ve yüzden fazla insan infaz edilmeyi bekliyor ve Satinov öyle üzgün ki gelemiyor. O halde ne oluyor?”

Golubev: İçtikçe konuşmalarımız kadın hainlerin, özellikle de mahkûm Zeitlin-Palitsin'in yani o meşhur Saşenka'nın ahlaki bozukluğuna geldi. Bu hainin iğrençliğini, yozlaşmışlığını, başka hainler kazanmak için kadınlığını nasıl da kullandığını duymuştuk ve Yoldaş Satinov orada olmadığı için alkolün ve o kadının ihaneti konusunda duyduğumuz tiksintinin de etkisiyle onunla başlamaya karar verdik. Onu yemek odama getirdik ve...

Stalin, bu cümlelerin altına yeşil kalemle tek bir sözcük yazmıştı: *Fanatikler*.

“Şimdi de Blohin'i dinleyeceğiz” dedi Maksi.

Komisyon: Yoldaş Blohin, 123 kişinin En Ağır Ceza'yla infazı konusunda görevliydin, ancak kumandanın davranışlarından şikâyetçi oldunuz.

“Blohin Stalin'in baş infazcılarındandı” diye açıklama yaptı Maksi. “Katin'deki Polonyalı mahkûmların olayında, üniformasının üzerine giydiği deri kasap önlüğü ve şapkasıyla birkaç gecede on bir bin insanı öldürdü.”

Blohin: Geceyarısı olunca, 123 kişiye En Ağır Ceza'nın verilmesinden sorumlu operasyon şefi olarak görev yerime geldim, ancak kumandan ile askerlerini sarhoş bir halde mahkûm Zeitlin-Palitsin'e hiç profesyonel olmayan ve asil Çekist ahlakına zıt bir şekilde davranırken bulduğumu Merkez Komite'ye söylemek iste-

rim. Zeitlin-Palitsin kısmen soyulmuştu. Ben bu duruma hemen karşı çıktım. İnfazı bizzat yapmayı teklif ettim, ancak dışarı gönderildim. Yoldaş Satinov'u aramaya çalıştım ve geldiği zaman her şeyi ona rapor ettim. Bu sarhoş ve amatör insanlar benim bu özel ve hassas konuda gösterdiğim Çekist profesyonelliğimle ve yeteneklerimle dalga geçtiler. İddiaya giriyor, bağırıp çağırıyorlardı. (Yeşil kalem iddia sözcüğünün altını çizmişti.) Geceyarısından tam olarak kırk üç dakika sonra, mahkûm Zeitlin-Palitsin'i dışarı çıkıp memur garajlarının yanındaki iyice aydınlatılmış bahçeye çıkmaya zorladılar. Hava tam olarak -40 derecedeydi.

Golubev: Dışarı çıkınca Zeitlin-Palitsin'i En Ağır Ceza'yla infaz ettik, ancak sarhoşluğumuz ve Yoldaş Satinov'un profesyonelliğe yakışmayan gecikmesi nedeniyle... bu infazı kabul edilemez, anlamsız ve kötü bir şekilde yaptık. Evet, itiraf ediyorum, Japon imparatoru ve İngiliz lordlarının cazibeli ajanını merak ediyorduk.

Katinka ürperdi. "Tanrım" diye fısıldadı. "Ona tecavüz mü etmişler?"

"Hayır. Öyle bir şey yapmış olsalar, bu açık açık yazardı" dedi Maksi. "Ancak onun güzelliği, cazibe ve baştan çıkarma konusundaki ünü onları heyecanlandırmış. Saşenka ve Benya'nın konuşma dökümlerini de biliyorlardı."

Satinov: Saat 03.06'da geldim ve arabamı park ettiğim bölgenin yanındaki bahçede garip bir şey fark ettim. Geç kalmamın bu hataya kısmen sebep olduğunu Merkez Komite önünde itiraf etmek istiyorum. Kumandan Golubev sarhoştı ve yaptığı şeyi gizlemeye çalıştı. Blohin'i çağırdım ve En Ağır Ceza'yı Alan Mahkûm Listesi'ni gözden geçirdim. Mahkûm Zeitlin-Palitsin'in orada olmadığını fark ettim. Kumandan Golubev'e beni ona götürmesini emrettim. Sonrasında, Kumandan Golubev ve Blohin'e hemen başlamalarını söyledim. Mahkûmlar bu iş için özel olarak hazırlanmış hücrelere indirildiler ve Merkez Komite şahidi olarak 122 kişinin *vişka*'sını gözlemledim. Sadık bir komünist olduğumdan, bu düşmanların, hainlerin, pisliklerin ve adilerin ortadan kaldırılmasından zevk duydum.

Golubev: Komünist Parti'nin ahlak kurallarına ters bir suç işledik, ancak Parti'ye ve Yoldaş Stalin'e kalbimden bağlı biriyim. Bu olanlar için acımasız bir ceza geleceğini düşünüyorum ve kendimi Merkez Komite'nin merhametine bırakıyorum. 03.00 sularında Yoldaş Satinov nihayet geldi ve profesyonelliğe yakışmayan davranışlar göstererek olaya burjuva duygusallığıyla yaklaştı...

Stalin'in kırmızı kalemi bu suçlamayı daire içine almış ve şu sözcükleri yazmıştı: *Satinov sempati???*

"O halde ne oldu? Satinov ne görmüştü?" diye soran Katinka olanları duymaya öyle odaklanmıştı ki hiçbir soru bu kadar önemli gelmemişti ona.

Satinov: Tamamen... çıplaktı. Lider'e söylediğim ve rapor ettiğim gibi, Kumandan Golubev ahlaksız bir çocukluk ve yozlaşmış bir cahillik yapmıştı. İtiraf etmeliyim ki Golubev'i sorgularken ona iki kez vurdum ve yere düştü. Bunun sebebi, iyi bir komünist olarak duyduğum öfkeydi, burjuvazi duygusallığım değil.

Maksi ılık çaldı. "Yani Saşenka'ya ne olmuşsa, Satinov gibi acımasız bir nesilden gelen demir gibi bir adamın kontrolünü kaybetmesine neden olmuş. Ne garip, o gizli polislerin önünde kendini böyle kaybetmen, kendi ölüm fermanını oracıkta imzalaman demektir."

"Ama ne görmüş ki?" Katinka bağırdığını fark etti.

"Dur..." Maksi okumaya devam etti. "İşte." Belgenin sonuna işaret etti. Stalin, yeşil gölgelendirme ve çizgilerinin arasına tek bir sözcük yazmıştı.

Hortum.

"Hortum mu? Yanlış mı okudum?"

Maksi başını iki yana salladı. "Sanmıyorum..." Tereddüt ediyordu.

"Ama ne demek ki bu?"

"Benzer bir durumun 1937 yılında Vladimir Hapishanesi'nde yaşandığını okumuştum. Sanırım Saşenka'yı bir direğe bağlayıp hortumla ıslattılar. Geceleri olağanüstü soğuk oluyordu. Suyun ne kadar sürede donacağı konusunda bahse girdiler. Sonunda buz her yerini kapladı. Camdan bir heykele dönüştü."

28

Bir süre ikisi de konuşmadı. Etraftaki ağaçlarda tarla ve saka kuşları ötüşüyor, tomurcukların etrafında arılar vızıldıyordu. Leylaklar beyaz ve mor başlarını gümüş renkli huş ağaçlarına çevirmişti.

Katinka hiç tanımadığı büyükannesine ağlarken, Saşenka'nın 1940 yılının o korkunç ve soğuk gecesinde neler yaşamış olabile-

ceğini düşündü. Bir süre sonra Maksî ona sarıldı.

Adamın kollarından kurtulan kız “Burada ne yapıyoruz?” diye sordu.

“Biraz araştırma yaptım ve Saşenka, Vanya ve hatta Mendel Dayı’nın defin kayıtlarını buldum. İnfazdan sonra yakılmışlar ve külleri Moskova’nın hemen dışındaki huş ağacı korusunda bulunan bir NKVD kır evinin bahçesine savrulmuş. Sonra NKVD’nin toplu mezar kuralları doğrultusunda bu bölgeye ahududu ve böğürtlen çalılıkları ekilmiş. Bak şuradaki ağaçta bir plaka var.”

Burada politik gerileme
döneminde işkence gören ve infaz edilen
masum insanların külleri bulunmaktadır.
Asla unutulmayacaklar!

“Burada, öyle değil mi?” diyen Katinka Maksî’nin çok yakınında duruyordu. Adam kıza tekrar sarıldı ve genç kız bu sefer hayır demedi.

Maksî, Katinka’yı Getman Malikânesi’ne bıraktığında akşam oluyordu (bu pembemsi alacakaranlık Moskova’yı üstten değil de alttan aydınlanıyormuş gibi gösteriyordu). Adam uzaklaşırken Katinka merdivenlerde durup ona el salladı.

Korumalar onu garip bir şekilde sessiz olan eve aldıklarında, genç kız Roza’yı mutfakta buldu.

“Biraz çay ve ballı kek alırsın” diyen Roza, genç kıza baktı. Katinka cildinin kızarmış, gözlerinin kırmızı olduğunu düşündü. “Otursana.”

Genç kız, çay yapan Roza’yı izledi; kadın her fincana iki çay kaşığı brendi koydu. Katinka halasının fazla hasret çekmediğini düşündü.

“İşte” dedi Roza, “bunu iç. İkimizin de ihtiyacı var. Baban hakkında endişelenme. Onu acele ettiriyordum. Kır evimizde tavşancığıyla oynayan o çocuğu hâlâ görebiliyorum. Bütün hayatım boyunca onu öyle düşündüm ve kardeşimi tekrar bulabilme isteğiyle yanıp tutuştum. Aslında, onu artık tanımıyorum tabii ki. Bana ne yapmam gerektiğini söyler misin?”

“Evet, evet tabii ki” diyen Katinka, Maksî’yle öğrendiklerinden dolayı hâlâ kendine gelememişti; akli Saşenka’nın ölümüyle ilgili görüntülerin istilasına uğramıştı. Birden bildiklerini paylaşma, Roza’ya her şeyi anlatma; ölümün Saşenka’yı nasıl bulduğunu,

olayların nasıl geliştiğini ve Satinov'un neler gördüğünü açıklama isteği duydu. "Sana göstermek istediğim başka bir şey var" dedi belgeleri sırt çantasından çıkarırken.

"Bekle" diye cevap verdi Roza. "Ona bakmadan önce sana bir şey sormak istiyorum. Babamın vurulduğunu biliyordum, ama sen şey konusunda garip bir şey olduğunu söylemiştin... Annem nasıl ölmüş?"

Katinka "Ben de tam onu anlatacaktım" dedi ancak bir şey belgeleri göstermesini engelledi.

Devam etme isteğiyle derin bir nefes aldı, ama o an Saşenka'yı karlar içinde gördü. Beyaz teni ışıkların altında parlarken çıplak ayakları altındaki buz ve çıplak vücudunu yakan suyu hissediyordu, sonra su yoğunlaşıp donmaya başlayınca uyustu... Katinka, birkaç dakika sonra dehşete düşmüş halde Saşenka'ya bakan Satinov'u da gördü. Gerçekten kendini kaybetse, bu olayın hemen sonrasında Stalin sertliğiyle diğer 122 kişinin infazını gözlemlemese, o da Saşenka'nın çocuklarını nasıl kurtardığını itiraf edene kadar işkence görecekli...

Katinka, Roza'nın hoşgörülü ancak delici bakışlarını üzerinde hissetti ve kendine geldi, saklaması gereken sırlar vardı.

Roza'nın zekâ fışkıran menekşe gözlerine baktı ve kadının gergin olduğunu fark etti. Halasının ellerini tutan genç kız "Diğerleri gibi. Diğerleri gibi öldü" dedi.

Roza ona bakmaya devam etti, gülümsüyordu. "Ben de öyle düşünmüştüm. Öğrendiğim iyi oldu. Sen bana ne gösterecektin peki?"

Katinka, Saşenka'nın ölümüne dair soruşturmanın raporunu en arkaya koyunca başka bir belge ortaya çıktı. "Arşiv faresi Kuzma'nın verdiği birkaç şey var elimde, bu da annenin itirafı. Hepsinin okumadım çünkü iki yüz sayfalık bir ifade vermiş; bu ifade-de, düşman ajanlarla gizli buluşmalardan Stalin'i kır evindeki gramofonun üzerine siyanür sürerek öldürme planlarına kadar bir sürü çılgınca şey var. Hepsi Satinov'a seni ve Karlo'yu yeni ailelere vermesi için zaman kazandırmak içindi. Ancak burada biraz garip olan bir şey var. Okuyayım mı?"

Sanık Zeitlin-Palitsin: 1933 yılında, Vanya ve ben, Parti'den başarılarımız için gelen bir ödül olarak, nevrasteni hastalığıma Londra'da çare arama izni aldık. Harley Caddesi'nde Yastık Evi olarak bilinen ünlü bir kliniğe gittik; burası tıbbi tedavi maskesi altında İngiliz gizli servisi ve Yoldaş Stalin'in suikastını isteyen

Troçki ile buluştuğumuz yerd.

Soruşturmacı Mogilçuk: Yastık Evi mi?

Sanık Zeitlin-Palitsin: Evet.

“Bu ‘Yastık Evi’ garip bir isim, İngilizcede bile öyle” dedi Katinka. “Araştırdım. Londra’da Yastık Evi diye bir yer yok, hiç olmamış. Sana bir şey ifade ediyor mu?”

Roza gülmeye başladı. “Benimle gel.” Katinka’yı elinden tuttu ve yukarı çıkarıp düzenli yatak odasına götürdü. “Görüyor musun?” diye sordu.

“Neyi?” diye sordu Katinka.

“Baksana!” Yatağına işaret etti. “Burada!” Roza eski bir yastığı eline aldı; lime lime olmuş ve güveler tarafından yenmiş yastık neredeyse transparan olmuştu ve rengi de zamanla beyaza dönüşmüştü. “Yastık, yani *moya Podouška* buydu, çocukluk arkadaşım ve yeni hayatıma götürebildiğim tek şey.”

Yastığa bebekmiş gibi sarıldı.

“Beni nasıl hatırladığını görüyor musun?” dedi Roza. “Annem bana beni sevdiğini söylüyordu, öyle değil mi? Bana bir mesaj gönderiyordu. Böylece kim olduğumu bulabilirsem, beni hep sevdiğini bilecektim.”

Odadaki hava birden gerildi, Roza Katinka’ya arkasını dönüp camdan dışarı baktı.

“Bu itirafta garip gelen başka bir şey var mı?” diye sordu umutla. Katinka kadının erkek kardeşine gösterecek bir şeyler bulmayı istediğini anladı.

“Evet, ne yapmak istediğini anladım, bir şey daha var. Babamın tavşanları sevdiğini söyledin. Bu itirafta, Saşenka, o ve Vanya’nın siyanürü kır evindeki tavşan kafesine sakladığını söylüyor. Yani sanırım ona da bir mesaj bırakmış...”

“Bunu ona kendim söylemek isterim” dedi Roza, “ama onu üzecek bir şey yapmak istemiyorum. Biraz zaman geçtikten sonra onu arayabilirim ve gidip görebilirim diye düşündüm. Ne dersin?”

“Tabii ki, ama çok bekleme” diye gülümsedi Katinka. “Tamam mı?”

Katinka aşağı inerken olağanüstü bir gün yaşadığını düşündü. Ancak henüz her şey bitmemişti.

Mutfığa giden geniş koridordan geçerken eve doğru gelen arabaların sesini duydu. Pasha geri dönmüştü. Kapılar açılıp kapandı sonra genç kız Pasha'nın gür sesini, paytak adımlarını ve tanımadığı birinin boğuk sesle konuştuğunu duydu. Konuşma birden kesildi.

"Tanrım, bu o!" dedi ses.

Katinka döndü ve uzun yüzü, mavi işçi şapkası olan, uzun ince bir adamla yüz yüze geldi. En az seksen yaşlarında olan adam garip bir şekilde enerjikti ve zayıf vücuduna çok bol gelen kıvrık kahverengi takımı içinde yine de şıktı. Genç kız bu adamı hemen sevdi.

"Saşenka, sen misin?" diyen adam genç kıza dikkatle bakıyordu. "Sen misin? Tanrım, rüya mı görüyorum? Ona öyle çok benziyorsun ki... Gri gözleri, ağzı ve hatta duruşu... Tuzak mı bu?"

"Hayır, değil" diyen Pasha adamın hemen arkasında duruyordu. "Katinka, araştırma yapan tek sen değildin. Ben de birini buldum."

Katinka çantasını yere düşürdü ve bir adım geri çekildi. "Kimsin sen?" diye sordu titreyerek. "Kimsin?"

Adam yüzünü büyük bez bir mendille sildi. "Burada soruları kim soruyor? Ben mi yoksa bu incecik kız mı?" Katinka adamın gözlerinin büyüleyici bir mavi olduğunu fark etti. "İsmim Benya Golden. Siz kimsiniz?" Genç kızın elini alıp öptü. "Lütfen söyleyin bana."

"Benya Golden mi?" dedi Katinka. "Ben sanmıştım ki..."

"Şey..." Benya omuz silkti. "Herkes öyle sanıyor. Oturabilir miyim? Bir konyak alabilir miyim, lütfen?" Etrafına, itinayla restore edilmiş malikâneye, ünlü ressamların elinden çıkma resimlere ve kabarık koltuklara baktı. "Bu evin barında her şey vardır gibime geliyor. Ben düşüp bayılmadan önce bir Courvoisier verin bana. Çok uzun bir yolculuktu. Bakın, ellerim titriyor."

Oturma odasına geçtiler, Pasha herkese brendi koydu.

"Yani benim adımı duydun?" dedi Benya bir süre sonra.

"Tabii ki, *İspanyol Hikâyeleri*'ni bile okudum" diye cevap verdi Katinka.

"Böyle genç hayranlarım olduğunu bilmiyordum. Hatta hayranlarım olduğunu bilmiyordum." Sessizleşti. "Uzun zaman önce tüm kalbimle sevdiğim Saşenka adlı bir kadına gerçekten çok benziyorsun. Bunu daha önce söyleyen oldu mu?"

Katinka başını iki yana salladı, ancak Saşenka'nın hapisshane de çekilen fotoğrafını görünce hissettiklerini anımsadı. "O benim büyükanmemdi" dedi. "Ona ne olduğunu bulmaya çalışıyorum."

"O iğrenç arşivlere gittin mi?"

"Ah, evet."

“Bize nasıl işkence ettiklerini, bizi nasıl kırdıklarını öğrendin mi?”

Katinka başını evet anlamında salladı. “Her şeyi öğrendim.”

“O halde bunun bizim, yani benim ve Saşenka’nın başına neden geldiğini söyleyebilirsin bana...”

“Bir sebebi yoktu” dedi Katinka sakince. “Olaylar zinciri. Öyle çok şey öğrendim ki... Ama siz bana söyleyin, hayatta kalmayı nasıl başardınız?”

“Ah, anlatacak fazla bir şey yok. Stalin’in haydutları beni dövünce istedikleri her şeyi söyledim. Ama mahkemede yalan söylediğimi, çünkü işkence gördüğümü söyledim. Beni vuracaklarını biliyordum ve Saşenka’ya ihanet ettiğimi bilerek ölemezdim. Ancak beni vurmak yerine, bana Kolima’da on yıl ceza verdiler. Savaş döneminde serbest kaldım, ne savaştı ama, sonrasında yeniden tutuklandım ve ellili yıllarda yeniden serbest bırakıldım. Kabuktan ibarettim, ancak kamplarda bir kadınla tanıştım, hemşire ve melek olan bu kadın beni yeniden kendime getirdi. Çin sınırı yakınlarındaki Musevi bölgesinde, Birobizhan’da bir dergide editörlük işi buldu bana. O zamandan beri o unutulmuş yerde yaşıyoruz.”

“Hâlâ yazıyor musunuz?”

“Onu benden döve döve aldılar. Nefes alabiliyor olduğum için mutluyum. Bu sarayda yemek var mı? Ben her zaman açımdır.”

“Tabii ki” dedi Pasha. “Ne istiyorsanız yaparız. Söyleyin yeter!”

“O zaman biftek alayım, sevgili Prensım, yanında da garnitür ve bir şişe kırmızı şarap” dedi Benya. “Fransız şarabı var mı burada? Yoksa bu rüyamı zorlamak mı olur? Bir zamanlar Fransız kırmızı şarabını çok severdim... Paris’te içmiştim, sizde var mı ondan? Peki, siz de bana katılacak mısınız?” Yeniden sessizleşti ve Katinka adamın gözlerinin yaşlarla dolduğunu gördü.

Sonra Benya genç kızın elini alıp tekrar öptü. “Seninle tanışmak son bir yaz yaşamak gibi benim için. Büyükanneni düşünmeden geçirdiğim tek bir gün olmuyor. Dünyanın en muhteşem çiftiydik, ancak sadece on bir gün sevgili olabildik.” Derin bir iç geçirdi. “Ona her gün için bir çiçek verdim...”

Katinka’nın kalbi durur gibi oldu. Sırt çantasına uzanan kız Kuzma’nın verdiği Saşenka dosyasında bulunan küçük zarfı çıkardı. “Bu size bir şey ifade ediyor mu?” Üzerinde “B. Golden” yazan buruşuk zarfı adama uzattı.

Zarfı alan adam açtı ve ellerinde dağılacak kadar incelmış bir mimoza çıkardı.

“Size göndermiş” dedi Katinka, “ancak çok geç gelmiş, siz o zaman tutukluymuşsunuz. Yazarlar Sendikası bu zarfı NKVD’ye vermiş, onlar da dosyalamış.”

Benya inanamayarak başını sallarken bir şeyler mırıldandı. Sonra çiçeği yüzüne kaldırdı, taç yapraklarını kokladı, öptü ve nihayet konuşabilecek duruma geldiğinde doğrulup yaşlı gözlerinde gururlu bir ifadeyle Katinka’ya baktı.

Birden şapkasını çıkardı ve zafer anlamına gelen bir gülümsemeyle odanın diğer ucuna fırlattı. “Elli yıl sonra bile, bunun ne anlama geldiğini biliyorum” dedi.

30

Bir hafta kadar sonra, Moskova’da *sommerki*’ydi. Portakal kafalı tembel güneş, efelik taslıyor ve gökyüzünde kalmak için inat ediyordu. Ağaçların ardındaki gölgeler koyu maviye bürünmüşken ışık soğuk sular üzerine pembe bir duvak örtüyordu. Ilık rüzgârda uçuşan öyle çok çiçek vardı ki Katinka Maksi’yle Ata Havuzları’nda yürürken kar yağıyordu sanki. Ailesinden ve geçmişinden uzaklaşma fırsatı bulan Katinka, sersemlediğini ve neşelendiğini hissediyordu. Gürültülü şehrin ortasındaki bu sığınakta yürürken tek derdi şu andı.

Maksi’yi ormandaki o günden sonra görmemişti ve ona sadece onun anlayabileceği, sadece onunla paylaşabileceği şeyler söyleyecekti. Birbirlerine dokunmasalar da çok yakın durduklarını ve elleri arasında görünmez ipler varmış gibi birlikte hareket ettiklerini hissetti genç kız.

“Şu anda yaşıyor olduğum için çok memnunum” dedi Katinka. “Çünkü o zamanlarda yaşasam Saşenka ve Vanya gibi cesur olamazdım.”

Havuzun yanındaki restorana yönelirlerken “Bence daha cesur olabilirdin” dedi Maksi.

“Tanrı’ya şükürler olsun ki bizim zamanımızda o kadar cesur olmaya gerek yok” dedi. “Rusya’da özgürüz. Tarihte ilk defa oluyor bu. Ne istersek yapabilir, ne istersek söyleyebiliriz. Artık kimse izlemiyor bizi, hepsi geçti.”

Maksi ciddi bir ifadeyle “Peki ne kadar süre böyle olacak bu?” diye sorunca Katinka adamın absürt bir şekilde kasvetli olduğunu düşündü. Hayatta ve genç olmanın neşesiyle dolan genç kız birden dönüp Maksi’yi hiç çekinmeden öptü.

Teşekkür

Bu hayal ürünü bir ailenin kadınları ile çocuklarının nesiller boyu süren hikâyesi ve umarım herkes tarafından sevilecek; bir ailenin aşklarını, hayatlarını, ikilemleri ve trajedilerini anlatan samimi bir roman. Ancak Rus tarihi konusunda on yıldan fazladır yaptığım araştırma sırasında arşivlerde bulduğum ve görüşmelerimde duyduğum birçok hikâyeden, mektuptan ve davadan ilham aldım.

Kitapta tarihi karakterler de var. Başta Rasputin ve Stalin olmak üzere bu karakterleri elimden geldiğince doğru yansıtmaya çalıştım. Ancak kitabı yazarken, Saşenka ve ailesi gerçekten yaşamış çağdaşlarından daha gerçek gelmeye başladı.

Tarihçiler, dünyayı değiştiren olaylarda rol almış, olağanüstü kişileri yazar genelde. Ancak ben bu romanda yirminci yüzyılda yaşamış sıradan bir ailenin zaferlerle ve trajedilerle nasıl başa çıkmaya çalıştığını anlatmak istedim. Eşlerini ve çocuklarını kaybetmiş binlerce kadının cesareti ve yaşama inadı karşısında çok etkilenmiş, merak etmişim: Bu kadınlar hayatta kalmayı nasıl başarmışlardı? Ve böyle korkunç zamanlarda yaşasak bizler nasıl tepki verirdik?

Bu kitap her şeyden önce aşk ve aile hakkında, ama tarih kitabı okumayanlar için Rus tarihinin ilginç, garip ve trajik anlarından da bahsetmek istedim. Sen Petersburg sosyetesı, dükkânlar, restoranlar, kulüpler, hapishane ve meyhaneler, zengin işadamları ve gizli polisler, Smolni okulu ile Ohrana ofislerine ait detaylar, Prens Andronnikov gibi başlıca karakterler gerçektir. Sovyet döneminde, Stalin, Beria, Rodos ve Kobilov gerçektir; bunun yanında hapishaneler, gardiyanlar ve Sovyet bürokrasisinin kuralları aslına uygundur. Üçüncü bölümdeki belgelerin dili ve

detayları da gerçektir, ancak arşivlerden bazıları uydurmadır. Beznadezhnaya köyü, Kuzey Kafkasya'da gördüğüm birçok yere benzemesine rağmen hayal ürünüdür.

Saşenka ve ailesinin hikâyesi birçok gerçek hikâyeden esinlenerek yazılmıştır; bu hikâyelerden bazıları Stalin'in uşaklarının Musevi eşleri, Isaac Babel gibi yazarların tutuklanması, Jenya davasıdır. (Jenya, Nikolay Yejov'un karısı, NKVD patronu Yejov karısını seven herkesi yok etmiştir. Bu *Stalin: Court of the Red Tsar* kitabımda da geçmektedir.)

Özgürce kullandığım kaynaklarıma çok teşekkür ediyorum: Birinci bölümde (Petrograd, 1916), Vladimir Nabokov'un ünlü ve olağanüstü anıları *Speak Memory*'yi, Alexander Poliakov'un çocukken okuduğu hikâyesi *The Silver Samovar*'ı, Vladimir Jabotinsky'nin *The Five*'ını, İlya Ehrenburg'un anılarıyla birlikte *The Moskat Family* gibi romanlarını ve Isaac Bashevis Singer'ın *Malikâne*'sini kullandım.

Tarih, politika, sanat ve toplum konularında W. Bruce Lincoln imzalı süper bir kitap kullandım: *Passage Through Armageddon*. Çarlık dönemi gizli polis detayları için Iain Lauchlan'ın yazdığı *Russian Hide-and-Seek: The Tsarist Secret Police in St. Petersburg, 1906-14* adlı kitaba ve William C. Fuller Jr. imzalı *The Foe Within*'e bakabilirsiniz. Ancak bu tür materyalin çoğunu son tarih kitabım *Genç Stalin* için araştırma yaparken buldum.

İkinci bölüm yani Stalin dönemi için kullandığım materyalin çoğu *Stalin: The Court of the Red Tsar* kitabım için Sovyet aydınları üzerinde yaptığım araştırmadan geliyor. Ancak Vital Şentalinski'nin *The KGB's Literary Archive* kitabına da çok şey borçluyum. Ayrıca Yuri Trifonov imzalı *The House on the Embankment* romanını ve Anatoli Ribakov'un *Arbat Çocukları* üçlemesini de kullandım.

Lewis Siegelbaum ve Andrey Sokolov'un *Stalinism as a Way of Life*'i, Jeffrey Brooks'un *Thank You Comrade Stalin*'i ve Geoffrey Hosking'in *Rulers and Victims*'i çok değerli kaynaklar. Orlando Figes imzalı *The Whisperers* bu kitap tamamlandığında çıktı, ancak Saşenka'nın hikâyesi gibi trajik durumların ne kadar sık rastlanır olduğunu göstermesi açısından ilham verici ve yararlıydı; benim hikâyemden hoşlanan, Rusya'da özel yaşama ve ailelere gerçekten ne olduğunu merak eden herkese tavsiye ediyorum. 1990'lı yıllarda ve hatta günümüzde bile olağandışı geçmişlerini keşfeden ve kaybolan akrabalarıyla bir araya gelen Rus aileleri var.

Uzmanlar, Mendel'in hapishanede maruz kaldığı muameleden şikâyet ettiği mektubun tiyatro yönetmeni V. Meyerhold tarafından yazılan mektuba çok benzediğini fark edecektir. Orijinal mektup o kadar güzel yazılmıştı ve o kadar duygusaldı ki daha güzelini yazamazdım.

Üçüncü bölüm yani aristokratların çağı ve tabii ki Rusya'daki arşivlerin gizemleri ve şaşırtıcı yanları için tek söyleyebileceğim, 90'lı yıllarda bir gazeteci ve sonrasında tarihçi olarak Moskova'da ve Kafkasya'da çok zaman geçirmiş olduğumdur. Bu bölümdeki materyalin çoğu bizzat kendi tecrübelerime dayanmaktadır.

Galinka Bankova'ya Smolni'de öğrenciliğin nasıl bir şey olduğunu araştırdığı için, Galina Oleksiuk'a bana Rusça öğrettiği ve metni kontrol ettiği için, Nestan Charkviani'ye bana Gürcü renkleri verdiği için, Dominic Lieven'e beni cesaretlendirdiği için çok teşekkürler.

Yayıncım Transworld'deki herkese, özellikle Bill Scott Kerr'e, editörlüğü için Deborah Adams'a ve kapak için de Anne Kragelund'a teşekkürler. Editörüm Selina Walker'ın muhteşem, ilham veren, hassas ve titiz çalışması benim için çok önemliydi.

Anne-babam Stephen ve April Sebag-Montefiore bu kitabı her zamanki acımasız dikkatleriyle değiştirmiş, geliştirdiler. Kendisi de başarılı bir yazar olan karım Santa, karakter ve olay örgüsü konusunda altın tavsiyeler verdiler. Canım çocuklarım, kızım Lily ve oğlum Sasha, canlılık ve neşeleriyle beni daima cesaretlendirip bana ilham verdiler.

Simon Sebag Montefiore,
Aralık 2007

Karakterler

Tarihi karakterler * ile işaretlenmiştir.

Zeitlin Ailesi

Saşenka (Aleksandra Samuilovna) Zeitlin: Smolni Enstitüsü'nde öğrenci

Baron Samuil Moiseyeviç Zeitlin: Petrogradlı banker ve Saşenka'nın babası

Barones Ariadna (Finkel Abramovna) Zeitlin: Kızlık soyadı Barmakid, Saşenka'nın annesi

Gideon Moiseyeviç Zeitlin: Samuil'in erkek kardeşi, gazeteci-yazar

Vera Zeitlin: Gideon'un eşi

Vika (Viktoria) Zeitlin: Gideon ile Vika'nın kızları

Muče (Sophia) Zeitlin: Gideon ile Vika'nın kızları

Barmakid Ailesi

Abram Barmakid: Turbin rabbisi, Avigdor, Ariadna ve Mendel'in babası

Miriam Barmakid: Avigdor, Ariadna ve Mendel'in annesi

Avigdor Abramoviç "Arthur" Barmakid: Ariadna ve Mendel'in İngiltere'ye giden kardeşi

Mendel Abramoviç Barmakid: Ariadna ve Avigdor'un kardeşi, Bolşevik lider

Nataşa: Mendel'in karısı, Yakut Türkü ve Bolşevik yoldaş

Lena (Vladlena): Mendel ile Nataşa'nın kızı

Zeitlin Malikânesi

Audrey Lewis (Lala): Saşenka'nın İngiliz mürebbiyesi

Pantemelyon: şoför

Leonid: Uşak

Delphine: Fransız aşçı

Şifra: Samuil'in yaşlı dadısı

Petrograd, 1916

Peter de Sagan: Jandarma subayı, Ohrana memuru, parasız Baltık asillerinden

Aleksandra*: İmparatoriçe ve çariçe, son İmparator ve Rus Çarı II. Nikolay'ın eşi

Rasputin*: Köylü şifacı ve imparatoriçenin arkadaşı

Anna Vyruvoba*: İmparatoriçenin yakın arkadaşı ve Rasputin'in destekçisi

Julia "Lili" von Dehn*: İmparatoriçenin yakın arkadaşı ve Rasputin'in destekçisi

Prens Mihail Andronnikov*: Herkesi tanıyan Petrograd dedikoducusu

Kontes Missy Loris: Ariadna'nın Amerikalı arkadaşı, Petrograd aristokrati Kont Loris'le evli

Boris Sturmer*: Çarlık Rusyası'nın hükümet başkanı, 1916

D. F. Trepov*: Çarlık Rusyası'nın sondan bir önceki hükümet başkanı, 1916

Prens Dmitri Golitsın*: Çarlık Rusyası'nın son hükümet başkanı, 1916-1917

Aleksandr Protopopov*: Frengili politikacı ve Çarlık Rusyası'nın son içişleri bakanı

İvan Manuilov-Maneseviç*: Casus, sahtekâr, gazeteci ve Hükümet Başkanı Sturmer için aracı

Max Flex: Baron Zeitlin'in avukatı

Doktor Mathias Gemp: Sosyete doktoru

Bolşevikler

Vladimir İliç Lenin*: Bolşevik lider

Grigori Zinovyev*: Bolşevik lider

Yosif Visaryonoviç Cugaşvili Stalin: Lakabı: Koba, Gürcü Bolşevik, sonrasında Komünist Parti genel sekreteri, hükümet başkanı ve Sovyet diktatörü

Vyeçaslav Skryabin Molotov*: Lakabı: Veça, Bolşevik, sonrasında Sovyet hükümet başkanı ve dışişleri bakanı

Aleksandr Şlyapnikov*: Emekçi ve 1917 Şubat Devrimi'nde Parti'den sorumlu orta düzey yönetici

Herkül (Erakle Aleksandroviç) Satinov: Genç Gürcü Bolşevik

Tamara: Satinov'un eşi

Mariko: Satinov'un kızı

İvan "Vanya" Palitsin: Petrogradlı işçi, Bolşevik eylemci

Nikolay ve Marta Palitsin: Vanya'nın anne-babası

Razum: Vanya'nın şoförü

Nikolay Yejov*: "Kanlı Cüce", gizli polis şefi (İçişleri Halk Komiserliği-NKVD) 1936-1938

Lavrenti Pavloviç Beria*: Gürcü, Stalin'in gizli polis şefi (İçişleri Halk Komiserliği-NKVD), 1938'den itibaren

Bogdan Kobilov*: Gürcü gizli polis, Beria'nın başadamı, "Öküz"

Pavel Mogilcuk: NKVD Müfettişi, Önemli Dosyalar Bölümü, Devlet Güvenliği, dedektif hikâye yazarı

Boris Rodos*: NKVD müfettişi, Önemli Dosyalar Bölümü, Devlet Güvenliği

Vasili Blohin*: NKVD infazcısı, Devlet Güvenliği

Kont Aleksey Tolstoy*: Yazar

İlya Ehrenburg*: Yazar

Isaak Babel*: Yazar

Klavdya Klimov: *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* dergisi editör yardımcısı

Mışa Kalman: *Sovyet Kadını ve Emekçinin Ev İdaresi* editörü

Leonid Golub: NKVD Özel Amaç 110 kumandanı, Suhanovka Hapishanesi

Kuzey Kafkasya Vinski Ailesi

Doktor Valentin Vinski: Beznadezhnaya köyünde doktor

Tatyana Vinski: Doktor Vinski'nin eşi

Katinka (Ekaterina Valentinovna): Vinskilerin kızları

Sergey Vinski (Tahtakurusu): Valentin'in babası, köylü

İrina Vinski (Eşarp Nine): Valentin'in annesi, köylü

Odessa Getman Ailesi

Roza Getman: Kızlık soyadı Liberhart, Odessalı dul

Pasha (Pavel) Getman: Roza'nın oğlu, milyarder

4
160
Enoch Liberhart: Roza Getman'ın babası, Odessa Konservatuvarı'nda müzikoloji profesörü

Perla Liberhart: Roza Getman'ın annesi, Odessa Üniversitesi'nde edebiyat öğretmeni

Moskova

Maksi Şubin: Stalin'in Terör dönemini araştıran tarihçi

Albay Lentin (Marmoset): Rus gizli polisi, KGB/FSB

Albay Trofinski (Sihirbaz): Rus gizli polisi, KGB/FSB

Kuzma: KGB/FSB arşivlerinde arşivci

Agrippina Begbulatov: Memur, Komünist Parti arşivi

Apostollon Şçeglov: Parti arşivi arşivcisi

RUSYA'DA HER ŞEY SIRDIR, ÖZELLİKLE DE GEÇMİŞ...

1916, Kış: Kar, devrimin eşiğindeki Sen Petersburg'un üstüne yağıyor... Zengin, güzel ve kararlı Saşenka, Bolşevikler için çalışmak üzere gecenin ayazına süzülüyor...

1936, Stalin Rusyası: Saşenka, iki çocuğu ve kocasıyla birlikte mutlu bir hayat sürüyor, etrafındaki insanlar bir bir ortadan kaybolurken o güven içinde yaşıyor. Ta ki tutkulu yasak bir aşka yelken açana kadar...

1990'lar Moskova: Genç bir kadın Stalin'in özel arşivlerine giriyor ve inanılmaz bir seçim yapmak zorunda kalan başka bir kadının yarım asırdan fazla gizli kalan hikâyesini ortaya çıkarıyor...

Hem 16 yaşında devrim için mücadeleye atılan idealist bir kızın yaşamöyküsü hem de Sovyet Rusya'nın tarihi olarak okunabilecek bir roman *Saşenka*. Yürek burkan bir tutku, ihanet, acımasızlık ve beklenmedik bir kahramanlık hikâyesi...

Çeviren: Pınar Aslan

24 TL

ISBN 978-605-111-936-6

Sertifika no: 11940